D
20
S25
1886
v.1-3

Sa'īd Pāşā, Diyārbekirli
Mir'āt ül-'iber

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

364
Vols 1 - 3
9/29

De La Bibliothèque de Dav
N: 871.

Saʿīd Pāşā, Diyārbekirli

مرآت العبر

مؤلفی

دیاربکرلی سعید پاشا

Mir'āt ül-ʿiber

برنجی جلد

معارف نظارت جلیله‌سنك فی ٢٥ ربیع الاول ٣٠٤ تاریخلی
و ٩٣٠ نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

اشبو مهر ایله ممهور اولمیان نسخه‌لر ساخته‌در

استانبول

(قره‌بت وقصبار) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ٢٥

١٣٠٤

LIBRARY
JUN 2 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

D
20
S25
1886
V. 1-3

بسم الله الرّحمن الرّحیم

مکوّن کائنات تعالی شانه و تقدس حضرتلرینه
حمد وثنا و سبب خلقت ممکنات افندمز حضرتلرینه
وآل و اصحاب کرامنه تصلیه و ترضیه وجیبه‌سنی
ادادن صکره قلم عجز رقم بوصورتله افادهٔ مرام
ایدر که

ولیّ نعمت بیمنتمز شهنشاه معظم و خلیفة الله
فی العالم پادشاهمز غازی سلطان عبدالحمید خان
ثانی افندمز حضرتلرینک جلوس میامن مأنوس
همایونلری یوم مسعودندن برو معارف وکمالات
مدنیه‌مزك ترقیسی امرنده مشهود عیون عموم
اولان اقدامات جلیلهٔ ملوکانه‌لری خیر خواهان
وترقی جویان وطنك هربریسنی وسعی درجه‌سنده
امر معارفه خدمتکذار ایلدیکی کبی بو عبد عاجز

دخی عصر کمالات حصر تاجداریده زیور دستگاه
انتشار اولان آثار جدیده یه ضمیمه اولمق اوزره
مشاغل ضروریه‌دن اختلاس وقت ایتدکچه
{مرآت العبر} نامیله قلمه الدیغم اشبو تاریخ
عمومینک ابناء وطنه خدمت مقصدیله نشرینه
مباشرت ایلدم . بضاعه‌مك نقصاننی معترف
اولدیغمدن وقوعی بی اشتباه اولان خطیئاتمك نظر
عفو و مسامحه‌یه مقرون ایتی مطالعه بیوره‌جق
ذواتك لطف خطا پوشانه‌لرندن امید وتمنی اولنور .

والله ولیّ التوفیق

مقدّمه

علم تاریخ ایله شو علمه یاردم ایدن فنونه متعلق تعریفات و معلومات مختصره

- ١ -

علم تاریخ مدنی

علم تاریخ مدنی امم و بلدانك وقایعیله هر درلو حوادث کونیه‌یی بیلدیرر .

تاریخ مدنی - بریسی عمومی و دیکری خصوصی اولمق اوزره - ایکی قسمدر . برنجیسی بلدان و بنی انسانك صورت عمومیه‌ده وقایع مهمه‌سنی و ایکنجیسی بر دولت و مملکتك ویا بر قومك، یاخود افرادك وقایع وتراجم احوالنی بیان ایدر .

بعض فیلسوفلر « زمانلرك شاهدی، حقیقتك نوری، پادشاهلرك ورعایانك استادی، حیاتك مدرسه‌سی » دیو علم تاریخی توصیف ایلدیلر .

نوع بشرجه دائرهٔ افکارك وسعت وشؤناتك کثرت بولدیغی وقتلرده دکین علم تاریخ علوم معتبره‌دن معدود دکل

ایدی . امم متمدنه‌ده فکرلره وسعت کلدکدن صکره مرأت کائناتده یوز کوسترن عمومی وخصوصی حادثه‌لرك وقوعه کلدکاری زمانلر اونودلمامق واسلاف عصرلرنده‌کی مهم وقعه‌لر صکره کله‌جك اولانلره تبصره اولمق اوزره علم تاریخه اعتنا اولندی .

دولتلر، ملتلر، جمعیتلر وقوعات عبرت ایاته تصادفله احوال زمانه تبدل وانقلاب وشئونات کونیه‌دن اختباره شایان حادثه‌لر ظلمتخانهٔ جهالتدن کشف حجاب ایدرك افتاب مدنیت دائرهٔ افکار بشریه‌یه پرتو انداز معلومات اولدقجه فن تاریخ کسب اهمیت ایلدی . او اهمیتك ایامه اتباع ایله یومسی فن مذکوری بولندیغمز عصرده‌کی درجهٔ علیایه قدر ایلرو کوتورمشدر . بوندن صکره‌ده کتدکجه کسب وسعت ومکملیت ایده‌جکنی میدانده‌کی کشفیات کوستره‌یور .

تاریخ دورینه‌دکی کچن وقتلر وقوعاتنه کتب مقدسه‌دن بشقه مأخذ اولمدیغندن کتب مقدسه مستثنا اولمق اوزره متأخرین فن تاریخك ظهورندن برو کچن ازمنه‌یی طفولیت وصباوت ورجولیت قسملرینه تقسیم ایلدیلر .

فن تاریخ افکاره مؤثر وجاذبیتله متصف بر شاهد دلکشادر . بوشاهد دلکشا فنیکه‌لولرك فن کتابتی ایجاد

ایلدکاری زمانه قدر کائناتك مشیمهٔ طبیعتنده ـ جنین حالنده ـ ایدی ۰ فن کتابت قابله کبی او جنینی مشیمهٔ مادردن چقاروب قماط استعداده صاردقدن صکره مهد طفولیته وضع ایلدی ۰

افراد بشر شهراه مدنیتده یارش ایتمکه باشلادقلری وقتلرده خواجهٔ بندرگاه عبرت اوطفل دلنشینك عالم شهوده کلیشندن مقدم ـ بیودکدن صکره محتاج اوله جغی اسباب ثروتنی حاضرلیوب ـ بیوك بیوك بنالری و دیکیلی طاشلری رموز و خطوط غریبه‌دن طلسملره ربطایله ایادی انقلاب کیمیسنی مطلسم دفینه‌لر کبی یرلرك آلتنده اخفا و کیمیسنی آصیلی معمار کبی عبرتکاه عالمه القا ایتمشیدی ۰

دفاین مطلسمه سوزینی لسان حقیقت او آثار غریبه حقنده یاد ایده‌بیلورکه صکره‌لری طلسملری اچیلان دفینه‌لر کبی یرلرك آلتندن چقاریلان کرانقیمت آثار عتیقه‌نك، او میدان عبرتده عصرمزه قدر آصیلی معمار کبی نه اولدیغی بلنمیان دیکیلی طاشلرك رموز و خطوطی کشف اولندقجه ـ بونجه عصرلردن برو نه عالمده یشادقلری پردهٔ مجهولیت ارقه‌سنده مستور اولان ــ امم ماضیه‌نك وقایع تاریخیه و احوال غریبهٔ مدنیه‌لرینی اوکرنیورز ۰

او طفل قابل الاستعداد مهد طفولیته قونلدیغی زمان

یونانی اومیروسـك اشعارینی وروم‌انی ریوس قانونك آثارینی لسان طفولیتنه ترجمان اتخاذ ایلمشیدی .

سن صباوته تقرب ایلدیکی وقتلرده یونانی فرقیدایله هیلانیقوس کبی بعض ذوات ترجمانلق ایلدیلر .

فن تاریخك زمان طفولیتی اومیروسـك ظهورندن هیلانیقوسك ظهورینه‌دکین سبقت ایدن اوچبچق عصردن زیاده وقتلردن عبارتدرکه ابتداسی هجرتدن مقدم کی اون بشنجی وانتهاسی اون ایکنجی عصرده‌در .

ایکنجی قسم فن تاریخك صباوت زمانلریدر . ازمنهٔ مذکوره هجرتدن (۱۱۰۷) سنه مقدم تولد ایتمش اولان یونانی هیردوت زماندن ابتدا ایدر . هیردوتدن بداً ایله کتبخانهٔ عبرته آثار تاریخیه براقش اولان مورخلرك کتابلری تاریخ دینلمکه شایاندکلدر دینله‌مز وتقدم زمان جهتیله ابوالتاریخ نامنی المش اولان هیردوت شاهد فن تاریخك حال صباوتنده بردرجه‌یه قدر تربیه‌سنه موفق اولدیغی انکار اولنه‌مز ایسه‌ده بونلرك کتابلرنده متانت افکار وانتظام آثاره تعلق ایده‌جك بحثلر کوریله‌مامشـدر . وشو مورخلر یازدقلری تاریخلری زمانلرینـك عوائد واخلاقلرینه اویدردقلرندن اثرلری اکابر اشرافه مدیحه وعوائد عمومیه‌یه سؤنمونه اولمق طریقندن ایریله‌مامشدر .

ایکنجی قسم مورخلرندن مداهنه‌یولنده کیدنلر یالکز یونانیلر دکل . روم مورخلری انلردن زیاده مداهنه کوستردیلر . وقدمای مورخینك شو طاقلری ملتلرینك سماوی اولدیغنه ذاهب اولدقلرندن اومناسبتله کتابلرینه هردرلو خرافات وحکایات موهومه درج ایلدیلر .

هیردوتدن صکره کلان یونانی توقیدید واغزنیفون بوقسمدن معدود مورخلردندرلر . لکن توقیدید هم مورخ همده عسکر اولدیغندن بولندیغی محاربه‌لره دائر حقایق وقوعاتی محافظه ایده‌جك یولده خیلی شیلر دخی یازمش وشوحاللرله برابر فن تاریخ اوللری مهملات عد اولنه‌جق درجه‌یه قریب برشی ایکن بونلردن هر بریسی اثرینی اولدقچه ترتیب وانتظامه ربط ایله مزیتنی کوسترمشدر .

یونانیلردن ابتدا تاریخ وطن نامنه کوزل طرزده کتاب یازانلر هجرتدن (٨٣٨) سنه مقدم برحیات‌اولان قابیوس ویقتور ایله بیزون وقاتون نام ذاتلردر . صکره مورخلر چوغالمغه وفن تاریخ دها زیاده ایلرولمکه باشلادی .

فن تاریخك انتظامنه خدمت ایدن‌مورخلرك برنجیسی هجرتدن (٦٠٥) سنه مقدم وفات ایدن رومانی‌تیتلوه‌در . شو ذات تألیفات مفیده میدانه قومشدرکه بوتألیفاتك

مشهوری رومانك تأسيسندن قيصر دروزوسـك وفاتنه قدر سبقت ایدن زمانك وقوعاتنی حاوی روم تاریخیدر .

میلادك برنجی عصرنده رومليردن مورخ تاسیت ظهور ایلدی . تاسیتك زمانی فواحشك رواج وفساداتك حکم یورتدیکی وقتلردن عبارت ایکن یازدیغی تاریخ مداهنه‌دن سالم و آدابه خادمدر .

تاسیتدن صکره روم دولتنـه بعض مرتبـه ضعف عارض اولدیغندن میلادك (۲٤۱) سنه‌سندن (۳۹۱) سنه‌سنه دکین علوم سائره کبی تاریخ دخی انحطاطه یوز طوتمشیدی . اووقتلرده‌کی مورخلر ایمپراطورلره مداهنه کوستره‌جك سوزلرله کتابلرینی معیوب ایلدیلر .

روم ایمپراطورلغی شرقی وغربی نامليله ایکی‌یه بولندکدن صکره ترتیب سنین اوزره وقايعك ضبطنـه باشلانمشدر .

لکن شرق ایمپراطورلغنك مرکزی اولان قسطنطینیه‌ده اخلافك انظار عبرتلرینـه قونيله‌جق حوادث مهمه‌نك فقداننـه اقتدارلی مورخلرك فقدانیـده منضم اولدقدن بشقه ذوق سليمه فسـاد ورأی مستقیمه استبعاد عارض اولدیغندن فن تاریخ تنزل ایلدی .

میلادك بشنجی عصرنده ظهور ایدن اونيبوس

مورخین سالفه‌نك یازمش اولدقلری وقایع سنویه مضبطه‌لرینی اساس طوته‌رق بر تاریخ قلمه المش ومصرلی اولمیورد دخی اونیبوسك كتدیكی یولده بر كتاب یازمشیدی • مورخ زوزیمك یازدیغی قیاصره تاریخنه انلرك كتابلری اصل اعتبار اولندی •

بونلردن صكره فلسطین اعمالندن قیساریه‌لی بروقوپیوس شرق ایمپراطورلرینك فرسلرله وقوعبولان محاربه‌لرینه وایتالیانك كیفیت فتحنه دائر بر تاریخ ترتیب ایلدی • سائر مورخلر دخی بعض تاریخ كتابلری یازدیلر •

شرق ایمپراطورلغنده حوادث سنویه‌نك تسجیلنه دوام اولندیغی صره‌ده غرب ایمپراطورلغنده دخی پلوتارقه كبی مورخلر ظهور ایدرك فن تاریخه خدمت ایتمشلردر • بونلرك اثرلری ایمپراطورلره تملق' یاخود تشنیع طرزنده برطاقم افاده‌لردن ودیوانك عیوبیله مصائب ایمپراطوریه وسطوت حربیه‌یی حكایه‌دن عبارت ایدی •

میلادك دردنجی عصرنده ظهور ایدن امیان نام مورخ وثنی مورخلرك خاتمه‌سیدر • صكره حوادث سنویه‌یی ترتیب ایدن مورخلر یكدیكرینی ولی ایلدیلر •

غرب ایمپراطورلغنده بومسلكه سلوك ایدن بروسپیر

اقتينا نام ذات ايدى . بشقه‌لريده انك مسلكنده كتمشلردر .

اوروپاده ميلادك يدنجى عصرندن اون برنجى عصرينه قدر حكمنى اجرا ايدن اختلالك امتدادى كرك تاريخ ، كرك سائر معارفك اضمحلالنه سبب اولمشدر . عصر مذكورده اوروپاده‌يوقدن كاغداعماليله حيوان درپلرى اوزرلرينه ياز و يازمق كلفتى زائل وفسادات داخليه‌جه بر درجه‌يه قدر سكونت حاصل اولديغندن . ميت حالنه وارمش اولان معارف ينه‌جانلانمغه باشلادى .

ميلادك (١٤٣٦) سنه‌سنده طباعت صنعتى ظهور ايدرك اندن صكره اوروپاده فنون سائره كبى فن تاريخ دخى ايلرو كتمشدر .

طباعتك ظهورندن صكره فن تاريخ ترقى ايده ايده ميلادك اون سكزنجى عصرنده سن صباوتى بتوروب سن رجوليته يتشدى .

مباحث مخصوصه‌لرنده تفصيل اولنه‌جغى اوزره اثور و بابل و مصر كبى ممالك قديمه خرابه‌لرندن چقاريلان و بر يادن چقارلمقده اولان اثار عتيقه‌ده‌كى اشارتلردن و يازولردن برقاچبيك سنه اول منقرض اولمش واثار تاريخيه‌لرى مورخلرجه مجهول حكمنى المش اولان دول قديمه‌نك وقايع تاريخيه واحوال مدنيه‌لرى خارل

خارل کشف ایله تاریخ کتابلری یازلمقده‌در .

عربلر دور اسلامه دکین معارف سائره کبی فن تاریخدن دخی بیخبر ایدیلر . لکن ایچلرنده علم انسابه معلومات کامله‌لری جهتیله انسابی متسلسلاً تعداده مقتدر نسابین هروقت موجود ایدی . قبائل ارالرنده یوز کوسترن وقوعات حربیه اوزرینه شعرای عربك انشاد ایتمش اولدقلری فخریه‌لر ومرثیه‌لر وقوعات مذکوره‌نك اونودلمامسنه مدار اوله‌رق وقایع جاریه‌جه ضروب امثال اتخاذ ایلدکلری سوزلرك موردلرینه تعلق ایدن حکایات وروایات دخی مضبوط ایدی . فقط تاریخ کتابلری یوغیدی .

فتوحات اسلامیه ایلرولدکدن ودولت عباسیه تشکل ایتدکدن صکره (١٥٥) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایدن ابوالقسم حمادالراویه بن میسره و (٢٠٧) ده فوت اولان ابو عبد الرحمن الهیثم روایات عربك و (٢١٠) ده وفات ایده ابوعبیده عمرو بن المثنی بيك ایکیوز عدد ایام عربه دائر وقوعات تاریخیه‌نك جمعیله بر کتاب یازدیلر . (٢١٧) ده فوت اولان اصمعی روایات و احادیث عربی ونوادر تاریخیه‌یی حاوی پك چوق اثر براقشدر .

علوم ومعارف بين الاسلام طريق ترقيده بر سرعت عجيبه كوستر ديكى زمانلر فن تاريخ دخى كسب اهميت ايدرك لسان يونانى اوزره يازلمش تاريخ كتابلرى كتب سائره ايله برابر لسان عربي يه ترجمه ايدلدى . اسلام مورخلرى رأساً انظار عبرت واستفاده يه شايان اوله جق پك بيوك و پك چوق اثرلرده ميدانه قومشلردر .

هجرتك اوچنجى عصرنده ابن ابى خيثم احمد بن زهير، ابن ابى شيبه، ابو حنيفه احمد بن داودالدينورى، ابو رفاعه، ابو الوليد محمد بن عبدالكريم الازرقى و دردنجى عصرنده طبرى، مسعودى، ابن ابى حيان، ابن ابى حرادزبه، ابوالفرج اصفهانى، ابن خليل كبى حسابسز مورخلر كلمش و صكره لرى فن تاريخ زياده اتساع وكسب انتظام ايدرك هجرتك التنجى عصرنده كلان مورخلردن ابن عساكر سكسان جلدى حاوى بر تاريخ كتابى يازديغى كبى امام ذهبى، ابن اثير، ابن خلدون و اعلام اسلامدن نيجه مورخلر وطبقات مشاهيرى محتوى نيجه كتابلر ظهور ايتمشدركه هر بريسى دور اسلامك علوم و فنونجه نه قدر پارلاق عصرلر كچورديكنى و اوروپاجه صكره لرى باشلامش اولان

ترقئ معارف دور اسلامجه انلردن نقدر مقدم باشلادیغنی اثباته برر برهاندر .

کشف الظنونده بیك اوچیوزدن زیاده علماء اسلامك قلملرندن چقمش تاریخ کتابلرینك اسملری درج ایدلمش ایسه‌ده هلاکونك بغدادی و اسپانیالولرك اندلسی و تیمور کبی مصائب اسلامیه‌یه سبب اولان ظلمه‌نك اکثر ممالك اسلامیه‌یی استیلالرنده تلف اولان کتابلر دائرهٔ تعداددن خارج اولدیغنه نظراً کشف الظنونده‌کی کتابلر آثار اسلامیه‌یه نمونه بیله اوله‌میه‌جغی بدیهیدر .

اوروپا مورخلری تاریخ عمومی‌یی درت قسمه تقسیم ایله خلقت ادمدن روما مملکتنك تاریخ انقراضی اولان (٤٧٦) سنهٔ میلادیه‌سنه قدر (قرون اولی) و او تاریخدن دولت علیهٔ عثمانیه‌نك استانبولی ضبط ایلدیکی (١٤٥٣) سنه‌سنه دکین (قرون وسطی) وسنهٔ مذکوره‌دن (١٧٨٩) تاریخنه قدر (قرون اخری) اعتبار ایدرك اندن صکره سنه عصر حدیث اطلاق ایلدیلر .

لکن مورخین اسلام هبوط ادمدن دور اسلامه دکین ازمنهٔ قدیمه اعتبار ایتمش اولدقلری کبی دولت عثمانیه‌نك ظهوری واعاظم سلاطین عثمانیه‌دن جنتمکان

غازی سلطان عبدالمجید خان حضرتلرینك جلوسلرینی متعاقب تنظیمات خیریه‌نك تأسیسی بزلرجه بر مبدأ قرون اتخاذ اولنه‌جق اهمیتی حائز اولدیغندن بز کتابمزده خلقت آدمدن دور اسلامه دکین کچمش زمانلر تاریخنی (قرون اولی) و دور اسلامك بدایتندن عثمان خان غازی حضرتلرینك تاریخ استقلالی اولان (٦٩٩) سنۀ هجریه‌سنه دکین (قرون وسطی) و او تاریخدن تنظیمات خیریه‌نك تأسس ایلدیکی (١٢٥٥) سنه‌سنه دکین (قرون اخری) و اندن صکره‌سنی (عصر حدیث) اعتبار ایده‌جکز ·

- ٢ -

جغرافیایه متعلق معلومات

جغرافیا رسم ارض معناسنی حاوی لفظ یونانیدر · سطح ارضك احوالندن بحث ایدن علمه دنیلور · شو علم جغرافیای ریاضی وجغرافیای طبیعی وجغرافیای سیاسی نامریله اوچ قسمه منقسمدر ·

جغرافیای ریاضی ارضك شکلندن ، حجمندن ، حرکتندن ، مسائل حلندن ، سطح ارض اوزرنده کی

مواقع امکنه نك تعیینندن وسائر بوکبی معلومات وعملیاتدن باحثدر . شو قسمك اکثر مباحثی علم هیئته تعلق ایدر .

جغرافیای طبیعی ارضك طبیعتنی واوصافنی بیلدرر . شو قسم بریسی دکزلر ودیکری قاره‌لر اولمق اوزره ایکی بیوك قسم طبیعی‌یه تقسیم ایدلمشدر .

وضعیت طبیعیه‌جه قاره‌لرك و دکزلرك شکللرینه ، طاغلرك ارتفاعنه ، سلسله‌لره ، صحراره ، اووه‌لره ، طاغلرك تپه‌لرندن اعماق بحارك قعرینه طوغری خطوط ویا رسوم مختلفه‌یه متعلق بحثلر بو قسمه تابعدر .

جغرافیای سیاسی یر یوزنده‌کی بلده‌لرك واصناف بشرك اقسام سیاسیه‌لرینه و هیئت اجتماعیه ونظامیه‌لرینه متعلق مباحثدن عبارتدر .

جغرافیاده ابتدا توسیع معارفه سعی ایدن فنیکه‌لولر ایدی . بونلر بحر متوسطك سواحلنی ارایه کشف وتحقیق ایله جبل طارق بوغازینی کچوب بحر محیطك ساحللرینی کشت وکذار ایلدیلر . سیاحتلرنده بریتانیا وسواحل بحر بالطق طرفلرینه قدر کیتمشلردر .

فنیکه‌لولره قومشو اولان عبرانیلر دخی روی زمینك چوق یرلرینی سیاحتله اوکرنمشلر ایدی .

لکن ابتدا صورت مخصوصه‌ده مأمورلر تعیینیله

سطح زمینی کزدروب معارف جغرافیایی توسیعه سعی ایدن ذات مصر حکمدارلرندن نیخودر . شو ذاتك تشبثی هجرتدن تقریباً (۱۱۲۰) سنه مقدم ایدی . نیخو بحر احمر طریقیله اوقیانوس هندی‌یه بر هیئت کشفیه کوندردی . هیئت مرقومه اوچ سنه مدت افریقاده طولاشدقدنصکره جبل طارق بوغازینه عزیمت واورادن مصره عودت ایلدی .

قرتاجنه‌لیلر تجارتله زیاده الفت واسفار بعیده اختیار ایلدکلرندن بومناسبتله توسیع جغرافیا ایچون التزام ایتمش اولدقلری سیاحتلر هجرتدن مقدم کی اون ایکنجی عصرده‌در .

قبل‌الهجره (۹٤۰) سنه‌سنده مارسلیادن پثیاس نامنده برقپودان بحر محیطه دخول ایله اسپانیا سواحلنه کتدکدن صکره بریتانیایه واورادن شماله طوغری سیاحتله ایسلانده جزیره‌سنی کشف ایلدی .

ازمنهٔ قدیمه‌ده جغرافیانك توسیعنه چالشانلرك باشلوجه‌لری شو ذکر ایتدیکمز طاقملردر . لکن جغرافیا ایله ابتدا اشتغال ایدن ذات ایراتستینس ایدی . شوذات هجرتدن مقدم کی طقوزنجی عصرك اواسطنده اسکندریه‌ده اطوال‌وعروض بلدان اوزرینه علم‌مذکورك

نظامنـه وضع اسـاس ایتمشدر . اوارالق اسکندریه مدرسـه‌لرنده تدرس ایدنلر ارضـك شکل کرویسنی اوکرنمشلر ایدی . ایراتستینس یکی جغرافیا فننده‌کی اشیاء عظیمهٔ اصلیه‌یه اعتبار ایتمیوب جغرافیاسنی اطوال نهاری اون درت بچق سـاعت اولان ممالکك جمله‌سنی قاطع بر خط اوزرینه بنا ایلدی . خط مذکور اسپانیاده سان ونساندن شرقاً ردوسـه واسیای صغرایه وبلاد فارس وهنده مرور ایله اوقیانوس شرقی ساحلنده واقع ثینایه منتهی اولدی . اوراسی ارضك انتهاسی زعم اولنمشیدی . ایراتستینسك رأیی اوزره شو خط یتمش بیك استاده [١] در . ایراتستینس خط مذکور اوزرنده واقع ردوس واسکندریه نقطه‌لرینك هر بریسـندن بر زاویهٔ قائمه تشکیل ایدرك شوایکی زاویه نقطه‌لرندن جنوباً اسوان طرفلرینی قطع ایله مأهول ومسـکون اولمدقلرینی زعم ایلدکلری اقلیمك حدودینـه قدر بر خط عمودی کشیده ایلدی . حدود مذکوره درجات عرضدن اون ایکنجی درجه‌ده واقع ایدی . اوتاریخلرده اوحدودك اوته‌سنده بحر اوقیانوسدن بشقه برشی یوقدر اعتقادنده ایدیلر .

---

[١] براستاده (١٨٥) مترودر .

هجرتدن مقدمکی بشنجی عصرك اواخرنده ابرخوس نامنده بر جغرافی ظهور ایتمشدر . شوذات ایراتستینسك وضع ایلدیکی نظامی بعض مرتبه توسیع ایله علم جغرافیانی مبادئ فلکیه‌یه ربط ایدرك خطوط اطوالك امکان تحقیقنی خسوف وکسوفك ملاحظه‌سنه بنا ایتمشیدی . لکن ابرخوس بویله بر قاعده‌یی فعله تقریب ایتمکسزین وفات ایتمکله کندوسندن صکره او قاعده موقع فعله ایصال ایدلدی .

ابرخوسدن یارم عصر صکره ظهور ایدن یونانی استرابون خیلی سیاحتلر اختیاریله علم جغرافیاده بر رساله یازدی . لکن رساله‌سنده مندرج شیلرك اکثریسنده تعریفات جغرافیه‌جه صکره‌لری یکلشلق کورلمشدر .

رومالیلرده جغرافی اولمق اوزره ظهور ایدن ذواتك الك قدملیسی هومبونیوس‌در . شوذات ایمپراطور قلود یوسك زماننده بر رساله یازمقله ارضی شمالی وجنوبی قسملرینه وبرنجی قسمی اوچه تقسیم ایتمشدر . اقسام ثلثهٔ مذکوره‌نك بریسی اوروپا، ایکنجیسی افریقا، اوچنجیسی اسیادر . بونلره اراضئ معروفه وقسم جنوبی‌یه اراضئ مجهوله اطلاق ایلدی .

هجرتدن مقدمکی (٤٧٠) تاریخلرنده ظهور ایدن

بطلميوس فلكی اسکندریه‌ده شو علم ایله اشتغال ایدرك شو ذاتك ترتیب ایتمش اولدیغی کتاب مجسطی اولوقته قدر یازلمش اثرلرك اك مکملی اولمغله بطلميوس کندوسندن مقدمکی جغرافیلرك هپسنه او کتاب ایله تفوق کوسترمشدر . بطلمیوسك جغرافیاجه اولان اخباری هند چینی‌یه قدر منتهی ایدی .

اوروپاده شمس معارفك پرتو انداز افاق اولدیغی زمانه دکین جغرافیاجه اولان معلومات بطلميوسك کتابنه منحصر ایدی . میلادك طقوزنجی عصرنده نورمندیلر غرینلانده‌یی کشف ایدرك قرن عاشرده امریقایه طوغری سیاحت ایلدیلر . فقط امریقا کشف اولنه‌مامشیدی .

میلادك اون اوچنجی عصرنده پاپالر دین نصرانیتك انتشاری ایچون اسیانك اقسام بعیده‌سنه داعیلر سوق ایلدکاری صره‌ده پاپا دردنجی اینوشنسیوسك امری اوزرینه بر جمعیت رهبان (١٢٤٦) تاریخ میلادیسنده تاتار حکمداری قابوق خانك یانه قدر کتمکله بونلر خیلی معلومات جغرافیه المشلردر .

(١٢٥٣) ده فرانسه قرالی طقوزنجی لوئی اسیانك کشفنی ایچون بر هیئت مأموره سوق ایتمشدر .

مارقو پاولو (١٢٧١) ده پکینه قدر کیدرك یکرمی

درت سنه شرق طرفلرنده سیاحت واقامت ایتمکله عودتنده یازدیغی سیاحتنامه یاپونیا وجزائر وبلدان هند شرقی یی اوروپالولرك معلوماتلری دائره‌سنه ادخال ایلدی ٠

میلادك اون بشنجی عصرنده اوروپالولر افریقانك ساحل غربیسنده‌کی بلاد مجهوله‌یی و (١٤٢١) سنهٔ میلادیه‌سنده پورتوسنتو ومادیرا جزیره‌لرینی و (١٤٨٦) ده رأس رجاء صالح جهتنی کشف ایلدیلر ٠

(١٤٩٢) ده اسپانیول خرستوفورس قولمبوس عالم جدید اولان امریقایی کشف ایلمشدر ٠

(١٥١٢) ده اسپانیول سفینه‌لری اوقیانوس هندیده واقع بعض محللرك اکتشافنه موفق اولدیلر ٠

بوندن صکره اوروپاجه کرهٔ ارضك قطعات وممالك واراضیسنك کشفنه دوام اولنه‌رق فن مذکورك بدایت ظهورندن زمانمزه دکین کشفیات تجدد وتحقیقات تأکد ایده ایده کتابلر وخریطه‌لر ترتیب اولنمش وبوکونکی کونده کشف اولنمدق از محللر قالمشدر ٠ قطب شمالینك کشفی ایچون خیلی وقتلردن برو اوروپالولر صرف مساعی ایتمکده ایسه‌لرده بومقصده هنوز ظفریاب اوله‌مدیلر ٠

دور اسلامده علماء اسلام علم جغرافیایه خیلی اهتمام کوستردیلر ٠ قزووینینك اثار البلدانی، شیخ محمد بن احمد

المقدسینك احسن التقاسیم، یاقوتك معجم البلدان وهجرتك (٦١١) سنه‌سی حلبده وفات ایدن شیخ ابو الحسن علی بن ابی بکر الهروینك ممالك اسلامیه‌یی سیاحتله یازمش اولدیغی اشارات، ابو الفدانك تقویم البلدان، استانبول قضاسندن معزول سپاهی زاده محمد افندینك اوضح المسالك، کاتب چلبینك جهان نما نام کتابلری ایله دها پك چوق جغرافیا کتابلری یازلمشدر . لکن علماء اسلامك شو فنده‌کی معلومات وتألیفاتی صورت سطحیه‌ده اولمغله فن مذکوره تعلق ایدن کشفیات وتوسیعات اوروپالولرك همم عظیمه‌لری آثارندندر .

کتابمزده تاریخلرینی یازه جغمز مملکتلرك بر درجه‌یه قدر جغرافیالریده توضیح اولنه جغندن بو محلده فن مذکورك ظهور وترقیسنه دائر معلومات اجمالیه درجیله اکتفا قلندی .

- ۳ -

ژئولوژی‌یه دائر معلومات مختصره

ژئولوژی (علم طبقات ارض) کرهٔ زمینك کیفیت تکوننتدن وایچنده‌کی ماده‌لردن بحث ایدر .

اسکی فلاسفه ارالرنده زمینك ایچی نمقوله ماده‌لردن عبارت اولدیغی مبحوث عنها ایدی . لکن نه کشفیاته تشبث اولنمش، نده احوال داخلیه‌سنه وکیفیت تکوننه دائر علم مخصوص تدوین ایدلمشیدی .

میلادك اون برنجی عصری اواخرنده اوروپا هنرورلرندن روبرت‌هوق زلازله دائر بر رساله تألیف ایدرك رسالهٔ مذکوره‌ده زمینك حفری حقنده‌کی ملاحظاتنی وارضك سطح بحردن ارتفاعنده زلزله‌لرك تأثیراتنی درج ایلدی .

ولیم ودورد نام ذات بیوك بریتانیاجه تکونات ارضیه حقنده ملاحظات ایله کسب امتیاز ایدرك طبقات ارضدن چقان خطلر سلاسل جباله موازی اولدیغنی بیلدکله (١٦٩٥) سنهٔ میلادیه‌سنده کرهٔ زمینك بعض محللری قازلدقچه چقمش اولان اثاری جمع وترتیب نظامی‌یه وضع ایله کمبردج مدرسه‌سنه وقف ایتمشیدی .

بوندنصکره اوروپاجه علم مذکورك توسیعنه دوام اولنه‌رق ایتالیالی ولینساری ومورو وژینیرتی نام‌ذوات سکزنجی عصر میلادی اوائلندن اواسطنه طوغری زمانلرده فن مذکورجه سائرلرینه تفوق ایلدیلر .

عصر مذکورك اواخرنده ژئولوژی مباحثی فن

مخصوص اعتبار اولندی . اوروپا هزورلرینك مساعیٔ کثیره‌لری اثارندندرکه فن مزبور بوکونه قدر خیلی ایلرولمش وپیاپی ایلرولمکده بولنمشدر .

کرهٔ ارضك تکوننه دائر اولان معلوماته ژئولوژی علماسی حرارت مرکزیه‌یی اساس اتخاذ ایتدیلر .

حرارت مرکزیه ـ یریوزنده زمینك ایچ طرفنه طوغری درین قیولر ومعدنلر چقارمق ایچون مغاره‌لر قازمش اولان عمله‌نك هپسی بیلمشلردرکه کرهٔ ارضك ایچ طرفی هر اوتوز اوچ مترو درینلشدکجه صیجاقلق میزان الحراره‌نك بر درجه‌سی قدر ارتار . شوحسابه کوره یرك اوچبیك اوچیوز مترو درینلکنده بیك درجه حرارت بولنور . وشو حرارته موادمعدنیه تحمل ایده‌میوب هپسی مایع ناری صورتنی الور . مرکزارضك درینلکی (٦٣٦٦) کیلو مترو اولدیغندن نسبت مذکوره‌یه نظراً مرکزده‌کی حرارت ایکیوز بیك درجه‌یه قریبدر . حرارت مزبوره‌یه جسم اطلاق اولنه‌جق هیچ برشی طیانه‌میه‌جغندن مرکز زمین برسیالهٔ ناریه‌دن عبارت اولمق لازم کلور دیمشلردر .

مکوّن حقیقی پك بیوك برسیالهٔ ناریه اولمق اوزره خلق وایجاد بیورمش اولدیغی شمسك اوزرنده کورینان

شامه‌لر مواد ملتهبه‌سنك بعض جهتلرنده تكون ایتمكه باشلامش قشردن عبارت اولدیغی كبی سیارهٔ ارضك و كرك نظام شمسی‌یه تابع سائر سیاره‌لرك و قتیله شمسدن وقرلر تابع اولدقلری سیاره‌لردن ایرلمش بر كتلهٔ ناریه ایكن هرقر سیاره‌سنك و هربر سیاره شمسك و جمله‌سی موازنهٔ مخصوصه‌لری دائره‌سنده یكدیكرك جذبهٔ خصوصیه وعمومیه‌لرینه تبعیتله جو هواده بر انشپاره كبی دوران ایده ایده جملرینك جسامتلرینه مساعد اولان پك اوزون عصرلرده طوكغه باشلامش و كرهٔ ارض بر بیوك انشپاره اولدیغی حالده شمسدن ایرلدقدن صكره محدبی هوانك مقعرینه تماس ایله ملیونلرله سنه‌لر، بلكه ملیونلرله عصرلر جو فضاده دونه دونه طیش طرفی طوكه‌رق قابوق باغلامش اولدیغی ژئولوژی علماسی طرفلرندن قبول اولنمشدر .

القول علی زعمهم ارض جو هواده بر جسیم مایع ناریدن عبارت ایكن شدت غلیانندن انفكاك ایدن قغلجملر هوادن الدقلری برودتله صاغویوب او جسم نارینك قوهٔ جاذبه‌سیله ینه اكا التصاق ایدرلر ایدی . شو حال ملیونلرله عصرلر دوام ایلدیكندن او سیالهٔ ناریه قایناد قچه ایچندن طشره اتدیغی طاغلر بیوكلدكنده

قغلجملرك هوايه تصادفله طوكمسى جهتيله بيوك بيوك طاشلرك وقيالرك ارالرنده سونكر كبى بر طرفلرندن ديكر طرفلرينه قدر ايشلمش اچقلر ودليكلردن ير يوزينه طوغرى فرلايان موادناريه تكثرايدرك حرارت مركزيه نك اشاغيدن يوقارويه كوستر ديكى تضييقات اوكنه هرنه كلور ايسه ياروب تأثيراتنى كوسترمشدر ٠

بناء عليه تبرد ايدن مواد يواش ير يوزنده يمرطه زارى كبى بر قابوق باغلادى ٠ شو قابوق كتدكچه قالنلشهرق تأثيرات مذكورهدن ناشى كرهٔ زمينده يارقلر، اينشلر، يوقوشلر، يومرى و يوكسك طاغلر وتپه لر تشكل ايتديلر ٠ زمينك صيجاقلغندن و هواى نسيمينك صاغوقلغندن حاصل اولان بخارلر او قابوغك بوش يرلرنده مواد مايعهيه تحول ايتدكلرندن بوندن دكزلر حصوله كلدى ٠ و كرهٔ ارضك مركزنده كى حرارت شديده منفذ بولديغى يرلرده آتش اوجاقلرينك پاجهلرى كبى علولرينى طيش طرفه طوغرى سورمكله وولقانلر نشئت ايتدى ٠

زمينك انسان خلق اولنمزدن مقدم وقوعه كلان انقلاباتى ير يوزنده حسابسز تبدلاتى موجب اولديغى كبى انسان ظهور ايتدكدن صكره دخى كرهٔ ارضك ايچنده كى

یانار ماده‌لرك صقشدرمسندن طولایی اره صره زلزله‌لر وصولرك انقلاباتندن ناشی تبدلات متنوعه دوام ایلدی ٠

میلادك (۱۷۰۰) سنه‌سنده مکسیقاده بر زلزله وقوعبولوب اوراده طاغ اثری یوغیکن زلزله‌لردنصکره بریاریله‌رق بشیوز قدم یوکسلکنده برطاغ میدانه چقمش وینه او تاریخده جزائر روم دکزنده بر جزیره ظهور ایتمکه باشلایوب کیده کیده شمدیکی هیئت جسیمه‌یی بولمشدر ٠ (۱۸۲۲) ده شیلی بلادنده بر حرکت ارض وقوعبولمغله یر یوزندن بر بیوك پارچه هوایه طوغری یوکسله‌رك غایت جسیم بر طاغ وجوده کلمش وکچمش زمانلرده دکزدن عبارت اولان بعض محللر صکره‌لری صحراله و - اوزرلرنده‌کی صدف پارچه‌لرندن استدلال اولندیغی اوزره - طاغلرك بعضیلری وقتیله دکز ایکن انقلاباته اوغرایوب جباله منقلب اولمشلردر ٠

علم طبقات ارض ایله اوغراشانلر حادثات ارضیه‌یی بریسی حوادث معدنیه ودیکری حوادث حیوانیه اولمق اوزره ایکی قسمه تقسیم ایدرك بو ایکی قسمك کیفیت تکونلری بیلنمك اوزره درت دور اعتبار ایتمشلردر ٠

برنجی دور - زمینك طوکمغه باشلامزدن مقدم‌کی هیئتی اقیجی وپارلایجی بیوك بر انشپاره‌دن عبارت ایکن

ذکر اولندیغی اوزره او اتشپاره‌دن اطرافه صچرایان طاغلر کبی شراره‌لر فرسخلرله جو هوایه طوغری فرلادقدن وهواده‌کی برودته تصادفله تبرد وتصلبه باشلادقدن صکره جاذبهٔ ارضه تبعیتله کره‌یه طوغری سقوط ایلدیلر . وشو عظمتلی قغلجملرك انفکاك واتصالنه برثانیه بیله انقطاع کلیوب کتدکجه چوغالدقلرندن ارتدقجه بر برلرینه یاپشوب صورت منتظمه‌ده او کرهٔ ناریه‌نك هرطرفنی چویردیلر . پك اوزون زمانلر ایچنده درجه درجه طوکوب کسب صلابت ایلدکلرندن اقیجیلق ویاقیجیلق حاللری زائل اولدی . کرهٔ ارضك حرارتی شراره‌لرك انجمادیله اطرافنده تشکیل ایلدکلری قابوغك ایچنده قالدی ایسه‌ده شو قابوغك قالنلغی ومرکزدن اقتباس ایلدیکی حرارتك اکسلمسی حیوانات ونباتاتك تحمل ایده‌جکلری درجه‌یه وارهمیوب جو هواده‌کی ثقلته‌ده خفت کلدیکی جهتله نشوونمایه قابلیت طبیعیه‌سی اولان اشیا اوطبقه‌ده وجود بوله‌مدی .

اجرام سماویه‌نك اغرلغی و هواده‌کی حرارتك زیاده‌لکی یرك ایچنده‌کی اتشك حرارت ماده‌یه‌سنی هوایه طوغری چکدکلرندن جوده‌کی صیجاقلق ارتمقدن وکره‌نك حرارتی اکسلمکدن خالی اولمدی . شو تزاید

و تناقص خواص طبیعیه‌لرینك احكامنی یورتمكه دوام ایتمكله قغلجملردن كره‌نك اطرافنده‌كی قابوق كتدكچه كسب ثخونت ایلدی ایسه‌ده طیش یوزینك صاغوقلغی اوزرنده تعیش ممكن اوله‌بیله‌جك درجه‌یه وارمدیغندن اشبو طبقه‌ده یالكز بیوك بیوك طاشلر و حرارته طیانه‌بیله‌جك معدنیات ظهوره كلدی ۰

ایكنجی دور — برنجی طبقه دها زیاده قالنلشه‌رق حیوانلرك و اوتلرك تحملرینه كفایت ایده‌جك درجه‌یه كلدیكی وقتلرده یر یوزنده طپراقدان تپه‌لر ، درینلكی آزجه دكزلر ، چایلر ، برنوع بالقلر ظهور ایتمكه باشلادی ۰ لكن كره‌نك ایچنده‌كی بخارلرك و غازلرك شو ایكنجی طبقه‌ده یر یوزینه تأثیرلری اعتدال كوسترمدیكندن وجوده كلان شیلر كماله یتشه‌مدیلر ۰ اوتأثیراتك روی زمینده برطاقم یارقلر تشكیل ایتلری و طاغلرك وتپه‌لرك بیویه‌مدكاری جهتله سطح ارضده ككیش ودوز اووه‌لرده كثرت حاصل و ابخره‌نك هوای نسیمی ایله اجتماعندن تحصل ایدن صولر هوادن روی زمینه نازل اولدی ۰ بوصولر وسعتلی محللره سرایت ایلدیكندن درینلكی آز پك چوق كوللر حصوله كلمشدر ۰ طاش كوموری بوطبقه محصولاتندندر ۰

اشبو ایکنجی دورك تشکیل ایلدیکی طبقهٔ ثانیه‌نك قالنلغی ینه درجهٔ اعتدالده دکل ایدی . کره‌نك ایچ طرفنده‌کی مواد ناریه کره‌یی تضییق ایتدکجه یر یوزینه فرلامغه استعداد کوسترر ایدی . خصوصیله طبقه درونده تکون ایدن معدن صولرینك یوللری صقشمسیله یرك ایچنده‌کی حرارتدن اتش کسلمش اولان قزغین صولر زمینك ایچ طرفندن ایریلان و یر یوزینه میل ایدن معدنیاتدن پك چوغنك اریمسنه سبب اولدیلر .

ایکنجی دورده حرکت ارض پك زیاده ایدی . سطح زمینی قاپلایان قابوق هنوز قالنلشمدیغندن کره‌نك ایچنده‌کی بخارلره وغازلره مقاومت ایده‌میور ایدی . مواد داخلیه‌نك تضییقاتندن اوفاق طاغلر و تپه‌لر او دورده چوغالدی .

سطح زمینك صاغوقلغی ارتدقچه اطرافنی قابلامش اولان اجسامده صلابت حاصل اولوب جوف زمینده‌کی بخارلر قشر ارضك اینجه‌لکی حالنده شدت سابقه‌سنی تخفیف ایتمیور ایدی . لکن هواده‌کی ابخره مرکزده‌کی حرارتدن اسکی کبی متأثر اوله‌مدقلرندن صولره منقلب وروی زمینه منصب اولدیلر .

بناء علیه جوده حاصل اولان کثافت سابقه زائل

اولدیغندن هواده لطافت حاصل اولمغه و کونشده کی شعاعك یر یوزینه تأثیری کتدکجه تزاید ایتمکه باشلادی.

بو دورده یارادیلان شیلرك چوغی اوتلر ایله هوام کبی بعض حیوانات ایدی. بونلرك وجوده کلدکاری طبقه‌یی احاطه ایدن هوانك سطحده یوز کوسترن حاللره انضمامیله هر وقت بر تبدله تابع اولمسی وجوده کلان اوتلرك وحیوانلرك تجدد ایدن موقعلرده بقالرینه مانع اولمغله هپسی ازوقت ایچنده فناپذیر اولوب سطح ایله هوای جدیدك طبیعتلرینه تحمل ایده‌بیله‌جك سائر اوتلر وحیوانلر ایجاد بیورلمشدر. اکوانك شو تجددات متوالیه‌سی ایچنده تلف اولان شیلرك کیفیاتنی انجق الله تعالی حضرتلری بیلور.

اوچنجی دور ـ شو دوره دکین کرهٔ زمینده بری وبحری بعض هوام ظهور ایلمش ایسه‌ده سائر حیوانات بریه ظهور ایتمامشیدی. کره‌نك صوغوقلغی درجهٔ اعتداله واوچنجی دورك حکم طبیعیسی ظهوره کلمکه باشلادقده بر طاقم بالقلر وسائرامثالی سبقت ایتمامش حیوانلر خلق بیورلدی.

اوچنجی دوره منسوب طبقه ایکنجی‌یه نسبتله ممتاز ایدی. شودوره مخصوص حیوانات مخلوقه یر یوزنده

براز مدت قالدقدن صکره کرهٔ زمینك احوالنـه بتکرار عارض اولان تبدلات دور مذکور حیواناتنك تعیشـنه مانع اولدیغندن انلرده تلف وصکره خلق اولنمش اولان حیوانلر اولکیلرینه خلف اولدیلر •

ژئولوژی علماسی کرهٔ زمینده مروریني ادعا ایتدکلری درت دورك هربرنده وجوده کلان شـیلر اندن اول که دوره نسبتله برخاصهٔ زائده یه مالك ایدیلر • لکن برنجی دورده کی خاصـه ادوار سـائره یه نسبتله پك جزئی عد اولنمشدر •

دردنجی دور ـ طائفهٔ انسـانك ظهوره کلدیکی دوردر • بودور تزاید وتناقص جهتیله دور ثالثه مشابهت قبول ایده میه جکندن زمینك سطحیله جو هواده حاصل اولان اعتدالدن وحرارت مرکزیه نك پك زیاده اوزاقلغندن ناشی دور رابعده تناقص جهتی قبول اولنمامشدر • اشبو دور ـ انقلاب وتبدلات سـابقه جهتیله ـ کرهٔ زمینك لباس اعتدالی کیمش اولدیغی بر دور لطیف اولمسـیله اجسام معدنیه نك ادوار ماضیه ده کی فنا ومضرقوقولری انتشار ایده مدیکندن طائفهٔ انسان اویله شیلرك مضرتلرندن مصون بولندیلر •

بنی ادمك ظهورندن صکره وقوعی مشهور ومعروف

اولان طوفانك وقوعبولدیغی ادلهٔ عقلیه ایله‌ده ثابتدر . الحالة هذه سطح ارضك اکثر جهتلرنده وطاغلره مناسبتی اولمیان دوزیرلرده طپراقدن ترکب ایتمش تپه‌لر اوزرلرنده بیوك قیالر، دکزلر وچایلردن اوزاق محللرده دکزلره‌وچایلره مخصوص چاقل طاشـلرندن تشکل ایتمش نیچه نیچه تپه‌لر، بیوك چایلرك مجرالری کبی صودن خالی ککیش وچقور صویوللری، شو مجاریٔ خالیه‌ده کلیتلو چاقل طاشلری، یوکسك طاغلر اوزرلرنده کوریلان صدف پارچه‌لری کبی علامتلر صولرك فوق‌العاده طاشملریله حاصـل اولمش بربیوك انقلابك اثرلریدرکه اشبو انقلاب وقتیله یریوزینك هرطرفنی قابلامش بر طوفان عامدن بشـقه سببه حمل اولنه‌مز .

طوفان عام ظهور ایدرك یر یوزینی قابلایان صولر پك یوکسـك طاغلرك تپه‌لرینـه چقوب شدتلی طالغه‌لر تشکیل ایتمش، جبال مرتفعه‌ده‌کی بیوك قیالری سوکوب برطرفه آتمش وچقور یوللره ودوز اووه‌لره دوکیله‌رك شـدت طغیـان ایله اسکی یوللرینی خراب ایلمشـدر . طوفانك زوالیله صولرك جریانی اسکی حاللرینه دوندکده کرهٔ ارضك حال اصلیسنه عودتیله طاغلر وتپه‌لر میدانه چقدی . صولر اسکی مجرالرینـه چکلدیلر . فقط طاغلر

ارالرنده قالمش اولان طوزلی صولردن بیوك بیوك كوللر حاصل اوله‌رق صكره یغمورلو یاغدقجه اطرافنده‌كی طاغلردن نزول ایدن سیل صولرینك تكثریله كوچوك كوللردن بعضیلرینك صولری طاتلولاندی . بعضیلرینده سیللر ایله مجتمع اولان طپراقدن وقوم واوفاق طاش پارچه‌لرندن طولوب ایچنده قالان براز صولر كونشه قارشو قوریدی . بیوك دكزلرك صولرینده سیللر وچایلر واسطه‌لریله كتدكجه ارته‌رق اقان صولره اتصال ایلدیلر . ایشته بوندن اوتوری یریوزینك اكثر محللرینی صو قاپلادیغی كبی اشبو صولرك استیعابیده حالا ارتمقده‌در .

كرهٔ ارضی قاپلامش اولان قابوغك معدنیاتی اذابه ایده‌جك درجه‌ده حرارت شدیده‌یی شامل اولان محلدن سطح ارضه قدر قالنلغی تقریباً التمش كیلو متره‌دور .

اوروپا ژئولوژی علماسی بینلرنده انسانك یریوزنده نوقت ظهور ایلدیكنه دائر خیلی اختلاف جریان ایده‌یور . بعضیلری انسانك بدایت ظهوری اون بیك سنه‌یی كچمیه‌جكی وبعضیلری پك اسكی وبلكه ملیونلرجه سنه‌لره بالغ اولدیغی ادعاسنده‌درلر . انسانك اویله قدمی ادعاسنده بولنانلرك اعتماده شایان وفنه مستند بر كونه سندلری اولمیوب دلیللری ، حجتلری ، شاهدلری « شویله

بویله انسان کموکلری فلان دورده منقرض حیوانلرك کموکلری ارالرنده بولندی • فلان نهر سنه‌ده شوقدر یر سوکرکن یرك شو قدر درینلکنده فلان طبقه‌ده شویله برانسان اثری ظهور ایلدی » کبی سوزلردن عبارتدر •

فن ژئولوژی اصحابندن انسانك قدیم العهداولدیغنه قائل اولان طاقك سوزلرینه سند اتخاذ واثار قدیمه دیو یاد ایلدکلری بعض اثرلری یوز بیکلرله سنه‌لره نسبت ایتمش اولدقلری حالده شو اثرلرك حدیث العهد بولندقلری وحتی بعضیلرینك تاریخ میلادی ایله کچمدکلری صکره‌لری تحقق ایلدی •

انسانك زمان ظهورینه دائر ژئولوژی اصحابنك بولدقلری اثرلر انسان هیکللری وکموکلری، انسان معمولاتندن بعض احجار، ماکولاته متعلق شیلرك بقایاسی معدنی بعض اشیا اولمق اوزره درت قسمدن عبارتدر •

هیکللر وکموکلر - اثار عتیقه‌دن یرالتنده بولنمش اولان انسان هیکللرندن بری ایتالیا ایله فرانسه ارالرنده واقع منتون شهری قربنده‌کی مغاره‌ده بولدقلری برانسان هیکلیدر • شو هیکلك بویی التی قدم، النك زاویه‌سی سکسان بش درجه مقداری واسع، باشنك اطرافنده انسان الیله دلنمش برطاقم صدفلر، اوکنده مرمردن

قارغی کبی بعض شیلر بولندیغی مثللو اومغاره‌ده نوعلری منقرض اولمش ماموت دنیلان فیل ومغاره ارسلانی کبی بعض حیوانات کموکلریده وارایمش . بونلردن بریسیده تندرثل مغاره‌سنده بولنان برانسان هیکلیدر . ژئولوژی اصحابندن لیل و هکسلی نام ذاتلر شوهیکلی پك اسکی ظن ایدیورلر . افاده‌لرینی اثباته کافی اوله‌جق دلیل یوقدر .

قواد الوب جزیره‌سنده واقع صخر کلیسی درونده بولنان بر هیکلك دخی بعضیلری طرفلرندن قدیم العهد اولدیغی ظن اولنوب بونك یاننده بولدقلری بر قطعۀ محجره‌دن هیکلك بر عهد قدیمه نسبتنی استدلال ایتمشلر ایسه‌ده قطعۀ مذکوره‌ده انکلیز قراللرندن ـ میلادك (٩٢٥) تاریخنده‌وفات ایدن ـ برنجی‌ادواردك سکه‌سی ظهور ایتمش اولدیغندن پك اسکی ظن ایلدکلری هیکل مذکورك پك یکی اولدیغی اکلاشلمشدر .

وولقان صخورنده مدفون ومتحجر اوله‌رق بولنان برهیکلی ژئولوژی علماسنك بعضیلری قدم‌انسانه دلیل عد ایتمش وحتی لیل شوهیکلك یاپمه برشی اولدیغی ظننده بولنمشیدی . موسیو روبرت وموسیوبیشو هیکل‌مذکور

وولقانك طشره اتديغى طاشلردن اسكى اولديغنى بيان ايلديلر .

هيكلرك بريسيده ولايات متحده‌ده واقع نيوارنيس قربنده ويك درين بر محلده بولنان بر انسان هيكليدر . دوقتور دلر بو هيكلك اللى بيك سنه مقدم اورايه دفن اولنديغنى ادعا ايلدى . لكن صكره هيكلك اورايه دفنى بيك التيوز سنه‌يى كچمديكى تحقق ايتمشدر .

انكلتره‌ده، فرانسه‌ده، جرمانياده وسائر محللرده‌كى مغاره‌لرده پك اسكى وقتلرده منقرض اولمش حيوانات كموكلرى ارالرنده انسان كموكلرينك دخى بولنمسى ژئولوژى علماسنجه قيل وقالى موجب اولمش ايسه‌ده حيوانات مرقومه كموكلرينه مخلوط كورينان انسان كموكلرى او حيوانلردن پك چوق صكره وجود پذير اولان انسانلرك كموكلرى اولدقلرى حالده سيللر طوپلايوب او مغاره‌لرك يارقلرندن ايچرويه اتمش وحيوانات كموكلرينه قارشوب اوزرلرينى طپراق اورتمش اولديغنى قبوله هيچ بر مانع يوقدر .

انسانك قديم العهد اولديغنى ادعا ايدنلرك بر قسمى دخى دانيمارقه‌ده مواد نباتيه‌نك رسوبيله انلردن معدن كومورينه مشابه تكون ايدن مواد ايچنده انسان اثرلرى

بولنمسنی دلیل اتخاذ ایله ازمنهٔ قدیمه‌ده دانیمارقه‌ده صنوبر اغاجلری نابت ایکن منقرض اولوب پلوط وانکده انقراضیله فاغوس اغاجلری ظهور ایلدیکندن بحث ایدرك اشجار مذکوره‌نك حالا مواد مذکوره درونند‌ه علی الترتیب اثرلری باقی اولمسی وارالرنده انسان اثرلری بولنمسی قدم انسانه دلالت ایدر زعمنده ایدیلر . صکره آثار مذکوره ایچنده رومالیلر زمانلرینه مخصوص بعض شیلر بولنمغله بونلر قیصر یولیوسك زمانندن اسکی اولمدیغی تحقق ایتدی .

فرانسه‌ده سوم نهری وادیسنده دخی برطاقم انسان اثرلری بولنمشدر . وادیٔ مذکور طبقهٔ تباشیر ایله اورتولی اولدیغی حالده من القدیم اوزرنده نهر جریان ایدرایدی . شو طبقهٔ تباشیریه برمیل عرضنده منشق اولوب ایچنده اون اوچ اون‌درت قدم سمکنده چاقل طاشلرندن برطبقه وشو چاقل طاشلرینك اوستنده قوری چاموردن دیکر بر اینجه طبقه بولندیغی کبی انك اوزرنده اون قدمدن اوتوز قدمه قدر سمکی حاوی نباتات رواسبندن ترکب ایتمش دیکر برطبقه کورلمشدر . وادینك ایکی طرفی چاقل طاشلری ایله مفروشدر . شو طاشلرك ارالرنده بعض حیوانات کموکلری مشاهده اولندی . بویله شیلری فکرلرینه

اویدر مقله القشلایانلر حیوانات مرقومه‌نك سوم وادیسنده آثار عتیقه‌لری کوریلان انسانلر ایله معاصر بولندقلری زعمنده بولندیلر . زعم مذکورده بولنانلرك خلافکیرلری ایسه اویله دلیللرك چورك اولدقلرینی ادعا وحیوانات مرقومه‌نك چوغی منقرض اولدقدن صکره بعضیلری اوروپایه انسان دخولنه قدر منقرض اولمامش ویاخود سبیریاده بوکونه دکین فیل جثه‌لری یرالتنده بولندیغی کبی اوحیوانلرك جثه‌لری دخی انسانلرك اوراره دخولی زمانه قدر قارالتنده قالمش اولمسنی احتمالدن بعید کوره‌میورلر . بعضلریده سیتو نهرینك ایکیوز سنه‌ده یاردیغی یرك مقدارینه نظراً سوم نهرینك یاردیغی یر برقاچ بیك سنه‌دن زیاده اوله‌مز ادعاسنده بولنه‌یورلر .

طاشلر — انسان جنسنك قدمنه دلیل عدایلدکلری آثارك برطاقی‌ده اوق کبی اوجلری سیوری یاخود بچاق کبی کسکین ویابالطه شکلنده مرئی یاپوب قوللانمش اولدقلری شیلردر . بعض قبائل حالا بویله شیلری استعمال ایتمکده اولدقلری اثبات ایده‌یورکه شوطاشلر قدم انسانه دلالت ایده‌مز . مذکور طاشلر بریسی قدیمی ودیکری حدیثی اولمق اوزره ایکی قسمدر . ایکیسی بیننده‌کی

فرق اسكيلرك اتقان صنعتدن خالی و یکیلرك مصنع اولمسندن عبارتدر ٠

اثار طعامیه — انسانلر ایچلرنده کنی یدکدنصکره یره اتمش اولدقلری صدف یغنتیلرینی دخی فن ژئولوژی اصحابنك برطاقی قدم عهده دلیل طوته یورلر ٠ اوروپاده وامریقاده وسائر بعض یرلرده بویله اثرلرچوقدر ٠ ورسای شو طعام بقایاسنی عصر حجری قدیم اثارندن ولبوك عصر حجری حدیثك بدایتی اثرلرندن عد ایده یور ٠ لکن بونلردن بعضیلرینك بولندقلری محللرده ساقسی وباقر پارچه‌لری یکی کشف اولنمش ایدوکندن هپسنك یکی شیلر اولدقلری میدانه چیقمشدر ٠

اثار معدنیه — شو اثرلر کثرت اوزره‌دز ٠ اکلاشیلایورکه انسانلر ابتدا باقر وقلای معدنلرینی بولوب صکره ایکیسنی بربرینه مزج ایتدکلرندن مزیجنه برونز (تونج) دینلدی ٠ بعده تیموری بولدیلر ٠ معدنیات مذکوره‌نك هیچ بریسی ژئولوژی اصحابندن مبالغه طرفدارلرینك دعوی ایتدکلری کبی عهد انسانك قدمنه دلالت ایدر شیلردن دکلدر ٠

- ٤ -

ارخیولوژی

ارخیولوژی لفظی یونانیدر . اشیای قدیمه‌دن و علی الخصوص اثار بشریه‌دن بحث ایدن علمه دینلور . اثار بشریه‌دن انسانك زمان ظهوری حقنده اوروپا حکماسنك استدلال ایلدکاری شیلر مبحث سابقده یازلدی . شو مقاله‌ده انسانك یریوزنده ظهورندن دور تاریخه قدر سبقت ایدن ادوارندن و شو دورلره متعلق اثار ایله ممالك و امم قدیمه‌نك کشف ایدلمش اولان اثار تاریخیه‌لرندن بحث اولنه‌جقدر .

انسانك ظهورندن دور تاریخه قدر کچن ازمنه‌یی عصر حجری، عصر برونزی، عصر حدیدی نامل‌ریله اوچ قسم اعتبار ایتمشلردر .

عصر حجری — شو قسم بریسی قدیم دیکری حدیث ناملریله ایکیدر . عصر حجریٔ قدیم انسانك طاشلردن - اتقان صنعتدن عاری اولمق اوزره - ادوات اعمال و استعمال ایتدکاری زمانلردر . نوع بشر اوزمانلرده صنعت و معرفتدن کلیاً بی‌نصیب ایدیلر . شو عصره

مخصوص اولان اثار چاقل طاشلريله مخلوط بعض اراضئ طينيه‌ده بولنيور ٠

عصر مذ كورده ماموت دنيلان فيل وكركدن وفرس نهرى وپك چوق حيوانات ثديه موجود اولدقلرى حالده منقرض اولمشلردر ٠ حيوانات مذكوره‌نك انقراضى حادثهٔ طوفانه عطف ايديله‌يور ٠ عصر حجرئ قديمده اوروپانك جهت غربيه‌سنده انسانلر تعيش ايتمش اولديغى كشف اولنمش اولان كوكلرندن و غير مصقول ادوات حجريه‌لرندن استدلال ايدلمشدر ٠ او عصرلرده ادوات خزفيه ومعدنيه‌دن اثر يوغيدى ٠ لكن بعض حيوانات كوكلرى اوزرلرنده انسان اليله ياپلمش قبا صبا طرزده رسملر بولنديغندن انسانلرك تمدن و معارفدن بيوايه اولدقلرى وقتلرده بيله حيوانات سائره‌يه نسبتله ندرجه‌لره قدر مزيتى حائز اولدقلرينى اثار مذكوره كوستره‌يور ٠

اثار عتيقه كشفيله اشتغال ايدن ذوات يونان بلادندن سقنديناوياند واوقيانوس اتلانتيقيدن روسيه صحرالرينه واسياده فلسطيندن بحر سفيده قدر ممتد اولان يرلرده وهندده، ياپونياده، اوقيانوس شمالى سواحلنده، امريقاده بيرين بوغازندن مكسيقويه وقولمبيادن اوقيانوس اتلانتيقى‌يه قدر امتداد ايدن مواقعده وسائر بعض محلرده عصر

مذکور انسانلرینك استعمال ایلدکلری طاشدن معمول چوملکلر وسائر شیلر بولمشلردر .

اوعصرده انسانلر مغاره‌لری منازل ایدرلرایمش .

عصر حجری حدیث انسانلرینك اسکیلره نسبتله طاشلردن مصقول واولدقجه صنعتلی شیلر یاپوب استعمال ایلدکلری وقتلردر . اشیای مذکوره چوق یرلرده بولنمشدر . اوروپا موزه‌خانه‌سنده بونلردن خیلی شیلر موجوددر . عصر مذکور انسانلرینك قوللاندقلری اسلحه طاشدن اوق باشلری وبالطه کبی شیلردر . فقط اوزمانلرده معدن بولنمامش اولدیغندن باقر وتیموردن معمول اثرلره تصادف اولنمامشدر . دانیمارقه‌ده کوریلان صدف یغنتیلری دور مذکور انسانلرینك یدکلری شیلرك موطنلری اطرافنه اتدقلری بقایاسیدر . عصر حجری حدیثه مخصوص اولمق اوزره امریقاولایات متحده‌سنده وعلی الخصوص سواحل بحرده انسان الیله یاپلمش ساقسیدن بعض قبا صبا ادوات کبی شیلر بولنمشدر .

عصر برونزی — تونج عصری دیمکدر . شو عصرده باقر وقلای معدنلری بولنمش اولدیغندن عصر مذکورده یشامش اولان انسانلر ایکیسنی یکدیکرینه مزج ایله تونجدن اسلحه وسائر ادوات اعمال واستعمال

ایلمشلر . شو زمانلرده یاپلمش ابنیه‌نك دیركاری الات معدنیه ایله شكل مربعیده اوله‌رق قطع اولنمش و كهربا و ذهب وزجاج كبی شیلرده بولنوب قوللانلمشدر . بو عصرده كومش وقورشون وتوتیا وتیمور بولندیغنه وكتابته دائر اثار كشف اولنمامشدر .

عصر برونزی انسانلری دریلردن و منسوجات كتانیه وصوفیه‌دن البسه یاپوب كیدكاری ومعیشت وسائره‌جه خیلی ترقی ایتدكاری اكلاشیلایور .

عصر حدیدی — تیمور عصری دیمكدر . شو عصرده تیمور كشف ایله ادوات اسلحه وسائر شیلر یاپلدی . طوفان عام تیمور عصرنده وقوع بولمش وحیوانات عظیمهٔ ثدییه وامم كثیره‌نك چوغی واسطهٔ طوفان ایله منقرض اولمشدر .

اقوام وامملك حالت وحشتدن مدنیته طوغری یوریدكاری ازمنه‌نك نسبتی جهتیله اعصار مذكوره معتبر اولوب امم دنیانك دور تاریخدن صكره دخی عصر حجری وبرونزی كبی دورلری اولدیغی وبلكه اسكیمولر و اوستralیاده و امریقای شمالیده‌كی وحشیلر ایچنده بو كونده بیله عصر حجری انسانلریله همحال قبیله‌لر بولندیغی معلومدر .

ممالك قديمه‌يه مخصوص ارخيولوژى يقين وقتلره قدر فن مخصوص عد اولنمامشيدى . ابتدا ارخيولوژى‌يه متعلق لايحه‌لر ياپان مونتفوقون نام ذاتدر . لكن شو ذات ياپديغى لايحه‌لرده معارف تاريخيه‌يه تعرض ايتمدى . قايلوس نام ذات ابنيهٔ قديمه و اثار عتيقه‌جه خيلى تدقيقات ودقيق بحثلر ايراد ايلديكندن فن ارخيولوژيده نامدار اولمشدر .

ابنيه و اثار عتيقه‌نك ارخيولوژى فننه متعلق بحثلرينى زياده توسيع ايدن وبو فنه متعلق انوار معرفتك انتشارينه خدمت مخصوصه كوسترن ذات ونقلمان نام هنرورددر . فن مذكور دائره‌سى توسع ايتدكدن صكره اقسام متعدده‌يه منقسم اولدى . وبو فنه دائر مباحث ايچنه علوم تاريخيه‌دن بعض شيلر قارشدرلدى . چين، ياپونيا، هند، بولونيا كبى عالم اعصار قديمه امتلرينك هرطاقى ايچون بر ارخيو- لوژئ خصوصى اعتبار ايدلمشدر .

چين، ياپونيا، اوروپا، امريقا علاقات تاريخيه‌لرينك حقيقتلرى معلوم دكلدر . لكن امم هنديه‌نك مبادئ لغات وسائره‌لرى ايچون تأليف مخصوص اولمغله بونلر كنك (غانژ) نهرينك مصبندن اوقيانوس اتلانتيقى‌يه قدر ياپلمش

وهند مؤلفلری امم مذکوره‌نك احوالنه دائر چوق شیلر یازمشلردر .

امریقا ارخیولوژیسی اهالیسنك اسکی تمدنلرینه و تواریخ اصلیه‌لرینه دائر معلومات ویرمکده ایسه‌ده اصل امتلرینك حقیقتنه دائر معلومات ویره‌میور . امریقاده خیلی اثار عتیقه بولندی . لکن امریقا اثارینك هیچ بریسی اسیاده‌کی عالم قدیمك اثارینه نسبت قبول ایدر شیلردن معدود اوله‌مز .

عالم قدیمك ارخیولوژیسنده اوروپالولر چوق ایلرویه کیدرك مصر، اثور، بابل، فارس ممالك قدیمه‌لری خرابه‌لرینی حفر و نیچه نیچه اثار عتیقه کشف واخراج ایتدکاری کبی فرات ایله دجله اوزرلرنده‌کی ممالك اثوریه وکلدانیه ابنیهٔ عظیمه‌لری خرابه‌لرندن چیقاردقلری اثار عتیقه اوزرلرنده‌کی چوی شکلنده‌کی یازولرك حلیله اوحوالی امم قدیمه‌سنك ومصر الکاسنده‌کی قبرلر اوستلرنده کوریلان خطوطك حلیله اسکی مصر اقوام قدیمه‌سنك تاریخ، فنون، ادیان ومدنیتلرینه دائر استنباط ایتدکاری معلومات توسیع وکتابلر تدوین اولندی . براوجدن دخی کشفیاتك توسیعیله برابر خطوط ورموز عتیقه‌دن دائرهٔ معلوماتك توسیعنه چالشلیور .

فنیکه اقوام قدیمه‌سی تجارتله مشغول ایدیلر • فنون ومعارف مدنیه‌ده شهرتلری هرنقدر شایع ایسه‌ده بونلرك ارخیـوژیلرنده مصر واثور امتلری کبی فائده کوریله‌مامشدر • لکن فنیکه‌لولرك ممالکندن معدودقرتاجنه‌نك امور صـناعیه و تاریخیه‌سنجه اثار عتیقه‌دن خیلوجه معلومات النمشدر •

قره دکز سـواحلنده ، قریمه ، روسـیه‌نك بعض اراضیسنده خیلی تفتیش اجرا اولنه‌رق اورالرك ارخیولوژیسندن برطـاقم امم مجهوله‌نك وبوسفور (استانبول بوغازی) ، بثینیا ، ارمنیه‌نك اعصار قدیمه‌ده‌کی احوال تاریخیه‌لرینه متعلق بعض شیلر کشف اولندی •

عرب وحبش بلادی ایچنـده دخی شمدی‌یه دکین معروف اولمیان برطاقم یازولر بولندی •

اغریقا ، ایتالیا ، غالیا ومجموع بلاد رومانیه وسقدینا ویین ممالکنده بیوك کشـفیات اجراسـیله وقایع ماضیه‌جه معلومات کلیه استحصـال اولنمش ویونانده مسینیاده سـکز سنه مقدم جرمانیالی دوقتـور هانری شلیمنك کشفیات عظیمه‌سـیله برطاقم اثا نفیسـه ظهور ایتمشدر •

اقوام وامم قدیمـه‌نك احوال و مدنیت وعـوائد

و اصـوللری عصرمزه قدر مجهول ایکن ارخیولوژی واسطه‌سیله طاقم طاقم میدانه چیقمقده و عالم قدیمك نه اولدیغی اکلاشلمقده‌در . کشفیات مذکوره‌دن ظفریاب اولدیغمز معلوماتك باشلوجه‌لری انشاالله تعالی کتابمزده صره‌سیله یازیله‌جقدر .

- ٥ -

جنس بشرك انقسامی

علم احوال امم ایله توغل ایدن علما انسـان جنسنی صور مختلفه‌ده تقسیم ایتمشلر ایسه‌ده بونلردن کوویه نام ذاتك تقسیمی هپسندن اعلادر .

شـو ذات جنس بشری قوقاسی (بیاض)، مغولی (صاری)، اثیوبی (سیاه) قسملرینه تقسیم ایلدی .

قوقاسی — شو قسم اوروپا، اسـیای صغری، بلاد عرب، جزیرهٔ مابین النهرین، فارس، غانژ نهرینه قدر هند، افریقانك بلاد شمالیه‌سی وسائر بعض ممالك اقوامیدر . اقوام مذکوره‌نك بشره‌لری بیاض و یومشـاق، تویلری اینجه واوزون وسیاه، باشـلری بیضی، جبهه‌لری مرتفع، کوزلری بیوك وآچق، بورونلری استقامتلی، اغزلری معتدل،

دوداقلری اینجه اولوب متناسب الاعضادرلر. زاویهٔ وجهلرینك وسعتی سکساندن طقسان درجه‌یه قدر بالغ اولور. اهل ادراك وتمدن وعلومی قابلدرلر. قوقاسی نوعی فروع متعدده‌یی حاویدر. فروع مذکوره‌نك بریسی عربیدر.

بدویلر، عبرانیلر، لبنانیلر، عیلامیلر، اثوریلر، کردلر، ادومیلر، کلدانیلر، ارامیلر، قپادوقیلر، ارمنیلر، صوریلر، فنیکه‌لیلر، حبش، برابره، مصریلر، مغاربه اوفروعدن معدوددرلر.

قوقاسیلرك ایکنجی فرعی هندستانیدر. بنغالیلر، مثیاریلر، قندهاریلر، غزاره، تلنغه، غوری، زنغاره، فرس، بریکه، بثینیه، میسیه اقوامی شوفروعدندرلر.

اوچنجیسی اسکیثی فرعیدر. قوه قاف حوالیسنده‌کی قبیله‌لر، بحرخزر اطرافنده‌کی چرکسلر، کرجیلر، پارثیلر، ابازه‌لیلر، افغانیلر، اوزبکیلر، ماکدونیلر، تسالیالیلر بو قسمده‌درلر.

دردنجیسی اوروبیدر. بلاسجه (بلازغی) نك شامل اولدیغی قاریالیلر، لیدیالیلر، یونانیلر، دوریلر، هیلانه‌لیلر، اترسقه‌لیلر، لاتینلر وبونلرك امثالی هپ اوروبی قسمنده‌درلر. اوروبی قسمنده برده کلتی طاقلری واردرکه انلرده غالیالیلر،

بلجه، فنتبره لوزيتانيه، وسقونه كبى اقوامدن عبارتدر . جرمانى، توتونى، غوت، سواوه، ونداله، لومبارده، ساقسون، فرنك، اسوج ونوروج، دانيمارقه، ايسلانده، صقالبه، سرماطه، هون، ليثوانه، صرب، بلغار، بوشناق، قزاق، بولونى، بوهيمى، استونى، فنه، ترك وقريمده‌كى تاتار اقوامى هپ اوروپى عد اولنورلر .

مغولى — بونوع تاتارستان كبير وبلاد تيبت اقواميدر . نوع مذكوره منسوب اولانلرك بشره‌لرى اسمرلكدن صارى‌يه مائل، تويلرى سياه واوزون، يوزلرى اينلى، بورونلرينك دليكلرى واسع، اغزلرى وكوزلرى بيوك، دوداقلرى قالين اولور . زاويهٔ وجهلرى يتمش التى درجه‌دن سكسان التى درجه‌يه بالغ وبونوع قوقاسيلره اثيوبيلردن قريبدر . مغوليلر اهل ادراك ايسه‌لرده قوهٔ عقليه‌لرى جامددر . بوده فروع متعدده‌يى شاملدر .

فروع مزبوره‌نك برنجيسى تاتارلردر . ويغوره، قرغيز، غز، قپچاق، قعرلوك، قوقاله، اغاجره، مغول، منجو، بشكير، نوغاى، قالوق، بوريانه، وغول اقوامى بونوع داخلنده‌درلر .

ايكنجيسى ايپربورى فرعيدر . كمتشكا، جوتشه، استياكه، تنغوز، سمويده، لابونى، اسكيمو، غرينلانده،

اینوه، یاقوته، جفاجره، کریاقه، قرالیته اقوامی شو قسمده داخلدرلر .

قسم مذکوره منسوب اولانلرك بویلری بر متر و اوتوز سانتیمترو، باشلری بیوك، یوزلری اینلی، کوزلری کوچوك، بورونلری یوکسك، اغزلری بیوك، تویلری سیاه، صقاللری خفیفدر .

اوچنجیسی ملاس یاخود بولونیسی فرعیدر. فرع مذکور مالاقی، فلیبی، ملوك، سلیب، سونده، ماریانه، ملدیو و جزیرهٔ تیمور اقوامیدر.

دردنجیسی اوسیانی فرعیدر . شو قسم بیرودی، مکسیقو، اردقانه، باتاغونه، بولشه، برازیلیا، باراغویی ودها چوق اقوام وشعوبی شاملدر. تحقیقات اخیره‌دن اکلاشلدیغی وجهله امریقا اقوامنك هیچ بریسی او قطعه‌نك امت اصلیه‌سی اولمیوب هپسی مغول طائفه‌سی اولدیغی حالده اسیادن قطعهٔ مذکوره‌یه کیتمشلردر . بونلرك لون وهیئت وعادتجه مغولدن بعض فرقلری واراسه‌ده بوده امریقایه هجرتدن صکره اقلیمك حکمندن نشئت ایتمشدر .

اثیوپی - بونوع افریقانك بربیوك قسمنده وجزائر باسیفیکك بعض محللرنده و یکی بریتانیاده، مادکسکر

(مادغشقر) ده، یکی کینیاده، یکی ایرلانده ده، بابواده، یکی هولانده ده، یکی هبریده ایله سائر محللرده بولنورلر .

اثیوبیلرك رنکلری سیاه، باشلری کوچوك، صاچلری غایت قویرجـق، برونلری اینلی، دوداقلری قالیندر . زاویهٔ وجهلری التمش بر درجـه دن التمش یدی وبعضـاً التمش طقوزدن یتمش طقوز درجه یه بالغ اولور . اثیوبی نوعنك عقللری قاصردر . اکثریا امم مجاوره دن بر ریئسنك تحت ریاستنده بولنورلر .

اثیـوبیلرك برنجی فرعی اصـل اثیوبیدر . بونلرك ایچلرنده اسمردن پك سیاه رنکلی یه قدر آدملر بولنور . فلاته، فلاحه، بلوقه، مندفغه، سریره، سراقوله، سوسوه بیافره، بیساغه، کواکه، انته، بماته، نبتاکه، اسیونه، فنطه، ماهه، موکه، ادمبه، ابوبه، انغوله، نوغویه، شنغاله، جعیشه امهریه، الومباره، حواسنه، شلوقه اقوامی فرع مذکوردن معدوددرلر .

ایکنجیسی کفری اقوامیدر . بونلر افریقانك جهت شرقیه سنده سنت اسبری نهرندن باب المندبه قدر ممتد محللرده ومادغشـقرده بولنورلر . فرع مذکور منجـوه، دماره، کوفه، مقه، بنشوانه، مقانه اقوامنی حاوی اولوب اقوام

مرقومه خلقتك رنكلری غايت صافی ، يوزلری قبائل سائره‌دن ياقشقليدر .

اوچنجيسی هونتی فرعيدر . فرع مذكور افريقانك جهت جنوبيه‌سنده‌درلر . نماكه، قرانه، بجوانه قبائليله غاب انسانلری شوفرعدن معدوددرلر . بونلرك رنكلری صاری‌يه مائلدر . انسان طائفه‌سنك ادناسی شوطاقلردر .

دردنجيسی بابويدر . شوفرع يكی قالدونيا ، يكی ايرلانده ، يكی بريتانيا ، هولانده ، وساٸر يرلره منتشر امم افريقيه ايله مخلوطدرلر . اسباط مشهوره‌لری ماذغشقری ، اندامينه ، هرافوره اقواميدر . اقوام مذكوره‌نك جسملری كوچوك وزاويهٔ وجهلری التمش درجه‌دن التمش التی درجه‌يه قدردركه قوهٔ عقليه‌لری پك ناقصدر .

آت وكلاب كبی حيواناتی كوره‌يورزكه هرجنس نيچه نوعلری حاويدر . هرنوع تكوين خصوصی وهيئت خصوصيه‌سيله ديكر نوعدن ايريلور .

مع مافيه فصل قريب ومقوم جهتيله هرنوع براصلده داخل اولديغی حالده اقاليم وتربيه واطعمه كبی شيلردن ارالرينه اختلاف عارض اوله‌يور . كذلك انسان جنسی دخی اقسام متعدده‌يه منقسم اولديغی حالده جنس ايچون لازم اولان اشيای جوهريه‌ده هرقسمك اتفاقی موجود

اولوب لون وشکل وهیئتجه هیچ برقسم اصل واحددن منفك اولمق ممکن اوله‌مز. قوقاسی اولانلر اثیوبیلرك اقلیملرینـه کیدوبده ایچـلرنده قالدقلری وانلرله ازدواج ایلدکاری تقدیرده ذریتلری اثیوبیلره منقلب اوله‌جغی کبی اثیوبیلردن بعضیلری قوقاسـیلرك ایچلرینه کلوبده ازدواج ایتسه‌لر بونلرکده فرعلری عاقبت قوقاسیلره انقلاب ایده‌جکی عمومك بیلدیکی برقضـیهٔ مبرهنه‌در. بناء علیـه انسانلرك اقسـام مختلفه‌سی بشقه بشقه اصلدن منشعب اولمیوب نصـاً ثابت اولدیغی اوزره هپ براصـلدن منشعب اولدیغنده عقلاً دخی شبهه ایدیله‌جك یر بولنه‌مز.

- ٦ -

طوائف بشریه‌نك یریوزنده صورت انتشاری

طوفان حادثهٔ عظیمه‌سندن صـکره حضرت نوح علیه السلام اوغللری سام وحام ویافث وسائر عائله‌سیله برابر سفینه‌دن چیقوب دجله وفرات نهرلرینك ارالرنده واقع ارض شنعار (سنجار) نام محـله عزیمت واوراده توطن ایتمشلردر.

سام ـ سامك ارفخشد (ارفکشـاد)، عیلام، اثور

ارام، لود (لاوذ) نامليله موسـوم بش اوغـلی تولد ایلدی .

ارفحشـد مابين النهرينده سـاكن ایدی . حضرت ابراهيم بونك نسلندندر . ارفحشدك عابر نامنده براوغلی اولمغـله عبرانی اسمی بوندن مأخـوذدر . عابرك فالح ويقطن نامليله ایکی اوغلی دنيـايه كلمش ويقطنك اون اوچ اوغلی تولد ایتمشدركه بلاد عرب قبائلی بونلردندر .

عيلام خراسـان طرفلرينه كيتمشـيدی . عيلاميلرك وفرسلرك بابالری بودر .

اثور اثوريلردن برقسمـك بابالری اولـوب بونلره مجاور بولنان ايران قبائلی اثورك اوغلی ايراندن وكرد قبائلی ايران نسلنه منسوب كردك اولادندن منشعبدرلر . اثور جزيرهٔ مابين النهرين دائرهسنده اسمنه منسوب اولان اثوريا قطعهسـنه هجرتله توطن ایلدیكندن اثوريلر اندن صكره اورالرده تكثر ایلمشلردر .

ارامك عوص، حول، ماش، كاثر ناملريله موسوم درت اوغلی واراايدی . عوص خليج عجمك باشندهكی اراضی‌یه كيدرك ساكن اولمش واوغلی عاد شحر وعمان وحضرموت ارالرنده واقع احقاف دنيلان قومسال‌محله

کیتمش اولمغله اراضیٔ مذکوره اقوامی عوصه وعاد اقوامی عاده نسبت اولنديلر ۰

حول اردن نهرينك مخرجنه وماش اناطولی طرفلرينه کیتمش واولاد واقواملری اورالرده منتشر اولمشدر ۰

کاثرك ثمود وجديس نامارنده ایکی اوغلی اولمغله ثمود شام وحجاز ارالرنده واقع حجر نام محله کیتمش واولاد ارامدن ماش اناطولیده ساکن اولمشلردر ۰ کاثرك نسلندن نبيطك اوغلی نبط نبطيلرك ونبطك سلاله سندن سريان سريانيلرك بابالريدر ۰ نبطيلر وسريانيلر جزيرهٔ مابين‌النهرين اقوامندن معدوددرلر ۰ کردستان قطعه‌سنه يايلمش اولان کردلر نبيطك اوغلی کرددن منشعب اولدقلری دخی مرويدر ۰ ديلميلر ديلم بن باسل بن نبيطك نسلندن انشعاب ايلديلر ۰

لاوذك طسم، عمیلق، امیم نامرياه اوچ اوغلی اولوب بونلر عرب عاربه‌ونسللری اجيال قديمه‌اولديغندن کيفيتلری پکده معلوم دکلدر ۰

حام ـ حامك کوش، مصرایم، فوط، کنعان نامارنده درت اوغلی وار ايدی ۰ ابتدا هپسی افريقا قطعه‌سنده ايديلر ۰ صکره وجوه اتيه اوزره منتشر اولمشلردر ۰

كوش اثيوبى، حبشه، تروغلوديته اقوامنك بابالريدر كوشك متعدد اوغللرى وار ايدى . نمرودن ماعداسى بلاد عربده ايديلر . نسلنك اكثرى بلاد عربك جهت غربيه سنه وافريقايه منتشر اولديلر . و بعضيلريده خليج عجمك اطراف شماليه سنه هجرتله اورالرده توطن ايلديلر . نمرود فرات اوزرنده توطن وبابل شهرينى تأسيس ايتمشدر .

مصرايمدن يدى قبيله تفرع ايلدى .

(١) لوديم { محلى مصرك جهت غربيه سيدر .

(٢) عناميم { افريقاده نه قدر قونر كوچر قبائل وار ايسه هب بوكا منسوبدرلر .

(٣) بهايم { لوديمك جنوب طرفلرنده ساكن اولمشلردر .

(٤) نفتوحيم { مصرك جهت غربيه سنده و دكز طرفلرنده توطن ايتمشلردر .

(٥) فتروسيم { موطنى مصر علیادر .

(٦) كسلوحيم { محلى مصر ايله ارض كنعان بيننده و بحر جهتنده‌در . فلسطينيلر بونلردن معدوددرلر .

(٧) كفتوريم { محلى قبريس جزيره سيدر .

مصريلر، قيروانيلر، ليبياليلرك بر قسمى و نوميديلر هب مصرايمه منسوبدرلر .

فوط افريقانك شمالنده ساكن ايدى . ليبياليلرك برقسمى، موريتانيالولرك هپسى وغربى افريقانك اقوامى بوكا منسوبدرلر .

كنعان كنعان ايلى دينلان شام حواليسنه كتمش ونسلنك موطنلرى نامنه نسبتله شهرت ويرمشدر . كنعانك صيدون، حث، يبوس، امور، جرجاش، حوى، عرقا، سين، ارواد، صمار، حمات نامرنده اون بر اوغلى وار ايدى . شو اسامى ايله ياد اولنان امم متمرده بونلردن انشعاب ايلديلر . اولاد مرقومه‌نك صكره‌كى التيسنه نسبت اولنان قبائل فلسطين حواليسنده متمكن اولدقلرى حالده بدايت توطنلرندن يدى قرن صكره طرد اولنمغله لبنان واورايه جوار محللره چكيلوب متوطن اولمشلر . صيدا شهرى صيدونك بنا كرده‌سيدر .

يافث ـ يافثك جومر، ماجوج، ماداى، ياوان، توبال، ماشك، تيراس نامرنده يدى اوغلى وار ايدى .

جومر قره دكزك شمال طرفلرينه كيدرك نسلى اورادن غربه تفرق واوروپانك جنوب غربيسنده وبريتانيا جزائرنده توطن ايتمشلردر . اوروپالولرك اكثرى وريفاتيلر، اشكنازيلر، قپادوقيلر، ارمن، المان جومرك نسلندندرلر .

ماجوج بحر خزرك شمال طرفنه كيدرك ساكن اولمش

ومغول كبى اواسطاسياده كى اقوامك اكثرى بونك نسلندن انشعاب ايتمشدر . اسكيثيلر، تاتارلر، چيته‌ليلر، غوتلر هپ بوكا منسوبدرلر .

مادای بلاد عجمك جهت شماليه‌سنه كيدرك توطن ايتمشدر . مادی (ميديالی) لر وبونلره مجاور اقوام مادايه نسبت اولنورلر .

ياوان يونانستان حواليسنه هجرتله اوراده قالمشدر . ياوانك اليشه، ترشيش، كتيم، دودانيم نامليله‌ درت اوغلى وار ايدى . اليشه بلاد يونانك ولايت جنوبيهٔ غربيه‌سى اولان هلاس نام محله، ترشيس (طرسوس) اسيای صغراده كيليكيايه كيدرك ساكن اولمشلردر . اسپانيا بلادنده ساكن اهالئ قديمه ترشيس اولادندن اورايه نقل ايتمش طاقلردن متفرع اولدقلرينه ذاهب اوله‌يورلر . كتيم ايتاليا دكزى جهتنه كتديكندن اوراده كى اقوام بوندن متفرعدرلر . دودانيم تريسته‌نك جنوبنده بانيا دينلان ارناود بلادينه كتمش واوراده كى اقوام اندن تفرع ايتمشدر فرانسه‌نك جنوبنده واقع مارسليا نواحيسنده ساكن اهاليده بونلردن تفرع ايلدكلرى مظنوندر .

توبال قره دكز ايله بحر خزر ارالرنده كى محله كتمكله

بوندن منشعب اولان ایبریالیلر اورالرده متوطن و منتشر اولدیلر .

ماشك توبال و ماجوج اقوامنك ارالرنده کی اراضی یه ٨ هجرتله نسلی اوجوارده متوطن و بحر بالطق طرفلرینه منتشر اولمشلر . مسقولولر بونك نسلندندرلر . تیرس تراقیالولرك و تاتارستان صغیر اقوام مجاورهسنك بابالریدر . یافثك ترك نامنده براوغلیده بولندیغی و ترکلرك اندن منشعب اولدقلری دخی مرویدر .

انسانك باشلوجه‌لری بونلر اولوب تفرعاتنه متعلق معلومات مباحث مخصوصه‌لری صره‌سنده یازیله‌جقدر انشاالله تعالی .

- ٧ -

جنس بشرك لغات جهتیله تقسیماتی

جنس بشرك لغات مختلفه‌سی براصلدن نشئت ایتمش اولدیغی حالده تمادیٔ اجیال ایله حاصل اولان تغیرات واختلافات اصل مذکورك فقدانه سبب اولمش والسنه‌ده اختلافك حصولندن صکره لغات بشریه لغات اصلیه اعتباریله تورانیه، اریانیه، سامیه نامليله اوچ عائله اعتبار اولنمشدر .

تورانیه ـ شو عائلهٔ لسانیه فنی، ساموییدی، ترکی یاخود تاتاری، مغولی، تنغوزی نامریله بش فرعه منقسمدر.

فنی فرعی اوغر، مجر، قوغول، استیاکه قبائلیدر. موطنلری اورال طاغلریله شو طاغلرك ارقه‌لریدر. قبائل مذکوره‌دن متفرع بلغاری وتشودی دینلان ایکی طاقك برنجیسی تشرینسته ومروینه قبیله‌لرینی شاملدرکه هپسی غولغا اوزرنده متفرقدرلر. برمی قسمی بونلردن متفرع اولوب شوفرعك حاوی‌اولدیغی سیری وفوتیاکه‌قبائلنك موطنلری اسیای روسك جهت شرقیه‌سنده‌در. تشودی قسمنك حاوی اولدیغی طوائف لامی، سوامی، استونی، بشکیر قبائلیدرکه بونلرك چوغی اوروپا حدودی داخلنده‌درلر. قبائل مذکوره‌نك استعمال ایلدکلری لغات فنی فروعندن منشعبدر.

ساموییدی فرعی عددجه پك از اولوب اکثریا اوبی وینیسی بلادی ارالرنده وروسیه‌نك اسیابلادی شمالنده واقع اوقیانوس منجمد سواحلنه قریب یرلرده بولنورلر. بر مقداریده اسیای وسطانك جبال شمالیسنده متفرقاً ساکندرلر.

ترکی یاخود تاتاری قبیله‌لری اسیاده فروع سائره‌دن

زياده منتشر اولوب تركياى اوروپادن اسياى وسطانك ماوراسنه قدر ممتد اولان محلاره يايلمشلردر ٠

مغولى فرعى مغولىٔ شرقى، مغولىٔ غربى، بوريانه ناملريله اوچ فرقه‌درلر ٠ اكثرى شمديكى مغول بلادنده وجبل التائى اتكلرنده وبعض جماعتلرى فارس، هند، چين اراضىٔ متجاوره‌سنده‌درلر ٠

تنغوزى فرعى قبائلنك اهمى منجودركه غز دينلان امت عظيمه‌در ٠ موطنلرى بلاد سبريا‌ده‌در ٠ تورانيه فروعنك جمله‌سى عائله واحده عد واعتبار اولنمشدر ٠

تورانيه عائله‌سى ارالرنده مستعمل السنه‌نك يكديكره مناسبت تامه واصليه‌سى اولوب كلمات لغويه‌لرى على العموم اصللرينه خلل ويره‌جك تغيراتدن سالمدرلر ٠ تغيراته تصادف ايدن اجزاده زياده قلنمش اولان شيلر كلماتك اخرنده واصله خلل ويرميه‌جك صورتده اولمغله اوللرينه هيچ برشى زياده قلنمامشدر ٠ لغات تورانيه‌ده اسما وافعالدن هربريسنك يالكز بر تصريفى اولديغندن هيچ بر تصريفده تغير وشذوذ يوقدر ٠ امت تورانيه‌نك اكثر لغاتى حالت حاضره‌سندن بشقه صورتله بيلنه‌مز ٠

اريانيه ــ بوكا اريه واريانى دخى دينلور ٠ اريانيه فى الاصل هندىٔ اوروپى اولديغى حالده شعبه‌لرى

اسیانك بر قسمنه واوروپا بلادینك چوغنه انتشار ایتمشدر . شو امته منسوب اولان فروع وشعوبك لغت اصلیه‌لری بر عائله عد اولنه‌رق لغت مذکوره‌یه اریانیـه اطلاق اولندی .

اریانیه فروع عدیده‌یه منقسمدرلر . بحسب الاصل برنجیسنه اریانیٔ رومانی وایکنجیسـنه صقلبیٔ جرمانی دینلور .

برنجی قسم ایکی فرعی حاوی اولوب برفرعی اریانیٔ حقیقیدرکه اصل اریلر وهندیلردر . دیکر فرعی اغریقیٔ رومانیدر .

اغریقیٔ رومانی ایکی طاقدر . بریسی اسکی تراقه‌لیلردرکه اغریقیلر ، البانیلردر . دیکری ایتالیانیٔ کلتیدر . لاتینلر ، رومانیلر ایتالیـانی وبریتانیالیلرله غاله قبائلی کلتی عد ایدلمشدر .

اریانی عائله‌سـنك ایکنجی قسمی اولان جرمانیٔ صقلبی بریسی لتی ، دیکری توتونی اولمق اوزره ایکی فرعی حاویدر . لتی فرعنك صقلبی وبالطقیناملریله ایکی فرعی واردر .

صقلبی (١) جنوب صقالبـه‌سی و (٢) غرب صقالبه‌سیدر . برنجی شعبه روسلر ایله شرق صقالبه‌سیدر .

ایکنجیسی قزاقلره، بولو نیالولره، صربلولره اطلاق اولنور ·

بالطیق اقوامی اسکی پروسیا، لته، لیثوانه اقوامیدر ·

جرمانیلر بریسی علوی، دیکری سفلی اولمق اوزره ایکی شعبه‌یی شاملدر · جرمانیٔ سفلی فریسانه وساقسون اقوامیدر · ساقسون دخی ایکی طاقدرکه بریسی اسکی ساقسون، دیکری انغلو ساقسون (انکلیز) در · نثرلاندیلر اسکی ساقسونیلردن معدوددرلر ·

اریانه لغتی جرمانیه، توتونیه، لیثوانه، کلتیه، ایتالیانیه ایله بوقبیلدن عد اولنان اقوام سائره واغریقیه (یونانی)، ایرانیه (فارسی)، سنسکریتیه (هندی) اولمق اوزره سکز فرعی حاویدر ·

فروع مذکوره لغاتنده و خصوصیله اسماء عدد وضمائر واسماء نسبیه‌ده یکدیکرینه مشابهت عظیمه اولدیغندن جمله‌سی اصل واحددن متفرع اولمق اوزره عائلهٔ واحده عد اولنمشدر ·

لغات سامیه ــ سام بن نوح علیه السلامه نسبت اولنان اقوام ایله شو اقوامه التحاق ایدن حامیونک استعمال ایلدکاری السنه‌در · اقوام مذکوره جزیرهٔ مابین النهرین اهالیٔ اصلیه‌سی، اسکی مصریلر، اقوام

سامیهٔ شمالیه، اقوام سـامیهٔ جنوبیه اولمق اوزده درت فرعی حاویدر . مابین النهرین دائره‌سی دجـله وفرات نهرلرینـك ارالرنده‌کی بلاد اولوب شو بلادك اهالیٔ اصلیه‌سی اثوریلر وبابلیلردر. هپسی منقرض اولمشلردر.

اسکی مصریلر اثیوبیلر (سیاهلر) ولیبیالیلر اولوب بجاه، دنکاله اثیوبیلرك وسوملی وغله اقوامی دنکاله‌نك شعبه‌لریدر . لیبیالیلر تونس وجزائر قبائلیـله شلوق وغوانشه اقوامیدر .

اقوام سـامیهٔ شمالیه فرعی کنعانیلر وارامیلردر . کنعانیلر فنیکه وعبرانی اقوامنی وارامیلر سریان، کلدان، سمره اقوامنی حاویدرلر .

اقوام سـامیهٔ جنوبیه دخی جنوب عربلریله مغاربه اقوامنی وجنوب عربلری حیر وحبشـه وامهریه قبائلنی شاملدر . هراره وتیغریه قبائلی امهریه‌نك بر شعبه‌سیدر.

السنهٔ سامیه‌نك قنغیسی اصل وقنغیلری فرع اولدیغی صورت قطعیـه‌ده معلوم دکل ایسـه‌ده عبرانی لساننك اصل اولمسی مظنوندر .

لغات اصلیه اعتبار اولنان تورانیه، اریانیه، سـامیه فروعنك فتوحات ومهاجرات ایله اسباب سائره‌دن ناشی وقوعبولان اختلاطلرندن بشـقه بشقه لسانلر تولد ایتمش

وبوکونکی کونده کرهٔ ارضده مستعمل السنه‌نك عددی ایکی بیك یدییوز اللی‌یه بالغ اولمشدر .

- ٨ -

تواریخ مستعمله حقنده معلومات اجمالیه

طوفان ویابر دولتك ظهوری کبی حادثات عظیمه‌دن برینی مبدأ عد ایله او مبدأدن اعتباراً تاریخ استعمالی دنیاده پك اسکی بر عادتدر . وقایع وازمانه متعلق معلوماتك محافظه‌سنده شو قاعده جسم عمران ومدنیتك روحیدر .

تاریخلرك وضعیات وحساباتنی بیلدیرن علمه خرو - نولوژی (علم ازمان) دینلور .

هر بر تاریخ برقاعده اوزرینه مبنی اولدیغندن بوبابده اتخاذی سبقت ایدن قیاسلرك برنجیسی (کون) ، ایکنجیسی (آی) ، اوچنجیسی (سنه) در .

برنجی قیاس کونشك طلوع وغروبی اراسنده‌کی وقتدر . شو وقت ایسه فصوله تبعیتله ساعاتجه اختلافدن قورتیله‌مز . مع مافیه کون کیجه‌سیله برابر بردورهٔ یومیه اعتبار اولنمش ایسه‌ده شو دوره‌نك واحد

قیاسی اعتباریله بروقت مفروضدن دیکر وقت مفروضه قدر کچن زمانك ضبطی ممکن اوله‌جق درجه‌ده قلتی حالنده استعمالی ممکن اوله بیلوب ازمنه زیاده‌لشدکجه کون حسابیله مضبوطیتی دائرهٔ امکاندن اوزاقلاشیر . بناءً علیه ایام جاریه‌نك عددلری ضبط تاریخه اساس اعتبار اولنه‌مدی .

ایکنجی قیاس یاقمری، یاخود شمسی اولور . برشهر قمری آیك هلال حالندن ینه هلال حالنه تحولی اراسنده‌کی زماندر . دورهٔ قمریه ایسه عدد صحیح کوستره‌جك ایام مطرده‌یه مستند اولمدیغندن کسرلری بالاصلاح شهور قمریه‌نك بریسی یکرمی طقوز، دیکری اوتوز اعتبار اولنمشدر . شهر شمسی کونشك برنقطه‌دن ایرلسیله ینه اونقطه‌یه وصولنه قدر کچن اوقاتك اون ایکیده برقسمیدر . شهور شمسیه بروج فلکیه اعتبار اولنسه کونشك اوتوز کونده قطع ایلدیکی بربرجده‌کی سیری برشهر شمسی دیمك اولور . لکن شمسك (طوغریسی شمش اطرافنده ارضك) حرکت یومیه‌سیده اطرادا اوزره اولمدیغندن افتابك بر دورهٔ کامله‌سی اون ایکینك اوتوزه ضربی حاصلنه مساوی اوله‌مز . بهر دوره‌ده بش کون قدر زیاده‌لك اولمغله شو بش کونه خمسهٔ مسترقه دینلدی . شهور شمسیه خمسهٔ

مسترقه‌نك اصلاحی اوزرینه ترتیب اولنمشدر . بناءً علی ذلك شهور شمسیه‌نك برنجیسندن اون برنجیسنه قدر بعضیسی اوتوز، بعضیسی اوتوز بر کون اعتبار اولندی . هر بر سنه‌نك ربع یوم مقداری کسری اولدیغندن شو کسر تقریباً درت سنه‌ده بر کونه مساوی اولمسیله شهور شمسیه‌نك اون ایکنجیسی اولان شباط اوچر سنه یکرمی سکزر وهربر درنجی سنه یکرمی طقوز کون اعتبار ایدیله‌رك شباطی یکرمی طقوز کون اولان سنه‌یه کبیسا دینلدی .

مذکور ایکنجی قیاس که شهردر . وقایع کونیه وازمان جاریه‌جه تاریخ اعتبار اولنسه تاریخ یومی‌یه نسبتله سهولتلی اوله‌بیلور ایسه‌ده زمانلرك تکثرنده بوده دائرهٔ مضبوطیتدن تباعد ایده‌جکندن شهور قمریه یاخود شهور شمسیه اعتباریله تاریخ یوریدلمسی دخی بین الامم قبول اولنه‌مدی .

اوچنجی قیاس که سنه‌در . سنه بریسی قمریه، دیکری شمسیه اولمق اوزره ایکی نوعدر . سنهٔ قمریه اون ایکی آیك دوره‌سندن وبهردورهٔ سنویه (٣٥٤) کوندن عبارت اولدیغندن اون ایکی دورهٔ قمریه بردورهٔ شمسیه‌یه قریبدر . شمسك بردورهٔ تامه‌سی (٣٦٥) کوندن برربع

يوم زاده‌لرنده زياده اولمغله سنهٔ قمريه ايله سنهٔ شمسيه ارالرنده اون بر كون ويوم واحده نسبتله $\frac{١}{٢١}$ مقداری زياده‌لك بولنور ٠

كرك سنهٔ قمريه، كرك سنهٔ شمسيه‌نك قنغی بريسی اولور ايسه اولسون، ازمنه‌جه واحد قياسی اعتبارنده حسب الاستعمال سهولت ومضبوطيت كورنديككندن بعض امم سنهٔ قمريه‌يی، بعضيلريده سنهٔ شمسيه‌يی تاريخ استعمالنه واحد قياسی اعتبار ايلديلر ٠

عالم نوقت خلق اولنديغی مجهولدر ٠ بونك ايچون دائرهٔ يقينه تقريب اولنه‌جق برصورتله مدت كوستريله‌مز ٠ مبحوث عنها اولان مسئلهٔ هبوط آدمدن برو نهقدار زمان كچمش اولمسيدر ٠ اهل تاريخ ونجوم بوبابده پك چوق اختلاف كوسترديلر ٠ زمان هبوط عنعنهٔ ثقات وراويات متواترهٔ جماعات ايله محفوظ دكلدر ٠ امم ماضيه‌جه فترتلرك هر بريسنده بريكی تاريخ وضع اولنور ايدی ٠ تاريخلر تجدد ايتدكجه تواريخ عتيقه ترك اولنمش وهبوطدن حضرت موسانك وفاتنه دكين كچن مدت توراتدن استعلام ايدلمشدر ٠ تورات ايسه سامريه، عبرانيه، سبعينيه نامليله بری ديكرينه اويمز اوچ نسخه اولديغندن كچمش وقتلرك تاريخلری حقيقته موافق اوله‌جق صورتده

استفاده اولنه میوب صورت تقریبیه‌ده اکلاشیله بیلور . امم قدیمه‌نك بعضیلری ایسه مدت خرافیه اعتبار ایدرك ملیونلرجه سنه‌لر قبول ایلدیلر .

عبرانیلرك تاریخلرنده ایکیوز قدر اختلاف واردر هبوط آدمدن میلاد عیسایه قدر اتخاذ ایدیلان تاریخ برجیومونتانك حسابنجه (٦٩٨٤)، هندیلرجه (٦١٧٤)، اقلیماند اسکندریه‌یه کوره (٥٦٢٤) ، اوشرك تورات عبرانیه‌دن استدلال ایلدیکی حسابه نظراً (٤٠٠٤) سنه‌در . لکن یهودیلر شو تاریخی بالتنقص (٣٦١٦) - یه ایندیردیلر . ابوالفدا تورات یونانیه (سبعینیه)قولنجه هبوط ایله هجرت بیننی (٦٢١٦) سنه اعتبار ایدیور .

هندیلردن اهل اسلامك ماعداسی اولان اقوامك رأس تاریخلری کایوغه نسبت اولنان قبل‌المیلاد (٣١٠١) وفکرا مادینینانك قبل المیلاد (٥٦) وسالیفاهانك ب م (٧٨) وفوسلینك ب م (٥٩٠) سنه‌سیدر .

چینلیلر امورجه ادوار سنویه وشهریه ویومیه اولمق اوزره برطاقم سلسله‌لر استعمال ایلدکلرندن تاریخلری یك قاریشقدر . لکن چین مجالس هندسیه‌سی حسابات دوریه‌لرینه تطبیق ایله ق م (٢٢٧٧) سنه‌سنی ابتداء دور اعتبار ایلدیلر . اساس استعماللری بزجه مجهولدر .

اسکی یونانیلر اولیمپیاد اویونلرینک بدایتنی رأس تاریخ اعتبار ایتمشلردر .

شو اویونلرك بدایتی ق م (٧٧٦) سنه‌سیدر . لکن یونانیلر بحثنده تفصیل اولنه‌جغی وجهله مبدأ مذکور صحت اوزره مضبوط اولمدیغی کبی اولیمپیاد اویونلری هر درت سنه‌ده بردفعه معتاد اولمغله تاریخلر اویونلرك دفعاتی اوزرینه مبنی ایدی . مذکور (٧٧٦) سنه‌سی فی الواقع اویونلرك مبدئیمیدر یوقسه دکلمیدر تحقق ایتمامشدر .

روماللر روما شهرینك زمان تأسیسی اولان ق م (٧٥٣) سنه‌سنی رأس تاریخ عد ایتمشلر ایدی . روماللر صکره‌لری نصرانیتی قبول ایدرك میلادك (٣٢٥) سنه‌سنده مجتمع ازنیق مجلس روحانیسی مواد مذهبیه‌یه وضع اساس ایلدکلری صره‌ده حضرت عیسانك میلادی سنه‌سنی رأس تاریخ اتخاذ ایلدیلر .

اسکندر ماکدونینك تاریخ وفاتی اولان قبل المیلاد (٣٢٣) سنه‌سی رأس تاریخ اسکندری اعتبار اولندی . شو تاریخی اقوام ماضیه‌نك چوغی قبول ایتمشدر . لکن اسکندرك سرعسکرلرندن سلفکیه دولتنی تشکیل ایدن برنجی سلفکوس تاریخ اسکندریدن اون ایکی سنه صکره

غزه‌ده بر مظفریت قازاندیغندن سلفکیلر اوسنه‌یی رأس تاریخ عد ایتدیلر .

ممالك شرقیه‌ده مستعمل تاریخلرك بریسیده فرس قدیم تاریخیدر . شو تاریخ سنه شمسیه اوزرینه مبنی و بر سنه‌سی (۳٦٥) کوندر . تاریخ مذکورك وضعی جمشید زماننده ایمش . فرس پادشاهلرینك یوکاری جلوس ایتدکجه تاریخ تجدید اولنور ایدی . میلادك (٦۳۲) سنه‌سنده ساسانیلردن یزدجرد جلوس ایتدیکندن تاریخ فرس اوسنه‌دن تجدید اولندی .

حضرت ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام افندلر-مزك زمانلرندن بدأ ایله عربلر آیلرك مبدئنی رؤیت هلالدن اعتبار ایدرلر ایدی . سنه باشلری محرم ایدی . حج شهور عربیه‌نك صوك کیسی اولان ذی‌الحجه‌ده اجرا اولنور ایدی . مقدما عربلر بناء کعبه ، عمرو بن ربیعه‌نك ریاستی ، عام الفیل کبی وقایعك هر بریسنی رأس تاریخ اعتبار ایتمکده ایدیلر .

هجرتدن صکره هپسی ترك اولنه‌رق اون یدی تاریخنه دکین هر سنه‌یه بر نام ویرلدی . مثلا برنجی سنه هجرته وایکنجی سنه جهاده اذن وامر الهی صدور ایتدیکی ایچون برنجی سنه‌یه سنة الاذن ، ایکنجی سنه‌یه سنة الجهاد نامی اعطا

اولنمشیدی . هجرتك اون یدنجی سنه‌سی مخابره تاریخلرنده بعض اشتباهه تصادف اولندیغندن سنهٔ هجرت رأس تاریخ اعتبار ایدلدی . فقط هجرتك وقوعی ربیع‌الاولده ایکن سنه باشی کمافی‌السابق شهر محرم اتخاذ اولنمشدر .

هجرتك (٤٦٥) سنه‌سنده جلوس ایدن جلال‌الدین ملکشاه سلجوقی زماننده رصد امرینه تشبث اولندی . و (٤٦٨) سنهٔ هجریه‌سی نوروزی مبدأ سال تقویم اعتبار اولنمغله بوکا تاریخ جلالی دینلدی .

بالاده تعداد اولنمش اولان تاریخلردن بشقه امم ماضیه‌نك نابوبولاسر وبختنصر کبی دها متعدد تاریخلری وار ایسه‌ده بوراده تفصیلاتنه لزوم کوره‌مدك .

وکذلك ایام، شهور، سنهٔ شمسیه وسنهٔ قمریه‌یه دائر خیلی حسابات اولوب تفصیلاتی علم ازمان کتابلرنده مندرج اولدیغندن بز معلومات اجمالیه درجیله اکتفا ایلدك .

کتابمزده استعمال ایده‌جکمز وقایع تاریخلری اساساً تاریخ هجری اوزرینه مبنی‌در . بناء علیه قرون اولی وقایعنده محرر تاریخلر قبل‌الهجره وقرون وسطی ایله قرون متأخره وقایعلرنده‌کی تواریخ بعدالهجره دیمکدر .

برنجی کتاب

خلقت عالمدن دور اسلامه قدر سبقت ایدن قرون اولی تاریخیله جغرافیایه دائر معلومات کافیه بیاننده‌در

تاریخ مقدس ـ آسیا ـ افریقا ـ اوروپا

برنجی قسم

تاریخ مقدسی حاویدر

برنجی فصل

خلقت عالم • جان قومی وابلیس • خلق آدم وحوا

ـ ١ ـ

خلقت عالم

فرمانفرمای خطهٔ کاف ونون تعالی شانه عن الاوهام والظنون حضرتلری ارض وسمواتی وانلرده موجود

اولان کائناتی التی کونده خلق بیورمش اولدقلری سور قرآنیه‌دن سورهٔ سجده‌نك دردنجی و سورهٔ فصلتك طقوز واون وان بر واون ایکنجی و سورهٔ (ق) لك اوتوز سکزنجی وسورهٔ حدیدك دردنجی آیات کریمه‌لریله منصوصدر .

ارض وسما وحاوی اولدقلری کافهٔ اشیانك خلقی اتمام وسما دخان هیئتنده بخاردن یارادیلوب کوکلردن هربرینه واهلنه مقام وحرکتلرینك امر وتدبیری الهام بیورلدیغی دخی آیات قرآنیه ایله ثابتدر . ارض وسمواتك خلقتی اثر تفاوت وخللدن اول قدر آزاده‌درکه کوزلرك کوکلره طوغری چویردیکك وقت هرجهتنی اثر نواقصدن سالم کوره‌جککی تکرار بتکرار سمادن زمینه وزمیندن سمایه چویره‌جك اولسه‌ك مکون حقیقینك آثار صنعت وعظمت قدرتنده ذره قدر خلل ونقصانه دلالت ایده‌جك براثره تصادف ایده‌مزسن . تعالی الله علواً کبیراً

توراتده تکوین المخلوقاتك ایکنجی بابنده « ایمدی سموات ایله زمین وانلرك کافهٔ جنودی اتمام اولندی . والله ایشلدیکی ایشنی یدنجی کونده اتمام ایله ایشلدیکی ایشك کافه‌سندن استراحت ایلدی » دیو محرردر . اذیت ویورغنلق کبی عوارضدن استراحته مجبوریت کله‌جکنه

نظراً « استراحت ایلدی » تعبیری بر اصل صحیحدن
یکلش ترجمه ایدیله‌رك طائفهٔ یهود شان الوهیته یاقشمیان
او تعبیرك حكمنی قبول ایلدكاری جهتله سورهٔ (ق) ك
اوتوز سكزنجی آیت كریمه‌سنده (ومامسنا من لغوب)
قول جلیلی ایله تعبیر مذكورك حكمی رد اولنمشدر .

ابن اثیر دیر كه « عالم خلق اولنمزدن مقدم ایام دخی
یوغیدی . جناب حق ارضی فلان كونده سمایی فلان
كونده خلق بیوردی دیو اخبارده وارد اولان كلام
مجازه محمولدر » .

خلقت عالمجه كرك فرقان كریم وكرك تورات شریفده
مندرج اولان كونلر بزم كونلرمز كبی اولمدیغندن مقداری
علام الغیوب حضرتلرینك معلومیدر .

خلق عالمجه منصوص وسلسلهٔ روایاتجه موثوق
اولمیان اقوالك هپسی موضوعاتدندر . نصوصه واحادیث
نبویه‌یه غیر مستند سوزلرك رد وتكذیبی اقتضا ایدر .

خلقت عالم حقنده ژئولوژی علماسنك سوزلری
آیات قرآنیه ونصوص شرعیه ایله بالمحاكمه ایكیسندن
بر نتیجه چقارمغه چالشلمسی ایكی قائلك حقیقتی بیننده
معلوماتجه نسبت عقلیه تصور وشو نسبتدن بر نتیجه
چقارمغه تجاسر دیمك اوله‌جغندن ژئولوژی اصحابنك

استرونومیلرك وسائر حكمانك قولیات وكشفیات معلومه‌لرینه توافق ایده‌جك نصوصك بیله انلرك تخمینات وظنیات واقعه‌لرینه قیاس ایله تطبیقاته كیرشلمسی جائز كوریله‌مز .

جان قومی وابلیس ـ سورهٔ حجرك یكرمی یدنجی آیت كریمه‌سنه نظراً آدم علیه‌السلام بالچقدن یارادلمزدن مقدم نار سمومدن جان قومی خلق اولنمش وسورهٔ رحمانك اوندردنجی آیت كریمه‌سنه نظراً انسانك باباسی آدم صدا ویرر قوری بالچقدن و جنلرك باباسی جان كسكین اتشك توتونسز علوندن یارادلمشدر . سورهٔ كهفك قرق سكزنجی آیت كریمه‌سنده ابلیسك جن طائفه‌سندن اولدیغی مصرحدر . یریوزنده جان قومی ساكن اولدقلری حالده قتل وسفك دماده بولندقلرندن ابلیس ملكلرله تنكیللرینه مأمور اوله‌رق بالمقاتله جمله‌سنی جزائر بحر واطراف جباله القا ایتمكله نفسنه غرور كلدیكنه دائر ابن عباس وانس وابن مسعود حضراتنك روایت ایلدكلری احادیث شریفه‌یی ابن اثیر كاملنده درج ایتمشدر . بناءً علی ذلك خلقت آدمدن مقدم یر یوزنده جان قومی نامیله اتشدن خلق اولنمش بر طائفه بولندیغی وابلیس دخی انلردن اولوب عندالهیده مقبول ایكن حضرت

آدمه سجده ایتمسی حقنده کی امره مخالفتله استکبار کوستردیکی ایچون مظهر لعنت اولدیغی نصوص قرآنیه واحادیث شریفه ایله ثابتدر .

خلق ادم علیه السلام ـ مبدع حقیقی جلت قدرته کائناتی یاراتدقدن صکره برخلیفه خلق ایده جکنی ملکلره بیلدیردی . ملکلر « بز حمد کله تسبیح وذکر کله سنی تقدیس ایدرکن یریوزنده فساد ایده جك وقان دوکه جك کیمسه‌می خلق بیورجقسن » دیو سؤاله جسارت ایلدیلر . (انی یاراتمقده اولان حکمتلرمی بن بیلورم . سز بیلمزسکز) جوابی اعطا بیورلدی .

صانع ممکنات تقدس شانه عن الشبهات حضرتلری قوری بالچقدن آدم علیه السلامك خلقتنی مظهر احسن تقویم و روح الهیلرینك نفخیله جسدینی بعدالاحیا موجوداتك اسملرینی اکا تعلیم بیوردی . او نسخهٔ کبری عالم حیاتده رونما اولدقده ملکلر (انبؤنی باسماء هؤلاء) خطاب جلیلنه مخاطب اولدیلر . جمله‌سی (سبحانك لاعلم لنا الا ماعلمتنا) جوابنی عرض ایلدکاری جهتله اسمانك ملکلره اخباری آدمه امر بیورلدی . حضرت آدم اسماء اشیایی اخبار ایلدکده حکمفرمای خطه ملکوت حضرتلری اسمان و زمینك احوال مغیباتنه وملکلرك

جسارت ایتمش اولدقلری سؤال سابقك ظاهریله قلبلرنده کتم ایلدکلری حقیقته علم الهیلرینی اظهار بیوردیلر ․

آدمه سجده ایتملری ملکلره امر اولندقده هپسی سجده ایتدیلر ایسه‌ده ابلیس ابا واستکبار ایتمکله حق تعالی حضرتلری (ید قدرتمله بلا واسطه یاراتدیغم آدمه سجده ایتمکدن سنی منع ایدن نه ایدی) فرمانیله انی مؤاخذه ایلدی ․ ابلیس « بنی اتشدن وآدمی چاموردن خلق ایتدك ․ بن اندن خیرلویم » دیو ارتکاب کفر ایلدیکندن حضور حقندن مطرود وملعون اولدی ․

حضرت آدم خلق اولندن صکره کندوسیله آرام ایتمك ایچون حوا علیها السلام جسدندن ایجاد وایکیسیده جنتده اسکان ایدلدی ․ (جنت ایچنده ساکن اولیکز ․ استدیککز کبی میوه‌لرندن ییکز ․ لکن شو اغاجه یاقلاشمیکز) امریله مأمور اولدیلر ․

ایکنجی فصل

هبوط آدمدن طوفانه قدر سبقت ایدن وقایع

قبل الهجره

(٣٩٧٤ — ٦٢١٦)

هبوط آدم . قابیل وهابیل . وفات آدم
وحوا . شیث . ادریس . نوح

- ٢ -

هبوط آدم علیه السلام

ابلیسك وسوسه وخدعه‌سی وآدم علیه السلامك امر الهی‌یی اونوتمسی مخالفته وذله‌یه عزیمتلری منضم اولمقسزین زوجه‌سیله برابر شجرهٔ ممنوعه‌نك میوه‌سنی یملرینه سبب اولمغله درعقب اوزرلرنده‌کی جنت البسه‌سی ذهاب وهربریسی اوراق بهشت ایله تستر واحتجاب ایلدی . امره مخالفتدن طولایی مؤاخذهٔ الهیه‌یه مظهر اولدقلرندن نفسلرینه ظلم ایتدکلرینی کمال خجالتله اقرار وبارکاه الهی‌یه عرض استغفار ایلدیلر ایسه‌ده حق جل وعلا حضرتلری جمله‌سنی یر یوزینه ایندردی . آدم

علیه السلام پروردکارندن کلمات مخصوصه‌یی تلقی وچوق وقتلر توبه ایله اشتغال ایتمکله توبه‌سی مقبول اولدی .
حضرت آدم وحوا علیهما السلامك خلقتلری وجنتده اقامتلریله یریوزینه هبوطلری حقنده آیات قرآنیه‌نك احکام جلیله‌سندن استنباط اولنان خلاصه بوندن عبارتدر .

بعض روایاته نظراً جنتدن چقدقدن صکره آدم هندده ارض سرندیبدن نود جبلنه وحوا جده‌یه هبوط ایلدی . آدم علیه السلام توبه‌سی بعدالقبول وحی الهی ایله مکهٔ مکرمه‌نك موقعنه کتدکده حوا علیها السلام ایله ملاقات بیوردیلر .

ابوالعالیه‌نك روایتنه کوره آدم علیه السلام جمعه کونی ساعت طقوز یاخود اونده جنتدن چقاریلوب جنتده‌کی مکثی بش ساعتدن عبارت ایدی . ساعات مذکوره خلقت عالمك صوك‌کی کونی اولان یوم جمعه‌ده واقع اولوب یوم مذکورك مقداری بزم ایامزه متیس اولمدیغندن انك وحاوی اولدیغی ساعاتك مقدارینی جناب حق بیلور .

- ۳ -

قابيل وهابيل

خالق تعالى حضرتلرى حكمت بالغەلرى اقتضاسنجه آدمك تكثر نسلنى مراد ايدرك آدم عليه السلام حوايى تغشى ايلدكلرنده حواده برحمل خفيف ظهور ايتمكله حمل مذكوردن قابيل ايله توأمەسى و تغشئ ثانيده هابيل ايله توأمەسى تولد ايلديلر . حوادن يكرمى بطنده قرق اولاد دنيايه كلدى . هربطندەكى توأمينك بريسى اركك، ديكرى قزچوجغى ايدى . نسلده تسلسل وانشعاب وقوعنه دكين بربطنده تولد ايدن اركك ديكر بطنده طوغان قز ايله ازدواجى مشروع ايدى . حضرت آدم قابيل هابيلك، هابيل قابيلك توأمەسنى نكاح ايتملرينى امر ايتدى . اخوين ارالرنده تحدث ايدن نزاع اوزرينه بابالرينك امريله قربانلرينى عرض ايلديلر . كوكدن دخانسز براتش اينوب هابيلك قربانني يدى . قابيل قربانك قبول اولنمديغنه غضبناك اولەرق طاش ايله هابيلى ضرب وقتل ايتمشدر . بنى انسان ايچنده قتل فعل مذمومنك باديسى قابيلدر .

قابيل قرنداشنك جسدينى نه ايدەجكنى بيلەمديكندن

متحیر قالمشیدی . حق تعالی حضرتلری قابیله قرنداشنك جسدینی دفن ایتمکی کوسترمك ایچون ایکی قارغه کوندردی . شو قارغهلر بر برلریله دوکشوب بریسی دیکرینی اولدردکده غاغاسی و اایاقلری ایله یری حفر و غراب میتهیی قازدیغی چقوره وضع ایله اوزرینه طپراق اورتدی . قابیل بونی کوردکده « یازق بکا . قرنداشمك جسدینی ستر ایتمکده شو قارغه کبی اولمقدن عاجزمی اولدم » دیهرك یری حفر و هابیلك جسدینی دفن ایلدی ایسهده انك قتلندن فائده کورمامسندن و بابا و اناسنك نفرتلرندن کندوسنه ندامت کلدی . حقنده قصاص ایجاب ایتمیان و یریوزنده قطع طریق کبی برفساد ایشلیان جمیع ناسی قتل ایتمش کبیدر . دیو توراتده حکم الهی صدوری شو قتلدن ناشیدر .

وفات آدم و حوا ـ هابیلك مقتولیتندن بش سنه صکره ـ که تورات حکمنجه آدمك سنی یوز اوتوزه بالغ اولمشیدی ـ شیث بن آدم علیهما السلام تولد ایلدی . حضرت آدم محتضر اولدقده شیثی وصی تعیین بیوروب کندولری عازم دار الجنان اولدی . عمرلری تورات قولنجه طقوز یوز اوتوز سنهدر . وفاتلرنده ذریتلرینك افرادی قرق بیك نفره وارمشیدی . جسد مبارکلرینی شیث

عليه السلام جبل ابی قبیسده بولنان غاره دفن ایتدی ٠ طوفان ظهور ایده جکی وقت حضرت نوح اخراج و تابوته وضع ایله سفینه یه الدی ٠ طوفان کچدکده ینه مدفن اصلیسنه دفن اولندی ٠ طرف الهیدن حضرت آدمه اون صحف نازل اولمشدر ٠ حوا علیها السلام حضرت ادمدن بر سنه صکره وفات ایلدی ٠

- ٤ -

حضرت شیث علیه السلام

حضرت آدمك وفاتندن صکره اوغلی حضرت شیث نبوتله مشرف وجانب حقدن کندولرینه اللی صحف نازل اولدی ٠ سنی یوز یتمش بشه رسیده اولدیغی وقت اوغلی انوش تولد ایتمشیدی ٠ حضرت شیث طقوز یوز اون ایکی یاشنده وفات ایدوب جسد شریفلرینی اوغلی انوش ابوینك مدفنلری اولان جبل ابی قبیسده کی غاره دفن ایتدی ٠ انساب بنی آدمك جمله سی حضرت شیثه منتهیدر ٠

انوشك سنی یوز طقسانه واردقده اوغلی قینان واوده یوز یتمش یاشنده ایکن اوغلی مهلائیل تولد ایدوب

مهلائیل یوز اوتوز بش یاشنده ایکن آدم علیه السلامك وفاتی وقوعبولمشدر .

مهلائیل یوز التمش بش یاشنه رسیده اولدقده اوغلی یرد متولد اولوب یرد یوز التمش ایکی یاشنده ایکن اوغلی اخنوخ تولد ایلدی .

ابو الفدانك تورات یونانیه‌دن نقل ایله بیان ایلدیکی انساب وجه مشروح اوزره‌در . بزم یدمزده بولنان تورات ترجمه‌سنده « انوشك سنی طقسانه بالغ اولدقده قینانی وقینانك سنی یتمشه بالغ اولدقده مهلائیلی ومهلائیلك سنی التمش بشه بالغ اولدقده یاردی تولید ایلدی » دیو محرر اولدیغندن هر اسمجه ایکی روایت ارهسنده یوزر سنه اختلاف واردر . العلم عندالله تعالی .

— ٥ —

حضرت ادریس علیه‌السلام

ادریس علیه السلامك توراتده اسمی اخنوخ در . حضرت شیثدن صکره پیغمبرلکله مبعوث وطرف حقدن کندولرینه اوتوز صحف نازل اولوب اسرار سماویه‌یه مظهر اولمشدر . یوز التمش بش یاشنده ایکن اوغلی

متوشلخ واوده یوز التمش بش یاشنه واردقده اوغلی لامك متولد اولدی . لامك یوز سکسان یاشنده ایکن اوغلی نوح علیه السلام تولد ایلدی . حضرت ادریس اوچ یوز التمش بش یاشنه واردقلرنده مکان عالی یه رفع بیورلدیلر .

ابو الفدا تورات یونانیه‌دن وجه مذکور اوزره نقل ایتمشدر .

- ٦ -

حضرت نوح علیه‌السلام

حضرت ادریس مکان عالی یه رفع بیورلدقدنصکره آدم اوغللری طریق مستقیمدن راه ضلاله عدول ایله بتلره طاپدیلر . جانب الهیدن نوح علیه‌السلام نبوتله مبعوث اولدی .

قوم نوح ود ، یغوث ، یعوق ، نسر نامریله اتخاذ ایتمش اولدقلری اصنامه عبادت ایده‌یورلر ایدی . نبی مشار الیه معبود بالحق اولان خالق مطلق حضرتلرندن بشقه عبادت وعبودیته شایان هیچ بر شی اولمدیغی ودعوتنی قبول ایتمیانلرك عذاب الیمه‌دوچار اوله‌جقلرینی

قومنه تبلیغ بیوردی . انلر ایسه کندوسنی ضلالته اسناد ایلدیلر .

اول حضرت هر نقدر قومنی عذاب الهی ایله انذار وطریق حقه دعوتلرینه اصرار ایلدی ایسه‌ده قومی کندوسنی تکذیب وتعذیبه دوام ایتمکدن واز کلمدیلر . نبی مشار الیه « الهی بن قوممی کیجه وکوندوز طاعت وعبادته دعوت ایتدم . دعوتم انلرك ایمان وطاعتدن فرارلرینی ارتورمقدن بشقه نتیجه ویرمدی . حقلرنده غفرانکی تمنی ایچون هر نوقت کندولرینی توحید وطاعته دعوت ایلدم . دعوتمی ایشتمامك ایچون پارمقلرینی قولاقلرینه طوتدیلر . بنی کورمامك ایچون باشلرینی لباسلریله اورتدیلر . کفرلرنده اصرار وبکا بیعتدن استکبار کوستردیلر . بن ینه دعوته دوام ایلدم . سعیم فائده ویرمدی » دیو تضرعاتنی بارکاه قاضی الحاجاته عرض ایلدی .

الله تعالی حضرتلری قوم نوحدن یغموری قطع ایله نسالرینی عقیم ایتدیکندن حضرت نوح انلره خطاباً حقلرنده مبذول اولان نعمت الهیه‌یی تعداد وهر درلو نصایح لازمه‌یی ایراد ایلدی ایسه‌ده دیکلیان بیله بولنمدیغندن « الهی شو کافرلردن یر یوزنده دور ایده‌جك هیچ بر کمسه براقمه » دیو بددعا ایتدی .

اوچنجی فصل

طوفاندن ابراهیم علیه السلامك ولادتنه قدر وقایع قبل الهجره

(۳۹۷۰ — ۲۶۱۸)

طوفان . تبلبل السنه . هود . صالح . علیهما السلام

-۷-

طوفان نوح

قوم نوحك طوفان ایله هلاکنه حکم ذی الجلالی تعلق ایدرك بر سفینه انشا ایتمسی وحی ایله امر اولندی حضرت نوح کمی‌یی انشا ایتمکه باشلادقده قومنك بیوکلرندن هر بری کمینك یانندن کچدکجه « پیغمبر ایکن دولکرمی اولدك » دیو استهزا ایلدیلر . نوح علیه السلام « سز بزی شمدی استهزا ایدرسکز . عزیز ذی انتقامك عذابی کلدیکی وقت دخی بز سزی استهزا ایدرز » جوابنی ویره‌یور ایدی . سفینه بعدالاکمال امر الهی صدوریله تنوردن صو فشقرمغه باشلادی .

ارککلو دیشیلو بر چفت حیوان ایله مؤمنلری سفینه‌یه ادخال ایتمسی واوزرلرینه غرق وهلاکك حکمی

سبقت ایدنلردن هیچ برکمسه‌نك کمی‌یه‌قونلماسی حضرت نوحه امر اولندی . ابناء نوحدن یام باباسنه اطاعتدن روکردان اولمشیدی . نوح علیه السلام مؤمنلر ایله کمی‌یه بیندکده اوغلی یامه « اوغلم کل بزمله برلکده‌کمی‌یه بین کافرلردن اولمه » دیدی ایسه‌ده یام « بنی صودن محافظه ایده‌جك بر طاغه چیقارم » دیمسنی متعاقب بر موج هائل بابا واوغل اره‌لرینه حائل اولوب یامی‌قاپمسیله برابر سائر غریق اولانلره رفیق ایدی‌ویردی .

سفینه طاغلر کبی طالغه‌لر تشکیل ایده ایده صولرك اوزرلرنده یوزمکه باشلادی . کوك قپولری اچیلوب هوادن یغمورلر جریان وزمینك چشمه‌لری فوران ایلدی . ازلده‌مقدراولدیغی اوزره ساحهٔ زمینده‌طوفان عام ظهوریله سفینه‌یه راکب اولانلرك ماعداسی غریق دریای هلاك اولدقدن صکره حق تعالی حضرتلری جانب عالیسندن (ای ارض صویکی یوت . و ای کوك صویکی طوت) دیو امر تعلق ایتمکله صولر چکلمکه باشلادی . قهار حقیقینك مقتضای حکم الهیلری اولان غرق اشرار ونجات ابرار امر جلیلی قضا اولندی . صولر چکلدکده کمی جبل جودی اوزرنده تقرر ایدرك سلامتله سفینه‌دن چیقلمسی فرمان بیورلدی . نسل

نوحدن بنی انسانك یر یوزنده تکثرینه احکام صمدانیه جریان ایلدی . خلقك بادیٔ تذکر وعبرتلری اولمق ایچون سفینه چوق وقتلر جبل جودی اوزرنده قالدی . قصهٔ نوح علیه السلام حقنده احکام قرآنیه‌دن استنباط اولنان وقایعك خلاصه‌سی وجه مذکور اوزره‌در .

تورات یونانیه قولنجه هبوط آدم ایله طوفان نوح اراسی (۲۲٤۲) سنه‌در .

مرویدرکه نبی مشار الیه اللی یاشنده بعث بیوریلوب التی یوز یاشنده ایکن طوفان ظهور ایتمش وطوفاندن (۳٥۰) سنه صکره وفات ایلمشدر . حضرت نوحك سام وحام ویافث نامارنده اوچ اوغلی مؤمن وکندوسنه مطیع ایدیلر . بلای طوفاندن قورتیلوب سفینه‌دن چیقدقدن صکره انسانلر هپ شو اوچ ذاتك نسللرندن تورەمشلردر . اولادلرینك یر یوزنده صورت انتشارلری مقدمه‌ده کوسترلدی .

— ۸ —

تبلبل السنه

« بنی نوح علیه السلام مشرقدن شنعار (سنجار) جانبنه عزیمت ایتدکلرنده ارتفاعنی کوکه قدر یوکسلتمك

افکاریله بر بنا انشاسنه قیام ایلدیلر . شو بنانك انشاسیله اوغراشیرلر ایکن بونلره قهر الهی اصابت ایدرك یاپمقده اولدقلری بنا منهدم ولسانلرنده بلبله حاصل اولدی » دیو توراتده مذکوردر .

ابوالفدانك تورات یونانیه‌دن نقلنه نظراً تبلبل السنه هبوط آدمدن (۲۹۱۲) وطوفاندن (۶۷۰) سنه صکره‌درکه هجرتدن (۳۳۰۴) سنه مقدمدر .

اخیراً ترتیب اولنمش بعض تاریخ کتابلرنده تبلبل السنه ایله میلاد عیسانك اراسی (۲۲۴۷) سنه کوستریله‌یور .

ابن خلدون دیرکه « بلبله‌نك توراتده ذکری وارد اولمش ایسه‌ده معناسنی بیله‌مدم . بلبله‌نك معناسی اولوقته‌قدر دنیانك هر طرفنده بر لسان قوللانیلور ایکن بر کیجه‌ده افتراق وتعدد ایلدیکندن کنایه اولدیغنی تصدیق ایده‌مم . عادت الهیه حکمنجه بو حال عقلدن بعیددر . لکن بر پیغمبره مخصوص معجزه‌در دینلسه اعتراض وارد اولمز ایدی . بزم بوندن اکلادیغمز بلبله لفظی تقدیر الهی سببیله خرق عادت وقوعنه اشارت اوله بیلور . جمله انسان بر بابا وبر انادن تولد ایلدیکندن هپسنك لسانی بر اولمق لازم کلور ایکن (ومن ایاته خلق السموات

والارض واختلاف السنتكم) آیت کریمه‌سی مدلی اوزره
ارادهٔ الهیه مقتضاسی اوله‌رق لسانلری تعدد وافتراق
ایلدی . »

— ٩ —

هود علیه السلام

هود علیه السلام شالح بن ارفخشد بن سام بن نوح
علیه السلامك اوغلیدر . عاد قومی که عاد بن ارم بن
ارفخشده منسوبدرلر یمنده شحر وعمان وحضرموت
ارالرنده واقع احقاف دینلان موضعده ایدیلر . قوم
مذکورك بت پرستلکه صاپملری جهتیله طرف باریدن
حضرت هود پیغمبرلکله ایچلرینه کوندرلدی . نبی
مشارالیه حضرتلری انلری دینه دعوت بیوردقده‌رؤساء
قوم رسالتنی عدم تصدیق ایله اول حضرته خطاباً
درلو درلو ترهات ارتکاب ایلدیلر . عاد قومی یغمور ـ
سزلقدن قحط عظیمه مبتلا ونسالرینه عقیملك عارض
اولدی . حضرت هود نصایحنی تأکیده دوامدن خالی
اولمدی ایسه‌ده از کمسه‌لر ایمان ایدوب چوغی کفرده ثبات
کوستردکلرندن قهار حقیقینك امر عذابی صادر اولوب
نبی مشارالیه وانکله بیله اولان مؤمنلر رحمت حقـه

مظهریتله نجاته نائل وقوم عاددن کافر قالانلر عذاب غلیظ ایله مضمحل اولدیلر ٠

اولوقتلر قنغی ملت بربلایه دوچار اولسه مکه جانبنه واروب اوراده دعا ایدرلر ایدی ٠ دعادن صکره برسحاب سیاه ظهوریله وادیلرینه طوغری اچلمقده اولدیغنی کوردکلرنده « شو بلوت بزه یغمور کتوره‌یور » دیو سوینورلر ایکن حضرت هود « بلکه سزه علی العجله کلمسنی استدیککز عذاب الیمی کتوره‌یور » بیوردیلر ٠ بلوتك ورودیله برشدتلی فورطنه ظهور ایلدی ٠ خرما اغاجلری کوکلرندن قوپوب یره ییقلور کبی عاد قومنیده اوفورطنه یرلرندن قوپاروب باش اشاغی اتار ودوشنلرك بوینلری التلرنده قالور ایدی ٠ الله تعالی حضرتلری اول روزکاری یدی کیجه سکز کون علی الدوام قوم مذکوره تسلیط بیوردی ٠ مؤمنلردن بشقه هیچ برکمسه قورتلیوب هپسی هلاك اولدیلر ٠ حضرت هود درتیوز قرق یاشنده ایکن حضر موتده وفات ایتمشدر ٠

— ۱۰ —

صالح علیه السلام

صالح علیه السلام ابن عبیل بن اسف بن شاخ

بن عبيل بن كاثر بن ثموددر . ثمود دخی عابر بن ارام
بن سام بن نوح عليه السلامك اوغليدر .

قوم ثمودك مسكنلرى حجاز ايله شام اراسنده واقع حجر دينلان اراضى ايدى . خالقه عصيان واصنامه عبادت ايلدكلرى جهتله نسل ثموددن صالح عليه السلام پيغمبرلكله انلره كوندرلدى .

نبى مشاراليه حضرتلرى قوم مذكورى دين حقه دعوتله عاد قومنك هلاكندن صكره ساكن اولدقلرى ارض حجرده ياز موسملرى يومشاق يرلرده قيش ايلرى طاغلرده اويولمش محفوظ محللرده امنيت ومعشيته مظهر اولمشيكن مالك الملك حضرتلرينى اونودوب نعم جليله لرينى ياد وشكرى معتاد ايتمالرى حقلرنده عذاب اليمى داعى اوله جغنى جمله يه تبليغ ايلدى ايسه ده قوم مذكوردن بر طاقى مؤمن وديكرى كافر اولمق اوزره ايكى فرقه تشكل ايدرك يكديكريله مخاصمه يه باشلاديلر . وكافرلردن استكبار اوزره اولانلر مؤمنلرى استهزا ايله درلو درلو ترهات واذايى ارتكابدن چكنمدكلرى كبى « بوندن مقدم بز سندن رشد وسداد اميديله امورمزجه سنى مستشار عد ايدركن شمدى بابالرمزك عبادت ايتدكلرى الهه يه طاپمقدن

بزی منع ایله باشمزه یکی بردیمی چقارمغه باشلادك »
دیه‌رك نبی مشارالیهی مؤاخذه ایلدیلر .

حضرت صالح هر نقدر عذاب ایله انلری تهدید ایلدی ایسه‌ده متنبه اولمیوب بتلرینی صحرایه اخراج ایله کندولری انلردن و نبی مشارالیه اللهدن طلب حاجت ایتمك اوزره صحرایه کیدلدکده بتلرندن استدکاری شیلر ظهور ایتمدیکندن « شو قیادن بزه حامله و تویلی بردوه چقار » دیو حضرت صالحه تکلیف ایلدیلر . حضرت صالح جناب حقه دعا ایتمسنی متعاقب طاش حرکتله وضع حمل ایدن نسوان کبی ایکلدکدنصکره یاریلوب ایچندن قوم مذکورك طلبلرینه موافق بردوه چقدی . ینه ایمان ایتمدیلر .

صالح علیه‌السلام حسب‌الوحی مدینهٔ ثموده اولان صو بر کون دوه‌نك و برکون قوم ثمود ایله حیوانلرینك اولمسی لازم کله‌جکنی تبلیغ بیوروب اویله یاپلدی ایسه‌ده قوم ثمود ینه مخالفتده اصرار ایله برابر بیوکلرندن طقوز کسه ناقه‌یی و نبی مشارالیه ایله تبعه‌سنی اولدرمکه قرار ویردیلر . ودوه‌یی سکرلیوب اولدردیلر .

حضرت صالح قوم مذکورك اوچ کونه قدر قهر وعذاب الهی‌یه دوچار اوله‌جقلرینی تبلیغ ایتدی . اوچ

كون صكره قوم مذكوره كوكدن بر صداى هائل ظهور ومملكتلرنده شديد زلزله‌لر وقوعيله مؤمنلردن ماعداسى يوزلرى اوزره يره دوشوب هلاك اولدقلرى كبى حجرده اولان خانه‌لرى كاملاً خراب ويرلرينه كله‌جكلره عبرت اولمق اوزره مسكن ومأوالرى اشيانهٔ بوم وغراب اولدى .

قوم ثمودك هلاكندن صكره نبى مشار اليه فلسطينه واورادن حجازه كيدرك وفاتنه قدر حجازده عبادتله اشتغال واللى سكز ياشنده دارنعيمه ارتحال بيورديلر .

درنجی فصل

ابراهیم علیه السلامك ولادتندن موسی علیه السلامك ولادتنه قدر وقایع مسبوقه

قبل الهجره

(٢١٩٣ — ٢٦١٨)

ولادت ونبوت ابراهیم . لوط . اسماعیل . اسحق یعقوب و یوسف . خضر . ایوب وذوالکفل علیهم السلام

- ١١ -

ابراهیم خلیل الله علیه السلام

حضرت ابراهیم علیه السلام ابن تارح بن ناحور بن شاروغ بن ارعو بن فالغ بن عابر بن ارفخشد بن سام بن نوح علیه السلام اولوب پدرلری تارحك اسم عربیسی آزردر .

نبی مشار الیهك ولادت با سعادتلری طوفاندن (١٠٨١) و هبوطدن (٣٣٢٢) سنه صکره‌درکه

هجرت نبویه‌دن (٢٨٩٣) ومیلاد عیسادن (٢٢٧١) سنه مقدم در ·

لکن روایت مذکوره ابو الفدانك تورات یونانیه‌دن الدیغی قول اولدیغندن شمدی متداول اولان تاریخلرك اکثریله روایت مذکوره اراسنده بعض مرتبه فرق واردر که فرق مذکوره نظراً ولادت ابراهیم ایله هجرتك اراسی (٢٦١٨) و میلادك بینی (١٩٩٦) سنه اولمق اقتضا ایدر ·

نبی مشار الیهك محل ولادتلری بعض روایتجه ارض اهوازدن سوس وبعض روایتجه بابل شهریدر · بر ولد خطیرك طلوع ایده‌جکنی منجملر بابل پادشاهی نمروده خبر ویردکلرندن نمرود تولد ایده‌جك اطفالك اعدامنی امر ایلمش و حضرت ابراهیمك والده‌سی بر مغاره‌یه کیدرك مشار الیهی اوراده تولید واخفا ایتمشیدی ·

نمرودك اطفالی اولدرمکه تعلق ایدن امرینك قورقوسی کچدکدن صکره ازر ابراهیم علیه السلامی مغاره‌دن چقاردی · مغاره‌دن چقارلمسی غروب شمسدن صکره‌یه تصادف ایلدیکندن نبی مشار الیه یلدزی کوردکده (عجبا ربم بومیدر) دیدی ایسه‌ده یلدز غائب اولمغله « بن غائب اولانلری سومم » سویلدی · وقتا که

قمرك طلوعنی کوردی « عجبا ربم بومی » دیمش اولدیغی حالده اوده غائب اولدیغندن « اکر ربم بکا هدایت ایتمز ایسه ایشم فنا » بیوردیلر . قمرك غیبوبتندن صکره صباح ظهور ایدرك کونشی کوردکده « شو هپسندن بیوك . ربم بو اولملی » سویلدی ایسه ده انکده غیبوبتنی کورمکله (یاقوم انی بریء مما تشرکون) دیه‌رك ارض وسمواتی یارادان وشریکدن منزه اولان جناب حقه توجه ایلدیکنی اعلان ایتدی .

حضرت ابراهیمك پدرلری ازرك صنعتی پت یاپمق ایدی . یاپدیغی پتلری صاتمق ایچون کندوسنه ویرر ونبی مشارالیه « هیچ برکونه ضرر ونفعه مقتدراولمیان شیئی الان کیمدر » دیوب بیعه عرض ایدرایدی . باباسی ازرك پت پرستلکندن مؤثر اولمغله « بابا سن بوایشتمز وکورمز شیلری‌می معبود اتخاذ ایده‌یورسن . بن سنیده قومکی‌ده ضلالتده کوره‌یورم » دیر وقومندن راست کلدیکنی بت پرستلکله تعییب ایدر ایدی . باباسی « اوغلم سن بزی بابامزك دیننندن‌می دوندره‌جکسن . شومؤاخذه‌دن واز کلمدك ایسه سنی دوکه‌رك رجم ایدرم » سویلدی . قومی ایسه توحید باری امرنده مجادله ومخاصمه‌یی التزام وکندوسنی پتلرله قورقتمغه دوام ایتدکارندن اول حضرت

« سز شرکیکز ایچون اللریکزده کتاب منزل یوغیکن بتلری حقه اورتاق اتخاذ ایتمکدن قورقیورسکزده بن سزك هیچ بر ضرره قدرتلری اولمیان بتلریکزدن می قورقه جغم . موحد و مشرك فرقه لرینك قنغیسی امین اولمغه لایق اولدیغنی بیلور ایسه کز بکا جواب ویریکز » بیورر ایدی .

حضرت ابراهیمك قومیله مجادله سی دوام ایتدیکندن بتلرینی قره جغنی انلره سویلیور ایدی . برکون هپسی عیدکاهلرینه کتدکده نبی مشار الیه بتخانه یه کیروب الك بیوك صنمی ترك ایله دیکر بتلری پاره پاره ایتدکدنصکره النده کی بالطه یی بیوك بتك بوینه آصی ویردی . کرك قومی و کرك بابل پادشاهی نمرود بتلرك قرلدقلرینه واقف اولدقده « بونی یاپان کیمدر » دیو ارارکن ایچلرندن بریسی « ابراهیم نامنده بریکیت بتلری ذم ایده یور ایدی » دیمکله نبی مشار الیه نمرودك حضورینه کوتوریلوب نمرود « یا ابراهیم الهه مزه شو ایشلری سنمی ایشلدك » دیو صوردیغندن « بلکه بتلرك بیوکاری انلره غضبلنوب هپسنی قرمشدر . کندوسنه صوریکز سزه جواب ویرسون » سویلدی . حضار خجالتلرندن باشلرینی اشاغی اکدیلر . ینه حضرت ابراهیمی مواخذه ایله « بتلر سوز سویلیه جکنی بیلورکن نیچون اندن سؤال ایدیکز سویلیورسن »

دیمکلریله اول حضرت « یاسزه نفع وضرره قدرتی اولمیان شیلره نصل عبادت ایدهیورسکز » سویلدی . لاجل الانتقام نبی مشار الیهی آتشه آتمغه قیام ایلدیلر . امر الهی ایله نار برد وسلامه تحول وابراهیم علیه السلامه هیچ برضرری دوقنمیوب دشمنلرینك هربریسی خسرانه تصادف ایلدی .

بوندن صکره حضرت ابراهیم کندوسنه ایمان ایدن بر طاقم ذواتی وزوجهسی بولنان عمیسی هارانك قزی سارهیی بالاستصحاب قومندن مفارقتله حرانه کتدی . بر مدت اوراده اقامت وبعده مصره عزیمت ایلدی . مصرده بولنان فرعون « شو کیمدر » دیو سارهیی سؤال ایلدکده اخوت اسلامیه قصدیله حضرت ابراهیم « قزقرنداشمدر » سویلیوب مشار الیهایی آلی قویهجغی صرهده فرعونك اللری وایاقلری قوریدیغندن حضرت ابراهیمی وسارهیی بالاطلاق هاجر نامنده بر جاریهدخی سارهیه اعطا ایلدی . نبی مشار الیه بوندن صکره زوجهسی ومتعلقاتیله شامه عزیمت ورمله ایله ایلیا اراسنده اقامت بیوردیلر .

سارهدن چوجق حاصل اولمدیغندن مشار الیها کندی جاریهسی هاجری ابراهیم علیه السلامه هبه

ایتمکله حضرت اسماعیل هاجردن تولد ایلدی . اسماعیل علیه السلامك ولادتی زماننده حضرت ابراهیم سکسان التی یاشنده ایدی . سارهیه بوندن حزن عارض اولمغله اندن صکره جناب حق سارهیه اسحق بن ابراهیم علیه السلامی احسان بیوردی . حضرت اسحاقك ولادتنده پدری یوز وساره طقسان یاشنده ایدی .

ساره هاجرله اسماعیلك بشقه طرفه کوتورلمرینی طلب ایلدیکندن وحی الهی ایله اعطا بیوریلان مأذونیت اوزرینه حضرت ابراهیم ایکیسنی دخی حجازه کوتوروب اوراده ترك ایلدی . اسماعیل علیه السلام اوراده بیویوب جرهم قبیلهسندن تزوج ایتمش وانامسی اوراده فوت اولمشدر .

بر وقت صکره حضرت ابراهیم مکهیه کیدرك اسماعیل علیه السلام ایله برلکده بیت الله الحرام اولان کعبهٔ معظمهیی بنا ایلدیلر .

لاجل الامتحان اوغلنی ذبح ایتمسیچون طرف باریدن صادر اولان امر اوزرینه حضرت ابراهیم اوغلنه بیان حال ایلدکده اوغلی امر الهییه تسلیم کردن اطاعت ایتمکله ذبح اثناسنده حق تعالی حضر-

تلری بر قوچ فداسیله نجات اعطا بیورمشدر .

ذبحه عرض اولنان اوغلی اسماعیل واسحق علیهما السلام حضرتلرندن قنغی بریسی اولدیغی اختلافلیدر .

حضرت ابراهیم علیه السلام افندمز یوز یتمش بش یاشنده ایکن شامده وفات ایلدی . ساره دخی کندولرندن مقدم وهاجردن صکره فوت اولمشدر .

— ۱۲ —

لوط علیه السلام

لوط علیه السلام حضرت ابراهیمك برادرزاده‌سی وهاران بن آزرك اوغلیدر . ابراهیم علیه‌السلامه ابتدا ایمان ایدن اودر .

حضرت ابراهیم ایله مصره عزیمت واورادن شامه عودت ایلدکده حق تعالی حضرتلری لوط علیه‌السلامی پیغمبرلکله اهل مؤتفکات دینلان سدوم قومنه ارسال بیورمشدر .

حضرت لوط سدومه کیدرك اهالیسنی دین حقه ومألوف اولدقلری فواحشدن اتقایه دعوت ایلدی . سوزلرینه هیچ التفات ایتمدیلر .

قوم سدوم قطع طریق عادت ایدرك تصادف ایلدكلری ابناء سبیلی اخذ ایله خبائث اجرا ایدرلر ایدی . لوط علیه السلام انلری افعال شنیعه‌لرندن منعه وظهور عذاب ایله تخویفه دوام ایتمكده ایدی . شو حال مدت مدیده اوزادقده جناب حقدن نصرت استدعا اولنمغله نفس مدینهٔ سدوم ایله اكا ملحق صیغه، غموره، ادوم، صبویم، بالع قریه‌لرنده ساكن قرق بیك نفر اشخاصك قهر واضمحلا- للرینه حكم الهی صدور ایلدی . جبریل علیه السلام ایله ارسال بیوریلان ملائكهٔ كرام حضرت ابراهیمه مسافر اوله‌رق قوم لوطك اضمحلالنه مأمور اولدقلرینی بیان ایتدیلر .

ملائكهٔ كرام كنج انسانلر هیئتلرنده لوط علیه السلامك یاننه واروب قوم سدوم انلری كوردكده خباثت افكاریله بر برلرینی تبشیر وجمله‌سنی نبی مشار الیهدن طلب ایلدكلرندن حضرت لوط قزلرینی نكاح ایله كندولرینه ویرمك اوزره قوم مذكوری افكار فاسده‌لرندن اتقایه دعوت وچوق رجا ایتدی ایسه‌ده انلر اصرار شدید كوستردیلر . ملكلر قوم سدومك اهلاكنه مأمور اولدقلرینی وكندوسی اهلیله برابر كیجه اخرنده او شهردن چقوب علی العجله كیتمسنی و كیدركن

هیچ بریسنك ارقه‌سنه باقامسی لازم کله‌جکنی حضرت لوطه بیلدیردیلر ·

قوم لوط فواحش قصدیله مسافرلرك اخذلرینه اصرار ایتمك اوزره ایکن طلوع شمس وقتنده برصیحهٔ هائله ایله شهرلرینك اوستی التنه کلوب اوقومدن بشقه محللرده بولنانلرك باشلرینه‌ده یغمور کبی چاموردن یاپلمش طاشلر یاغدیغندن جمله‌سی مقهور و مدمر وشهرلری اخلافه عبرت اولمق اوزره خراب اولدی ·

حضرت لوطك زوجه‌سی بولندیغی محلده ایشتدیکی کورلتی اوزرینه « وا قوماه » دیه‌رك یوزینی ارقه‌سنه چویرمسیله برابر باشنه برطاش دوشوب اوده مقتولاً وفات ایتدی ·

شو عذابك نزولیله قوم سدومك مملکتلری خراب وکندولری هلاك اولدقدن صکره حضرت لوط ابراهیم علیه السلامك ساکن اولدیغی محله کیدرك اوراده اقامت وسکسان یاشنده ایکن وفات ایتمشدر ·

- ١٣ -

اسماعیل علیه السلام

اسماعیل علیه السلامك ولادتلری پدرعالیلری ابراهیم

عليه السلام مبحثنده ذكر اولندی • حضرت اسماعيل اون درت ياشنده ايكن سارەنك غيرتندن ناشی والد ماجدلری كندوسنی والدەلری هاجرله برابر مكه‌يه كوتوردی • مكه‌ده بيوبوب جرهم قبيله‌سندن تزوج ايتمكله اون ايكی نفر اوغللری تولد ايتمشدر •

حق تعالی حضرتلری ابراهيم عليه السلامه كعبه‌نك بناسنی امر بيوردقده مشار اليه شامدن مكه‌يه كيدرك كعبه بناسنه مأمور اولدقلرينی وحضرت اسماعيلك ياردم ايتمسيده امر الهی احكامندن اولديغنی تبليغ ايتدی • اسماعيل عليه السلام پدرلريله برابر قيام وكعبهٔ شريفه‌نك بناسنی حسن اتمام ايلديلر • حين بناده حضرت ابراهيمك طورديغی یر شمدی مقام ابراهيم ديو مشهوردر •

خالق تعالی حضرتلری اسماعيل عليه السلامی پيغمبر-لكله يمن وعماليق اقوامنه بعث بيوردی • اقوام مذكوره‌يی اللی سنه مدت دينه دعوت ايلدی ايسه‌ده از كمسه ايمانه كلمشدر •

نبی مشار اليه لسان عرب اوزره تكلم ايتمكله اولادينه عرب مستعرب دينلدی • مكه‌ده وفات ايدرك والده‌لری هاجرك ياننه دفن اولنمشدر • وفاتلرنده يوز اوتوز يدی ياشنده ايديلر •

ذبح قصه‌سی ابراهیم علیه السلامك بحثنده مذکوردر .

حضرت اسماعیل خاتم النبیین افندمزك جدعالیلری اولوب کندولرندن برعظیم ملت ظهور ایده‌جکی توراتده دخی مندرجدر . قیدار بن اسماعیل علیه السلام عمود نسب نبویده واقع اولمغله تفصیلی کتاب ثانیده درج اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

- ١٤ -

اسحق علیه السلام

اسحق علیه السلامك مولدی پدرلری ابراهیم علیه السلام بحثنده بازلدی . پدرلرینك وفاتنده یرینه کندولری قائم اولدی .

حضرت اسحق عمیسی قزینی تزوج ایدرك اوغلی عیص ویعقوب (اسرائیل) مشار الیهادن تولدایلدیلر . عیص عم اکرملری حضرت اسماعیلك قزینی تزوج اتمکله اندن اوغللری تولد اتمشدر . یعقوب علیه السلام لیا بنت لابان بن بتویل بن ناحور بن ازری تزوج اتمشدرکه ازر حضرت ابراهیمك پدریدر . حضرت یعقوبك زوجهٔ مشار الیهادن روبین، شمعون، لاوی، یهودا نام

اوغللری تولد ایدوب لیانك وفاتندن صکره مشار الیهانك همشیره‌سی راحیل بنت لابانی تزوج ایتدیکندن یوسف علیه السلام ایله قرنداشی بنیامین دخی اندن متولد اولدیلر . حضرت یعقوبك جاریه‌لری بلهـه وزلفه‌دن یساکر، زابلون، وان، نفتالی، جاد، اشیر نامرلنده التی نفر اوغللری دنیایه کلمش وبنی یعقوب اون ایکی نفره بالغ اولمشدر . اباء الاسباط اشبو اون ایکی ذاتدر .

اسحق علیه السلام وفاتنه قدر شامده ساکن اولوب یوز سکسان یاشنده وفات ایتمکله پدرلرینك یاننده دفن اولندیلر .

- ١٥ -

یعقوب ویوسف علیهما السلام

یعقوب ویوسف علیهما السلام حضرتلریله اخوان یوسفك کیفیت ولادتلری بحث سابقده ذکر اولندی .

حضرت یوسف اون ایکی یاشنده ایکن بر کیجه رؤیاده اون بر یلدز ایله کونش وآی کندوسنه سجده ایتدکارینی کوردیکندن بورؤیایی باباسی حضرت یعقوبه حکایه ایلدی . یعقوب علیه السلام « اوغلم رؤیانی قرنداشلریکه حکایه ایتمه . وسوسهٔ شیطانه اویوبده بلکه

سکا بر حیله ایدرلر » دیدکدنصکره رؤیایی حسن تعبیر ایتدی ۰

قرنداشلری حضرت یوسفله بنیامین حقلرنده پدرلرینك کندولرندن زیاده محبتنی کوردکلرندن یوسفی کوتوروب اوچ فرسخ بعدنده بولنان صوسز برقیویه براقدیلر ۰ حضرت یوسف قیوده برطاشك اوزرینه چقوب اغلامغه باشلادی ۰

اخوهٔ یوسف شو مکیدتی ارتکاب ایتدکدن صکره اقشام اوزری اغلایه اغلایه بابالرینك یانه کیدوب کندولری غافل ایکن یوسفی قورت یدیکنی بیان وقانلی کوملکنی ارائه ایتدیلر ۰ حالبوکه هرنقدر کوملکك اوزرینه یلان قان سورمشلر ایسه‌ده هیچ بریرنده یرتق یوغیدی ۰ حضرت یعقوب « شوقورت نه‌قدر حلیم ایمش که‌اوغلمی ییوبده کوملکنی یرتمامشدر ۰ احتمالدرکه سز تسویلات نفسه اوغرامش سکزدر » دیه‌رك (فصبر جمیل والله المستعان علی ماتصفون) قول شریفیله متسلی اولدی ۰

مدیندن مصره کیدن برکاربان قیو باشنه کلوب سقالری صو واردر ظنیله قوغه‌سنی قیویه صالللادقده یوسف علیه‌السلام قوغه‌یه یاپشوب چقمقله سقا تجارت

ایچون نفسنی تبشیر وانی رفیقلرندن کتم ایتدی . اولاد یعقوبك بیوکی اره‌صره قیو باشنه کلوب حضرت یوسفه کتوردیکی مأکولاتی قیویه اتار ایدی . یوسفك قیودن چقدیغنه واقف اولدقلرنده بالنحری کاربانه یتشوب پك از بها ایله کوله دیو یوسفی سقایه صاتدیلر . سقا یوسفی مصره کوتوردی .

حضرت یوسفك مصره کوتورلدیکی صره‌ده عمالقه‌دن ریان بن‌ولید مصر فرعونی‌ایدی . ولیدوسائر عمالقه ملوکی مصر قدیم اهالیسنك بت پرستلکاری علیهنده خیلی معاملات شدیده کوسترمشلردر .

ریان بن‌ولیدك امورمالیه‌سنه نظارت ایدن ظفیر نام کمسه‌که عزیز عنوانی حائز ایدی . سقا حضرت یوسفی بیع من یزیده وضع ایلدکده عزیز اشترا وخانه‌سنه کوتوروب کندولره اوغل مقامنده تربیه اولنمق اوزره محترم طوتلمسنی زوجه‌سی زلیخایه تنبیه‌ایلدی . حضرت یوسف اولوقت اون‌اوچ یاشنده ایدی .

وقتاکه یوسف علیه‌السلامك جسم وقوتنده‌ازدیاد نمایان وسنی اون سکزه بالغ اولدی . من‌طرف الله نبوتله تشرف ایلدیلر . نبی مشارالیه حضرتلری ایسه برحسن روز افزونی حائز ایدی‌که جمالنده‌کی جاذبهٔ مؤثره‌دن

ناشی دیدار شریفلرینه باقمغه کمسه قادر اوله‌مزدی . زلیخانك اول حضرته تحدث ایدن علاقهٔ شدیده‌سی صبر وقرارینی امحا ایلدی . برکون قپولری قپایوب مراودته طالبه اولدیغنی حضرت یوسف کوردکده « سیدم عزیز بنی سکا احترام ایله اصمارلمشیکن معاذالله که بن انك حرمنه خیانت ایده‌یم » دیه‌رك نور عصمت ولمعهٔ نبوتك ارالرینه حیلولتیله حضرت یوسف قپویه طوغری فرار ایدکن زلیخا سرعتله اتکندن طوتدقده کوملکنك آرد اتکی یرتلدی . شو صره‌ده زلیخانك زوجی عزیز قپو اوکنده تصادف ایتمکله زلیخا انی کورمسیله برابر حقیقتی تغییر ایچون « اهلیکه سوء قصد ایدنك جزاسی ندر » دیمسی متعاقب وجدانی تحت محکومیته المش اولان عشق ـ قتل اولنور ملاحظه‌سیله ـ خوفه ذهابنی موجب اولوب « انجق حبس، یاخود ضرب شدید ایله عذاب اولنمقدر » سوزی اغزندن چقیویردی .

یوسف علیه السلام کیفیتی وکندی عصمتنی بیان ایلمش اولدیغی حالده زلیخانك اهلندن بریسی « اکر یوسفك کوملکی اوك طرفدن یرتلمش ایسه زلیخا وارقه طرفدن یرتلمش ایسه یوسف طوغریدر » دیدیکندن

کوملککٔ ارقه طرفدن منشق اولدیغنی کوردکده عزیز زلیخایی توبیخ ایلدی .

اسکی مصر شهرندهکی اعیاندن بعضیلرینک نسوانی یوسفك عشقیله زلیخایی لوم ایتمکه باشلادقلرینی زلیخا ایشتدکده نسوان مرقومه‌یی دعوتله ترتیب ایلدیکی ضیافتده ات و میوه‌لردن کسوب یملری ایچون اللرینه بر بچاق ویرمشیدی .

شوصره‌ده یوسف علیه السلامی اومجلسه جلب ایتدیکندن نسوان مرقومه حضرت یوسفی کورملریله برابر حس وشعورلرینی غائب ایدوب اللرینی قطع ایله « شوکوردیکمز انسان دکلدر برملك کریمدر » دیدیلر . زلیخا « بنی محبتیله تعییب ایتدیککز غلام ایشته بودرکه بن انك وصالنه طلبکار اولمش ایکن اول کوهر خزینهٔ عصمتی اله کتوره‌مدم » سویلدی .

حضرت یوسف شر نسواندن اندیشه‌ناك اولدیغندن « الهی شونسوانك دعوتلرندن ایسه زندان بکا سوکیلودر . سن انلرك شرلرندن بنی دوندرمدیکك حالده انلره میل ایله جاهللردن اولمش اولورم » دیو عرض ایلدیکی مناجاة بارکاه کبریاده قبوله قرین اولمغله جناب حق انی نسوان شرلرندن وقایه بیوردی .

علامات واضحه ایله حضرت یوسفك عصمتی تحقق ایتمشیکن خلقك دیللرینی طوتمق ایچون اول حضرتی زندانه وضع ایلدیلر .

فرعون ریان بن ولیدك ایکی غلامی دخی یوسف علیه السلام ایله برابر زندانه قونلمشیدی . شو غلاملرك بریسی « خمر صقدیغنی »، دیکری « باشی اوستنده اتمك الوب قوشلر اواتمکدن یدکارینی » رؤیاده کورمکله شو رؤیالری نبی مشار الیهه سویلدیلر . حضرت یوسف بعض تعبیرات جمیله ایرادندن صکره برنجیسیه زنداندن قورتیلوب پادشاهه ساقی اوله‌جغنی و دیکرینك صلب ایدیله‌جکنی افاده بیوردی . و نجات ایله مبشر اولان غلامه « سیدك یاننده بنی ذکرایله » دیو توصیه ایلدی . لکن حبسدن قورتیلان غلامه حضرت یوسفك توصیه سنی شیطان اونوتدیردیغندن نبی مشار الیه یدی سنه دها محبسده قالمشدر که بدایت حبسندن اعتباراً مدت محبوسیتی اون ایکی سنه یه بالغ اولدی .

بو صره ده فرعون بر دوش کوروب جلب ایلدیکی معبرلرك سوزلرندن برشی استفاده ایده‌مدیکندن مقدما حبسدن قورتلمش اولان غلام او صره ده حضرت یوسفك کندوسنه سویلدیکی سوزی تخطر ایتمکله زندانده علم

تعبیری بیلور بر کیسه اولدیغنی خبرویردی . فرعونك امریله زندانه کیدوب تأویل رؤیایی حضرت یوسفدن استفاده وملکه افاده ایتدکده نبی مشار الیهی زنداندن چیقارمق ایچون آدم کوندرلدی ایسه ده ابتدا سبب حبسی اولان ماده‌نك تحقیقنی طلب بیوردیغندن تحقیق اولندقده عصمتی نسوان مرقومه‌نك شهادتلری وزلیخانك اقراریله ثابت اولوب فرعون او اثناده ملکی استیلا ایتمش اولان قحط وغلادن طولایی اموال خزینه واعاشهٔ اهالی امرنده حسن تدبیرندن استفاده اولنمق اوزره کندی طلبیله حضرت یوسفه عزیزمصر عنوانی التنده اولان محافظهٔ خزائن منصبنی توجیه ایتدی .

نبی مشار الیه درعهده ایلدیکی وظیفه‌یی ایفا ایله مشغول ایکن کنعان ایلنده قحط ظهور ایتدیکندن برادرلری ذخیره المق ایچون مصره کلدیلر . وحضور یوسفه چقدقلرنده ارادن چوق وقتلر کچمش اولمسی جهتیله کندوسنی طانیه‌مدیلر . یوسف علیه السلام انلرك حاللرینی سؤال ایتدکدن صکره دوه‌لرینه ذخیره یوکلدوب «قرنداشکز بنیامینی برابر کتوریکز . کتورمز ایسه‌کز ارتق سزك ایچون ذخیره یوقدر» بیوردیلر .

سرمایه‌یی یوکارینك ایچنه قومسنی یوسف علیه -

السلام کیاله امر ایتمشیدی . اولاد یعقوب عودت ایتدکلرنده « بنیامینی کوتورمدیکمز تقدیرجه بزه ذخیره ویرلمیه جکدر » دیدکلرنده یعقوب علیه السلام « مقدم یوسفی محافظه ایده جکزه ده سوز ویرمش ایدیکز . بنیامین ایچون دخی او صورتله می سزه امنیت ایده یم » دیدکدنصکره (فالله خیر حافظاً وهو ارحم الراحمین) بیوردی . وقتا که متاعلرینی آچدیلر کوتوردکلری سرمایه لرینی رد اولنمش کوردکلرنده « ای بابا بوندن زیاده نه ایستیه لم که سرمایه مزده کیرویه ویرلمشدر . بو اکرام ایله ینه کیدرك ذخیره جلب و قرنداشمزی حفظ ایدرز . حاضر او واسطه ایله انك حصه سی اوله رق المزه بر کیله ذخیره زیاده کیرمش اولور » دیه رك پدرلرینه عهد ویردیلر .

بنیامینی الوب یوسف علیه السلامك حضورینه واصل اولدقلرنده حضرت یوسف هپسنی اوتورتدقدن صکره التی عدد سفره کتوردوب انا و بابا بر قرنداشلرك طاقم طاقم سفره لره اوطورملرینی امر ایتدی . هر طاقم بر سفره باشنه اوطوردیلر ایسه ده بنیامین یالکز قالمغله بونجه سنه لردن برو فقدانیله مهجور اولدیغی برادری یوسفك حسرتی او صره ده جرکاهنه اجی بر تأثیر القا

ایتدیکندن اختیارسز اوله‌رق کوزلرندن یاش دوکلکه باشلادی .

نبی مشار الیه سبب تأثرینی بیلدیکی جهتله « سن یالکزمی قالدك . کل سنکده قرنداشك بن اوله‌یم » دیه‌رك بنیامینی یانه الوب ایکیسیده بر سفره‌ده اوطوردیلر . بوندنصکره حضرت یوسف قرنداشی اولدیغنی محرمانه بنیامینه بیلدردکده ایکیسنکده تأثیر شفقت و حسرتله یورکلری اوینامغله بربرلرینك بوینلرینه صاریلوب اغلادیلر . بنیامین « ارتق بن سندن ایریله‌مم » سویلدیکندن « سن شو سری برادرلره سویله . چاره‌سنی ارارز » بیوردیلر .

نبی مشار الیه قرنداشلرینك لازمه‌لرینی تجهیز ایلدکده انلرك خبرلری اولمقسزین ذخیره اولچدکلری مشربه‌یی بنیامینك یوکنه وضع ایتدردی . برادرلری حموله‌لرله شهردن چقدقدنصکره ارقه‌لرندن کوندردیکی مأمورلر یتشوب مشربه‌نك سرقت اولندیغنی و سارقلر انلر اولدیغنی سویلدکلرنده اولاد یعقوب « الله حقیچون سز بیلورسکزکه فساد مقصدیله ارض مصره کلمامشز . بز خرسز دکلز » سویلدیلر . ومأمورلر یلان سویلدیککز حالده سزك شریعتکزده سارقك جزاسی ندر » دیدکلرنده سرقت اولنان شی کیده ایسه شریعتمزده اول سارق سریقه

صاحبنك برسنه مدت اسیری اولمقدر » دیدیلر ٠

یوکاری سرایه اعاده ایله تحری ایدلدکده مشربه بنیامینك جوله‌سنده ظهور ایتمکله حضرت یوسف بنیامینی یاننده آلی قویدی ٠ اولاد یعقوب « بنیامین خرسزلق ایتدی ایسه بوندن مقدم قرنداشی یوسفده سرقت ایتمشیدی » دیدکلرنده یوسف علیه السلام اچقدن بر شی سویلیوب کندی قلبنده « بابالرینك اوغلنی چالوب شر ارتکاب ایتمشلر ایکن شمدی نه‌لر سویلدکلرینی » تذکر بیوردیلر ٠

اخوهٔ یوسف تضرعه باشلایوب « ایها العزیز بنیامینك اختیار وقدری عظیم بر پدری واردرکه اوغلی یوسفك هلاکندن برو مراقنی بوکا حصر ایتمشدر ٠ کوکلنك اکنجه‌سی بودر ٠ بزم بریمزی انك یرینه الیقوی بنیامینی ازاد بیورکه شو لطفکز حقمزده‌کی احسانکزه تمه اوله » دیدکلرنده یوسف علیه‌السلام « معاذالله بز مالیمزی کیمده بولدق ایسه اندن بشقه‌سنی مؤاخذه ایتسه‌ك ظالملردن اولورز » بیوردیلر ٠

اولاد یعقوب مأیوس اولدقلرنده یوسف حقنده‌کی ماجرایی تخطرله ایچلرندن بیوکاری « ایشته شمدی بزه بویله بر صورت یوز کوستردی ٠ بابام اذن یاخود

جناب حق رجوعمه حكم ويرنجه يه دكين بن ارض مصردن ايريلمم » ديه‌رك اوراده قالوب ديكرلرى بابالرينك يانئه رجعت وبيان كيفيت ايلديلر . حضرت يعقوب « بلكه نفسكز سزك ايچون استديككز بر امرى تزيين ايلدى . يوقسه عزيز نه بيلور ايدى‌كه شريعتمزده سارقك جزاسى اودر . صبر كوزلدر . اميدم واردركه الله تعالى اوغللرمك اوچنيده بكا احسان ايدر » بيورديلر .

حضرت يعقوبك آتش تحسرله جكرى بريان اولوب اوغللرندن اعراض وبر بيت‌الحزن اتخاذ ايله « اى يوسفك فراقيله بكا كلان حزن وحسرت » ديه‌رك اغلايه‌اغلايه كوزلرينه بياضلق كلدى . اوغللرى « يوسفك دردندن اريوب عقلكى مختل ونفسكى هلاك ايدنجه‌يه‌قدر اغلايه‌جقسن » ديديلر . حضرت يعقوب « بنم غم وحزنمدن طولايى شكايتم جناب حقه‌در . سزدن بر كونه شكايتم يوقدر . اى اوغللرم مصره كيدوب يوسفى وقرنداشنى ارايكز . واللهك رحمتندن اميد كسميكز » بيورديلر .

يعقوب عليه السلام عزيز مصره بر نامه يازوب الله تعاليه حمد وثنادن صكره « اى مصرك عزيزى بز اوزرمزه بلا مؤكل بر خاندانز . جناب حق جدم ابراهيمه آتشى برد وسلام وبابام اسحاقك بوغازينه بچاق قونلمشيكن

فدا ایله حقنده انعام ایلدی . بنم ایکی سوکیلو اوغلمدن بریسنی قرنداشلری « قورت یدی » دیو قانلی کوملکنی بکا کتوردیلر . انك فراقیله کوزلرمك یاشی کسلمامشیکن کوکلمك اکنجه‌سی اولان دیکر اوغلیده سرقت تهمتیله سن الی قویمش‌سن . بز سرقت ایدر طاقمدن دکلز . اوغلمی کوندروبده انك ایچون کوکلمده طوتشان اتشی سوندر . یوقسه سکا بد دعا ایدرم » دیو درج بیوردی .

اولاد یعقوب مصره کیدوب یوسف علیه السلامه ضرورتلرینی بیان ونامه‌یی اعطا ایلدیلر . حضرت یوسف « یوسفه ایتدیککز اهانتی وبنیامینه ایتدیککز حقارتی بیلورمیسکز » دیو عتاب ایلدی . صورت اقاده ومؤاخذه اخوانه کیم اولدیغنی اکلاتدی . « سن یوسف‌میسن » دیدکلرنده « اوت یوسفم . شوده قرنداشم بنیامیندر » سویلدکه قرنداشلری « اول خدا حقیچون که سنی بزم اوزرمزه تفضیل بیوردی . بز ارتکاب ایتدیکمز ایشلرله کنهکار اولدق » دیدیلر .

حضرت یوسف « بندن سزه هیچ بردرلو سرزنش یوقدر . الله تعالی ارحم الراحمیندر . حقکزده مغفرت بیوررر » سویلدکدن صکره بو کوملکی کوتوروب بابامك

يوزينه سوريكز كوزلرى اچيلور . كندوسنى الوب هپكز برلكده بورايه كلكز » سويلدى .

قافله مصردن ايريلوب صحرايه چيقدقده يعقوب عليه السلام احفادينه « يوسفك رايحه‌سنى بوله‌يورم » ديديكندن طورونلرى « يوسفه فرط محبتكدن سكا شاشقنلق كلمشدر » ديديلر .

وقتا كه كوملك ايله مژده‌جى كلوب كوملكى حضرت يعقوبك يوزينه سورديلر بصيرتى عوت ايدوب جمله‌سى مصره عزيمت ايلديلر .

حضرت يوسف مصرك ملكى واهاليسى ايله برلكده انلرى بالاستقبال پدر عاليقدرينك وپدرى كندوسنك ديداريله قرير العين اولوب يكرمى التى سنه‌دن برو پدرلرى « وايوسفاه » وكندولره « واحسرتاه » ديه‌رك ارالرينه حائل اولان فرقتك كوستردیکى حكم شديدن درونلرينى اتش سوزان استيلا ايتمشيكن بربرينك بوينه صاريلوب كوزلرندن اجراى دموع شادمانى وايفاى شكر صمدانى ايتديلر .

باباسى ايله اخوان ومتعلقاتى سرايته كوتوريلوب ابوينى سرير اوزره اصعاد واخوانى معززا اقعاد اولندقده جمله‌سى او زمانلرده احترامدن معدود اولان

سجده‌یی ایفا ایتدکاری جهتله یوسف علیه السلام پدرلرینه « رؤیامك تعبیری بودرکه چقدی . لطف واحسان ایله بنی زنداندن چقاران وسزی چولدن جلب ایله ملاقاتمزی میسر ایدن صاحب ومالکمزه شکرلر اولسون » بیوردیلر .

حضرت یعقوب اوغللریله برابر مصرده اون یدی سنه قالدقدن صکره عازم دار النعیم اولوب حضرت یوسف دخی پدرلرینك حین وفاتنده اللی التی یاشنده ایکن یوز اون یاشنه واردقده وفات ایتمشدر .

یوسف علیه السلامك وفاتنه‌قدر بنی اسرائیل مصرده ممتاز ومحترم ایدیلر . اندن صکره مصرجه اعتبارلری قالمدی .

- ١٦ -

خضر علیه السلام

حضرت خضر موسی علیه السلامك صاحبیدر . اسم عالیلری بلیا اوله‌رق ملکان بن فالغ بن عابر بن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح علیه السلامك اوغلیدر . زمان ونسبنده روایات سائره‌ده واردر .

حضرت موسی ایله وقوعبولان ملاقاتی قصه‌سی

سور قرآنيه‌دن سورة الكهفده مندرج اولوب الحالة هذه برحيات اولديغى روايات موثوقه‌دندر .

بعض تاريخلرده بنى‌اسرائيلدن اولديغى وزمانى حضرت موسادن صكره ايدوكى محررايسه‌ده بوروايتى حضرت موسى ايله ملاقاتى قصه‌سى جرح ايدر .

- ١٧ -

ايوب وذوالكفل عليهما السلام

ايوب عليه‌السلام اموص بن زارج بن روم بن عيص بن اسحق عليه السلامك اوغليدر والدۀ ماجده‌لرى لوط عليه السلامك اولادندندر . يعقوب عليه السلامك صهر عاليلريدرلر . شام اعمالندن حوران ولايتنه تابع بثنيه شهرنده ايدى .

حضرت ايوب نبوتله مشرف وكثرت اولاد وثروتله متنعم اولوب كيجه وكوندوز خالقنه عبادت ايتمكله اللى سكز سنه دعوتله اشتغال بيورمشلردر .

طرف الهيدن بلانك انواعيله مظهر امتحان اولديلر . يدى اوغلى واوچ قزى ديوار التنده قالدى . دوه‌لرينى صاعقه ، قيونلرينى سيل ، اكينلرينى رياح عاصفه تلف ايتدى . پك شدتلى برمرضه مبتلا وجسد مباركلرنده

قوردلر پیدا اولدی . شو حال شدت اشتمال یدی سنه ممتد اولمشیکن صبر وتحمل ایله خالقنه عرض شکرانیدن خالی اولمدی . قوردلر یاره‌لرندن یره دوکلدکجه « ای ربمك مخلوقلری رزقیکزی ییکز » دیه‌رك الیله یردن قالدیروب یاره‌لری اوزرینه قور ایدی . محل تمجید وتوحید اولان قلبنه ولسانه قورد دوشمکه باشلادی . فقر وضرورتلری ایسه بر درجه‌یه واردی‌که زوجهٔ محترمه‌لری صاچلرینی کسوب فروخت ایله اقوات یومیه‌یی تدارکه مجبوره اولدی . وجود عالیلرینی استیلا ایدن قوروحك کثرتندن عفونت شدیده حاصل اولدیغندن مؤمنلری ارتداد وزوجه‌لرندن بشقه یاننده‌کمسه قالمیوب حالی کتدکجه اشتداد ایتدی .

« شافیٔ حقیقیدن استدعاء شفا ایله » دینلدکده « ربم بکا بونجه یللر صحت ونعمت احسان ایتمشیکن بر قاچ سنه‌لك ابتلادن عجزمی اظهار ایدوبده شفا استمکدن اوتانیرم » جوابینی ویردیلر .

جبریل علیه السلام « خزینهٔ الهیه‌ده اولان بلانك نهایتی بوقدر تحمل اولنه‌مز . طلب صحته مسارعت ایتملیسین » دیو اخطار ایتدیکندن خالقه عرض مناجات و (انی مسنی الضر وانت ارحم الراحمین) دعاسنی عرض

بارگاه قاضی الحاجات ایلدی . دعاسی درگاه الهیده قبوله قرین اولوب (یا ایوب ایاغکله یره اور . چقان صودن غسل ایله . صاغوقندن ایچ) دیو امر الهی شرفصدور ایتمکله ایاغنی یره اوردقده بریسی صیجاق دیگری صوغوق ایکی پکار ظهور ایتدی . صیجاق صودن غسل ایله صاغوق صودن ایچدکده امراض ظاهره وباطنه سندن شفایاب اولدیلر . منعم حقیقی کندولرینه جمع واحیا ایله اهل واولاد احسان ایلدی .

حال ابتلاده ایکن برکون زوجهٔ محترمه لرینی بر مصلحته کوندروب مشار الیها کیج کلدیکندن « انشاالله صحت بولور ایسه م سکا یوز دکنك اوره یم » دیو یمین ایتمشلر ایدی . صحت بولدقده یمیننده حانث اولمامق ایچون اللرینه یاش وقاریشق یوز عدد اوتدن مرکب بر دمت الوب انکله زوجه لرینی بر دفعه اورملری جانب الهیدن وحی بیورلمغله امرك حکمنی اجرا بیوردی .

نبی مشار الیه حضرتلری طقسان اوچ سنه معمر اولمشلردر . وفاتلرنده سبب عافیتلری اولان چشمه جوارنده دفن اولندیلر .

جناب حق کندولرندن صکره ولد مکرملری ذوالکفل لقبیله ملقب بشر حضرتلرینی نبوتله بعث بیوردیلر .

ذو الکفل علیه السلام شامده توحید وخلقی دین حقه دعوتله مشغول اولوب یتمش بش یاشنده ایکن وفات ایتمش وبعد وفاته حق تعالی حضرتلری شعیب علیه السلامی نبوتله بعث بیورمشدر .

- ۱۸ -

شعیب علیه السلام

شعیب السلام بر روایتده ضیعون بن عنقا بن نابت بن مدین بن ابراهیم علیه السلامك اوغلی اولوب اسم عالیلری یثرون در . توراتده بو اسم ایله مذکوردر . روایت اخراده مدینك اولادندن مکیلك وعلی روایة حضرت ابراهیمه ایمان وبرابرجه شامه هجرت ایدن بر ذاتك اوغلیدر .

حضرت شعیب حضور نبویده ذکر اولنورکن حقنده (ذاك خطیب الانبیاء) بیورلمشدر .

جناب حق شعیب علیه السلامی اصحاب ایکه یه واهل مدینه پیغمبرلکله بعث بیوردیلر .

(ایکه) داللری بربرینه صارلمش اغاچ معناسنه در بعض روایتجه (تبوك) دنیلان موضعدرکه مدینك قربنده واقعدر .

نبی مشار الیه ضریر البصر ایدیلر .

اصحاب ایکه اصنامه عبادتله اولجی وترازولرنده فساد ارتکاب ایدرك بیوك اولچکله الور وکوچوك اولچکله صاتارلر ایدی . شعیب علیه السلامك اوامر ونصایحنی قبول ایتمدکلرندن جناب حق اوزرلرینه بر صیجاقلق تسلیط ایتمکله بارینه‌جق محل بولمق ایچون هپسی صحرایه فرار ایتمش اولدقلری حالده من طرف الله ارسال بیوریلان بلوتك التنه طوپلاندیلر بلوتدن یغمور کبی اوزرلرینه آتش یاغوب هلاك اولدیلر .

اهل مدین مدین بن ابراهیم علیه السلام نسلندن اولوب تبوکه جوار ومدین دیمکله معروف محلده ساکن ایدیلر . حضرت شعیبه مخالفتله خالقه عصیان ایتملری حقلرنده عذاب الهی‌یی جالب اولوب سمادن بر صیحهٔ هائله ویردن بر زلزلهٔ شدیده ظهوریله خانه‌لری خراب وکندولری هلاك اولدیلر .

نبی مشار الیه ایکیوز سنه‌دن زیاده معمر اولوب وفاتنده زمزم ایله مقام ارەسنده دفن اولندقلری مرویدر .

بشنجی فصل

موسی علیه السلامك ولادتلرندن ملوك بنی اسرائیل دورینه قدر سبقت ایدن وقایع

قبل الهجره

(١٨٦٥ — ٢١٩٣)

موسی وهرون علیهما السلام . یوشع علیه السلام وبنی اسرائیلك حکام دوری . شموئل علیه السلام

— ١٩ —

موسی وهرون علیهما السلام

حضرت موسی عمران بن فاهـات بن لاوی بن یعقوب بن اسحق بن ابراهیم علیهم السلامك ولد مکرملریدر . ولادت علیـه‌لری مولد ابراهیم علیه السـلامدن (٤٢٤) وطوفاندن (١٥٠٦) سنه صکره‌درکه هجرتدن (٢١٩٣) وابوالفدا روایتنجه (٢٤٦٨) سنه مقدمدر .

موسی علیه السـلامك ولادتلرندن مقـدم مصر فرعونی بنی اسرائیل قومی حقلرنده خیلی مظالم کوستریور ایدی . کوردیکی بر رؤیا اوزرینه قوم مذکورك یکی

طوغه جق ارككچوجقلرينك قتللرينه امر عمومى ويردى .

حضرت موسانك والده سى يوحانذ بنت لاوى بن يعقوب عليه السلام توليد ايلدكده فرعونك اطفالى قتله دائر اولان امرندن احترازاً بر صنديغه وضع و نهر نيله القا ايلدى . نهرك امواجى شو صنديغى فرعونك سرايى قارشوسنده كى اغاجلرك التنه كتوروب زوجهٔ فرعون اسيه نهر نيلده اغتسال ايدركن صنديغى كورمكله جلب و فتح ايتدردكده ايچنده برچوجق كورديكندن مرحمتنك سوقيله چوجغى وقايه و « ايكيمزكده قرة العينمز اولمق اوزره شو چوجغى اوغل كبى يانمزده بسليه لم » ديو فرعونه افاده ايلدى . فرعون دخى راضى اولدى .

اسيه رضى الله عنها طفل مشار اليهى ارضاع ايچون برسود اناسى اراتدردى . قنغى خاتون كتورلدى ايسه ممه سنى امدى . ام موسى صنديغك صودن چقارلديغنى ايشيده رك تجسس كيفيت ايچون همشيره سنى كوندرمشيدى . عودتنده چوجغه برسود اناسى اراشدرلمقده اولديغنى سويلديكندن ام موسى همشيره سنك دلالتيله سود انالغنه الندى . چوجق اناسنك ممه سنى اغزينه المسيله برابر امكه باشلادى .

نبی مشار الیه حضرتلری بیود کده ایکی شخصك غوغاسنه تصادف ایلدی که بونلرك بریسی قبطی، دیکری اسرائیلی ایدی . اسرائیلی حضرت موسادن مدد ایستدی . حضرت موسی قبطینك کوکسنه بر یومروق اوردیغندن قبطی درحال فوت اولدی . موسی علیه السلام تأسفله جناب حقدن مغفرت استدعا ایدرك مقتول ایچون مؤاخذه اولنورم دیرکن صباحلین مذکور اسرائیلینك ینه برقبطی ایله منازعه سنه تصادف ایلدی . اسرائیلی بودفعه ده استغاثه ایلدکده موسی علیه السلام اسرائیلی یه « سن نه شریر کمسه ایمش سن . دونکی کون بر قتله سبب اولمشیکن بو کون دخی منازعه ایده یورسن » دیدکلرندن قبطی دونکی قتلك فاعلی حضرت موسی اولدیغنی بیلوب کیفیتی فرعونه خبر ویردی . موسی علیه السلام قتل ایدیله جکنی ایشتدکده شهردن خروج ایله خالقندن طلب سلامت و مدینه طوغری عزیمت ایلدی .

مدین شهرینك کنارنده بولنان صو باشنه یتشدکده اوراده حیوانات صوارمقده اولان بر جماعت کوردی . اول جماعتك کیروسنده ایکی قز وار ایدی که حیوانلرینی صوارمق ایچون بکلیورلر ایدی . نبی مشار الیه حضرتلری قزلرك حاللرینی سؤال ایلدکده بر بیوك شیخك

قزلری اولدقلرینی وچوبانلر قیونلرینی صوار مدتجه کندولری قیونلرینی صو اره‌میه جقلرندن انلره انتظاراً بکلمکده بولندقلرینی سویلدیلر . حضرت موسی مرحمةً حیوانلرینی صواردقدن وقزلر عودتله بابالرینه عرض ایلدکدن صکره بابالرینک امریله قزلرک بریسی کیدوب حضرت موسایی خانه‌لرینه دعوت ایتدی . شیخ مشارالیه حضرت شعیب علیه السلام ایدی . حضرت موسی مصردن سبب خروجنی بیان ایتدکده شعیب علیه السلام فرعونک اورایه حکمی جاری اولمدیغنی بیان ایله موسی علیه السلامی تأمین واون سنه مدت کندوسنه خدمت ایتمک شرطیله قزلرینک بریسنی مشارالیه حضرتلرینه تنکیح ایتدی .

موسی علیه السلام اکمال مدت ایلدکدنصکره اهلنی الوب مصره متوجهاً مدیندن حرکتله جبل طور اوکنه واصل ونازل اولدقده کیجه صاغوقه تصادف ایلدیلر . اتش یاقق ایچون چقماغی چاقدی ایسه‌ده اتش چقمدی . طور جانبنده کوزینه براتش پارلتیسی کورنمکله اتش کتورمک اوزره جبل مذکوره کتدکده کوردیکی شعله اتش اولمیوب صاغ طرفده‌کی وادیده‌واقع بقعهٔ مبارکه‌ده‌کی بوکرتلن اغاجندن سمایه‌قدر ممتد برنور کورمکله خوفندن

کیرو دونمك ایستدکده (یاموسی انی انا الله رب العالمین) ندای شریفنی ایشتدیکندن شو هیبت عظمی ودهشت تجلیٔ کبریا ندا ایدن رب العالمین اولدیغنی اعلام ایدوب قلبنده خفقان ولساننده طوتقونلق نمایان اولمغله بنیه‌سنه ضعف وجسمنه رعشه کلمکه باشلادی . وقتا که شعوری عودت ایلدی (اخلع نعلیك انك بالوادی المقدس) امر وخطاب جلیلنده مخاطب ویدنده‌کی عصایی یره براقمغه مأمور اولدیغندن عصایی یره براقدقده عصا برحیهٔ دهشت فزایه تحول وحرکت ایتدی . نبی مشارالیه حضرتلری خوفه ذهاب وحیه‌یی تعقیبدن اجتناب ایله یوزینی ارقه‌یه چویردکده خوفه ذاهب اولمقسزین حیه‌یی طوتمسنه امر تعلق ایتمکله اخذ ایدرك عصا وید بیضا معجزه‌سنه مظهر اولدیغی حالده فرعون ایله قومنی دینه دعوت ایتمسی امر اولندی .

حضرت موسانك لسان شریفلرنده عقده اولوب برادر عالیکهرلری حضرت هرون فصیح اللسان اولدیغندن هرونك کندوسنه معاون اعطاسنی جناب حقدن طلب ایتمکله اودخی منصب جلیل نبوتله معاون اعطا بیورلدی .

حضرت موسی علیه السلام مصره کیدرك هرون ایله بالملاقاة احسان الهی‌یی تبلیغ ایتدیکندن ایکیسی برلکده

فرعونك يانـه كيدوب آنى دين حقه دعوت ايتديلر • فرعون معجزه طلب ايتمكله حضرت موسى عصاسنى يره براقدقده درحال بر اژدرهايه تحول ايلدى • اژدرهانك ميدانده دهشت افزاى عموم اولان اهتزازندن فرعونيلرك بعضيلرى خوفاً ترك حيات ايدرك فرعون ايسـه دائرهٔ دهشـتده محصور قالديغندن « يا موسى ربك حقيچون شو اژدرهايى طوت » ديو يالوارمقله نبى مشـاراليه اژدرهايى طوتدقده ينه النده عصايه متحول اولدى • يد سعادتلرينى جيبنـه وضع ايله چقاردقده لمعان ايدن نور تابناك كورنلرك كـوزلرينى خيره ناك ايلدى • فرعونيلر شو معجزه‌لرى سحره حمل ايله اولوقت شهرلرده موجود ساحرلر جلب وموسايه غلبه‌لرى حالنده هپسنه مكافات وعد اولندى •

موقع جمعيتده موسى عليه السلام عصايى يره براقسيله برابر عصـا اژدرها اولوب سحره‌نك ميدانده‌كى الات سحريه‌لرينى يوتدقدنصكره ينه النه الدقده عصايه تحول ايتدى • ساحرلرشو معجزه‌نك سحراولمديغنى اكلادقلرندن هر بريـسى يوزى اوزره ساجداً يره دوشوب رب العالمينه ايمان ايتدكارينى اعلان ايلديلر • فرعون ساحرلرك شو حاللرينى حضرت موسى ايله اتفاقلرينـه عطف ايدرك

جمله‌سنی قتل و صلب ایله تهدید ایتدی . ساحرلر عقیدهٔ اسلامه توسل شدیدلرینی درمیان و فرعوندن قورقیه‌جقلرینی بیان ایدی ویردیلر .

موسی علیه السلام ایله تبعه‌سی حقلرنده فروعونیلر فرعوندن مؤاخذه طلب ایتدکلرندن نبی مشارالیه قومنه صبره اعتصام و حقدن استعانه‌یه دوام ایتمکی توصیه بیوردی . من طرف الله قوم فرعون مزروعاتجه درلو درلو آفتلره مبتلا اولدیلر . شو آفتلردن خلاصلری ایچون نبی مشارالیه مراجعت و دعاسیله تحصیل سلامت ایتمش اولدقلری حالده ینه ایمان ایتمدیلر .

موسی علیه السلامك مقصد عالیلری بنی اسرائیلی ارض کنعانه کوتورمك ایدی . فرعون منعده اصرار ایده‌یور ایدی . اخر الامر اطلاق ایدرك نبی مشارالیه قومی ایله مصردن چقدقدنصکره فرعون ویردیکی رخصته نادم اولدیغندن بالاجبار اعاده‌لری ایچون عسکرله ارقه‌لری صره کتدی . انلره یتشمسیله برابر موسی علیه السلام بحر قلزم (بحر سویس) ه عصا ایله ضرب ایلدکده دکز یاریلوب اون ایکی یول اچلمقله رفاقتلرنده‌کی اون ایکی سبطك هربلوکی بریولدن دکزی کچدی . فرعون بحرك اچلان محللرندن عسکری ایله انلری تعقیب ایتدکده بنی

اسرائیل عبور ایله نجات بولوب فرعون و جنودی ساحله یتشمزدن مقدم بحرك یاریلان یرلری منطبق و فرعون عسکری ایله برابر دریای هلاکه غریق اولدی .

حضرت موسی بحردن کچدکدنصکره قومیله برلکده ارض کنعانه کیدرکن اریحا بلده سنه تقرب ایتدکده اهالیسنك حرباً اورادن چیقارلملری لازم کلدی . بنی اسرائیل اریحا اهالیسی جبر و شدتله مألوف اولدقلرینی وانلر چیقمدقجه کندولری اریحایه کیره میه جکلرینی موسی علیه السلامه افاده ایله برابر « کیتده سن و ربك محاربه ایدیکز . بز بوراده اوطوریرز » دیدکلرندن حضرت موسی انلره بددعا ایتمکله بنی اسرائیل قرق یل تیه صحراسنده سرکردان قالوب بشقه طرفه کیده جك یول بوله مدیلر . صحرای مذکورده بولندقجه جناب حق من (قدرت حلواسی) و سلوی (بلدیرجین قوشی) ارسالیله انلری ارزاق بیورر ایدی . من و سلوادن اوصانوب بقله و صوغان کبی شیلر ایستدیلر . موسی علیه السلامك جانی صقیلوب « واریکز ده مصره کیدیکز . جانکز نه ایسترایسه اوراده بولورسکز » دیو انلری رد ایلدی .

نبی مشار الیه وحی باری ایله قرنداشی هرونی قومی ایچنده یرینه بالتوکیل مهبط ضیای نبوتلری اولان طوره

کیده‌رك قرق کون اوراده صوم وعبادتله اشتغال وکلام الهی‌یی استماع ایتدی. نزولی مقدما من‌طرف الله موعود اولان تورات شریف کندوسنه اووقت نازل اولمشدر.

طورده ایکـن قومی یدلرنده‌کی امانت التونلردن سامری نامنده بر مفسدك اعمال ایتـدیکی بر بوزاغی‌یه طاپدیلر. هرون علیه السلام منعنه مقتدر اوله‌مدی.

حضرت موسی طوردن عودت وقومنك بوزاغی‌یه طاپدقلرینی کوردکده سامری‌یه لعنتله حدتندن حضرت هرونك لحیه‌سنی طوتوب مؤاخذه یوردیغنـدن هرون علیه‌السلام سوز یکوره‌مدیکنی عرض ایلدی. حضرت موسی بوزاغی‌یی احراق ودکزه القا ایتدکدنصکره قومی استغفار ایلدیکندن حدتی زائل اولوب توراتی میدانه قومقله بنی‌اسرائیل توحیدباری‌یی اعتقادلرنده‌یرلشدیردیلر.

هرون علیه السلام تیه صحراسـنده وفات ایدرك حضرت موسی علیه السلام دخی هروندن اون بر ماه صکره یوزیکرمی یاشنده اولدقلری حالده یوشع بن نون علیه السلامی تدبیربنی اسرائیل ایچون خلیفه بالتعیین صحرای مذکورده عازم دارجنان اولمشدر.

- ٢٠ -

يوشع عليه السلام و بنی اسرائیلك حکام دوری

حضرت موسی علیه السلامك تدبیر بنی اسرائیل ایچون استخلاف بیورمش اولدقلری یوشع بن نون بن الیشاماع بن عمیهود بن لعدان بن تاتح بن رافح بن بریعا بن افرایم بن یوسف علیه السلام حضرتلری وفات موسادن اوچ کون صکره بنی اسرائیلی بالاستصحاب صحرای تیهدن حرکت وشریعه دیو معروف اردن نهری کچوب بلاد کنعاندن اریحا شهرینی محاصره ایلدیلر ۰ یدی کون ایچنده شهر ضبط اولندی ۰ بوندن صکره نابلسه کتدیلر ۰ حضرت موسی قومیله مصردن چیقدیغی وقت یوسف علیهُ السلامك مجرای نیلده بولنان تابوتنی برابرجه المش و حین وفاتنده یوشع علیه السلامه تسلیم ایتمشیدی ۰ یوشع علیه السلام بنی اسرائیل ایله نابلسه عزیمت بیوردقده حضرت یوسفك کموکلرینی اوحوالیده و نبی مشارالیهی اخواننك صاتمش اولدقلری محلده دفن ایلدی ۰

یوشع علیه السلام شامی دخی ضبط ایله عمالنی تفریق و بنی اسرائیلك یکرمی سکز سنه حسن اداره‌لرینه دوام ایتدکدنصکره یوز اون یاشنده ایکن معره‌ده وفات ایتمشدر ۰

حضرت یوشعدن صکره فنحاس بن عزر بن هرون بن عمران ایله کالاب بن یوفنا بنی اسرائیلك تدبیرینه قیام ایلدیلر ۰ اون یدی سنه شو اداره دوام ایتدی ۰ بعده بنی اسرائیل جناب حقه عصیان ایلدکلرندن حق تعالی حضرتلری قبریس جزیره‌سی حکمداری کوشانی اوزرلرینه تسلیط بیوردی ۰ سکزسنه مدت انك تحت استعباد واسارتلرنده قالدیلر ۰

کوشانك استیلاسیله احکام متجبرانه‌سنی اجراسندن صکره بنی اسرائیلك ادارهٔ امورینه قیام ایدن کالابك انا بر فرنداشی سبط یهودادن عوتنئل بن قناز تدابیر قویه‌یه تشبثله کوشانك تسلطنی ازاله و بنی اسرائیلك اصلاحنه همت ایلدی ۰

عوتنئلك وفاتندن صکره بنی اسرائیل قومی ینه معاصی‌یه قیام وارتکاب عبادت اصنام ایلدیلر ۰ مآب ملکی اولاد لوطدن عجلون اوزرلرینه مسلط اولوب قوم مذکوری دائرهٔ اسارته ادخال ایتدی ۰ بنی اسرائیل

تصادف ایتدکاری شدت و مضایقه‌دن ناشی جناب حقدن استغاثه‌یه باشلادیلر . اون سنه مدت عجلونك تحت حکم واسارتنده قالدقدنصکره بینامین سبطندن اهود جرا قیام و بنی اسرائیلی عجلونك اذیت واستعبادندن تخلیص ایتدی . اهود جرا سکسان سنه مدت قوم مذکورك اموریی تدبیرده دوام ایتمشدر .

وفاتنده یرینه شمجار بن عانات قائم اولدی . شمجار مدت اداره‌سی برسنه‌یه وارمقسزین فوت اولمشدر . وفاتندن صکره بنی اسرائیل ینه طغیان ایلدیلر . بناءً علی ذلك شام ملوکندن یابینك دائرهٔ حکم واسارتنه کرفتار اوله‌رق یکرمی سنه مدت او دائره‌ده معذب اولمشلردر .

مؤخراً نفتالی سبطندن باراق بن ابینوعامی ایله دابوره نام خاتون قیام و یابینه غلبه ایتمکله قرق سنه مدت بنی اسرائیلك اموریی اداره ایتدیلر . بونلردنصکره قوم مذکور ینه خالقه عصیان ایتدکلرندن یدی سنه مدت حال فساد ایچنده مدیرسز یشادیلر . مدین اهالیسی اوزرلرینه مسلط اولدی . بالآخره بارکاه پروردکاری‌یه تضرع و نیاز ایدرك ایچلرندن جدعون بن یواش نام ذات قیام و دشمنلرینی دوچار انهزام ایلدی .

جِدعون قرق سنه مدت بنی اسرائیله حکومت

ایتمشدر . محافظهٔ دیانتده بیوك بیوك خدمتلر کوستردی .
وفاتنده اوغلی ابیل اوجسنه و ابیلك خلفی یساکر
سبطندن تولاع بن یوا یکرمی اوچ سنه مدت ادارهٔ
امور ایتدی .

تولاعك وفاتندن صکره جلعادی یائیر ظهور ایدوب
یکرمی ایکی سنه حکومت ایلدی . بنی اسرائیل ینه
ارتکاب معاصی یه باشلادیلر . لوط علیه السلام نسلندن
بنی عمون ملکی امونیطو اوزرلرینه مستولی اولدی .
اون سکز سنه مدت انك تحت تجبرنده مضطرب اولدیلر .

صکره ینه درکاه مولایه عرض استغاثه ایلدکلرندن
منس سبطدن یفتاح نام ذات قیام وبنی عمونك تسلطنی
حرباً ازاله ایله بنی اسرائیلی اللرندن قورتاردی .

یفتاح التی سنه بنی اسرئیل حکومتنی ادارهدنصکره
وفات ایدرك یرینه سبط یهودادن ایصان قائم اولمش
ویدی سنه ادارهٔ اموره همت ایتمشدر .

ایصاندن صکره زبولون سبطندن عبدون بن هلیل
سکز سنه مدت قوم مذکورك تدبیر امورینه همت ایتدی .

عبدوندنصکره بنی اسرائیل ینهازغونلغه باشلادی .
قرق سنه مدت فلسطین اهالیسنك تجبر واستیلالری
التنده قالدیلر . بودفعهده توبه واسغفار وبارکاه خالقدن

استغاثه ایدوب دان سبطندن شمشون بن مانوح نام ذات بسالت سمات قیام وفلسطیلرله مدافعه یه اهتمام ایلدی · کوستردیکی شدت و مدافعه ده اهل فلسطیندن خیلی کمسه‌لر مقتول اولوب کندوسیده مقتولاً وفات ایتمشدر · مدت حکومتی اون سنه‌در ·

شمشوندن صکره لاویلردن برکاهن قیام ایلدی · بنی اسرائیلی قرق سنه مدت حسن اداره و دیانتلرینی اصلاحه همت ایتمشدر · کاهنك سنین حکومتندن برنجی سنه‌ده شموئل علیه السلام و یکرمی اوچنجی سنه‌ده داود علیه السلام تولد بیوردیلر ·

کاهنك وفاتی موسی علیه السلامك تاریخ وفاتندن (٤٨٢) سنه صکره و هجرتدن (١٨٧٦) سنه مقدم‌در ·

- ٢١ -

شموئل علیه السلام

نبی مشارالیه حضرتلری قرق یاشنده ایکن نبوتله مشرف اولدیلر · کاهن مومی الیه اول اثناده وفات ایتمشیدی · بنی اسرائیلك امورینی اون بر سنه مدت اداره بیوردیلر که سنین مذکوره‌نك صوڭ که سنه‌سی حکام

بنی اسرائیل دورینک نهایتی ایدی . وفات موسادن اوزمانه قدر سبقت ایدن درتیوز طقسان اوچ سنه ظرفنده بنی اسرائیل دورونده ظهور ایدن مدبرلر قضاة منزله‌سنده ایدیلر . اندن صکره ملوك بنی اسرائیل دوری ظهور ایتمشدر .

التنجی فصل

ملوك بنی اسرائیل دوری بدایتندن عیسی علیه السلام حضرتلرینك رفعنه قدر سبقت ایدن وقایع

قبل الهجره

(١٨٦٥ — ٥٨٩)

طالوت • داود • سلیمان علیهما السلام • بنی داود حکومتی بنی داوددن افتراق ایدن بنی اسرائیل حکومتی • الیاس والیسع علیهما السلام • ملوك بنی اسرائیلك بقیهٔ احوالی بنی داود دولتی ملوکنك بقیهٔ احوالی • یونس علیه السلام • زکریا و یحیی وعیسی علیهم السلام •

- ٢٢ -

طالوت

شموئل علیه السلامك اداره‌لری اون برسنه‌یه بالغ اولدقده بنی اسرائیل قومی ایچلرندن کندولره بر پادشاه اقامه اولنمسنی استدعا ایلدیلر • نبی مشار الیه بنیامین سبطندن طالوت بن قیش نام ذاتی وحی الهی ایله پادشاه تعیین ایتدی • طالوت ایسه قوم مذکورك اعیاننده ن

اولمیوب برچوبان ایدی . بنی اسرائیل طالوتك ثروت مالیه‌دن بیوایه اولمسنی لسان اعتراضه الوب ایچلرنده آندن زیاده سلطنته مستحق ادملر اولدیغنی افاده ایتدیلر. شموئل علیه السلام « حق تعالی حضرتلرینك امری بویله‌در » دیه‌رك قوم مذکوری اسکات ایتدی .

طالوت ایکی سنه سلطنت ایتدکدنصکره کنعان جبابره‌سندن فلسطین حکمداری جالوت ایله ارالرنده مقاتله یوز کوستردی . بنی اسرائیل جالوتك عسکریله قارشولشدقده جالوت میدانه اینوب مبارز ایستدی . جالوت ایسه طول قامت و بطش و شدت اصحابندن اولدیغندن مبارزه‌سنه چقمغه جرأت ایده‌جك کمسه بولنمدی . نبی مشار الیه جالوتی قتل ایده‌جك ذاتك علامتنی بیان ایله موجودلرینی معاینه ایلدکده هیچ بریسنده علامت مذکوره‌یی کورمدی . داود علیه السلام اخواننك الك کوچکی اولدیغی حالده اولوقت قیون اوتارمقده ایدی . جسمنك نحافتی جهتیله اویله بیوك برایشده بولنمغه لیاقتی مأمول اولمدیغندن موقع معاینه‌یه کتورلمامشیدی . شموئل علیه السلام « دها کیروده کمسه قالدیمی » دیو سؤال بیوردیلر .

داودی جلب ایتدکلرنده علامت غلبه‌یی انده کورمکله

« جالوتك قاتلی شو ذات اوله‌جقدر » دیه‌رك مبارزه‌یه کتمسنی امر ایلدی •

حضرت داود جالوته قارشو کیدرك انی قتل ایتمکله بنی اسرائیل غالب ودشمنلری منهزم ومغلوب اولدیلر •

بوندن صکره شموئل علیه‌السلام اللی سکز یاشنده اولدقلری حالده عازم دار جنـان اولوب بنی اسرائیل نوحه وبکا ایله جسد شریفنی دفن ایتدیلر •

داود علیه السـلامك جالوت کبی قوی‌الاقتدار بر قهرمانی قتل ایله بین‌العموم میدانه قویدیغی قدرت وحسن حالی حقنده جمله‌نك محبتنی جلب ایلدی • بوحال طالوتك حسدینی جلب ایتمکله حضرت داوده سوء قصد اضمار ایتدیکندن داود علیه‌السلام شوقصدی حس ایله برابر نفسنی محافظه‌ده بولنمش وطالوتك مضرتندن قورتلمشدر • طالوت ایسه اوقصددن طولایی ندامته دوچار اولدیغندن سیئه‌سنه کفارت اولمق اوزره فلسطین اهالیسیله غزایی التزام وغزاده قتیلا وفات ایتدی •

طالوتك وفاتندن صکره بنی اسرائیل اراسنه تفرقه دوشه‌رك یهودا سبطی حضرت داوده وباقی اون بر قبیله طالوتك اوغلی ایش بوسته اتباع ایلدیلر •

— ٢٣ —

داود علیه السلام

نبی مشار حضرتلری داود بن یسی بن عوبید بن بوعز بن سلمون بن نحشون بن عمینودب بن ارام بن حصرون بن بارص بن یهودا بن یعقوب علیه السلامدر .

حضرت داودك مقامی حبرون شهری ایدی . ابتدا اسباط اره‌لرنده تفرقه حاصل اولمشیکن مؤخراً جمله‌سی داود علیه السلامه بیعت ایتدیلر .

شموئل علیه السلامك وفاتندن صکره حضرت داود پیغمبرلکله مشرف اولدی . نبوت و سلطنتی جمع ایتمشلردر . قدسه انتقال و بلاد کنعاندن عمالقه یدلرنده بولنان شامی و ارض فلسطیندن بلاد سائره‌یی و ماب ، عمان ، بلد ، حلب ، نصیبین ، ارمنستان شهرلرینی فتح ایلدیلر .

نبی مشار الیهه نازل اولان زبور حمد و ثنای مولادن و الهیاتدن عبارت ایدی . احکام شرعیه‌یی حاوی اولمدیغندن توراتك احکامیله عامل ایدیلر .

قرق سنه بو صورتله حكمران وتاريخ وفات موسادن
(٥٣٥) سنه صكره عازم دارالجنان اولمشلردر .
وفاتنده يتمش ياشنده ايدى .

— ٢٤ —

سليمان عليه السلام

نبى مشار اليه داود عليه السلامك اوغليدر .
پدرلرينك وفاتنده اون ايكى ياشنده ايكن يرينه
چكدى . حضرت داود حين وفاتنده بيت المقدسك
عمارتنى سليمان عليه السلامه وصيت بيورمشلر ايدى .
حضرت سليمان دخى نبوت وسلطنتى جامعدر . حكومتنك
دردنجى سنه سى بيت المقدسك عمارتنه شروع بيورديلر .
امر بنا يدى سنه ممتد اولدى . سلطنتنك اون برنجى
وتاريخ وفات موسانك (٥٤٦) سنه سى بنايه ختام
ويرلدى . بيت شريف مذكورك ارتفاعى اوتوز وطولى
التمش ذراع اولوب خارج بيتى بر بيوك سور احاطه
ايتمشيدى . بوندن صكره قدسده بر حكومت سرايى انشاسنه
مباشرتله اوچ سنه ده اكمال اولندى .

نبى مشار اليهك بدايت سلطنتندن يكرمى بش سنه
صكره يمن ملكه سى بلقيس حضور عاليلرينه كلوب ملكهٔ

مشار الیها ایله معیتنده اولانلرك جمله‌سی دائرهٔ اطاعتنه دخول ایلدیلر . ملوك سائره دخی امرلرینه مطیع اولمشلردر . حضرت سلیمان علیه السلام قرق سنه سلطنت ایتدکدن صکره اللی ایکی یاشنده عازم دارالنعیم اولدیلر .

وفاتندن صکره اوغلی رحبعام سریر سلطنته اوطوردی رحبعام ردیٔ الشکل، شنیع المنظر ایدی . حکومتی دردست ایلدکده رؤسای بنی‌اسرائیل حضورینه کلوب پدرلرینك زماننده متحمل اولدقلری امور صعبه‌نك تخفیفنی استدعا ایتدیلر . رحبعام رؤسای دولتیله مشورت ایتدکده هپسی عمومك تطییب قلوبنی تنسیب ایتمشیکن بعض اشخاصك اغفالیله او استدعایی قبولدن عدول وبنی اسرائیل قومنی صلابت وتشدید ارائه‌سیله تخویف ایتمکه باشلادی . قوم مذکورك اون سبطی دائرهٔ اطاعتدن خروج ایتمکله کندویه مطیع اولانلر یهودا وبنیامین سبطلرینه منحصر اولدی . مفترق اولان اسباط عشره افرایم سبطندن وحضرت سلیمانك خدمه‌سندن بریسنی کندولرینه پادشاه اتخاذ ایلدیلر . بوندن صکره بنی‌اسرائیل دولتی ایکی‌یه منقسم اولمغله بنی داودك غیری اولان بنی اسرائیل دولتی (۲۷۰) سنه ممتد اولمشدر . لکن

عصای موسی وسائر امانات شریفهٔ انبیا بنی‌داود یدلرنده
بولندیغندن شو حکومته خلافت اسلامیه کبی مشروع
نظریله باقله‌رق هرنقدر حکومت ایکی قسمه ایرلمش ایسه‌ده
بنی داود خلفا منزله‌سنده ایدیلر . بنی‌داود حکومتی قدس
شریفده و اسباط سائره حکمدارلری فلسطین وشام
طرفلرنده استقرار بولمشلردر .

- ۲۵ -

بنی‌داود « یهودا » حکومتی

رحبعام بش سنه مدت حکومت ایتدکدن صکره
مصر فرعونی ششونق رحبعام اوزرینه هجوم ایدرك
حضرت سلیماندن کندوسنه منتقل اولان اموالی نهب
ایلدی . رحبعام اون‌یدی سنه سلطنت ایلدکدن صکره
قرق بریاشنده وفات ایدرك یرینه اوغلی ابیا واوده اوچ
سنه صکره فوت اولمغله اوغلی اسا جالس مسندحکمرانی
اولدی .

اسانك مدت حکومتی قرق بر سنه‌در . اوزرینه
خروج ایدن حبشه‌لیلرله محاربه وغلبه ایلدی . اسادن
صکره اوغلی یهو فاشاط یکرمی‌بش سنه حکومت ایتمشدر .

یهو فاشاط صلحادن و حسن حال اصحابندن ایدی . عیص اولادندن فاط یهوفاشاط ایله حرب ایدرك مغلوب اولمشدر . یهوفاشاطدن صکره اوغلی یهورام سکز سنه وبعد وفاته اوغلی احزیا برسنه حکومت ایتدی . بوندن صکره فترت ظهوریله یهودا وبنیامین سبطلری پادشاهسز قالمش وعثلیا نامنده برساحره قیام ایدرك بنی داودك افناسنه اقدام ایلدیکی صره‌ده احزیانك اوغلی یهواش نام طفل صغیر بعض خیرخواهان واسطه‌لریله اخفا ایدلمشیدی . طفل مزبور یدی یاشنه واصل اولدقده ساحرهٔ مرقومه حکومتنك التنجی سنه‌سی اعدام ویهواش سریر حکومته اجلاس ایدلدی .

یهواش حکومتنك یکرمی اوچنجی سنه‌سی بیت‌المقدسی ترمیم ایله عمارتنی تجدید ایتمش وقرق سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولوب یرینه اوغلی امصیا قائم اولمشدر .

امصیانك مدتی یکرمی طقوز سنه‌در . خلفی واوغلی عزریا اللی ایکی سنه حکومت ایلدی . عزریا برص علتیله معلول وادارهسی دوچار ضعف وقصور اولوب وفاتنده اوغلی یوثام ویوثامدن صکره اوغلی احاز اون‌التیشر سنه

حكومت ایتدیلر . اشعیا علیه السلام حضرتلری احازك زماننده در .

احازدن صکره اوغلی حزقیا مسند حکومته اوطوردی . مدتی یکرمی طقوز سنه در . حزقیا صلاح وحسن حال ایله موصوف ایدی . حکومتنك التنجی سنه سی اسباط بنی اسرائیلك مقدما بنی داوددن افتراق ایله تشکیل ایتمش اولدقلری حکومت منقرض اولمغله حکومت مذکوره نك سنهٔ مرقومه یه قدر صورت اداره سی وجه آتی اوزره در .

— ٢٦ —

بنی داوددن ایرلمش اولان بنی اسرائیل حکومتی

یوقاروده ذکر اولندیغی اوزره حضرت سلیمانك وفاتندن صکره اوغلی رحبعامك دائرهٔ اطاعتنده یهودا وبنیامین سبطلری قالوب دیگرلری ایرلمشلر ایدی .

اسباط متفرقه وفات موسانك بشیوز یتمش التنجی سنه سی حکومت مخصوصه تشکیل ایتمش اولدقلری حالده حکومتلری (٢٧٠) سنه ممتد وموسی علیه السلامك وفاتندن (٨٤٦) سنه صکره منقرض اولدی .

حکومت مذکوره‌نك مؤسسی حضرت سلیمانك کوله‌لرندن یربعامدر . یربعام حکومتی اثناسنده کفرینی اعلان وارتکاب عبادت اوثان ایلدی . مدتی یکرمی ایکی سنه‌در .

یربعامدن صکره اوغلی ناداب ایکی سنه حکمدار اولدی بوده باباسی کبی فنالقلرده بولندیغندن یساکر سبطندن بعشا نادابی قتل ایله حکومتی ضبط ایدی‌ویردی . بعشانك حکومتی یکرمی‌درت سنه‌در . وفاتنده اوغلی ایله حکمدار اولوب ایکی سنه صکره عربه‌لر رئیسی زمری ایله‌یی بالاعدام حکومتی احراز ایلدی ایسه‌ده یدنجی کونی فلسطیلرك جباتون شهرینی محاصره ایتمکده اولان اردوده فساد ظهوریله قتل اولنه‌رق یرینه اردو سرعسکری عمری اقامه اولندی .

عمرینك نصبنده اسباط ایکی فرقه‌یه انقسام ایله بر قسمی تبنی بن جینایه بیعت ایلدیلر . لکن عمری اوبر قسمه‌ده غلبه ایتمکله حکومتنده کسب استقلال ایتدی . صصطیه دینلان سامریه شهرینك بانیسی بودر . مدتی اون ایکی سنه‌در . عمریدن صکره اوغلی احاب یرینه کچمشدر .

- ٢٧ -

الياس واليسع عليهما السلام

مشار اليهمادن الياس عليه السلام حضرتلرى الياس بن ياسين بن فنحاس بن عزر بن هرون بن عمراندر ٠

آحاب و تبعه سى بعل نامنده بر صنمه عبادتى ارتكاب ايتدكلرندن الياس عليه السلام پيغمبرلكله انلره مبعوث اولدى ٠ هرنقدر نصيحت ايلدى ايسه ده هيچ بريسى التفات ايتمديلر ٠ حق تعالى حضرتلرى بلده لرندن خير وبركتى رفع ويغمورلرى قطع ايتمكله اجلقلرندن لاشه لر يمكه باشلادقدن صكره شو بلالردن قورتلمق ازره حضرت الياسى بولوب نصيحتيله عامل اولدقلرندن جناب حق بلالرى اوزرلرندن رفع ايلدى ٠ صكره ينه مرتكب كفر اولديلر ٠ حضرت الياس امر الهى ايله ايچلرندن چقوب اختيار عزلت بيورمشلردر ٠

اليسع عليه السلام حضرتلرى الياس عليه السلامك يرينه بچدى ٠ وعظ و نصيحته دوام و نبوتله تشرف ايدوب بنى اسرائيلك احوالنى اصلاحه چالشدى ايسه ده بر فائده

حاصل اولمدی . حق تعالی حضرتلری بنی اسرائیل اوزرینه
آثور دولتنی تسلیط بیوردی .

- ٢٨ -

ملوك بنی اسرائیلك بقیهٔ احوالی

بنی اسرائیل دولتی ملوکندن بالاده مذکور الاسم احاب یکرمی ایکی سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولوب یرینه اوغلی اخزیا حکمدار اولدی ایسه‌ده حال کفرده ثابت اولمش وایکی سنه حکومت ایتدکدن صکره قصرینك پنجره‌سندن اشاغی دوشوب وفات ایتمشدر . وفاتی حضرت الیاس زماننده‌در .

اخزیانك اوغلی یوغیدی . وفاتنده قرنداشی یهورام حکمدار اولدی . مدتی ایکی سنه‌در . بونك زماننده غلای عظیم وقوعبولدی .

یهورامدن صکره یاهو بن نیمشی یکرمی سکز سنه ویاهونك فوتنده اوغلی یواحاز اون یدی سنه واندن صکره اوغلی یهواش اون التی سنه حکومت ایلمدیلر .

یهواش فوت اولدقده ایکنجی یربعام بن نباط قرق

برسنه حكمدارلق ایلدی . یربعامدن صكره برمدت فترت ظهور ایتمشدر .

شو فترت برطرف اولدقده یربعامك اوغلی زکریا حكمدار اولدی . زکریا التی ای صكره مقتولاً وفات ایتمکله یرینه شـلوم بن یابس حكمدار اولمش ایسه‌ده بر سنه كچدكده مناحیم بن جادی شلومی قتل ایدرك حكومتی ضبط ایتدی . مناحیمك مدت حكومتی اون سنه‌در .

مناحیمدن صـكره اوغلی بقاچیا یكرمی ایکی سـنه حكمـدارلق ایلدی ایسه‌ده پقـاح بن رملیا بقاچیـایی اولدیروب یرینه كچدی . پقاحك مدتی یكرمی سنه‌در .

اثور پادشاهی تغلت فلاسر بونك زماننده اسـباط بنی‌اسرائیله مسلط اولوب اسرائیلیلردن پك چـوق آدم اسیراً اثور دیارینه كوتورمشدر .

هوشع ابتدا اثور پادشاهی سالمناساره تبعیت ایتمشیكن صكره مصر حكومتیله اتفاق ودولت اثوریه‌یه اعطا. سنی متعهد اولدیغی ویركویی ادادن استنكاف ایلدی . سـالمناسار هوشـعی حبس ایله سـامره‌یی ضبط و بنی اسرائیلدن برجـماعتی خابورده واقع جوزان ایرماغی جوارنده ومادیلرك شهرلرنده اسكان ایلدی .

برنجی یربعامك تشکیل ایلمش اولدیغی بنی اسرائیل دولتی شعبه‌سی هوشعده منقرض اولدی . ملوك مذکوره تبعه‌لری عهدالهی‌یه عدم التفات ایله پیغمبرلرینی تکذیب و معاصی‌یی ارتکاب ایتملری هم انقراض دولتلرینه همده اثور دولتنك قهر و شدتیله معذب اولملرینه بادی اولمشدر .

— ۲۹ —

بنی داود { یهودا } حکومتنك

بقیهٔ احوالی

بنی اسرائیل دولتنك شعبهٔ مذکوره‌سنك انقراضی یهودا دولتی ملوکندن حزقیانك آلتنجی سنهٔ حکومتنده ایدی . اوشعبه وجه مذکور اوزره منقرض اولدقده اثوریلرك اللرندن قورتیلان اسباط حزقیایه تبعیت و اطاعت ایلدیلر .

حزقیانك اون دردنجی سنهٔ حکومتنده اثور پادشاهی سنحاریب (سناخریب) یهودانك مستحکم شهرلرینی ضبط ایله حزقیا حقنده شدت و عظیم تضییق کوستردی . حزقیا درکاه الهی‌یه عرض تضرع و اشعیا بن اموص علیه السلامه مراجعتله انور بلیه‌سندن سلامتی ایچون

دعاسنی توقع ایلدی . اشعیا علیه السلامك دعالری تأثیرات مسعوده سندن اولمق اوزره سنحاریب معیتیله اورشلیمی محاصره ایدن اثور عسکرندن بر کیجه ده یوزسکسان بشبیك نفر طاعونه طوتیلوب هلاك اولمغله سنحاریب صباحلین جنازه لری میدانده کوردی . بناءً علیه دارالملکی اولان نینوایه عودت و حزقیا ایله عقد مصالحه ایتمشدر . حزقیا حکومتنك یکرمی طقوزنجی سنه سی قرق طقوز یاشنده ایکن وفات ایدوب اوغلی منسا یرینه اوطوردی .

منسا پدری حزقیانك مسلکندن چقوب درلو درلو فناقلرده بولنمشدر . مذکنه اثوریلر مسلط اولوب منسایی مقیداً بابله کوتوردیلر . بر مدت صکره اسارتدن قورتلدی . واورشلیمه عودتله احوال سابقه سندن طولایی اظهار ندامت وتوبه ایله بیت مقدسی تعمیر و اورشلیمده بعض ابنیه انشاسیله حکومتنك اللی بشنجی سنه سی فوت اولوب یرینه اوغلی امون جلوس ایتدی .

امون دخی بر طاقم فناقلره تصدی ایتمکله حکومتی ایکی سنه یه بالغ اولدقده کندوسنی قتل و سکز یاشنده بولنان اوغلی یوشیایی اجلاس ایلدیلر .

یوشیا اون ایکی یاشنه واردقده بنی اسرائیلك اتخاذ ایتمش اولدقلری بتلری کسر و بتخانه لرینی هدم ایتدردی .

وبیت مقدسی تعمیر وتجدید ایدوب تبعه‌سنی حقه عبادت ایتدیرمکه موفق اولدی . اوتوز برسنه حکومت ایتدکدنصکره علیهنه قیام ایدن مصر فرعونی نخو ایله فرات قربنده حرب ایدرکن مقتول اولمشدر . ارمیا علیه‌السلام یوشیا زماننده‌در .

یوشیادن صکره اوغلی یواحاز حکمدار اولدی . یواحاز پدرینك مسلکنه کتمیوب فناقلر ارتکاب ایتمشدر . حکومتنك دردنجی آینده مصر فرعونی نخو یواحازی عزل وحبس ایله یرینه برادری الیاقیم بن یوشیایی بنی اسرائیل حکومتنه تعیین ایتدی .

الیاقیم اورشلیمده اون بر سنه حکومت وبوده رضاء الهی‌یه مغایر هر درلو فناقلر ارتکاب ایلمشدر . بابل پادشاهی بختنصر الیاقیمه غلبه ایتمکله اوچ سنه مدت بختنصره تابع اولدیغی حالده اورشلیمده بابل حکومتنك بروالیسی مقامنه تنزل وشو حال ایله وفات ایدوب یرینه اوغلی یهواکین مسند نشین حکومت اولدی .

یهواکین اوچ آی اون کون حکومت ایتدکدنصکره بختنصر انی بابله جلب وعزل ایله یرینه عمیسی صدقیا بن یوشیایی تعیین ایلدی .

صدقیانك مدت حکومتی اون سنه‌در هردرلو فنالغی

ارتکاب ومعاصری بولنان ارمیا علیه السلام حضرتلرینك نصایحنی قبولدن استنکاف ایتدی . بختنصر صدقیانك ملکینه مسلط اولوب قتل وشدت ارائه‌سیله برابر اورشلیمی وبیت المقدسی خراب ایدرك بنی اسرائیلی اسارتله بابله کوندردی . وبنی داود (یهودا) حکومتی منقرض اولدی .

شو حادثه قبل الهجره (١٢١٠) سنه‌سنده‌در . بابل حکومتنك انقراضیله بلاداثور وکلدانی ماد (کیانیان) دولتی ملوکندن قورش (کیخسرو) استیلا ایدنجه‌یه دکین اللی سنه مدت بنی اسرائیل بابلده کلدانیلرك تحت اسارتلرنده قالدیلر . هجرتدن (١١٥٨) سنه مقدم کیخسرو هپسنی اطلاق ایتمکله ینه دیارلرینه عزیمت ایتمشلردر .

بختنصر معاملات مشروحه‌سی زماننده بنی اسرائیل یدلرنده‌کی تورات شریف نسخه‌لرینی طوپلاتدیروب محو ایتمشیدی . بابل اسارتندن قورتلدقدن صکره دیارلرینه عودت ایتدکارنده ایکی بیك قدر عالملری وارایدی‌که حضرت عزیر دخی شو عالملرك ایچلرنده‌ایدی . بنی اسرائیل ارالرنده ایسه تورات نسخه‌لری قالمامش واحکام شرعیه متروك اولمشیدی . بناءً علیه عزیر علیه السلام حضرتلری بنی اسرائیلك مشایخ وعلماسنی جمع ایله تورات شریفی ازبردن اوقومقله نسخ کثیره‌سنی یازدروب یکیدن

نشر ایتدردی . بنی اسرائیل تاریخنك بوندن صكره‌سی قسم ثانیده یازیله‌جقدر انشاالله تعالی .

- ۳۰ -

یونس علیه السلام

نبی مشارالیه حضرتلری بنی اسرائیلدن و بنیامین سبطندندر . والده‌لرینه نسبتله یونس بن متی دیو مشهوردر .

ملوك بنی اسرائیلدن وفات موسانك (۷۹۹) سنه‌سنده جلوس ایدن یوثام بن عزریانك زماننده طرف باریدن پیغمبرلكله نینوی اهالیسنه بعث بیورلدی . اثوریلری هرنقدر عذاب ایله تخویف ودین حقی تلقی وقبول ایتمكه دعوت ایلدی ایسه‌ده قبول ایتدیره‌مدی . مأیوساً دجله كنارینه نزول ایله برگمی‌یه بیندی . لكن انبیانك امر الهی صدور ایتمدكجه اولدقلری یردن برطرفه كتملری جائز دكل ایكن امرسز نینوادن حركت ایتمسی حقنده تربیهٔ ذی الجلالی صدورینه سبب اولمغله بیندیكی گمی حركتدن قالدی .

سفینه‌نك رئیسی « ایچمزده برصوچلی آدم واردر » دیه‌رك قرعه اتدقده حضرت یونسه اصابت ایتمكله نبی مشارالیه حضرتلری « واقعا صوچلی بنم » دیوب

کندوسنی صویه اتمشدر . صویه دوشدکده بر بالقك ملتقمی اولوب توبه واستغفار ایله بالقك قارننده اوچ کون قالدقدنصکره جناب حق انی اخراج ایتمشدر . بالقك قارنندن صو کنارینه اتلدیغی وقت جسمی پالوزه کبی اولمشیدی . حق جل وعلا حضرتلری اکا تازه قوت وصحت احسان بیوردیلر . ینه نینوی اهالیسنی دعوته مأمور اولدی . نبی مشارالیهك کمی‌یه بینديکی کون کوك یوزی قرارمش ونینوی شهرینی برسیاه دومان قابلامشیدی . اهالی‌یه بر مصیبت کله‌جکنی ایسه نینواده ایکن خبر ویرمش اولدیغندن اهالیٔ مرقومه خوف عذاب ایله شهر خارجنده الیوم « تل توبه » دیو معروف اولان تپه‌یه چقوب توبه ایله مشغول اولدیلر . عذاب اوزرلرندن رفع بیورلدی . حضرت یونس نینوایه عودت بیوردقده تبلیغ ایلدیکی احکام الهیه‌یی اهالی قبول ایتمش اولدقلری حالده صکره ینه ازغونلق کوستردکلرندن شهرلری خراب ودولتلری منقرض اولمشدر .

-٣١-

زکریا ویحیی وعیسی علیهم السلام

حضرت زکریا علیه السلام سلیمان بن داود علیهما السلامك نسلندندر . نبی مشارالیهك زوجه‌سی ایساع ینه حضرت سلیمان نسلندن مریم بنت عمران بن ماثانك والده‌سی وعیسی علیه السلامك جده‌سی حنه بنت فاقودك قز قرنداشیدر .

حنه زوجی عمراندن مریم علیها السلامه حامله اولدقده حملنی بیت المقدسه نذر ایتدی .

ارکك چوجق طوغره‌جغنی امید ایدرکن قز تولید ایتدیکندن « بیت المقدس خدمتی ایچون ارکك چوجق قز کبی دکلدر » دیو تأسف ایتمش ومریم هنوز اناسی قارننده ایکن باباسی عمران فوت اولمشیدی .

حنه مریمی بیت المقدسه کوتوروب « بوچوجق طرف الهیدن بیته نذردر » دیه‌رك احباره تسلیم ایلدی . چوجق بیت المقدسده رئیس الاحبار اولان زکریا علیه السلام حضرتلرینك کفالتنده قالمشدر .

حضرت زکریا مریمی بسلیوب سن طفولیتی

بچوردکده ترتیب ایلدیکی چارطاق درونندە اقامه ایتمش وچارطاقك قپوسنی کلیدلمشیدی ۰ زکریا علیه السلام مریمك چارطاقنه واردقچه یاننده موسمسز کوزل میوه‌لر بولور و « یا مریم شو میوه‌لر سکا نره‌دن کلیور » دیدکده حضرت مریم « من عند الله » جوابنی ویرر ایدی ۰

زکریا علیه السلام محرابده قائم اولدیغی حالده جناب حقدن بر مبارك اوغل نیاز ایلدی ۰ حق تعالی حضرتلری کلمة الله اولان عیسی علیه السلامی مصدق وشهوات نفسانیه‌دن سالم بر ولد صالح ایله نبی مشار الیهی تبشیر ایتدی ۰

حضرت جبرائل امر الهی ایله مریم علیها السلامك یاننه کیدرك یاقه‌سنه اوفورمکله مریم حامله اولدی ۰

ایساع یحیی علیه السلامی وآندن التی آی صکره مریم عیسی علیه السلامی طوغوردی ۰ مریم حضرت عیسایی بشیکه وضع ایله قومنك یاننه کوتوردکده قومی هنوز زوج کورمیان برقزك چوجغنی کورملریله برابر مشار الیها حقنده سوء ظنه ذهاب و رجمنه قیام ایلدیلر ۰ مریم کیفیتی « چوجغه صوریکز » دیو الیله بشیکه اشارت

ایتدکده « بشکده‌کی چوجغه نصل سؤال ایده‌لم » دیملرینی متعاقب حضرت عیسی (انی عبدالله اتانی الکتاب وجعلنی نبیاً وجعلنی مبارکاً اینما کنت) دیه‌رك بشیکده تکلم ایتمکله حضرت مریم وعیسی علیهما السلامی ترك ایلمدیلر .

شوقیل وقال اراسنده قوم یهود مریمك کفیلی اولان زیا کریی اتهام واعدامه قیام ایلمدکلرندن نبی مشار الیه حضرتلری فرار ایله بر بیوك اغاج درونده اختفا ایلمدی . یهودیلر اغاجی بچقی ایله قطع ایلمدیلر . زکریا علیه السلام شهید اولدی . حین شهادتلرنده یوز یاشنده ایدیلر .

مریم علیها السلام حضرت عیسایی الوب عموجه زاده‌سی یوسف (حبیب نجار) ایله برابر مصره کتدی . اون ایکی سنه اوراده قالدقدن صکره اعمال قدسدن ناصره قریه‌سنه عزیمتله عیسی علیه السلام اوتوز یاشنه واصل اولنجه‌یه دکین اوراده قالدیلر .

حضرت یحیی چوجق ایکن شریعت موسی ایله عامل اولمق اوزره نبوتله بنی اسرائیله مبعوث ایدی . بعثت مسیح ونزول انجیل شریفدن صکره حضرت عیسی علیه السلامك شریعتنه تابع اولمشدر .

خرستيانلر ارالرنده حضرت يحيانك اسمى يوحنادر حضرت عيسايى تعميد ايتديكى ايچون يوحناالمعمد ديو ياد ايلديلر ·

شريعت عيساده قرنداش قزينى نكاح ايله آلمق حرام ايكن بنى اسرائيل حكمدارى هردوس برادرينك قزينى نكاح ايتمك ايستدى · دين يهود اوزره عقد نكاح اولنمسنى يحيى عليه السلامه تكليف ايتدكده نبى مشار اليه نهى ايله حرمتنى بيان بيورديغندن قزك و اناسنك طلبلرى اوزرينه هردوس حضرت يحيايى قتل ايله شهيد ايتدى · حضرت يحيانك شهادتى عيسى عليه السلامك رفعندن برازوقت مقدمدر ·

حضرت عيسى خلقى دينه دعوتده درلو درلو معجزه‌لر كوستردى · امواتى احيا و علل مزمنه ايله معلول اولانلره شفا اعطا ايلدى · سمادن كندوسنه نازل اولان مائده‌دن بشبيك كسه اكل ايله مائده‌نك دوكلديكنى هپسى كورمش ايكن يالكز اون ايكى ذات ايمانه كلوب بشقه‌لرى نبوتنى انكارده اصرار ايله برابر نبى مشار اليه حضرتلرينك قتلنه اتفاق ايتديلر ·

قومنك سوء قصدى و سمايه رفع بيوريله‌جغى وحى الهى ايله ذات عاليلرينه بيلدرلديكندن حواريونى جمع ايله

کیزلیجه مصاحبت ایدرکن « سزك ایچیکزدن بریسی بنی
اله ویره‌جك » بیوردقدن صکره حواریوندن پطرسه‌ده
« بو کیجه خروس او تمزدن اول سن بنی اوچ کره انکار
ایده‌جك سن » سویلدی • نبی مشار الیهك او کیجه
بولندیغی محل کندوسنی ارامقده اولان یهودیلرك مجهولی
ایدی • حواریوندن یودا (یهودا) اسخریوطی برمقدار
رشوت الەرق یرینی کاهنلره کوستردی • یهودیلر عیسی
علیه السلامك اولدیغی محله واردیلر • پطرسه بالتصادف
سؤال ایتدکلرنده « بن عیسایی طانیم » دیەرك اوچ دفعه
انکار ایلدی • یهودیلرك تحریلری اثناسنده جناب حق
حضرت عیسایی سمایه رفع بیورمقله کندولرینه مشابهتی
اولان یودایی عیسی ظنیله دردست و حقارتله صلب
ایتدیلر قبل الهجره (۵۸۹) •

حضرت مریم عیسی علیه السلامك رفعندن التی
سنه صکره وفات ایتمشدر •

ایکنجی قسم

آسیا قطعه‌سنك جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی بیاننده‌در

اسیانك جغرافیاسی ـ میسوپوتامیا ـ بلاد فرس ـ هند ـ چین ـ سوریه ـ تاتارستان ـ ارمنستان ـ اسیای صغری ـ بلاد عرب وعربلر ـ

برنجی فصل

اسیا قطعه‌سنك جغرافیاسی

توصیفات وتسمیه ومساحه • حدود ومشتملات • اسیای قدیمه

ـ ١ ـ

توصیفات وتسمیه ومساحه

اسیا کرهٔ ارضك حاوی اولدیغی بش قطعه‌نك الك بیوکی ونفوسجه الك غلبه‌لکلیسیدر • مهد انسانی، طوفاندن صکره اولاد نوحك مرکز تسلسل و انتشاری، اثور وبابل وفرس کبی نیجه بیوك دول قدیمه‌نك موقع ظهورلری، انبیاء کرامك مولد ومبعثلری اسیا قطعه‌سیدر •

انتشار بنی آدم، مدنیت و عمران عالم او قطعه‌دن بدأ ایله نه مرتبهٔ عجیبه‌یه قدر ارتقا ایلدیکنی بابل، نینوی، سلوقیه، تدمر، صور، صیدا کبی بلاد قدیمه‌نك بقایالری و صنایع و اثار مدنیه‌نك نه درجه‌لره قدر وارمش اولدیغنی او بلاد قدیمه خرابه‌لرندن اخراج اولنمش اولان اثار عتیقه‌نك حیرتفزای عقول اولان اشکال غریبه‌لری کوستره‌یور.

قطعهٔ مذکوره‌نك اسیا نامنی المسنده روایات مختلفه جاریدر. اومیروس وسائر قدمای یونان لیدیا مملکتی درونده اسیا نامیله برولایت وبعضیلری اسیای صغری اراضیسندن کیستروس نهری ساحلنده متوطن اسیونه اسمیله معروف برقبیله واسیا دیو برمدینه‌روایت ایلدیلر. اهالیٔ یونان اسم مذکورك شامل اولدیغی دائره‌یی بالتوسیع اسیای صغری ممالکنه وکیدرك معلوماتلرینك یتشه بیلدیکی بلاد شرقیه‌نك جمله سنه اسیا اطلاق ایتمشلردر. دها بشقه روایتلر دخی وارایسه‌ده تفصیلنه لزوم کوریله‌مدی.

اسیا قطعه‌سنك شمالدن جنوبه قدر عرض شمالیسنك معظمی (٩٨٠٠) وشرقدن غربه اعظم طولی (١٢٨٠٠) ومساحهٔ تربیعیه‌سی تقریباً (٤٤,٠٠٠,٠٠٠) کیلو مترو

در كه عرض شمالينك بش درجه‌سندن يتمش بش وطول شرقينك يكرمى بش درجه‌سندن يوزيتمش بش درجه‌سنه قدر امتداد ايتمشدر . اهاليسى (٦٠٠,٠٠٠,٠٠٠) نفوس اعتبار اولنور ايكن ميلادك (١٨٧٣) سنه‌سنده تعديل و نشر اولنان جدولده قطعهٔ مذكوره‌نك اون التى مليون طقوز يوز يكرمى درت بيك اميال مربعه‌يى وسكز يوز يكرمى درت مليون بشيوز بيك نفوس اهالى حاوى اولديغى مندرجدر .

- ٢ -

حدود ومشتملات

اسيا قطعه‌سى شمالدن بحر منجمد شمالى ، جنوبدن بحر كبير هندى ، شرقدن بحر محيطك قسم شماليسى ، غربدن اوروپا ، جنوب غربيدن افريقا قطعه‌لرى ايله محدوددر . حدود كبراسى بوندن عبارتدر .

حدود صغراسنك حد شماليسى بحر منجمد شمالى ، شرقدن اسيا ايله امريقا اره‌سنده واقع بيرين بوغازيله بحر محيطدركه بحر مذكورك اجزاسندن هربريسى بردن متصل اولديغى محلاره نسبتله موسومدر : بحر كمشتكا ، بحر اوخوتسك ، بحر ياپونيا ، بحر چين كبى .

حد جنوبیسی بحر محیط کبیردر . بونك اجزاسیده بردن اتصـال ایلمش اولدقلری مواقعه نسـبتله تسمیه اولنمشلردر : بحر بنغاله ، بحرالعرب کبی .

حد غربیسی بحر احمر وبرزخ سویشـدر . برزخ مذکورده شمدی قنال اچلمش اولدیغندن اشبو قنال ایله بحر مذکور افریقانك شرقنده واقع وشو ایکی قطعه‌نك اراسنی فاصلدر . بحر روم (شام دکزی) ، مرمره دکزی ، اسـتانبول بوغازی ، قره‌دکز ، اورال طاغلری ، قوه‌قاف طاغلری اوروپا ایله اسیا میانده‌درلر .

اسیاده‌کی مساحۀ ماء مساحۀ یابسه‌یه نسبتله ازدر . مع مافیه درون قطعه‌ده بحرلر و بحیره‌لر دخی واردرکه بونلرك اك بیوکی بحر قزوین (بحر خزر) ، بحر ارال (بحر خوارزم) در . بونلر اسیاجه فوائد جغرافیایی حاویدرلر . اسـیاده‌کی بحیره‌لردن چوغـنك صولری طوزلی وموقعلری اماکن منخفضه‌ده واقعدر . داخلنده اولان بحر وبحیره‌لرك ودنیاده موجود بحیرات مالحه‌نك اك بیوکی بحر قزویندر . اورال نهریله دهـا پك چوق نهیره‌لر شـودکزه دوکیلورلر . بحر مذکورك عرضی ایکییوز و شمـالدن جنوبه طولی یدییوز التمش میل

اولوب شمالدن بلاد روسيه، جنوبدن بلاد ايران ايله محدوددر .

ارال بحيره‌سی بحر قزوينك جهت شرقيه‌سنده واقع وايكيسنك اراسنی خيوه صحراسی فاصلدر . موقعی سطح اوقيانوسدن التمش قدم مرتفع وصويی طوزلودر سيحون وجيحون نهرلری شو بحره منصب اولورلر . بحر مذكورك طولی اوچيوز وعرضی يوز اللی ميلدر . شوايكی بحروقتيله بر دكزدن عبارت اولديغی ارالرنده‌كی اراضیٔ واطئه‌نك طپراغی طوز ايله ممزوج اولمسندن استدلال اولنه‌يور .

ارال بحيره‌سيله بايقال بحيرسی اراسنده‌كی اراضیٔ واطئه‌ده پك چوق بحيره‌لر واردر كه پالكاتی زانسون، خاسيباش، اوبزاهون بحيره‌لری انلردن معدود وبحيرات مذكوره التائی طاغلرينك جنوبنده وسهل شرقيده واقعدرلر . لوب نور وقوقونور بحيره‌لری وسط اسياده‌در .

بايقال بحيره‌سنك صويی طاتليدر . التائی جبالنده واقع وسطح بحردن بيك بشيوز اوتوزبش قدم مرتفعدر . مساحه‌سی اون بشبيك ميل مربعيدر . بوكا پك چوق نهرلر دوكيلوركن درونندن يالكز برنهر خارجه اقار .

اوده بحیرهٔ مذکوره‌یه دوکیلان صولرك اونده بریسنه مساوی اوله‌مز ٠

اسیانك جهت غربیه‌سنده بحر میت (بحر لوط) و بحیرهٔ طبریه نامل‌ریله موسوم ایکی بحیره وار ٠ بونلر تاریخجه بیوك شهرتی حائزدرلر ٠ بحر لوطك موقعی اق دکزدن بیك اوچیوز اون ایکی قدم مرتفع و هر طرفی قومسال اراضی وجبال ناریه ایله محاطدر ٠ بحیرهٔ طبریه بحر لوطدن التمش میل بعید و موقعی اندن بیك قدم مقداری مرتفعدر ٠ اطرافنده‌کی اراضی پك کوزلدر ٠

وان کولی وارمیه کولی دخی اسیانك جهت غربیه‌سنده واقع بحیره‌لردن معدوددرلر ٠ ایکیسنك اراسی ممالك محروسهٔ عثمانیه ایله ایران دولتنك حدودی فصل ایدر ٠

اسیا قطعه‌سی سطحنده‌کی ارتفاع انتظامسز بر صورتده‌در ٠ حتی اواسط اسیاده بولنان مرتفع اووه‌لر سطح بحردن (٤٠٠٠ ـ ١٢٠٠٠) قدم مقداری مرتفعدرلر ٠ شو واسع اووه‌لر جبال عالمك بیوکلرندن معدود سلسله‌لرله محاطدرلر ٠

مذکور سلسله‌لر برطاقی سلسلهٔ کبری و برطاقی سلسلهٔ صغری اولمق اوزره ایکی قسمدرلر ٠

شو سلسلەلر کثیر العدد وشعبات و تقاطعاتیلە برابر هرجهتە ممتد اولدقلرندن وجە اختصار اوزرە تعداد وتحدیدلریلە وصفلری یکدە ممکن اولەمز . بناءً علیە بوراده قسم اولدن معدود اولانلرك باشلوجەلرندن صورت مختصرەدە بحث ایلە اکتفا و مباحث مخصوصەلرندە بردرجەیە قدر معلومات اعطا ایدەجکز .

برنجی قسمدە داخل اولان اوچ عدد سلسلە پك بیوکدرلر . بونلرك بریسی التای ، ایکنجیسی هند قوش ، اوچنجیسی هملایا سلسلەسیدر .

التأی طاغلری اسیانك اواسطندە واقع وروسیە ایلە چین بلادینی فاصلدر . جبال مذکورەنك معظمی تومسك جوارندە وعرض شمالینك اللی التنجی درجە‌سندەکی بر محلدن باشلایوب سلسلەسی اللی درجە مقداری امتداد ایدر . وایرتیش درەسنك اوزرندە اوچ بیکدن درت بیك قدمەقدر بالغ اولور . الك زیادەارتفاعی تلتزکوی بحیرەسنە وصولندەدرکە اورادە معظم ارتفاعی اون بیك قدمدر . سلسلۀ مذکورە غربدە واقع مرمرە بوغازندن شرقدە بولنان بحر اصفرەقدر ممتد اولوب مبدئندن اسیا قطعەسنك انتهاسنەوارنجە قطع ایدر .

هملایاسلسلەسی دخی برسلسلۀ عظیمەدر . مالاقە شبە

جزیره‌سندن اواسط اسیانك داخلنه‌قدر امتداد ایتمشدر ٠ شو سلسله‌نك طولی بیك بشیوز میل وعرضی ایکی یوز اللی میلدر ٠ عرض شمالیدن یکرمی سکز وطولدن طقسان درجه‌لرك تقاطع ایلدکاری محلده جهت شمالیهٔ غربیه‌یه وهند قوش طاغلرینه طوغری امتداد ایتمکه‌باشلر ٠ جبال مذکوره ایله مجتمع اولدقلری موقعده تشکیل ایلدکاری یکرمی بیك قدمدن مرتفع صخرات جسیمه‌یه باقانلر دهشته تصادف ایدرلر ٠ موقع مذکوردن جهت شمالیه‌یه‌قدر ممتد وحدود کردستانه متصل اولور ٠ هملایا جبالنك طرف جنوبیه‌سی بش سلسلهٔ منفرجه تشکیل ایدوب هر بریسی متوازیاً امتداد وهندچینی‌یه اتصال ایدر ٠

جبال مذکوره کرهٔ ارضك الك یوکسکی اولوب معظم ارتفاعی (۹۰۰۰) مترویه‌قریبدر ٠

اسیاده‌کی جبال وسلاسل سائره ایله انهار وبلدان وبونلرك جغرافیالرینه متعلق هر درلو مباحث محللرنده یازیله‌جقدر ان شا الله تعالی ٠

– ۳ –

اسیای قدیمه

اشبو برنجی کتابده یازه‌جغمز تاریخ قرون اولی

تاریخیدر . اسیای قدیمه دیو قدمانك بیلدکلری قطعه غرباً نهر تنایس (دون) ، نهر میتویس (ازاق) ، بحر پونتوس (قره دکز) سواحلی ، بحر ایژه (اق دکز) سواحلی وجنوباً خلیج عربی ، بحر اثیره (عمان) وجهت شرقیهده هند ، شیتیا (تاتارستان) ایله محدوددر . قدماجه بحر خزر واورال (بحیرهٔ خوارزم) دخی معلوم ایدی . بلاد سائره معلوم دکل ایدی . لکن قرون قدیمه اواخرنده چین کبی بعض محللره از معلومات النمشدر . بناءً علیه قدماجه معلوم اولان اسیا بروجه آتی طقوز اقلیم ایله شو اقالیمك مربوطات قدیمه لرندن عبارت ایدی .

(١) میسوپوتامیا (جزیرهٔ مابین النهرین) — اثوریا وبابل (بلاد کلدان) دائره لرنده تشکل ایتمش اولان اسکی دولتلرك مراکز قدیمه سی میسوپوتامیاده اولدیغی کبی اثوریانك برقسمی اولان کردستان وبلاد کلدانك برقسمی اولان عراق عرب قطعه لریده میسوپوتامیا مربوطات قدیمه سندن ایدی .

(٢) بلاد فارس (ایران) .

(٣) بلاد هند (هندستان) .

(٤) چین .
(٥) سوریا (سوریه) و فلسطین (قدس شریف حوالیسی)
(٦) شیتیا (تاتارستان) و (ترکستان)
(٧) ارمنیه (ارمنستان)
(٨) اسیای صغری (اناطولی)
(٩) بلاد عرب (جزیرة العرب)

اقسام مذکوره‌نك اسیای صغرادن ماعداسی اسیای کبرادر .

ایکنجی فصل

میسوپوتامیا و مربوطاتی جغرافیا وارخیولوژیسیله قرون اولی تاریخی بیانندەدر

میسوپوتامیا و مربوطاتی جغرافیاسی . بابل جغرافیاسی . بابل تاریخی . بابل مذاهب وعوائد و مدنیتی . اثوریا جغرافیاسی . اثور دولت قدیمەسی تاریخی . اثور دولت اخیرەسی تاریخی . اثوریلرك مذاهب وعوائد و مدنیتی

– ٤ –

میسوپوتامیا و مربوطاتی جغرافیاسی

میسوپوتامیا لفظی نهرلرك اراسی دیمكدر . اسكی یونانیلر شو نامی دجله و فرات نهرلرینك ارالرندەكی قطعەیە اطلاق ایلدیلر . فرات نهری قطعهٔ مذكورەنك جانب غربیسندە و دجله نهری جانب شرقیسندە جریان ایدر .

میسوپوتامیانك بر قسمی بلاد اثور و دیكر قسمی بلاد كلداندر . دجله نهرینك شعبەلرندن نیسه فوریوس (بطمان) شعبەسنك منبعی شو قطعەنك مبدئی اولوب نهر مذكور ایله فراتك التقا ایلدیكی محل منتهاسیدر . حدود

قدیمهٔ طبیعیه‌سی شمالاً ارمنیه ، شرقاً کردستان ، جنوباً عراق عرب ، غرباً اسیای صغری وسوریا (سوریه) وبادیهٔ عربدر .

مدن قدیمه‌سنك الیوم معمور اولانلری آمد ، موصل ، ماردین ، ادس (اورفه) شهرلریدر . مه‌پین (نصیبین) شهری بلاد قدیمهٔ مشهوره‌سندن ایکن شمدی بر قریه درجه‌سنه تنزل ایتمش وبلاد سائرهٔ قدیمه‌سی اثار عمارتدن خالی بولنمشدر .

تاریخلرینی بیان صره‌سنده کیفیتلری کوستریله‌جکی اوزره اقوام عربدن بنی عدنانك جزیرهٔ مذکوره‌یه انتشارلرنده اولاد عدنان میسوپوتامیا قطعه‌سنك اوست طرفلرینی اوطان اتخاذ ایتدکلرندن جزیره‌نك موصلدن یوقاروسی اوچ دائره‌یه منقسم اولوب موصل ، سنجار ، نصیبین ، ماردین ، راس العین (دیار ربیعه) وصامصاد ، بیره‌جك ، قرقیسا حوالیسی اولاد عدناندن ربیعه‌نك برادری مضره نسبتله (دیار مضر) وجزیره‌نك شرق وشمال جهتلرنده واقع وربیعه ومضر دائره‌لرندن خارج محللر علی العموم احفاد ربیعه‌دن بکر بن وائله نسبتله (دیاربکر) دیو مشتهر اولدی .

جزیره قطعه‌سندن خابور نهرینك فراته منصب

اولدیغی یردن نصیبینه و نصیبیندن دجله یه قدر ممتد یرلر ازمنهٔ قدیمه ده بشقه جه ایکی قطعه اعتبار اولنه رق برنجیسنه خابور و ایکنجیسنه میغدونیا دینلدی .

جزیرهٔ مابین النهرین اراضیسی بغایت منبت و محصولدار و هواسی لطیفدر . لکن عوارض سابقه دن ناشی شمدی بلاد مذکوره ایله نواحی و قراء موجوده لرینك ماعداسی اثار عمران و زراعتدن خالی و عشایر بدویه نك جولانکاهیدر .

میسوپوتامیا مربوطات قدیمه سندن معدود کردستان قطعه سی شمالاً ارمنیه ، شرقاً شو قطعه ایله بلاد عجمی فصل ایدن سلسلهٔ جبال ، جنوباً کوچوك زاب ، غرباً دجله نهریله محدوددر .

دجله نهری — شو نهرك نام قدیمی تیغردر . برقسمی دیار بکرك شرقیٔ شمالی جهتنده و بکرمی درت ساعت بعدنده بولنان بیچار طاغندن و بر قسمی ده ارغنی معدننه اون ساعت مسافه ده واقع کیدان قریه سندن ، بر بیوك قسمی دخی نیسه فوریوس (بطمان) نهریدرکه بو ده ایکی شعبه دن ترکب ایدوب برنجی شعبه سعرد سنجاغنه مضاف قابلجوز نام قریه دن و ایکنجی شعبه کان سرم قریه سندن چیقار . بیچار و کیدان طرفلرندن نبعان و جریان

ایدن قسملر دیار بکره سکز ساعت مسافه‌ده واقع اکیل قصبه‌سنك قربنده برلشوب دیار بکر شهریله قطربل قریه‌سی اراسندن مرور والتی ساعت اشاغیده هانی قصبه‌سندن کلان انبار نهریله التقا ایتدکدن صکره او موقعدن سکز ساعت اشاغیده بولنان وجزیره ایله کردستان قطعه‌سنی فصل ایدن مذکور بطمان نهریله برلشور . بعده جنوبه طوغری جریان ایدرك حسنکیف (حصن کیفا) قصبه‌سنه ومدیاتده دیرهاو قریه‌سنی کچدکده کردستان قطعه‌سی انهارندن پاشور ودها اشاغیده بهتان نهرلریله برلشوب چلیك وفنیك قریه‌لری اوکندن جزیرهٔ ابن عمره وبعده پشخابوره وموصله کیدر . حمام العلیلدن اشاغیده زاب نهریله برلشوب تکریته واندن بغداده جریان ایدر . بغداددن اشاغی باروتخانه اوکنده دیاله نهری دجله‌یه منصب اولور . بعده ایوان کسری ونوشروان قلعه‌سی ایله زو بعید وقهتل قریه‌لرینك غرب جهتلرندن کچوب کود عماره‌یه وارد‌قده فراتدن ایریلان بر بیوك جدول دجله‌یه دوکیلور . زیارت علی‌یه وصولنده مندلی نهرینه مصادف اولور . ابو سدره‌یه یتشدکده البرسیثه وبراز اشاغیده ابو احمد صوبی آیریلوب غرب جهتنده بیوجه بر کول تشکیل ایدرلر .

نهر مذكور اندن صكره ام العكاس و مقام عزيره واورادن قورنه يه كچه رك قورنه ده فرات نهريله برلشور. ايكيسندن تشكل ايدن شط العرب خرمالقلر ارالرندن اقوب چالغيه رق بصره كورفزينه منصب اولور. دجله نك منبعندن بصره كورفزينه قدر طول جرياني بيك ايكيوز قرق كيلومترودر.

نهر دجله نك بهار موسمنده بعضاً طغياني جهتيله مجراسنه تصادف ايدن محلره ضرري اولوب ياز موسمنده بغداده قدر سواحلنك بعض محلرنده كي بوستان تارلالرندن بشقه مزروعاته فائده سي يوقدر. لكن كلكله ذخاير واشيا نقلنده ديار بكردن بغداده قدر پك بيوك بر طريق تسهيل اولديغندن بوجهتله فائدهٔ عظيمه سي مشاهده اولنه يور. بغداددن اشاغى بعض مزروعاتجه دجله دن استفاده اولنور.

فرات نهرى — شو نهرك بر قسمى بايزيده التى ساعت مسافه ده واقع الاطاغدن نبعان واورادن اوچ كليسايه، خامور وملاز كردن موش اووه سنده قره صو ايله برلشدكدن صكره جباقچوره، پالو وپرتكدن رشوانه جريان ايدر. بورايه قدر كلان قسمنك اسمى مراد چاييدر.

دیکر قسمی ارضروم ولایتی داخلنده واقع بیك کولدن چقوب قوزیلان ، مماخاتون واکینه واردقدن صکره مراد صویله برلشه‌رك کبان معدنی ، هردی ، ایزولی ، شیرو ، کرکر ، صامصاد ، روم قلعه ، بیره‌جك مسکنه ، رقه‌دن بچه‌رك خاتونیه طرفلرنده خابور نهریله برلشور . بعده دیره ، البصریه ، بوکماله ، حدیثه‌یه ، هیته کیدر . اندن جریان ایله مسیب نام محلدن اشاغیده صاغده ، صوله قوللر اته‌رق متعدد جدوللر ایردقدن صکره مقام خضردن اشاغیده بر بیوك جدول آیرر .

شو جدول دجله نهرنده ذکرایتدیکمز جدوللر که دجله‌یه قدر ممتد اولور . اندن اشاغی خرماقلر ارالرندن بچه‌رك و بیوك بیوك شعبه‌لر اچه‌رق قورنه‌ده دجله نهریله برلشوب تشکل ایدن شرط العرب نهری بصره کورفزینه منصب اولور . طول جریانیسی بیك سکز یوز کیلو مترودر . بغداد حوالیسنده شو نهرك مزروعاتجه فائده‌سی چوقدر .

خابور نهری — جزیره داخلنده‌کی انهارك الك بیوکیدر رأس العینده بولنان عین زرقا و عین الورده ، عین الحوت عین ابنوس ، عین الحصان و عین الکبریت نام عیون ایله او جوارده‌کی عیون سائره‌دن چقوب رأس العین

قصبه‌سنك اون دقيقه اشاغیسنده هپسی برلشدكدنصكره كسب جسامت ایدر . وكیدرك جبل عبدالعزیز وكوكب اراسندن مرور ایله خاتونیه طرفلرنده‌نهر فراته دوكیلور . ازمنهٔ قدیمه‌ده شو نهردن اچلان جدوللر مرینه تصادف ایدن اراضینك چوغنی‌سقی ایله زراعتجه پك بیوك استفاده‌یی موجب اولور ایمش . وقتیله یاپیلان سدلرك اثرلری حالا باقیدر .

جزیره درونـنده ونصیبینده هر باس (چاغجاغ) واورفه‌ده خلیـل الرحمن وعین زلیخا ، اورفـه‌یه تابع سروجـده جرح ، شهد ، عین‌باط ، عین‌عرب وخرپوتده خرنكیت ، چرمیكده سنان ، سیوركده چم ، دیار بكرده قره‌صو ، هوار ، انبـار ، دوه بجیدی ، قره‌جـه‌طاغ ، وماردینده زركان نهرلری اولوب هپسی جریان‌ایلدكاری محللرده بولنان قریه‌لرك تارلالرینی‌سقی ایدرلر .

خرپوت قصبه‌سی ایله دیار بكر ارەسنده وخرپوتك جنوب وغرب جهتلری بیننده واقع وخرپوته التی‌ساعت بعدی اولان (بحیرهٔ سهنین) نام خرپوت كولنك محیطی اوتوز سكز كیلومتزودر .

جزیره وكردسـتان طاغلری — جزیره طاغلرینك الك مشهوری تاریخجه اهمیتی اولان سنجار طاغیـدر .

شمال غربی جهتنده عبدالعزیز طاغی دینلور . کوکب تپه‌
سی وسطنده واقعدر . مذکور سنجار طاغنك سلسله‌سی
شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اللی میل قدر ممتد واووه‌دن
ارتفاعی ایکیبیك قدمدر .

دیکری محراب طاغیدر . شو طاغ ارغنی قصبه‌سنك
برساعت جهت شمالیه‌سندن بدأ ایله فراته قدر امتدادایدر .
ارغنی معدنی وچرمیك قصبه‌لریله بو صمه طاغی محراب
طاغلرینك سلسله‌سنده‌در . ارغنی معدنی جهتلرنده وقتیله پك
چوق اورمان وار ایکن معدنجیلر شو اورمان اغاجلرینی
کوکلرندن سوکه بتورمش اولدقلرندن شمدی اورالرده
براغاچ بیله قالمامشدر . پالو طرفلرینه امتداد ایدن ویشین
وسائر نواحی طاغلرنده اورمان چوقدر .

کردستان طاغلرینك الك مشهوری جبل جودیدرکه
تاریخجه پك بیوك اهمیتی حائزدر . جبل مذکور نواحیٔ
کردستاندن کورکیل ناحیه‌سی داخلنده وجزیرهٔ ابن
عمر قصبه‌سنه درت ساعت مسافه‌ده واقع اولوب جنوبدن
شماله طوغری یکرمی درت ساعت مقداری ممتددر .
اوستنده نوع شجردن اثر یوقدر . حضرت نوحك
مستقر سفینه‌سی شو جبلدر . ذروه‌سنده مستقر سفینه
اولان محل زیارتکاهدر . انده بر جامع شریف دخی

وار . سفینه‌نك مستقری اولان جبل ارمنیه قطعه‌سنده واقع ارارات طاغی اولمق اوزره ملل غیر مسلمه بینلرنده جریان ایدن اقوالك مأخذی تورات اولدیغی کوستریله‌یور ایسه‌ده مستقر سفینه‌نك جبل جودی اولمسی حقنده‌کی روایاتك صحتی حادثات متعاقبه‌نك مرکزی جزیره اولمسیله ده ثابت و (واستوت علی الجودی) نص جلیلی حکمنجه بزجه ذاتاً بی اشتباهدر .

کردستان قطعه‌سنده اولان طاغلرك اك یوکسکی ملطو طاغی اولوب نام قدیمی جبل کاره‌در . جبل مذکور سعرد سنجاغنه مضاف صاسون ناحیه‌سنده‌در . هروقت اوزرنده قارلر ، بوزلر بولنور . دیار بکره اللی ساعته قریب مسافه‌ده واقع ایکن اراده‌کی بشقه طاغلر رؤیتنه مانع اوله‌مزلر . غرزان ، صاسون ، قلب ، خیان طاغلری ملطو سلسله‌سنده‌درلر . ارتفاعی اون بیك قدمه قریبدر . شو طاغك بعض سوراخلرنده قارنجه کبی بر نوع اوفاق بال اریلری اولوب باللرینك شمعی عنبر کبی رایحه‌دار اولدیغی روایت اولنه‌یور .

کردستان وارمنیه قطعه‌لرنده فرات و دجله نهرلرینك تصادف ایتدکاری جبالك هپسی طوروس سلسله‌سندن معدوددرلر .

وان کولی ساحلنده و کردستان قطعه‌سنده واقع طاطوان قریه‌سی قارشوسنده و کولك تبلیس جهتنده‌کی جبل مشهور نمرود طاغیدر . سلسله‌سی بتلیس وسعرده مضاف شروان طاغلرینه‌قدر امتداد وتبلیسك رخوه بوغازی ملطو سلسله‌سنی جبل نمرود سلسله‌سندن تفریق ایدر .

قره‌جه طاغ نامیله مشهور جبل متسلسل جبال جزیره‌دن معدود اولوب ماردینه اوچ ساعت مسافه‌ده واقع مازو طاغی مبدئندن بالاعتبار شمال وغرب اراسندن یکرمی درت ساعت امتدادنده بر جبلدرکه سلسله‌سی دیار بکر وسیورك قصبه‌لری میانندن مرور ایدر . دیرك قصبه‌سی شو جبلك سلسله‌سنده‌در . جبل مذکورك هرطرفی مازو وپلاموط وسائر میشه اغاجلریله مملودر . اکثر محللرندن نهرلر تشکیل ایده‌جك درجه‌ده کثرتلی ویاز موسمنده بوزکبی صاغوق صولر جریان ایدوب شرقاً دیار بکر اووه‌سنه وغرباً چول حوالیسنه جریان ایدرلر . دیار بکرك مایهٔ حیاتی مثابه‌سنده اولان آب حروات ایله مضر بهای آمد نامیله غرب ناحیه‌سنده هر سنه زراعت اولنان پرنج وبوق ترلالرینی سقی ایدن صولر جبل مذکوردن کلور .

بلاد جزیره‌دن کبان معدننده کومش وارغنی معدننده نحاس، اکیلده قورشون، رأس العینده کوکرت، کبان معدننه مضاف باش وارتنکده واپور کوموری معدنلری اولدیغی کبی کردستان قطعه‌سی نواحیسندن خیانده تیمور، غرزانده التون، شروانده کمش، ویشین وجباقچورده نحاس وشرناقده واپور کوری معدنلری وشو ایکی قطعه‌ده اون ایکی عدد مالح جسیمه واردر. کردستانک بعض محللرنده‌ده قیا طوزلرندن طاغلر تشکل ایتمشدر.

کرك جزیره، کرك کردستانده هر نوع حبوبات زرع اولندیغی مثللو خرما ولیمون وپورتقالدن بشقه هردرلو میوه وسبزوات دخی واردر.

طوفاندن صکره ابناء نوح علیه السلام یر یوزینه طاغلدقلرنده حام بن نوح اولادندن کوشك اوغلی نمرود سام بن نوح اولادندن اثور ایله برابر باشلرنده بولنان غلبه‌لکله جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنده واقع ارض شنعار (سنجار) طرفلرینه کیدرك اوراده یرلشمش اولدقلری حالده تبلبل السنه وقعه‌سندن صکره اثور متعلقاتیله برلکده نمرودن آیریلوب کردستان قطعه‌سنده واقع

جبل مقلوب ایله زاب صغیر نهری میانندهکی بقعه‌یه چکلمشیدی .

اثوریلرك شوکتلری ترقی ایتدکجه دائره‌لری توسع ایدرك جزیره‌نك اوتوز طقوز درجه عرض شمالیسندن اوتوز درت درجه‌یه قدر ممتد اولان قسمی انلرك یدلرینه چکمکله اندن اشاغیسی بابلیلر اللرنده قالدی . واثوریلر یدلرنده اولان قطعه اثوریا نامنی الدی .

جزیره‌ده اثوریا دائره‌سنك منتهاسندن بدأ ایله ملتقای نهرینه‌قدر بابلیلر یدلرنده قالان قسم دخی بابل دولتی کسب عظمت ایتدکجه بیویوب حدودی جزیره خارجنده واقع عراق عجمه قدر توسع ایلدی . بناءً علیه طوفاندن صکره جزیره‌ده ابتدا تشکل ایدن دولتلر بابل و اثور دولتلریدر .

- ٥ -

بابل مملکتی جغرافیاسیله ارخیولوژیسی

بابل مملکتی شمالاً جزیرهٔ مابین النهرینك اثوریا قسمی، جنوباً خلیج عجم، غرباً جزیرة العرب، شرقاً عراق عجمله محدوددر. شو مملکتك اراضیسنده فرات ودجله نهرلری شمالدن جنوبه طوغری جریان ایدر . مملکت

مذكوره بريسى بلاد بابل ' ديكرى بلاد كلدان اولمق اوزره ايكى قسم اولوب فرات ودجله ارالرنده واثوريا حدودى خارجنده اولان يرلر برنجى قسم وشو ايكى نهرك ملتقاسندن عراق عجمه قدر ممتد يرلر دخى ايكنجى قسمدر .

بابل مملكتى اسكى زمانلرده بيوك شهرلر ' هيكللر ' سورلر ' يوكسك قصرلر وپك معمور بنالرله معمورايدى . انقلابات زمان هپسنى خراب ايدرك شمدى ميدانده عظمت اصليه سنى اكديره جق اثاردن بشقه برشى موجود دكل . بو اثاردن بابل ' اكد ' كلنه ' پورسيپا ' ايوبوليس ' صفيره ' سلوقيه ' كته سيفون مدينه لريله سائر بلادك موقعلرى استدلال اولنه يور . بلاد مذكوره نك الك مشهورى بابلدر .

بابل شهرى اسيا قطعه سنده اولوقتلره قدر موجود اولان مداينك ثروت وعمران وسلطنتجه برنجيسى ايدى . بابل ديو وجه تسميه حقنده كى اقوالك مشهورى اوراده وقوعبولان تبلبل السنه در .

بابل شهرينك مؤسسى نمرود ايدوكنده بعض اقواله تصادف اولنه يور . روم ويونان مورخلرى بابلك بناسى طوفاندن از بروقت صكره اولديغنى بيان ايلديلر . بوليه نك

تاریخ و جغرافیا انسقلوپدیسنده میلاددن (۲٦٤۰) سنه مقدم بابله نمرودك وضع اساس ایلدیکی کوستریلهیور . بزم عصرمزده کشف اولنان اثاردن اکلاشیلهیور که بابل شهری ابتدا عاصمهٔ ملوك اولهجق شان و ثروتی حائز دکل ایمش . صکرهلری کسب جسامت و ثروت ایدرك عاصمهٔ ملوك اولمشدر .

هیرودوت دیرکه « ارمنیه طاغلرندهکی قارلر اریدکاری وقتلرده فرات نهری طغیان ایدرك بابل جوارندهکی اراضی‌یه ضرری دوقنور ایدی . بابل اهالیسی هنوز مملکتلری اراضیسنه یتشمزدن اول فراتك بریندن دجلهیه قدر بر بیوك جدول اچدیلر . قدمای ملوکدن هموراپی ایکی متین سد یاپدردی . بختنصر شو سدلری تعمیر ایتدردکدن صکره نهرك یاپلان صولرینی طوپلامق ایچون برجهتدن بر بیوك خندق قازلسنی اهالی‌یه امر ایتدی . اهالی خیلی زمان چالشوب ایکی کیلومترو وسعتنده بر خندق قازدیلر . بابلك ابنیهسی نهرك ایکی طرفنده واقع ایدی . شهر نهر فرات ایله ایکی‌یه بولنمشیدی . صوچوغالدیغی موسملرده قایقلرله برطرفدن او بر طرفه چکر ایکن اهالی تهلکهلره تصادف ایلدکلرندن بو تهلکهلردن قورتلمق ایچون بر کوپری یاپمق استدیلر . فراتی اقدیغی یردن بشقه سمته

بالتحویل بیوك بیوك طاشلری تیموردن باغلر واریدلمش قورشونلر ایله بربرینه ربط ایدوب کوپرینك بناسی بتوردکدن صکره صویی اسکی مجراسنه چویردیلر . »

بابلده‌کی بیلوس هیکلی وملوکه مخصوص قصرلر واصمه باغچه‌لر دخی آثار عجیبه‌دن ایدی .

شو هیکلك بانیسی بابل پادشاهلرندن بیلوسدر . صکره بختنصر تجدید ایلدی . هیردوتك یازشنه کوره بابل شهری که برقسمی فراتك برطرفنده واو برقسمی دیکر طرفنده ایدی . برقسمنده ایکی استاده‌ء مربعی [١] وسعتنده بغایت مزین ومصنع بر دائره وارایدی .

هیکل بیلوس اوبر قسمنده ایدی . بو هیکلك طول وعرضی ایکیشر استاده اولوب اورته‌سنده وبراستاده طول وعرضنده یاپلمش بر برج اوزرنده ویکدیکری فوقنده یدی برج دها وار ایدی که بونلرك هربیسنه خارجدن نردبانلر وچقانلرك تفسلنملری ایچون برجلرك اورته‌لرنده‌برده اوطوره‌جق محل انشا قلنمش واوست برجده برمعبد وبر بیوك سریر وار ایدی که شو سریرك برطرفنه آلتوندن بر سفره قونلمشیدی . او بر طرفی

---

[١] بر استاده یوز سکسان‌بش متر‌ودر .

بیلوسه پرستش اولنه‌جق محل ایدی . هیکلده ژوپیتر ایله یونون و ریانك تمثاللری التوندن معمول وموضوع اوله‌رق ژوپیتر نامنه منسوب اولان تمثالك ارتفاعی قرق قدم واغرلغی بیك زنه [١] ایدی . ریانك تمثالی برعربه اوزرنده قاعداً معمول وهر دیزینك اوستنده برارسلان وبرطرفنده بربیوك یلان رسم مجسملری مرتسم ایدی . یونونك تمثالی اایاق اوزرنده یاپلمش وصاغ النده بربیوك یلان باشی، صول النده جواهر ایله مرصع برچوکان رسملری کوسترلمشیدی . ژوپیتره منسوب تمثالك ایاقلری قونلدیغی یرده وکذلك بریاننده برسفره موضوع وخارجنده‌کی ایکی مذبحك بریسی التوندن معمول ایدی . شومذبحده کوچك ودیکرنده بیوك حیوانات کسیلور ایدی . درون هیکلده‌کی اوچ بیوك حوضك ایچلری التوندن صحیفه‌لره قابلی ایدی . شو حوضلرك بریسی ژوپیتره منسوب اوله‌رق حاوی اولدیغی التونك ثقلتی بیك ایکیوز ویونون ایله ریایه منسوب دیکر ایکی حوضده‌کی التونلرك ثقلتی التی یوز زنه ایدی .

برنجی دارا شومعمولاتی المق ایستدی‌ایسه‌ده جرأت

[١] برزنه ٣٠٠ قبهٔ اعشاریدر

ایده‌میوب اوغلی اکزرسیس بابلی استیلا ایلدکده مانع اولان کاهنی قتل ایله کرك تماثیلی، کرك سائر موجوداتنی خزینه‌سنه کوتوردی ۰

بابلده‌کی آصمه باغچه‌لرك یاننده یاپلمش اولان قبر بیلوسی اکزرسیس یقمشیدی ۰ شو قبر هرم مربعی شکلنده طوغله‌دن مبنی وطول و عرض وارتفاعی بر استاده ایدی ۰ اسکندر یونانی قبرك اسکی بناسنی اعاده ایتمك ایستدیکندن یالکز انقاضنك وموقعنده‌کی طپراقلرك نقلیله ردملرینك سوکدرلمسی ایکی آی ایشلتدرلمك اوزره کونده اون بیك عمله ایله ممکن اوله‌جغی کشف اولنمش ایسه‌ده شو مقصدینه وفاتی مانع اولدی ۰

وسط شهرده طوغله‌دن مبنی ومزین بریوکسك رصدخانه وار ایدی ۰ کلدانیلر بونده یلدزلری رصد ایدرلر ایدی ۰ بورصدخانه‌نك اوستنه ژوپیتر ویونون وریانك تمثاللری قونلمش وشو تمثاللر التونه قابلانمشیدی ۰ کذلك اوکنده برده التونه قابلی برسفره واوزرنده اوانی وبعض تحف شیلر وارایدی ۰ هپسنی فرس پادشاهلری کوتوردیلر ۰ بوبنانك اثاری بوکونه دکین پورسیپانك خرابه‌لرنده موجوددر ۰ مذکور رصدخانه مصرده‌کی اهرامك الك یوکسکندن یوزقدم دها یوکسك ایمش ۰

بابلده جمله‌ٔ ابنیه‌دن معدود اولمق اوزره برده بر قلعه وارایدی که شو قلعه‌نك محیطی یکرمی استاده‌وارتفاعی سکسان قدم ایدی • قلعه یاننده بختنصره نسبت اولنان قصر صنعت معماریه‌جه اثار عجیبه‌دن ومنظره‌سی حیرت افزای عقول اوله‌جق ابنیه‌دن ایمش • قصری ولی‌ایدن آصمه باغچه‌لر دنیانك عجایب سبعندن معدوددر •

مورخ دیودورسك افاده‌سنه کوره شو باغچه‌لری سمیرامیسك اعقابندن بریسی یاپدرمشیدی • باغچه‌لرك هپسی یکدیکری فوقنده وسطوح قائمه وکمرلر اوزرلرنده ایدیلر • مذکور باغچه‌لر مربع الشکل وهر ضلعنك اوزونلغی یوزیکرمیشر مترو ایدی • سطحلردن هر بریسنك اوزرلرینه چقلمق ایچون برر نردبان وبرندن اوبرینه کیدلمك ایچون قائمه‌لر اوزرلرینه موضوع برر یول وار ایدی • سطحلری طوتان قائمه‌لرك هپسی یالدزلی خیزران ایله مستور ایدیلر • قائمه‌لرك اوزرلرنده‌کی طوغله‌دن یاپلمش ایکیشر سطحدن هر بریسنك اوستنه قلایدن صحیفه‌لر وضع اولنمش واوستلرینه طپراق سریلوب شو طپراغه داللری منتشر لطیف اغاجلر دیکلمشیدی • باغچه‌لرك اوزرلرینی اورتن آصمه واغاجلر مزین دیرکلر اوزرلرنده ایدیلر • هر بر دیرکك باشدن باشه ایچی اویولمش ونهردن صو

الوب باغچه‌لره دوکلك ایچون ایچلرینه مصنع آلتلر قونلمشیدی . کرك اورتیلرك، کرك ضیا المق ایچون ارالرنده‌کی پنجره‌لرك انشاسنده‌کی صنعت عقلاره حیرت ویره‌جك صورتده ایدی .

انقلابات زمان هپسنی خراب ایدرك او نمونهٔ جنت دینله‌جك حدایق معلقه‌نك، او عمران حیرتبخشانك موقعلرنده بوکون موجود اولان شیلر تپه‌لر، خرابه‌لر واول لطیف اغاجلرك اوزرلرنده اوتن کوزل صدالی قوشلره خلف اولانلر بوملردر .

بابل شهری مربع الشکل اولوب هر ضلعنك اوزونلغی یکرمی ایکی کیلومترو ایدی . ابتدا اطرافنه سور یاپدران بابل پادشاهی بلاءداندر . شو اسم بابل پادشاهلرینك برقاچنه اطلاق اولندیغندن هر برینك زمانلرینی تعیین ایتمك ممکن اوله‌میور . لکن سوری یاپدران میلاددن سکز قرن مقدم بابلده حکمفرما اولان مرودخ بلاءدان اولدیغنی تصریح ایده‌یورلر . بعض محققین بابل اطرا - فنده‌کی سورلرك اوسطی اولان نیویت بیل سوری میلاددن طقوز قرن مقدم بابل ملکه‌سی بولنان سمیرامیسك بنا کرده‌سی اولدیغنی بیان ایلدیلر .

دیودورس دیرکه « سمیرامیس اسلافنه تقدم ایتمك

ایچون مدینهٔ بابلك ابنیه‌سی حقنده چوق همتلر اختیار ومهندسین وعمله‌دن ایکی ملیون قدر نفوس جمع ایله فراتك یاردیغی سوری یاپدردی . شوسورك حولی یتمش بیك مترودر . سورك بناسی خیلی عظمتلی ایدی . دیواری اوزرنده یان‌یانه درت عربه یوریه بیلور ایدی » .

سورده ایکیوز برج وار ایدی . وسعت وارتفاع جهتیله جمله‌سی بربرینه مساوی ایدی . سمیرامیس ابنیهٔ سوردن هربراستاده‌لك محلی اصحابندن بریسنه حواله ایله برسنه‌ده یاپلمسنی امر ایتدی . امری اوزره یاپلدی . شوسورك اثری حالا باقیدر .

تاریخ کتابلرندن اکلاشیله‌یورکه بابلك اطرافنده برقاچ سور وارایمش . بابل پادشاهلرینك بعضیلری افتخار ونام‌لرینی ابقا ایچون ادلرینی مملکتلرنده‌کی بیوك بنالرك اوزرلرینه یازدروب اول ابنیه‌نك بانیلری کندولری اولدقلرینی کوستررلر ایدی . حتی بختنصر « امیغوربیل ونیویت‌بیل سورلرینی بن یاپدردم » دیو اوزرلرینه یازدرمشدر . بختنصر ایسه نیویت بیلدن چوق زمان صکره‌در .

نیویت بیل سورینك ارتفاعی یوز اون واحاطه ایتدیکی بقعه‌نك مساحهٔ تربیعیه‌سی اوچیوز سکسان اوچ

بيك ذراع اولديغى مورخلرجه مصدقدر . شهرك معموريت ونفوسى ارتدقده سور داخلنده يكى ياپيله جق ير قالمديغندن خارجنده ابنيه ياپمغه باشلاديلر . خارجنده ياپدقلرى بنالر دخى سوره يتشدى . بختنصر ياپلان يرلرك اطرافنه برسور ياپدروب شو سوره اميغور بيل ديو ادقودى . بوسور اورطه سوردن بيوك ايدى . ارتفاعنده مورخلرك سوزلرى اختلاف اوزره در . خلاصهٔ اقوال يوكسكلكى طقسان وقالنلغى سكسان بش ذراعدن عبارت وبرجلرى ديوارلردن يوز قدم مرتفع ايدى .

هيرودوتك يازشنه كوره بيوك سور شهرى برشكل مربعيده احاطه ايدوب احاطه ايتديكى محلك مساحهٔ تربيعيه سى (٥١٢) كيلومترودر .

اميغوربيل سورينك تونجدن يوز قپوسى ودرت جهتنك هربريسنده يكرمى بش قپو وارايدى . دشمن هجومندن قورقلديغى وقتلر قپولرى قپارلرايدى .

موخلرك يازشلرينه كوره بابل شهرينك زقاقلرنده كى استقامت پك منتظم وبرقپودن اوبر قپويه قدر امتداد ايدن زقاق براستقامت اوزره ممتد ايدى . شهر زقاقلرله التى يوز يكرمى بش مربعه تقسيم اولنمش وهربر مربعك

مناسب موقعلرنده باغچه‌لر یاپلمشیدی . باغچه‌لرده میوه اغاجلرینك، سبزواتك انواعی موجود ایدی .

بختنصرك یاپدردیغی سورك محیطنده مورخلرك سوزلری اختلافلیدر . هیرودوت یتمش ایکی کیلومترو اولدیغنی کوستره‌یور . صحتی بودر . شو سورك تمامیله خرابی اکزرسیس زماننده‌در . اسکندرك وقتنده یالکز نیویت بیل دینلان سور قالمشیدی .

دیودورس دیرکه « بابلده‌کی ابنیهٔ عجیبه‌دن ایکی قصر دخی وار ایدی . سمیرامیس بونلرك هر بریسنی نهر اوزرنده بنا ایلدیکی کوپرینك بر طرفنده یاپدردی . شو کوپری فراتك بر طار یرنده آلتی یوز ذراع اعشاری اوزونلغنده و اوتوز قدم عرضنده، قوتلی قاعده‌لر اوزرلرنده ایدی . طاشلری تیمور باغلرله ربط ایدلمش و ارالرینه قورشون اقیدلمشیدی . قائمه‌لرك صو کلدیکی طرفه طوغری اولان جهتلری مستدیر و کوپرینك سقفی سرو و صنوبر اغاجلرندن معمول ایدی . کوپرینك ایکی طرفنده‌کی ایکی قصرك بریسی شهرك شرق جهتنده، اوبریسی غرب جهتنه ناظر ایدی . شو ایکی قصرده‌کی صنعت معماریه و مهارت هندسیه پك مکمل ایدی . غرب جهتنده‌کی قصرك محیطی اون بر کیلومترو ایدی .

اطرافنده طوغله‌دن برسور بنا اولنمش وبوسوری دخی برایکنجی سور احاطه ایدوب ایکنجی سورك اوزرنده برطاقم رسملر یاپلمشیدی . رسملر برکونه اتقان ومهارتی حاوی ایدی‌که کورنلر ذی‌روح ظن ایدرلر ایدی . اشبو سورك محیطی قرق‌استاده‌یه وقالنلغی اوچیوز طوغله‌یه وارتفاعی طقسان ذراعه مساوی ایدی . بونك اوکنده براوچنجی سور وار ایدی‌که اصل قصری محیط ایدی . کرك سورلر، کرك برجلر اوزرلرنده حیوانلر وصید - کاهلر صورتلری انشا ایدلمش وبوراده سمیرامیسك تمثالی برقصراق اوزرنده یاپلوب النده‌کی حربه‌یی برقپلانه ونینوسك صورتی برفرس اوزرنده اوله‌رق النده‌کی قارغی‌یی برارسلانه صوقش کبی کوسترلمشیدی .

ایکنجی قصر وسعت ورونقجه برنجی‌قصرکبی دکل ایدی . بونك محیطی اوتوز استاده اولوب طوغله‌دن مبنی برسوری وارایدی . نینوسك وسمیرامیسك ورجال وعمالدن برجماعتك تمثاللری شوسور اوزرنده تونجدن اعمال اولنمش وبابل خلقنك بیلوس دیدکلری ژوپیترك تمثالی دخی بوسورك اوزرنده صنایع غریبه ایله یاپلمشیدی .

شو ایکی قصرك بیننده نهر فراتك اون ایکی قدم

التندن اون بش قدم وسعتنده طوغله‌دن بنا ایدلمش بر یول قصرلك بردن دیکرینه ممتد ایدی » .

قصرلر حقنده دیودورسك خلاصهٔ تعریفاتی بودر . لکن قصرلرك بانیسی بختنصر اولدیغی صکره بولنان یازولردن اکلاشلمشدر . بوقصرلردن شهر جهتنده کینك خرابه‌لری الیوم باقیدر .

امیغوربیل ایله نیویت‌بیل ارالرنده‌کی موقع پورسیپا دینلان مدینه ایدی . پورسیپا اثور لساننده برج لغات معناسنه‌در .

پورسیپانك موقعی حله‌نك اون ایکی کیلومترو جانب غربیسنده وفراتك درت کیلومترو بعدنده‌در . برج مذکور خرابه‌سندن برتپه اوزرنده بربیوك دیوار موجود وارتفاعی قرق‌التی مترودر . بوخرابه یامشهور برج نمرودك' یاخود سیاراته مخصوص هیکلك خرابه‌سی اولدیغنی ظن ایده‌یورلر . هیکل مذکور سیارات سبعه‌یه مخصوص یدی برج اولوب هربریسی بردرلو بویا ایله بویالی ایدی .

کلدانیلرك زعملرینه کوره شوبنانك بانیسی پادشاهلرندن بریسی ایکن صکره بختنصر تجدید ایتدرمشدر . بختنصر لساننده‌ن اوله‌رق اوزرنده‌کی یازولردخی بویله کوستره‌یور .

شو يازولرى حاوى خزفدن معمول صحيفه‌لرى انكليز رولنسون ميلادك (١٨٤٥) سنه‌سنده بولمغله لوندره‌ده‌كى موزه‌خانه‌يه كوتورلدى ·

يازولرك ترجمه‌سى

« بن بختنصرم · بابل پادشاهى‌يم هرمى وطبقه‌لرى حاوى اولان برجى بن ياپدردم · بن بابل پادشاهى نابوبولاسرك اوغلى‌يم · اله اعظم اولان مرودخ بنى بابلده توليد ايله معبدينك تشييدينى بكا امر ايتدى · شوهرم مرودخك مقاميدر · يرده، كوكده اولان بنالرك بيوكيدر · بن مرودخك مقدسنى يكيلدم · قرار جلالنه مخصوص اولان مكانى آلتون ايله تجديد ومقر خلد اولان طبقه‌لرى حاوى برجى آلتون وكومش ومعدنيات سائره ومينا كارى مرصع طوغله‌لرله وسرو وصنوبر اغاجلريله تشييد ايتدم · برنجى بنا كه بابلى اكديره‌جقدر قواعد ارضك وايكنجى بنا كه پورسيپايى اكديره‌جقدر · يدى انوار مسكونه‌نك هيكليدر · بونك بناسنه بندن مقدمكى پادشاهلر باشلاديلر ايسه‌ده بتوره‌مديلر · شو بنايه باشلانديغى وقتدن بنم زمانمه قدر يتمش ايكى زمان [١] كچمشيدى ·

[١] برزمان يتمش سنه‌در ·

پك چوق وقتلر دهر اهمال وبکن پادشاهلری بنانك اتمامنده عاجز ایلدی • سیللر، فورطنه‌لر انلرك یاپدقلرینی خاك ایله یکسان ایلدی • مزودخ کبیر بنم عزممی شدتلندردیکندن موقعنی تغییر واساسنی تعطیل ایتمکسزین بناسنی اعاده ایتدم » •

بابلده کشف اولنان اثار جمله‌سندن نهر جانبنده برسور اثرلریده کورلمشدر • شو سور بابل پادشاهلرندن نابونیدك یاپدردیغی سور اولدیغی ظن اولنه‌یور • بیرسوس دیرکه « سور مذکور مادملوکندن قورش (کیخسرو) لك مدینهٔ بابله کیردیکی سور شمالی طرفندن جنوبده‌کی منفذ فراته قدر ممتددر • مساحه‌سی ایسه بابل مساحه‌سنك مجموعنه مساویدر •

« بوسور بابلك اشاغی طرفنی نهرك طغیانندن حفظ ایچون یاپلمش اوللیدر » دیورلر •

بابلك موقعی حله قربنده، فرات اوزرنده واقع وبش میل قدر ممتد اولان خرابه‌لر اولدیغنه مورخین متفقدرلر • فراتك مجراسی ذاتاً شمدیکی مجرا ایکن بابلك بناسنده شهرك اورطه‌سنه چویرلمشیدی • شهرك خرابندن صکره مرور ایام ایله ینه مجرای قدیمنه دوندیکی اقوال

مورخین جمله‌سندندر . فراتك صول طرفنده اولان صو سدلرینك اثرلری بوكا دلیل كوستریله‌یور .

زمان معموریتنده بابله آلتون مدینه‌سی وعظمت وشانجه ممالكك سیده‌سی دینلورایدی . ایادیٔ روزكاردن عوارض مخربانه‌یه تصادفی اوعظمت وشانی بردرجه محو ایتدیكه اكتشافات اخیره زماننه قدر احوال تاریخیه‌سی بیله موهومات صره‌سنه چكمشیدی .

قطر بابل جزیره‌نك جهت جنوبیه‌ و خلیج عجمك جهت شمالیه‌سنده واقع برقطعه‌دن عبارتدركه یوقاروده ذكر اولندیغی اوزره بوكا بلاد كلدان دخی دینلور . شوقطعه میلاددن مقدمكی یكرمنجی عصرده كلدانیلرك حلولی جهتیله بلاد كلدان نامنی آلدی . قطر مذكور نفس بلاد بابل (بین‌النهرین)، بلاد كلدان (ملتقای نهریندن بصره كورفزینه قدر)، مقاطعهٔ ستاكینی (شرق جهتی) اقسامنه منقسمدر . بعضیلرینك قولنجه ابولونیاس وستاكینی وجنوبده میسان قسملرینه منقسم اولوب ملت اسلامیه اورالری فتح ایتدكده عربلر بلاد كلدانه سواد عراق تسمیه ایلدیلر . شمدی تكریتدن بصره‌یه قدر عراق عرب دینله‌یور .

بابلك مداین مشهوره‌سی بابل، ایس، اورخوه، سیتاکه، کته‌سیفون، سلوقیه شهرلریدر.

مملکت بابلك ملوك کلداندن مقدمکی وقوعات تاریخیه‌سنی قدمای مورخین خرافات ایله مزج ایتمشلردر. انجق نمرود بابل شهرینی قبل الهجره (۳۲۶۲) سنه‌سنده تأسیس ایلدیکنی مورخلردن چوغی قبول ایلدکلرندن بابل وقایع تاریخیه‌سنه اولوقتی مبدأ اتخاذ ایلدك.

- ٦ -

بابل مملکتی تاریخی

قبل الهجره

(۱۱٦۰ — ۳۲٦۲)

مورخلرك روایتلرینه نظراً بیرسوس تاریخنده خلقت عالمدن بدأ ایدرك مبدأ عالم ایله بیلوس اراسنده برطاقم وقوعات وحیوانات موهومه ذکر ایتدکدن صکره دیرکه

« اولا بابلده بشقه بشقه اصلاردن منشعب قبیله‌لر وارایدی. شو قبیله‌لر کلدان بلادنده اقامت اوزره ایدیلر. بونلر بهائم کبی انتظامسز وخشونتلی برحالده یشامقده ایکن ابتدا اریثره (هنددکزی) دکزندن برحیوان هائل

چقدی . شو حیوانه اوانس دنیلور ایدی . جسمی بالق کبی اولوب باشنك التنده برده انسان باشی وقویروغنك التنده ایکی انسان ایاغی وار ایدی . انسان کبی تکلم ایدر ایدی . صورتی حالا محفوظدر . اوانس کوندزلری انسانلر اراسنده کچیروب هیچ برشی یمز ایدی . خلقه علم، ادب، فنون عامه، شهر وهیکل بناسی، قیاس ارض، اکین اکمك، حاصلاتی نه صورتله حفظ ایتمك کبی انسانلرك تمدن وتعیشنجه محتاج اولدقلری هربرشیئی تعلیم ایدر وزمان غروبده دکزه کیدرك کیجه‌لرینی دکزده کچیرر ایدی . بوندن صکره بوکا بکزر برحیوان دها ظهور ایتمکله شو حیوان طوفاندن مقدم کی پادشاهلرك اسملرینی بیان صره‌سنده درج اولنور . اوانس اصل ترکیب اشیایی یازوب خلقه اوکرتدی » .

بیروسوس بوندن صکره پادشاهلری ذکر ایدوب دیرکه « خلقت عالمدن طوفانه قدر اون پادشاه حکم ایلدی .

برنجیسی کلدانی الورسدر . مدتی (٤٣٢٠٠) سنه‌در .

آلورسه اباروس خلف اولدی . مدتی (١٠٨٠٠) سنه‌در .

اباروسی میلوس تعقیب ایتدی . میلوس پوتینبیلون شهرندندر . بابلده مدت حکومتی (٤٦٨٠٠) سنه‌در .

بوندن صکره امینون کلدانی بابل پادشاهی اولدی . مدتی (٤٣٢٠٠) سنه‌در . اریتره دکزندن چقدیغی یوقاروده ذکر اولنان اوانس امینون زماننده ایدی .

امینونه امیغاروس خلف اولدی . بوده پوتینبیلون شهرندن اولوب مدتی (٦٤٨٠٠) سنه‌در .

امیغالورسی تعقیب ایدن دارنوسك مدتی (٢٦٠٠٠) سنه‌در . دارنوسك زماننده اریتره دکزندن درت حیوان خروج ایتدی . شکللری اوانسه مشابه ایدی .

دارنوسدن صکره ایدوراخوس پادشاه اولدی . مدتی (٤٦٨٠٠) سنه‌در . بونك وقتنده مقدمکیلره بکزر برحیوان چقدی‌که شوحیوانك ادی اوداکوسدر .

ایدوراخوسی امسینوس تعقیب و (٣٦٠٠٠) سنه حکومت ایتدی . امسینوس سکزنجی پادشاهدر .

بوندن صکره‌کی اویتارنسك مدتی (٢٨٨٠٠) سنه اولوب اویتارنسه اوغلی کسیوثرس خلف اولدی . مدتی (٦٤٨٠٠) سنه‌در .

کرونوس بررؤیا کوروب طوفان ظهوریله خلقك هلاك اوله‌جغنی کسیوثروسه خبرویردیکندن کسیوثروس

برکمی یاپدروب اقربا و اصدقاسیله برابر کمی یه دخول واطعمه، اشربه، حیوانات دخی کمی یه ادخال ایتدی . کمینك طولی بش استاده و عرضی ایکی استاده ایدی . صکره طوفان ظهور ایلدی . طعاملری بتمکله کسیوثروس قوشلردن بریسنی طعام و مکان بولمق ایچون کوندردی . قوش برشی بولهمدی . ایکنجی دفعه قوش دونه‌رك ایاغنده چامور کورلدیکندن صو چکلدیکی اکلاشلدی . کمی ایله اراشدروب قاره‌یه چقمقله کسیوثروس سجده کذار شکر اولدی . بابلده بتلره قربانلر کسلدی . کمینك چقدیغی یر دخی ارمنیه‌ده کردویانه (کردستان) طاغلرندن برطاغ ایدی » .

ایشته بیروسوسك خلقت عالمدن طوفانه قدر بابلده‌کی بیلوس هیکلی سجلاتندن الوب کتابنه درج ایلدیکی وقوعات تاریخیه‌دن منقول اولمق اوزره قدمای مورخینك نشر ایلدیکی سوزلر اقوال موهومهٔ مذکوره‌دن عبارتدر . قدمای مورخینك مبدأ عالمدن باشلایوب یورتدکلری تاریخلرك حالی بویله اولدیغندن تاریخ دورینه قدر کتب مقدسه‌دن و صکره ظهور ایدن اثار عتیقه‌دن بشقه مأخذه اعتبار اولنه‌مز .

بیروسوس دیرکه

« طوفاندن صکره بابلده سکسان التی پادشاه حکومت ایلدی . بونلرك مدتلری اوتوز درتبیك سکسان سنه در . صکره زرداشتك لواسی التنده اوله رق مادیلر (پیشدادیان) بابلی فتح ایتدیلر » .

مادیلرك فتحندن صکره سکز پادشاه (۲۲٤) وعیلامدن اون ایکی پادشاه (٤۸) ، ملوك کلداندن قرق طقوز پادشاه (٤٥۸) ، عربدن طقوز پادشاه (۲٤٥) ، اثور ملوکندن قرق بش پادشاه (٥۲٦) سنه حکومت ایلدی » .

مادیلرك بدایت حکومتلرندن اثور ملوکنك نهایتنه قدر کوستریلان مدت (۱٥۰۱) سنه دن عبارت اولوب (۷۸۰) سنه دخی زمان انقطاع اعتبار ایدلدیکندن بوتقدیرجه مادی حکومتی ابتداسندن میلاده قدر کچن مدت ایکی بیك ایکیوز سکسان طقوز سنه اولمش اولور .

بابلده مادی حکومتنك مبدئی تاریخ جدیدك بدایتیدر . بیروسوس ازمنه جهتیله عائلهٔ مادیه یه قریب اولدیغندن اندن صکره یازدیغی تاریخه موهوم نظریله باقله مز . بیروسوس مادیلرك بدایتیله طوفان ارهسنده کوستردیکی سکسان التی پادشاهه اوتوز درتبیك سکسان سنه مدت کوسترمش ایسه ده مادیلر وکلدانیلر ایله بابلك ملوك

متأخره‌سی اولان یوز اون برپادشـاهك مدتلرینه متعلق وقوعبولان تعدیلات ومقایسهٔ حسابیه‌یه نظراً هر برینه اون اوچ سنه مدت اصـابت ایتمکله طوفاندن مادیلرك بابلی ضبط ایلدکلری زمانه قدر مرور ایدن ازمنه ملوکی حقنده دخی بویله برتعدیل حسابی اجرا اولنوب حاصلی ذکر اولنان (٢٢٨٩) سنه ایله برلشدیرلدکده طوفاندن میلاده قدر اولان مدتك (٣٤١٣) سـنه اولمسی لازم کلور . بوده صحته قریبجه‌در .

قدمای مورخینك ادوار تاریخیـه ایله اودورلره یاقن کچمش زمان وقوعاتنه دائر ایراد ایلدکلری افادات عمومیه مستثنا اولمق اوزره دها مقدم‌کی ازمنه وقوعاتی حقنده کتـابلری خرافات و موهـومات ایله طـولمش اولدیغندن شو فقدانیٔ مأخذ ضرورتندن طولایی بابل واثور مملکتلرینك اسکی زمان تاریخنه کلیاً مفقودنظریله باقیله‌یور ایدی . انکلتره دولتنك اسـبق درسـعادت سـفیری لورد لایارد اوائل حالنده موصـل طرفلرینه سـیاحت وازمنهٔ قدیمـه‌یه مخصـوص اوق وچوی شکلنده‌کی یازیلرك حلیله اثور ممـالکنده‌کی خرابه‌لرده بولـدیغی خطوط و اثار عتیقـه و مؤخراً فرانسـه دولتنك موصل قونسلوسی موسیو بوتا ودها صکره‌لری

مستر رسام وسائر اوروپالو سیاحلرینك بابل واثور بلادی خرابه‌لرندن چقاردقلری یازیلی طوغله‌لر اثور و بابل دولتلرینك معلومات تاریخیه‌لرینی بر درجه‌یه‌قدر میدانه چیقاردی . لورد لایاردك او خرابه‌لردن چیقاروب لوندره‌یه کوتوردیکی یازیلی طوغله‌لر یان‌یانه ییناشدیریلو- بده بر یره دیزلسه ایکی میل مربعی بر محل استیعاب ایدر . ذکر اولنان یازولردن برقاچ بیك سنه مقدمکی وقوعاته دائر خیلی مباحث تاریخیه ترجمه اولندی . شو وقوعات تاریخیه‌دن کتابمزده صره‌سیله بحث ایده‌جکز . لکن شو اکتشافات هنوز مطلوبه موافق اوله‌جق بر درجه‌یه وارمامشدر . بوندن صکره وارمسی ملحوظدر .

مورخینك محققلری امم اولی اخبارینك مضبوطیت وصحتنه اعتماد اولنماسی حقنده متفقدرلر . اخبار مذکوره- جه کتب مقدسه‌ده اولانلرك تصدیقیله اکتفا ایلمدیلر . صحایف تاریخده ابتدا ظهور ایدن مملکت نمرود مملکتی‌در . توراتده مذکور اولان بابل ، اکد (آقد) ، ارك ، کلنه مدینه‌لری نمرودك مدینه‌لریدر . مبحوث عنه اولان نمرود نمرود بن کوش بن حام بن نوح اولوب اعقابنك هر بریسی نمرود لقبیله یاد اولنمشدر . لکن بونلرك وقایعنه دائر مورخلرك یازدقلری شیلر توراته موافق دکلدر .

بناءً عليه اورخامسدن مقدم کی ملوکك کیفیات و اسملری حقنده کی اخبارك وثوق واعتباره شایان اوله‌میه‌جغنی ثقات بیان ایدیورلر • اثار عتیقه‌جه دخی اورخامس زماننده برو وقوعاته معلومات النمشدر •

اورخامس نمرود بن کوشك اعقابندن اولوب بابلده حکومت ایدن نمارده‌نك یدنجیسیدر • افتخار ایچون ابتدا ادینی طاش اوزرینه یازدیران بودر •

اورالکلدان مدینه‌سی خرابه‌لری ارالرنده بولنان اثاردن مدینهٔ مذکوره‌نك سورینی بنا ایدن واوراده بر بیوك هرم یاپدیران اورخامس اولدیغنی استفاده ایلدیلر • اور شهری مداین بابلدن اولوب بلاد کلدانك اقدمی اولدیغی توراتده مذکوردر • اور شهرینی ابتدا عاصمه اتخاذ ایدن اورخامسدر • اورخامس اورده وصفیره‌ده‌کی ایکی هیکلی معبود ناره ونیبورده کیلرك برینی اله افلاك ودیکرینی ام الالهه اعتقاد ایتدکلری تاؤوثه نسبت ایتمشدر •

اورخامسدن صکره اوغلی ایلغی قیام و باباسنك اورده باشلاتدیغی بر هیکلی اتمام ایلدی • ایلغیدن صکره ساغر کتیاس پادشاه اولوب صفیره شهرینی دار-الملك اتخاذ ایتدی • اوروپالولر صفیره خرابه‌لرنده‌مرمر-

دن بر بارداق بولدیلر . شو بارداغك اوزرنده (نارام سین) یازیلی ایدی .

نارام سین ساغر کتیاسك اعقابندندر . (سین) قر معناسنه‌در .

بابل ملوك قدیمه‌سی اولان بنی کوش قره عبادت ایتدکلرندن اسملرینه سین منضم اولانلرك جمله‌سی او ملوکدن و اورخامسك اعقابندندرلر .

مادی پادشاهی میلاددن (۲۲۸۹) و هجرتدن (۲۹۱۱) سنه مقدم بابلی بالمحاصره فتح و اهالیسی حقنده مظالم عظیمه ارتکاب ایلدی . اهالی صبر ایده‌مدیکندن چوغی ممالك سائره‌یه فرار و التجایه مجبور اولدیلر . یوقاروده اشارت اولندیغی اوزره بابلده مادی ملوکندن سکز پادشاه ایکیوز یکرمی درت سنه حکم ایلمشلردر .

مادی ملوکندن صکره قبل المیلاد (۲۰٦۵) و قبل الهجره (۲٦۸۷) ده بابلی عیلام ملوکی ضبط ایتدیلر . ملوك عیلام اون ایکی پادشاه اولوب مدتلری (٤۸) سنه‌در . کدرلاعومر واربوك ملوك عیلامدن معدوددرلر . ملك سدوم ، ملك عموره ، ملك ادوم ، ملك صبوئیم ، ملك بالع (۱۲) سنه کدرلاعومرك اطاعتنده ثبات ایتدیلر ایسه‌ده اندن صکره اسار و شنعار وامم سائره ملوکیله

بالاتفاق عصیان ایتدکارندن کدر لاعومر حرباً غالب ومظفراولدی . کدرلاعومر حضرت ابراهیم علیه السلام افندمزله هم عصر اولوب نبی مشار الیه حضرتلرینك برادرزادهٔ عالیلری حضرت لوط علیه السلام کدر لاعومرك ملوك مذکوره ایله بالمحاربه غلبه‌سی صره‌سنده اخذ ایلدیکی اسرا ایچنده ایدی . حضرت ابراهیم استماع بیوردقده حضرت لوطی ید اسارتدن تخلیص بیوردیلر . بنی عیلامدن صکره قبل المیلاد (۲۰۱۵) و قبل الهجره (۲٦۳۷) ده کلدانیلر بابلی ضبط ایلمشلردر .

بابلده حکومت ایدن ملوك کلدان اللی طقوز نفردر . مدتلری (٤٥۸) سنه‌در . ملوك کلدانك بابلده شوکتلری امتداد ایدرك دائرهٔ ملکلری خارجنده بولنان امتلرك چوغنه غلبه ایلدیلر . کلدان ملوکنك صیت کوس شهرت وشوکتلری افاقگیر اولقدن ناشی کندولرندن مقدمکی بابل دولتلرینك اسملری اونودیلوب یالکز ملوك کلدان مشهور اولدی .

کلدان ملوکنك الك ابتدا معروف اولانی اسمی داجون در اسمی داجون فتوحات وغزواتجه کثیر الوقایع اولوب امور سیاسیه‌جه پك ایلروده ایدی .

اثوریلرله ارالرنده بیوك بیوك محاربه‌لر وقوعبولمشدر ٠ اثوریلر مغلوب وتحت اطاعتنه داخل اولدیلر ٠ داجونك زماننده عاصمهٔ مملکت بعضاً بلاد بابلدن اور وبعضاً بلاد اثوردن شرقات ایدی ٠ فرانسزلرك کشف ایلدکاری اوانس هیکلی بونك بنا کرده‌سیدر ٠ زماننده تبعه‌سی فوق العاده ثروت ونعمته نائل وعلوم وفنونده مترقی اولدیلر ٠ داجونك زمان حکومتنك تاریخی مجهول ایسه‌ده تغلت فلاسره منسوب بر اثرده هیکل اوانسی تجدید ایتدیکنی وزمان تجدیدی بناسندن یدیوز سنه صکره اولدیغنی یازمشدر ٠ تغلت فلاسر ایسه میلاددن مقدم کی اون ایکنجی عصرده اولدیغنه نظراً اسمی داجونك زمانی میلاددن مقدم کی اون طقوزنجی عصرده اولمق لازم کلور ٠

اسمی داجوندن صکره کنغون وشامس نامرنده ایکی اوغلی بری دیکرینی تعقیب ایله مسندنشین حکومت اولمش ایسه‌ده قنغی بریسی مقدم اولدیغی مجهولدر ٠

داجونك اعقابندن همورابی‌نك دخی بیوك شهرتی اولوب کلدان ملوکی ارasنده اثار عتیقه یازیلرندن الك اول بونك اخبارینه دائر معلومات النمشدر ٠ عاصمهٔ مملکتی اور الکلداندن بابل شهرینه نقل ایدن همورابی‌در ٠

عاصمه اولوجهله نقل اولندقدن صکره بلده‌نك موارد واسباب ثروتیده بابله انتقال ایلدیکندن صکره‌لری اور شهری خراب اولدی. موقعی مغاره‌لردن بیلنه‌یور.

بعضیلری (اور) اورفه اولدیغنی سویلمشلر ایسه‌ده صحیح دکلدر.

همورابی نك علو همتی مبانی وهیاکل وقصور انشاسنه مصروف ایدی. اوروپا سیاحلری همورابی‌نك ابنیه‌سنده بولدقلری طوغله اوزرنده شو عباره‌نك مآلی یازیلودر.

« بن همورابی‌یم. انو وبیلك خالص دوستی‌یم. ومرودخ جبارك صدرینه انشراح ویرن شمس راعینك ولیسی‌یم. بن الهه‌نك دوستی‌یم. کافهٔ امم اوزرینه متسلطم آلهه بنی شو امتلر اوزرینه آمر ومالك تعیین ایلدیلر »

همورابی بابلده بر بیوك قنال اچوب بر دیوارده‌کی طوغله‌ده کندی لساندن شو عباره‌نك مآلی یازیلودر

« بن بابلك مقتدر پادشاهی همورابی‌یم. اقطار اربعه‌نك زمانلری بنم ید ضبطمده‌در. مرودخه مخالف اولانلرك قاهری‌یم. بین وبیل سومیر واکد امتلرینك پادشاهلغنی بکا ویردیلر. اهل بابلك سبب سعادتی اولان نهری بن اچدم. سومیر واکدیلرك یرلرینه قدر یتشوب

کسلیه جك مناهل اجرا ایلدم . نعمتلی چایرلریکزده احتیاجدن سالم اوله‌رق تعیش ایدیکز . سزك یریکز محل سعادتدر دیوانلره ندا ایتدم »

همورابیدن صکره سریر حکومت متعدد ملوکه انتقال ایدرك بونلرك اسملرنده اشتباه و خبرلرنده تداخل اولد یغندن بعضیسنی بعضیسندن تفریق درجهٔ تعذرده‌در . دولت کلدانیه شو ملوکك زماننده انحطاطه یوزطوتوب قبل المیلاد (١٦٦٥) دن (١٥٥٩) تاریخنه قدر عساکر مصریه‌نك هجومنه مقابله ایله ارالرنده پك چوق محاربه‌لر وقوع بولدی . بالاخره مصر فرعونی توتموزس سنه‌مذکوره‌ده بالذات فراتی عبور ایله بابلی محاصره و فتح ایلدیکندن بابل بلادی توتموزسك دائرهٔ اطاعتنه داخل اولدی .

توتموزسك وفاتنه قدر کلدانیلر اطاعتده دوام اوزره ایدیلر . وفاتندنصکره خلفنه قارشو لوای مخالفت اچد قلرندن اوچنجی توتموزسك زماننده دکین حال بویله جریان ایلدی . اوچنجی توتموزس عسکرله کلدانیلر اوزرلرینه هجوم و بابلی محاصره ایله ضبط ایدوب اهالیسنی تأدیب و اوزرلرینه اصحابندن بریسنی والی تعیین ایله مظفراً عودت ایتدی . اهالیٔ بابلك بو دفعه‌کی اطاعتلری میلاددن

مقدمکی (١٣١٤) وهجرتدن مقدمکی (١٩٣٦) سنه‌یه قدر دوام ایلدی ·

بابل اهالیسی فراعنهٔ مصرك تحت انقیادنده بولندقلری مدتجه مصردن تعیین اولنان والیلرك اداره‌سی التنده بولنوب شو والیلر اداره‌جه نینوی وسنجار ملوکی کبی مستقل ایدیلر · ولاة مذکوره عرب طائفه‌سندن وهپسی طقوز نفردن عبارتدر · بونلر هرنقدر عربی الاصل ایسه‌لرده جزیرهٔ مابین النهرین دائره‌سنده ساکن عربلردنمی یوقسه سوریه‌وکنعانیون عربلرندنمیدرلر مجهول وفقط سونخ نام بته طاپدقلرینه نظراً سوریه عربلرندن اولدقلری مظنوندر · بابلده حکومت ایدن عربلردن اوچ ملکك اسملری معروفدر · بونلردن برنجیسی (بورنبورباس) ، ایکنجیسی (کراهرداس) ، اوچنجیسی (تزیبوکاس) در · بابل واثور ارالرنده‌کی محاربه‌لری اچان بونلردر · شو محاربه‌لر ملوك عربك تاریخ انقراضی اولان سنهٔ مذکوره‌یه قدر دوام واثوریلردن تغلت سمدان سنهٔ مذکوره‌ده غلبه ایله بابلی مصریلرك ید حکملرندن تخلیص ایلدی ·

تغلت سمدان بابلی ضبط ایتدکده اصحابندن بریسنی اورایه والی تعیین ایدرك میلاددن مقدمکی اون ایکنجی

عصرك اواسطنه قدر اثور ملوكنك تحت اداره سنده قالدیلر ایسه ده او صره ده كلدانیلردن بلاٴدان ظهور ایتمكله جمع جنود واثوریلرله بالمحاربه بابلی ضبط ایتدی. مدینهٔ نیبور اطرافنه نیویت مرودخ سوریئی یاپان بودر.

بلاٴدان زماننده اثور ادار بلاٴسر قیام ایدرك ارالرنده خیلی قتال وقوع بولدی. هیچ بریسی غلبه ایده مكسزین ایكیسیده فوت اولدی.

وفاتلرنده بلاٴدانك یرینه نبوخذنصر (بختنصر) وادار بلاٴسر یرینه اثورزیس قائم اولوب ایكیسنك دخی وفاتلرینه قدر ارالرنده فتن وفساد جریان ایلدی. تغلت فلاسردن بدأ ایله بابلده اثوریلردن قرق بش پادشاه (٥٢٦) سنه حكم ایتمشلردر. قبل المیلاد (١١٠٠) وقبل الهجره (١٧٢٢) تاریخنده كلدانی مرودخ دنیاكی اثوریلر علیهنه قیام ایتدی ایسه ده اولوقت اثور پادشاهی بولنان تغلت فلاسر مرودخه غلبه ایتدی. اثور دولت اولی وثانیه سی وقایع وملوكی اثور مبحثنده تفصیل اولنه جقدر انشا الله تعالی.

اثوریلردن صكره یعنی قبل المیلاد (٦٠٦) وقبل الهجره (١٢٢٨) ده ایكنجی بختنصر '. (٥٦١) ده

اویل مرودخ (٥٥٩) ده نریکلیسر بابل پادشاهی اولوب طقوز آی دخی نریکلیسرك اوغلی بلا‌ئیاریسروك واون یدی سنه نابونید بابلده حکمفرما اولدیغی حالده قبل المیلاد (٥٣٨) وقبل الهجره (١١٦٠) ده فرس پادشاهی قورش (کیخسرو) عساکر کثیره ایله هجوم ایدرك بابلی استیلا ونابونیدی قتل ایتدی .

بابلك شو استیلاسی برصورت غریبه‌ده ایدی . بابل قلعه‌سنك متانتی جهتله محاصره فائده ویرمدیکندن کیخسرو فرات نهرینی متعدد جدوللره افراز ایله صولرینی ایردقدنصکره مجرای اصلیده عسکرك دیزلرینه کله‌جك درجه‌ده صو قالدی . ونابونید دشمنك تدبیرندن غفلتله ترتیب ایلدیکی مجلس عشرتده عالم ابه طالمشکن مجرای نهردن هجوم ایدن عسکر بابلی ضبط ایلدی . بابل تماميله استیلا ایدلمش اولدیغی حالده ضبطك غرابتندن ناشی اهالینك چوغی واقف اوله‌مامشدر .

تاریخ مذکوردن اعتباراً بابل مملکتی فرس دولتی النده قالوب ملوك فرسك صوك کیسی اولان دارانك مغلوبیتندن صکره اسکندر یونانی یدینه کچدی . اسکندر بابلی مقر سلطنت ایتمکی مراد ایدوب اوتاریخلرده خلل‌

پذیر اولان عمران سابقك اعادهسنیده تصور ایتمشیدی . چوق چکمکسزین وفات ایتمکله موفق اولهمدی .

اسکندرك وفاتندن صکره سلفکیه دولتنی تأسیس ایدن سلفکوس سلوقیه مدینهسنی بنا ایدوب مدینهٔ مذکورهنك بابله یدی کیلو مترو یاقنلغی و دولت سلفکیهیه عاصمه اتخاذ ایدلمك افکاریله کلدانیلره رغماً بابلك سقوطنه بر اساس وضع ایدلدیکی جهتله سلوقیهنك جوارده وجودی حقیقةً بابلك سقوطنی موجب اولدی .

میلاددن (۱۲۷) و هجرتدن (۷٤۹) سنه مقدم اشکانیان دولتنك بابل حقنده کوستردیکی تجاوز شدید شهرك بر بیوك قسمنی خراب ایدرك میلاددن (۲٦) و هجرتدن (٦٤۸) سنه اول بابلدهکی معموریت پك تناقص ایتدی .

بابل اشکانیاندن ساسانیانه انتقال ایتمش اولدیغی حالده حضرت عمر رضی الله عنه افندمزك خلافت سنیهلرنده ممالك اسلامیهیه منضم اولمشدر .

بابل ملوك فرس یدینه کچدکدن صکره کرك انلره، کرك ملوك سائرهیه تعلق ایدن وقوعات تاریخیه مباحث مخصوصهسنده یازیلهجقدر انشاالله تعالی .

- ٧ -

بابلك مذهب وعوائد و مدنيتى

بابلك سكان قديمه‌سى اولان سوميرى و اكديلر صائبى دیننده ایدیلر . شمس وقمر ايله سيارات خمسه‌يه وبونلرله برابر بعض مشاهيرك تمثاللرينه و سائر اصنام موهومه‌يه عبادت ايدرلر ايدى . سيارات ابتدا بابل علماسى معرفتيله كشف اولنوب مؤخراً ینه علماء بابل بروج اثنى عشرى كشف ايتديلر . كواكب مذكوره‌نك دور وحركاتنده احوال دوريه وبشريه ايچون احكام وتأثيراته معتقد اولدقلرندن علم تنجيمى وضع ايلديلر . بناءً عليه علم تنجيم كاهنلرينك يدلرنده برسلاح كبى ايدى . علم تنجيم خدمهٔ دين اولان كهنه‌يه مخصوص علومدن اولمغله بونلر زمانلرينى مسائل فلسفيه‌دن بحث ايله امرار و علم تنجيم ايله اشتهار ايدرك احكام واتصالات كواكبدن استنباط ايلدكلرى اخبار واحوال مستقبله‌يى ملوك واهالى‌يه تبليغ ايله جلب خير و دفع شر ايچون ذبيحه‌لرله خلقه كويا تطهير اعتقاد ايتديررلر ايدى . قوشلرك سيرندن ورؤيالرك تعبيرلرندن دخى بعض شيلر

استدلال ایدرك بوغازلدقلری قربانلرك اجوافنی تشریح وذبیحه‌لرك احشاو امعالرندن بعض احوال غیبیه کشف واخبار ایدرلر ایدی . بینلرنده جریان ایدن معارف مذکوره علوم ارثیه عد اولنه‌رق هیچ برکاهن کندی اولادندن بشقه کمسه‌یه سیر طیور کبی عرافت و احکام کواکبه متعلق تنجیم علملرینی تعلیم ایتمزلر ایدی . بناءً علی ذلك کهنه صنفی اهالئ سائره‌دن ممتاز و تکلیفات عمومیه‌دن معاف ایدیلر .

بابلده اهالئ قدیمهٔ کلدانیه عالمك ازلئ طبیعی اولدیغی وبدایت و نهایتی اولمدیغی اعتقادنده اولدقلری حالده فلسفه‌لرنده نظام و تدبیر ماده‌یی قضا وقدره ودنیاده صورتنمای مرآت وقوع اولان شئوناتك هپسنی تصادفه حمل ایله برابرهر شی الهه‌لرینك امریله حصوله کلور اعتقادینه ذاهب ایدیلر .

کاهنلرك اك بیوك تعلیملری کواکب سیاره‌نك حرکتلرینه دائر ایدی . احکام کواکبدن عبارت اولان علم تنجیمی ذکر اولندیغی اوزره اوغللرندن بشقه اشخاصه تعلیم ایتمزلر ایدی .

کلدانیلرجه کواکبك اعظمی زحل ایدی . بوکا کرونوس وهیلوس دخی دیرلر ایدی . زحل ایله سیارات

سائره‌نك طلوع وافوللرندن ورنكلرندن استطلاع اخبار ایدوب فورطنه‌ویغمورلردن وحرارتك شدتندن وقویرقلی یلدیزلرله کسوف وخسوف وزلازلدن خبر ویررلرایدی. کواکب مذکوره‌نك افقدن صورت طلوعلریله اتصالات وانظـار درجات وبروجدن و تنـاظرلرندن دخی بلاد واهالی ایچون خیر وشرك حدوثنی اسـتدلال واخباره دوام اوززه ایدیلر .

کلدانیلر زحل، مشتری، مریخ، زهره، عطارددن ماعدا اولمق اوززه بونلرك التلرنده اوتوز کوکب دخی اعتبار ایدوب شو اوتوز کوکبی الهۀ مشیره عد ایتمش ونصفنی عوالم علویه‌ده، دیکر نصفنی عوالم سفلیه‌ده‌کی اماکنك رقباسی بیلوب هر اون کونده برکره کواکب مذکوره عوالم علویه‌دن عوالم سفلیه‌یه رسول ارسالیله عوالم سفلیه‌ده بولنان اندن مقدم‌کی مبعوثلرك ینه عوالم علویه‌یه جلبندن خالی اولمدقلرینه‌وشو حالك ازلیتنه قائل اولمشلر ایدی .

علماء کلدان شمس بر سـنه‌ده، قمر بر آیده دورلرینی اکمال ایلدکلرینی. وسیارات سائره‌دن هربریسنك صورت مختلفه‌ده دورانی و بعضیلری بعضـلرندن سریع الحرکه بولندقلرینی بیلور وبونلرك موالید انسـان وخیر وشر

اکوانجه تأثیرات عظیمه‌لرینه معتقد اولورلر ایدی .

دائرة البروج خارجنده دخی یکرمی درت عدد کوکب اولدیغنه وشویلدزلرك نصفی شمالده، دیکر نصفی جنوبده بولندیغنه قائل اولدقلری کبی بو یکرمی درت کوکبی قضاةالکون اعتبار ایتمشلر ایدی .

کرهٔ ارضی ایچی بوش بر قایق کبی ظن ایدوب حادثات کونیه اوقایقك ایچنه دوکلدیکنه دائر زعملرینی تأیید ایده‌جك بینات ارائه ایدرلر ایدی .

کلدانیلرك شو علمی نه وقت بولدقلری معلوم دکلدر . کندولرینك ظنیلرینه کوره ایسه رصدنجومك بدایتی (٤٧,٣٠٠٠) سنه مقدم ایمش .

بابل اهالیسنك اتخاذ ایتدکاری معبودلر شامس (شمس)، سین (قمر) ادار (زحل)، مردوخ (مشتری) نرجل (مریخ)، استار (زهره)، نبو (عطارد) اولوب زحلی معبودنار، مشتری‌یی قاضیٔ اعظم، مریخی الهالحروب، زهره‌یی ملکهٔ انتصار و الههٔ تولید، عطاردی حکمت سامیه اعتبار ایدرلر ایدی .

کواکبدن بشقه دخی پك چوق معبودلری وار ایدی . رجال مشاهیردن بعضیلرینیده الهه صنفنه ادخال ایتمشلر ایدی . بابلك اوائلنده هند دکزندن چقمش دیدکلری

واوانس تسمیه ایتدکاری حیوان موهوم معبودلرینك اعاظمندن معدود اولدیغی کبی ملوك قدیمه‌لرندن بیلوسی عالمك مکونی والهه‌اتك باباسی بیلورلو ایدی ۰ (او) نامنده بر صنملریده وار ایدی که بوکا نور الهی و حکمت اطلاق ایدرلر ایدی۰ مزروعاتك خصب ورخاسنه تعلق ایدن مادهٔ لازمه‌یه مخصوص و انانتیس نامیله موسوم بر بتلریده وار ایدی ۰ بیلیت دیو یاد وام الهه‌ات والههٔ طبیعیهٔ کبری اعتقاد ایلدکاری صنم دخی معبودات مشهوره‌لرندن ایدی۰ اسامیٔ مختلفه ایله مذکور دها متعدد الهه‌لری وار ایدی ۰

بونلرك عبادتلرنجه فرض عد ایتدکاری شیلرك باشلوجه‌لری بتلره حیوانات ذبیحه‌لری و باغچه‌لرینك میوه‌لرندن وکندی صنعتلری اثارندن هدایا تقدیم ایلمك اولوب اوائل حاللرنده انسان ذبیحه‌لریده تقدیم ایدرلر ایمش۰ کلدانیلرك عوائد مذهبیه‌لرینه متعلق مثلا نسالری هیکلده نفسنی غریبه اباحه ایتمك کبی بر طاقم چرکین وفنا حاللریده وار ایدی ۰

کلدانیلرك علوم ومعارفجه شهرتلری ولسانلرینه مخصوص علم نحو، لغت، شریعت، مراتب الهیه، ادعیهٔ روحانیه، تاریخ طبیعی، علوم ریاضیه، علوم فلکیه مباحث

ومسائلنی حاوی کتابلری وار ایدی . بیوك شهرلرنده علوم تدرسنه مخصوص مدرسه‌لری اولوب ایچلرنده ونوس، نابوریانوس کبی خیلی عالملر ظهور ایتمشدر .

بریسی خط عبرانی، دیکری مسماری اولمق اوزره ایکی نوع یازولری وارایدی . خط مسماری چوی واوقه بکزر برطاقم حروفدن عبارتدر . صکره‌لری کشف اولنان اثار عتیقه اوزرلرنده‌کی یازولر مسماریدر .

بابل مملکتی اهالیسی پك زنکین ایدیلر . خزینهٔ دولته واردات یومیه برارتاب (اردب) راده‌لرنده ایدی‌که ارتاب فرسلره مخصوص کیله اولوب یونانیلرك مادمنی دیدکاری کیله‌دن اوچ شنك دها بیوك ایدی .

بلاد بابلده پك چوق یغمور یاغمدیغندن مزروعاتجه یغموردن پکده استفاده ایده‌مزلر ایدی . لکن فراتدن اراضیٔ مزروعه‌یه اول قدر جدوللر اچشلر ایدی که یاز موسملرنده نهرلرك صولری کاملاً اراضیٔ مزروعه‌یه جاری اولوب بصره کورفزینه بر قطره بیله صو کتمز ایدی . شو جدوللردن فرات ایله دجله اراسنده اولانلرك درونده کمیلر یورر ایدی . اراضینك قوهٔ انباتیه‌سی ایسه تخمك برینه ایکیوز وخصب اولدیغی سنه‌لرده اوچیوز قات حاصلات اعطا ایدر ایدی .

بابل حواليسنده هردرلو حبوبات، چوید، شکر قامشی، بهارات ومیوه حصوله کلور ایدی ·

معمارلق ورساملق فنلرنده اولان مهارتلرینی کشف اولنان آثار عتیقه کوستریور · منسوجاتلریده پك اعلا ایدی · معدن، جام، بللور کبی ایشلرده وعاج اوزرینه نقش وحکده ماهر ایدیلر ·

بابل مملکتی اهالیسنك مشروع اعتبار ایلدکاری عوائد مخصوصه لرینك باشلوجه سی قزلرینی قوجه یه ویرمك ایچون اتخاذ ایتمش اولدقلری قاعده ایدی · حد بلوغه رسیده اولان قزلری اوقات معینه ده برمیدان واسعه جمع ایله ابتدا الك کوزل اولانلرك وبعده حسن وجاذبه اوطاقك مادوننده بولنانلرك هربریسنی دلاللر یدلرینه اعطا ومجتمع اولان کنجلرك حضورلرنده بیع من یزیده عرض ایدوب قیمتنی بولان قزلری طالبلرینه صاتار وفقط تزویج شرطیله ویررلر ایدی · بیعه قونلمدقجه بابالر قزلرینی استدیکنه تزویجه وشباندن هیچ بریسی استدیکی قزی المغه صلاحیتی حائز دکل ایدی · بعد المزایده رغباتی منقطع اولان قزلری طالبلرندن قنغی بریسی تزویج ایده جکنی کفیل ایله تأمین ایدر ایسه الوب کوتورر وتأمین ایده مز ایسه اقچه سی رد اولنوب

قز کیرویه النور ایدی . مقتضای شریعتلری بویله ایدی .

عوائد مشروعه‌لرینك بریسیده خسته‌لرینك تداویلری حقنده اتخاذ ایتمش اولدقلری معامله ایدی . برخانه خلقندن بریسی خسته اولور ایسه او خسته‌یی اماکن عمومیه‌دن بریسنه کوتوروب میدانه قورلر ایدی . اورادن هر کیم کچر ایسه ــ خسته‌نك حال و علتنی سوال ایتمسی تکالیف مرعیه‌لرندن معدود اولدیغندن ــ خسته‌نك علتنی استیضاح ایدر و خسته‌نك اقرباسی او علاجی یاپوب او خسته‌یه ویررلر ایدی .

بابل اهالیسی بر قاچ طبقه‌یه منقسم ایدی که بعضیسی بعضیلرندن ممتاز ایدی . بونلردن عالملر بر طبقه و کاهنلر ، ساحرلر بشقه بشقه طبقه ایدیلر .

اهالینك لباسلری صوفدن ایاقلرینه قدر اوزامش بر کوملك و بونك اوستنده ینه بر کوملك ، انك اوزرنده دخی بیاض صوفدن برخرقه و باشلرینه کیدکاری قلنسوه ایله ایاقلرنده‌کی نعلیندن عبارت ایدی . عطریات استعمالنه پك مراقلی ایدیلر .

هر بریسنك پارمغنده برخاتم ویوررکن النده بر عصا دخی بولنور و باشلرینه کل و زنبق کبی بر چیچك طاقارلر

ایدی . خاتملرینك اوزرلرنده صاحبلرینك کندی و بابالرینك والهه‌لرینك اسملری منقوش ایدی .

اهالیٔ مرقومه‌نك حرب آلتلری برزره' باشلرنده تونجدن معمول طاقیه شکلنده برمغفر' اوجلری صفحه‌لی تیموردن بر کوچوك حربه و برقارغی' بر قبضه قلیج و برقالقاندن عبارت ایدی .

بابل و اثور اهالیلرندن بریسی دیکرندن اقچه استدانه ایتسه مدیون نفسنی دائنك یاننده ترهین ایدر ایدی . بورجنی ادادن عاجز اولان مدیون دائنك عبد مملوکی اولور ایدی .

اهالیٔ مرقومه‌نك ثروت وغناسی متحمل اولانلر استدکلری قدر زوجات اتخاذ ایده‌بیلورلر ایدی . پادشاهلرینك زوجه‌لرینی تکثیر ایتملری ایسه خصائص دولتدن معدود ایدی .

- ٨ -

اثوریا مملکتی جغرافیاسیله ارخیولوژیسی

اثور سام بن نوح علیه السلامك اوغلی اولوب طوفاندن صکره طوائف بشریه‌نك تفرقنده بر جماعته رئیس اولدیغی حالده نمرود ایله برابر ارض شنعاره و تبلبل

السنه وقعه‌سندن صکره اسمیله شهرتیاب اولان قطعه‌یه هجرت ایدرك قبل المیلاد (٢٦٤٠) وقبل الهجره (٣٢٦٢) تاریخلرنده مدینهٔ نینوانك بناسنه مباشرت ایلدی . او اثناده نمرود بابل شهرینه وضع اساس ایده‌یوردی .

شو قطعه اثور نامنی الدیغی وقت شمدی موصل ولایتنده واقع زاب صغیر نهریله جبل مقلوب اراسنده‌کی بقعهٔ صغیره‌دن عبارت اولدیغی مظنوندر . بقعهٔ مذکوره‌نك بیوك پارچه‌سی دجله‌نك صول طرفنده ایدی . تدریج ایله کنیشلیه‌رك دجله‌نك منبعندن قرب فراته قدر ممتد اولدی . معظم طولی شمال شرقیدن جانب غربی‌یه قدر بشیوز میلدن زیاده وعرضی اوچیوز اللی میلدن علی الاختلاف یوز میل قدر توسع ایتمشدر . مساحهٔ تربیعیه‌سی یوز بیك میل مربعیدن زیاده‌در .

قطعهٔ مذکوره‌نك حاوی اولدیغی بردوز صحرا عرض شمالینك اوتوز اوچ درجه یکرمی بش دقیقه‌سندن اوتوز یدی درجه یکرمی بش دقیقه‌سنه وطول غربینك اوتوز طقوز درجه یکرمی بش دقیقه‌سندن اوتوز اوچ درجه‌سنه قدر ممتددر . شو صحرا ایچنده سنجار وعبدالعزیز جبال صغیره‌سندن بشقه طاغلر یوقدر .

اثوریا قطعه‌سی ازمنهٔ قدیمه‌ده زراعت وحراثتله

معمور وسکنه‌سی غلبه‌لکلی اولدیغی موقعلرندن معلومدر . انفاً یازدیغمز صحرانك برجهتنده یوز، دیکر جهتنده ایکیوز قدر مدینه خرابه‌لری تعداد اولنمشدر . بعضیلری تحری ایلدکده اثور دولتنـك زمان عظمتندن قالمش پك چوق آثار عتیقه بولدیلر . شو کشفیات ومشهوداته نظراً اثوریا قطعه‌سـنك حدود حقیقیه‌سی شرقاً عراق عجمه وغرباً نهر فراته وشمالاً منبع دجله‌یه وجنوباً قرب بغداده منتهیدر .

اثوریا مملکتنك هصب دینلان ولایتندن بشـقه‌سی توراتده مذکور دکلدر . هصب ولایتی نفس ادیابینـه اوله‌جقدر . اسکی جغرافیالره باقلنجه ادیابینـه ولایتی جزیره‌ایله کردستان قطعه‌سندن مفرز بردائره‌در . ملحقاتی تصیبیندن سنجاره واورادن اربلده‌واقع غوغامله صحراسنه قدر ممتد اولوب بودائره‌نك شمدی برقسمی دیاربکر وبرقسمی موصل ولایتی داخلنده‌در .

استرابون وبطلیوس کبی قدمای جغرافیین اثوریا ممالکنی اثوراصلی، ابلیتیده، ادیابینه، ارتاکینه، آرباختیس دولومینه، کالاخینـه، ابلونیاتیده، ستاکینه، غرامیین نامله برطاقم ولایاته تقسیم ایلدیلر . بوولایتلرك چوغی اسامئ بلاد ایله مسمادرلر .

اربلیتیده اربیله و کالاخینه کالحه منسوبدر . لکن ادیابینه زاب صغیر وزاب کبیر نهرلرینه نسبت اولنمشدرکه شو ایکی نهر اوولایتك کردستان جهتنده کی اراضیسنی صولایان نهرلرك اك فائده لیسیدرلر .

اثور ممالکنـك اك مشهور مدینـه سی موصل قارشوسنده شمدی تل یونس وقیونجق دیویاد اولنان موقعده ایدی . کالخ الیوم نمرو دیو معروف اولان محلدر . ازمنهٔ قدیمه ده اثور والاسر یاخود ایلاسر دینلان موقعه شمدی شرقات وراسن یاخود راسینا نام مدینه لرك موقعنه رأس العین دینلور .

دیالا نهرینك دجله یه منصب اولدیغی محلده اوبیس نامیله یاد اولنور برمدینه ده وار ایدی . اسکی جغرافیالرده سنغار وسنغارا وتوراتده شنعار دینلان محل سنجاردر . عتیق جغرافیا کتابلرنده اثور ممالکندن پك چوق شهرلر اسملری ذکر اولنمش ایسه ده موقعلری مجهولدر .

اوروپالولرك اثور خرابه لرندن چقاردقلری آثار عتیقه دن اکلاشیله یورکه اثور دولت قدیمه سنك ابتدای تشکلنده مقر حکومتلری جزیرهٔ مابین النهرینـك خابور قطعه سنده واقع مذکور راسینا نام مدینه ایدی . مدینهٔ مذکوره خرابه لرندن رأس العین قصبه سنك یارم ساعت

بعدنده اليوم محيطی بش کیلو متro مقداری موجود وماعداسی نامشهوددر . اوخرابه ایچنده خانه‌لروزقاقلر اثرلری وبعض خانه‌لرك یانلری ویکپاره طاشدن قپولری وصو صهرنجلری حالا طوره یورلر . خرابهٔ مذکوره خارجنده اولان محللرك نره‌سی قازلسه ابنیه‌اثرلری ظهور ایده‌یور . راسینا سقوط ایتدکدنصکره اثور ملوکی عاصمه‌لرینی شمدی شرقات وازمنهٔ قدیمه‌ده ایلاسریاخود الاسر دینلان مدینه‌یه نقل ایلدیلر . شو مدینه‌نك موقعی نینوایه التمش میل مسافه‌در . غرباً فراته‌ جنوباً بابل قطعه‌سنه اتصال ایدر . ایلاسر دخی سقوط ایتدکده نروده وبعده نینوایه نقل عاصمه ایدلدی . لوردلایاردك ایلاسر مدینه‌سی خرابه‌لرنده بولدیغی اوچ قطعه اسطوانهٔ خزفیه اوزرنده‌کی یازولر اثور دولت اولیه‌سنه عائد وبرنجی تغلت فلاسرك اخبارینی حاویدر . اوخرابه‌لرده بشقه یازیلردخی بولندی . میلاددن (١١٣٠) سنه‌اولکی اخباری بیلدرر . دجله وفرات نهرلری اوزرلرنده اثور وبابل ناملریله‌ایکی متناظر حکومت اولدیغی ونیجه عصرلر دوام ایدوب صولت وقوت متناوباً برندن‌دیکرینه‌انتقال ایلدیکی ومیلاددن (١٢٥٠) سنه اول اثور بر قوتلی مملکت متحده اوله‌رق بر حکومتك تحت اداره‌سنده

بولندیغی وقبائل متفرقه محاربه‌لرده اوحکومتله متحداً حرکت ایلدکلری اوپازولردن استفاده اولنمشدر ۰

اثور ممالکنک عظمتده الک مشهوری نینوی ایدی ۰ بوشهری اثور بن سام بنا ایتدی ۰ یوقاروده ذکراولندیغی اوزره تاریخ بناسی هجرتدن (۳۲۶۲) سنه مقدم کوستریله‌یور ۰ هجرتدن مقدم کی یکرمی التنجی عصرده ونینوسک حکومتی زماننده بیوك شهرت بولدی ۰ نینوانك مساحهٔ تربیعیه‌سی بغایت واسع ایدی ۰ شهر مذکورك شهرتی سنحاریب (سناخریب) واعقابی زمانلرنده نینوسک وقتلرنده‌کی شهرتنی کچدی ۰ تاریخجه مصدق اولدیغی اوزره نینوی مداین اثوریه‌نك الك بیوکی اولان راسن شهرینك وبعده ایلاسر وصکره نمرود شهرلرینك سقوطنده ملوك اثوریه‌نك دارالملکی اولمشدر ۰ نینوانك شهرت وعظمتی بر درجه‌یه بالغ اولدی‌که اوعصرلرده بشقه شهرلر اودرجه‌یه بالغ اوله‌مامشیدی ۰ اهالیسی حظوظ وملذات نفسانیه‌یه انهماك ایدنجه‌یه قدر مملکتلرینك عظمت وشهرتی دوام ایلدی ۰ صکره‌لری لذائذ وملاهی ایله کثرت اشتغاللری بابلیلرك غلبه‌سیله کندی تدمیرلرینی نتیجه ویردی ۰ بناء علیه آخرالامر بابلیلر غلبه واموال واشیالرینك کافه‌سنی غصب ایله مملکتلرینی خراب ایتدیلر ۰

نینوانك موقعی نره‌سی اولدیغنده مورخلرك سوزلری اختلافدن سالم دكلدر . اشهر اقوال هیرودوتك دیدیكیدر . هیرودوت دجله‌نك جانب شرقیسنده اولدیغنی كوستره‌یورکه شهر موصلك قربنده وصویك اوبر جهتنده‌در .

نینوی ایكی دفعه خراب اولمشدر . برنجیسی هجرتدن (۱۲۸۰) سنه مقدم درکه مخربی ماد حكمداری ارباسیس وبابل وكلدانی پرنسی بلیسیس ایدی .

اوصره‌ده اثور حكمداری بولنان ساردانا پال مادیلرك هجومیله مغلوب اولوب نفسنی اولاد وعیال واشیاسیله برلكده احراق ایتدكدن صكره مادیلر شهری سراپا احراق وتخریب ایتدیلر . برمدت صكره اثوریلر استقلاللرینی اعاده ونینوایی تعمیر ایتمكله ینه سریر حكومت اورایه وضع اولندی . سناخریبك قیامنه قدر شومعموریت امتداد ایدوب انك زماننده نینوانك عزت وعظمتی اسكیدن زیاده اولدی . سناخریبك بعض آثارنده كندی لساندن اوله‌رق « بن دار سلطنتم اولان نینوانك جمیع مبانیٔ عظیمه‌سنی اعاده وشوارع قدیمه‌سنی تجدید ایتدم . مقدمكی طار یاپلمش یرلری توسیع ایلدم . مدینه خرابندن صكره كسب معموریت وكونش كبی اكتساب لطافت ایلدی » دیو یازلمشدر .

نینوانك اورطه‌سنده سناخریب ایله خلفلری برقصر عجیب یاپدرمشلر ایدی . شوقصر متانت وزینتجه احسن ابنیه ایدی . مدینهٔ نینوی احراز ایتدیکی شان وعزتله هجرتدن (١٢٤٧) سنه اوله قدر دوام ایتدی . او تاریخده ملوك اثوریه‌یه خلف اولان ساراقك اداره‌سی سقوطه باشلایوب اخر حکومتی اولان هجرتك (١٢٢٨) سنه مقدمنده‌ماد حکمدارلرندن‌کی اقسار وبابل حکمداری بختنصرك باباسی نابوبولاسر عسکرله هجوم ونینوایی تخریب ایتدیلر . برده اعادهٔ معموریت ایده‌مدی .

اثار عتیقه‌سی لسان حال ایله سویلیورکه مدینهٔ نینوانك غرائب ابنیه‌سی ومعموریتنك عجایبی بردرجهٔ حیرتفزاده ایمش . نه‌چاره‌که قدمای مورخین تفصیلاتندن بحث ایتمدیلر . هجرتدن سکز عصر اوله‌قدر کچمش زمانك وقوعات تاریخیه‌سندن معلومات کافیه النه‌میور . نینوانك اخبارندن الك اول بحث ایدن یهودی بنیامین تودولوسدر . بنیامین تودولوس موصله کیتدکده موصلدن وکوردیکی اثرلردن بعض شیلر روایت ایلدی .

نینوانك موقعنده‌کی تپه‌نك محیطی (٢٢٧٢) وسور اثرینك غرب جهتی (٢٢٦٦) وشرق جهتی (٣١٨٥) وشمالده‌کی (١٨٢٠) وجنوبده‌کی (١١٥٥) متره‌دره .

جهت غربیه سنك طولی اوزرنده بر برینی ولی ایدن ایکی سورك اثرلری حالا موجوددر ٠

اورالرده‌کی خرابه‌لری ابتدا فرانسه دولتنك موصل قونسلوسی موسیو بوتا میلادك (١٨٤٣) سنه سنده قازوب انکلیز لورد لایارد دخی موسیو بوتادن التی سنه صکره حفر ایتدی ٠ موسیو بوتانك حفری کیفیتی خرساباد بحثنده تفصیل اولنه جقدر ٠

لورد لایارد حفرجه خیلی دقت ایتدی ٠ جمله‌ٔ کشفیاتندن بری سناخریبك قصریدر ٠ او عصرلرده دنیاده بابل ابنیه سندن صکره سناخریبك قصرندن بیوك بنا یوغیدی ٠ شو قصرده اولان اوطه‌لردن بر اوطه‌نك طولی ایکییوز قدم اولوب ٠ زینتی خیرتبخش عقول اوله جق درجه‌ده ایدی ٠ برعجیب ضیدگاه رسمی ودها نیچه تصاویر وتماثیل غریبه ایله مزین ایدی ٠ اوصورتلرك شکل وصنعتجه اکملی سناخریبك کندی تمثالی اولوب بوتمثالك برطرفنده بنی اسرائیلدن برطاقم رجال صورتلری وار ایدی ٠ شو تماثیل شمدی لونده موزه‌خانه سنده‌در ٠

لورد لایارد کتدکدنصکره فرانسه‌لی لوفتس کلوب میلادك (١٨٥٤) سنه سنده برطاقم شیلر کشف ایتدی ٠ بوجمله‌دن بری ساردانابال خامسك قصری ایدی‌که اثور

بانیبال دیو مشهور ایدی. لوفتس خیلی تحف شیلر بولوب بولدقلرینی پارسه کوندررکن دجله‌یه دوشدکلرندن بعض شیلر قورتاروب پارس موزه‌خانه‌سنه کوندرمشدر. بونلرك ایچنده ساردانابالك صورتی وار ایدی‌که اوزینه خط مسماری ایله اسمی یازیلی ایدی.

موصل انکلیز قونسلوسی مستر رسام چند سنه مقدم نینواده بر کشف اجرا ایتدی. بو کشفده سناخریب واسارحادون قصرلرینك بقیه‌لرینی بولدی. شو بقایا ایچنده بر طاقم معتبر یازیلر و مقدما کشف اولنان هیکل زهره‌ده کشفیات سابقه‌دن خارج بعض آثار مختلفه بولندی. کذلك اورالرده اندن اول حفر اولنمامش بر تپه‌ده کشف اولنان نبوخذنسر (بختنصر) ك بر قصرنده مینا ایله یالدزلی وخشب هندیدن معمول بر طاقم مصنع دیرکلر دخی بولنمشدر. مستر رسامك نینواده اولان کشفلرینك بریسیده اثور زماننده‌کی بر مکتب عمومیدر. اثور بانیبالك زمان حکومتنه قدر اثوریلرك چوجقلری بابله کوندریله‌رك اوراده تعلم وتدرس ایتدریلورکن اثور بانیبال نینواده بر مکتب عمومی انشا و اطفال تبعه‌نك بابله کوندرلمرندن صرف نظرله تدریس وتربیه‌لرینی التزام ایلدی. بومکتبده لسانلرینه مخصوص

نحو، لغت، تاریخ، فلکیات، تنجیم کبی علوم تدریس اولندیغی واثوریلرك شمدیکی انسقلو یدیلره بکزر قاموسلری دخی اولدیغی کشف اولنان اثرلرندن استدلال اولنمشدر ٠

شمدی موضع نمرود دینلان مدینهٔ قدیمه دخی اثور خرابه‌لرینك مشهورلرندن اولوب شو موضع دجله‌نك جانب شرقیسنده‌در ٠ موضع مذکوری بردوز مسافه‌ولی ایدر ٠ شو مسافه موصله طقوز کیلو مترو قالنجه‌یه قدر ممتددر ٠ شمدی طاغلر کبی یغلمش انقاضی ارالرنده باشلرینی هوایه قالدرمش برطاقم ابنیه‌بقایاسی طوره‌یور ٠ کورنلر رصدکاه ظن ایده‌یورلر ٠ بو خرابه‌لر ارالرنده ملوك اثوریه‌دن نیورکبیوکین ایله اوغلی مرودخ مورابانك اسملرینی بولدیلرکه بونلر پك اسکی شیلردر ٠

موضع مذکوری ابتدا حفر ایدن لورد لایارددر ٠ (۱۸٤۹) سنهٔ میلادیه‌سنده حفر ایتدی ٠ اوراده صنایع ونفوس غریبه‌یی واشکال عجیبه‌یی حاوی بر طاقم قیمتدار اشیا و ملوك واصنام صورتلری بولدی ٠ بولدیغی تماثیلك بریسی نزربال دیو اثور-یلرجه معروف ومیلاددن اون قرن مقدم اثورده حکومت ایدن ساردانا پاله نسبت اولنه‌یور ٠ دیکری

اسارحادونك اوغلی اثور بانیباله منسوبدر . بوده قبل المیلاد یدنجی قرن اواسطنده ایدی .

موضع مذکورده ایکی بیوك قصر خرابه‌سی وار . باقانلر اتقان صنعت وعظمتنه تعجب ایده‌یورلر . بوقصرلك ایکنجیسی برنجیسندن بیوك ورونق وزینتجه اندن دها مکملدر . قصرلرك ایکیسیده درلو درلو انسان صورتلرینی ولباس وحرکتلرینی، بر طاقم صیدکاهلری، عجیب عجیب معرکه‌لری، ملوك واصنام رسملرینی، ارسلان ایله سینك اراسنده نیجه نیجه حیوانلر تمثاللرینی ودوه‌لر واوکوزلر ودها چوق حیوانات شکللرینی حاویدر . شو قصرلك عجایبی ذهنلره حیرت ویره‌جك درجه‌ده‌در . بونده‌کی صنعت ومهارت وغرائبه اوروپالولر شاشوب قالیورلر .

قصرده براوطه وار . اوزونلغی یوز قدمدر . ملاعب نسوانه مخصوص اولدیغی اکلاشیلیور .

موضع نمروده‌ده بولنان بیوك وکوچوك اصنام وصورلك هر بریسی اغرب غرائب اولوب ایچلرنده اثور بانیبالك بر مترو طولنده ـ ایاق اوزرنده طورر ـ بر تمثالی وار ایدی . اوروپالولر اوراده اوچنجی بیلوسه منسوب ایکی تمثال دخی بولدیلر . اوزرلرنده سمورامیت یازیلی

ایدی . نینوسك سمیرامیس اسمیله معروفه زوجه‌سی بودر .

ینه موضع نمروده‌ده بر دیکیلی طاش اولوب اثور نزربالك اوغلی اوچنجی سالمناسار نصب و اوزرنده کندی صورتیله بر طاقم انسان و حیوان صورتلرینی نقش ایتدیرمش و بعض فتوحاتنی یازدرمشیدی . بو دیکیلی طاش مربع و مخروطی و براینلی قاعده‌سی اولوب اوستی بر نقطه‌یه منتهیدر .

اثور بلاد مشهوره‌سندن خرساباد نامیله بر مدینه اولوب بوکا ساریوکین دینلور ایدی . موقعی کردستان قطعه‌سنده‌در . شمدی اوراده بر کوچوك قریه واردر . فرانسه دولتنك اسبق موصل قونسلوسی موسیو بوتا میلادك (١٨٤٣) سنه‌سنده خرسابادی کشف ایتدی . بوتانك خرساباده‌کی کشفیاتنك بریسی دردنجی سالمناسار زماننده ولیعهد اولان سارغونك قصریدر . بو قصرك اطرافنده بر طاقم بنالر وار ایدی . شو بنالرك موقعی نینوانك شمال شرقیسنده و اون التی کیلو مترو بعدنده‌در . ابنیه‌نك اورطه‌سنده بر یوکسك محل وار . اوستی هر ضلعی ایکیوز مترو طولنده بر سطح مربعدر .

سارغونك قصری شو سطحك اوستنده ایدی .

قصرك بولنديغی مرتفعجه محلك ـ هرجهتی (۱۹۰۰) مترو طولنده ـ برسوزی وار ایدی . قصرك بربیوك قپوسی اولوب قپونك هرطرفنده باشی انسان باشی رسمنده برمدهش اوکوز صورتی مرتسم وقپو نقوش واشکال عجیبه وتصاویر غریبه ایله مزین ایدی . ایچ طرفندن قپونك یاننده براوزون نردبان وار . بونردباندن قصرك سطحنه چقیلور ایدی . قصرك سطحی خیلی یوکسك واوحوالینك هرجهتنه ناظر ایدی . قصرك ایچ یوزندهکی نقوش واشکال اولقدر لطافت، اولقدر حسن صنعتی جامع ایدیکه اوعصرلرك بنالرنده بوکا معادل بنا اولمدیغنی شمدیکی آثار عتیقهسی کوسترهیور . قصر ایله انی ولی ایدن دائرهنك حاوی اولدیغی محللر اوچ قسمدر .

برنجی قسم پادشاهه مخصوص بردائرهدر . بو دائرهنك بناسی طوغلهدندر . داخلندهکی لطیف اوطهلرك بریسی یوزالتی قدمدر . جملهسی نقوش لطیفه وصور عجیبهیی و التوندن، کومشدن، عاجدن درلو درلو اوانیٔ مصنعه وقلیج، قالقان واولوقته مخصوص انواع اسلحهیی وپك چوق نادرهلری شامل ایدی . دائره درونده بش اوطه دها وارایدی . شواوطهلرك دیوارلری

اوزرلرنده انسان، هیئت و حرکتلری مختلف برطاقم حیوان ایله پادشاهلر، عسکرلر، معرکه‌لر وحصارلرك وفتوحاتك و برطاقم ارسلان اولدرن، قپلانلر اوزرلرینه حمله ایدن بهادرلرك، دشمن علیهنده عسکر تجهیز ایدن محاربلرك، حیوانات بوغازلایان، بتلره سجده ایدن اشخاصك وقتال ایچون خروج ایدن عسکرلر، محاربه‌لرده مجروحاً حالت نزعه گلمش آدملر ومقتوللرك صورتلری وبوکبی نیچه نیچه صور عجیبه ومصنعه واردرکه بوصورتلر الحالةهذه الوان اصلیه‌لریله طوره‌یورلر.

ایکنجی قسم ابنیه‌که کوچوك بنانك شطرنده واقعدر یردن یوکسلمش برمحل اوزرنده مبنی‌در. شو بنانك حرم دائره‌سی اولدیغی اکلاشیله‌یور. بو دائره‌ده اولان اوچ اوطه اول‌قدر مصنع، اول قدر مزین یاپلمش‌که بقایاسنه باقانلر پارمق دیشله‌یورلر. بوقسم ایله پادشاهه مخصوص دائره اراسنده بر یول اولوب شو یول یرالتنده یاپلمشیدی.

اوچنجی قسم‌که ایکنجی قسمك اتصالنده‌در. یوقاروده کوستردیکمز یوکسکجه محلك بشقه طرفنده واقعدر. ایکنجی قسم شکلنده‌در. شواوچنجی قسمده خدم وحشمه مخصوص بر اوطه واطرافنده کوله‌لره

مخصوص مساکن و دارالحشم ایله سرای اراسنده بر اوزون رواق وارایدی . جمله‌سی اتقان و تزیینات عجیبه ایله انشا قلنمشیدی .

بوقاروده کوستردیکمز حرم دائره‌سنك یاننده ـ هرم شکلنده ـ بر طاقم خرابه‌لر وار . بوخرابه‌لر اثور پادشاهلرینك قبرلری اولدیغی روایت اولنه‌یور . شو هرم‌یدی طبقه اوزرینه مبنی ایدی . التنده‌کی طبقه واسع و هر طبقه التنده‌کندن واوست طبقه جمله‌سندن کوچوك ایدی . هر بر طبقه‌نك رنکی دیکرینه بکزمز صورتله بویانمش ؛ جمله‌سی انساعجه بربرندن فرقلی ایسه‌ده ارتفاعجه قیاس واحد اوزره بنا اولنمشیدی . طبقه‌لر اوستنده سکزنجی قات اولمق اوزره برده رصدخانه وار ایدی .

- ۹ -

اثور مملکت قدیمه‌سی تاریخی

قبل الهجره

(۱۳۸۰ — ۳۲۶۲)

اثور تاریخی حقنده یونان وفرس مورخلرینك یازدقلری سوزلرك چوغی خرافات وموهومات ایله

مخلوطدر . اثور میلاددن (٢٦٤٠) وهجرتدن (٣٢٦٢) سنه مقدم نینوایه وضع اساس ایتمش اولدیغی مورخلرك چوغی قبول ایتمش اولدقلرینه نظراً وقوعات تاریخیه‌سی او زماندن باشلامق لازم کلور . فقط اسکی مورخلرك یازدقلری سوزلردن وقایع صحیحه استفاده اولنه‌میور .

شرقات شهری نینوادن و شمـدی موضع نمرود دینلان بلدهٔ قدیمه‌دن مقدم اثور دولتنك مقر حکومتی ایدی . موضع مذکورك اسم مشهورینه و بلاد اثوریادن معدود اولان مه‌پین (نصیبین) وایدس (اورفه) شهر قدیملرینك بانیه‌سی نماردە‌دن بریسی اولدیغی اکثر تواریخده کورلسنه نظراً اثوریاده دولت اثوریه تشـکل ایتمزدن مقدم اثوریا بلادینك جـمله‌سی بابلده‌کی نمارده دولتنه تابع اولدیغی اکلاشیله‌یور . شرقاتده بولنان اسطوانه‌لر برنجی تغلت فلاسرك اخبارینی حاویدرکه زمانی هجرتدن (١٧٥٠) سنه مقدم اعتبار اولنه‌یور .

دولت قدیمهٔ اثوریه‌نك مؤسسی (بیل‌سومیلی‌کابی) نامنده بر ذات اولوب عمود نسبده مؤسس دولت دیو تلقیب اولنمشدر . زمانی مجهولدر .

برنجی تغلت فلاسر زمانه منسوب اثار عتیقه میانده‌کی لایحه‌ده ارباوول واثور ادین نامنده ایکی ذاتك اسملری

مندرجدر . بونلر تغلت فلاسرك اسـلافندن اولدقلری اولایحه‌دن اکلاشیله‌یور .

مورخلر دولت مشـار الیها ملوکندن نینـوس ایله زوجه‌سی سمیرامیسك قبل الهجره (۲٥۸۰) تاریخلرنده واوغلی برنجی بیلوسك (۲٥٦۰)ده جالس سریر حکومت اولدقلرینی کوستره‌یورلر . مورخلردن بعضیلری موهوم وبعضیلری ناموهوم عد ایتدکاری سمیرامیس اشبو نینوسك زوجه‌سیدر .

نینوسدنصکره زوجه‌سی سمیرامیس اثوریا ملکه‌سی بولندیغی حالده شو ایکیسـنك اقتدار واقداملریله دولت قدیمهٔ اثوریه خیلی عظمت واتسـاع کسب ایتمشـیدی . فتوحاتلرینـه متعلق و قوعاتدن بردرجه‌یه قدر مورخلر بحث ایلدیلر . یونان مورخلرینك سمیرامیسـه نسبت ایلدکاری اثار عمرانیه بابل بحثنده یازلدی . اثارمذکوره‌یی بعض مورخین میلاددن مقدم کی سکزنجی قرنك اوائلنده وهجرتدن مقدم کی اون بشنجی قرنك اواسطنده قیام ایدن بیلوسك زوجه‌سی سمیرامیسه نسبت ایده‌یورلر . اشبو سمیرامیس کشف اولنان اثار عتیقه میاننده سمورامیت دیو کوستریله‌یور .

قدمای مورخیندن برطاقنك روایتلرینه نظراً نینوسك

زوجه‌سی سمیرامیس عسکرله بالذات کیدرك ارمنیه ملوکندن قارانه غلبه و اورادن فلسطینه، مصره، حبشه‌یه عزیمتله استیلاسنی توسیع ایتدکدن صکره چین وحبشه بیننده‌کی ممالکك جمله‌سنی دائرهٔ اطاعته ادخال ایلدی . لکن انفاً بیان اولندیغی اوزره اشبو برنجی سمیرامیسك زمانی قبل المیلاد (١٩٦٠) وقارانك ارمنیه حکومتی سریرینه جلوسی (١٧٧٠) تاریخلری اثناسنده کوستریلوب ارالرنده ایکیوز سنه‌یه قریب زمان اولدیغندن یاوقعه‌ده یاخود تاریخلرده یکلشلق اولمق لازم کلور .

سمیرامیس نامنه برهند سفری دخی تاریخ کتابلرنده مذکوردر . شوسفریده‌بعضیلری برنجی‌وبعضیلری‌ایکنجی سمیرامیسه نسبت ایده‌یورلر . لکن اکثریت اقوال برنجی سمیرامیسه نسبتنده‌در . سمیرامیس عساکر کلیه ایله هند ممالکنه هجوم ایلدیکندن هند پادشاهی حاضرلدیغی عسکرك برمقدارینی میدان محاربه‌ده کوستروب طرفینك حین التقالرنده بوزغنلق ارائه ایتملری ایچون عسکره تعلیمات ویرمشیدی . عسکر اولوجهله بوزغنلق کوستر- ملریله برابر پوصوده‌کی عسکر خروج ایله ارقه‌دن وتعقیب اولنمقده اولان عسکر دونوب اوکدن سمیرامیسك

اردوسنی اورطه‌یه الدیلر . وقوعبولان محاربه‌ده سمیرامیسك عسکری اقبح هزیمته کرفتار وکندوسیده زخدار اوله‌رق بیندیکی فرسك سرعت سیری سبب خلاصی اولمشدر .

نینوس وسمیرامیسه نسبت اولنان بلخ مملکتی فتوحاتی باقتریانه بحثنده ذکر اولنه‌جقدر .

سمیرامیسن صکره اوغلی برنجی بیلوس هجرتدن (٢٥٦٠) سنه مقدم تحت حکومته اوطوروب (٢٥٤١) سنه‌سنه دکین دوام ایلدیکنی وانیده تعقیب ایدن نیناسك زمان حکومتی (٢٤٩٢) سنه‌سنه قدر ممتد اولدیغنی مورخلر یازه‌یورلر . بونلر وخلفلری دیو تاریخ کتابلرنده اسملری محرر ساردانفول وداجون نام‌لرینه اولمق اوزره اثار عتیقه میاننده هنوز اثر کوریله‌مامشدر .

قبل الهجره (٢٠٦٠) دن (٢٠٤٠) سنه‌سنه دکین اثور بیل‌نیس و (٢٠٤٠) دن (٢٠٢٠) یه قدر خلفی بوزور اثور و (٢٠٢٠) دن (٢٠٠٠) سنه‌سنه قدر خلفی اثور اوبلیت نام ذاتلرك اثور حکمدارلغنده بولندقلری تاریخلرده مذکور ایسه‌ده شرقات قلعه‌سنده بولنان اثار عتیقه میاننده بونلردن یالکز اثور اوبلیتك اسمی مذکوردر .

(٢٠٠٠) دن (١٩٨٠) سنه‌سنه قدر اثوراو بلیتك اوغلی بیلوس‌و (١٩٨٠) دن (١٩٦٠) ه دکین بیلوسك اوغلی بودیل، (١٩٦٠) دن (١٩٤٠) ه قدر بودیلك اوغلی وولوش، (١٩٤٠) دن (١٩٢٠) یه قدر وولوشك اوغلی برنجی سالمناسار اثوریاده پادشاهلق ایلدیلر . ملوك مشارالیهمك اسم وحکومتلری شرقات قلعه‌سنده بولنان اثار عتیقه ایچنده بولندیغی کبی سالمناساره مخصوص اولمق اوزره موضع نمروده بولنان اثار عتیقه‌دن دخی بونلرك عمود نسبده اولدقلری اکلاشلمشدر .

(١٩٢٠) دن (١٩٠٠) سنه‌سنه دکین برنجی تغلت‌نین حکومت ایلدی . سناخریب بابلی فتح ایتمزدن (٦٠٠) سنه مقدم تغلت‌نین بابلی فتح ایتمشدر .

بوندن صکره (١٨٥٠) دن (١٨٣٠) ه دکین کودور اوزور نامنده برپادشاهك اسمی معلوم اولوب ایکیسنك میانه‌نده بولنمق لازم کلن برحکمدارك اسمی مجهولدر . عمود نسبده بیل کودور ازرو نین‌بالازیرك سلفی اولدیغی کوسترلمشدر . نین‌بالازیرك حکومتی (١٨٣٠) دن (١٨١٠) سنه‌سنه قدردر .

(١٨١٠) دن (١٧٩٠) سنه‌سنه دکین نین‌بالازیرك

اوغلی برنجی اثور دایان، (١٧٩٠) دن (١٧٧٠) ه قدر اثوردایانك اوغلی موتغجیل نیبو، (١٧٧٠) دن (١٧٥٠) یه قدر انك اوغلی اثورریس ایلم، (١٧٥٠) دن (١٧٣٠) ه قدر اثورریس ایلمك اوغلی برنجی تغلت فلاسر، (١٧٣٠) دن (١٧١٠) ه قدر تغلت فلاسرك اوغلی اثور بیل کالا، (١٧١٠) دن (١٦٩٠) ه دکین اثور بیل کالانك قرنداشی برنجی شامس وول (شمسیهو) حکومت ایلدیلر.

اثور بیل نیسدن شمسیهویه کلنجه‌یه دکین اسملری بالاده محرر ملوکك هر بریسی ایچون یکرمیشر سنه‌دن عبارت بر جیل اعتباریله تقریبی مدت کوسترلمشدر. زین بالا زیردن برنجی تغلت فلاسره قدر حکومت ایدن بش پادشاهك اسملری وقرابتلری تغلت فلاسره منسوب اثار مکتشفهٔ عتیقه میانده وموتغجیل نیبودن شمسیهویه دکین مذکور الاسامی بش پادشاه عمود نسبده ذکر اولندیغی کبی برنجی تغلت فلاسرك زمانی باویان نام موقعده بولنان اثار عنیقه‌دن استنباط اولنمشدر.

تواریخجه ارائه ایدیلان اجیال سائره‌یی تقریبی ونسبت صورتیله وضع ایلدیلر.

شمسیهو ایله ایکنجی اثوردایان اراسنده اثورمازور

نامنده بر پادشاه اولدیغی ایکنجی سالمناساره منسوب اولمق اوزره اثوریا خرابه‌لرندن چیقاریلان بریازودن اکلاشلمشدر ٠

یوقارودە مذکورالاسم برنجی تغلت فلاسر ـ آثار عتیقه‌دن مستخرج وقوعات خلاصه‌سنه نظراً ـ اعاظم ملوک اثوریه‌دن اولدیغی و بحرخزر وجبل لبنانه قدر غارت ایدرك عسکرله خیلی ممالکه غلبه ایلدیکی ومعاصری بولنان پادشاهلر کندوسنه اطاعت ایدوب حتی مصر فرعونی تحصیل رضاسی ایچون برتمساح دخی اهدا ایتدیکی و بالمحاربه بابل پادشاهنه غالب کلدیکی اکلاشیله‌یور ٠

تغلت فلاسرك وفاتنده ممالك اثوریه دوچار فتن وفسادات اولدیغندن اثور دولتنك قوتنه ضعف کلدی ٠ بروقت صکره اعیان دولتدن بیل کتیراسو نامنده برذات ظهور ایدرك اوصره‌ده اثور حکمداری بولنان ذاتی خلع وتبدیل ایله عاصمهٔ مملکتی مدینهٔ اثور (شرقات)دن مدینهٔ نمروده نقل وتقویت دولته سعی ایتمشدر ٠

بوندن صکره ایکنجی سالمناسار وخلفی اربین حکومت ایلمدیلر ٠ اربینه خلف اولان ایکنجی بیلوسك جلوسی قبل الهجره (١٥٧٨) ده ظن اولنه‌یور ٠ بونك زماننده

آثور دولتی خیلی ترقی ایدرك ماد حکمدارینی اطاعت وجزیه یه ربط ایلمشدر .

ایکنجی پیلوسدن صکره سریر حکومته ایکنجی تغلت فلاسر اوطوردی . تغلت فلاسر ثانی فتوحات وغزواته حریص ایدی . تشیید ابنیه‌جه آثاری معلوم دکلدر . آثور خرابه‌لرینی حفر ایدنلر بونك آثارندن بر طوغله بولدیلر . شو طوغله اوزرنده‌کی عباره‌نك مآلی بودر .

« بن جمله اممك اوزرینه مستولی اولان تغلت فلاسر نام پادشاه قوی الاقتدارم . معموره‌ده بر بیوك یوقدرکه بن اندن بیوك اولمیه‌یم . قلیجمله اقطار اربعه‌یه مالك اولدم . بیوك، کوچوك نقدر ممالك وار ایسه عسکرمله غزا و ربمه دشمن اولانلری قهر ایله برونلرینی یره سوردم » .

بوندن صکره ارمنستان وجزیرهٔ مابین النهرینده آثوره تابع اولمیان ممالکی استیلا ایلدیکنی و طائفه‌لرینی بشقه یرلره سوردیکنی ومصره غلبه‌سنی، اقاصئ شرقدن اطراف مغربه قدر فتوحاتیله اورالردن اغتناماتنی ذکر ایتمشدر .

تغلت فلاسر ثانیدن صکره دولت آثوریه سریرینه

اوغلی اثور نزربال جلوس ایلدی . مدتی (١٥٥٢)
دن (١٥٢٧) یه قدردر . اثور نزربال بنالر، هیکللر،
قصرلر انشاسنه حریص ایدی . اثور نزربال موضع
نمرودده یلدزلری رصد ایچون برهرم بنا ایتمش واو
جوارده برهیکل دخی یاپدروب ایچنده برتمثال اقامه ایله
بوتمثالك اوستنه ترجمه‌سی آتیده محرر سوزلری یازدر-
مشدر .

« بن مالك مظفریت ونائل مقصد اولان قصر
اثورینك صاحبی اثور نزارم . شدتلی ارسلان کبی
حربلرده صفوف اعدایی یرتان واقطار اربعه‌یه مالك
اولان تغلت سمدانك اوغلی‌یم . اوده طوائف اثوریه
اوزرینه متسلط پادشاه مظفر بیلوسك اوغلیدر . بن
قلیجمله دجله‌نك منبعندن جبل لبنانك اطرافنه قدر ممتد
اولان اقالیمه مالك اولدم » .

اثور نزربال ظالم وقان دوککه حریص وقلبنده
مرحمتدن اثر نابود ایدی . محاربه‌ده اسیر ایتدیکی اشخا-
صك قولاقلرینی، برونلرینی، ایاقلرینی کسمك کبی معاملات
شدیده کوستررو وکسدیکی اعضاء انسانیه‌یی جمع ایله
بناء قائم کبی بربرینك اوزرینه دیزدروب بونکله تلذذ
ایدرایدی .

اثور نزربال وفات ایتدکده اوغلی ایکنجی سالمناسار هجرتدن (۱۵۲۷) سنه مقدم دولت اثوریه تختی اوزرنده اوطوروب (۱٤۹۲) سنه‌سنه دکین حکومت ایتدی . بونك زماننده اثور دولتنك شان وعظمتی باباسنك زمانني كچمشدر . اعمالندن اولان اثار عتیقه اوزرنده شوعباره‌نك مألی منقوشدر .

« تملکمك طقوزنجی سنه‌سی سکزنجی دفعه اولمق اوزره فراتی کچدم . حدریٔ شامینك اوغلی حمالی صخلینایی وفنیکه حکمدارلرندن اون ایکی پادشاهی قهر ایله خزینه‌لرینی وخیول وحیوانات سائره‌لرینی ضبط ایلدم . اونجی سنه یوز یکرمی بیك عسکرله چقوب حمایی وبونکله برابر سکسان طقوز مدینه استیلا ایتدم . اون طقوزنجی سنه حدرینك خلیفه‌سی حزائیل اوزرینه خروج ایدوب بیك یوز یکرمی برعجله ودرتیوز اتلو اسیر ایلدم . یکرمنجی سنه امانوس طاغلرینه کیدوب ارزلبناندن جسرلری قطع ایله اثوره کتوردم . یکرمی سکزنجی سنه صور وصیدا وجبیل شهرلرینی بکا جزیه ویرمکه واسرائیل ملکی یاهویی بکا هدیه تقدیمنه مجبور ایتدم » .

ایکنجی سالمناسارك اثارندن یدی قدم طول ویکرمی

ایکی قراط عرضنده برطاش بولندی . بوطاش اوزرنده یکرمی یدی عدد محاربه‌سنك تاریخلری و صورتلری منقوشدرکه نقوشلری صنایع غریبه‌یی حاویدرلر . صور مذکوره درونده برانسان صورتی واردرکه متضرعانه برشکلده کوسترلمشدر . شوصورتك صاحبی بنی‌اسرائیل ملوکی یاهو اولدیغی ظن اولنه‌یور .

سالماناساردن صکره حکومت اثوریه ایکنجی شمسیهو دیو معروف اولان شامس‌وولە انتقال ایتدی . حکومتی (١٤٧٩) سنه‌سنه دکین ممتد اولمشدر . کوچوك برادری جاماسب باباسنك فتوحاتندن بعض محللری استیلا ایلدیکندن ارالرنده بش سنه مدت فتنه‌لر وبابل ونینواده فسادات متنوعه ظهور ایتمشدر .

اخرالامر فوز ونصرت شمسیهویه یوز کوستروب ممالکی قرنداشی یدندن قورتاردی . بابل حکمداری بلتاریب دولت اثوریه‌یه تابع ایکن شمسیهو وقرنداشی میانه‌لرنده اختلاف وفتنه‌لرك جریان ایتدیکی زمانلرده فرصت بولوب دائرهٔ اطاعتدن خروج ایله اعلان عصیان ایلمشیدی . شمسیهو او فتنه‌لری باصدردقدن صکره قتال ایچون بلتاریب اوزرینه خروج ایدوب بابل اشرافنی

قتل و اهالیسندن یدیبیك نفوس نفی ایلدیکی بعض اثرلرك اوزرلرندەکی یازولردن استنباط اولنمشدر .

شمسیهودن صکره اوغلی اوچنجی بیلوس اثور حکومتی تختی اوزرینه چیقدی . مدتی اون سنەدر .

بونك زماننده بابلجه فتنەلر تحدث واختلاف تکثر ایتدیکندن اصحاب مخالفتی دائرهٔ اطاعته ادخالدن عاجز قالدی . بابل ملوکی بناتندن بریسنی تزوج ایدر ایسه بابلی اطاعته بناشدیرەجغنی بالملاحظه بنات مرقومەدن سموراميتی تزوج ایتمشدر . اوچنجی بیلوسك اثارندن بر طوغله اوزرنده شو مألده برعباره منقوشدر .

« بن بیلوسم . مدن واقالیمك وسوریا وفنیکه ارالرندەکی وصور وصیدون وسامره وایدون وفلسطین حدودندەکی ممالکك جملەسنه خراج وضع ایتدم »

بیلوسه (١٤٦٩) ده اوغلی اوچنجی سالمناسار واکاده (١٤١٥) ده اوچنجی اثور دایان خلف اولدی . اثور دایانك وفاتنده ساردانایال دولت اثوریه سریرینه اوطورمشدر . (١٣٩٧)

ساردانایال حظوظ نفسانیەسنی التزام ونسوان وملاهی ایله اشتغال ایتمکله قوای دولتده ضعف کلی عارض اولدی . کلدانی بیلیزیس ایله ماد حکمداری

ارباسيس اتفاق ايدرك عسكرله نينوايه طوغرى يوريديلر . سارداناپال غفلتدن اياوب عساكر كثيره تجهيز و بالذات محاربه يه قيام ايلدى ايسه ده منهزماً نينوايه فرار و محاربلرى تعقيب ايله نينوايى محاصره ايلديلر . محاربه و محاصره خيلى وقتلر دوام ايدرك سارداناپالك اسباب مقاومتى كاملاً مضمحل اولمغله بر محله اودون جمع و مالك اولديغى خزائن و جواهر و اشيايى اودونلرك اوزرينه وضع ايله اتشليوب ياقدقدن صكره كندوسيده نسوان و اولاديله برابر اتش ايچنه كيروب محترق اولديلر . و محاربلر نينوايى بالاستيلا اهاليسنى قتل و يغما و شهرى سراپا احراق و تخريب ايتديلر . بناءعليه اثور دولت قديمه سى منقرض اولدى (۱۳۸۰) .

شو دولت قديمه سريرنده جالس اولان ملوكك اوائلى حالا پردهٔ ريب و اشتباه ارقه سنده در . ملوكنك اساميسى و تواريخى اختلافات ايله مملو اولديغى كبى اثار عتيقه اوزرلرنده كى يازولردن ترجمه ايدلمش اولان وقوعات و اسامينك تاريخلرى دخى تقريبى وضع اولنمش اولديغندن كرك انسقلوپيديلرده و كرك تواريخ جديده ده مندرج جدوللرك حاوى اولدقلرى اسامى و تواريخ يكديكره بكزه ميور . بزم يازديغمز اسامئ ملوك و تواريخ جلوس

دخی انلردن استنباط صورتیله اولدیغندن صحتنه تعهد اولنهمامسی ضروریدر . فقط آثار عتیقه‌یه مستند اولان وقایع اشتباهدن سالم اولدیغی مثللو ذکر اولنان دولت قدیمهٔ آثوریه‌نك انقراضی میلاددن (۷۵۸) وهجرتدن (۱۳۸۰) سنه مقدم اولدیغیده متحققدر .

بیلیزیس شو فتحی اکمال ایتدکدن صکره قبل المیلاد (۷٤۷) وقبل الهجره (۱۳٦۹) سنه‌سنه‌قدر آثوریاده اقامت وبلاد آثور اهالیسی کندوسنه اطاعت ایدرك او تاریخده وفات ایتدی .

اشبو بیلیزیس آثار آثوریه ارا‌سنده فول اسمیله مذکور اولوب اسکی آثور حکمدارلری سلاله‌لرندن بریسیدر .

- ۱۰ -

آثور دولت اخیره‌سی

قبل الهجر

(۱۳٦۹ — ۱۲۲۸)

وولث وفاتندن صکره آثوریلردن اوچنجی تغلت فلاسر ظهور ایدرك درت سنه‌قدر بابل اهالیسیله

محاربه و هجرتدن (۱۳٦٥) سنه مقدم بابله غلبه ایتمشدر . تغلت فلاسر اقدام و جسارتله متصف ایدی . نائل اولدیغی مظفریتله کسب اشتهار و نفسنی نینوس ثانی دیو تلقیب ایتدی .

اثورك منهدم اولان بنیان دولتنی تعمیره موفق اولوب ممالك اثوریه‌دن بابل حکومتنك استیلا ایلدیکی یرلری استرداده و اقطار شامیه‌نك جهت شمالیه‌سنه طوغری توسیع ملکه چالشدی . ایکنجی سنه ارمنیه حوالیسنده‌کی بلادی استیلا و ارمنیلردن پك چوق نفوس جزیرهٔ مابین النهرین و اثور بلادینه اجلا ایلدی . بنی اسرائیل حکمداری فاقح و دمشق پادشاهی رصین و یهودا ملکی احاز ایله محاربه‌لر ایدرك احاز تصادف ایلدیکی مضایقهٔ شدیده‌دن ناشی تغلت فلاسره دخالت و تضرعیله چوق مالار اعطا ایتدیکندن تغلت فلاسر اورایی ترك و کیدرك دمشقی استیلا ایتدی .

دمشق حکمداری رصینی طوتوب اولدردی . بو ایشی بتوردکدن صکره فلسطینه عزیمتله فاقحی اعدام و مملکتی ضبط ایلدی . حوالئ مذکوره‌یی ضرباً و قهراً دائرهٔ اطاعتنه صوقوب اهالیسنك چوغنی اثور حوالیسنه نفی ایتدی .

صکره بتکرار ملك احاز اوزرینه یوریوب مقاتله وبو دفعه‌ده اموال کثیره اخذیله عقد متارکه ایلدی . قبل الهجره (١٣٥٦) سنه‌سنده مشرق طرفلرینه توجهله هر نه‌محله واردی ایسه اهالیسنه اذاقهٔ زهربلا ایدرك (١٣٤٩) ده کندوسیده زهرابهٔ مماتی ایچدی .

دردنجی تغلت فلاسر فوت اولدقده دردنجی سالمناسار . سریر ملکه اوطوروب اسرائیل ملککی هوشعی سامره‌ده جزیه‌یه ربط ایتمش اولدیغی حالده هوشع مؤخراً تأدیه‌ده مخالفت ومصردن استمداد ایتدیکندن سالمناسار بالمحاربه هوشعی اسیر وحبس واوچ سنه محاصره ایله سامره‌یی ضبط ایدوب اسرائیلیلرك بر طاقنی خابور طرفنه اجلا ایتدی . سالمناسارك غلبهٔ شدیده‌سی اوزرینه ایکیوز یتمش سنه‌دنبرو حکمفرما اولان بنی اسرائیل دولتی منقرض اولدی . سالمناسار (١٣٤٣) ده وفات ایدوب کندویه خلف اوله‌جق اولادی بولنمدیغندن محاربه‌لرده سرعسکری بولنان ساریوکین (سارغون) اثور دولتی سریرینه اوطوردی .

سارغون بغایت شجیع وبهادر ایدی . سالمناسارك اکثر موفقیاتی بونك همتیله‌در . سارداناپالك سقوطیله کلدانیلرك یدلرینه چکمش اولان ممالکی بالاسترداد مابین

النهرین بلادینك جملەسنی استیلا وارمنستان ، مصر ، قبرس ممالکنی دائرهٔ اطاعتنه ادخال ایتمشدر . قبرسده بر بیوك طاش دیکەرك اوزرینه صورتنی وتاریخ استیلا-سنی نقش ایتدردی . بو طاش الیوم برلین شهرندەدر . سارغون هر بر محاربەده مظفریت وفتوحاته مظهر اولوب فقط صور شهرینی محاصره ایلدکده زمان محاصره پك چوق وقتلر اوزامقدن ناشی عسکرینك ذخایر وعلفی دوکنمکله خائب وخاسر اولەرق عودت ایلمشدر . سارغونك بعض فتوحاتی کندی لساندن اولمق اوزره خرساباد دیوارلرینك اوزرلرنده یازلمش اولدیغندن ترجمەسی بودر .

« بنم ملکی استیلا ایدیشم کسوف تام کوننده‌در (١٩ اذار قبل المیلاد ٧٢١ وقبل الهجره ١٣٤٣) . عیلام پادشاهی کمبانیغازی مقهور وصکره سامره‌یی محاصره وضبط ایتدم . اهالیسندن (٢٧٢٨٢) نفوسی نفی ایلدم . عزه ملکی هانون ومصر ملکی فرعون بکا مخالفت کوستردیلر . بونلرك اوزرلرینه نازل اولوب ارض رافیاده حرب ایتدم . اقبح هزیمتله منهزم اولدیلر . اندن صکره مصر ملکی فرعون وعرب ملکی شمس وصابئه ملکی یطعمیر اوزرلرینه التوندن ، عقاقیردن ،

آت ، دوه ، اوکوزلردن خراج وضع ایلدم . حماده عبید الممالك دمشق وسامره اهالیسنی بنم علیهمده بولنمغه تحریص ایتمشیدی . عسکرمله خارخار (کرکر) ه قارشو یوریوب بینمزده وقایع هائله یوز کوستردی . شو وقایعك نهایتی انك مغلوبیتنی منتج اولوب مدینه سنی ، سورینی وسائر ابنیه سنی هدم وتخریب ایدی ویردم . خراب اولان ابنیه نك انقاضی یکدیکری اوزرینه ییغلمش طاشلره دوندی . جماعتلرینك بیوکارینی اولدردم پادشاه هلرینی طوتدروب بدنندن دریسنی یوزدردم . وان حوالیسی بنم ممالکمدن معدود ایکن ارنز اولدکدن صکره اهالی اوغلی اسایه بیعت ایتمشلر ایدی . اسا ایله ارمنی اورساما اسکی استقلاللرینی اعاده ایچون بینلرنده کزلی اتفاق ومحالفه عقد ایتدکلرندن عساکر اثوریه مله اوزرلرینه واروب قلعه لرینی یقدم . او خائن حکمدارلری (ارمنستان حکمدارینی) طوتوب دریسنی یوزدردم . هپسنی سلطنتمه خضوع ایتدردم . اسوط حکمداری ازوری بنم مشغولیتلرم صره سنده فرصت بولوب بکا جزیه ویرمامکه قالقشدی . شهرلرینی تخریب وبتلرینی ، قاریلرینی اوغلارینی ، کندوسنه متعلق اولانلری قهر ایله تذلیل ایلدم . صکره قلبمه مرحمت کلدی . یقدیغم یرلرك

معموريتنى اعاده و مشرق طرفلرندن نفى ايتديكم طائفه‌لرى اوراده اسكان ايله سرعسكرلرمدن بريسنى اوزرلرينه نصب و انلرى اثوريلر عدادينه ادخال ايتدم »

بو بحثلردن صكره (١٣٣١) تاريخنده برقاچ مظفريتنى والديغى غنائمى و ساردانا پالك انتقامنى المق مقصديله دور ياقين شهرينى يقوب اهاليسنى تدمير ايتديكنى وقبرس پادشاهنك ويرديكى هديه‌لرى وسائر محاربه‌لرينى ذكر ايتمشدر ٠

سارغون (١٣٣٣) سنه‌سنده مدينهٔ نينوايه معادل اولمق اوزره دور - ساريوكين (خرساباد) شهرينى بنايه مباشرتله (١٣٢٨) سنه‌سى تشرين اولنك يكرمى ايكنجى كونى بنايه ختام ويردى ٠

سارغون محاربه‌لرله مشغول بولنديغى وقتلرده علاميلر و بابليلر فرصت بوله‌رق دولت اثوريه مخالفلريله عقد اتحاد ايتدكلرندن سارغون مخالفين مرقومه‌يى تنكيل ايتدكدن صكره سهول كلدانيه‌ده عيلاميلر اوزرلرينه هجوم وعسكرلرينى كسر و پريشان ايتديكى كبى بابله طوغرى يوريوب مرودخ بلادانى اسير و ممالكنى تسخير ايتمشيدى ٠ بوندن صكره دمشق وسواحل طرفلرنده محاربه‌لره دوام ايتمكده ايكن مرودخ بلادان اغتنام

فرصتله مملکتنه رجوع و اظهار عصیان ایلدی . اثوریا اهالیسی ایسه سارغوندن نفرتله بینلرنده قتلنی قرارلشدر. دقلرندن مقرینه عودت ایلدیکی صره‌ده سارغونی اعدام ایلدیلر .

موسیو پلاس واسطه‌سیله خرساباد خرابه‌لرندن چقارلمش و موسیو اوپر واسطه‌سیله فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان اثار عتیقه‌یی حاوی کونیفورم تاریخنك اون برنجی صحیفه‌سنده رولنسون واسطه‌سیله اخراج و یازولری ترجمه ایدلمش اولان اثار عتیقه ایچنده اوزرینه (٦۹) رقمی موضوع برپارچه‌ده نقش ایدلمش یازولره نظراً قبل المیلاد (۷۰٥) نیسانك التنجی کونی خرسابادك حصارلری تقدیس ایدلدیکی و سنهٔ مذکوره‌یی تعقیب ایدن (۷۰٤) سنه‌سی اغستوسنك اون ایکیسنده و آمد (دیاربکر) والیسی پاخاربیلك حکومتی اثناسنده سارغون مقتول اولوب اوغلی سناخریب باباسنك تختنه جلوس ایلدیکی استنباط اولدیغنه دائر — برحاشیه مندرجدر .

مذکور آمد شهری مدین بن ابراهیم علیه السلام اولادندن (آمد) بن البلندی نام ذاتك اسمیله تسمیه قلندیغنی محمد بن سهلدن روایةً یاقوت معجمنده بیان ایتمشدر . بو تقدیرجه آمد شهری حضرت ابراهیم علیه

السلامك زمان عاليلرينه قريب بر وقتده تأسيس اولنمش اولديغى روايت مذكوره‌دن استفاده اولنه‌يور .

ارمنى تاريخ وجغرافيالرنده وسائر بعض تاريخلرده دياربكرك نام قديمى (ديقرانكرد) اولديغنه دائر مندرج اولان بحثلر روايت و حاشيهٔ مذكوره‌يه نظراً مجروحدر . زيرا ديقرانكردك مؤسسى ديكلان ارمنستان ملوكندن ديقرانك جلوسى قبل الهجره (١١٨٧) تاريخنده اولوب آمد حقنده مجمك روايتى شهرك بناسى هجرتدن (٢٤٠٠) سنه‌دن زياده مقدم اولديغنى كوسترمسى و پاخربيلك بيله ديقراندن يوز قرق سنه مقدم اثور دولتى طرفندن آمده والى بولنمسى ديقران كرد شهرى امددن بشقه بر شهر ايدوكنى اثبات ايدر .

كله‌لم صدده . سارغونك وفاتنده سناخريب اثور دولتى سريرينه جلوس ايدرك ايامنده بيوك بيوك ايشلره موفق اولمشدر . كثير المغازى وعظمتلى بر پادشاه ايدى . عظماء ملوك حوزهٔ حكومتنده محمى ايديلر . نفسنى بر يوزينك پادشاهى ديو تلقيب ايتمشيدى . سناخريبك اثوريا خرابه‌لرنده كندى لساندن يازلمش اولديغى حالده اوروپالولرك اخراج وكونيفورم تاريخنه درج ايتديكلرى وقوعاتنك ترجمه‌سى وجه اتى اوزره‌در .

« بنم برنجی غزام بابل حکمداری مرودخ بلادان ایله عیلام عسکرلری اوزرلرینه وقوعبولدی . کیش نام موقعده محاربه اولنوب اوزامقسزین قتاله نهایت کلدی . بابل حکمداری المدن قاچوب قلعه‌لرینك بریسنه التجا ایتدیکندن اوزرینه یوریوب سبی و قتل ایله آتلرینی، سلاحلرینی، خزینه‌لرینی، ذخیره‌لرینی اغتنام ایتدم . بو غنائم ایچنده التوندن، کومشدن، ذی‌قیمت اوانی و پادشاهلره مخصوص ملابس کثیره وار ایدی . بوندن صکره ادملرمدن بعضیلرینی کوندروب بابل حکمدارینك عورتنی وسائر متعلقاتنی خادم وطواشیلریله برابر دردست ایتدردم . عسکرینك بقیه‌سنی اسیر ایدوب کوله دیو صاتدم . بعده ربم اثورك امدادو حولیله کلدان ممالکندن یتمش طقوز بیوك شهر ویوز یکرمی قریه‌یی بالمحاصره ضبط ایلدم . مماللرینی اغتنام وذکور ونسوانی اسیر ایدرك ارککلرینی کوله وقاریلرینی جاریه دیو فروخت ایدی ویردم » .

سناخریب بوندن صکره ماد، ارمنستان، باینه، فرس کوماجینه بلادی اوزرلرینه وقوعبولان ایکنجی غزاسنی وصف ایدوب اوچنجی غزوه‌سنی توصیفده دیرکه

« یوزمی شامه چویردم . شامده ایلولی نامنده عزمی

کوشك، بطشی ضعیف برپادشاه وارایدی . بنم قورقوم قلبنی استیلا ایتمش ایدی . مقدمك خبرینی المسیله برابر ملکنی والنده هر نه وار ایسه جمله‌سنی ترك ایله جزایر بحردن برجزیره‌یه قاچدی . بیوك صیدا وکوچوك صیدا شهرلرینی وبونلره تابع یرلری وهیکللری وقلعه‌لری تسخیر ایتدکدن صکره اینوبیلی اورالرك خراجنی طوپلامغه مأمور تعیین وعودت ایتدم . بووقوعاتی متعاقباً صیدالی اینوبیل، اروادلی عبدلیت، اسوطلی میطنتی، عمونلی بادول، موابلی شمس ناداب، ادوملی مولك رام وسائر فنیکه حکمدارلری هدیه‌لرله بکا مقرب اولمغله ورضامی تحصیله چالشدیلر . لکن عسقلانلی صدقا کبر مسلکنه ذهاب ایله بکا عصیان کوستردی . عسکرله اوزرینه هجوم ایدوب صدقایی طوتدم . کندوسنك وباباسنك بتلرینی پارچه پارچه ایتدم . بوصره‌ده میغرونك بیوکاری ـ بکا مطیع اولان ـ حکمدارلری بادی‌یی اولدرمك ایچون بینلرنده قرار ویروب بادی‌یی دردست ویهودا ملکی حزقیایه تسلیم ایتدیلر . میغرون اهالیسی ـ بنمله ارالرنده حرب ظهورنده ـ مصر وحبشه حکمدارلرینك مظاهرتلرینه طمعکار ایدیلر . عسکرلرینی طوپلایوب میدان محاربه‌یه ایندیلر . ایلسیکا بقعه‌سنده قتال وقوعبولدی .

غلبه بکا وهزیمت انلره یوز کوستردی . عسکرلرینی بوزوب تارمار ایتدم . حسابسز مالارینی اغتنام ایلدم . بونلر بوزیلوب اوکمدن طاغلدقدن صکره مصرلی میروی واوغلی اوقرله اقبح هزیمته دوچار اولدیلر . حاميلری مقتول اولدی . قلیجمك اغزینی میغرونه چویردم . بیوکارینی اولدردم . فتنه ایدنلری طوتوب کوله دیو صاتدم . بادینك کوندرلمسنی اورشلیمه خبر کوندروب جلب وملکنـه اعاده ایتدم . سایه‌مده واروب اقامت ایلدی . زیرا بکا یقین کلمشیدی که بادی رأینده طوغری ایدی . اوملوکك ایشلری بوندن عبارتدر .

اما حزقیا کندی نفسنه متعلق ایشلری بیودوب اطاعتمدن امتناع وشدت مقدرتمی استخفاف ایله بکا کبر کوستردی . حزقیانك النده قرق درت شهر وسورلرینك اوزرلرنده پك چوق یوکسك برجلر وار ایدی . چکرکه‌لر کبی کثرت اوزره طاغیلان عسکرلرمی سوق ایدرك اوشهرلرك اطرافنده چادرلر قوردم . مترسلر یاپدروب محاصره التلرینی وضع ایتدم . عنف وثبات عزم ایله انلری اورمغه دوام ایدوب بلانك اجیلرینی' مضایقه‌نك اشدینی انلره طاتدردم . مملکتلرینی آلوب قلیجمله ایچرولرینه کیردم . اللرنده هیچ برشی براقیوب هپسنی

الدم . بنم شو فتحم بر بیوك فتح اولدی که شمدی‌یه دکین
کچمش زمانلرده مثلی ایشیدلمش شیلردن دکل . انلردن
اسیر ایتدیکم کبار وصغار، ذکور ونسوان واغتنام ایلدیکم
اتلر، اشکلر، قاطرلر، دوه‌لر، اوکوزلر وسائر غنائم لایعد
ولایحصادر . بونلرك جمله‌سنی اثوریایه سوق ایتدم .
بوندنصکره یوزمی حزقیانك دارالملکی اولان اورشلیمه
چویردم . سرچه‌یی قفسده حبس ایدر کبی کندوسنی
اورشلیم ایچنده حبس ایلدم . مدینهٔ اورشلیمده برجلر
بنا ایتدروب ادملریمی سورك اطرافنده یایدم که بریسی
شهردن چقار ایسه یقه‌لیوب طوته‌لر . اواثناده فلسطینده
فتح ایتدیکم مدینه‌لره اتباعمدن والیلر تعیین ایتدم . بووالیلر
اسوط حکمداری میطنتی، میغرون حکمداری بادی، غزه
حکمداری اسمابیل ایدی .

حزقیانك ایشنه کلنجه وقتا که بنم شدتمی کوردی
قورقوسندن قاچه‌جق یری طارلاشوب ثباته‌ده قدرتی
قالمدیغندن ایستدیکم اموالدن اوزرلرینه ویرکو وضع
ایتمك اوزره مصالحه‌یه طالب اولوب رسوللرینی یانمه
کوندردی . نینوایه کلدیلر . لوتوز وزنه التون، درتیوز
وزنه کومش ومعادن ثمینه، ذی قیمت طاشلر، انجو، بیوك
یاقوت، سلطنتده مخصوص سریرلر، خالص کهربا، آت

ایرلری، دکز او کوزی دریلری، اخشاب متنوعه، ابنوس، کوزل جاریه‌لر، کوله‌لر وچوق هدیه‌لر کتوروب اوکه قویدیلر .»

سناخریب اثنای محاربه ومحاصره‌ده اولان وقوعاتی بیان ایده‌یور ایسه‌ده نه سببه مبنی اورشلیمك محاصره‌سنی فسخ ونینوایه عودت ایتدیکنی یازمیور . حالبوکه توراتك مندرجاتنه نظراً اثنای محاصره‌ده حضرت شعیا علیه السلامك دعاسی سببیله من طرف الله ایچلرینه طاعون دوشه‌رك بر کیجه ایچنده یوز سکسان بشبیك نفر عسکری فوت اولوب صباحلین امواتك جثه‌لرینی میدانده کوردی . ومصر طرفنده براقدیغی عسکرلرك اسلحه‌لری قایشلرینی ویایلرینك کریشلرینی فاره‌لر کمیروب استعماله یارایه‌جق صورتدن چقارمقله انلرده مصر عسکرینه قارشو بوزلدیلر . شو مصیبتلر اوزرینه ارتق سناخریب اورشلیم طرفلرنده قالمغه جرائت ایده‌مدیکندن نینوایه رجعت ایلدی . عظمت مغرورانه‌سی اول ایکی هزیمت معنویه‌یی یازمغه مانع اولمشدر .

سناخریب مقدما بابلی استیلا ایلدکده بیلبوس نامنده بریسنی اورایه والی تعیین ایتمشیدی . اورشلیمده تصادف ایتدیکی نکبت اوزرینه مرودخ بلاءدان فرصت بوله‌رق

مملكتی تکرار اله کتورمك ایچون جمعیتله بابل اوزرینه کتدی . اهالی ممنوناً استقبال ایلدکلرندن سناخریبك اوراده والیسی بولنان بیلبوسك دائرهٔ اطاعتندن چقدیلر . بو حادثه سناخریبك مسموعی اولدقده جنود عظیمه ایله هجوم ایدرك قتلده پك ایلرو یوریدی . مرودخ بلادن مغلوبا فرار ایلدی . اندن صکره نام و شانی معلوم اولمدی . سناخریب بابل حکومتنه اوغلی اثور نادینی تعیین ایتدی .

بوندن صکره مشرق طرفلرینه هجوم ایدرك بیوك بیوك فتوحاته و نیجه نیجه قلاع و مداین فتحنه موفق اولمشدر . بلاد و ممالك خیلی وقت محاربه‌دن خالی قالوب انظار عامه‌ده سناخریبك هیبتی تقرر ایلدی .

بو اثناده مدینهٔ نینوانك تجدیدینه شروع ایله معمار و نجار و نقاشلردن پك چوق اوسته‌لر کتوردوب نینوایی بر صورتله تجدید و تزیین ایلدی که اسکی حالنی بیله کچدی .

(١٣١٥) ده اثور نادین وفات ایتدیکندن سناخریب ارجبیلی و براز صکره اودخی فوت اولمغله مزیزی مرودخی بابله والی نصب ایلدی . مزیزی مرودخ بابلی الاصلدر . بونك زماننده بابلجه اسباب فساد ازدیاد بولمشدر . سناخریب ازالهٔ فساده شدتله قیام ایدرك

اهالیٔ بابل عیلام حکمداری کدرناکنتادن استمداد ایتدیلر . کدرناکنتا کلیتلو عسکر واسلحه کوندردی ایسه ده سناخریبك محاربه‌لرنده منهزم و پیشرو اهالی اولان سوزوب اسارته کرفتار اولدی . سناخریب عیلام حکمدارندن اخذ انتقام ایتمکه قیام و صدمات عظیمه ایله کدرناکنتایی استیصال ایلدی . مداین کلدانیه‌نك قرقدن زیاده‌سی دست استیلاسنه دوشدی . شو مظفریتی حاوی اولمق اوزره سناخریبك لساندن محرر یازولرك مآلی وجه آتی اوزره‌در .

« اقلردن اتشلی دومان پارلایوب یرکوك اراسنی طولدردی . اول دومانك بلوتلر کبی اچیلان کثافتی طرف طرف یایلدی . یانان اتشلرك علولری رعد کبی شعله‌لر کوستردی . کدرناکنتا بنم مقدم شدتمه یاقن کلدکده قورقوسندن شعاع کبی عاصمه‌سنه طوغری اوچی ویردی . عاصمه‌سنه یاقن واردیغمده بنم شدتله اسمکده اولان روز کارم اکا طوغری اسمسیله برابر قاچوب ممالکنك انتهاسنده کزلندی . مدینه‌سنی محاصره ایله شدت واخذینی تصمیم ایتدم ... »

سناخریب شو اثرنده نتیجهٔ وقوعاتی یازمیور . حالبوکه ادلهٔ نجومیه‌ده سؤ عاقبتنه دائر بعض احکامه

کسب اطلاع ایتدیکندن محاصره‌یی قالدروب النه کچن غنـائمله بالاکتفـا نینوایه عودت ایلدی . کدرناکنتا فرارندن اوچ ماه صـکره وفات ایدوب یرینـه قرنداشی اومان کچدیکنی سناخریبك محبوسی بولنان سوزوب خبر الدقده اومان ایله مناسبت و معارفه‌سنه استناداً برتقریب ایله فرار واومانك یاننـه عزیمت ایتمکله ایکیسی برلکده عسکر جمع ایدوب بابلی استیلا ایدی‌ویردیلر . سناخریب بودفعه‌ده بابله هجوم وجمعیتلرینی استیصال ایلدی‌ایسه‌ده سـوزوب و اومان عیـلامه قاچدقلرندن هیچ بریسنی طوته‌مدی .

سنا خریب بغایت ظالم وقتال وخونریزبی‌باك‌ایدی . قتل ایلدیکی نفوس انسـانیه حسـاب قبول ایدر شی دکلدر . سیئاتنه مجازات معنویه اولمق اوزره (۱۳۰۳) ده ایکی بیوك اوغلی کندوسـنی اولدروب ارمنسـتانه فرار ایلدیلر . سناخریب مقتول اولدقده کوچوك‌اوغلی اسارحادون دولت اثوریه تختنه اوطوردی .

ملوك اثوریه‌نك الك بیوکی اسارحادوندر . جلو- سندن صکره خلیج عجم ایله جبـال ارمنیه و بحر متوسط اراسـنده‌کی محللرك جمله‌سـنه عسکرله یوریوب مظفر اولدی . شرقده مادیلرله محـاربه ایدرك غربده قبرس

حوالیسنه وجنوبده مصر وحبشهیه قدر نفوذینی یورتمشدر. امرینی انفاذ ودائرهٔ اطاعتنه ادخال ایلدیکی محللردن بعضیلرینك اسملرینی بیله باباسی ایشتمامشیدی. اسلافی زمانلرنده بابل حوالیسی فتنه واختلالدن خالی قالمامشیکن اسارحادون اقدامنی مرودخ بلاءدان اولادینك استیصال خضوع ورضالرینه صرف ایله بومقصدینه موفق اولدی. دولتنده کندی زمانه دکین جریان ایدن ادارهٔ ملکیهیی تغییر ایله ممالکنی ولایاته تقسیم ایتمش وبابل شهرنیده نینوی کبی عاصمهٔ دولت اتخاذ ایله نامنی اثور وبابل پادشاهی دیو سویلتمشدر. بعضاً بابلدهو بعضاً نینواده بولنور ایدی. مدت سلطنتنك چوغنی بابلده وبعضیسنی نینواده چکوردی. جملهنك خشنودی وحسن توجهلرینی قازانمشدر.

یهودا ملکی منسی تهمت جنایتله عسکری جانبندن طوتیلوب مقیداً حضورینه کتورلدیکندن عزو اولنان تهمتدن برائت ذمتنی اکلادیغی جهتله منسییی حکومتنه اعاده ایلدی. مقتضای حلمی اولق اوزره خلیج عجم طرفلرندهکی دائرهنك حکومتنی مرودخ بلاءدانك اوغللرندن برینه اعطا ایتمشدر.

اسارحادونك تشییدایتدیکی ابنیهجه شهرتی اولوب بابلده

انشا ایتدرمش اولدیغی قصردن بشقه اماکن سائرهده دخی اوچ عدد قصر یاپدرمش وزمانه منسوب اثار مکتشفهدن اکلاشلدیغی اوزره اثورده و مابین النهر بلادنده اوتوز قدر هیکل بنا ایلمشدر . شو هیکللر التون وکومش ایله یالدزلی ایدیلر . لورد لایارد موضع نمروددهکی قصرینی حفر ایله کشف ایلدکده قصر مذکوری هندسه و اتساعجه ملوك سائرهنك اثار عمرانیهسنه مرجح بولمشدر . قصر مذکوردهکی قاعهنك طولی (٢٢٠) وعرضی (١٠٠) قدمدر . بونی برطاقم قنادلی تماثیل وباشلری انسان کبی ارسلان وسائر حیوانات تمثاللریله تزیین ایتمشیدی . زمانه منسوب تاریخ اولمدیغندن اثار محفورهدن استنباط اولنان وقوعاتدن بشقه معلومات النهمامشدر . وفاتی قبل الهجره (١٢٩٠) تاریخندهدر .

اسارحادوندن صکره اوغلی بشنجی تغلت فلاسر تخت حکومته اوطوردی . بابل ملکی ساوسد وخینوس بونك زماننده کسب استقلال ایتمشدر . تغلت فلاسر (١٢٨٢) ده فوت اولمغله یرینه قرنداشی اثور بانیبال جلوس ایلدی . بونکده زمانی محاربهلرله کچدی . سوس حکمداری تیومانه غلبه وبرکوزل سرای بنا ایتمشدر .

اتور بانیبال (١٢٧٠) ده وفات ایدوب برنجی بختنصر جالس سریر حکومت اولدی. بختنصر بابلی ضبط ایله نابوبولاسری اورایه والی تعیین ایلدی. ماد حکمداری فراارت اوزرینه هجوم ایدوب راغو صحراسنده بالمحاربه مادیلره غلبه و فراارتی اسیر وقتل ایله مادو لایتنی تخریب ایتدی. نهر فراتك غرب طرفنده‌کی اقوام محاربه‌ده عسکره معاونت ایتمامشلر ایدی. بختنصر سرعسکرلرندن حولوفرون قوماندەسیله اقوام مذکوره اوزرینه یوز یکرمی بیك پیاده واون ایکی بیك سواری عسکر کوندرمش اولدیغی حالده حولوفرون تبول قلعه‌سنی محاصره ایلدیکی صره‌ده یودیت نامنده برحسنا یهودی قزی کندوسنی بالاغفال سرخوش ایتدکدن صکره قتل ایتمکله عساکر اثوریه بوکا کسب وقوف ایلدکده محاصره‌یی براغوب رجعت ایلدیلر.

حکمدار مقتول فراارتك اوغلی کی‌اقسار ایله اتفاق ایدرك اوغلی ایکنجی بختنصره کی‌اقسارك قزینی بالتزویج عقد قرابت وایکیسی برلکده نینوایه هجوم ایتدیلر. برنجی بختنصر بونلرك محاربه‌لرنده مغلوب ومقتول اولدی.

برنجی بختنصر اولدکده اوغلی ساراق (سارداناپال)

تخت حكمدارى يه اوطوردى. ايسه ده بابلده مسند نشين حكومت اولان نابوبولاسرك اوغلى ايكنجى بختنصر ايله ماد حكمدارى كى اقسار ساردانا پال اوزرينه يوريوب ساردانا پالك تجهيز وسوق ايلديكى عسكر قوماندانى دشمنله مقاتله ايده جكى يرده اتحاد كوستر ديكى ساردانا-پالك ممنوعى اولدقده قهرندن كنديسنى اولدردى (١٢٢٨) . بونك وفاتيله اثور دولت اخيره سى منقرض اولوب ممالك اثوريه بابلده تشكل ايدن دولت جديده نك دست استيلاسنه كچمشدر .

- ١١ -

اثوريلرك مذهب وعوائد ومدنيت سائره لرى

ديانت اثوريه كواكب سياره دن هر بريسنى تأليه ايله انلره وبعض اصنامه عبادتدن عبارت ايدى . ايچلرندن پك چوق اشخاص دخى افرادرجالدن بعضيلرينى تأليه ايتمشلردر . اصنام اثوريه جمله سندن اوله رق انسان صورتنده واورقه سى بالق شكلنده (نين) وباشى چايلاق وجثه سى انسان رسمنده (نسروخ) ، باشى انسان كوده سى ارسلان

رسمنده (نرغال)ناملریله معروف اوچ عدد بتلری وشو صکره‌کی ایکی صنمك قنادلریده وار ایدی . و کذلك سمیرامیسی دخی تألیه ایدرك مزبوره‌یه منسوب کوکرچین شکلنده بر صنمده طاپارلر ایدی . معبود اتخاذ ایتدکاری اصنامه وسیاراته مخصوص هیکللر یاپمشلر . وهر برنده بر صنم اقامه‌سیله مشتری‌یه (بلت) ونبتونه (ملته) ناملرینی ویروب معبود اتخاذ ایلمشلر ایدی . بونلری بر صف اتخاذایدوب ایکنجی صف دخی (شامس) شمس و (سین) قمر و (ابوا) هوا ایدی . دیکر اصنافه مخصوص بشقه بر صف دخی اولوب بوده معبودات خمسه‌لرندن عبارت ایدی‌که (نینیب) زحل و (مرودخ) مشتری و (نرغال) مریخ، (ایشتار) زهره، (نیبو) عطارد ایدی . بونلره مخصوص اصنامك هربریسنی بر شیئه تخصیص ومحافظه ایتمشلر ایدی .

اثور دولتی دائرهٔ ملکیه‌سی اوللری بر طاقم ممالك صغیره‌یه منقسم اولوب شو ممالکك جمله‌سی اثورملوکنه خضوع اوزره ایدیلر . اوزرلرنده‌کی تکلیف جزیه اعطاسندن عبارت ایدی . لکن شو ادارهٔ سیاسیه‌دن صکره‌لری بعض مرتبه فنالق حاصل اولمغله دوائر صغیره‌ده بولنان

حکمدارلرك هر بریسی فرصت بولدقجه استقلال سوداسنه دوشدیلر .

بو یوزدن ممالك اثوریه‌ده پك چوق فتنه‌لر و محاربه‌لر وقوعبولوب بالاخره ممالك صغیره حکمدارلری امور سیاسیه‌جه استقلال سوداسنه دوشه‌جك معامله‌لاتدن تجرید ایدلدیلر . اثور پادشاهلری ممالك اثوریه‌نك حکمدار سیاسیسی اولدقلری کبی ریاست دینیه رتبه‌لریده عموم تبعه‌یه قبول ایتدرلدی . بناءً علیه بین الاهالی ملوك مشار الیهم نواب الهه اعتقاد اولنوب اجراآت سیاسیه‌لرینی الهه‌لری طرفلرندن مأموریتلرینه حمل ایدرلر ایدی .

اثور پادشاهلرینك مابین طاقلری صنفلره منقسم و برنجی خدمت طواشیلره مخصوص ایدی . شو طواشیلرك کندی جنسلرندن برر رئیسلری وار ایدی . رئیس مرقوم هم طواشیلره ، همده سائر مابین طاقلرینه ناظر وآمر ایدی . دائرهٔ داخلیهٔ دولت مأمورلرینك الك بیوك وظیفه‌لری قصرلرك محافظه‌سی ایدی .

ملوك مشار الیهمك وزرالرندن مرکب برر مجلس مخصوصه‌لری وار ایدی‌که شو مجلس امور مهمه‌نك مذاکره و اداره‌سیله وظیفه‌دار ایدی .

مقاطعات مملکتك دخی بشقه‌جه والیلری و ضابطلری

وسیاسیات مدنیه ایچون قاضیلری وجنایاته باقق ایچون محاکم مخصوصه‌لریده وار ایدی . شو محاکمك معاملاتی اوروپانك انکیزیسیون محکمهٔ عتیقه‌لری کبی مظالم عظیمه وعذاب الیمه‌دن عبارت ایدی .

اثور طائفه‌سنك اصلنده اولان اتفاق جمله‌سنك اقوام سامیه‌دن و لغتلری عرب وعبرانی لغتلرینك اخواتندن اولمسنده‌درکه شو اوچ لسانك اکثر الفاظی یکدیکرینه مشابهدر .

علوم ومعارفك بعضیلرنجه اثوریلرك مأخذلری بابل کهنه‌سی اولدیغی حالده انلره تقدم ایلدکلری کبی ملل سائره‌نك دخی چوغنی کچدیلر . شمدیکی انسقلوپیدیلر مثللو قاموس عمومیلری و کندی لسانلرینه مخصوص صرف نحو، لغت علملریله هیئت وطب کبی علوملك تدرسی ایچون مکتب عمومیلری وار ایدی .

طائفهٔ اثوریه صنایعجه بنا، رسم، نقش، عاج، زجاج، خزف، منسوجات، تزیینات لباسیه وانواع اثاث بیتیه معمولاتنده سائر امم شرقیه‌یه معادل وبلکه هپسنه فائق ایدیلر .

اوچنجی فصل

بلاد فرس جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

بلادفرس جغرافیه‌سی . پیشدادیان دولتی . ماد دولتی . اشکانیان دولتی . ساسانیان دولتی . فرسلرك عوائد ومذهب ومدنیتلری

- ١٢ -

فرس قطعه‌سی جغرافیاسی

بلاد فرس (بلادفارس) دیمکدر . بلاد مذکوره فارس غربی وفارس شرقیناملریله ایکی‌یه منقسمدر .

فارس غربی — بوکا مملکت ایران دخی دینلور . مملکت مرقومه شمالاً ارمنیه ، کرجستان ، بحر خزر ، بعض بلاد تاتار وشرقاً بلوخستان وجنوباً بحر هند ، خلیج فارس وغرباً ینه خلیج فارس ، عراق عرب ، کردستان ، بعض بلاد جزیره ایله محدود اولوب (٥٠٠,٠٠٠) میل مربعی مسافه‌یی و (١٢,٠٠٠,٠٠٠) نفوسی حاویدو . شو مملکت بروجه اتی سکز قسمدر .

(۱) اذربیجان — شو قسمی ارمنستان وکرجستان وجزیره دائره‌لری ولی ایدر ·

(۲) کیلان — بو دائره‌نك غربنده اذربیجان وشرقنده بحر خزر واقع اولمشدر ·

(۳) مازندران — کیلانك شرقنده وبحر خزرك جنوبنده‌در ·

(٤) بلاد جبل — بوکا عراق عجم دخی دینلور · اذربیجان ومازندرانك جهت جنوبیه‌لرنده‌در ·

(٥) خوزستان — عراق عربك جهت شرقیه‌سنده‌در · بوکا شوشانه دینلور ایدی ·

(٦) مملکت‌فارس — خلیج فارسك شمال شرقیسنده‌در ·

(۷) کرمان — فارس وبلوخستان وافغانستان ارالرنده‌در · خلیج فارس وبحر هندك بعض محللرینی ولی ایدر ·

(۸) خراسان — شمالاً بلاد تاتار، شرقاً افغانستان جنوباً کرمان وفارس وبلاد جبل ومازندران ایله محدوددر ·

فارس غربی دائره‌سی سطح بحردن پك یوکسك اولوب سلسله‌لری، واسع صحرالری، بعض بحیره‌لری

واون درت انهاری حاویدر . خوی ، تبریز ، طهران ، اصفهان ، کاشان ، نیشابور شهرلری او دائره‌نك مدائن مشهوره‌سندندر .

فارس شرقی — شو دائره شمالاً بلخ ، شرقاً چین و هند ، جنوباً بحر هند ، غرباً کرمان وخراسان ایله محدود اولوب هرات ، سجستان ، بلوخستانناملری ایله درت قسمدر .

هرات دائرهٔ مذکوره‌نك شمال غربیسنده ، افغانستان شمالنده ، سجستان غربنده ، بلوخستان جنوبنده‌در . شو دائره‌نك مساحه‌سی التی‌یوز بیك میل مربعیدر .

هرات مملکتی خوارزم صحراسنه اتصال ایدر . اورالرده قوز کوچرترکمان قبیله‌لری مسکوندرلر . صحرای مذکوره‌نك جبال جنوبیه‌سی سلسله‌لرنده کوزل دره‌لر واردر . ازمنهٔ قدیمه‌ده معمور ومقبول شهرلری حاوی ایکن هپسی خراب اولدی . سلسلهٔ مذکوره غرب جهتندن هراته وهراتدن کابل نواحیسنده واقع قهستانه قدر ممتددر . سلسله‌نك کابل جهتی کوزل پکارلری لطیف دره‌لری ، لذیذ میوه اغاجلرینی شاملدر .

هرات مملکتنك وقتیله شهرستان ، مروالشاهجان مروالروذ ، بادغیس کبی خیلی مدائن مشهوره‌سی وار

ایدی . شمدی هپسی خرابدر . مدینهٔ هرات کوزل بر بقعه ده واقعدر که اطرافنی طاغلر احاطه ایتمشدر .

سجستان دائره سنك غرب جهتنده کرمان اووه‌لری، شمالنده هرات، شرقنده افغانستان، جنوبنده بلوخستان واقعدر . شو قطعه ده زرنج نامیله بر بحیره اولوب محیطی یوز اللی میلدر . وسط بحیره ده بر جزیره وشو جزیره ده بر خراب قلعه واردر . اطرافنده بر طاقم صورتلری چرکین ، جسملری چپلاق وحشیلر ساکندرلر . سجستان دائره سنك مساحه سی (٢٥٠٠٠٠) میل مربعیدر درونده چوق خرابه شهرلر واردر .

افغانستان دائره سی جنوبدن بلوخستان، شرقدن نهر هند، غربدن سجستان وهرات، شمالدن هرات وجبال هندقوش ایله محدوددرکه جبال مذکوره بلخ ایله افغانستان بیننی فصل ایدر . مساحه سی یوز اللی بیك میل مربعیدر . جهات شمالیه سنده یوکسك طاغلر، درین دره‌لر، منبت اووه‌لر اولوب انهاری کثرت ومحصولاتی وفرت اوزره‌در . مداین مشهوره سی قندهار، کابل، بشاور، غزنه شهرلریدر .

بلوخستان دائره سی جنوبدن بحر هند، شرقدن سند، شمالدن افغانستان وسجستان، غربدن کرمان

ولورستان ایله محدوددر . مساحه‌سی یوز قرق التی بیك میل مربعیدر . عربلر بوكا سند اطلاق ایدرلر ایدی . شمدی شرق جهتنده انی ولی ایدن محلاره سند دینلور . بلوخستان مملكتی كوهستان، مكران، بلاد لص، مفازه اقسامنه منقسمدر . كوهستان او مملكت دائره‌سنك شمال غربیسنده، مكران جنوبنده، بلادلص جنوب شرقیسنده، مفازه شمالنده وسجستان حدودنده‌در، جمله‌سی قبائل مختلفه رؤساسنك یدلرنده‌در .

ایران نام اصلیسی ازمنهٔ قدیمه‌ده، اثور، مادی، پارث، فارس، هراقیا بلادینه اطلاق اولنور ایدی . وعراق، فارس، خراسان بلادینه ایران شهری دینلور ایدی .

فرسلرجه ایران بلادارفحشد بن سام بن‌نوح علیه السلامدر . بناء علیه بلادایران (بلادارفحشد) دیمكدر . عربلر ایران لفظنی تعریب ایله عراق دیدیلر .

ملوك فرسك برنجی طبقه‌سی اولان پیشدادیان دولتی پادشاهلرندن طهمورثا كابر دولتندن خراسان، سجستان كرمان، مكران، اصفهان، جیلان (كیلان)، اذربیجان سندان، جرجان، ارمنان اسملریله موسوم اون ذات انتخاب ایدرك ملكنك هر پارچه‌سنی شو ذواتك بریسنه

اقطاع ایتدیکندن هر بریسنك النده اولان مملکت نامنه نسبتله مشتهر اولدیغنی فرس مورخلری یازه‌یورلر • بناءً علیه پیشدادیان دولتی زماننده ممالك ایران بروجه مذکور اون دائره اولمق اوزره اداره اولنمش دیمك اولور • العهدة علی الراوی •

ملوك فرسك ایکنجی طبقه‌سی اولان کیانیان که ماد دینله‌یور شو دولتك ملوکندن قورش (کیخسرو) ممالکنی ایران دائره‌سندن خارجه توسیع ایله قطعات سائره‌دن دخی چوق یرلر استیلا ایلدیکندن یدنده‌کی یرلری یوز یکرمی ولایات صغیره‌یه تقسیم ایتمشیدی • برنجی دارا او تقسیمی لغو ایله ممالك ایرانیه‌یی بروجه آتی یکرمی بیوك ولایته تقسیم ایلدی •

(١) لیدیا ، پیسیدیا

(٢) قاریا ، لیکیا ، پامفلیا

(٣) فروغیا ، قبادوقیا ، پافلاغونیا

(٤) کیلیکیا ، شمالی سوریه

(٥) جنوبیٔ سوریه

(٦) مصر

(٧) ماوراء نهر

(٨) شوشانه

(۹) بابل ، اثور
(۱۰) ماد (میدیا)
(۱۱) بحر خزرك ساحل جنوبیسی
(۱۲) باقتریانه (بلخ)
(۱۳) ارمنستان
(۱٤) درنجیان ، كرمان
(۱٥) بلاد ساقه
(۱٦) صغدیانه ، اریانه ، خوارزم ، پارث
(۱۷) كلخیده
(۱۸) بانیه ، ایبریا
(۱۹) پونتوس
(۲۰) راخوسیا ، هند فارسی

دوائر مذكوره — وقایع تاریخیه لرندن معلوم اوله جغی وجهله — اشكانیان وساسانیان دولتلری زمانلرنده پك چوق تبدلاته تصادف ایتمشدر .

- ۱۳ -

پیشدادیان دولتی

قبل الهجره

(۱۳٥٥ — ۳۸۲٥)

فرس مورخلرینك زعملرینه نظراً پیشدادیان دولتنك

ظهوری هجرتدن (٣٨٢٥) سنه مقدمدر . مورخین مرقومه شو دولتك ملوکنی کیومرث ، هوشنك ، طهمورث ، جمشید ، بیوراسب (ضحاك) ، افریدون منوجهر ، افراسیاب ، زومر ، کرشاسب نامليله اون ملوکدن عبارت کوستروب بونلره (٢٤٧٠) سنه‌راده‌لرنده مدت ویریورلر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده پیشدادیان نامیله بر دولتك پك چوق زمان حکومت ایتدیکی وایچلرنده او اسملرله حکمدارلر بولندیغی متواتر اولدیغندن شو دولتك ومذکور الاسامی ملوکك حکومتلری انکار قبول ایدر شی دکل ایسه‌ده مورخلرك پیشدادیان وقایعنه دائر درج صحائف ایلدکلری سوزلرك بعضیلرینی ذهن تصدیق ایده‌میور . کتب مقدسه‌ده مندرج ذواتك طول عمرلری حقنده‌کی روایات مقدسه مستثنا اولمق اوزره مورخلرك اثار مقدسه‌دن معدود اولمیان سوزلرینك تصدیقنه میل اولنه‌مز .

طهمورثله افراسیاب ارا سنده‌کی درت پادشاهه تواریخ اصحابنك کوستردکاری مدت (٢٣٣٦) سنه اولوب شو مدت ایسه هیچ برصورتله شایان قبول عد اولنه‌میور . بناءً علیه دولت مشار الیها ملوکندن مذکور درت ذات ارالرنده پك چوغنك اسم وتاریخلری غائب اولمشیکن

عجم مورخلری اسامیسی غائب اولان ملوکك مدت سلطنتلرینی بولدقلری اسملره علاوه ایتمش اوله‌جقلری بی اشتباهدر .

فرس مورخلرینك روایتلرینه نظراً پیشدادیان دولتنك مؤسسی کیومرث کامر بن یافث بن نوح علیه السلامك اوغلی اولوب طوفانده برحیات اولدیغی حالده طبرستانده واقع دبراوند طاغنه عزیمت و بعده فارس حوالیسنه کیتمکله اوراده جمعیتی تکثر ایتمش و شوکت وقوته مالك اوله‌رق مدینه‌لر و قلعه‌لر یاپمشدر .

پیشدادیان ملوکندن هوشنك هندی و طمهورث بابلی استیلا ایتمشدر . پیشدادیان دولتی بر آرالق بابلی ضبط ایله عیلامیلرك استیلاسنه قدر امتداد ایدن (٢٢٤) سنه مدت بابل مملکتی اللرنده قالمش اولدیغنه دائر بیروسوسك روایتی بابل بحثنده ذکر اولندی .

طمهورثك برادری جمشید سلطنتی قوت وشوکتی ازدیاد بولدقدن صکره کفران نعمتله سوء سیرت ارتکاب ایتدیکندن بیوراسب ظهور ایله جمشیدی قتل وملکی الندن نزع ایلدی . عرب مورخلرینك ضحاك دیدکاری پادشاه بیوراسبدر . بعض روایتجه بابلی استیلا ایدن بودر .

بیوراسبك ظالمی تکثر ایتدیکندن اصفهان اهالیسندن واحاد ناسدن دمورجی کاوه عصاسنه دریدن بر بایراق باغلایوب خلق خروجه بالتحریك باشنه طوپلانان جمعیتله ضحاکی اعدام وملوك فرس خاندانزادهلرندن افریدونی تخت دولته اجلاس ایتدی ٭

پیشدادیان ملوکی ارالرنده اسمی مذکور اولانلردن زومرك منبعی عجمستانده واقع زاب نهرینی حفر ایلدیکی مرویدر ٭

دولت مشار الیهانك مدت سلطنتی کرشاسبك وفاتیله منتهی ومنقرض اولوب اندن صکره ملوك فرسك ایکنجی طبقهسی اولان کیانیان دولتی تشکل ایتمشدر ٭ مورخلرك روایتلرینه باقلنجه پیشدادیان دولتنك انقراضی هجرتدن (١٣٥٥) سنه مقدمدر ٭ پیشداد لفظی فارسیجه برنجی عادل دیمکدر ٭

شو دولته اسناد اولنان (٢٤٧٠) سنه مدت اون نفر ملوکه نسبت ایدلمش ایسهده اول عصرلردهکی ملوك سائره افرادینك مدت حکومتلریله مقایسه اولندیغی حالده هر پادشاهه اون بشدن یکرمی سنهیهقدر مدت وبریله بیلهجکندن دولت مشار الیها اویله اون ذاته منحصر اولهمیوب یوز یکرمیدن زیاده اولمق اقتضا ایدر ٭ لکن

تقادم زمان جهتیله اسملری غائب اولمش و بدایتلری تاریخی مشکوك بولنمشدر .

- ١٤ -

ماد { کیانیان } دولتی

قبل الهجره

(٩٥٢ — ١٣٥٥)

ماد یاخود میدیا مملکتی الیوم اذربیجان دیو معروف و بحر خزرك جنوبندن کابله قدر ممتد اولان قطعه‌در . شو قطعه اثور دولتنك دائرهٔ حکمنده ایکن اثوریا مبحثنده تفصیل اولندیغی اوزره مادقومی کبراسندن ارباسیس اثور دولت قدیمه‌سی حکمدار اخیری ساردانا پالك سرعسکری اولدیغی حالده کلدانی بیلیزیس ایله بالاتفاق دولت متبوعه‌سنی محو ایتدکدن صکره ماد قطعه‌سی اثوریادن ایریلوب ارباسیسك حکومتنه تابع اولمشدر .

ارباسیس یکرمی سنه ماد حکمدارلغنده بولنوب وفاتنده امور مملکت رؤسای قبائل یدلرنده قالدیغندن ایچلرندن اوروپالولرجه دیژوسیس و تواریخ شرقیه‌جه کیقباد دینلان ذات مسند حکمداری‌یه اوطوردلدی .

اشبو کیقباد پیشدادیان شهزاده‌لرندن اولوب نسبی

دردنجی بطنده منوجهره واصل اولور . جلوسنی متعاقباً پیشدادیان حکمداراخیری بولنان زومرك وفاتیله دولت مشارالیهانك انقراضی وقوعبولدیغندن ممالك پیشدادیه دخی اذربیجانه منضم اولمغله قبل الهجره (۱۳۵۵) سنه‌سنده کیقباد ماد دینلان کیانیان دولتنی تشکیل وتأسیس ایلدی .

کیقباد حکیم وعاقل ایدی اقباتان (همدان) مدینه‌سنی بنا ایدرك اوراسنی عاصمه اتخاذ واللی اوچ سنه سلطنت ایتدکدن صکره وفات ایتدی (۱۳۰۲)

کیقباددن صکره اوغلی فراارت (ایکنجی کیقباد) تخت حکومته اوطوروب اثور مبحثنده کوستردیکی اوزره اثور دولت اخیره‌سی حکمدارلرندن برنجی بختنصرك عسکریله راغوه‌ده حرب ایدرکن مقتول اولدی (۱۲۵۲) .

ایکنجی کیقباددن صکره اوغلی کی‌اقسار قرق بش سنه حکومت ایدوب (۱۲۰۷) سنه‌سنده وفات ایلدی . کی‌اقسارك نابوبولاسرله برلشوب اثور دولت اخیره‌سنی محو ایتدکلری اثور دولتی مبحثنده ذکر اولندی .

کی اقساردن صکره اوغلی استیاژ سریر حکومته جلوس ایتدی . استیاژ قزی مندانی حمایه سنده کی

فارس حكمدارى قامپوزسه تزويج ايتمشيدى . بركيجه
رؤياده - كندى باغنده بولنان اوزوم اغاجلرى قزى
منداننك قصرندن چقوب داللرى ممتد و اقاليم اسياننك
جملهسنه سايه انداز اولمش ايدوكنى - كورديكندن
اويخودن اوياندقده جلب ايتديكى معبرلر رؤيا حكمنجه
قريباً منداننك بر اركك چوجغى دنيايه كلهجكنى و ممالك
اسياننك جملهسنى استيلا ايدهجكنى بيان ايلديلر . استياژ
بو تعبيردن متأثر اولهرق قزينى فارسدن جلب و بر
اوطهده حبس ايتدى . قاچ ماه چكدككده مندان
براوغلان چوجغى طوغرديغندن استياژ شو چوجغى اعدام
واخفا ايله مأمور ايتديكى وزيرى ارباغوس بويله
جنايت فجيعهيى كندى اليله اجرا ايدهمديكندن چوجغى
مترادات نامنده بر چوبانه اعطا وشو فاجعهنك اجراسنى
اكا امر وحواله ايلدى . مترادات چوجغى اوينه
كوتوروب زوجهسى سباقويه كمال تأثرله صورت مأموريتنى
افاده ايلدكده سباقو تصادفاً او كون بر ميت چوجق
طوغرمش اولديغندن بونك يرينه منداننك اوغلنى قويوب
مولود ميتك بر طاغه اتلمسنى وامرى يرينه كتورلديكننك
ارباغوسه بيلديرلمسنى تنسيب ايتدى . مترادات اويله
ياپوب امرى اجرا اولنديغنى ارباغوسه تبليغ ايلدى .

ارباغوس آدم کوندروب چوجغك مقتولیتنی بعدالتحقیق جسدینی دفن ایتدردی ٠

منداناك مترادات خانه سنده قالان طفل صغیرینی مترادات قورش تسمیه ایله تربیه یه باشلادی ٠ قورش بیودکجه ناصیه سنده اثار اصالت واستعداد کورینوب اون یاشنه کیردکده قریه چوجقلریله اوینارکن چوجقلر بالاتفاق قورشی کندولرینه حکمدار انتخاب ایلدیلر ٠ قورش کندوسنك وچوجقلرك ملاعبه لرینه مخصوص بعض قانون وقواعد وضع ایدوب شو قانون وقواعدی چوجقلره ده قبول ایتدردی ٠ حین ملاعبه ده مخالف بولنان چوجقلری اوقانون اوزره تأدیب وانلرکده هربری قورشك امر وتأدیبنه اطاعت ایدر ایدی ٠

ماد اشرافندن برذاتك سکز اون یاشنده براوغلی برکون اوقریه ده بولنوب چوجقلرك اویوننه قارشدیغندن ملعبه ده قورشك قانوننه مخالف بر حرکت کوسترمکله قورش شو چوجغی طوتدروب کندی قانونی اوزره دوکدردی ٠ صبئ مرقوم اغلایه رق شهره عودتله قورشك کندوسنی دوکدردیکنی باباسنه سویلدکده باباسی چوجغی استیاژه کوتوروب دیاق اثرلرینی ارائه وبرچوبان اوغلنك بویله برحرکتندن متأسف اولدیغنی بیان ایتدی ٠ استیاژ مترادات

ایله قورشی حضورینه کتوردوب مؤاخذه‌یه باشلادقده
قورش « افندم . چوجقلر بنی کندولره حکمدار انتخاب
ایله یاپدیغم قانونی قبول ایتمشلردر . اوچوجق اویون
اوینارکن ایچمزه قاریشوب قانونمه مغایر حرکتده بولندیغی
ایچون حقنده عدالته کوره حرکتله قانونمی اجرا ایتدم .
اکر کناه ایشلمش ایسه‌م ایشته حضوریکزده طوره‌یورم .
حقمده ایستدیکز تربیه‌یی اجرا ایده‌بیلورسکز » دیمسیله
برابر بویله اون یاشنده بر چوبان اوغلنک بر پادشاه
حضورنده اک بیوک وزیرک بیله جرأت ایده‌میه‌جکی
حرکت وافادهٔ سربستانه‌ده بولنمسندن و خصوصیله
بوحرکت وافاده‌یی حکومت سیاسیه‌یه توفیق ایتمسندن
استیاژ استغراب ایدرک دقتله چوجغک یوزینه باقدقده
سیماسنی قزی منداننک سیماسنه ومنداننک چوجق طوغر-
دیغی زمانیده خیال ایتدکده قورشک بولندیغی سنه موافق
کوردیکندن براز وقت توقف وتفکردن صکره قورشی
حرمسراینه کوندردی . چوبان متراداتی استنطاق
ایلدکده حقیقت حال اکلاشلقله متراداتی مؤاخذه‌دن
صرف نظر ایتدی ایسه‌ده ارباغوسه اضمار غیظ ایلدیکندن
انی جلبله لدی الاستنطاق ارباغوس چوجغی کندی
اولدرمیوب قتل ایچون چوبانه ویردیکنی سویلدی .

استیاژ حاصل اولان حدتنی کتم واراباغوسه « اووقعه‌دن صکره قزم بنی مؤاخذه ایتمکله بنده نادم اولمشیدم . شمدی ممنون اولوب چوجغی حرمه کوندردم ایکیسی برلکده اوینامق اوزره اوغلکی دخی یانه کوندر » دیوب اقشام برابر طعام ایتمکه‌ده اراباغوسی دعوت ایتدی . اراباغوس اون اوچ یاشنده‌کی اوغلنی قورشك یانه کوندردی .

استیاژ اراباغوسك اوغلنی بوغازلاتدروب لحمندن برطاقم اطعمه ترتیب واقشام اراباغوس کلدکلده کشیده ایتدردیکی سفره‌ده اوطعاملری اراباغوسه یدردکدنصکره چوجغك بقیهٔ اعضاسنی اراباغوسه‌ویروب قورشی فارس مقر حکومتنده بولنان بابا وانا سنك یانه ارسال ایتدی . اراباغوس ایچدیکی زهرابهٔ مصیبتك اجیسی تحمل قبول ایدر شی دکل ایسه‌ده تجلدله حزننی کتم ایدوب درونده حاصل اولان شدت تأثر نفس بنفس ارتمقله وجودی استیاژ علیهنده برسیف انتقامه دوندی .

اراباغوس استیاژك اضمحلالنی بالالتزام بر مدت شو افکار ایله وقت کچوردکدن صکره قورشك سن صباوتی کچوب شان وعظمتی زمانی کلدیکندن اراباغوس داخلاً استیاژك وزراسنی بر صورتله اغفال وکزلی

محاربه‌لرله قورشی دخی تحریك ایدرك فرس ومادیلر میانه‌لرنده اچیلان محاربه‌ده فرس قوماندانلغنی یداقتدارینه المش اولان قورش ایکی طرفدن مظاهرت کورمکله استیاژ مغلوب وقورشك یدینه اسیر اولدی (١١٧٢) .

استیاژ سلطنتنك اوتوز بشنجی سنه‌سی حکومت الندن چقوب قورشك امریله محبوس اولدیغندن الی وفاته محبسده قالدی .

استیاژك وفاتنده ماد سریر حکومته اوغلی کی اقسار جلوس ایدوب کی اقسار قورشك دایسی وقورش فرس حکمداری اولدیغی حالده ماد وفرس ممالکنده قورشك اوامری نافذایدی . کی اقسارك وفاتنده ممالکنی اولوقت بابلده حکمدار اولان نابونید ضبط ایلدی ایسه‌ده بابل مبحثنك نهایتنده بیان اولندیغی اوزره قورش عسکرله هجوم ونابونیدی قتل ایدرك فرس ومادو بابل حکومتنی توحید ایتدی (١١٦٠) .

استیاژ، ارباغوس، قورش اسملری غرب مورخلرینك کتابلرنده بو وجهله مذکور اولوب تواریخ شرقیه‌ده استیاژ (کیکاوس) ، ارباغوس (رستم) ، قورش (کیخسرو) در .

شرق مورخلرینك بونلره متعلق افاداتی غرب

مورخلرینك یازدقلرینه موافق اولمیوب شرق تاریخلرنده کیخسرو سیاوشك، سیاوش کیکاوسـك اوغلی اولدیغی وسیاوش باباسنك حیاتنده افراسیاب طرفندن قتل اولنمغله کیکاوسدن صکره یرینه حفیدی کیخسرو جلوس ایلدیکی کوستریله یور .

کیخسرو وقایعنـده مظفر اولوب مابین النهرین، ارمنیه، سوریه، اسیای صغری قطعه‌لرنده بولنان ممالك وبلدانك هپسی وبلاد عربك بعضیسی دائرهٔ اطـاعت وسلطنتنه داخل اولمشدر . عسـاکر کثیره ایله دجله وفرات نهرلرینی کچوب خوزستان، عراق عرب اقلیملرینی معسـکر ایتدی . لیدیا مملکتنی ضبط ایدرك اسـیانك هر طرفنه حکم ونفوذی یوریدی .

لکن چوق کره اقبالده دوام اولمدیغنـدن بحر خزر طرفلرنده بولنان اسکیث قبیله‌سی ملکه‌سی تومیریس ایله تزوج مراد ایدرك تومیریسك جواب رد ویرمسی اوزرینه کیخسرو عسـکرله ملکنه یوریدکده تومیریس مقابله‌یه قیام وارالرنده وقوعبولان محاربه‌ده تومیریسـك اوغلی مقتولاً وفات ایتمکله بالاخره تومیریس غلبه وکیخسروی اسیر ایتدکدن صکره باشنی کسـدروب « خونخوارلقله متلذذ اولدیغك ایچون استدیکك قدر قان ایچ » دیه‌رك

سر مقطوعنی قان ایله مملو بر طلوم ایچنه القا ایتدردی (۱۱۵۰) .

کیخسرو اخمینی قبیله‌سنه منسوب اولدیغندن کیانیانه اخمنیین دخی دینلور .

کیخسرودن صکره اوغلی قامبوز (کیکاوس) تخت کیانیانه اوطوردی . کیکاوس مصری استیلایه قیام ایدرك او تاریخده اهالیٔ مصر کلاب وکدیلری تقدیس ایدر اولدقلرندن مصرك بعض شهرلرینی محاصره ایلدیکی صره‌ده پك چوق کلب وکدی جمع ایله عسکرینك اوکنه سوروب عسکری انلرك ارقه‌سندن یورتدی . مصر عسکری او حیوانانه دوقنور خوفیله اوق اته‌مدیلر . کیکاوس عسکرینی ایلرولدوب مقاومت کورمکسزین محاصره ایلدیکی شهرلری استیلا ایلدی . کیکاوس مصرك هر طرفنی ضبط ایتدکدنصکره ملوك مصرك مدفون اولدقلری هابس نام مدینه‌ده دفن ایله مومیا ایدلمش اولان اماسیسك جثه‌سنی چقاروب اتشه اتدردی . واهالی حقنده مظالم وتعذیباتك اشنعنی اجرا ایلدی . کیکاوس اخلاق ذمیمه ایله موصوف وخونریز اولدیغندن حوالیٔ مصریه‌یی اتش ظلم ایله یاقوب کیده‌یور ایدی .

مصره کیتدیکی وقت دارالملکنه توکیل ایتدیکی

پاتیزیب نام کمسه کیکاوسك کوچوك برادری پارتیایی خفیاً اعدام ایتدردیکنه واقف اولدیغندن پارتیایه مشابهت تامه‌سی بولنان کندی قرنداشی حیله ایله تخت حکومته اوطورتمغی تصور و کیکاوسك سیئات ومظالمی اوزرینه بوفکری میدانه قومسیله برابر عموم اهالیدن موافقته استعداد حس ایتمکله قرنداشی پارتیا دیو تخت حکومته اوطورتدی .

بو کیفیت کیکاوسك مسموعی اولدقده هرنقدر قرنداشنك مقتولیتنی اعلان ایتدی ایسه‌ده کمسه‌یی اینانده‌مدی . پارتیانك واسطهٔ قتلی اولان پراقزسب قورقوسندن برشی دیه‌مدیکی جهتله حکومتك الدن کتدیکنی کیکاوس اکلایوب اوارالق بولندیغی سوریه حوالیسندن سرعتله عودت ایدرکن اثنای راهده اتدن دوشه‌رك خنجری بوکرینه باتمقله مجروحاً فوت اولدی (١١٤٣) .

ساخته پارتیا یدی ماه حکومت ایتدکدن صکره ساخته‌کارلغی شایع و متحقق اولدیغندن کبرای فرس جمعیتله اوزرینه واروب مرقومی قتل واعدام ایتدیلر .

بوندن صکره اعیان فرسدن سلطنته لیاقتی اولان التی کمسه اتلی اولمق اوزره چایره کیدوب ابتدا هرکیمك آتی کشنر ایسه انك سلطنته قبولنی قرارلشدیلر .

ایچلرندن وسلالهٔ حکمداریدن فارس و الیسی کشتاسبك اوغلی دارا اسبنی اوکیجه اج براقسنی و چایرده مجتمع اولەجقلری یره حیوانك خوشلانەجغی اوت وضع ایتسنی سایسه تعلیم ایلدیکندن سایس اویله یاپدی • ایکنجی کون التیسی برلکده راکبا چایره توجه و عزیمت ایلدکلرنده اك اول دارانك آتی کشنمکله سلطنتی قبول وتخت کیانیانه اجلاس ایدلدی (١١٤٣) •

برنجی دارا ملکی دست تملکنه الدیغی وقت سلفلرینك ایادیٔ اقتدارلریله توسع ایتمش بردائرهٔ جسیمه بولدیغندن ممالکنی یکرمی ایالته تقسیم ایدرك موارد و منابع ثروتنی تأسیس وتوفیر ایچون بلاد فرس ایله ممالك سائرەنك تجارتلرینه متعلق مناسباتی خیلی توسیع ایلدی • بابل اهالیسی بتکرار تمرد و عصیان ایتمش اولدقلری حالده قوهٔ عسکریه ایله بابلی استیلایه تشبث ایدرك برمدت محاصرەدن صکره سر عسکرلرندن زوبیر برکون کندی قولاغنی قطع ایله مجروحاً بابله عزیمت ودارایه بابل حقندەکی شدتنك اصلاحنه دائر ایتدیکی نصایحه مقابل قولاغنی کسمك کبی معاملهٔ ظالمانەیه تصادف ایتدیکندن بحثله بطریق المواضعه بابلدن استغاثه ایتدکدەبابل اهالیسی زوبیره بالاعتماد قوهٔ عسکریەلرینك

قوماندانلغنی کندوسنه تفویض ایلدیلر . زوبیر عسکری بابل علیهنده استعمال ایله شهرك دارا طرفندن استیلاسنه خدمت وداراینه بابلی استیلا ایتدی .

دارا کیخسروی قتل ایدن اسکیث قبائلندن ماشزت قبیله سی اوزرینه کیدوب محاربه لرده بولندی ایسه ده منهزماً عودت ایلدی . بوندن صکره هندده هجوم ایله هندستانك بعض محللرینی تسخیر ومؤخراً یونان اوزرینه عسکر سوق ایدرك عسکرك انهزامندن ناشی یونانلولرله بربیوك محاربه ده بولنمق اوزره کلیتلو عسکر جمعیله مشغول ایکن وفاتی وقوعبولدی (۱۱۰۷) .

دارادن صکره اوغلی اکزرکسیس (سرخس) سریر حکمرانی یه جلوس ایدوب دیار مصره عسکر سوقیله عصیان ایدنلر حقلرنده بیوك بیوك شدت کوستردی . مصر ایشنی بتوردکدن صکره یونان ایله محاربه ایچون ایکی ملیون پیاده (چوق مبالغه‌لی کوره‌یورلر) و خیلی سواری عسکری جمع ایله دردینل (چناق قلعه) بوغازندن کچمك و بوغازده کی معبره کوپری قورمق ایچون کلیتلو دوبه استصحاب ایدرك بوغازدن کچر ایکن دکزده هیجان کوروندیکندن بحرك کندوسنه رعایت ایتمامسندن ناشی غضبلنوب دکزه ضرب اولنمسنی عسکره امر ایلدی .

دكز ايسه ايادئ امواج ايله كوپرىيى پارچه پارچه ايده‌جك درجه‌ده شدت كوستردیكندن تلفات كثيره ومشقت عظيمه ايله عسكرى چكيره بيلدى . اسپارته واتنه‌لولر هرنقدر عسكرجه ضعيف ايسه‌لرده سرخسه مقاومت شديده كوستردیلر . لكن سرخس يونانك مداين سائره‌سنى حرباً استيلا ايلدى . سرخس ليقوموستوس معبرينه يتشدكده اسپارته قرالى لبونيداس التى بيك مقاتل ايله قارشو چقوب حرب شديده دوام وفرسلردن يتمش بيك قدر عسكرى اعدام ايتمكله شو تلفات عظيمه‌يه وسرخسك عسكرى اولدرلمكله دوكنور شى اولمديغنه نظراً لبونيداسك عسكرى وخامت انجامدن قورقه‌رق هر بريسى بر طرفه فرار ايدوب قوهٔ موجوده‌سى اوچيوز نفره تنزل ايلديكندن كرك لبونيداس كرك رفاقتنده‌كى نفرات حرب ايده ايده تلف و مضمحل اولديلر .

سرخسك يونانجه غلبه‌سى ممتد اولميوب كميلرينك چوغى منكسر و عسكرى بالاخره منهزم اولدى . شو انهزامدن صكره بلاد فرسه رجعت ايلدى ايسه‌ده وصولنده عموجه‌سى وكندو محافظلرينك رئيسى بولنان ارتبانس (اردوان) جانبندن بو ايشه تعيين اولنان

بر طواشی سرخسی قتل ایدوب اوغلی ارکزرسیس (برنجی اردشیر) جالس تخت کیانیان اولدی (١٠٨٦)۰

اردشیر جلوس ایتدکده باباسنک قتلنی قرنداشی دارادن بیلەرك ابتدا آنی وصکره طوغریسنی اوکرنمسیله اردوان ایله طواشی‌یی و متعاقباً دعوای سلطنته قیام ایدن دیکر قرانداشی کشتاسبی دخی اعدام ایلدی۰ وبعض اصلاحات داخلیه اجرا ایتدی۰ لکن اسپارته‌لولر علیهلرنده وقوعبولان حرکتنده موفق اوله‌مدیغندن دولتنه مضر بر معاهده قبول وتصدیق وجلوسنك قرقنجی سنه‌سی وفات ایتمشدر (١٠٤٦)۰

اردشیردن صکره جلوس ایدن ایکنجی اکزرکسیس (سرخس) ك مدتی ممتد اولمیوب جلوسندن صکره ایکی آی حکومت ایلدکده برادری صغدیان قتل ایله سلطنتی اغتصاب وانیده یدی ماه صکره دیکر برادری ایکنجی دارا اولدیروب حکومتنی ضبط ایلدی۰

ایکنجی دارا مصر و لیدیا و میدیا طرفلرنده ظهور ایدن اختلاللری ازاله ایله بادیلرینی تأدیب و آتنه‌لولر علیهلرنده لاقدومونیالولر ایله عقد اتفاق ایدرك آتنه‌لولرله حرب ایدن اسپارته‌لولره معاونت و اوبهانه ایله سواحلی ضبط ایتدی۰ جلوسنك یکرمنجی سنه‌سی

فوت اولمغله تخت کیانیانه اوغلی ایکنجی اردشیر اوطوردی (١٠٢٥) .

اردشیر ثانینك جلوسنده برادری واناطولی والیسی اولوب ادعای سلطنته قیام ایدن کیخسرو اوزرینه عسکر سوقیله بابل جوارنده واقع قوناقسه نام محلده تلاقیٔ طرفین وقوعبولدیغندن محاربه ده کیخسرو مقتول اولدی . مؤخراً یونانلولر اوزرلرینه عساکر کلیه سوق وکندوسی بالذات برغمه جمهوریتنی محاصره ایلدیکندن اسپارته حکومتنك برغمه امداد ایچون کوندردیکی عسکر مغلوب اولدی ایسهده اسپارته حکمداری ارژیلاس بر اردو ایله اسیایه کچه‌رك اردشیری بوزدی . اردشیر یونانك بعض ممالکنی تحریك ایله ارژیلاس علیهنه قیام ایتدیروب اسپارته‌لولر بعض مرتبه مغلوبیته تصادف ایتدکلرندن اردشیر ثانی او مغلوبیتدن بالاستفاده برنجی اردشیر زماننده اسپارته‌لولرله منعقد معاهدهٔ مضره‌نك فسخیله یکی برمعاهدهٔ نافعه عقدینه موفق اولدی . وقبل الهجره (٩٨١) ده فوت اولوب اوغلی اوخوس جلوس ایله اوچنجی اردشیر نامنی الدی .

اوچنجی اردشیر (٩٦٠) ده خادم اغاسی باغواسك غدریله مقتول اولمغله کوچوك اوغلی آرساق (ارشك)

جلوس ایتدی ایسه‌ده باغواس انیدخی اولدروب دارای ثانی سلاله‌سندن اوچنجی دارا تخت حکمداری‌یه اوطوردی (۹۵۸) ۰

اوچنجی دارا جلوس ایلدیکی وقت عنان سلطنتی باغواسك ید حکمنده بولوب ایکی پادشاهی یوتان بر اژدرهانك دائرهٔ محکومیتنده بولنمغی چکه‌مدیکندن ازاله‌سنی تصور ایدرکن باغواس کندی سؤ عاقبتنی استدلال و بونیده سلفلرینك یاننه کوندرمکی تصور ایده‌یور ایدی ۰ دارا دها اول طاورانوب باغواسی تسمیم ایله وجودینی اورطه‌دن قالدردی ۰

بوندن صکره اسیا قطعه‌سنك هر طرفنی دائرهٔ اطاعتنه ادخال ایدوب شعشعهٔ حکومت ونفوذینی طرف طرف نشر ایلدی ایسه‌ده شو دولتك تشکلندن برو یونانیلرك تصادف ایتمش اولدقلری فلاکت پای اسایش وراحتلرینه زنجیر بلا کبی ایلشمش اولدیغندن ارکان ورؤسای یونان او زنجیری قیرمغی وکیانیان دولتنی اورطه‌دن قالدرمغی قرارلشدیروب اقتدارینه اعتماد ایتدکاری ماکدونیا حکمداری فیلیپك لوای بسالتی التنده ممالك فرسه هجوم ایتمکی تنسیب وکیفیتی فلیپه تحریر

ایتدیلر • لکن کوندردکاری خبرك وصولندن مقدم فلیپ وفات ایلدیکندن انك یرینه اوغلی اسکندری بالاقامه لوای ریاستی التنه طوپلاندیلر •

اسکندر یکرمی باشنده اولدیغی حالده کیانیان دولتی علیهنده حرب ایچون مجتمع اولان اردونك قوماندهسنی ید اقتدار و بسالتنه الوب قبل الهجره (٩٥٦) سنه‌سنده اوتوز بشبیك موجودلی بر اردوایله چناق قلعه بوغازینی کچدی • غانیقوس نهری قربنده مصادف اولدیغی فرس عسکریله محاربه وغلبه‌دن صکره دارانك اکثر ممالکنی استیلا ایلدیکی کبی بابلده مجتمع فرس عسکری ایاس قصبه‌سی قربنده اسکندرك عسکرینه تصادفله بالمحاربه اقبح هزیمته دوچار و دارانك والده وزوجه‌سیله اوغلی وقزلری اسکندرك ید اسارتنه کرفتار اولدقلرندن اسکندر دارانك فاملیاسی حقنده حرمت ورعایت مکمله اجراسیله برابر دارانك ممالکنی ضبط ایده ایده مابین النهرین بلادینه طوغری یوریدی •

الك صوکی مصادمه‌لری اولان اربیله تابع غوغامله صحراسنده‌کی محاربه‌ده دارانك قوهٔ موجوده‌سی مضمحل اولمغله کندوسی میدیا طرفلرینه فرار ایلدی • فرات وبحر سفید اراسنده‌کی ممالکی اسکندره ترك ایله

ممالك سائره‌سنك مساعدةً یدنده براغلمسنی بالمخابره رجا ایتدی ایسه‌ده اسکندر قبول ایتمیوب او صره‌ده فرس حکومتنی ضبط وتقسیم ایچون بعض امراسی دارایی جرح وایاقلرینی بر التون زنجیر ایله بند ایتدکدن صکره عربه ایله یول اورته‌سنده براغوب کیتمشلر ایدی •

اسکندرك مفرزه‌لرندن بریسی تصادفله الوب اسکندرك یاننه کوتوررکن دارا دولت وممالکنك النده چیقمسنه وحیاتنك انقطاعه تقربنه تعلق ایدن تحسر عظیمی نظر ملاحظه‌سنك اوکنه کتوروب بو اجیه وجودینك جریحه‌لرندن وایاقلرنده‌کی زنجیردن نشئت ایدن عذاب دخی منضم اولدیغندن آه وفغانی ضبط ایده‌مامکه وحزین حزین اغلامغه باشلادی • شو حال جکر سوز عربه یاننده بولنان بر سواری نفرینه تأثیر ایدوب نفر مرقومك یورکی چا کلاك اولدیغی حالده دارانك یاننه یناشدی • دارا سواریدن بر صو استدکده سواری زرهنك مغفرینه صو طولدروب دارایه ایچوردی • دارا سوارینك النی النه الوب « ای حمیتلی عسکر • بنم شو صوك نفسمده اغزمدن چقان سوزلرك ضایع اولمیه جغنه سنك کبی بر مروتلی عسکره تصادف ایدیشم بکا بیوك

تسلیمدر . صوك نفسم تقرب ایتمكله بن اولدكدن صكره اسكندره كیدوب والده وزوجه م ایله چوجقلرمه مرحمت والتفات ایلدیكی ایچون كندوسندن ممنون ومتشكر اولدیغمی وبختمك اقتضا ایلدیكی شو فلاكتمدن طولایی كندی علیهنده هیچ بر سوز سویلمكه صلاحیتم اولمیوب شوكت واجلالنك ممدود وهر حالنك مسعود اولمسی ایچون دعا ایلدیكمی والك الیمه دوقوندیغنی اسكندره سویله » دیوب روحنی قابض الارواحه تسلیم ایلدی .

دارانك وفاتنی متعاقب اسكندر اورایه ورود وسواری كیدرك دارانك سوزلرینی تبلیغ ایلدیكندن اسكندر جنازه نك یاننه واروب درت یوز سنه دن برو سطوت ومهابتی دنیایی طولدیرمش اولان بر دولت معظمه نك انقراضیله برابر از وقت مقدم صیت عظمتی دهشت انداز جهان اولان دارانك بالاخره تصادف ایلدیكی ذل ونكبت سلطنت دنیانك نتیجه سنی كوزی اوكنده تجسم ایتدرمكله شو حال عبرت اشتمالك مستلزم اولدیغی تأثیر عظیم درونی منبع حزن واسف ایلدیكندن كوزلرندن دموع تأسفی اقیدوب نظرینی جنازه یه احاله ایله « ای جهانك سیدی . سنی بویله كورمكه منتظر دكل ایدم » دیه رك اوزرنده كی عسكر لباسنی چقاروب

جنازه‌نك اوستنه اورتدی . و بر بیوك جنازه‌ الایی ترتیب ایتدروب کالبدینی تعظیمات فائقه ایله شیراز جوارنده‌کی عجم پادشاهلرینه مخصوص قبرستانه بالارسال اوراده دفن ایتدردی .

تواریخ غربیه‌ده ماد عنوانیله مذکور اولان کیانیان دولتنك تشکلی بروجه مذکور قبل الهجره (۱۳۵۵) سنه‌سنده و دارانك وفاتیله دولت مشار الیهانك انقراضی (۹۵۲) سنه‌سنده اولدیغندن مدتلری (۴۰۳) سنه‌در .

- ۱۵ -

اشکانیان دولتی

قبل الهجره

(۸۷۷ — ۳۹۷)

اشکانیان دولتی ملوك فرسك اوچنجی طبقه‌سیدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده خراسانك جهت غربیه‌سنده بحر خزره‌قدر ممتد اولان ایران قطعهٔ شمالیه‌سنه یونانیلر (پارثیا) اطلاق ایدرلر ایدی . اشکانیان دولتنی تأسیس ایدن ارساق (ارشك)او قطعه‌ده واقع طبرستان طرفلرنده دولت سالفه‌یه علیهنه قیام ایلدیکندن اشکانیانه (پارثیالیلر) دینلدی .

ارشکی بعضیلری اوچنجی دارانك اولادندن، بعضیسی اکابر فرسدن بر ذات، بعضیلری دولت سلفکیه ملوکندن انتیوخسك خدمت عسکریه سندن نشئت ایتمش بر تورانلی اولمق اوزره روایت ایدیورلر . حقنده دها بشقه روایتلرده واردر .

علی اختلاف الاقوال طبرستان طرفلرنده ایکن انتیوخسه ضعف کلدکده شو فرصتدن استفاده و پارتیا قطعه سنی ضبط ایله سلفکیه دولتی علیهنه اعلان عصیان ایلدی . فرسلرك قانلرینی دوکمش ودولتلرینی محو ایله قومیتلرینی اوج حاکمیتدن حضیض محکومیته دوشورمش اولان اسکندر یونانینك سرعسکرلرندن معدود سلفکوسه نسبت اولنان دولته تابعیتله او دولتك بویندرغی التنده یشامغی فرسلر دائرهٔ حقارت واسارتده یشامقدن فرق ایده مدیلر . بناءً علیه ارشکك دولت سلفکیه علیهنده کوستردیکی عصیانی ایرانیلر ومتحدلری السنهٔ ممنونیتله القشلایوب طاقم طاقم ارشکك لوای عصیانی التنه طوپلاندیلر . ارشك سلفکیلرله وقوعبولان محاربه ده غالب وانتیوخس مغلوب اولدی . قبل الهجره (٨٧٧) سنه سنده رؤسای ایران ارشکك سلطنتنی قبول واشکانیان دولتی تأسس ایتمکله (دامغان) شهری عاصمهٔ مملکت

اتخـاذ اولندی . و (٨٧٠) ده سلفکیلرله وقوعبولان محاربه‌ده ارشـك مقتول اولوب برادری تیرداد یرینـه کچدی .

او صره‌ده انتیوخس هراقس ایله ایکنجی سلفکوس قالینیقوس ارالرنده یوز کوسترن اختـلافدن تیرداد استفاده وکرکان (جرجان) ومیدیاولایتلرینی ضبط ایدوب وقوعبولان محاربه‌ده قالینیقوس مغلوب اولدی . بونك اوزرینه اشکانیان دولتنك استقلالی برقاتدها ارتدی .

تیرداد (٨٣٨) ده وفات ایدوب اوغـلی اردوان اشکانیان دولتی سریرینه اوطوردی .

اردان قوتنی تزیید وملکنی توسیع ایله اوغراشور ایکن اوچنجی انتیوخس عسکر جمعیله اردوان اوزرینه یوریدی . لکن او صره‌ده حس ایتدیکی بعض مخـاطره محاربه‌یه کیرشمسنه مانع اولدیغندن اشکانیـان دولتنك حکومتنی تصدیق ایتمشدر .

اردوان (٨١٩)ده فوت اولوب اوغلی فریاپاتئوس مسند حکومته جلوس ایلدی .

فریاپاتئوس اون بش سـنه سلطنت ایتدکدن صکره وفات ایدوب یرینـه کچن اوغلی برنجی فرهـاد یکرمی بش سنه مسند حکومتده بولنمشدر . مازندران قطعه‌سی

بونك فتوحاتندندر . برادری مهردادی ولی عهد ایتدکده فرهادك وفاتنده مهرداد تخت حکومته اوطوردی . (٧٧٩) .

بابل وهمدان وماد وجزیرهٔ مابین النهرین وبخارا بونك فتوحاتندر . سلفکیه پادشاهلرندن دیمتریوسی حرباً اسیر وهند طرفلرینه‌قدر نشر لوای سطوت ایتدی . شو مظفریت اوزرینه شهنشاه عنواننی المشدر .

مهرداد (٧٦١) ده وفات ایتدکده اوغلی ایکنجی فرهاد یرینه گچدی . فرهاد ظاهرده سلفکیلره رعایت وگزلیجه اهانت اوزره‌ایدی . او اراق بابل وماد ولایتلری خلقی فرهادك معاملاتندن نفرت گوستردکلرندن یدنجی انتیوخس ایله محاربه‌ده مغلوب اولدی . فرهاد سلفکیلر ارالرینه اختلاف دوشورمك ایچون یاننده موقوف بولنان دیمتریوسی صالیویرمکله دیمتریوس ایله انتیوخس ارالرنده ظهور ایدن اختلافدن بالاستفاده انتیوخسك اردوسنی بوزوب کندوسنی هلاك ایتدی . لکن بونی متعاقب عسکری اراسنده اختلاف داخلی تحدث ایتدیکندن شو اختلافی تسکینه چالشور ایکن مقتول اولمشدر (٧٤٩)

ایکنجی فرهادك وفاتنده فریاپاتئوسك اوغلی ایکنجی اردوان جلوس ایدوب بونك زماننده تورانیلر حکومته

غلبه ایتدكلرندن اردوان بخارا طرفلرنده تورانیلرله حرب ایدرکن مجروحاً وفات ایلدی (۷٤٥) .

اردوانك یرینه اوغلی مهرداد ثانی اوطوردی . مهرداد ثانی تورانیلره و متعاقباً ارمنستان حکمداری دیقرانه غلبه ایدوب رهن اولمق اوزره یاننده بولنان دیقرانك اوغلی ایکنجی دیقرانی ارمنستان حکومتی سریرینه بالاقامه ارمنستانك بعض اراضیسنی کندی ممالکنه ضم ایلدی . وفاتنده اولادی اولمدیغندن اچلان اختلاف اوزرینه امرادن منوجهر غلبه و تخت اشکانیانه جلوس ایتدی . (۷۰۸) .

منوجهرك سلطنتی امرانك اختلافاتندن تولد ایتمش بر نتیجه اولمق جهتیله زماننده اشکانیان دولتنك قوتنه ضعف طبیعی عارض اولدیغندن ارمنستان حکمداری ایکنجی دیقران بو ضعفدن بالاستفاده مقدمجه اشکانیان دولتنه ترك ایتمش اولدیغی اراضی‌یی کیرویه الدقدن بشقه بابل ، میدیا ، جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌لرندن بعض محللرنده ضبط ایتمشدر .

(٦٩٩) ده منوجهر فوت اولوب یرینه سلالهٔ اشکانیاندن سنادرخ و انکده وفاتیله (٦٩۲) ده اوغلی فرهاد ثالث جلوس ایلمشدر .

فرهاد ثالث ارمنستان حكومتيله روملر ارالرنده وقوعبولان محاربه‌لردن استفاده ايله ملكنه نظام ويروب قزينيده ارمنستان حكمداری ديقرانك اوغلنه تزويج وروما سرعسكری لوكيللاس ايله دولتنه نافع بر معاهده عقد ايلدی .

ديقرانك مشاهده اولنان بعض خيانتی اوزرينه سوق عسكرله مقدما ارمنستان حكومتی يدينه كچمش اولان بعض بلادی استرداده دخی فرهاد ثالث موفق اولمشدر .

فرهاد ثالثك اوغلی مهرداد ثالث باباسی فرهادی قتل ايله اشكانيان حكومتی سريرينه‌اوطوردی (٦٨٢)

لكن مهرداد ثالث باباسنك قانيله تلويث ايتمش اولديغی دامن ناموس حكومتنی تمييزلمكه موفق اوله‌ميوب اچلان محاربات داخليه‌نك برسنده مقتول اولمغله فرهاد ثالثك ديكر اوغلی هورد جلوس ايتدی (٦٧٧) .

هورد جلوسندن برسنه صكره سرعسكری سورنايی روما حكومت جمهوريه‌سنك حران وجزيرهٔ مابين‌النهرين طرفلرينه‌سوق ايلديكی اردو قوماندانی قره‌زوس اوزرينه بالارسال غلبه وجريان ايدن محاربه‌ده‌قره‌زوس مقتولاً وفات ايلدی .

اواثنـاده روماجه براختـلال داخلی تحدث ایلد. یکندن هورد شـو اختلالدن استفاده ایدرك اناطولینك بعض محللرینی ضبط ایله انطـاکیه طرفلرینه‌ده عسـکر ادخال ایلدی . لکن عاصی صویی ایله فرات اراسنده روملرله وقوعبولان محـاربه‌ده مغلوب اولوب شریك حکومت اتخاذ ایلدیکی اوغلی دردنجی فرهاد برادرلرینی قتل ایلدیکنـدن هـورد بوآجیـدن متـأثراً فوت اولمشدر (٦٥٩) .

دردنجی فرهاد باباسندن صکره اشـکانیان سلطنتنی ضبط ایتدی . روم ایمپراطوری طرفندن کندوسنه اهدا اولنمش اولان ایتالیالی برجاریه‌یی تزوج ایتمشیدی مزبو-ره‌دن متولد اوغـلی بشنجی فرهـاد باباسـنی قتل ایله اشکانیان حکومتی سریرینه اوطوردی (٦٢٢) .

لـکن بویله بابا وقرنداشلرینی قتل ایدن وایتالیالی قزك سـلاله‌سندن کلانلرك ارتق انظـار تبعه‌ده اعتبـارلری قالمدیغی جهتـله بشنجی فرهاد ازوقتده خلع اولنـه‌رق اوفروع خارجنده‌کی سلاله‌دن ایکنجی هورد اشکانیان پادشاهلغنه قبول اولندی ایسه‌ده بوده بداخلاق ظهور ایتمکله برضیافتده‌ایکن اهالی طرفندن قتل وفرهادرابعك

رهن طريقيله روماده بولنان اوغلی ونون کتوردیلوب سریر سلطنته اجلاس ایدلدی (٦١٩) .

ونون روماده بولندیغی مدتجه اطوار ایرانیه‌یی غیب ومشوار رومانی ایله اتصاف ایتمشیدی . سلطنته چکدکدن صکره بوحالی اکلاشلمغله اهالینك بغضیلری ماد حکمداری اوچنجی اردوانی قیامه تحریص ایلدیلر . اردوان ایله ونون ارالرنده محاربه‌لر وقوع بولدی . عاقبت اردوان غلبه وکته‌سیفون (مداین) شهرینه کیدوب حکومتی ضبط ایتدی (٦٠٤) .

استطراد ـ (کته‌سیفون) مداین دینلان شهراولوب بوتاریخده شهر اطلاق اولنه‌جق درجه‌ده معموریتی حاوی دکل ایدی . معموریتی درجهٔ لایقه‌ده اکمال ایدن آتیده اسمی ذکر اولنه‌جق اولان وارداندر . وارداندن صکره پاقور اتمامنه چالشوب اطرافنه برمتین سور ودروننده خیلی ابنیه یاپدردی . شهر مذکورك موقعی نهر دجله‌نك یاننده‌در . معموریت وازدیادشهرتنه سبب بابل ومتعاقباً سلفکیان دولتلرینك سقوطی ایدی . اشکانیان پادشاهلرینك هر بریسی شهر مذکورك سلفی زماننده اولان معموریتنی تزییده سعی ایدوب بالاخره رومارك هجوم ومعاملات مخربانه‌لریله خراب اولدی . بقایاسی

الیوم بغداده التی ساعت مسافه ده و دجله نهرینک بر میل قدر صول جهتنده موجوددر .

کلهلم صدده . ونون ارمنستان حکومتنی ضبط ایتدکدن صکره اردوانك تحریکیله ارمنیلرك استثقالنه تصادف ایدوب روم ایمپراطورندن استمداد ایلدی ایسه ده معاونت کوره مدیکندن رومالولر طرفلرندن سوریه والیسی اولان سیلوتوسه التجا ایتدی . اردوان اوغلی هوردی ارمنستان تختنه اوطورتدی . لکن هورد رومالولرك تهدیداتیله ارمنیه حکومتندن چکیلوب ارمنستان رومالولرك یداستیلالرینه کچدیکندن اردوان فرس دولتنك روملر یدلرینه کچمش اولان بعض مستملکاتیله ونونك سیلوتوسه التجاسنده رومالولرده قالان نقودینك استردادی دعواسنه قیام ایتمسندن طولایی فرسك بیوکاری برغائلهٔ خارجیه ظهورندن احترازاً اردوانی خلع ودردنجی فرهادك رومادہ بولنان اوغلی تیردادی کتوروب اجلاس ایلدیلر (۵۸۶) .

ایمپراطور قالیکولانك زماننده اوچنجی اردوان تبصبص وتملقله تحصیل موافقت وینه اشکانیان تختنه جلوس ایله برابر ارمنستانیده ممالك اشکانیانه ضم ایتدی

(٥٨٦) . صكره حقنده تحدث ايدن نفرت عموميه اوزرينه فرس اهاليسی دائرهٔ اطاعتندن خروج واشكانيان خاندانلرندن سينامه بيعت ايلديلر .

اردوان خلع اولندقده كردستان قطعه‌سنده واقع ادیابينه حاكمی وكندوسنك خرجكذاری ايساته التجا وايساتك ترفيق ايتديكی عسكرلرله سينامی قاچروب اوچنجی دفعه اولمق اوزره اشكانيان حكومتنی ضبط ايله برازصكره وفات ايلدی (٥٨١) .

بوندن صكره اردوانك بيوك اوغلی قودرز طورركن اكابر فرسك اتفاقيله واردان اجلاس اولندی . واردانك اجلاسی شجاعتله اتصافی ايچون ايدی . قودرز ايسه دعوای سلطنته قيام ايله داخلی براختلال چقاردی . واردانك اخلاق حميده ايله متصف اولمديغی جلوسندن صكره اكلاشلديغندن قودرزك اجلاس اولنمامسنه بعض طرفدن ندامت كوسترلدی . بوصره‌ده قودرز تحصيل سلطنت اميديله طوپلاديغی عسكری بالاستصحاب واردانك اوزرينه هجوم ايلدی ايسه‌ده واردان بالمقابله غلبه ايدرك قودرزی دشت قپچاقه قاچردی . لكن اهالی واردانذن خوشلانمدقلری جهتله بركون شكارده ايكن واردانی يقه‌ليوب اولدرديلر (٥٧٥) .

قودرز وارداندن صکره تخت اشکانیانه جلوس ایتدی. بوده جلوسندن صکره‌سؤ سیرت کوستردیکندن اهالی ونونك روماده بولنان اوغلی دردنجی مهردادی جلب واجلاس ایتدیلر ایسه‌ده اوده برطاقم فسده‌نك سوزلرینه اویوب ظلمه باشلادیغندن قودرز اغتنام فرصتله طوپلادیغی عونه‌سنی استصحاب ومهرداد علیهنه قیام ایلدی. اربل قربنده‌وقوع بولان محاربه‌ده مهرداد مقتول اولوب قودرز تکرار جلوس ایله مهردادك قولاقلرینی رومایه کوندردی (٥٧٤).

قودرز (٥٧٢) ده وفات ایدوب سلالهٔ اشکانیاندن بلاش تخت حکومته جلوس ایتدی. بوده اهالینك حسن قبولنه مظهر اوله‌مدیغندن متعاقباً خلع ایله ایکنجی ونون جلوس ایتدرلدی (٥٧٢).

ایکنجی ونون ایکی سنه صکره فوت اولوب یرینه ایکنجی بلاش کچدی. بلاش برادری تیردادی ارمنستانه وفیروزی میدیایه حکمدار نصب ایتمشیکن رومالولر اشکانیانك ارمنستانه مداخله‌سنی قبول ایتمیوب طرفین حربه قیام ایتدیلر ایسه‌ده هیچ بریسی دیکرینه غلبه ایده‌مدی. تیردادك بالذات رومایه کیدوب ایمپراطور

ترونك حضورنده ارمنستان حكمدارلغى رسم تتوجنك اجراسنى قرارلشدردقلرندن اويله ياپلدى ٠

ايكنجى بلاش وفات ايدوب يرينه دردنجى اردوان سرير حكومته جالس اولدى (٥٣٠) ٠

بلاشك جلوسى عقيبنده رومالولر ارالرينه برودت دوشديكندن اردوان نروا نام ساخته كار برخارجيه امداد ايله ايمپراطورى قورقتمق ايستمش اولديغى حالده جلوسندن برسنه كچدكده فوت اولدى (٥٢٩) ٠

اردواندن صكره پاقور (فيروز) جلوس ايتدى ٠ سلفنك رومالولر حقلرنده كى خصومتى بوكا موروث اولوب ايمپراطور دوميسانوس ايله حرب ايتمكده اولان طاغستان پادشاهى وليبال ايله بالاتحاد اوغلى اقسدارى ارمنستانه حكمدار نصب ايلدى ٠ ديكر اوغلنيده ولى عهد ايتمك ايستدى ايسه ده موفق اوله مقسزين وفات ايدرك اشكانيانه سلاله دن خسرو اوطوردى (٥١٥) ٠

خسرو اقسدارى ارمنستان حكمدارلغندن عزل وبرادرى پارتامسرى نصب ايلدى ٠ اقسدار ايمپراطور نرونه التجا ايله رومادن اعانه اولنان عسكرى الوب ممالك فرسه هجوم وخسروى طرد ايله تخت اشكانيانه اوطوردى ٠ لكن متعاقباً رومايه كيدركن كيليكياده

وفات ایتکله خسرو فرصت بولوب بتکرار سلطنت اشکانیانی اله کچوردی . چوق کچمدن خسرو دخی فوت اولدی (۵۱۱) .

خسرودن صکره اوچنجی بلاش وانك وفاتیله دردنجی بلاش جلوس ایلدی (۴۷۲) .

دردنجی بلاش رومانك تصدیقیله ارمنستان حکمداری بولنان تهموسی طرد و قوهٔ عسکریه ایله اقرباسندن خسروی یرینه نصب ایتدی . بوسببدن ناشی روماولرله بلاش اره‌لرنده حرب اچیلوب بلاش ابتدا غالب وصکره مغلوب اولدیغندن روماولر مداین‌شهرینه قدر هجوم و یغما واشکانیان تختنه سلاله‌دن خارج اردوان نامنده بریسنی اجلاس ایتدیلر (۴۳۰) . برسنه کچمکسزین بلاش رابع اردوانی طرد ایله سلطنت اشکانیانی بتکرار ضبط ایتدی ایسه‌ده متعاقباً فوت اولدی (۴۳۰) .

بوندن‌صکره ایکنجی پاقور جلوس ایدوب اکاده بشنجی بلاش خلف اولدی (۴۱۳) .

بشنجی بلاش‌روماولرله حربه قیام ایتکله‌روماولر غلبه‌وبودفعه‌مداین شهرینه یوریوب یغما ایلدیلر(۴۰۶) .

بشنجی بلاشدن صکره التنجی بلاش جلوس ایلدی

ایسه‌ده برادری بشنجی اردوان علیهنه قیام ایدرك ممالك اشکانیانك ایالات شمالیه‌سی اردوان یدنده قالدی. برخاندان دولت بیننده انقسام ملکك حدوثی قوتك تنقیصنی موجب واختلاف ایسه علامت انقراض اولدیغندن شو انقسامی متعاقب اردشیر بن بابك ظهور ایتمکله دولت اشکانیانی امحا وساسانیان دولتنی تأسیس ایتمشدر (۳۹٦) . اشکانیان دولتنك مدتی (٤۸۲) سنه‌در .

- ۱٦ -

ساسانیان دولتی

قبل الهجره بعد الهجره

(۳۹٦ — ۲۹)

ساسانیان دولتی ملوك فرسك دردنجی طبقه‌سیدر. اشکانیان دولتنك صوك وقتلرنده متصادف اولدیغی ضعفدن استفاده ایدن اصحاب تغلب ملوك طوائف شکلنه کیروب هر بریسی ممالك اشکانیه‌نك برجهتنی یداستبدادینه آلمش ودولت مشار الیهانك حکمدار اخیری بولنان اردوان بونلرك رئیسی بولنمشیدی. ساسان صغیر اولادندن

اردشیر بن بابك نامنده برچوجق شو ملوك طوائفدن اصطخر حکومتنی ضبط ایتمش اولان ذاتك داراب کرد ولایتنه والی تعیین ایلدیکی سری نام ذاتك زیر تربیه‌سنده ایدی . اردشیر سن رشده بالغ اولدیغی صره‌ده سری وفات ایتمکله یرینه اصطخردن بشقه والی تعیین و ارسال اولندیغندن اردشیر دارب کرد اعمالندن خوبانان نام محله کیدرك سلسلهٔ نسبنی کیانیان دولتی ملوکنه اسناد ایله سلطنت فرسه استحقاقنی ادعا و باشنه طوپلانان عسکرله ممالك فرسك ولایات جنوبیه‌سنی استیلا ایتدی .

اردوان بعض مرتبه تهدیداته تشبث ایتدکده اردشیر دکلیوب عسکرله ممالك مذکوره‌نك ولایات شمالیه‌سنیده ضبطه قیام ایلدیکندن طوائف ملوکك مظالمندن اوصانمش اولان اهالی طاقم طاقم اردشیره بیعت ایلدیلر .

اردوان شو بلای ناکه ظهوری برطرف ایتمك ایچون عساکر کلیه ایله اردشیر اوزرینه یوریدی ایسه‌ده اشکانیانك مقر حکومتی اولان ری شهری اوکنده تلاقیٔ طرفین وقوعیله بالمحاربه اردوان مقتول و عسکری منهزم اولدی .

شو غلبه‌نك تاریخی اولان بعد المیلاد (۲۲۶) وقبل الهجره (۳۹۶) سنه‌سنده اردشیر بن بابك دولت

ساسانيه حكمدارلغنى بالتأسيس استقلالنى اعلان ايتدى .

اردشير بن بابك اردوانك وممالك اشكانيه‌يى ايادئ انقسامه دوشورمش اولان اصحاب تغلبك اللرنده بولنان بلادك جمله‌سنى استيلا وتغلب ايدنلرى ازاله وافنا ايتدكدنصكره بلاد رومه تجاوز ايدرك وقتيله كيانيان دولتنك اسياده متصرف اولديغى ممالكدن رومالولرك يدلرينه كچمش اولان بلادك هپسى كندوسنه عائد اولديغنى بالادعا شو مقصدينى ترويج ايچون درتيوز نفردن مركب بر هيئت مبعوثه انتخاب ايتمكله مبعوثان كيدرك اوادعايى درميان ايتدكارنده ايمپراطور اسكندر سويروس شو طلبك رديله برابر عساكر كليه استصحاب واردشير اوزرينه هجوم ايلدى . ايكى عسكر يكديكريله محاربه ايدرك اسكندر غالب واردشير مغلوب اولدى (٣٨٩) .

بو غلبه اوزرينه اسكندر جزيرهٔ مابين النهرين قطعه‌سنده بولنان بلادى يد استيلاسنه المشدر .

اردشير شو آجى‌يى يوطه‌ميوب قوتنى درجهٔ كافيه‌يه ابلاغ وبعده رومنزله محاربه ايتمك ايچون خيلى وقتلر تداركات حربيه ايله اشتغال ايلدى ايسه‌ده قضاء مافاته موفق اوله‌مقسزين وفات ايلدى (٣٨٢) .

اردشیرك وفاتنده اوغلی برنجی شابور مسند نشین سلطنت اولوب جلوسیله برابر ادارهٔ ملکیه‌نك تنظیم واصلاحنه اهتمام ویدنده بولنان حیره حوالیسنه ملوك عربدن بنی لخمیین دینلان ال مناذره‌نك جدی عمرو بن عدیی والی تعیین ایتدیکندن اوزمانه قدر حیره وجزیره طرفلرنده‌كی عربلر اقطار ممالکه دست خساری اطاله‌دن خالی دکل ایکن عمروك حکومتندن صکره عربلرك فسادی برطرف وممالك فرسك اطرافنه دکین جهات متعدده‌ده موجود قبائلك جمله‌سی شابورك تحت اطاعتنه داخل اولمشدر .

شابور جزیرهٔ مابین النهرین بلادندن روملر یدلرنده بولنان ممالکه هجوم ایلدیکندن ایمپراطور غوردیین مدیر امور حکومت اولان فلیب ایله برابر عساکر کثیره بالاستصحاب جزیرهٔ مذکوره‌یه عزیمتله طرفینك مصادمه‌سی صره‌سنده فلیب غوردیینی قتل وایمپراطورلغی غصب ایتمش اولدیغی حالده شابوره غلبه ایده‌مدیکندن جزیره‌یی کاملاً دولت ساسانیه‌یه ترك ایله عودت ایتدی (۳۷۸) .

شابور بوندن صکره ارمنستانه کیدرك اشکانیان سلاله‌سندن اوزاده بولنان خسرویی اعدام وارمنستانی

ضبط ایله روماللولر یدلرنده‌کی حمص و انطاکیه‌یی‌ده استیلا
ایلدیکی جهتله اوصره‌ده روم ایمپراطوری بولنان
والیریان عسکرله بالهجوم جزیرهٔ مذکوره‌یی استیلا
ایلدی ایسه‌ده اورفه قربنده وقوعبولان محاربه‌ده مغلوب
واسیر اولدیغندن بر مدت اسیراً محقر ومعذب اولدقدن
صکره شابورك امریله دریسی یوزدریلوب اتشکدهٔ
فرسه تعلیق اولندی .

شابور بوندن صکره کیلیکیا وسوریه وقیصریه‌یی
یغما وتخریب ایله مشغول ایکن روملره منسوب تدمر
حاکمی وعرب شیخی اذینه بن سمیدع فرات قربنده بالمحاربه
شابوره غلبه ایلدیکندن شابور مغلوباً فرار وبوهزیمتك
اجیسنی چقارمغه موفق اوله‌مقسزین وفات ایتدی
(٣٥١) . نیشابور شهری شابورك دارالملکی ایدی .

شابورك وفاتنده اوغلی هرمز پادشاه وبربچق سنه
صکره فوت اولوب اوغلی برنجی بهرام سریر حکومته
اوطوردی . مانیٔ زندیق بونك زماننده ظهور ایتدیکندن
بهرام ابتدا مانینك مذهبنی قبول وصکره نکول ایله انی
اعدام ایتمشدر . عمرو بن عدی بهرام زماننده فوت
اولدیغندن اوغلی امرؤ القیس یرینه تعیین اولنمغله دیار

ربیعه و دیار مضر و سائر بادیهٔ عراق و حجازده بولنان عربلرك هپسی امرؤ القیسه اطاعت ایلدیلر ۰

بهرامك وفاتنده اوغلی بهرام ثانی جلوس ایلدی (٣٤٦) ۰ بهرام جلوسندن براز مدت صکره اوقاتنی عیش وعشرته و ذوق وسفاهتده حصر ایلدیکندن نظام اداره دوچار خلل وامور دولت معطل اولدی ۰ بونك زماننده روم ایمپراطوری قاروس دولت ساسانیه علیهنه اعلان حرب ایدرك عسکرله جزیرهٔ مابین النهرین بلادینه هجوم وکته سیفون وسلفکیه (ساوقیه) شهرلرینی ضبط ایتمشدر ۰

بهرام ثانی برکون شکارده ایکن بر ویرانه اوکنده اوطوروب اوراده اوتمکده اولان ایکی بایقوشك صدالرینی ایشیده یور ایدی ۰ یاننده بولنان قرناسندن بریسنه « شو قوشلرك لسانلرینی بیلور بر آدم بولنسه‌ده نه سویلدکلرینی بزه خبرویرسه ایدی » دیدکده قرینی « قوشلرك سویلدکلرینی بن اکلا یورم ۰ امر ایدر ایسه کز سوزلرینی ترجمه ایده یم » سویلدی ۰ بهرام « سویله بقالم » دیمکله قرینی « بونلرك بریسی ارکك، دیکری دیشیدر ۰ بربریله ازدواج ایتمك ایستیورلر ۰ دیشی قوش ارککدن جهاز اوله‌رق یکرمی عدد خرابه شهر طلب ایده یور ۰ ارکك

قوش انك طلبنه مقابل اكر بهرامك مدت سلطنتی اوزار ایسه دکل که یکرمی . سکا یوز خرابه شهر ویره بیلورم » سویلیور » دیدیکندن بهرامه مبتلا اولدیغی غفلتدن انتباه کلمکله اوکوندن صکره ذوقیات ولهویاتی ترك ایله مهام سلطنتی دست اعتنایه الدی . عدالت و همتیله ممالکی معمور وزیر دستانی علی العموم اداره سندن خشنود اولدی . مقدمجه روملرك ضبط ایتدکلری بلادی بالاسترداد روم حمایه سنده بولنان ارمنستان حکمداری تیردادی طرد ایله سوریه‌یه ده تهدیده باشلادی ایسه ده فوت اولدقده یرینه اوغلی اوچنجی بهرام تخت حکمرانی‌یه جلوس ایلدی (۳۲۹) .

بهرام ثالث شهنشاه عنوانی احراز ایتمش ایسه ده جلوسندن برسنه صکره فوت ویرینه اوغلی نرسی پادشاه اولدی (۳۲۸) .

بونك زماننده قیصر غالیریوس اردوایله ممالك فرسه هجوم ایدرك ابتدا مغلوب وصکره غالب اولمغله نرسی مابین النهرین وقوقاس طاغی اتصالنده‌کی ابیریا وارمنستان قطعه‌لری برابر اولدقلری حالده دجله‌نك جانب شرقیسنده‌کی ایالتلرئ روملره ترك ایتدی . ونرسینك وفاتنده یرینه اوغلی ایکنجی هرمز اوطوردی (۳۱۹) .

ایکنجی هرمز جلوسندن یدی سنه صکره فوت اولوب اولادی اولمدیغندن زوجه‌سی حامله اولمق جهتیله رؤسای فرس حمل مذکوره انتظار وبراوغلان چوجق تولد ایتمکله شابور بالتسمیه حکمدار اتخاذ ایتدیلر(۳۱۲)․

شابور سن رشده بالغ اولنجه‌یه دکین امور سلطنت وصایتله اداره اولندی․ حال صباوتنده عراق وجزیره‌ده بولنان عربلر برطرفدن وروملر دیکرطرفدن بلاد ساسانیه‌یی یغماده مبالغه کوستردیلر․

شابور اون التی یاشنه کیردکده زمام اداره‌یی یداقتدارینه الوب بلاد بحرین ودیار ربیعه طرفلرینی پایمال خیول خسار ایدن بنی تغلب وبنی بکر وسائر قبائل عربانی ضرب وتنکیله اهتمام ودردست ایتدیکی عربلرك اموزلرینی خلع ایلدی․ بونك ایچون ذوالاکتاف دیه ملقب اولمشدر․

شابور عربلرك چولده مدارجولان وتعیشلری اولان قیولری طولدروب حوالئ عراقیه‌یی اضرار ایدن عربلری انبار وکرخ وسوس طرفلرینه تبعید ایتدی․ روم بلادینه هجوم ایله بعض محللریده استیلا ایتمشدر․ سنجار حوالیسنده وقوعبولان محاربه‌ده روملری بوزوب نصیبینی دخی محاصره ایتدی ایسه‌ده الەمدی․

قیصر ایکنجی قسطنطین شابورك تجاوزاتنی منع ایچون بالذات کیدرك خیلی محاربه‌لرده بولنمش اولدیغی حالده غلبه ایده‌مدی . قسطنطیندن صکره قیصر یولیانوس عربلری دخی دائرهٔ اتحادینه الەرق کلیتلو عسکرله شابور اوزرینه هجوم و غلبه ایتمکله موصله قدر استیلا ایتدی . مؤخراً شابورك بر طرفدن تدارکات عظیمه‌یه تشبثی و دیکر طرفدن ضرردیده اولان اهالینك روملردن تضمینات ادعاسنه قیام عمومیلری ایشی پك چوق اوزاده‌جغنی کوستروب یولیانوسك ایسه مرکز دولتجه مسموعی اولان فساداتك ازاله‌سیچون اوزون اوزادی‌یه فرصتله اوغراشه‌جق وقتی قالمدیغندن نصیبین شهری ایله جزیره‌نك اندن اشاغیسی فرسلرك و آمد شهری روملرك یدلرنده قالمق و نصیبین وحوالیسنده‌کی روملر دیاربکره نقل و اسکان ایدلمك اوزره عقد مصالحه ایلدیلر . یولیانوس عودت ایدرکن شابور موصلدن نصیبینه قدر بالتشییع شروط مصالحه ایفا ایدلمشدر .

یولیانوس عودت ایتدکدن صکره شابور ینه راحت طورمیوب عسکرله بالهجوم آمد شهرینی تخریب و یغما ایتمکله روملر کلیتلو عسکرله جزیره قطعه‌سنه کیدوب مداینه قدر ضبط ایتمش اولدقلری حالده شابور بالمدافعه

غلبه وروم عسکرینی منهزم وپریشان ایلدکدن صکره نرسی زماننده روملرك آلمش اولدقلری یرلرك اعادهسنه اصرار ایدرك ممالك رومدن اون بش قدر قلعه ضبط ایتدی . اون التی یاشندن اخر عمرینه قدر طرف بسالتنی تشهیر و دولتنك قوتنی انظار عامهیه ارائه ایله بعده وفات ایتدی (۲٤۲) .

ولادت جلیلهٔ حضرت پیغمبری لیلهٔ مسعودهسنده منشق اولان ایوان کسری شابورك بنا کردهسیدر . کسری ساسانیان ملوکنك لقبلریدرکه بونلره اکاسرهٔ فرس واکاسرهٔ عجم دخی دیرلر .

عامل عرب امرؤالقیس بن عمرو شابورك زماننده وفات ایتدیکندن یرینه اوغلی عمرو عربلر اوزرلرینه عامل تعیین اولنمشدر .

شابورك وفاتنده اوغلی صغیر اولمغله برمدت امور حکومت نیابت صورتیله ادارهاولنوب اوغلی اوچنجی شابور درت سنه صکره تخت حکومته اجلاس ایدلدی (۲۳۸) .

بوده زمانانی صید وشکار ایله امرار وشو حاله اصرار ایله وفات ایدوب یرینه قرنداشی دردنجی بهرام جالس اولدی بهرام دخی هوا وهوسندن بشقه

برشیئه باقدیغندن زمانـده فائده‌لی برایش کورلمکسزین مقتول ویرینه اوغلی یزد جرد حکمدار اولدی (٢٣٢).

یزد جرد روملرله منازعه چقارمقسزین اموریی اداره و ملکنده خرستیانلغی محافظـه ایلـدی. لکن تبعه‌سی حقنـده تحمل اولنه‌میه‌جق درجه‌ده ظلم کوستردیکندن روملرك تطییب قلوبنی التزام افکاریله اختیار ایلدیکی معاملات دلنوازانه حقنـده‌کی نفرت عمومیه‌یی منع ایده‌مدی. و براسبك دپه‌سیله فوت اولوب برادری بهرام کور پادشاه اولدی (٢٠٢).

پدری حیاتده ایکن بهرام کوری تربیـه ایچون آل منذردن حیره ملکی نعمانك یاننه کوندرمشیدی. فرسلر یزد جرددن دلکیر اولـدقلری کبی بهرامك دخی عرب تربیه‌سـیله بیودیکی ایچون جلوسنه راضی اولمدقلرندن اردشیر اولادندن کسرایی سریر حکومته اوطورتدیلر. بهرام ایسـه شجاعتله متصف و اقتداری اسلافنه غالب اولدیغنـدن نعمانك ترفیق ایتـدیکی اوتوز بیك عرب اتلوسـیله دارالملکه هجوم ایلدکده هم تهدید، همده حسن تدبیر ایله عظمای فرسه سلطنتنی قبول ایتدردی.

بهرام جلوسندنصکره ممالکنی تمامیله دائرهٔ انضباطه ادخال و عسـکرله هنده قدر عزیمتله هند پادشـاهنك

مقابله یه کوندردیکی عسکری پریشان واستیصال ایلدی • هند پادشاهی قزینی بهرامه تزویج ایله بلایی اوزرندن دفع ایتمکله بهرام هندن دوندکده روم ایمپراطوری ثیودوسیوس علیهنه اعلان حرب ایلدیکندن روملره غلبه وارمنستان شرقی دائره‌سنی ضبط واستیلا ایتمشدر •

بهرام صیدوشکارده اولدیغی حالده اسبی بربطاقلغه ایلشوب چقمسی ممکن اولمدیغندن وفات و اوغلی یزدجرد ثانی جلوس ایلدی (۱۸۲) •

یزدجرد نصرانیلره اتش پرستلکی تکلیف ایله بیوك بیوك شدتلر کوستردیکندن ارمنیلر برعظیم اختلال چقارمقله تکلیفندن صرف نظر ایلمشدر • یزدجرد فوت اولدقده کوچوك اوغلی هرمز جلوس ایتدی (۱٦٥) •

سلطنت یزدجردك اوغلی فیروزك حقی ایکن هرمزك ید ضبطنه کچمسی فیروزی استیفای حقوقه مجبور ایتدیکندن فیروز ترك خاقانی خوشنواز جانبندن بالاستمداد الدیغی عسکرله هرمز اوزرینه هجوم ایتمکله ری شهر اوکنده جریان ایدن محاربه‌ده غلبه و هرمزی قتل ایله حکومت موروثه‌سنی ضبط ایلدی • هرمزك حکومتی برسنه‌یی طولدرمامشدر •

فیروز بعدالجلوس روملرله محاربه ایدرك برمصالحهٔ

نافعه‌یه موفق اولدی . لکن جلوسی خاقان ترکك اعانه‌سیله اولدیغی ایچون ممالك فرسده ترکلرك نفوذنی فرسلرك تحمل ایده‌میه‌جکلری بر درجه‌یه واردقدن بشقه ترکلر خراسان طرفلرنده بعض محللری دخی استیلا ایلدکلرندن فیروز خوشنواز ایله بوزوشوب علیهنده محاربه‌یه قیام ایتدی ایسه‌ده عسکر منهزم و کندوسی اسیر اولدی . خشنواز فیروزی بعض شرائط ایله اطلاق ایتمش اولدیغی حالده فیروز بتکرار عسکر جمعیله خوشنواز اوزرینه یوریدی . محاربه‌ده مقتول واولاد و عیالی اسیر اولمشدر . فیروزك مقتولیتندن صکره سیجستان والیسی سرخدایك اعانه‌سیله بلاش بن فیروز سریر حکمدارییه جلوس ایلدی (۱۳٤) .

بلاشك کوچوك برادری قباد خاقان ترکدن بالاستعانه الدیغی قوهٔ عسکریه ایله قرنداشنك اوزرینه کلکده ایکن نیشابوره وصولنده وفاتی خبرینی الدیغندن مداینه کیدرك تخت حکومته اوتوردی (۱۳۱) .

قباد مزدك نام زندیقك مذهبنی قبول ایتمکله جلوسنك یدنجی سنه‌سی خلع و قرنداشی جاماسب اجلاس ایدلدی (۱۲٤) .

لکن مخلوعیتنك دردنجی سنه‌سی رؤسای فرسدن

زرمهرك همتیله بتکرار جلوس ایلمشدر (۱۲۰) ·

بو دفعه‌کی جلوسنده مزدکه منسوب مذهب اصحابنك سعایتلریله زر مهری اولدردیکندن خلع ایله حبس اولندی · وهیاطله پادشاهنك معاونتی ایله اوچنجی دفعه اولمق اوزره بتکرار جلوس ایتدی (۱۱۹) ·

قبادك شو جلوسندن صکره آمد شهری حقنده کوستردیکی تجاوزات عظیمه روم دولتی بحثنده تفصیل اولنه‌جقدر انشاالله تعالی ·

قباد بر وقت صکره ری قربنده بر محاربهٔ داخلیه‌ده وفات ایدوب اوغلی نوشیروان پادشاه فرس اولدی (۹۱) ·

قبادك اوچ دفعه اولان مدت سلطنتی قرق سنه ومدت مذکوره داخلنده اولمق اوزره برادری جاماسبك ایکی دفعه حکومتی سکز سنه‌در ·

نوشیروانك جلوسی حداثت سنه مصادف اولمغله بعدالبلوغ اباحیه مذهبنك موجدی اولان مزدکی قتل ایتمشدر · روملرله وقوع بولان محاربه‌لری روم دولتی بحثنده یازیله‌جقدر ·

نوشیروانك مدت حکومتنده کوستردیکی عدالت وحسن سیاست حالا ممدوحیتله اشتهارینی موجب

اولمشدر ملوك فرسك حسن سيرتله الك مقبول پادشاهی شو ذاتدر .

ناقل نور نبوت اولان والد ماجد رسالتپناهی عبدالله بن عبدالمطلب حضرتلرينك ولادتلری نوشيروانك جلوسندن يكرمی درت وذات عالی حضرت پيغمبری افندمزك ولادت جليلة المنقبتلری قرق ايكی سنه صكره‌در .

نوشيروانك زمان حكومتنده ولادت نبويه وظهور شوكت اسلاميه‌يه دلالت ايتمك اوزره موبدانك كوردیكی رؤيا وانشقاق طاق كسری كبی وقوعه كلان علامات غريبه ولادت عليهٔ رسالتپناهی بحثنده تفصيل اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

نوشيروانك وفاتنده اوغلی هرمز جلوس ايتدی (٤٣) .

درنجی هرمز زماننده عربلر، تركلر فرس دولتی عليهنه اعلان حرب ايدرك تضييقات عظيمه كوستردیلر . سرعسكر بهرام چوبين نام بهادرك غيرت وبسالتيله فرسلر تركاره غلبه ايتمش اولدیغی حالده بهرام حقنده رقباسنك كوستردكلری معاملات منافقانه اوزرينه هرمزله ارالرنده خصومت قپوسی اچلدیغندن بهرام عظماء فرسك اتفاقلرينی دخی تحصيل ايتمكله هرمزك كوزلرينه ميل

چکوب کندوسنی خلع و حبس ایله اوغلی خسرو پرویزی جلوس ایتدردیلر (٣٣) .

خسرو پرویز جلوس ایتدکدن صکره بهرامك امور حکومتجه اولان غلبهٔ نفوذینی چکه‌مدیکندن طرفین جمع ایتدکلری عسکرله نهروان قربنده بالمحاربه خسرو پرویز بوزلمغله بلکه پدری جلوس ایتدریلور ملاحظه‌سیله باسیر سریع مداینه عزیمت و باباسنی بالاعدام فراتی عبور ایدرك روم ایمپراطوری موریسه دخالت ایلدی . بهرام چوبین خسروی قاچردقده تخت سلطنته کندوسی اوطوردی .

ایمپراطور موریس هرمزك رأس‌العین محاربه‌سنده انهزامندنصکره عندالمصالحه تعهد ایتمش اولدیغی ویرکویی ویرمك شرطیله بالمقاوله خسروه التمش بیك عسکر ترفیق وقزینده تزویج ایلدی . خسرو شو قوتله ممالك فرسه طوغری یوریدکده بهرام چوبین قارشو طوره‌میوب جلوسنك ایکنجی سنه‌سی ترکستانه فرار وخسروپرویز بتکرار تخت حکومته جلوس ایتدی .

ایمپراطور موریس مقتول و یرینه فوقاس جالس اولدقده خسروك قائن برادری و موریسك اوغلی خسرودن استعانه ایتمکله خسرو عسکرله ممالك رومی

پایمال ایده ایده کیدرك استانبولی محاصره ایلدی ایسه ده اهالیسی کرك موریسك اوغلنی، کرك فوقاسی ایمپراطوره لغه قبول ایده‌میه‌جکلری جواب قطعیسنی ویوب هرقلی جلوس ایتدیردیلر. خسرو بوکا حدتله انطاکیه، قدس، سوریه شهرلرینی بالاستیلا اوراده‌کی خرستیانلر حقلرنده قتل عام وقبر مسیحی احراق ایله کلیسالری تخریب وصلیبی اخذ ایدرك مداینه عودت ایلدی. بومعاملات ایله‌ده قانع اولمیوب رومله متعلق اولان مصر طرفلرینه ده بر بیوك اردو سوق ایدرك طرابلس و بلاد نوبه‌یی‌ده یغما ایتدیردی.

خسرو پرویزك معاملات و تجاوزات مذکوره‌سی اوزرینه ایمپراطور هرقل جمع ایتدیکی عسکرله بلاد فرسه هجوم ایدوب نصیبین شهرینی تضییق و خسرو پرویزك سوق ایلدیکی عسکری بوزوب پریشان ایلدیکی و خسرو ایسه بو مغلوبیته تحمل ایده‌مدیکی جهتله دولت ساسانیه‌یه تابع اولان خراسان پادشاهی شهرازاد نام بهادری جلب وسرعسکر تعیین ایله روملر اوزرلرینه کوندردی. شهرازاد کیدرك روملری تارمار و قسطنطینیه‌یه قدر تعقیب ایله راست کلدیکی بلاد رومی تخریب ایتدکله روملر اهل کتاب وفرسلر مجوسی اولمقدن ناشی فرسلرك

شو غلبه‌سی اوزرینه خذلهٔ قریش ممنون و اهل اسلام مکدر اولدقلرندن (الم غلبت الروم) آیهٔ کریمه‌سیله چند سنه صکره روملرك فرسلره غلبه ایده‌جکلری تبشیر بیورلدی. یدی سنه صکره روملر بتکرار فرسلر اوزرلرینه هجوم ایدرك مغلوبیت سابقه‌نك اجیسنی اونوتدره‌جق درجه‌ده برغلبهٔ عظیمه‌یه موفق اولوب تکریتدن نصیبینه قدر اولان محللری فرسلرك یدلرندن الدیلر.

خسرو پرویز ظالم و غدار ومحبسنده قرق بیکه قریب محبوس وار ایدی. مدت حکومتنده بغیرحق اون بشبیکدن زیاده ادم اولدرمشدر. نهایت حکومتنده تحدث ایدن اختلال داخلی اره‌سنده مقتول اولوب اوغلی شیرویه جلوس ایتدیرلدی (بعدالهجره ٧).

خسرو حیاتنده هردرلو ثروت ونعمته مظهراولمش وشعرانك عشقده مثل عد ایتدکلری فرهادك معشوقه‌سی شیرینی تزوج ایتمکله قصر شیرینی بونك نامنه بنا ایتدرمشدر. فخر عالم علیه الصلوة و السلام افندمز حضرتلری معاصر بولنان ملوکی دین اسلامه دعوت بیوردقلری صره‌ده خسروه‌ده نامهٔ همایون اصدار بیوردقلرندن خسرو نامهٔ پیغمبری‌یی شق ایتمکله کیفیت ذات عالئ رسالتپناهی‌یه خبر ویرلدکده (اللهم مزقه کل

ممزق) بیورلدی . كرك خسرو، كرك اخلافنك اوراق نفوذ واستقلاللری پارچه پارچه اولوب از وقت ایچنده دولتلری مضمحل اولمشدر . كیفیتلری قرون وسطی تاریخنی حاوی اولان ایكنجی كتابده تفصیل اولنه جقدر ان شاالله تعالی .

شیرویه روملرله عقدصلح ایدوب باباسنك روملردن المش اولدیغی الویه و اسرا ایله صیلبی قیصر هرقله اعاده ایلدی .

شیرویه جلوسنك طقوزنجی آینده طاعوندن فوت اولدیغندن اوغلی اردشیر نام طفل صغیر اجلاس ایدلمش اولدیغی حالده روم جهتی سرعسكری شهرازاد اورالق اچیلان اختلال خارجیدن بالاستفاده اردشیری جلوسنك التنجی آینده قتل ایدرك قرق كون قدر حكومتی استیلا ایتدی ایسه ده خسرو پرویزك قزی بوران دختك تشویقیله اولدریلوب بوران دخت اجلاس ایدلدی .

بوده جلوسندن التی ای یكدكده فوت ویرنه جلوس ایدن سلالهٔ اكاسره دن خشنشید بر ماه صكره مقتول اولوب خسرونك دیكر قزی ازر میدخت جلوس ایتدی . ازر میدخت كندوسنه عاشق اولان فرخ هرمزی اولدردیكندن جلوسندن بر آی صكره مقتولك اوغلی

رستم عسکرله مداینه هجوم و ازرمیدختی اعدام ایتدی .

انك یرینه جلوس ایدن نوشیروان احفادندن فیروز بر قاچ کون ایچنده مقتول و خسرو پرویز اولادندن فرخزاد خسرو حکمدار اولدقده اصطخرده مختفی اوچنجی یزدجرد خروج و هجوم ایله تخت ساسانیانه اوطوردی (بعدالهجره ١٠) .

یزدجردك جلوسندن اوچ سنه صکره حضرت عمر رضی الله عنه افندمزك خلافت سنیه‌لری زماننده ممالك فرس مجاهدین اسلامك همت شجیعانه‌لریله ضبط اولنمغه باشلانوب حضرت عمرك شهادتنی متعاقب یزد جرد اختلاس فرصتله بلاد فرسك بعضیلرینی نزعه قیام ایلدی ایسه‌ده هجرتك یکرمی طقوزنجی سنه‌سی بلاد فرسك هپسی ممالك اسلامیه‌یه منضم اولدی .

یزدجرد ممالکنك جمله‌سی الندن منتزع و فرس دولتی منقرض اولدقدن صکره فرار و مروده بر دکرمنجینك خانه‌سنده اختفا ایتمشیدی . هجرتك اوتوز برنجی سنه‌سی دکرمنجی البسه‌سنه طمعاً کندوسنی اولدروب سلالهٔ ساسانیان منقرض اولمشدر .

۱۷

فرسلرك عوائد ومذهب ومدنيتى

عوائد ـ اسكى فرسلر سخاوت، سرعت تأثر وذكاوت، قتالده بأس وشدت ايله متصف ايديلر. مع مافيه بيوكلرينه اول قدر مداهنه ايدرلر ايدى كه شو مداهنه هر بريسنى رئيسنك عبد مملوكى درجه‌سنه واردرمشيدى. كيخسروك زماننه قدر تذلل وتملقلرى بو صورتله جارى و مأكولات و ملبوساتلرى تكلفدن ازاده وعارى ايدى. اندن صكره تذلل وتملقلرى خود بينلكه، البسه‌لرى اقمشهٔ حريريه، عقود وسلاسل ذهبيه وحليات فاخره‌يه، و مأكولات بيتيه‌لرى نفايسه تبدل ايله برابر متعدد نسوان وجوارى استفراش و استخدام ايلديلر. لواطه‌يى ده اسكى يونانيلردن اوكرنديلر.

فرسلر شو تكلفاته الشدقدنصكره اتصاف ايلدكلرى غرور و نخوت محاربه‌لرده هرنقدر بطش وشدتلرينى موجب اولدى ايسه‌ده عوائد قديمه‌لرنده‌كى ساده‌لكلرك فقدانى جهتيله ثباتلرى ساده‌لك حاللرنده اولديغى كبى قالميوب محاربلرنده مقاومته دوام حس ايلدكلرنده جمعيت عسكريه‌لرى طاغيلور ايدى. بالاخره يونانيلرك ازعسكر-

لرینه قارشـو بیوك بیوك اردولری تارمار اولـدیغی تاریخلرندن معلومدر ۰

اسـکی فرسلر پادشـاهلرینی شمس و قمرك قرنداشی بیلورلر ایدی ۰ ملوکه رعایتلری ایسـه سجده ایده‌جك درجه‌ده ایدی ۰ تبعه‌نك هیچ بریسی مسـتثنا اولمقسزین هپسی پادشاهلرینك عبیدی عد اولنورلر ایدی ۰

انسـانلری تطویش ایله حرم دائره‌لرنده طواشی استخدامی ابتدا فرس پادشاهلرنده وقوعبولدی ۰

فرسلرجه کونلرك الك مبارکی یوم ولادتلری ایدی ۰ یوم مذکور بهر سنه حلول ایتدکجه زنکین اولانلر اسب دوه٬ اوکوز کبی بیوك واغنیادن دکل ایسـه کوچوك حیوانات بوغازلیوب هرکس حالنه کوره احتفال وضیافت ترتیب ایدر ایدی ۰

انسانلرك کوره‌جکلری برمحلده توکورمك وقی‌ویول ایتمك فرسـلرجه مناهی ومحرماتدن معدود ایدی ۰ یولده بربرلرینـه راست کلدکلری وقت نسب وشرافتجه اقران اولانلر یکدیکرینك اغزینی و تفاوتلری ازجه ایسـه یناقلرینی اوپرلر ایدی ۰ منزله جهتیله پك دون اولانلر بیوکلره تصادف ایتدکلرنده دیزلری اوزرینه یره چوکوب تعظیم کوستررلر ایدی ۰

فرس عائلەلرندن اولادی چوق اولانلر نظر دولتده مقبول و محترم ایدیلر • بو طاقلر هرسنه پادشاهلرینك احسانلرینه مظهر اولورلر ایدی • اوغللری بش یاشنه واردقده اخلاقلرینك تهذیب وجرأتلرینك تزییدینی موجب اولەجق صورتده تربیه ایدیلور ویکرمی یاشنه واردقلرنده اته بنمك ، اوق اتمق ، یلان سویلمامك مثللی احوال ایله مزیت اکتساب ایتمسنه سعی اولنور ایدی • شاید اوغللری چوجق ایکن وفات ایدر ایسه بابالری انسیت متمادیەدن تأثر وحزنه تصادف ایتمامك ایچون هیچ بر چوجق سن بلوغه وارمدقجه باباسنه کوسترلمز ایدی • شو مدت ظرفنده هردرلو تربیەلری نسوانه عائد ایدی •

ایشلمسی ممنوع اولان شیلرك اسکی فرسلرجه تکلمی دخی ممنوع ایدی • یانلرنده معیباتك الك بیوکی یلان سویلمك واندن صکرهکیسی استقراض ایتمك ایدی • برشخصده جذام ، یاخود برص علتلرندن برینك ظهوری شمسك ضدی اولان وزری ارتکابندن نشئت ایدر اعتقادنده ایدیلر • او علتلردن بری ایله معلول شخصی مدینەلرینه دخولدن منع وانکله الفت وانسیتی قطع ایله مملکتلرنده بولنان غربادن بریسنده اویله برعلت ظهور ایتسه درحال طرد وتبعید ایدرلر ایدی •

فرسلرك شایان عبادت کوردکاری انهاره توکورمك وبول ایتمك واللریله صو الوب اغتسال ایلمك اعتقادلرنده حرام ایدی ۰

اموات حقلرنده کی معامله‌لرینك چوغی مجهولدر ۰ فقط جنازه‌لری قوشلره تنقید ایله کلبلره ایصرتدقلری وبومعامله‌یی بعدالاجرا موتانك جسدینی بال مومی ایله طلا ایدوب بعده دفن ایتدکاری معلومدر ۰ فرسلر قارنجه‌لری ٬ یلانلری ٬ مضر بوجکلره حیوانلری اولدرمکله مفتخر ایدیلر ۰

مذهب ـ اهل اسلامك بلاد فرسی فتح ایتدکاری زمانه قدر فرسلر مجوسی ایدیلر ۰ شو مذهبك واضع اصلیسی منوجهرو اعتقادلرینه کوره مهذب زرداشت (یاخود زرادشت) ایدی ۰ مذهب مذکور اصحابی زمانك واجب الوجود وغیر محدود اولدیغنه وهرشیدن مقدم بر علت اولایه معتقد ایدیلر ۰ شو علتدن خیر وشر دینلان ایکی علتك اشتقاقنه قائل اولوب خیره (اورمزد) وشره (اهرمن) اطلاق ایلمدیلر ۰ اورمزدی مصدر خیر ٬ اهرمنی مصدر شر اتخاذ ایدرلر ایدی ۰ بعضاً شو ایکی علتك بریسی دیکرینی ناقض اولور وعلت خیر ارواح صالحه وبشر ایله بهائم نافعه‌یی ٬ علت شر ارواح شریره وحیوانات

مضره‌یی خلق ایدر دیو اعتقاد ایدرك اورمزدی نوره ' اهرمنی ظلامه تشبیه ایتمشلر ایدی. ساحهٔ کون ومکانی شو ایکی علت اراسنده معرکهٔ قتال ونزاع اعتبار ایدوب علتلرك بریسنه منسوب اولانلر بعضاً دیکرینه غالب کلور دیرلر ایدی .

انسانك اولدکدن صکره سعادت وشقاوتنی وشو سعادت وشقاوت حیاته‌کی مکسوبات فعلیه‌لرندن نشئت ایده‌جکنی وسعید اولانلرك نعم اخرویه ایله متنعم ' اشقیانك معادن مذوبه اتشلری ایچنده معذب اوله‌جقلرینی قبول ایدرلر ایدی .

انسان قوهٔ جسدیه‌سیله ارواح شریره‌یه مقاومت ایده‌جکنه و عمل خیرده شدت عزمك لزومنه معتقد اولوب مالارینك عشر وزکاتنی ادا ایتمك ' خدمهٔ دینی محترم طوتمق ' حیوانات مضره‌یی اولدرمك مقتضیای مذهبلری ایدی .

زرداشتك قانونی حکمنجه ذوی القربی اولانلردن ازدواج ایتملری لازم عد اولنور ایدی. مال وثروتلرینك تفرقدن محافظه‌سی ایچون غربادن قز المقدن ممنوع ایدیلر . قرنداش قز قرنداشنی ' بابا قزینی ' اوغلی اناسنی استفراش

ایده بیلور ایدی . بو عادتجه قبیحه یی صکره لری تعدیل ایتمشلردر .

مذهبلرنده مهذب عد ایتدکلری زرداشته منسوب واشتات ، یاخود تشتات نامیله موهوم اون ایکی مجلد کتابلری وشو کتابلرك زند نامیله برتفسیری وار ایدی . عربلر زندیق لفظنی بوندن اخذ ایلدیلر .

علت اولی اولان اله واحد بریسی نور ، دیکری ظلمت اولمق اوزره ایکی ملاك خلق ایلدیکی و ساحهٔ عالمده طبیعت مخلوقدن صدور ایدن شرور اجسامدن صادر اولان کولکه کبی اولوب شرور مذکوره امواتدن دخی ایریله میه جغی و ملاك شرور بعدالموت اصحابیله برابر ظلمت وعذابده ، ملاك نور اتباعیله برلکده مقام نور و سعادتده مخلد اوله جقلری عقیده سی کتاب مذکور مندرجاتندندر .

زرداشتدن مقدم مجوسیلرك هیکلری یوغیدی . طاغلر ، تپه لر اوزرلرنده واغاجلر ارالرنده کونشه و اتشه طاپارلر ایدی . اعتقادلرنده الهك مسکنی افتاب ونار حرارت و نورجه افتابه مشابه اولدیغی ایچون بلوتلی ویغمورلی زمانلرده مزاج فلك عبادتلرینه مانع اولمامق مقصدیله زرداشتك امری اوزره هیکللر بنا وایجاد وشو هیکللرده

هیچ بر وقت سوندرلمامك وسونمامك اوزره اتشلر ایقاد ایلدیلر ٠

نمازلری اوچ وقته منحصر ایدی که بریسی شمسك طلوعنده ، دیکری زوالنده ، اوبریده غروبنده ایدی ٠

مقتدای مذهب عد ایتدکلری منو جهر سمایه صعود ایدرك نظر الهی ایله محفوظ اولمق اوزره بر سحابهٔ لامعه درونده تمکن ایلدیکی ظننده ایدیلر ٠ قبلهٔ عبادت اتخاذ ایلدکلری اتشی منوجهر زماندن برو مقدس عد ٠ ایدرك هر وقت اخمادینـه دوام ایله انطفادن محافظه‌ده بولنورلر ایدی ٠ شمسك طلوعنده مذهبلری حکمنجه شمسه سجده ایدرکن قارشـولرنده اتش بولنمسی فرسـلرجه و جوباندن و قبله‌لری اولان اتشی اغزلریله اوفلهمـك و یلپازه قوللانمق و نفسـلری اتشك سونمسـنه سبب اولمـامق ایچون خدمهٔ دینلری نقابسز اتش اوکنـه وارمق ممنوعاتدن ایدی ٠ شو اتشلرده استعمال ایلدکلری اودونلرك غایت پاك وقبوقلرینك صویلمش اولمسی شرط معتبر ایدی ٠ شـاید هیاکلك بریسـنده کی مقدس اتش سونر ایسه دیکر هیکلده‌کی مقدس اتشلردن بتکرار ایقاد اولنمسی واجب اولوب اعتیادی اولان اتشـلردن

اتشکده‌لره جلب نار ایتملری و انکله هیکلده اتش مقدس ایقادی جائز دکل ایدی ٠

بریسی اعتدال ربیعی، دیکری اعتدال خریفی‌یه مخصوص ایکی بیراملری وار ایدی که برنجیسنه نوروز ودیکرینه مهرجان (خریف) تسمیه وزرداشتی منوجهر نسلندن وانبیادن عد ایدرلر ایدی٠ مذهب مذکور هند مجوسیلرینه فرسلردن انتقال ایلمدی ٠

علوم ومعارف ـ فرسلر علوم ومعارفجه کلدانیلرک وارثلری ایدیلر٠ انلرده اولان علوم تماميله بونلره منتقل اولمشدر ٠

شو علوم ایله برابر فرائض دينيه وشرايع سياسيه وادبیه‌لرینه مخصوص بشقه‌جه کتابلری وموسیقیده، شعرده علوم طبیعیه‌ده، طب وهندسه‌ده مهارتلری وار ایدی ٠

صنایع ـ اسکی فرسلرک صنعتلری اکنجیلك واوزوم باغلری، زیتون، انجیر اغاجلری کبی میوه باغچه‌لری غرس ایله معمارلق، درزیلك، مطلا البسه اعمالی، نساجت، قیومجیلق و ازهار و اشجار تصویری مثللو ایشلردن عبارت ایدی ٠

لغات ـ فرسلرک اسکی لسانلری زندیه ایدی که زرداشتك کتابی بو لغتله یازلمش ایدی٠ شو لسان

سنسکریت لغاتندن معدوددر . لسان مذکور یانلرنده مقدس اولدیغندن براهمهٔ هندارلرنده حالا باقی واستعمال ایلدکلری فارسیٔ قدیم لسانی لغات اریه و سامیه‌دن مخلوطدر . لکن شمدیکی فارسی لسانی ساسانیلر زمانلرندن برو مستعمل اولوب لسان مذکوره صکره‌لری پك چوق الفاظ غریبه قارشمشدر .

فهرست

صحيفه

(مقدمه)

٤ علم تاريخ مدنى

١٥ جغرافيايه متعلق معلومات

٢٢ ژئولوژى

٤١ ارخيولوژى

٤٨ جنس بشرك انقسامى

٥٤ طوائف بشرك بريوزنده صورت انتشارى

٦٠ جنس بشرك لغات جهتيله تقسيماتى

٦٦ تواريخ مستعمله حقنده معلومات اجماليه

(برنجى كتاب)

٧٤ خلقت عالم

٧٧ جان قومى وابليس

٧٨ خلق ادم (ع م)

٨٠ هبوط ادم

٨٢ قابيل وهابيل

٨٣ وفات ادم وحوا

صحیفه

٨٤	شیث (ع م)
٨٥	ادریس (ع م)
٨٦	نوح (ع م)
٨٨	طوفان نوح
٩٠	تبلبل السنه
٩٢	هود (ع م)
٩٣	صالح (ع م)
٩٧	ابراهیم (ع م)
١٠٣	لوط (ع م)
١٠٥	اسماعیل (ع م)
١٠٧	اسحق (ع م)
١٠٨	یعقوب ویوسف (ع م)
١٢١	خضر (ع م)
١٢٢	ایوب وذوالکفل (ع م)
١٢٥	شعیب (ع م)
١٢٧	موسی وهرون (ع م)
١٣٦	یوشع (ع م) و بنی اسرائیلك حکام دوری

صحيفه

١٤٠ شموئل (ع م)

١٤٢ ملوك بنى اسرائيل دورى

١٤٢ طالوت

١٤٥ داود (ع م)

١٤٦ سليمان (ع م)

١٤٨ يهودا حكومتى

١٥٠ بنى داوددن ايرلمش اولان بنى اسرائيل حكومتى

١٥٢ الياس واليسع (ع م)

١٥٣ ملوك بنى اسرائيلك بقيهٔ احوالى

١٥٥ يهودا حكومتنك بقيهٔ احوالى

١٥٩ يونس (ع م)

١٦١ زكريا ويحيى وعيسى (ع م)

(ايكنجى قسم اسيا)

١٦٦ اسيا قطعه سى جغرافياسى

١٧٣ اسياى قديمه

١٧٦ ميسوپوتاميا ومربوطاتى جغرافياسى

١٨٧ بابل مملكتى جغرافيه سى ايله ارخيولوژيسى

صحيفه

٢٠٣	بابل مملكتی تاريخی
٢٢٠	بابلك مذهب وعوائد ومدنيتی
٢٢٨	آثوريا جغرافياسيله ارخيو لوژيسی
٢٤٣	آثور مملكت قديمه‌سی تاريخی
٢٥٧	آثور دولت اخيره‌سی
٢٧٦	آثوريلرك مذهب وعوائد ومدنيت سائره‌لری
٢٨٠	فرس قطعه‌سی جغرافياسی
٢٨٦	پيشداديان دولتی
٢٩٠	ماد دولتی
٣٠٩	اشكانيان دولتی
٣٢٢	ساسانيان دولتی
٣٤٢	اسكی فرسلرك عوائد ومدنيت ومذهبلری

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٧	٣	(١١٢٠)	(١٢٢٠)
٢٤	١	هزورلرینك	هنرورلرینك
٤٧	٣	ارخیوژیلرنده	ارخیولوژیلرنده
٥٠	١١	دوداداقلری	دوداقلری
٧٥	٣	وان بر	و اون بر
٧٩	١٠	اولندن	اولندقدن
٩٩	١٣	مؤثر	متأثر
١١٣	٩	برنجیسیه	برنجیسنه
١٢٥	٦	السلام	علیه السلام
١٣٦	٨	نهری	نهرینی
١٤١	٣	دورونده	درونده
١٤٥	٢	مشار	مشارالیه
١٥٤	١٤	هوشع	حکمدار اخیر هوشع
١٦٣	٧	زیاکریی	زکریایی
١٦٨	٧	اهایی	اهالی‌یی
١٧٧	٣	وبادیهٔعربدر	وجزیرةالعربدر
١٨٠	٤	چالغیه‌رق	چاغلیه‌رق

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٨٨	٧	پك معمور	پك بیوك
٢٦٨	١٣	حداری	حكمداری
٢٧١	١	استمدد	استمداد
٢٧٤	٣	مابین النهر	مابین النهرین
٢٩٦	٨	حكومته	حكومتنه
٢٩٧	١٥	تزوح	تزوج
٣٠٤	٩	برغمه	برغمه یه
٣١٢	٤	جزیریرهٔ	جزیرهٔ
٣١٨	١٨	قیچاقه	قپچاقه
٣٢٥	٤	ال مناذره نك	مناذره نك
٣٣٨	١٨	قسطنطینینه	قسطنطینیه
٣٤٥	٢٠	بهاهم	بهائم
٣٤٧	١	بو عادتجه	بو عادات

مرآت العبر

مؤلفی

دیاربکرلی سعید پاشا

ایکنجی جلد

اشبو مهر ایله ممهور اولمیان نسخه‌لر ساخته در

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

درسعادت

(قره‌بت و قصباد) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ٢٥

١٣٠٤

دردنجی فصل

هند جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

هند جغرافیاسی . هند تاریخی . هند مدنیتی

- ۱۸ -

هند بلادی جغرافیاسی

هند بلادی ایکی قسم اولوب بر قسمنه هندستان دیکر قسمنه هند چینی دینلور .

هندستان - اسیانك قسم شرقیسنده واقع برقطعه‌در . شمالاً همالایا سلسله‌سی ، شرقاً ینه سلسلهٔ مذکوره ایله برهم بوترا نهری و بنغاله کورفزی ، جنوباً بحر هند ، غرباً ینه بحر هند و نهر سند ایله محدوددر . جهت شمالیه‌ده واقع همالایا سلسله‌سی هندستان ایله تیبت بلادینی فاصلدر . شمالیٔ کشمیردن جنوبه میل ایله طول شرقینك طقسان ایکی درجه‌سندن برهم بوترا نهرینه قدر امتداد ایدر .

هندستانك معظم طولی (۱٦۲۰) ، معظم عرضی (۱٤۰۰) میل جغرافیدر . مساحه‌سی (۱۱۰۰۰۰۰) میل مربعی اولوب (۱۵۰۰۰۰۰۰۰) نفوسی حاویدر .

هندستان طاغلرندن هملایا جبالنك سطح بحردن ارتفاعی (۲۹۰۰۰) قدم، یاخود (۹۰۰۰) مترو راده‌لرنده‌در. روی زمینده بوندن یوکسك طاغ یوقدر. (۲۲۶) میل مسافه‌دن کورینور. جبل مذکورك (۱۲۰۰) قدم ارتفاعنه قدر پلوط و صنوبر اغاجلری نابت اولوب (۹۵۰۰) قدم ارتفاعنه دکین اوزرنده اهالی مسکوندر. شو طاغده التون، باقر، تیمور، مقناطیس، طوز، جص، کبریت، انتیمون معدنلری بولنور. اوزرنده هیچ بر وقت قار اکسك اولمز.

الغات غربیه سلسله‌سی هندستانك جنوبنده‌در. شو سلسله بشبیکدن التی بیك قدمه قدر مرتفعدر. بحر ایله اراسی یتمش درت میلدر.

الغات شرقیه سلسله‌سی عرض شمالیدن اون برنجی و اون التنجی درجه‌لر ارالرنده واقعدر. ارتفاعی اوچبیك قدمدر. سلسلهٔ غربیه سلسلهٔ شرقیه‌دن یوکسك اولدیغی ایچون صولرك چوغی شرق جهتنه جریان ایدر. شو ایکی سلسله‌نك بینی عرض شمالینك اون برنجی درجه‌سنده واقع تیلغیری طاغلری و صل ایدر. تیلغیری طاغلرینك بعضیسی (۶۰۰۰) قدم ارتفاعنده‌در.

هند بلادینك انهاری پك واسع و اوزون ودرین و جریانلری بطی اولوب اکثرینك درونده سفینه‌لر استعمال اولنه‌بیلور ۰

انهار مذکوره‌نك بریسی هند نهریدر ۰ بوکا سند دخی دینلور ۰ مخرجی جهت شمالیه‌ده واقع همالایا جبالندن طول شرقینك سکسان درجه اللی دقیقه وعرض شمالینك اوتوز بر درجه یکرمی ایکی دقیقه‌سنده‌در ۰ ابتدا طاغلر ارالرندن شمال غربی یه طوغری اقه‌رق جنوب غربی یه میل ایله کابل وافغانستان حوالیسنده جاری نهرلرله برلشدکدن و متعدد فرقه اولدقدن صکره بحر هنده دوکیلور ۰

هندده واقع کنك (غانژ) نهری هندیلر ارالرنده کونکا دیو معروفدر ۰ نهر مذکورك مخرجی همالایا جبالنده یتمش طقوز درجه طول و اوتوز ایکی درجه اوتوز بر دقیقه عرض شمالیده واقع برمحلده‌در ۰ قارلی دره‌لردن جریان ایدرك غربه وصکره جنوبه ، بعده شرقی جنوبه میل ایله جبال مجاوره‌دن کلان نهرلر ونهیره‌لرله برلشوب هردوار والله اباد ارالرندن مرور ایدر ۰ الله اباد شهری جوارنده جمنه نهری دخی قارشه‌رق عرضی اوچ میله و بحردن اوچ میل بعدنده عمقی اوچیوز قدمه بالغ

اولدیغی حالده بحره ایکیوز یکرمی میل مسافه تقرب ایتدکده ایکی قسمه ایریلور . هوجلی دینلان کوچوك قسمی قالکوته شهری جوارندن و بیوك قسمی جهت اصلیه‌سی اوزرندن چوب بنکاله کورفزینه منصب اولورلر . شو ایکی نهرك ارالرنده‌کی بقعه (ذلتة) حرفی کبی شکل مثلثیده اولدیغندن یونانیلر بقعهٔ مذکوره‌یه ذلتة نامنی ویردیلر .

برهم بوترا نهرینك مخرجی همالایا طاغلرینك شمال جهتنده وتیبت بلادنده‌در . نهر مذکور ابتدا شرقه و صکره جنوب غربی یه و بعده جنوبه دونه‌رك بحره یتشمزدن مقدم غانژ نهرینه دوکیلور .

صون نهرینك مخرجی اواسط بلادده‌در . شمال شرقی‌یه جاری و بطنه مدینه‌سی قربنده نهر غانژه منصب اولور .

نربده نهرینك مخرجی صون نهرینك قربنده‌در . غربه جریان وجنوبه میل ایله یدی یوز اللی میل مسافه قطع ایتدکدن صکره قبای کورفزینه دوکیلور .

سودات نهرینك مصبی نربده نهرینك قربنده‌درکه شو نهرك طول جریانی‌سی درتیوز التمش میلدر .

قودوری نهرینك مخرجی الغات غربیه جوارنده‌در .

شرقه صکره جنوب شرقی‌یه اقه‌رق (٨٥٠) میل مسافه قطع ایله بنغاله کورفزینه دوکیلور ٠

الغات غربیه جوارندن کریشـنه نامیله موسوم بر نهرده چقار ٠ شـو نهر (٦٥٠) میل مقداری شرقه طوغری جریان ایله بنغاله کورفزینـه منصب اولور ٠ بونك جنوبنـده بنار نهری جاریدر ٠ بونکده طول جریانیسی (٣٥٠) میلدر ٠

هندسـتانده دها چوق نهرلرده واردر ٠ بیاننه لزوم کوریله‌مدی ٠

بلاد مذکوره‌ده شایان بیان اوله‌جق بحیره‌لر یوقدر ٠

هندسـتانك هواسی مختلفدر ٠ طاغلره و نهرلره یاقین یرلرده روزکارلر نیسـاندن تشرین اوله قدر جنوب غربیدن، بعده جنوب شرقیدن اسوب اواسط نیسـانده یغمورلر جهات غربیه‌ده وکوز موسمندن صکره جهات شرقیه‌ده یاغارلر ٠ صولرك، اوتلرك، حرارت شمسدن حاصل بخارلرك کثرتندن حالر، معده و جکر و قولنج علتلری تکثر ایدرك اهالی پك چوق اضطرابه دوچار اولورلر ٠ امراضك اشتدادی تشرین ثانیده‌در ٠

هندسـتانك محصولاتی پك چوقدر ٠ علم نبـاتات اصحابی اوقطعه‌ده سـکز بیك نوع نباتات و اشجـار

بولنشلردر . محصولاتی حنطه، شعیر و حبوبات سائره شکر قامشی، پاموق، توتون، توت، نارجیل، خرما، خیزران، بادم، اوزوم، تمر هندی، لیمون، پورتقال، هندستان جوزی، صندل، فلفل، خشخاش؛ چویت وسائر شیلردن عبارتدر . هندستانه مخصوص بنیان دنیلان اغاج پك بیوك اولور . داللری چوق یری طولدرر.

هندستان بلادنده آت، اوکوز، جاموس، قیون دوه، فیل، کرکدان، طاوس، طوطی و سائر درلو درلو حیوانلر و قوشلر والماس و یاقوت طاشلری کبی احجار ثمینه وکومش وباقر وتیمور و سائر انواع معادن بولنور .

هندستانك بلاد مشهوره‌لرینك باشلوجه‌لری اتیده‌کی شهرلر در .

کشمیر شهرینك موقعی شمال غربی جهتنده‌در . شال معمولاتی مشهوردر . لاهور شهری کشمیرك جنوبنده وهند نهرینه دوکیلان برنهرك دوکیلدیکی یرده واقعدر . ملتان قصبه‌سی لاهورك جانب غربیسنده‌در . شو قصبه‌ده ایپکدن کوزل شیلر نسج اولنور . سودات شهری بو نام ایله یاد اولنان نهرك اوزرنده‌در . التی میل محیطنده برسوری واردر . دنیانك پك اسکی شهرلرندندر . هندستان

شهرلرینك مشهورلرندن بریسیده احمد اباددر. یوز بیك نفوسی حاویدر. شهر مذکورده بیك قدر جامع شریف بولندیغی روایت اولنه‌یور . یوز بیك نفوسی شامل دلی شهری چنه نهری کنارنده و برتپه اوزرنده‌در. اطرافنده‌کی سورك محیطی یدی میلدر. ابنیهٔ فاخره وجوامع ومساجدکثیره‌یی حاویدر. درونده ایکیوز قرق قدم ارتفاعنده بر مناره واردر . الله اباد مدینه‌سی جمنه نهرینك غانژ نهرینه قارشدیغی یرده‌در. یکرمی بیك نفوسی شاملدر . براهمه دنیلان بنارس شهری غانژ نهری اوزرنده‌در . درونده چوق هیکللر موجوددر . شهر مذکور هندیلرجه مقدس عد اولنور. اوراده وفات ایدن عذاب کورمز اعتقادنده‌درلر. بطنه مدینه‌سی قالکوته‌نك شمال غربیسنده ودرتیوز میل بعدنده‌در. تجارت واسعه‌یی حائز واوچیوز بیك نفوسی حاویدر. قالکوته شهری هوجلی نهری اوزرنده وبحره یوز میل مسافه‌ده واقعدر. اوچیوز بیك نفوسی شامل اولوب انکلیزلرك والیسی اوراده اوطورر . بومبای شهری فیل جزیره‌سی قربنده واقع ویوز یتمش بیك نفوسی شاملدر. هندستانده دها پك چوق شهرلر وقصبه‌لر وار ایسه‌ده بونلرك ذکریله اکتفا اولندی.

هند چینی ـ شو قطعه شمال چینك احاطه ایتدیکی اراضی‌در . هندستانك و برهماپوترا نهرینك ایکی طرفنده واقع برقسمدن عبارت اولوب شمالدن چین، شرقدن چین دکزی، جنوبندن بحر چین ایله مالاقه بوغازی، غربدن بنغاله ایله محدوددر . طول شرقینك طقسان ایکی ویوز یدی درجه‌لریله عرض شمالینك یدی و یکرمی التی درجه‌لری بیننده‌در .

هندچینی قطعه‌سی بورما، سیام، قوشین چین نامله‌ریله اوچ بیوك قسمی شاملدر . هپسی شدید الحرازه‌در . شو قطعه دروننده واسع محصولدار اووه‌لر واردر که شو اووه‌لری تبت بلادندن متوازیاً ممتداولان سلسله‌لر قطع ایدرلر . جبال مذکوره‌ده پك چوق اغاجلر واردر . اهالیسی ازدر . سقمونیا، جوز، کافور، تمر هندی، نار- جیل، نار، خیزران اورالردن جلب اولنور . میوه‌لری هندستاندن چوقدر .

حیواناتی فیل، کرکدان، ایو، کرپی، اوکوز، جاموس، درلو درلو مایمونلر، طاوشان، تیلکی جیلان وسائر انواعدن عبارت اولوب آت، اوکوز، کچی، از بولنور . اورالرده قیون هیچ یوقدر .

بورما مملکتی شرقاً چین و قوشین وسیام، جنوباً

سیام و مالاقه و بحر غرباً کذلك بحر و بنغاله ایله محدوددر .

اراضیسی پك کوزلدر . درونـنده نهرلر شمالدن جنوبه طوغری اقارلر . سیتان و سالوان نهرلری انلردن معدوددرلر . شو نهرلر تیبت طاغلرندن چقارلر . بورما مملکتنده التون، کومش و سائر معادن بولنور . اهالیسی اوچ بچق ملیون نفوسدر . هپسی موتالرینی احراق ایدرلر . مداین مشهورهسی افا، بیکو، رانکو شهرلریدر . افا مملکت مذکورهنك عاصمهسیدر .

سیام مملکتی غرب و شمالدن بورما، شرقدن قوشین چین، جنوبدن سیام کورفزی و مالاقه شبه جزیرهسی ایله محدوددر . مساحهسی (۲۵۰،۰۰۰)میل مربعی و سکانی بش ملیون نفوسدر . مینام نهری شو قطعهده جریان ایدر . نهر مذکور لاوس جبالندن چقوب سیام کورفزینه دوکیلور . کورفزه قریب محللردهکی عرضی بر میلدر . سیام بلادینك هواسی پك صیجاقدر . و طپراغی منبتدر . مداین مشهورهسندن بریسی مینام نهری اوزرنده واقع یوثیه شهریدر . شهر مذکورده اوچیوز قدر هیکل واردر . بریسیده بنکوك شهریدر . بوده نهر مذکورك اوزرندهدر .

لاوس مملکتی شمالدن چین، شرقدن تونکین و قوشین چین، جنوبدن قبودیا، غربدن سیام و بورما ایله محدوددر .

قوشین چین قطعه‌سی عرض شمالینك سکز ویدی وطول شرقینك یوز اوچ ویوز یدی درجه‌لری ارالرنده‌در . یوز سکسان میل مقداری امتداد ایدر . تونکین شهری شمال جهتنده وقمبودیانك جنوبنده‌در . هواسی وحواصلی یورما وسیامه غالبدر . شو قطعه‌ده التون وکومش معدنلری بولنور . اهالیسی اون طقوز ملیوندن زیاده‌در .

تونکین بلادی اون یدی ویکرمی اوچ درجه عرض شمالی، یوز بر ویوز سکز درجه طول شرقی بیننده واقع بر دائره‌در . شمالدن چین، شرقدن بحر، غربدن لاوس، جنوبدن قوشین چین ایله محدوددر . شو دائره اون بر قسمه منقسمدر . اقسام مذکوره‌ده اون سکز مدینه وار . الك مشهوری ساتوکی نهری اوزرنده‌کی کیهو شهریدر . بونکله بحر ارەسنده‌کی مسافه یوز میلدر .

قمبودیا بلادی تونکین خلیجی ایله سیام ارالرنده اولوب بر ملیون نفوسی حاویدر . بلاد تیبتدن خروج وفرقه‌لره انشعاب ایله بحره منصب اولان قمبودیا نهرینك طول جریانیسی (۱۸۰۰) میل اولوب نهر مذکور قمبودیا نواحیسندن جریان ایدر . بلاد مشهوره‌سندن سایکون شهری یوز سکسان بیك نفوسی شاملدر .

- ۱۹ -

هندك قرون اولی تاریخی

هندك اهالیٔ قدیمه‌سی ماجوج نسلندن اولدیغی ظن اولنه‌یور • فقط هنده متعلق تواریخ ملل قدیمهٔ سائره تواریخنك هپسندن زیاده خرافات ایله مملو و دولت و پادشاهلرینك وقایع قدیمه‌لری مجهولدر •

براهمهٔ هندك كتابلرنده موهوماتدن عد اولنه‌جق روایتلری ارالرنده طائفهٔ بشرك تمدنلری برقاچ یوز بیك سنه‌لردن برو كوستریله‌یور • قدمای هند شمس وقمرك اوغللری دیه‌رك ایكی عائله‌نك حكومتنه‌ده قائل اولوب حتی شو عائله‌لردن یتمش قدر بطن ظهور ایتمش اعتقادیله پك چوق حكمداران موهومه‌دن دخی بحث ایلدیلر • بحثلری ایچنده نه اعتماده شایان وقوعات‌نده اهمیتی حائز روایات كوریله‌بیلور • هپسی افسانه قبیلندن معدوددر •

وكذلك طوفاندن صكره برهمن نامنده بر كیمسه هندستانده بردولت تشكیل ایتدیكی وشو دولت ملوكندن یدی كیمسه طقوز یوز سنه قدر حكومت ایتدكاری بعض

تاریخلرده کوریله‌یور . وملوك مرقومه‌نك اسملری برهمن، ناهود، دامان، فور، دستلم، بیت، کورش واسکندرك محاربه ایتدیکی پادشاهك اسمی دستلم اولدیغی دخی کوستریله‌یور . حالبوکه هندستانده اسکندرله محاربه ایدن حکمدارپورس نامنده برذات اولوب اسکندرله محاربه‌سی پنجابده وقوعبولمشدر . مع مافیه یدی کیسه‌نك طقوز یوز سنه حکومت ایتمسیده احتمالات عقلیه‌دن بعیددر . بودولته مؤسس کوستردکاری برهمن هندلیلرك ویدا دینلان کتب مقدسه‌لرینك مؤلفی دیو یاد ایتدکاری برهما اوله‌جغندن اشخاص سائره دخی حکمای هنددن برر ذات اولمسی ملحوظ ویاخود سائر هند تاریخلرینك حکایه‌لری کبی بوده موهوماتدن معدوددر .

مورخلرك اولدقچه صحته قریب روایتلرینه نظراً هندستانك مسکونیتی پك اسکی اولوب غانژ نهرینك ایکی طرفنده واقع مملکتلر شمدیکی سیاه هندولرك اجدادلری اولان اقوام ایله هجرتدن (۲۰۰۰) سنه مقدم معمور ایمش .

ممالك هندیه‌نك ازمنهٔ قدیمه‌ده ثروت ویسارلری اقوام سائره‌دن زیاده اولدیغندن دول قدیمه استیلاسنه طمع ایدرك قبل الهجره یکرمنجی عصرده فراعنهٔ مصر

وخصوصيله فرعون سيزوستريس عسكرله هندستانى ضبطه قيام ايتمشدر . اثوريلردن سميراميس عسكرله هندستانه قدر كتمش واثوريلر بحثنده كوسترلديكى اوزره هندليلرك خدعۀ حربيه‌سنه طوتيلوب منهزماً بابله دونمشدر .

كيانيان ملوكندن كيخسرو هندستانى ضبط ايچون خيلى اوغراشدى ايسه‌ده فتح ايده‌ميوب اخلافندن دارا قوۀ حربيه ايله هندك بعض محللرينى استملاك ايلدى .

اسكندر يونانى كيانيان دولتنى محو ايتدكدنصكره يوز يكرمى بيك عسكرله هندستانه كيدرك چوق يرلرى ضبط ايتمش ودها ايلرو يوريمك ايستمش ايسه‌ده مسافه‌نك اوزاقلغى جهتيله عسكرى موافقت ايتمدكلرندن عودت ايتمشدر .

سلفكيه دولتنك مؤسسى سلفكوس سوريه حواليسنى استملاك ايتدكدنصكره قبل الهجره (٩٢٠) تاريخلرنده هندستانك برقسمنى استيلا ايلدى . سلفكوسدن صكره اسلافندن انتيوخس هندستان عليهنه قيام ايدرك اهاليسنى جزيه‌يه ربط ايتمشيدى . ايرانك شرق طرفنده‌كى اهالى سلفكيه دولتنك بيوندريغى التندن چقمغى ارزو ايدرك ارشك اشكانيان دولتنى تأسيس ايلدكدن صكره هندستانك بعض محللرى دخى اشكانيانه اتباع ايلديلر .

دولت مشارالیها قبل الهجره (۷۵۰) تاریخنده مغول طائفه‌سنه قارشو بعض مرتبه انهزامه تصادف ایتمکله هندلیلر ارتق اجنبی دولتلره اتباعدن سالم اولوب یرلودن (راجه) نامیله انتخاب ایتدکاری ولاة مستقله‌نك حکومتلرینه تابع اولدیلر . هر والی مملکت مستقله‌سنده برر پادشاه کبی حکومتنی یورتدی .

هجرتدن (٦٧٠)سنه مقدم رومالولر مصری استیلا ایتدکدنصکره منبع ثروت اولان هندستانك استیلاسی حرصنه‌دوشمشلر ایدی . لکن اشکانیان‌دولتی رومالولره هندستان ارالرنده سد حائل اولمغله موفق اوله‌مدیلر .

اشکانیان پادشاهلری بعض کره سند صحراسنه قدر اچیلوب هندستان حکمدارلغی عنواننی نامرینه علاوه ایتدیلر ایسه‌ده ینه اعمال نفوذه مقتدر اوله‌مدقلرندن یرلو راجه‌لراستدکلری کبی حکومتلرینی اجرا ایده‌یورلرایدی .

دور اسلامه قدر هندستان قطعه‌سی حقیله اجانب استیلاسندن‌سالم قالوب دولت‌امویه زماننده بعض محللری ممالك اسلامیه‌یه منضم ودها صکره‌لری‌اورالرده‌حکومت اسلامیه دها زیاده متوسع اولمشدرکه کیفیتلری قرون وسطایی حاوی اولان کتاب ثانیده تفصیل اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

- ٢٠ -

هند مدنيت ومذهب ومعارفى

هندستانك اهالئ اصليه‌سى براهمه، عسكرى، تجار وزراع، عمال واصحاب صنايع اولمق اوزره درت قسمه منقسم اولوب براهمه دينلان كاهنلر برنجى، اصحاب حكومت ايكنجى قسمدن ايديلر .

دردنجى قسم دخى صنايع وعمل جهتيله اقسام عديده‌يه منقسم اولمشلردر . براهمه وعسكرى طاقملرندن هر بركيمسه صنفنك مادوننده اولان ايشلرله اشتغال مراد ايتديكى حالده بو صورتى اختيار ايده‌بيلور ايدى . بناءً عليه دائرهٔ امتياز حال قديمنده قالميوب اصنافك يكديكريله اختلاط وازدواجندن صنوف متعدده منشعب اولدى . اومقوله اختلاطى قبول ايدنلره براهمه حقارت نظريله باقارلر ايدى .

هندليلر هرنقدر ازمنهٔ قديمه‌ده اجانبك حكمى التنده دوام ايتميه‌رك استيلايه تصادف ايتدكجه اواستيلايى ازاله وكندى استقلاللرينى استحصال ايتمشلر ايسه‌ده موطنلرى مورد ثروت ومنابع تجارت اولديغندن مصريلر، اثوريلر،

فنیکه‌لولر کبی قدمای اقوام ایله هر وقت بینلرنده باب تجارت آچق ایدی . اسکندرك استیلاسی زمانلرنده یونانیلر اوراده اچیلوب اخلاق وعادات و اداب عمومیه‌لرینه دائر خیلی شیلر اوکرندیلر .

اسکندرك ایامنده بین‌الاهالی جاری اولان تقسیم اصولی مرعی ایدی . برهمنلر ایسه هرصنفك ممتازی اولوب اوزمانلرده‌کی اصول تقسیم مصرلیلر ارالرنده جاری اولان اصوله پك زیاده مشابه اولدیغندن یونانیلر هندلیلر مصر قبطیلرندن اوراره انتقال ایتمش بر قوم اولمق ظننده بولندیلر . ظن مذکور اومنشأدن نشئت ایتمکله هندلیلرك مصرقبطیلرندن‌اولدقلری بعض تاریخلره درج واملا اولندی .

هندستانده‌کی بیوك شهرلرك هربریسی بر تجارتکاه ایدی . اهالی عمومیت صورتیله اداره وتعیشجه ایکی صنف عد اولنه‌رق برنجی صنف تجارتله مألوف اولان بلاد متمدنه و ایکنجیسی زراعتله مشغول قرا اهالیسی ایدیلر . شهرلرده برهمنلرك نفوذلری عمومه جاری اولدیغی کبی هرقریه‌ده رئیس اولمق ارزره بربرهمن وامور سائره ایچون برده ضابطه مأموری

صوناظری مکتب خواجه‌سی، تیمورجی، دولکر وسائر بومثللو ادملر بولنور ایدی .

لکن ولاة مستقله اولان راجه‌لرك هربریسی کندی دائره‌سنده بر حکمدار مستقل ایدی . بونلر کندی مملکتلرینك الك بیوك شهرلرنده اقامت وبرهمنلرك معاونتلریله حکومت ایدرلر ایدی . برهمنلردن مرکب محاکملك ریاستی ومحاربه وقوعنده عسکر قوماندانلغی راجه‌لره عائد وظایفدن ایدی راجه‌لردن هربریسنك زیر دستنده اولان محللرده راجه‌دن بر قریه مأمورلرینه قدر قدر درجه درجه امتیاز واوامر ونواهی حقلرنده مناسبت وارتباط موجود ایدی . قریه‌لر مافوقنده بررده نواحی اداره‌لری وار ایدی

علوم ومعارف — هندیلر علوم ومعارفجه ممتاز ایدیلر . لکن ریاضیات وطبیعیاتده ماهر اولدقلری حالده کرهٔ ارض بر سطح بسیط واورطه‌سنده بر جبل عظیم اولدیغی ویلدزلر اوجبلك اطرافنده دوندکلری اعتقادنده بولندقلرندن بو اعتقاد اوزرینه پك چوق خرافاته قائل اولدیلر . بو حاللرله برابر اجسام سماویه‌نك حساباتنده اول قدر مهارتلری وار ایدی‌که حسابات زیجیه‌ده خطا‌لری پك نادر ایدی .

هندیلر شعر وفلسفه‌یه زیاده مائل ایدیلر . ملوك

فرس کتابلرندن خیلی شیلر فارسی لسانته ترجمه ایتدردیلر. یونان حکماسیده هند حکماسندن استفاده یه رغبت ایتمشلردر. ارقام هندیه نك موجدی هندلیلردر. عربلر انلردن اخذ ایلدیلر. هجرتدن مقدمکی (۱۲۰۰) تاریخلرنده صصه نامنده بر حکیم هندستانده سطرنج اویوننی ایجاد ایتمشدر.

صنایع — هندلیلرك صنایعجه ید طولی ومهارت کلیه‌لری اولوب عاج ایله مزین مائده‌لر، مرصع شیلر، التونه وکموشه متعلق نادره‌لر زجاج واوانی معمولاتی شال منسوجاتی مشهوردر

مذاهب — اسکی هندلیلر برهمنلری وسائط توسل عد ایدرك کنه وحقیقتی نامعلوم وهریرده حاضر وموجود برقادر مطلق طانیرلر ایدی. اوقادر مطلق کافهٔ اشیانك خالق وحافظی وسائر وسائطی اکا وصولك وسائلی بیلورلر ایدی. مع مافیه قادر مطلق برعقل کلدرکی هرشیئك مبدئی اولوب بحرمحیطده قاعد اولدیغی حالده یرله وکوکاره امروارادهسی مؤثر وهوا کبی عالمك درونده سائر ایدوکنی واکا وصول حظوظ نفسانیه‌دن اتقایه متوقف اولدیغنی اعتقاد ایدرلر ایدی. هند قدماسنك اساس دیانت وعقیده‌لری بوندن عبارت ایکن صکره‌لری او

اعتقادی غیب ایدرك یونانیلر ، مصریلر ، اثوریلر کبی بت پرستلکه ذاهب اولدیلر .

بونلر بت پرستلکه دوکلدکدن صکره زعملرنجه برهما ، ویشنو ، سیواناملریله اوچ الهه یه اعتبار ایدرك برهمایه خالق ، ویشنویه حافظ ، سیوایه مهلك دیدیلر . شو اوچ الهه لرینك هر برینه اوصاف واشکال مخصوصه اعطاسیله برهمانك درت یوزی ودرت الی اولدیغنی وبرنجی النده ویدا دیدکاری کتاب مقدسلری ، ایکنجی النده بر چنکال ، اوچنجیسنده بر سبحه ، دردنجیسنده بر صو قابی بولندیغنی وویشنونك دخی درت الی اولمق اوزره برنجی النده بر بوری ایکنجیسنده دوندکجه ایچندن آتش چقار بر حلقه ، اوچنجیسنده برقلیج ، دردنجیسنده بر قاره یونجه دالی اولدیغنی وسیوانك کذلك درت الی اولهرق برنجیسنده بر چوکان ، ایکنجیسنده کنهکارلری باغلامق ایچون بر ایپ اولوب ایکی الی خالی ایدوکنی اعتقاد وشو اشکال ایله تمثاللرینی یاپوب بتخانه یه وضع ایله هر برینی معبود اتخاذ ایتدیلر .

بونلردن بشقه الهه لرینك پادشاهی اولمق اوزره بر اله دها اعتبار ایتمشلردر . بوده فیل اوزرنده اولدیغی حالده دشمنلریله مقاتله ایتمکده بولندیغی عقیده سنی مرتکب

وجله وجودینه منتشر اولمق اوزره ملك الالهات دیدكلری موهوم مذكورك بیك عدد كوزی اولدیغی اعتقادینه ذاهب اولدیلر .

هندلیلردن بعض قبیله‌لر موتالرینی احراق ایتملری و بر زوجه‌نك زوجی وفات ایدر ایسه زوجه‌یده انكله برابر یاقلری مقتضای دیانتلریدر .

اقوام هندیه‌نك ذكر ایتدیكمز مذهبلرندن بشقه بودالری دخی اولمغله شو بودالرك ویردكلری تعلیماتلر یانلرنده مقدس ایدی . بودا هجرتدن مقدم كی یكرمی یدنجی عصرده تولد ایتمش بر هند شهزاده‌سنك اسمی اولوب مرقوم سلطنته عدم اعتبار وهندیلری بت پرستلكه سوق ایله بر طاقم تعلیمات ترتیب ایتمشدر . صكره ارالرنده هر بر حكیم وعالم وعاقله بودا اطلاق اولندی . بنارس شهرینك مقدس اولمسی واوراده وفات ایدنلرك عذابدن سالم اوله‌جغی اعتقادی بودانك شهر مذكورده ظهوری ایچوندر . معبدلرنده بودالرك یالدزلی ومصنع تمثاللری اولمغله شو تمثاللر معبودلرندن معدوددرلر .

دین مبین اسلامك ظهورندن صكره شعشعهٔ دیانت هندستانه‌ده منتشر اولمغله هندیلرك پك چوغی مسلمان

اولمشلردر . ملت اسلامدن معدود اولمیانلر مذاهب مذکوره‌یه دوام ایدیورلر .

لغات — هندستانده اون قدر لغت واردر . هپسی بر اصلدن منشعبدر . لغت اصلیه‌لری سنسکریتدر . شمدی بینلرنده لغت مذکوره ایله تکلم اولنمز . لکن علوم وکتب دینیه‌لری شو لغت اوزره محرردر . الیوم هنده مستعمل اولان لسان عرب واسکی فرس لسانی اصل هندلیلرك لغتلریله مخلوطدر .

بشنجی فصل

چین جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

چین جغرافیاسی • چین تاریخی • چین مدنیتی •

- ۲۱ -

چین بلادی جغرافیاسی

چین مملکتی شمالدن بلاد سبیریا وشرقدن سنغالیان بوغازی ، یاپونیا دکزی ، بحر اصفر وجنوبدن چین دکزی ، تونکین کورفزی ، هند چینی ، هندستان وغربدن ینه هندستان ، افغانستان ؛ بلاد تاتار ایله محدود اولوب عرض شمالینك یکرمی التی وطول شرقینك یتمش درت ویوز قری بش درجه‌لری ارالرنده واقعدر •

چینك مساحه‌سی (۵۳۰۰۰۰۰) میل مربعی ومحیطی (۱۲۵۵۰) وحد شمالیسنك طولی (۳۳۰۰) ونهر امورك مصبندن هانیان جزیره‌سنه قدر طولی (۳۳۵۰) میل اولوب (۴۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) نفوسی حاویدر •

چین اراضئ واسعه‌سی (۱) شمال شرقی جهتنده واقع منشویه ، (۲) اونسکز مقاطعه (۳) مغول وایلی

وتيبت كبى بلاد متجاوره‌دن تركستان وافغانستان حدودينه قدر ممتد املاك مضافه‌در ٠

شو بيوك مملكت بر طاقم اوزون ويوكسك سلاسل جبال ايله محاطدر ٠ بونكله بلاد متجاوره يينى شو سلسله‌لر فصل ايدر ٠ سلاسل مذكوره‌يى دخى بشقه‌جه سلسله‌لر قاطعدرلر ٠

ذكر اولنان جبالك بريسى التائى طاغلريدر ٠ شو طاغلر امور نهرينك بحره دوكلديكى يردن بدأ ايله شمال جهتنده ممتد سلسله‌لردر ٠ مصب مذكوردن غربه دونه‌رك (٢٥٠٠) ميل مسافه امتداد ايتمشدر ٠ معدل ارتفاعى (٧٠٠٠) قدمدر ٠ جبال مذكوره‌نك چوغى عرض شماليك قرق يدى واللى ايكى درجه‌لرى ميانده واقعدر ٠

چين وبدخشان ارالرينى بلور طاغى سلسله‌سى فصل ايدر ٠ بو طاغدن دخى بر طاقم شعبه‌لر جهت جنوبيه‌يه طوغرى ممتد اولوب تيبت حدودنجه هند ايله چين اراسنى فاصل اولان هملايا طاغلرينه قدر امتداد ايله جنوب شرقيده بورما بلادينه محاذى اولنجه‌يه دكين منعطف اولمشدر ٠ بلاد تيبتدن بورما وسيام دائره‌لرينه دكين بعض انهار جاريه جبال مرقومه‌يى خرق ايدرلر ٠

وشعبه‌لرینك بعضیلریده چین و تونکین ارالرنده‌کی بحره‌ قدر کیدرلر •

دکز اطرافنده بشقه سلسله‌لر دخی واردر • بونلر قوریا شبه جزیره‌سندن امور نهرینك بحره دوکلدیکی یره‌ دك امتداد ایتمشلردر •

اواسط بلادی خرق ایدن سلسله‌لرك بعضیلرینه چین اهالیسی تین شان (جبال سماویه) اطلاق ایدرلر • شو سلسله‌لرك برنجیسی طرف شمالیده وبلور طاغنده واقعدر • عرض شمالینك دردنجی درجه‌سندن جنوب شرقینك یتمش التی وطقوز درجه‌لرینه وارنجه‌یه دکین امتداد ایله ایلی مقاطعه‌سنی شمالی وجنوبی قسملرینه ایررلر •

سلاسل مذکوره‌نك بریسیده نانشان سلسله‌لریدر • بوده عرض شمالینك اوتوز التی درجه‌سندن امتداده باشلایوب تیبت وقوبی صحراسی اراسنی فاصلدر •

بونلردن بشقه مملکتك اورطه‌سندن مرور ایدر چوق سلسله‌لر وشعبه‌لر واردر •

چین مملکتی وسطنده بولنان قوبی صحراسنك طولی (١٨٠٠) وعرضی (٣٥٠) یاخود (٤٠٠) میل اولوب مساحه‌سی (١٢٠٠٠٠٠) میل مربعیدر •

چین بلادی انهارینك بریسی نهر اصفردر . او مملکت اهالیسی بوکا هوانهو دیرلر . مخرجی دیان اووه‌سنده وعرض شمالینك اوتوز بش وطول شرقینك طقسان التی درجه‌سنده و اقعدر . اورادن نبعان واوتوز میل قدر جنوبه طوغری جریان ایدرك شمال شرقی‌یه وبعده شماله دونر . ودرتیوز اوتوز میل مقداری قطع مسافه ایتدکدن وشرقه وبعده جنوبه میل ایله (٥٠٠) میل واندن شرقه دونوب (٦٥٠) میل قدر اقدقدن صکره بحر اصفره دوکیلور . مجراسی صاری طپراقدن عبارت اولدیغی ایچون نهر اصفر نامیله شهرت ویرمشدر . نهر مذکورده غربدن وای ولو نهرلری وانهار سائره دوکیلورلر .

چینده بولنان نهر کبیر که چین اهالیسی عندلرنده تاقیان دیو مشهوردر . تیبت نواحیسندن جریان ایدن انهار کثیره‌دن ترکب ایدر . طول شرقینك طقسان طقوز درجه‌سندن جریانه باشلایوب عرض شمالینك اوتوز ایکی درجه‌سنده بحر اصفره دوکیلور . طول جریانیسی اوچبیك میلدر . نهر مذکور چین مملکتنك اولرطه‌سندن کچدیکی ایچون منطقهٔ چین دیو یاد اولنور . مدینهٔ کنتونده چین دکزینه دوکیلان کان کیان و بعضا

شوکیان نامیله معروف نهرك طول جریانیسی (٧٠٠) میلدر. پکین جانبنده نهر اصفره دوکیلور.

بیهو نهری ایله سبیریادن چقه‌رق سفالیان بوغازینه منصب اولان امور نهری دخی چین انهارندندرلر.

چین بحیره‌لرینك بریسی تنتیهو بحیره‌سیدر. هونان مقاطعه‌سنده واقع ومحیطی (٢٢٠) میلدر. بریسیده شرق جانبنده‌کی بویان بحیره‌سیدر. شو ایکی بحیره‌نك نواحیلرنده پك چوق کوللر اولدیغندن چین اهالیسی او ناحیه‌لره ارض بحیرات تسمیه ایتمشلردر. نهر اصفر ایله نهر کبیر اره‌سنده نسیهو ومنشویه‌ده‌هنقای وهودون نامیله برر بحیره اولوب بونلردن بشقه بعض کوللرده واردر.

بلاد چینده‌کی غرایبدن بریسی سور مشهوردر. سور مذکور چین بلاد اصلیه‌سیله مغول بلادینی فصل ایدر. قبائل شمالیه‌نك تجاوزلرینی منع ایچون ازمنهٔ قدیمه‌ده بنا اولنمشدر. مبدئی بحر عندنده وعرض شمالینك قرق درجه ودرت دقیقه وطول شرقینك یوزیکرمی درجه وایکی دقیقه‌سنده‌در. یوز اون برنجی درجه طول واوتوز طقوز بحق درجه عرضنده نهر اصفره ملاقی اولور. طولی (١٢٥٠) میلدر طاش وطوغله‌دن وبعض محللری

کرپیچدن مبنی در . اشاغیسنك سمکی یکرمی بش قدمدر . اوزرنده‌کی قرمیددن مبنی برجلرك بعضیلری قرق قدم ارتفاعنده‌در .

شمدیکی حالده اکثری خراب ونظر اعتباردن ساقطدر .

چین مملکتنده‌کی اشیاء معتبره‌نك بریسیده بر بیوك جدولدرکه طولی (٦٥٠) میل اولوب مبدئی عرض شمالینك اوتوز یدی وطول شرقینك یوز اون التی درجه‌سنده وپکین شهری منتهاسنك قربنده‌در . جدول مذکور نقلیاتی تسهیل ایچون صورت مخصوصه‌ده کشاد ایدلمشدر .

چین قطعه‌سنك هواسی اکثریا معتدلدر .

مملکت مذکوره بلاد مشهوره‌سنك بریسی نانکین شهریدر . شهر مذکور مقدملری چین دولتنك عاصمه‌سی ایدی . صکره‌لری تخت حکومتك اورادن قالدیرلمسی عظمت سابقه‌سندن دوشمسنه بادی اولدی . اهالیسی بشیوز بیك نفوسدر . نانکین شهرینك ابنیهٔ غریبه‌سندن معدود بر بیوك برج واردر . شو برجی چین پادشاهلرندن بریسی اون طقوز سنه مدتده طوغله‌دن انشا ایتدردی . بناسی اتقان صنعتی حاویدر . محیطی درونده درجه‌لر

واردر . طیش یوزی خزف چینی ایله مزیندر

بلاد مشهورەسنك بریسیده پکین شهریدر . شهر مذکور الیوم چین دولتنك دارالملکیدر . عدد اهالیسی ایکی ملیوندر . پکین شهرینك شکلی مستطیل اولوب اطرافنی بر بیوك سور احاطه ایتمشدر . شو سورك ارتفاعی یوز وعرضی اوتوز قدمدر . حارسلر اوزرنده اتلی اولەرق دور ایله امر حراستده دوام ایدرلر . اطرافنده اون ایکی قپو واردر . شهر جنوبی وشمالی قسملرینه منقسم اولوب مساکن عامەنك چوغی قسم جنوبیەدەدر . حکمدارك سرایی وباغ وباغچەلری قسم شمالیده واقعدر . شو باغلر و باغچەلر بهجت ولطافتی حائزدر . ینه قسم مذکورده بعض مصنع کوللر وکوللرك اطرافنده درلو درلو چیچکلر موجوددر .

چین بلاد مشهورەسنك بریسیده سغنغو شهریدر . پکیندن صکره اتساع ولطافنجه اك مقبول شهر اودر .

چینده جص، لاجورد، بلور، مقناطیس، جیوه، کومش معدنلری والماس، زمرد، یاقوت کبی احجار ثمینه بولنور . کافور، عود، چای اغاجلری پك چوقدر . چای محصولاتی سنەده اوچ دفعه دوشوریلوب خفیف اتش

یاننده قوریدلدقدن صکره یپراقلری بوکیلور . وقلایدن معمول صندقلره وضع ایله صاتلمق ایچون هر طرفه کوندریلور . چیندن سنوی ایکی ملیون اوقه چای خارجه چقارلدیغی مرویدر . چینده کی قیمتلی محصولاتك بریسیده ایپکدر . ایپك بوجکلرینك تربیه سنه پك زیاده اعتنا وخارجه ده خیلی شی فروخت ایدرلر .

- ٢٢ -

چین تاریخی

قبل الهجر (٣٢٠٠ - ٥)

چین مملکتی ممالك دنیانك اك اسکیلرندندر . دولتلرینك مؤسس اصلیسی مورخلرجه اختلاف اوزره در . چوغی فوهی نامنده بر کیمسه اولدیغنی ظن ایده یورلر . بعض مورخلر چین اهالیسنك مصر قبطیلرندن اولدقلرینی ومصرك معموریتندن صکره بعض اقوام اوراره هجرتله توطن ایلدکلرینی زعم ایلدیلر .

چینك بدایت معموریتندن برو سبقت ایدن درتبیك سنه دن زیاده مدتده اوراجه یکرمی ایکی عائلهٔ دولتك حکومت ایتمش اولدقلری مرویدر .

چین تاریخی تواریخ دنیانك اسقمی عد اولنان تاریخلردن معدوددر . تاریخ مذکورك متضمن اولدیغی خرافات و حکایات موهومه دائرهٔ تصدیقه تقریب اولنه‌مز . مع‌مافیه ملوك قدیمه‌سنك قبل‌الهجره (١٧٨٨) سنه‌سنه دکین سبقت ایدن زمانه متعلق وقایع تاریخیه‌لری ایچنده ذکر و استفاده‌یه متعلق هیچ برشی یوقدر .

چینلولر دولتلرینك بدایت تشکلنی یوز بیك سنه‌دن زیاده اعتبار ایده‌یورلر . حالبوکه هبوط ادم ایله هجرتك اراسنده‌کی مدت اولدقچه قبوله شایان اولان روایتجه (٦٢١٦) سنه‌در . چینلولرك اویله اعتبارلری یاخرافاتدن یاخود سنه‌لری بزم سنه‌لره مساوی اولمامسندن ناشی‌در .

مورخلرك بر طاقمی چین اقوامنی اولاد یافثدن ماجوجه نسبت ایده‌یورلر . و « تبلبل السنه تاریخی اولان قبل‌الهجره (٣٣٠٤) سنه‌سندن صکره بنی نوحك روی زمینه تفرقلرنده ماجوجك اولادی دخی چین طرفلرینه کیدرك اوراده توطن ایتمشلردر » دیورلر .

چینلولرك وقایع تاریخیه‌لرینه نظراً نوع بشرك تفرق ایلدکلری تاریخ مذکوره قریب زمانلرده ظهور ایدن فوهی چین اهالیسی ایچون بعض قوانین وضع ایتمش و تینی نامنده بریسیده اکا خلف اولمشدر . فوهیدن هیبا

نام حكمدار زمانـه قدر التی ذات چین مملكتنی اداره ایتدیكی وچینك ازمنهٔ تاریخیه‌سی هوانغ اتی نام ذاتدن بدأ ایلدیكی مرویدر ٠

هوانغ اتی زمانی هجرتدن (٣٢٠٠) سـنه مقدم اولدیغی تاریخلرده كوریله‌یور ٠ ابوالفدانك سبعینیه دنیلان تورات یونانیه‌دن استنباط ایلدیكی تبلبل السـنه تاریخیله فوهی اراسـنده خیلی زمان واردر ٠ فوهینك زمانی دیو كوستریلان قبل‌الهجره (٣٦٠٠) سـنه‌سی تبلبل السنه‌دن مقدم اولمق لازم كلور ٠ بوایسـه تاریخ عمومی اساسـنه مغایردر ٠ مع مافیه جنس بشرك بدایت انتشـاری تاریخی ذاتاً مشكوك اولدیغنـدن بزم دور تاریخدن مقدمكی ازمنه وقوعاتیچون سـنه تصریحیله وضع ایلدیكمز تاریخلر مورخلرك افاداتنه اتباعاً برامر اعتباریدر

القول علی زعمهم قبل‌الهجره (٣٤٦٠) ده فوهی‌یه خلف اولان نیتی چینلولره معلم اولمش و (٣٢٠٠) ده هوانغ اتی نامنده بریسی چین‌حكومتنی اداره‌یه باشلایوب چینك ازمنهٔ تاریخیه‌سی بوندن بدأ ایتمشـدر ٠ هوانغ اتی‌دن صكره یا او ظهور ایدرك بونك زمانـه مصادف (٢٩٣٠) تاریخنده چین حوالیسـنده برصو طغیانی یوز

کوسترمش ویا اویه خلف اولان شون سیاسیات و تدبیر منزل حقنده بعض قواعد وضع ایتمش ایمش ·

هیبا عائله‌سی ـ قبل الهجره (۲۸۱۹) ده تشکیل حکومت ایدوب حکومت مذکوره‌نك مؤسسی بو نام ذاتدر · بونك تاریخ جلوسنه قدر چین حکمدارلری انتخاب ایله تعیین اولنور ایکن بو وراثت قاعده‌سنی وضع ایلدی · چین حکومتی (۲۳۸۸) تاریخنه دکین شو عائله‌نك ایادیٔ اداره‌لرنده قالوب او تاریخده چینغ تانغ عائلهٔ حکومتی ظهور ایتمشدر ·

چینغ تانغ حکومتی ـ شو حکومتك مؤسسی شانغدر · بعض امارتلرله بالاتفاق هیبا حکومتنی امحا و عائله‌سنه منسوب اولمق اوزره چینغ تانغ حکومتنی تأسیس ایلدی · شانغ سلاله‌سندن کلان صوك حکمدار مظالم ارتکاب ایتدیکندن چه‌ئو بکلرندن فا نامنده برذات خروج ایدرك شانغ خاندانه غلبه و چه‌ئو عائله‌سی حکومتنی تأسیس ایتدی (١٧٤٤) ·

چه‌ئو حکومتی ـ شو عائله زماننده اصول مالکانه تأسس ایتمکله تعدد ایدن اداره‌لر ارالرنده اوزون اوزون محاربه‌لر وقوعبولدی · چه‌ئو عائله‌سی (۷٦١) سنه‌سنه قدر دوام ایتمشدر · شو خانداندن (١٦٢٢)

سنه سنده جلوس ایدن تشین صید و شکاره حریص اولوب وقتنی باغچه‌لرده، صیدگاهلرده کچیرر و صیده تصادف ایتسه اله کتورنجه‌یه قدر ارقه‌سنی براقز ایدی. شکارده یاننده الدیغی اتباع راست کلدکلری مزروعاتی خراب ایدرکن کندوسی منع ایچون انلره لقری بیله سویلمز ایدی. وزراء دولتی مملکتی النـدن قورتارمق ایچون اتفاق ایدرك صید طلبیله کچه‌جکی بر بیوك نهرده دیبندن قرلمش برقایق حاضرلدیلر. تشین اتباعیله شو قایغه بینوب صویك اورطه‌سنه وارد قده قایغك تخته‌لری ایرلمغله یاننده اولانلرله برابر نهره دوشوب غریق اولدیلر.

شو دولتك زمانـنده قونفوقیوس نامنده بر حکیم ظهور ایدرك دین وآداب وسیاسته دائر کتابلر یازمش وچین وقایع تاریخیه‌سنك اولدقجه مضبوطیتیله حکومتك انتظام اداره‌سنه شو ذاتك اثاری سبب اولمشـدر. قونفوقیوسك ولادتی هجرتدن (١١٧٠) سنه مقدم در. مورخ هیرودوت ایله همعصر اولدیغندن مورخلر بونلرك هربریسنی ابو التواریخ دیو یاد ایده‌یورلر.

حکومت مذکوره‌نك مظـالمی نفرت عمومیـه‌یی موجب اولمغله حکمدار اخیر نانواغی توابعندن بریسی سرایده حبس ایله حکومتی ید اغتصابنه الدی. عائله

مذکوره‌دن جوانغ سیانغ وانغك اوغلی شهوانغتی خروج و حکومتی ضبط ایله بر دولت مستقله تشکیل ایتدی (٨٦١) .

شهوانغتی عائله‌سی – شو ذات جلوس ایتدکده تاتارلرك هجوملرندن محافظه ایچون مشهور چین سور عظیمنی بنایه باشلایوب اون سنه‌ده اکمال ایتمشدر . شو سورك ختامندن صکره انشاسنده کوستردیکی همت نفسنه عجب ویرمکله بویله بر اثر ایله ملوك سابقه‌یه تقدمیله مفتخر اولدی . بناءً علیه اسلافنك اثارینی امحایه چالشوب مورخلری اعدام وقیود مملکتی اتلاف ایدی ویردی . حکمدار مشار الیه طاغلری دله‌رك یوللر انشا وقنالر کشاد ایتدیرمش وهیونغ نو دنیلان طائفه ایله اقوام وحشیه‌نك چوغنی حرباً چین حوالیسندن طرد ایتمشدر . (٨٣٢) سنه‌سنده شهوانغتی فوت اولوب اوغلی یرینه چکمش اولدیغی حالده و فاتیله حکومتی منقرض اولمغله خان حکومتی تشکل ایتدی (٨٢٤) .

خان دولتی – شو دولت (٧٢٤) دن (٣٥٨) سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر . مؤسسی لیو بانغ نام ذاتدر . مشار الیه هیونغ نو قبیله‌سی ایله محاربه‌لر ایدرك غلبه وسریر حکومته جلوس ایلدی . خلق معارفه تشویق

وقونفوقيوسك اثارینی جمع ایله معارفه وعمران مملکته متعلق اثار کثیره میدانه قومشدر . دولتمذ کورهنك اکثر اوقاتی تاتارلرله محاربه‌یه مصروف ایدی بوطاقدن (٧٦٢) تاریخنده سریر حکومته جلوس ایدن واتی خفت احوال وملاهی ایله مالوف اولدیغندن حظوظ نفسانیه‌سنی محافظه ایچون معاجین و مقویات استعمالنه حریص اولدیغی حالده حیاتنی محافظه ایده‌میوب وفات ایتدی بوندن صکره جلوس ایدن ذات تاریخ مطالعه‌سی ودرس التزامیله مشغول اولوب ادارهٔ سیاسیه‌یه باقدیغندن وزیرینك مباشرتیله اهالی اوزرینه هجوم ایلدیلر کتبخانه‌ده درس ایله مشغول ایکن هجومدن خبر الوب مسلحاً طشره چقدی ایسه‌ده مقابله‌یه مقتدر اوله‌میه‌جغنی اکلامقله عودت و کتبخانه‌یی احراق ایتدی شو صره‌ده قرق بیك جلد قدر کتاب یانمشدر . حریق اثناسنده اهالی کندوسنی طوتوب اولدیردیلر .

(٥٤٢) ده چینلولر عسکر سوقیله کاشغری ضبط ایتمشلردر . (٥٤٠) ده خاقان چین هوتی باش بالق و اویغور ولایتلری ایله سائر بعض خانلقلری تحت تابعیته الدی بوندن صکره چین دولتی بحر خزره قدر حکومتلرینی یورتدیلر (٥٠٠) دن (٤٠٠) تاریخلرینه قدر

چین و روماللر ارالرنده تجارت و معامله داد وستد جریان ایلمدی اوتاریخلردن صکره چین دولتی بحر محیط شرقی یه دکین تجاوزینی ارترمشدر .

خان دولتنك حکمدار اخیری هیانتی زماننده طواشیلرك ازدیاد نفوذلرندن نفرت عمومیه یوز کوستر. دیکندن وقوعبولان مخالفت و عصیان دولت مشار الیهانك انقراضنه قدر ممتد اولدی .

تسین حکومتی ـ خان دولتنه خلف اولمشدر بوحکومتك مؤسسی وانی نام ذاتدر حرکات استبدادیه ایله دولت سابقه‌یی امحا وعائله‌سنه منسوب اولان تشین دولتی تأسیس ایتدی (۳۵۸) .

حکومت مذکوره‌ده سؤ اداره‌دن ناشی انتظام بوزیلوب تسین دولتی منقرض اولدی (۲۰۲) . بوندن صکره تشکل ایدن سونغ حکومتی (۱٤۲) وبوکاده خلف اولان چی حکومتی (۱۲۰) ده وبعده ظهور ایدن لیانغ حکومتی (٦٥) ده وانی تعقیب ایدن تشین حکومتی هجرتدن بش سنه مقدم منقرض اولدیلر .

تشین دولتی حکمدارلرندن سقوین نفسی ایچون بیوك وپك مصنع برقصر انشا ایتدرمشدر .

- ٢٣ -

چين مدنيتي و مذاهب و عوائدی

چين اهاليسنك قبل الهجره (٨٧٠) تاريخلرينه قدر سبقت ايدن وقايع مدينه‌لری ايچنده فوهينك اثارندن بشقه شايان ذكر عد اولنه‌جق برشی يوقدر . فوهی اهالی‌يه مواشی تربيه‌سنی تعليم ايله زواج و معاشرت جيرانيه و تدبير منزل كبی مواده دائر بعض قواعد وضع ايلدی . چينلولر او تاريخده هيروغليف دينلان كتابتی استعمال و فوهی‌يه علامت اولمق اوزره بريلان جثه‌سنه مقرون انسان باشی رسم ايدرلر ايدی . ايچلرينه ابتدا زراعت صنعتنی ادخال ايدن شخصك علامتی اوكوز جثه‌سنه مقرون انسان باشی ايدی .

چين اهاليسی مقدملری فوهی‌يی مقدس عد ايتدكلری كبی نامنه اولان رعايتلری حالا باقيدر . چه‌ئو دولتی زماننده چينلولردن معتبر فيلسوفلر ظهور ايتمشدر . ابتداكی فيلسوفلری قونفوقيوسدر . تأليفاتی يانلرنده پك معتبردر . شو تأليفاتی اساس ديانت و اداب اتخاذ ايلمشلردر .

چين ملوكندن يوقاروده مذكور الاسم شهوانغتی‌نك

بنا ایتمش اولدیغی سور عظیم دنیانک عجایب سبعندن عد اولنه‌یور . مملکتک سیاستی ایجابنجه سور مذکور صکره‌لری هیئت اصلیه‌سنده قالمیوب بالدفعات هدم و تجدید اولندی .

تشین دولتی حکمدارلرندن سقوینک یاپدرمش اولدیغی قصر حقنده مورخلر چوق توصیفاتده بولنه‌یورلر . قصر مذکور فوق العاده تزیینات و اتقان صنعتی حاوی ایمش . دیوارلری التون صویی ایله یالدزلنمش و اقمشهٔ نفیسه و اشیای فاخره ایله تفریش اولنمش ایمش . حکمدار مشار الیه وفات ایتدکدنصکره یرینه کچن اوغلی باباسنک وفاتنه قدر قصر مذکوری کورمامشیدی . باباسی وفات ایتدکده قصره کیرمسیله برابر لطافت و تزییناتندن کندوسنه دهشت کلمش اولدیغندن « شو قصر ملوکک عقوللرنی افساد ایله کبر و عجبنی ارتره‌جق شیدر » دیه‌رک بالاحراق تخریب ایتدردی .

چین اهالیسنک صاچلری سیاه، بکزلری صاری، کوزلری کوچوکدر . چوغی اوزون کوملک کیوب بللرینه ایپکدن قوشاق باغلرلر . یانلرنده بچاق و خنجر بولنور . جمله‌سی حیله کارلغه مائلدرلر . بینلرنده بر طاقم عوائد قبیحیه واردرکه ایشیدنلرک معده‌لری بولانیر . فاره

کبی پیس حیوانلری یرلر . اولادلرینی ادارەدن عاجز اولانلر نهره اتارلر . عادتلری بویله اولدیغندن کرك حکومت کرك اهالی اولادلرینی نهرەاتانلره تعرض ایتمزلر . ابوینك اولاده شفقتلری یوقدر . اولاد ایسه بالعکس ابوینه اول قدر شفیق ومحب اولورلرکه انلرك راحتلری ایچون نفسلرینه هر درلو مشقتی جلب ایله ممنون اولورلر .

چین اهالیسندن اولادینی تزویج مراد ایدنلر عروس وعروسەنك طالع ولادتلرینی یوقلایوب طالعلرنده موافقت کورمدیکچه اولندرماملری عوائد مألوفەلرندندر . موافقت کوردکلرندەجواهر نفیسه ایله قزی استمکه ادم کوندررلر . زفاف کونی عروسك خانەسنده برچادر قوروپ شو چادرك زمیننه بغدای سرپرلر . اصحاب معارف دعوت اولنور . کلوب رتبەلری صرەسنجەاوچادرده اوطوردقدن صکره عروس ایله برلکده یولده بغدای وآرپه سرپه سرپه عروسەنك بولندیغی خانەیه کیدرلر . ایکیسنی برمحلده اوطوردوب هر بریسنەچای وحلویات اعطاسیله عودت ایدرلر .

چینلولر باشلرینی تراش ایدوب اورطەسنده برمقدار صاچ براغیرلر . قزلرك ایاقلری پك کوچوك اولمسی یانلرنده مقبول اولدیغندن قزلر هنوزچوجق ایکن ایاقلرینه

تیموردن قالب پچوروب بیوینجه‌یه قدر شو قالبی چقار-
مزلر. بیودکده ایاقلری کوچوك قالور.

مذاهب — چین اهالیسی بت پرستدرلر. بت
پرستلکاریله برابر برالهك وجودینه معتقداولوب کواکب
سماویه‌یه تقرب ایچون اوثانه‌ده ذبیحه عرض ایدرلر.
بلاد چینده‌کی وثنی مذهبنك الك بیوکی (بوداوی) در.
شو مذهبی هندلیلردن اخذ ایلدیلر. بودانك کیم اولدیغی
هند محثنده یازلدی. چینلیلر اومذهبی هندلیلردن الدقدن
صکره ایچلرنده بشقه درلو فرعلر ظهور ایدوب فروع
مذکوره یاپونیا وسیام کبی بلاد متجاوره‌یه منتشراولدی.
بناءً علیه اوحوالیده الیوم بوداوی وفروعنه منتسب
اولانلرك مقداری (٣٧٢) ملیون نفوس اولدیغی روایت
اولنه‌یور. بودایی اهالی عبادت ایتدکاری الهه‌لرینك
رئیسی عد ایدرلر.

بوداویلرك بودایه منسوب کتابلری اون ایکی فصلی
شاملدر. فصول مذکوره مندرجاتی بودا تخلیص عالم
ایچون دردنجی کوکده اولدیغنه وشمس قبیلندن بولندیغنه
وعقاید مخصوصهٔ سائره‌لرینه متعلق افادات وحکایاتدن
عبارتدر. چینلولرك کاهنلرینه مخصوص اصطلاحلری
ومذهبلرینه مخصوص جمعیتلری واردر. شو جمعیتلرده

كاهنلر البسهٔ خصوصیه كیوب بونلرینه سبحه‌لر طاقارلر. واللرینـه چاكلر ودفلر الوب شمعه‌لر ایقادیله هیكللرینی طواف ایدرلر.

بوداوی مذهبنك اساسی ارواح بشر وحیواناتك علی العموم مادهٔ واحده‌دن نشئت ایتمك جهتیله خلودینه، شو ارواحك اولدكدنصكره قابل ثواب وعقاب اولدقلرینه، انسانلر سعادت ابدیه‌جه استحقاقلرینـه كوره متفاوت اوله‌جقلرینـه، بونلره مخصوص وچوكو راكف نامیله موسوم اولان دارالسعاده‌نك رئیسی امیدا شفاعت ایتدیكجه كیمسه‌نك خطاسی عفو اولنمیه‌جغنه، امیدانك شفاعتی ایسه تقوایه وناموسلرینی محافظه‌یه خدمتله حصوله كله‌جكنه اعتقاددن ونوامیس مذكوره (١) ذی حیات اولان مخلوقی اولدرمامك، (٢) سرقت، (٣) زنا، (٤) یلان ارتكاب ایتمامك، (٥) شدید التأثیر اولان مسكراتی ایچمامك اوزره منهیاته دائر وصایای خمسه‌دن عبارتدر.

نوامیس مزبوره‌یه مخالفت وكناه ارتكاب ایدنلر اودار السعاده‌یه دخولدن محروم عد اولنوب بلكه معذب اولمق اوزره دسیحوكف نامیله موسوم دارالشقاوه‌یه ادخال اولنه‌جقلری ودنیاجه ذبایح ایله اوثانه تقرب ایدنلر

بعدالموت برمدت دسیحو کفده معذب اولدقدنصکره رئیسی سبیللرینی تخلیه ایدرك عذابخانه‌دن قورتیلان ارواح یلان، قوربغه، قوش، بالق، حمار، فرس، ارسلان کبی حیواناتك جسدلرینه صوقیلوب بریسندن دیکرینه انتقال ایله دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره برانسان جسدینه حلول ایتدکدنصکره اکر صلاح وتقوی یولنده کیدر ایسه بعدالوفات دارالسعادیه وکتمز ایسه ینه دارالشقاویه داخل اوله‌جقلری اعتقادات مذهبیه‌لری جمله‌سندندر .

« انسانك اصلی روح سماوی ایکن اجساد بشریه شوعالمك صوینی ایچدکارنده شهوات ایله اتصاف عارضه‌سنه مصادف اولمش ومیل دنیا وسائر اوصاف ذمیمه‌اندن نشئت ایتمشدر » دیو اعتقاد ایدرلر .

بودا مذهبندن لاماوی، بورمی، غدامی، فوی فرعلری تشعب ایلدی .

لاماوی فرعی تیبت شهری اهالیسندن شهر مذکورده حکمدارلق ایتمش لاما نامنده برشخصدن ظهور ایتمشدر . اندس نهرینك منبعندن حدود چینه داخل بعض محلره قدر ممتد اولان مواقعده‌کی التی ملیون اهالی عموماً شو فرعه منسوبدرلر . بومذهبك اصحابی اله واحده وجنت وجهنمه وروح جسدندن چقمسنی متعاقب جسد آخره

حلول ایدوب بالاجره ثواب و یاعقابه تصادف ایده جکنه معتقددرلر . لامانك ولادتی تاریخ هجرتدن (١٦٤٨) سنه مقدمدر . مذهبنه منسوب اولانلر مرقومك اله متجسد اولدیغنی وموت کورمیوب ینه عودت ایتمك اوزره غیبوبت ایتدیکنی اعتقاد ایدرلر .

بورمی فرعی هند بلادندن بورما نام مملکتدن ظهور ایدرك چینده منتشر اولدی . اوچ ملیون نفوس بو مذهبده در . بونلر نکاح ایله یالکز برزوجه اله بیلوب استدکاری قدر جواری استفراش ایده بیلورلر . وبراهمه کبی موتالرینی احراق ایتدکدنصکره کوللرینی دفن ایدرلر .

غدامی فرعی غداما نامیله یاد ایتدکاری الهه لرینه منسوبدر . فرع مذکور اصحابی تناسخه قائل اولوب هر نوع حیوانی بی برکوملك اعتبار وانسانك الکصولککی کوملکی بیاض فیل اولدیغنی وسیام اهالیسی هر بر بیاض حیوانده اموات انسانیه دن بریسنك روحی بولندیغنی وپادشاهلرك روحلری بیاض فیللره حلول ایلدکارینی اعتقاد ایدرلر .

فوی فرعی مذهبنی هجرتدن (٦٧٤) سنه مقدم چین حکمداری بولنان فوه ایجاد ایتمشدر . شو مذهب

اصحابی فوه‌یه الوهیت اسنادیله ناسی کناهلرندن تخلیص ایده‌جکنه معتقددرلر .

بودا مذهبندن بشقه چینده برده سینتوی مذهبی واردرکه شو مذهبك مصدری اوقیانوس محیطده وچینك جهت شرقیه‌سنده‌کی یاپونیا مملکتی اولوب اللی ملیون اهالی بو مذهبده‌درلر . یاپونیاده امور ادیان قیود اعتراضدن‌ازاده در . حکمدارلرینك حقوقنه دوقنمدقچه هرکیم نه مذهبده اولور ایسه اولسون تعرض اولنمز . بونلرده برطاقم اصنافه عبادت واصنام مذکوره‌یی شمسه وعناصره نسبت ایدرلر .

چینلولر حکمدارلرینی سمانك اوغلی ومملکتلرینی ممالك سماویه عد ایدرلر . دور اسلامده چینلولرك بعضیلری دین اسلامی قبول ایتمشلردر .

لغات — چینلولرك تکلم ایلدکلری لغات دنیانك پك اسکیلرندندر . ایچلرنده بعض تغیرات وار ایسه‌ده چوغی اصلنی دکشدرمامشدر .

کتابت ومعارف — چینلولر یازویی یوقارودن اشاغی‌یه طوغری یازارلر . اقوام سائره کبی حروف هجالری اولمیوب هرکلمه یاخود هرجمله ایچون برعلامت مخصوصه‌لری اولدیغندن شو علامتلر یکرمی

بشبيك قدر اشارتلردر . علامات قديمه‌دن اليوم متروك اولانلر حساب اولنسه قرق بش بيكه قريب اولوركه قرائت وكتابتده اقتدار علامات مذكوره‌نك هپسنى حفظه موقوف اولديغندن شو مشكلات عظيمه اوزرينه بيكارجه نفوس ايچنده انجق بر اوقور يازار بولنه بيلور . علوم ومعارفلرى فلكيات، تنجيم، هندسه، طب، معلومات مذهبيه وادبيه‌دن عبارت اولوب قرائت وكتابتلرينك مشكلات فوق العاده‌سى و ممالك سائره ايله عدم اختلاطلرى جهتيله علوم ومعارفلرى ازمنهٔ قديمه‌ده‌كى درجه‌سندن ايلرويه كيده‌مامشدر . شو عدم اختلاطدن ناشى دنياده كندولرندن معلوماتلى، كندولرندن متمدن اهالى يوقدر ظننده‌درلر .

صنايع — اوروپا اهاليسى تمدندن بى نصيب اولدقلرى ازمان قديمه‌ده چينلولر متمدن ايديلر . صنعت فغفورى اورادن انتشار ايدرك بشقه محللرده‌دخى صنعت مذكوره معمولاتى مخرج اصليسنه نسبتله چينى ديو مشتهر اولمشدر . تاريخ ميلاددن مقدم چينلولر پوصله‌يى، صنعت طباعتى وباروت اعمالنى بولمشلردر . لكن مخترعات واقعه‌لرى ترقى ايده‌ميوب حال اصليسنده قالدى، طباعت صنعتى شمديكى كبى حروف مصوغه ايله اولميوب

باصه جقلری کتابك هر صحیفه‌سی ایچون اخشابدن بر قالب اعمال وحکیله استدکاری کتابلری طبع ایدرلر ایدی . نقوش وتصاویر صنعتلری وتوت اغاجی قبوغندن، پاموقدن، قنابدن، صمـاندن کاغد اعمالی چینلولرجه من القدیم معروف وجاری ایدی . بعض صنایعده، عاج اوزرینه نقوش ایشلمکده وایپکدن اقشه، کتان، چوقه، بساط اعمالنده ماهر بولنمشلردر .

زراعت — چینلولرك مملکتلری محصولاتندن بشقه اولمق اوزره خارجدن برشی جلب ایتمکه احتیاجلری یوقدر . یرلری غایت منبت وهر شی یتشدرمکه مستعددر . کندولری دخی اصحاب مساعی وغیرتدن اولدقلرندن هر یرلری زراعت وفلاحتله معموردر .

حتی بالاهتمام یوکسك طاغلری دخی اووه کبی قابل زراعت اوله‌جق شکله قومش وطپراغنی محافظه ایچون اطرافنه یوکسك دیوارلر چکمشلردر . امر زراعتده اعتنای عظیملری اولدیغندن نمونهٔ امتثال اولمق اوزره حکمدارلری سنه‌ده برکره سراینده چقوب بوداناك تمثالنه سجده ایتدکدن صکره اوزرنده‌کی لباس ملوکانه‌یی اخراج وزراعته مخصوص لباس اکتسا ایله مزین ایکی اوکوز اوکنه الور . وزمینی حراثت ایدر .

مملكتلرنده صولرك كثرتى جهتيله ايجاد ايتمش اولدقلرى طلومبالرله صولرى ديلدكارى يرلره يغمور كبى دوكرلر .

تجارت — چينلولرك تجارتلرى پك وسعتليدر . بعض اسكله‌لرده اول قدر سفاين بولنوركه اوزاقدن باقانلر دكز اوزرنده اغاجلرى برى برينه چكمش اورمان ظن ايدرلر . نقليات ومزروعات ايچون جدوللرى پك چوقدر . نقليات تجاريه‌لرى بحر ونهرلر واسطه‌لريله اولديغندن يوللر ياپمغه اعتنا ايتمامشلردر .

التنجی فصل

سوریا (سوریه) جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

سوریا جغرافیاسی . فنیکه‌لولر . سلفکیه دولتی . بنی‌اسرائیل احوال‌اخیره‌سی . بنی‌اسمونیا (بنی حشمنای) حکومتی . هرادسه حکومتی . تدمر . بعلبك .

- ٢٤ -

سوریا جغرافیاسی

سوریا قطعه‌سی شمالاً اسیای صغری ، شرقاً فرات وبادیهٔ عرب ، جنوباً بلاد عربك تیه بنی‌اسرائیل دنیلان پارچه‌سی ، غرباً بحر سفید ایله محدوددر . شو مملکت ازمنهٔ قدیمه‌ده بریسی سوریا ، دیکری فلسطین ناملریله ایکی‌یه منقسم ایدی . رومانیلرك استیلالرنده ایکی قسمه‌ده سوریا واهل اسلامك ضبطنده بر الشام اطلاق اولندی . شام تسمیه‌سی حقنده روایات عدیده واردر . الك طوغریسی کعبهٔ معظمه‌نك صول جهتنده واقع اولدیغی ایچوندر .

سوريا قطعه‌سنی شمالدن جنوبه طوغری سلاسل جبال خرق ایدر . سلاسل مذکوره‌نك بریسی لکام سلسله‌سیدر . شو سلسله عاصی صوینه‌قدر اوزانمشدر . عاصی صوینك جنوبنده جبل اقرع نامیله معروف بر یوکسك طاغ واردر . اورادن جنوبه طوغری برسلسله اچیلوب قلعة الحسن ودیرالحمیرا وادیلرینه‌قدر ممتد اولور . نصیریه طاغلری شو سلسله‌دن عبارتدر . موقع مذکوردن جبل لبنان ابتدا ایدرك شقیف قلعه‌سی نواحیسنه‌قدر کیدر . جبل مذکورك طرابلس شام اوزرنده واقع فم المیزاب نام محلده‌کی ارتفاعی (١١٠٠٠) قدمدر . اورادن جبل عامله سلسله‌سی بدأ ایدوب صفد وناصره‌یه‌قدر امتداد ایدر . آندن صکره شرقاً نابلس نواحیسنه وناصره‌نك جنوب جهتنه انحراف کوستر . مرج ابن عامر دنیلان اووه جبال مذکوره ایله قارمل طاغنك اراسنی فاصلدر . طور طاغی مذکور اووه‌نك انتهاسنده‌در . قطعهٔ مذکوره‌ده بشقه طاغلر دخی واردر .

سوریاده حلب ، عاصی ، ابی ، دامور ، اردن ، لیتانی ، بردی ، عفرین نهرلری وسائر انهار ونهیرات جریان ایدر .

قطعهٔ مرقومه‌نك حاوی اولدیغی بحیره‌لردن بریسی

انطاکیه‌نك شمال شرقیسنده واقع انطاکیه بحیره‌سی‌در . نهر اسود ونهر عفرین شو بحیره‌یه دوکیلورلر . بریسیده افامیا بحیره‌سی‌در . بوده حمانك ناحیهٔ شمالیه‌سنده‌در . بحیرهٔ مرج دمشقك جنوب شرقیسنده‌در . سوریاده دها بشقه بحیره‌لر دخی واردرکه هپسنك بیوکی طبریه بحیره‌سی‌در . نهر اردن شو بحیره‌نك جهت جنوبیه‌سندن چقار . بحیرات مذکوره‌دن معدود بحیرهٔ لوط اسیا مبحثنده ذکر اولندی .

سوریانك هواسی موقعنه نسبتله مختلفدر . جبال جهتلرنده‌کی هوالری کوزلدر . قطعهٔ مذکوره‌ده دوه جاموس ، جیلان ، تیلکی ، قپلان ، آیی وسائر حیوانات وهر نوع اشجار ومحصولات وکومش وقلای معدنلری واردر .

سوریه‌نك باشلوجه شهرلری دمشق ، حلب ، اورشلیم (قدس شریف) ، انطاکیه ، حما ، حمص ، لاذقیه ، بیروت صیدا ، صور ، عکا ، نابلس ، طرابلس شام ، حبرون شهرلری اولوب بلاد مشهورهٔ قدیمه‌سندن تدمر وبعلبك مثللی خراب شهرلرك اثار عتیقه‌لری موجوددر .

قطعهٔ مذکورەنك حاوی اولدیغی اراضی وبقاع ازمنهٔ قدیمه‌ده ارض کنعان ، فنیکه ، ارض بنی اسرائیل

كبی اسامیٔ مختلفه ایله یاد اولنمشدر . ابراهیم علیه السلام زماننده فلسطین دائره‌سی بنی کنعان قبائلی میانه‌لرنده منقسم ایدی . فنیکه‌لولر ، فنزیلر ، قدمونیلر نهر اردنك اراضیٔ شرقیه‌سنده و حثیلر ، فرزیلر ، یبوسیلر ، اموریلر نهر مذکورك غرب طرفنده واقع اراضینك جهت مرتفعهٔ جنوبیه‌سنده ساکن ایدیلر . سوریانك اقوام اصلیه‌سی اولان کنعانیلرك موطنلری اواسط بلادده واقع اولوب بونلر ساحل بحردن نهر اردنه قدر یایلمشلر در . جرجاشی اقوامی طبریه بحیره‌سنك شرق جانبنده و حوی و جبلی طائفه‌لری لبنانك طرف جنوبیسنده ساکن اولمشلر ایدی .

حضرت موسی علیه السلام زماننده بنی اسرائیل بلاد کنعانه دخول مقصدیله اقوام متوطنه‌سنه یاقین واردیلر ایسه‌ده نبی مشار الیهك وفاتنه قدر ارالرنده حادثه ظهور ایتمدی . او تاریخلرده نهر اردنك شرق طرفنده‌کی اوچ اراضی اسامیٔ مختلفه ایله معروف ایدی . شو اراضینك بریسی بحیرهٔ طبریه‌نك شمالنده واقع باشان و دیکری وسطده بولنان جلعاد و بریسیده بحیرهٔ لوطك جنوب شرقیسنده‌کی مواب اراضیسی ایدی . بنی اسرائیل بلاد مذکوره‌یی استیلا ایتدکدن صکره اسباط موجوده اورالری قرعه ایله میانه‌لرنده تقسیم ایتدیلر .

یهودا ، بنیامین ، شمعون ، دان سبطلرینه اراضیٔ جنوبیه اصابت ایتدی . شو دائره‌ده مؤخراً یهودا دولتی تشکل ایتمشدرکه تفصیلی تاریخ مقدس بحثنده سبقت ایلدی . افرایم ایله یساکر سبطلرینه و منسی سبطنك بر نصفنه سامره دیو معروف اولان اراضیٔ متوسطه وزبولون ، نفتالی ، اشیر سبطلرینه‌ده صکره‌لری جلیل دیو اشتهار ایدن اراضیٔ شمالیه وراوبین وجاد سبطلریله منسینك دیکر نصفنه باشان وجلعاد اراضیلرندن نهراردنك معبرنده واقع محللر حصه اصابت ایتمشیدی . بنی‌اسرائیل ویهودا اسباط ودولتلرینه متعلق وقوعات قدیمه تاریخ مقدس بحثنده تفصیل اولندیغی کبی سوریا اقوام سائره‌سی ایله او دولتلرك انقراضلرندن صکره اولان بقیهٔ وقوعات شو فصلده بیان اولنه‌جقدر .

- ٢٥ -

فنیکه‌لولر

فنیکه‌لولر بوندن درت بیك سنه اول شرق حوالیسندن بحر سفیدك سواحل شامیه‌سنه عزیمت ایدرك نهر اردنك اراضیٔ شرقیه‌سنه یایلمش واورالری اعمار ایلمش اولدقلری

معلوم ایسه ده شرقك نه قوله بلاددن كلدكلری وحین هجرتلرنده نه مقدار غلبه لكاری اولدیغی مجهولدر . شو قدركه قارمل جبلندن عاصی صوینك دكزه دوكلدیكی محله قدر ممتد اولان یرلرده توطنله مدینه‌لر وقلعه‌لر یاپدقلری ومعارف وصنایعجه ترقی ایدرك اقطار عالمك قبائل سائره سندن زیاده كسب ثروت وشهرت ایتدكلری تواریخجه ثابتدر .

فنیكه‌لولرك كنعانیلر دیو شهرتیاب اولملرینه باقلنجه نسللری نوح علیه السلامك حفیدی كنعان بن حامه منسوب اولمق لازم كلور . فنیكه‌لولر دیو شهرت ویرملری اول وقتلر دیارلرنده خرمالقلرك كثرتندن ناشیدر . یونان لساننده فنیكس خرمایه اطلاق اولنوب فنیكه حوالیسندن صاتلمق ایچون یونانستانه كثرت اوزره خرما كوندرلمسی یونانیلرجه اونام ایله شهرتلرینی موجب ونام مذكور صكره اقطار عالمه شایع اولمشدر .

فنیكه‌لولر تمدن جهتیله شعوب اممك اعاظمندن معدود ایدیلر . تجارت وثروتجه بر مرتبهٔ عالیه‌یه واصل اولمشلر ایدی كه كومش یانلرنده قورشون كبی مبذول ایدی . بین الاقوام ابتدا كمی انشاسیله بحراً سیاحت وتجارت ایدن بونلردر . تجارت بحریه بونلره منحصر كبی ایدی . غلبه

لکلری بولندقلری قطعه‌نك اقامتلرینه کفایت ایده‌میه‌جکی بر درجه‌یه وارمقله حکمدارلری توطن واعمار ایچون مواقع بعیده‌یه طاقم طاقم جمعیتلر کوندردیلر . صنعت واثرلرینك ممالك سائره‌یه انتشاریله معارفلرینك اشتهاری بوندن نشئت ایلدی . یونانیلر ورومانیلر وسائر اقوام کتابتی وبعض معارفی شو طائفه‌دن اخذ ایتمشلردر .

صیدون (صیدا) شهری فنیکه‌لولرك حدود شمالیه‌لری وغزه شهری حدود جنوبیه‌لری انتهاسنده ایدی . بونلردن پك چوق عائله‌لر فلسطین نواحئ جنوبیه‌سنك ایچ طرفنه طوغری اچیلوب جبال یهودیه وسهول مجاوره ایله لوط بحیره‌سی واردن طرفلرنده ساکن اولدیلر . صیدا شهرینی قبل الهجره (٢٤٢٦) تاریخلرنده بنا ایتمشلر . شهر مذکورك بناسندن اوچ قرن صکره فراعنهٔ مصردن سیزوستریس فنیکه بلادینی استیلا ایتمش وفتوحاتنی طاشلر اوزرینه یازدرمشدر . بنو اسرائیل ایله محاربه‌لری وقوعنه قدر اوراردن ایرلمدیلر . یوشع بن نون علیه السلام ضبط ایتدیکی یرلردن فنیکه‌لولری طرد ودیارلرنده بنی اسرائیلی اسکان ایلدی .

فلسطین اهالیسی حضرت ابراهیم علیه السلام افندمزك زمان سعادتلرنده‌ده دها مقدملری فلسطینك جهت

جنوبيه سنده کی فنیکه لولرله چوق اوغراشدیلر . اخرالامر اورالردن فنیکه لولری طرد ایتدکلرندن مطرودلر تدریج ایله شمال طرفلرینه چکیله رك جبل قارمل یاننده ساکن اولمشلر ایدی .

شو طائفه نك پارلاق وقتلرنده مملکتلرینك عاصمه سی صیدون (صیدا) ایدی . صیدونك شمالنده کی فنیکه لولر قبائل سائره لری کبی زنکین دکللر ایدی .

مملکتلرینك جهت شرقیه سنده کی طاغلری دکزدن یکرمی اوتوز میل قدر اچیله بیلمشلردر . فنیکه لولرك متوطن اولدقلری بقعه طارجه اولدیغی حالده شهرلرینك هپسنی شو بقعه ده یاپدیلر . لکن مدینه لرندن چوغنك اسامیء قدیمه سی اونودلمشدر . یونانیلرك تسمیه ایلدکاری طرابلس ولاذقیه کبیناملر شایع ومشتهراولدی .

مداین مذکوره نك اعظمی وتجارتجه اقواسی صور شهری ایدی . حکمدارلرندن حضرت سلیمان علیه السلام ایله معاصر ومعاهد اولان حیرام کبی بعضیلرینك اسملری معلوم اولوب چوغی مجهولدر .

فنیکه لولرك هپسی بر حکمداره تابع اولمیوب هر شهرده بر حکمدار اولدیغی حالده جمله سی صیداده بولنان بر مجلس عمومینك احکامنه تابع ومطیع ایدیلر . حکمدارلر

ایسه اشراف وکهنه‌نك سطوتلرندن ناشی اداره‌لرنده مستقل دکللر ایدی .

فنیکه‌لولری او درجه تقدم وشهرته ایصال ایدن اسباب اولا دکز سواحلنده بولنملری واو ساحللرده‌کی اسکله‌لرك کثرتی ' ثانیاً امم مجاوره‌نك تجارتجه انلره همپا اوله‌مامالرندن اوتوری ثروت وغنالرینك جمله‌دن زیاده اولمسی ' ثالثاً زراعت ایچون اراضیلرینك قلتی ایدی . معلومدرکه اراضیسی وسعتلی اولان یرلرده‌کی اهالی هرشیدن زیاده اکین اکمکله واکیله‌جك یرلری اهالینك غلبه‌لکیله متناسب اوله‌جق درجه‌دن نقصان اولور ایسه تجارت وصنعتله اشتغال ایدرلر . محصولات ارضیه‌دن حبوباتك هرطرفه نقلیله اثمانندن اولنه‌جق استفاده نقلیاتك مصرف وصعوبتیله موازنه اولندیغی واهالیسنی اداره‌یه کافی اولمیان محللر لوازم معیشتلرینی یقین یرلردن جلب ایده بیلوب اوزاق محللره احتیاجلری همجوارلریله برابر قحطه تصادفلرینه متوقف بولندیغی جهتیله زراعتك فائده‌سی هیچ بر وقت صنعت وتجارتله قیاس قبول ایده‌میه‌جکندن فنیکه‌لولرك قلت اراضیلری تجارت وصنعتله اشتغال متمادیلرینی موجب اولمش وشو حال ایسه فنیکه‌لولری ثروتجه اقوام سائره‌نك

يتشه مدكارى بر مرتبه يه چيقارمشيدى . بناءً عليه بونلرك تجارت ايچون كيتمدكارى يرلر قالمامشدر . نجبل طارقه بلاد انكليزه ، اثوروپايه ، بابله ، هندستانه ، مصره ، يونانه وسائر محلاره كيدەرك تجارتلرى سايه‌سنده مملكتلرينى مورد ثروت وغنا ايلديلر .

فلسطين حبوبات ، زيت ، شرابى وبابل يموق ، ايپك يوك ، كتانى وقرتاجنه آلتونى ، كومشى ، معادن نفيسه‌يى وروس ويونان بلادى باقر وانواع معادن ثقيله‌يى وقبادوقيا واسياى صغراده‌كى سائر بلاد آت وانواع مواشى‌يى وهند وعرب جواهرك انواعيله انجويى ، عطريات ، بهارات وسائر شيلرى فنيكه‌لولرك مملكتلرينه طولدروب فنيكه‌لولر ايسه صنايع قوتيله اشياى مذكوره‌دن اوزرلرينه اوجوز بها ايله مال اولان شيلرى هر محلك رغبتنه كوره اعمال وطرز اخره تحويل ايله لاجل التجاره ممالك سائره‌يه كوتوروب صاتارلر وبره برقاچ مثلى فوائد استحصال ايدرلر ايدى . بزم ممالكمزه نسبتله عصرمزك اوروپالولرى كبى ايديلر .

شو وسائط غنا صورشهرينى بر مرتبهٔ فائقه‌يه ايصال ايتديكندن او تاريخلرده صورام البلاد عداولنور ايدى . لكن سكنه واهالينك او قطعه‌ده بارينه‌ميه‌جق درجه‌ده

چوغاللری مملکتلرینه صغنهماملرینی موجب اولدیغندن اکثریسی بشقه یرلره طاغلمغه مجبور اولدیلر .

بناءً علی ذلك متفرق اولانلر کتدکاری محللرده بعض مداین انشا ایتمشلردر . شو مداینك الك مشهوری افریقا قطعه سنده واقع قرتاجنه شهری ایدی .

صور شهری ایسه عظمتندن دوشمیوب اثور پادشاهلرندن سالماناسار هجرتدن (١٢٧٦) سنه مقدم شهر مذکوری بش سنه مدت محاصره ایتمش اولدیغی حالده الهمدی .

(١١٩٤) تاریخنده بابل پادشاهی بختنصر فنیکه‌لولرك نقدر مملکتلری وار ایسه هپسنی ضبط ایدرك یالکز صور شهرینی اوچ سنه محاصره ایتمشیکن فتح ایدهمدی ایسه ده عاقبت اهالیسی بختنصرك دائرهٔ اطاعتنه کیرمکه مجبور اولدیلر .

بوندن صکره کیانیان پادشاهی کیخسرو اورالری استیلا ایتمکله اهالیسنك چوغی قرتاجنه طرفلرینه هجرت ایلدیلر . شو مهاجرت قبل الهجره (٩٥٤) تاریخنه قدر دوام ایتدی . او تاریخلرده اسکندر یونانی فنیکه‌لولرك جمله بلادینی یدی آی ظرفنده استیلا ایتمش

وچوق يرلری يقوب اله كتورديكی اهاليی كوله وجاريه ديو صاتمشدر .

اندن صكره فنيكه بلادی ضعف وسقوط كليه مبتلا اولهرق اسكندرك اخلافندن مصرده تشكل ايدن بطالمه دولتنه انقياد ايلديلر . وهجرتدن (٦٨٧) سنه مقدم رومالولرك ايادئ استيلالرينه كچديلر . شو انقلاب وسقوط متمادی كتدكجه حكمنی شدتلندرمكله دنيانك مطمح انظار عموميه سی اولان قوس قوجه بر جمعيت عظيمهٔ متمدنه نك اعصار كثيره ظرفنده وجوده كتورمش اولدقلری نيچه نيچه بلاد معظمه اثار اندراس ايله خرابه زاره انقلاب وبر وقت عالم عمرانك الك پارلاق دائره سی ايكن عاقبت خراب ويباب اولوب كتدی . سبحان من لا يزول ملكه .

طائفهٔ مرقومه التوندن كموشدن حليات وسائر هر درلو نوادر نفيسه اعمال ومعادن، عاج، اجناس اقمشه يه زينت ونقوش غريبه اعطا ايدرلر ايدی . ابتدا شيشه يی ايجاد ايدن بونلردر . حروف كتابتی فنيكه حكمدارلرندن قادموس نامنده برذاتك اوعلی ايجاد ايدوب اقوام سائره فنيكه ليلردن اخذ ايتديلر . تكلم ايلدكلری لسان عبرانی ايدی .

فنیکه‌لولر کواکب و اصنامه طاپارلر ایدی . معبود اتخاذ ایتدکاری شیلردن بریسی باقردن معمول وبعل دیو موسوم برپت ایدی . شو پتك باشی بوزاغی باشی کبی اولوب متوکه مخصوص برمجوهر تاج ایله مکلل ایدی . کوچوك‌چوجقلردن بعضیلرینی قرابین بشریه دیو اوصنمك ایلرویه طوغری اوزانمش و آتشـله قزدرلمش اولان قوللری اوزرینه قورلر وچوجقلر اتشك شدتندن یانوب تلف اولورلر ایدی .

- ٢٦ -

سلفکیه دولتی

قبل الهجره

(٦٧٨ - ٩٣٤)

اسکندر یونانی قبل الهجره (٩٤٥) سنه‌سنده وفات ایدوب حین وفاتنده یرینه کیمك حکمدار اوله‌جغنی وصیت ایتمامشیدی . ممالکی سرعسکرلری ارالرنده تقسیم اولندیغی صره‌ده مدیا و بابل بلادی سـلفکوسه حصه دوشـدی اینه‌ده اسیای صغراده کسب استقلال ایتمش اولان وینه

اسكندرك سرعسكرلرندن معدود بولنان انتيغونوس قپادوقيا واليسى اومنس ايله بالمحاربه غلبه و قپادوقيايى ضبط ايتدكدن صكره سلفكوسى دخى دائرهٔ اطاعتنه الغه قيام ايلدكده سلفكوس مخالفت كوستردى . لكن انتيغونوسك قوتنه مقابله ايده‌جك اقتدارى اولمديغنى بيلديكندن مصر جانبنه فرار واوراده حكومت ايتمكده بولنان برنجى بطليوسك معاونتيله انتيغونوسك برادوسنه غلبه ايتدى . شو وقوعاتى متعاقب انتيغونوس امراء سائره ايله محاربه‌يه طوتشديغى جهتله سلفكوس وقتك قاريشقلغندن بالاستفاده بطليوسك ترفيق ايتديكى عسكرله بابله عزيمت وقبل الهجره (٩٣٤) سنه سنده سلفكيه دولتنى تشكيل ايتمكله سنهٔ مذكوره تاريخ سلفكينك ابتداسى اعتبار اولندى .

سلفكوس بابلده استقلالنى اعلان ايتدكدنصكره اثوريا ، مديا ، فارس ، اسياى عليا دائره‌لرنيده تسخير ايدرك التى يوز بيك عسكرله هندستانه يوريدى . هندستان حكمدارلرندن ساندروقوتوس شوقوته مقابله ايده‌ميه‌جكنى بيلديكندن بعض مرتبه فداكارلق اختياريله مصالحه‌يه موفق اولمغله سلفكوس هندستاندن عودت ايتدكدن صكره بعض امرا ايله بالاتفاق انتيغونوس اوزرينه هجوم ايلديلر . ايبسوس

نام محلده بالمحاربه انتیغونوس مغلوب ومقتول اولمغله یدنده‌کی ممالك امرا طرفلرندن انقسامه وضع ایدلدکده بحر اسوددن هندستانده واقع لاندوس نهرینه قدر ممتد اولان یرلر سلفکوسك یدنده قالدی (۹۲۳)

شوقوت و غلبه‌نك اقتضاسی اولمق اوزره سوریا فریکیا، کردستان، مابین النهرین بلادی کاملا سلفکوسك دائرهٔ حکومتنه داخل اولوب هربر محاربه‌ده قزاندیغی مظفریت وغلبه اوزرینه یونانیجه غالب معناسنه اولان نیقاتور عنوانني الدی .

مصر حکمداری برنجی بطلمیوس سوتیرك اوغلی سرانوس اخلاق فاسده‌سندن ناشی باباسی طرفندن طرد اولندیغی جهتله اقرباسندن ماکدونیا حکمداری بولنان لیزماقه وحس ایلدیکی سؤنیت اوزرینه اورادن فرارایله سلفکوسه التجا ایتمشیدی . لیزماقك ماکدونیا اهالیسی حقنده‌کی مظالم شدیده‌سنی سلفکوسه بیان ایتمکله سلفکوس هم صلهٔ رحم ایتمك همده وطننی مظالمدن قورتارمق ارزوسیله عساکر کافیه استصحاب وروم ایلی طرفنه عزیمتله بالمحاربه لیزماقك اردولری بوزلدیغندن ماکدونیا بلادی دخی سلفکوسك ممالکنه منضم ولیزماق مقتول اولدی (۹۰٤)

بوندن صکره سراونوس سلفکوسی باباسی بطلمیوس علیهنده بولنمغـه تحریك ایتمکه چالشدی ایسه‌ده بینلرنده اولان حقوق قدیمـه‌یه و علی الخصوص نائل اولدیغی سعادت انك معاونتیله حصوله کلدیکنه نظراً اویله دنائتی قبول ایده‌میه‌جکنی سـلفکوس سراونوسـه سویلسندن سراونوس دلکیر و منفعـل اولمغله سلفکوس سـلانیك کورفزنده واقع لیزماخوسیا شهرنده مذهبی اولان پت پرستلك آیینی اوزره تمـاثیله قربان رسمنی اجرا ایدرکن سراونوس بغتةً بچـاقله ارقه‌سندن اوروب سلفکوسی قتل و پیدا ایتمش اولدیغی طرفدارلرینك اعانه‌سیله ماکدونیا حکومتنی ضبط ایلدی (٣٠٩)

برغمه حکمداری فیلتروس اقچه صرفیله سلفکوسك جنازه‌سنی ماکدونیادن جلب و عادتلری اوزره ترتیب ایلدکلری آلای حضورنده بالاحراق انتیوخسه ارسـال ایدوب سلفکوس نامنه اولمق اوزره انشا اولنان بتخانه‌یه وضع اولندی ٠

سلفکوس اعمار بلاده ساعی ایدی ٠ التمش قدر شهر بنا ایتمشدر ٠ بوشهرلرك اك مشهور و جسیمی بابل جوارنده‌کی سلفکیه‌در ٠ سلفکیه شهرینك شهرتی سلوقیه‌در ٠ موقعی دجله‌نك صاغنده و کتسیفون (مداین) شهرینك قارشو-

سنده‌در . اراضینی دجله نهری فصل ایدر . معمور ایکن هر درلو عزت و لطافتی و بیوك صنعتکاهلری شامل واطرافی سور ایله محاط ایدی . شهر مذکورده اوچ بیك بشیوز ذراع محلدن لاس نهری جریان ایدرك دجله‌یه منصب اولور . لاس نهریله ترعهٔ سقلاویه دیو معروف نهر عیسانك اراسی بیك بشیوز ذراعدر . سلوقیه شهری اشکانیان دولتی زماننده‌پك پارلاق اولوب حاوی اولدیغی نفوس التی یوز بیکه وارمشیدی . روملر سلوقیه‌یی استیلا ایتدکاری وقت درونده موجود خزائن وغنائمك هپسنی رومایه کوتوردیلر . اپولونك برصنمی منقولات ایچنده ایدی . اوصره‌ده عسکری طاقمندن بعضیلری اوراده برمنفذ کوردکلرندن درونده خزینه وارظنیله قازدقلرنده برفنا قوقو منتشر اوله‌رق برعظیم وبا تحدث ایتمکله فرس بلادی حدودندن غالیایه و او تاریخدن فرس پادشاهی فیروزك زمانه قدر ممتد اولوب چوق انسان تلف اولدی . کلام صدده .

سلفکوس وفات ایتدکدن صکره اوغلی برنجی انتیوخس سوتیر جالس سریر حکمداری اولدی . انتیوخس مدت حکومتنده خیلی محاربه‌لرده بولنوب یالکز برمحاربه قازانه بیلمشدر . الیوم ارکلی دنیلان

هراقليا اهالیسنی دائرۀ اطاعتنه ادخال ایچون حرکات عسکریه‌یه تشبث ایلدی ایسه‌ده بثینیا (خداوندکار) حکمداری زیبوتس عسکرله هراقلیا اهالیسنه یاردم ایدوب وقوعبولان محاربه‌ده انتیوخسك عسکری بوزلدی . مصر حکمداری بطلیوس فیلادلفوس باباسی بطلیوس لاغوس ایله سلفکوسك برمعاهده‌سی حکمنجه مصرله دمشق اراسنده‌کی اراضینك کندوسنه ترکنی ادعایله قیام ایدرك بو یوزدن اچیلان محاربه انتیوخس عسکرینك مغلوبیتنی و دمشقك الدن چقمسنی نتیجه ویردی . اوارالق ماکدونیا حکمدارینك فرانسه اهالیٔ قدیمه‌سندن غال (غول) طائفه‌سیله برمحاربه‌ده مقتولیتندن ناشی انتیوخس ماکدونیایی استیلا اتمك ایچون روم‌ایلی طرفنه عسکر کوندردی ایسه‌ده ماکدونیا حکومتنی ضبطه قیام ایدن تراقیا حکمداری انتیغونوسك سوق ایلدیکی عسکره قارشو منهزم اولدی . غال طائفه‌سی کایتلی عسکرله اناطولی‌یه کچوب انتیوخسك ممالکندن بعض محللری یازدهٔ خیول خسار و یغما ایلدیلر . انتیوخس بونلرك اوزرلرینه برجسیم اردو ترتیب ایلدی ایسه‌ده غال طائفه‌سنك کثرتی جهتیله محاربه‌یه جسارت ایده‌مامش اولدیغی حالده قوماندانلرندن تئودوس برطاقم فیللری

عسکرلك اوکنده دشمنك عربه وسواریلری اوزرلرینه یورتدیکندن عربه و سواریلرك حیوانلری مألوف اولمدقلری حیوانات مدهشه‌یی کورملریله برابر اورکوب کیرویه رجعت وغال اردوسنك پیاده‌لرینی پایمال ایتملرینی متعاقب انتیوخسك عسکری بالهجوم غال عسکرینك چوغی مقتول وفراریلری کرفتار اسارت اولدیلر (۸۹۷)

انتیوخس اولوقته قدر وقوعبولان محاربه‌لرده غلبه یوزی کورمامشیکن شو غلبهٔ عظیمه‌دن طولایی عسکرنده نمایان اولان فرح وشادمانی‌یه مقابل فیللرك سایه‌سنده قازاندیغی غلبه‌نك محجوبیتنی هیچ بروقت اونوده‌میه‌جغنی سویلدی . شومحاربه‌ده‌کی غلبه فیللردن نشئت ایتمکله سکه‌لره فیل رسملری علاوه ایدلدی .

انتیوخس بو غلبه‌دن صکره بعض مرتبه شان واعتباره مظهر اولدیغندن بطلیوس فیلادلفوسك مقدمجه المش اولدیغی دمشق شهرینی استرداده موفق اولدی ایسه‌ده بوندن صکره‌برغمه‌ده اعلان عصیان ایدن اومنس اوزرینه سوق ایلدیکی عسکر افسوس قربنده بالمحاربه مغلوب وکندوسیده (۸۸۲) سنه‌سنده فوت اولمشدر .

انتیوخس ثئوس باباسی انتیوخس سوتیرك وفاتنده دولت سلفکیه سریرینه اوطوردی . برازوقت کندی

حظوظ نفسانيه‌سنی التزام ایلدیکندن نفوذی خیلی تنزل
وصکره اداره‌ٔ اموره بالذات قیام ایدرك و برنجی سلفکو-
سك قره‌دکز بوغازنده‌کی حقوقنی اعاده ایچون عسکر
ودونغـا ایله کیدرك بیزانتیون شهرینی محاصره ایلدی
ایسه‌ده ثراقیـا طرفلرندن اوزرینه دشمن هجوم ایلدیکی
جهتله محاصره‌یی براقوب روم ایلینك طرف غربیسنه توجه
ایتدی وعسکرله سیبسلا شهرینی تحت محاصره‌یه الدی .
ماکدونیا وثراقیا حکومتلری برنجی سلفکوسك وفاتندن
صکره سلفکیه دولتی اداره‌سندن ایریلوب اداره‌ٔ مستقله
تشکیل ایلمشلر ایسه‌ده شو اداره ظرفنده غال طائفه‌سنك
اوحکومتلر اهالیسنی حرباً تضییقه دوامدن خالی اولماسی
ثراقیـالولری دولت سلفکیه‌یه اولان ارتباط قدیملرینی
اعاده ارزوسنه دوشـور دیکندن اشرافنـك انتیوخس
تئوسه دخالتلری سیبسلا شهری اهالیسنك اتباعنی موجب
اولمغله شهری انتیوخسه تسلیم ایلدیلر .

بوندن صـکره میلتوس شهرینی منفور اهالی اولان
تیرخوس یدندن الدیغنـدن اهالی اله معنـاسنه اولان
تئوس لفظنی نامنه علاوه ایتمشلردر .

انتیوخس تئوس اوایشلرله اوغراشور ایکن فراتك
شرق طرفنده بولنان اهالی دائرهٔ اطاعتدن چقوب برنجی

ارشکه بیعت ایتدکارینی بالاستخبار اصلاحات ایچون عراق طرفنه توجه ایدوب هم زوجه‌سی همده همشیره‌سی اولدیغی حالده مقدمجه اوغللری سلفکوس وانتیوخس ایله طرد ونفی ایتمش اولدیغی لاوذکسی جلب و دیکر زوجه‌سی ورنکسی یکی طوغمش اوغلیله انطاکیه‌ده اقامه ایلدی . لاوذکس ایسه کوردیکی حقارتك انتقامنی المق ایچون وصولندن صکره ساروس طرفلرنده انتیوخس تئوسی بالتسمیم بعض دسایس ایله بیوك اوغلی سلفکوس قالینیقوسه اخذ بیعت وحکومتی ضبط ایدوب انطاکیه‌یه عزیمتله انتیوخسك دیکر زوجه‌سی ورنکیسك اوغلنی ومؤخراً ورنکیسی قتل ایتدیرمشدر .

ورنکیس مصر حکمداری بطلمیوس اورکتوسك همشیره‌سی اولدیغندن اورکتوس بو وقعه‌یی ایشتدکده عسکرله بالهجوم سلفکیه دولتنه تابع اولان ممالکی ضبط ولاوذکسی قتل ایدوب فقط لاوذکسك کوچوك اوغلی انتیوخس طفل معصوم اولمقدن ناشی انا‌سنك جنایتنده ذی‌مدخل اولمدیغندن انی ایچ ایل حوالیسنه حکمدار وقسانتیوس نامنده بریسنی برالشامه والی نصب ایله (٨٦٥) سنه‌سنده مصره عودت ایلدی .

بو وقوعات اوزرینه فراتك شرق طرفلرنده‌کی ممالك

بردن بره دولت سلفكيه‌نك يدندن چقوب باقتريانه (بلخ) وحواليسى انتيوخس تئوسك اوراده واليسى بولنان ثيودوتسك وعراق اسياديتسك وكركان ارشككو ارمنستان ارساميسك ايادئ ضبط واستقلاللرنده قالمشدر (٨٦٥)

اوركتوس ممالك سلفكيه‌يه عزيمتله كالاى اداره دولتى پارچه پارچه ايتديكى صره‌ده لاوذكوسك بيوك اوغلى سلفكوس قالينيقوس اناطولى طرفلرينه قاچشيدى. بطليوس اوركتوس عودت ايتدكدن صكره ممالك موروثه‌سنى اله كتورمك ايچون يولنى بولوب روما حكومتى بيوك مجلسنه مراجعتله استعانه ايلدى. رومادن جواب ملايم الديغى كبى اقرباسندن قپادوقيا حكمدارينك دخى مظاهرتنه مظهر اولديغى جهتله جمع ايتديكى عسكرله خدمتنه تعيين اولنان دونمايه بينوب ممالكنه طوغرى كيدركن برشدتلى فورطنه‌يه تصادفله دونما غرق وشكست اولديغندن كندوسى برقاچ آدمله قورتيله بيلمشدر.

اناطولى و برالشام ولايتلرينك حكومت مصريه عليهنده بولنان اهاليلرى طرفلرندن وقوعبولان اعانه‌ايله قالينيقوس برالشام واليسى قسانتيوسك اوزرينه هجوم ايلدى ايسه‌ده مغلوب اولدى.

قالینیقوس برادری انتیوخس هراقلس ایله اتفاق ایتمکی تصور ایدرك اناطولی حکمدارلغی هراقسده قالمق اوزره ممالك موروثه‌لرینك اجنبیلر یدندن استردادی ایچون معاونت ایستدیکندن هراقس موافقت ومعاونت کوستردیکی واکثر محلارك سلفکیلره میللری جهتیله مصر حکومتی بربیوك غائله‌دن احترازاً مصالحه‌یه میل ایدرك ممالك مذکوره‌نك اناطولی وبرالشام قسملری ینه سلفکیه حکومتنه اتباع ایلدیلر ٠

هراقس هنوز مراهق حکمنده ایکن بسالت فطریه‌سی کندوسنی استقلال وتوسیع ملك افکارینه‌دوشوروب شرتله اتصافی دخی راحت طورماسنی ایجاب ایده‌یور ایدی ٠ بناءً علی ذلك کندوسی قالینیقوسك وقالینیقوس دخی انك اضمحلالنی تصور ایده ایده ارالرنده‌کی خصومت مخفیه اچغه اورمغله هر بریسی ملوك متجاوره‌نك برطاقندن استمداد وجمع ایتدکاری اردولر ایله انقره اراضیسنده برشدتلی محاربه ایتدیلر ٠ قالینیقوسك عسکری بوزلدی ٠ متعاقباً انتیوخس هراقسك عسکری اراسنده اختلال ظهور ایلدیکندن مجبوراً قالینیقوس ایله صلحی قبول ایدوب قالینیقوس بومصالحه‌دن صکره اشکانیانی تحت اطاعته المق اوزره عسکرله فراتی کچدی ایسه‌ده

محاربه ده مغلوب اولدی . بونك عقيبنده هراقسك تحريكيله انطاكيه ده اختلال اثری باش كوستردیكندن قالينيقوس عسكرله اورايه كتدكده فسادك مرتبه سی اولان همشیره سی استراتونیكس بلامقابله سلفكيه يه طوغری چكلدی .

بونك اوزرينه قالينيقوسك هراقس ايله اره لرنده كی خصومت تجدد وامتداد ايتمكله بالاخره قالينيقوس هراقس ايله ميسوپوتاميا ده محاربه ايدركن هراقس مغلوب اوله رق كردستان طاغلرينه قاچشدر . اوصره ده قالينيقوسك تعقيب ايدن بعض عسكريني تلف ايلدی . لكن اعادهٔ حكومت ايده جك اقتداری قالمديغندن هيچ بر تجاوز وحركتندن استفاده يه موفق اولمقسزين ثراقيايه توجه ايدوب (٨٤٨) سنه سنده مقتول اولدی .

سلفكوس قالينيقوس قوتنی ارتق اشكانيان عليهنده بالاستعمال ايكنجی ارشك تيرداد ايله وقوعبولان محاربه ده مغلوب واسير اولمش وصكره اسارتدن قورتلمش ايسه ده (٨٤٧) سنه سنده وفات ايتمشدر .

قالينيقوسك وفاتنده بيوك اوغلی اوچنجی سلفكوس سراونوس مسندنشين سلطنت اولوب جلوسنی متعاقب ملكنه نافع ايشلره تشبث ايلدی ايسه ده اناطوليده واقع فريكيا ايالتنه كتدكده عسكری ميانه لرنده تحدث ايدن فساد

اوزرینه رؤسای عسکردن بعضیلری واسطه‌لریله بالتسمیم (٨٤٤) ده فوت اولدی .

بوندنصکره برادری اوچنجی انتیوخس اون بش یاشنده پادشاه سلفکیان اولدی . اولوقته قدر سلفکیه دولتی درجهٔ انقراضه تقرب ایتمشیدی . مجددی شو انتیوخسدر . بوذات ملوك سلفکیه ایچنده کثیر الوقوعات و غیرت و بسالتله مشهور برذاتدر . جلوسنده برادرلرندن مولونی مدیا واسکندری فارس ولایتلرینه والی تعیین ایلمشیدی . انتیوخسی بالاستخفاف اعلان استقلال ایلدیلر . انتیوخس بالاخره ایکیسنه‌ده حرباً غلبه ایتمکله هربریسی حین مغلوبیتنده سوء عاقبتلرینی بالملاحظه انتحار ایتمشلردر .

انتیوخس بدایت جلوسنده مصر علیهنه قیام ایلمش اولدیغی حالده مولون واسکندرك غائله‌لری اومسئله‌یی تأخیره سبب اولمشیدی . بونلر اورطه‌دن قالدرلدقدن وعراق شهرلرنده‌کی عصیان ازاله ایله بعض اصلاحات داخلیه وخارجیه‌دن صکره مصر حکمداری بطلمیوس علیهنه‌ده قیام ایلدی ایسه‌ده ابتدا غالب وصکره مغلوب اولدی .

مؤخراً داخل ملکده‌تفرد ایدن عم زاده‌سی اخئوسی

ازاله وسائر بعض فنالقلری اصلاح ایلدی . فسادات داخلیه بردرجه‌یه قدر برطرف ایدیلوب غوائل جاریه کسب خفت ایلدیکندن سلفکیه دولتی اداره‌سندن افتراق واستقلالنی دردست ایتمش اولان اشکانیان حکومتنی محو ایتمك مقصدیله یوز بیك عسکر جمع ایدرك اشکانیان اوزرینه یوریدی .

لکن حس ایتدیکی مخاطره اوزرینه محاربه‌یه جرائت ایده‌میوب (٨٣٠) تاریخنده اشکانیان حکومتنك حقوقنی تصدیق ایتدی . وکذلك باقتریانه طرفنده استقلال اوزره حکمفرما اوتیدموس ایله اچدیغی باب محاربه‌یی مطلوبنه موافق اوله‌جق صورتده قپامغـه موفق اوله‌مدیغنـدن انکله ده مصالحه‌یه مجبور اولدی (٨٢٨) .

بو صره‌ده انتیوخس مصر حکمداری بولنان بطلیوس ایپفانسك صغر سنندن متولد اختلالدن بالاستفاده ممالکندن مقدما افتراق ومصره التحاق ایتمش اولان کیلی سـوریا وفلسطین مملکتلرینی (٨٢٤) ده تسخیر ایلمش اولدیغی حالده مصر اداره‌سنه مربوط کلیکیا وقاریا مملکتلرینی دخی تسخیر ایچون برالشامدن اوزاقلاشدقده ایپفانسك کیلی‌سوریا ایله فلسطینی ضبط ایتدیکنی ایشتمکله کیدرك بتکرار استیلا ایتدی .

انتیوخس وقوعات مذکوره اوزرینه خیلی تنفذ ایتمش اولدیغندن افکار استیلائیه‌یی نفس بنفس ارتمقده بولنان روما جمهوریتی انتیوخسك نفوذ وترقیٔ شاننی چکه‌میه‌رك بینلرنده منازعه تحدث ایلدی . شو منازعه امتداد ایده ایده محاربه‌یی نتیجه ویردیکندن (٨١٢) ده قورد دربندنده انتیوخسله روماللر بر شدتلی محاربه‌یه طوتیلوب انتیوخس مجروح وعسکری منهزم اولمغله بر اغر معاهده تصدیق ایتمشدرکه شومعاهده حکمنجه استانکوی وردوس قارشولرندن حکاری طاغلرینه قدر ممتد اولان محللرك چوغنی ترك وکلیتلو تضمین اعطا ایلدی .

انتیوخسك تصادف ایتدیکی مصائب اوزرینه‌سوریا ومیسوپوتامیا ایله ایران ممالکندن بعض محللر النده‌قالوب مقدمجه اعلان عصیان ایدن بلخ و پارثیاده‌ده حکومت کسب استقلال ایتدی . وشو فلاکتك دولتجه ایجاب ایلدیکی‌ضرورت عظیمهٔ مالیه اوزرینه انتیوخس (٨٠٩) تاریخنده لورستان قطعه‌سنده‌واقع اولوب المابیت‌دینلان بر معبدك موجودات ثمینه‌سنی غصب ایلدیکی صره‌ده اهالیٔ مملکتك هجومیله مقتول اولدی .

انتیوخس وفات ایتدکده یرینه اوغلی سلفکوس

فیلوپاتروس جلوس ایلدی • باباسنك تصادف ایلدیكی مصائب و هزیمتك مشكلاتی بونك زماننده حكم یوریدوب روماللولرك تجاوزاتی برالشامه تقرب ایده‌جك درجه‌ده ایلرولدی • ممتد اولان اون ایكی سنه مدت حكومتنده هیچ بر ایشده موفق اوله‌مامش اولدیغی حالده (٧٩٧) تاریخنده وزیری ایلرو ذوروس نام شخصك غدریله مقتول اولوب سلفكیه حكومتی ایلرو زوروسك یداغتصابنه كچدی •

اوچنجی انتیوخس روما حكومتی ایله عقد مصالحه ایلدیكی وقت كوچوك اوغلی انتیوخس اپیفانسی رهن طریقیله رومایه كوندرمش ایدی • تاریخ مذكورده جلبنه تشبث اولنوب اپیفانس انطاكیه‌یه متوجهاً اتنه‌یه كلدكده حكومتی ایلرو زورسك غصب ایلدیكنی ایشتمكله باسیر سریع عزیمت و اناطولی حكمدارلرندن اتالوس واومنسك اعانه‌لریله تخت موروثنده جلوس ایلدی • (٧٩٧) •

انتیوخس اپیفانس مصر حكومتی ایله خیلی محاربه‌لر ایدرك اقداماتنی حسن نتیجه استحصال ایده‌جك درجه‌یه قدر ایلرو كوتورمش ایسه‌ده روماللولرك منعیله مقصدینه ظفریاب اوله‌مدی • وحوالئ عراقیه‌یه كیدركن مبتلا

اولدیغی فرط عشرتك سوء تأثیرینه تصادفله اثنای راهده وفات ایتدی (۷۷٦) .

اپیفانسك یرینه اوغلی انیتوخس افپاتور جالس اولدی . افپاتور جلوس ایدرکن طقوز یاشنده ایدی . باباسی حیاتنده افپاتوره وصی تعیین ایتمش اولدیغی رؤسای دولتدن فیلپوس امور وصایتی اداره‌یه قیام ایتدی ایسه‌ده وکلادن لیسیاس جبراً وصایتی النـدن الوب فیلپوسی ایرانه قاچردی . ادارهٔ داخلیه بعض مرتبه مشکلاته تصادفله جریان ایلدیکی صره‌ده روما حکومتی معاهدهٔ سابقه موجبنجه سلفکیه دولتنك مهمات حربیه‌سنی تقلیل دعواسنی اورطه‌یه اتوب کوندردکاری مأمورلر معرفتلریله بو دعوایی انطاکیـه‌ده یورتمکه اصرار ایدرکن اهالی او دعوادن استلزام خشونت وحدت ایلدکارندن بالهجوم روما مأمورلرندن بریسـنی اولدردیلر . بو ماده روما حکومتی ایله انیتوخس افپاتور ارالرنده خیلی مناقشه‌یی موجب اولوب روما حکومتی بعض تحقیقات ایچـون شام طرفلرینـه مأمورلر کوندردکده اوته‌دنبرو دعوای سلطنتله اوغراشمقده بولنان فیلوپاتروسك اوغلی دیمتریوس سوتیر برالشامه عزیمت وانیتوخس افپاتوری اولدروب اهالینك قبولیله حکومت سلفکیه تختنه جلوس ایلدی .

دیمتریوس مدت حکومتنده اهالی‌یی بعض ظلمه یدلرندن قورتاردیغندن بین‌العموم مظهر مقبولیت اولمش ایسه‌ده بونك حکومتی روما جمهوریتنك مرضیسنه موافق اولمامقدن ناشی اوصره‌ده سلالهٔ حکمداریدن اولدیغنی ادعا ایله برفساد قپوسی اچمش اولان الکساندروس نامنده مجهول الاحوال بر شخصك اوحرکتی رومانك افکارینه اویغون کورینه‌رك الکساندروسك سلفکیه حکمدارلغی روماجه تصدیق اولندی ٠

الکساندروس بعض حکمدارلرك معاونت عسکریه‌لریله بالهجوم دیمتریوسی قتل و (٧٧١) تاریخنده حکومت سلفکیه‌یی ضبط ایتمشدر ٠

مقتول دیمتریوس سوتیرك اوغلی ایکنجی دیمتریوس اوچ سنه صکره اهالینك اتحاد واجتماعیله مسند نشین حکومت اولوب الکساندروس فرار ایلدیکندن تعقیب ایله دردست وقتل ایدلدی ٠ لکن ایکنجی دیمتریوس استخدام ایلدیکی باش وکیله مفتون واوده افکار سیاسیه‌جه بی وقوف اولدیغندن بونلرك مرضیٔ عمومه موافق اولمیه‌جق صورتله التزام ایلدکاری اداره‌دن متولد سؤ معاملات حکومتدن امنیت عمومیه‌یی سلب ایتمکله مقر سلطنت اولان انطاکیه شهرنده بر فساد عظیم تحدث ایدوب دیمتریوس

وزیربی اقتدارك رأی جاهلانه‌سیله اهالینك اسلحه‌سنی طوپلامغه تشبث ایلدی • شو تشبثی متعاقب یوز بیکدن زیاده اهالی سلاح الته طوپلانوب لوای عصیانی اچدیلر • قدس حکمداری بولنان یوناثاندن بالاستمداد جلب اولنان عسکر دیمتریوسی تخلیص وانطاکیه‌جه قتل واحراق ویغماده افراطی التزام ایتدکارندن اهالی بردن بره تنفر ایدوب الکساندروس زماننده عراق حوالیسنه قاچرلمش اولان انیتوخس ثئوس نام صبی‌یی تخت سلطنته اوطورتمق اوزره جلب واجلاس ایتدیلر • دیمتریوس مقاومته مقتدر اوله‌مدیغندن (٧٦٦) ده سلفکیه قلعه‌سنه فرار والتجا ایلدی •

انیتوخس ثئوس مقر سلطنت اولان انطاکیه شهرینی ضبط ایله دیمتریوسك النده سلفکیه وبرالشامك بعض بلادی قالدی •

بوصره‌ده کسب نفوذ ایدن تریفون نامنده بر متغلب تکثیر جمعیتله قدس حکمداری یوناثانه غلبه وبالاخره انیتوخس ثئوسی قتل ایله دیمتریوسدن غصب اولنان ممالکده استقلالنی اعلان ایلدی •

فسادات مذکور ممالك سلفکیه‌ده احکامنی یوریدرکن اشکانیان دولتی تجاوزله فرات نهرینك جزیره جهتنده

و دیمتریوس یدنده بولنان بلاده مسلط اولدیغندن (٧٦٤) تاریخنده اشکانیان ملوکندن مهرداد ایله وقوعبولان محاربه ده مغلوب واسیر اولمغله سلفکیه دولتنك ممالك شرقیه سندن بعض محللر وجزیرهٔ مابین النهرین بلادی اشکانیان دولتی یدینه کچدی .

مهرداد ید اسارتنده بولنان دیمتریوس حقنده حرمت ورعایت وقزی رودکنی دخی اکا تزویج ایلدی . دیمتریوسك اسارتندن صکره سلفکیه حکومتی اسکی زوجه سی قیلوپاترانك یدنده قالمشیدی . مزبوره دیمتریوسك برادری انتیوخس اورکیتس ایله تزوج ایدرك ایکیسی برلکده عسکرله تریفون اوزرینه کیتدیلر . تریفون اثنای حربده مقتول اولمغله غائله سی برطرف اولدی (٧٦١) .

انتیوخس اورکتیس بوندن صکره یهود ملکی سیمونه حرباً غلبه وغالبانه عقد مصالحه ایتمشدر . بوغائله لر ازاله ایدلدکده بابل ومدیا اهالیسی ویهود ملکی ایله بالاتفاق سکسان بیك موجودلی بر اردو ایله اشکانیان اوزرینه هجوم ایلدی . ابتدا اشکانیان اردوسنه غلبهٔ شدیده کوسترمشیکن عسکری اراسنده ظهور ایدن مناسبتسزلکلره او صره اشکانیان پادشاهی بولنان فرهاد ثانینك تحریکاتیده منضم اولدیغندن لاابالیانه صورتله

اوته‌ده بروده متفرق بولنان برالشام اردوسنه اهالی بغتةً هجوم ایلدیلر . اردوی مذکور اضمحلاله دوچار وانتیوخس اورکتیس مقتول اولوب جنازه‌سی برالشامه کوندرلدی .

دیمتریوس اسارتدن قورتیلوب دیارینه عزیمت وینه ضبط حکومت ایتدکدن صکره بطالمه حکمدارلرینه قرابت ادعاسیله خروج وتدارك ایلدیکی عسکرله برالشامه هجوم ایدن اسکندریه‌لی تاجرزاده الکساندروس زبیناس ایله محاربه‌ده مغلوب اولدیغندن زوجهٔ سابقه‌سی قیلوپاترانك یدنده بولنان تلمایس (عکا) قلعه‌سنه التجا ایلدی .

لکن اشکانیان دولتی اسارتنده ایکن رودکنی تزوج ایتمسندن طولایی قیلوپاترا دیمتریوسه عظیم غیظ اضمار ایتدیکندن التجاسنی رد ایتمکله دیمتریوس جبل طور طرفلرینه فرار واوراده مقتولاً وفات ایتدی (٧٤٧) .

بوندن صکره قیلوپاترا الکساندر زبیناس ایله عقد صلح ایدرك برالشام ممالکنی بینلرنده تقسیم ایلدیلر . قیلوپاترا اوغلی سلفکوسی تخت حکومتنه اوتورتمش اولدیغی حالده دیمتریوس حقنده ارتکاب ایتدیکی اهانت

اوزرینه اوغلندن امین اولمدیغندن سلفکوسی بالاعدام استقلال ایله داعیهٔ حکومتی التزام ایتدی . برالشام اهالیسی ایسه نسوانك حکومتلرندن خوشلانمدقلرندن قیلوپاترانك اطنه‌ده اقامت اوزره بولنان دیکر اوغلی انتیوخس ایپفانس غریبوسی جلب ایله سریر حکومته اوطورتدیلر .

قیلوپاترا زیپیناسك عائله‌سنی انتیوخس واسطه‌سیله دفع ایتدکدن صکره بونکده اعدامنی تصور ایدوب او صره‌ده زیپیناس تدارکات ثروت افکاریله بتخانه‌لرك اشیاسنی غصب ایدرکن مقتول وعائله‌سی بالطبع زائل اولدیغندن غریبوس اناسنك مداخلاتنی رد ایله زمام حکومتی ید استقلالنه المسی قیلوپاترانك مضمری اولان سوءقصدی تعجیله بادی اولوب مزبوره ترتیب ایلدیکی شربت مسمومه‌یی اوغلنه ایچورمك استدکده غریبوس دها مقدم سوءقصدی حس ایتدیکی جهتله « والده هله ابتدا شربتك بر مقداربنی سن ایچ باقه‌یم » دیمکله ناچار وناخواه شربتی ایچه‌رك قازدیغی قیویه سقوط ایله فوت اولدی . (٧٤٤)

انتیوخس غریبوس اناسنك مکرندن قورتلدقدن

صکره مزبوره‌نك زوج اخیری انتیوخس اورکتیسـدن حاصل اولمش اولان قرنداشی انتیوخس کزیقینوس ایله ارالرینه رقابت دوشمشدر . بناءً علی ذلك میانه‌لرنده تحدث ایدن محاربه‌ده کزیقینوس ابتدا مغلوب وصکره تجهیز ایتدیکی اردویی بالاستصحاب بتکرار وقوعبولان محاربه‌ده غالب اولدی (٧٣٤).

کزیقینوس برادرینه غلبه‌دن صکره بر سنه مدت استقلال ایله برالشامده حکومت ایلدی . مؤخراً برادریله اوبوشوب سیریا وفنیکه سنجاقلری کندوسنه والویهٔ سائره برادرینه اولمق اوزره ممالکی تقسیم ایلدیلر .

بر مدت شو اداره دوام ایتمشیکن صکره بعض اسبابدن طولایی ارالرنده خصومت یوز کوستردیکندن یکدیکریله محاربه‌لره قیام ایلدکاری صره‌ده غریبوس اتباعندن بریسنك غدریله مقتول اولدی (٧٢٣).

غریبوس وفات ایتدکده اوغللری میانه‌لرنده حاصل اولان اختلافدن کزیقینوس استفاده افکارینه ذهاب وبو امل اوزرینه محاربه‌یه شتاب ایتمش اولدیغی حالده نائل مقصد اوله‌مقسزین غریبوسك اوغلی سلفکوسك النده مقتول اولمشدر (٧١٩) .

بوندن صكره غريبوس وكزيقينوسك اوغللرى ارالرنده خصومت وعداوت دوام ايدى ويردى . سلفكيه عائله‌سى ميانه‌لرنده اچلمش اولان باب فساد كتدكجه مستعد اتساع واداره دولت كرفتار انواع اختلاف ونزاع اولديغندن استيلا افكاريله اوته‌ده فرصت كوزتمكده اولان روما حكومتى ايش قوامه قريب اولديغنى حس ايدوب اول افكارى ارترمغه باشلادى .

شو اختلالك آثار مضره‌سى بابالردن اوغللره منتقل اولمش ايدوكندن كزيقينوسك اوغلى اوزبوس وغريبوسك اوغلى سلفكوس يكديكريله محاربه‌يه طوتشديلر . سلفكوس مغلوباً فرار ايلدى . اوزبوس عليهنده يكيدن بر اردو تدار كيچون كيليكيا اهاليسنه تحملرندن زياده ويركو تحميل وتحصيله تشبث ايتمسى عمومك بغض وقيامنى موجب اولديغندن اهالى بالهجوم سراينى كندوسيله برابر احراق بالنار ايدى ويرديلر (٧١٥) .

سلفكوسدن صكره كوچوك برادرلرى اونجى انتيوخس ايله فيليپوس اختلالك تكثير ايتديكى سرسريلرى باشلرينه طوپلايوب بونلردن مركب بر اردو تجهيز وكيليكيالولر اوزرلرينه سوق ايله مظالم و اغتصاباتك

هر نوعی ارتکاب ایده‌ایده یوزلرینی اوزبوس ایله محاربه‌یه چویردیلر. اوزبوس (عاصی صویی) جوارنده بالمحاربه دوچار انهزام اولوب انتیوخس نهر مذکورده غریقاً وفات وفیلیپوس براز عسکرله فرار ایلدی (٧١٤).

اوزبوس بوندنصکره فیلیپوسك مقصدینی التزام ایتمش ایسه‌ده حکومتنه عارض اولان ضعف او مقصدك حصولنه مانع اولدیغندن بطالمهٔ مصر عائله‌سندن غریبوسك زوجه‌سی ایکن بعد وفاته طول قالمش وبعض محللری ید استیلاسنه المش اولان سلنا ایله تزوج ارزوسنده بولنمقدن ناشی اوزبوسه موافقت کوسترمدکدن بشقه غریبوسك کوچوك اوغلی دیمتریوسی براز عسکرله برالشامه کچیروب دعوای حکومته قیام ایتدردی.

سلفکیه دولتنك بوکبی نفاق وشقاقه تصادفی وحکمدارلرك غفلت وسوء معاملاتی روما حکومتنك مقصد استیلا کارنه‌سنه بر شاهراه اچمش اولدیغی حالده برالشامك امور داخلیه‌سنه مداخله‌یه باشلایان ارشاکیان حکومتی او حوالی‌یه عسکر سوقیله دیمتریوسی دائرهٔ اسارته القا وغریبوسك الك کوچوك اوغلی اون ایکنجی انتیوخس دیونیسیوسی سریر حکومته اجلاس ایتدی.

برالشام اهالیسی وقوعات مذکوره‌دن متأسف

وسلفكيه عائله‌سندن متنفر اولدقلرندن او عائله‌يه منسوب اولانلری طرد ايله مملكتلرينی ارشاكيان حكمدارى ديقرانه تسليم ايلديلر (٧٠٥) .

برالشام حكومتی اون درت سنه مدت ارشاكيان دولتنك يد استيلاسنده قالدی ايسه‌ده اهالينك بر طاقی ينه سلفكيان سلاله‌سنی آرزو ايدرك اون اوچنجی انتيوخسی جلب ايله ايپفانس قالينيقوس لقبيله بالتلقيب سرير حكومته اوطورتديلر . قالينيقوس درت سنه مدت حكومت ايتدكدن صكره روما سرعسكری پومپه پونتوس ومؤخراً كردستان طرفلرنده غلبه وروی استيلايی برالشامه توجيه ايلديكندن قالينيقوس مدافعه‌يه مقتدر اوله‌ميوب برالشام رومالولرك دائرهٔ حكومتلرينه داخل وسلفكيه دولتی كلياً منقرض ومضمحل اولدی (٦٨٧) .

مدت حكومتلری (٢٤٧) سنه‌در .

- ۲۷ -

بنی اسرائیلك بابل اسارتندن قورتیلوب اورشلیمه عزیمتلرندن بنی حشمنای دنیلان بنی اسمونیا حکومتنك تشکلنه قدر سبقت ایدن وقوعات

قبل الهجره

(۱۱۵۸ — ۷۸٦)

بابل حکمداری بختنصر اورشلیمی تخریب وبنی اسرائیلی بابل حوالیسنه نفی وتغریب ایتمش اولدیغی حالده کیانیان ملوکندن کیخسرو قبل الهجره (۱۱۵۸) سنه‌سنده بنی اسرائیلی وطن قدیملرینه اعاده ایلدیکی و عودتلرندن صکره حضرت عزیر علیه السلام طائفهٔ مذکوره علماسنی جمع ایله تورات شریف نسخه‌لرینی یازدروب نشر ایتدردیکی تاریخ مقدس بحثنده بیان اولنمشیدی .

بنی اسرائیل عبید وجواریدن ماعدا اولمق اوزره (٤۲۳٦۰) نفسدن عبارت اولدقلری حالده اورشلیمه عودت وایکی سنه صکره هیکلك تأسیسنه مباشرت

ایلدیلر . امر بنا کیخسروك زماننده ارتحشتا (اکزرسیس بن دارای اول) زماننه دکین ممتد اولمشدر . طائفهٔ یهود هیکلك بناسنده مصرفجه ضرورته تصادف ایتدکلرندن اکزرسیس معاونت نقدیه‌ده بولندیغی کبی نهرك ورویه رسمنیده شو بنایه صرف ایتملری ایچون امر اعطا ایلدی .

فرس دولتی طرفندن بنی اسرائیلك ادارهٔ امورلرینه نحمیا بن حکلیا تعیین اولنمش ایدی . نحمیانك وفاتندن صکره اورشلیمه والی تعیین ایدلمیوب امور سیاسیه‌لری ایچلرنده‌کی بیوك حبره تفویض وشام والیلری انلره مرجع ارائه اولندی . اسکندر یونانینك تاریخ استیلاسی اولان (٩٥٤) سنه‌سنه‌قدر حال بویله جریان ایلدی . اسکندر صور وغزه‌یی بعدالاستیلا اورشلیمی تخریب ایتمکی مراد ایلدکده حبر اعظم رؤسای بنی اسرائیل ایله اسکندری استقبال وعرض اطاعت ایتدکلرندن اسکندر نیتندن فراغتله طائفهٔ یهود حقلرنده حرمت وجمله‌سنه اعطای حریتله برابر مقتضای شریعتلری اوزره یدی سنه‌ده بر دفعه خراجدن معافیتلرینیده قبول ایتدی . اسکندرك اورشلیمه حین عزیمتنده اوراده موجود یهودیلر (١٢٠٠٠٠) نفوس ایدیلر . (٩٤٢) ده اورشلیمی

مصر حکمداری بطلمیوس سوتیر استیلا ایدرک یهودیلردن خیلی نفوس مصر وشمالی افریقا طرفلرینه کوندردی .

بوندن صکره انتیغونوس ایله بطلمیوس ارالرنده محاربه اچیلوب (۹۳۶) ده اورشلیمی انتیغونوس استیلا ایتدی ایسه‌ده بر سنه صکره بتکرار بطلمیوس ضبط ایدرک یوز سنه‌دن زیاده مدت اورشلیم بطالمه یدلرنده قالدی .

بطلمیوس سوتیرك اوغلی فیلادلفوس (۹۰۷) سنه‌سنده یتمش نفر علمای یهودی جمع ایله توراتی لسان یونانی‌یه ترجمه ایتدرمشدر . ترجمهٔ سبعینه دیو معروف اولان تورات شو نسخهٔ مترجمه‌در .

بنی اسرائیل طائفه‌سی بطالمهٔ مصرك زیراداره‌لرنده قالدقچه زمانلرینك بر بیوك قسمنی اسایش بال وسعادت حال ایله کچیردیلر ایسه‌ده اورشلیمك بحسب الموقع سوریا قطعه‌سی بلادندن معدودیتی جهتیله سلفکیه دولتی حکمدارلرینك اورایه نظر انداز استیلا اولملری یهودیلرك ارالرنده‌کی راحتلرینی بوزوب سلفکیلرك مضرتلرندن سلامتلرینی ارادقلری صره‌ده بطالمه‌نك حقیله رضالرینی استحصاله موفق اوله‌مدقلرندن ایکی بلا اراسنده معذب

اولمغه باشلادیلر . بناءً علیه وقتیله بگوردکاری زمان اسایش بر عذاب الیمه مبدل اولوب ارض فلسطینده بولنان یهودیلر ایسه ابنای جنسلرینه انظار حقارتی عطف ایتمکه باشلایان بطالمه نك ارتق تحت اطاعتلرنده قالمقدن خوشنود اولهمدیلر فرصت بولدقجه طاقم طاقم دولت سلفکیه ممالکنه چکلدیلر .

(۸۲۰) تاریخنده اوچنجی انتیوخس فلسطین وفنیکه‌یی بطلیوس اپیفانس یدندن المغله طائفهٔ یهوداندن صکره دولت سلفکیه تبعیتنده قالدی .

یهودیلر بطالمه حکومتنه تابع اولدقلری مدتجه امور سیاسیه‌لری نواحیجه برر مجلس منتخبك آراسنه ومجلسلر دخی اورشلیمده بولنان الك بیوك مجلسه مربوط ایدی . مع مافیه رئیس کهنونت عنوانیله بر حبر اعظملریده وار ایدی که هم مصالح دنیویه همده امور روحانیه‌لرینه مداخله صلاحیتنی حائز ایدی . سلفکیه حکومتنه مربوطیتلرندن صکره کهنونت ریاستی رقبایه تصادفله حکمدارلره مأکل رشوت اولدی . شو ماده کرك حکومته کرك ملتلرینه قارشو بیوك بیوك اختلافك حدوثنه سبب اولمشدر .

(۷۹۷) تاریخنده انتیوخس اپیفانس سلفکیه حکمداری اولدقده یهودیلرك کهنونت ریاستی بیع من یزیده وضع اولندیغندن حبر اعظم منلاوسك برادری یاسون اوچیوز وزنه کومش رشوت اعطاسیله ریاست مذکوره‌یی اشترا وانیتوخسی ارضا ایچون درلو درلو فنالقلر ارتکاب ایلدی • بیت مقدس خدماتنده اهمال ویونانه مخصوص العاب وعوائدی اورشلیمه ادخال ایتمکله انیتوخس اورشلیمه لدی العزیمه جمله طرفندن مظهر احترام اولدیغی صره‌ده حبر اعظم سابق منلاوس یاسونك ویردیکی کومشدن زیاده رشوت اعطا ایده‌جکنی انیتوخسه وعدایلدیکندن شو وعد ایله بتکرار استحصال ریاست ایلدی • لکن انیتوخس اورادن فنیکه‌یه کتدکده وعدینی ایفاده تخلف کوستردیکندن عزل ویرینه لیزماخوس نامنده بریسی کهنونت ریاستنه نصب اولنمسنی متعاقب انتیوخسله مصر ارasنده محاربه یوز کوستروب یاسون انتیوخسك غائله‌سندن انتهاز فرصت وتدارك ایتدیکی جمعیتله اورشلیمه یوریوب بعض فنالغه تصدی ایتدکدن صکره عمونیلرك بلادینه طوغری کتدی •

بوخبر انتیوخسه بالغ اولدقده مصر حوالیسندن طوغریجه اورشلیمه کیدرك اهالی جانبندن کوردیکی

مخالفت اوزرینه عسکرله شهره دخول ومنلاوسك دلالتی ایله اهالیدن پك چوق اشخاص قتل ایتدکدنصکره بیت المقدسك موجوداتنی بالاغتصاب کلیتلو ذکور واناثی دخی تحت اسارته الدی . واورشلیمه فیلیپوس نامنده بریسنی والی تعیین ایله انطاکیه‌یه عزیمت ایلدی (۷۹۲).

فیلیپوس ایسه اهالی حقنده انتیوخسدن زیاده ظلم ارتکاب ایتدیکندن ایکی سنه قدر اهالی متحمل اوله‌بیلدیلر ایسه‌ده ایش درجهٔ تحملی کچمکله ارالرنده نمایان اولان منازعه اوزرینه انتیوخسك ابولونیوس نام قوماندان رفاقتیله سوق ایلدیکی عسکر اهالینك اضمحلالنه قدر تجاوز وشهری احراق بالنار ایدرك اللرینه کچن یهودیلرك کیمیسنی قتل وکیمیسنی اسیر ایلدکدن بشقه یهودیلری بیت المقدسده عبادت ویوم سبته رعایتدن منع ایله برابر احراق ایلدیکی مذبحك برینه بنا ایتدردیکی هیکل مشتریده پت پرستلکه اجبار وهر کون مذبحده بر خنزیر قربان بوغازلمرینه اصرار ایلدی . بوخصومت ومنازعه امتداد ایدوب یهودیلرله یونانیلرك ارتق ارالرنده التیام حصولی درجهٔ استحاله‌یه وارمش اولدیغندن کهنوتت

عائله‌سندن واصحاب غیرت وحمیتدن متاثیا نام ذات اجقدن اجغه سلفکیه دولتی مأمورلری علیهنه قیام ایله یونان مذهبنی ترویج ایتمکده بولنان بر یونان ضابطنی اوروب اولدردی . بوماده بر اختلال عمومی حدوثنه جسارت ویرمش واثنای اختلالده متاثیا براردو تشکیل ایدرك وفاتنه قدر سلفکیه مامورین وعسکریله محاربه‌یه دوام ایتمشدر . متاثیانك شو حرکتی بر یهودی حکومتی تشکلنه سبب اولوب نسلندن بر حکومت مخصوصه تأسس ایلدی .

- ۲۸ -

بنی اسمونیا (حشمنای) حکومتی

قبل الهجره

(۷۸۶ - ٦٦١)

متاثیا اسمونیا فاملیاسندن اولدیغندن نسلندن مؤسس اولان حکومت اونام ایله یاد اولنوب صکره تحریفه تصادفله حشمنای دینلدی .

متاثیا وفات ایتدکده رفاقتیله محاربه ایدن اردونك قوماندانلغنی اوغلی یهودا مقابی درعهده ایدرك بنی

اسرائيلك امر حكومتنی دخی يد اقتدارينه المشدر
(٧٨٦) .

مقابی وعسكرينك غيرت وجسارتلری انتيوخسك
اردوسنه غلبه‌لرينی موجب اولديغی كبی سلفكيه دولتنه
تابع صور شهرينی دخی تحت محاصره‌يه الديلر . اوصره‌ده
حكمدار بولنان انتيوخسك اوغلی افپاتور يوز بيك پياده
ويكرمی بيك سواری ايله مقابی اردوسنه هجوم ايدرك
مقابی مدافعه ايچون محاصره‌يی رفع ودشمنه طوغری
توجه ايلدی ايسه‌ده دشمنك كثرتی جهتيله مقابله ممكن
اوله‌ميه‌جغنی حس ايلديكندن اورشليمه چكيله‌رك اوراده
تحصن ايتدی . افپاتور خيلی وقت مقابی ايله عسكرينی
محاصره‌يه دوام ايتمكله يهوديلرك مضايقه‌لری پك اشوری
مشتد اولدی . اواثناده انطاكيه‌ده اختلال ظهور ايتمسی
افپاتورك نظر اهميتنی اوجهته حصر ايتمسنه بادی اولمغله
ضروری مقابی ايله بالمصالحه هردرلو ايينلرينی اجراده
مأذون اولمرينی قبول وشومصالحه‌اوزرينه هيكله دخول
ايله سورك هدمنی امر ايدرك انطاكيه‌يه عودت ايتمشدر
(٧٧٦) .

افپاتوردن صكره جلوس ايدن ديمتريوس متدما بنی

اسرائیلدن افتراق وانطاکیه‌یه عزیمت ایتمش اولان القیمی اورشلیم والیلکنه بالتعیین پاخیدوس نام قوماندان رفاقتنه ویردیکی عسکره القیمی ترفیق واورشلیمه ارسال ایلدی ایسه‌ده یهودیلر قبول ایتمدیلر . بناءً علیه ارالرنده خیلی محاربه وقوعبولدی . دیمتریوس قوماندان نیقاتور معیتیله براردو دها سوق ایتمش اولدیغی حالده نیقاتور مقابی ایله حرب ایدرکن مقتول اولدی . دیمتریوس ینه پاخیدوس قومانداسیله یهودیلر اوزرلرینه براردو چقاروب مقابی ایله کندوسنه تابع اولان یهودیلرك ایسه برده سلفکیه دولتنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمك احتمالی قالمدیغندن مقابی اوارالق نظر استیلایی سوریا حوالیسنه عطف ایتمکده اولان روما حکومتنه مراجعت وطلب اتفاق ومعاونت ایتدکده رومالولر مع الممنونیه شواتفاقی قبول ایلدیلر . روما حکومتی یهودیلره اذادن کف ید اولنمسنی حاوی دیمتریوسه یازمش اولدیغی تحریرات واصل اولمزدن مقدم مقابی پاخیدوسك رفاقتنده‌کی اردو ایله حرب ایدرکن مقتول اولوب پاخیدوس اورشلیمی ضبط ایتمکله القیمی والیلکله اوراده اقامه ایلدی . پاخیدوس یهودیلر حقلرنده پك اشوری ظلمره تصدی ایله ینه پت پرستلك اینینی اجرایه اصرار ایلدیکندن چوغی صحراره طاغلدیلر . بواثناده

القيمس فوت اولوب روما حكومتى بنى اسرائيله معاونتى بالالتزام مقابلنده اوغلى يوناثانى بنى اسرائيل حكومتنه تعيين ايتدردى (٧٧٥) .

يوناثانك اثناى حكومتنده يونانيلر يهوديلرى‌يه راحت براقدقلرندن پاخيدوس ايله ارالرنده محاربه‌لر دوام ايلدى . بالاخره پاخيدوس اورشليم رؤساسنك اوغللرندن بعضيلرينى رهن صورتيله قلعه‌ده توقيف وقلعه محافظه‌سنى يونانيلره توديع ايله انطاكيه‌يه عزيمت ايتمش اولديغى حالده يوناثان ايله سلفكيلر ارالرنده بتكرار باب محاربه اچلدى . بو محاربه‌نك قوماندانى پاخيدوس رفاقتنده‌كى عسكر فنا صورتله منهزم اولمغله بعض شروط ايله بالمصالحه باب محاربه قپادلمشدر . بدايت مصالحه‌دن يدى سنه نهايتنه دكين حربه سكونت كلمش ايسه‌ده رهن اولمق اوزره يونانيلرك يدلرنده بولنان ابناء رؤسا كما كان موقوف وقلعه‌نك محافظه‌سى يونان محافظلرينه مخصوص ايدى . ديمتريوسك اوغلى ايكنجى ديمتريوس جلوس ايتدكدنصكره انطاكيه‌ده ظهور ايدن اختلال شديدى تسكين ايچون يوناثان ايله عقد اتفاقه رغبت كوستردیكندن يونانيلرك مقدما رهن اوله‌رق توقيف ايتمش اولدقلرى ابناء رؤسا مقدمهٔ مساعدات

اولمق اوزره دیمتریوسك امریله عائله لرینه تسلیم ویوناثان طرفندن سوق اولنان عسکر واسطه سیله دیمتریوس تهلکه دن تخلیص اولنمغله دیمتریوس یوناثان حقنده مساعدات عظیمه اجرا و شو مساعداتك جمله سندن معدود اولمق اوزره اورشلیم حدود ودائره سنده مسکون یهودیلرك جمله سنی جزیه وعشردن عفوایله برابر قلعه نك محافظه سیچون استدکاری اشخاصك تعیین واقامه لری کندولرینه بالتفویض هیکلك انفاق واداره سنه تمایسر (عکا) قلعه سی وارداتنی تخصیص ایلدی ٠ بونك اوزرینه اورشلیم اهالیسنك حاللری کسب انتظام ویوناثانك حکومتی استلزام رونق ونظام ایدرك (٧٦٦) سنه سنه قدر حال بویله جریان ایتمشدر ٠

سنهٔ مذکوره دن صکره یوناثان روماحکومتیله تجدید معاهده یه دخی موفق اولدی ایسه ده متعاقباً احاد ناسدن تریفون نامنده بر شخصك سؤ قصدیله مقتول وشعب بنی اسرائیل ریاستنه متاثیانك سلاله سندن سیمون (سمعان) نامنده برذات موصول اولدی (٧٦٤) ٠

اورشلیم قلعه سی اره صره مهاجمه وشهری استیلا ایدن اجانبك موقع تحصنلری اولدیغندن بو محذور متمادی یی ازاله مقصدیله سمعان اهالی یی اوچ سنه مدتله بالاستخدام

قلعه‌یی هدم ایتدردی . مدت ولایتنده یونانیلرله دخی تجدید معاهده ایلدیکندن دور حکومتی یهودیلرك پارلاق زمانی اولمشدر .

بو حال سعادت اشتمال (٧٥٧) سنه‌سنه قدر ممتد اولوب او اثناده سمعان دامادی تلمایك مکدیله مقتول اولدیغندن اوغلی هرقانوس خلف حکومتی اولدی .

هرقانوسك زماننده سلفکیه حکومتی ینه یهودیلر حقلرنده تجاوزاته باشلامشدر . هرقانوس بالمدافعه تحدث ایدن محاربه‌لرده غلبه و سوریانك بعض محللرینده استیلا ایدرك غاریزم طاغنده‌کی بتخانه‌یی تخریب و امحا ایدی ویردی . لکن اواخر حکومتنده صادوقیلرك مذهبلرینه میل ایتمسی فریسیلره قارشو سقوط اعتبارینه بادی اولد- یغندن اداره‌سنك نهایتی بدایتنه موافق اولمدیغی حالده (٧٢٩) تاریخنده وفات و مسندی اوغلی اریستوپولسه انتقال ایلدی .

اریستوپولس برسنه مقداری اجرای ولایت ایده‌بیلوب (٧٢٨) ده فوت و برادری اسکندر جانیوس کندوسنه خلف اولدی .

اسکندر جانیوس اورشلیم خارجنده بعض محاربه‌لرده بولنوب (٧١٧) سنه‌سنده فریسیلر و صادوقیلر ارالرنده

ظهور ایدن مخاصمه‌لرده صادوقیلره میل ایتدیکندن سنهٔ مذکوره‌ده واقع بیرام کونی فریسیلر حین غضبلرنده‌کی عادت جاریه‌لری اوزره اسکندر جانیوسك اوزرینه لیمونلر آتمقله حقارت وحقنده شتوم غلیظه‌یه جسارت کوستردیلر . بناءً علی ذلك اسکندرك امریله طرفدارلری فریسیلره بالهجوم بینلرنده تحدث ایدن مقاتله‌ده فریسیلردن التی بیك اشخاص اعدام اولندی . شو حادثه فریسیلرله صادوقیلر میانه‌لرنده‌کی عداوتی بردن بره تشدید ایدرك بوندن صکره میانه‌لرنده التی سنه مدت محاربه‌لر امتداد ایتمشدرکه محاربات مذکوره‌ده فریسیلرك مقتوللری اللی بیك نفره بالغ اولمشدر .

وقوعات مزبوره اوزرینه فریسیلر سوریا حکومتنه مراجعتله استغاثه‌ده بولندیلر . سوریادن سوق اولنان عساکر معاونه اورشلیم قربنده بالمحاربه اسکندرجانیوس مغلوباً طاغلره التجا ایتدکدنصکره جمعیتنه خیلی یهودی دخی التحاق ایتدیکندن سوریا عسکری خوفه ذهاب ایله رجعت ایدوب اسکندر اورشلیمه دخول ومخالفلرندن سکزیوز قدر اشخاصك نسوان واطفالنی کوزلری اوکنده ذبح ایتدردکدنصکره کندولرینیده اعدام ایلدی . بونکله‌ده قناعت ایتمیوب (٧٠١) سنه‌سنه قدر اجرای مظالمه دوام

و سنهٔ مذكوره‌ده اردنك شرق جهتنده واقع رجابا قلعه‌سنی محاصره ايله مشغول ايكن وفات ايتمشدر .

اسكندرك وفاتنده زمام حكومتی زوجه‌سی اسكندره يداستقلالنه الوب اسكندره ايسه ذاتاً فريسيلرك طرفداری اولديغندن بيوك اوغلی ايكنجی هرقانوس كهنه‌يه رئيس وكوچوك اوغلی اريستوپولس عسكره قوماندن اولديغی حالده فريسيلر ايله بالاتفاق سل سيف انتقام و صادوقيلرك چوغنی اعدام ايلديلر . شو انتصارات فريسيلره بادئ حيات اولمش و اسكندره (٦٩٢) سنه‌سنده فوت اولدقده اوغللری هرقانوس و اريستوپولس ارالرنده خصومت تحدث ايتمشدر . نهايت الامر ارالرينه مصلحون توسطيله هرقانوس كندی املاكی اموريني بالالتزام امرار زندكانی ايتمك و ارستوپولس يهوديلر اوزرلرينه حكمدار اولمق اوزره ميانه‌لرنده صلح انعقاد و (٦٩١) سنه سنده اريستوپولس مسند حكومته جلوس ايلدی .

لكن شو مصالحه امتداد ايتميه‌رك هرقانوس ملك العرب حرثدن بالاستعانه الديغی قوتله اريستوپولس اوزرينه اعلان حرب ايلديكندن اريستوپولس مقاومته مقتدر اوله‌مامه‌دن ناشی اورشليمه عودتله هيكله دخول ايتمش و هرقانوس روما سرعسكرلرندن پومپه‌نك سوق

ایلدیکی عسکرك قوماندانی سقورسك مداخلهسنه قدر اریستوپولسی تحت محاصرهیه المشدر .

(٦٨٧) ده ابتدا سقورس اورشلیمه و متعاقباً پومپه شامه عزیمت ایلدکده هرقانوس ایله اریستوپولس تقاضا ایچون پومپهنك یانینه کیتدیلر ایسهده اریستوپولس پومپهدن امنیته دوقنهجق حسیاته تصادف ایتدیکندن اورشلیمه عودتله شهرده تحصن ایتدی .

پومپه عسکرله اوزرینه کیتدکده اریستوپولس بیان معذرت وطلب عفو ومروت ایدرك تضمینات کلیه وعدیله یقهیی مؤاخذهدن قورتاره بیلدی . لکن تضمینات اقچهسنی استیفا ایچون مؤخراً پومپهنك کوندردیکی غابنوس نام مأموری یهودیلر طرد ایلدکلری جهتله پومپه عسکرله اورشلیمه یوریدیکی صرهده هرقانوسك طرفدارلری حسن قبول ایله استقباله حاضرلندیلر . بناءً علیه شهرده خیلی نزاع و شقاق یوز کوستروب اریستوپولس طرفدارلریله برابر هیکله دخول وتحصن و پومپه اورشلیمی ضبط ایلدی .

اریستوپولس برقاچ ماه قدر ثبات ومقاومت کوستردی ایسهده اخرالامر برسبت کونی پومپه وهرقانوس فرصت دوشوروب عسکرله هیکله دخول وکهنه ایله پك چوق

اشخاصی قتل ایلدیلر . قتال اول قدر اشتداد ایلدی که مذبحده کی قربانلر ایله انسانلرك قانلری بر برینه قارشدی . پومپه هیکل و خزینه سنده موجود اولان اموال ثمینه یه وضع ید ایتمیوب شهرك سورینی تماميله یقدقدنصکره رومایه خرجکذار اولمق اوزره هرقانوسی اورشلیم حکومتنه تعیین و اریستوپولس واوغلی اسکندروانتیغونوس ایله قزلرینی بالاستصحاب رومایه عزیمت ایلدی (٦٨٥) .

اورشلیم برقاچ سنه شو حال اداره اوزره دوام ایدرك (٦٧٦) سنه سنده فرسلرله محاربه یه مأمور اولان روما سرعسکرلرندن قره‌زوس اورشلیمه کلدکده هیکل درونده موجود التون وکومش وسائر ذی قیمت اشیایی اخذ ایله برابر یهودیلرك تقدماتندن دخی خیلی شیلر المش وهیکلی صویوب صوغانه دوندرمشدر . قره‌زوسك شو معامله‌سی و معبدلرینه حرمتسزلك کوسترمسی یهودیلره پك اغر کلدی ایسه‌ده مقابله یه عدم اقتدارلری جهتیله برشی یاپه‌مدیلر .

(٦٦٩) ده حکمدارلق هرقانوسك عهده‌سنده باقی اولدیغی حالده قیصر یولیوس طرفندن انتیپاتر یهودیلرك احکام سیاسیه‌لرینه عامل تعیین واورشلیمك سورینی بنا ایچون مساعدات مخصوصه اجرا اولندیغی کبی انتیپاترك

اوغللرندن فزائیل دخی جلیله والی تعیین ایدلدی . هرقانوس (٦٦٧) تاریخنده روما ایله تجدید عهود ایتدکدنصکره انتیپاتر هرقانوسك قصرنده ایکن مالیخوس نامنده بر شخص معرفتیله تسمیم اولندیغندن بو حادثه عقبنده اورشلیمده اختلال ظهور ایتمکله (٦٦٢) سنه‌سنه قدر شو اختلال دوام ایلدی . او تاریخده اریستوپولسك کوچوك اوغلی اولوب رومادە بولنان انتیغونوس اورشلیمه عزیمت و فرسلر طرفلرندن کوستریلان معاونتله برابر خیلی یهودیلر دخی جمعیتنه التحاق ایتدکدنصکره انتیپاترك اوغلی و جلیل والیسی فزائیل ایله برادری هردوس علیهلرنده حربه قیام ایلدی . شو خصومت شدیده اراسنده انتیغونوس اورشلیمی ضبط و هرقانوسی دردست ایدرك برده یهود ریاستنه استحقاقی قالمامق اوزره قولاقلرینی کسمش و فزائیل ایله هردوسی دخی طوتدروب حبس ایتدرمشدر . فزائیل محبسده نفسنی قتل و هردوس رومایه فرار ایدرك اوچاه صکره روماحکومتی هردوسی اورشلیمه حکمدار تعیین ایتدیکندن قوماندان سیلون رفاقتنه ویریلان روم عسکریله ایکیسی برلکده اورشلیمه طوغری عزیمت ایلدیلر . هردوس قان دوکلمکسزین ایش حصولپذیر اولمق و یهودیلره برمناسبت کسب ایتمك

مقصدیله ایکنجی هرقانوسك حفیده‌سی مریمی تزوج ایتمش ایسه‌ده تصادف اولنان مخالفتلر اوزرینه خیلی وقتلر محاربه‌لر دوام ایتدیکندن انتیغونوس ملك العربدن استعانه و شو قوتله خیلی مدافعه ایلدی. لکن مقاومتی باشه کوتوره‌مدیکندن (٦٦١) تاریخنده مغلوب وبالاخره مقتول اولوب هردوس متاثیا فاملیاسنی بردن بره اورته‌دن قالدرمق افکاریله تزوج ایتمش اولدیغی مریمی و متاثیا عائله‌سندن میدانده اولانلری بالاعدام یوزیکرمی بش سنه‌دن برو دوام ایدن بنی اسمونیا حکومتی منقرض ویرینه هرادسه حکومتی قائم اولدی.

- ٢٩ -

هرادسه حکومتی

قبل الهجره

(٦٦١ - ٥٥٨)

هردوسك اورشلیم حکومتنی ضبط ایتمسی هجرتدن مقدم که (٦٦١) تاریخنده‌در. مقدما اورشلیم حکمداری اولدیغی حالده اریستوپولس قولاقلرینی کسدیردیکی

هرقانوس اشکانیان حکمداری مهردادك یاننه فرار ایدرك اوراده قالمشیدی . هردوس اورشلیم حکومتنی ضبط ایتدکدنصکره هرقانوس اورشلیم حکمدارلغنه عودت ایدر ملاحظه‌سیله ازاله‌سنی تصمیم ایلدی . بناءً علیه یهودیلرك کهنوننت ریاستی کندو طرفندن اداره اولنمق وعدیله هرقانوس اورشلیمه دعوت ایتدیکندن قولاقلرینك مقطوعیتی جهتیله ریاست دیانت منصبنه صلاحیتی قالمدیغی وهردوسك بو معامله‌سی اغفالدن عبارت اولدیغی حکمدار اشکانیان وسائر خیرخواهان طرفلرندن اخطار اولندی ایسه‌ده هرقانوس اصغا ایتمیوب اورشلیمه عودت ایلدی . حین وصولنده هردوس طرفندن احترامات عظیمه ایله استقبال وبراز وقت رعایت منافقانه ایله اغفال اولنمش اولدیغی حالده هرقانوس عائله‌سندن هردوسك زوجه‌سی مریم وسائر متعلقاتی شو معاملات منافقانه سؤ قصد افکارندن ناشی اولدیغنی حس ایلدکلرندن کیفیتی هرقانوسه بیلدیردیلر . هرقانوس بر تقریب ایله عرب ملکنك یاننه قاچمق ایستیوب بونك ایچون وقوعبولان مخابره اوراقی هردوسك النه کچمکله هرقانوس بالمحاکمه قتل ایدلدی (٦٥٣) .

هردوس هر نقدر حکومت سیاسیه‌یی ید استقلالنه

المش ایسه‌ده یهودیلرك كهنونت ریاستی ینه متاثیا عائله‌سنده ایدی . شو ریاستی او عائله یدندن چقارمغی ارزو ایلدیكنی زوجه‌سی مریم ایله مریمك اناسی اسكندره بعض احوالندن استدلال ایلدیلر . اسكندره ایله اولوقت مصر ملكه‌سی اولان قلیوپاترا میانه‌لرنده مراسله وقوعیله حكمدار سابق اریستوبولسك حفیدی اسكندرك تعیینی ایچون قلیوپاترادن توصیه ومعاونت التماس ایلدكلرندن قلیوپاترانك زوجی انطونیینك اصراریله اریستوبولس منصب ریاسته تعیین اولندی لكن هردوسك شو عائله حقنده اضمار ایلدیكی سؤ قصددن اسكندره ومریم وهم اوزره بولندقلرندن مصره فرار ایده‌جكلری صره‌ده‌ردست اولندقلری كبی حبر اعظم اریستوبولسك عید مضالده هیكله عزیمتنده عموم طرفلرندن حقنده كوستریلان محبت وتعظیمات فائقه دخی هردوسك ذهننی تخدیش ایلدیكی جهتله یهود متعینانننه اریحاده واقع مسیره‌ده بر ضیافت كشیده ایدرك اریستوبولس هردوسك كوله‌لریله برابر مسیره‌ده‌كی كوللرك بریسنده یوزركن هردوسك تعلیماتیله كوله‌لر اریستوبولسی صویه باتروب غرق ایلدیلر . بو معامله‌دن یهودیلره ماتم عظیم ومریم ایله اسكندره‌یه انفعال شدید حاصل اولدی .

بوندنصکره هردوس زوجه‌سی مریم ایله قاین والده‌سی اسکندره‌نك وسائر متاثیا عائله‌سنك اورطه‌دن قالدرلمرینی تصور ایدرك مریمی برزنا افتراسیله و اسکندره ایله سائرلرینی بر بهانه ایله بالاعدام متاثیا عائله‌سنی محو ایلدی .

هردوس حکومتجه رقبا وسوسه‌سنی برطرف ایتدکده امر انضباطی دست اعتنایه الوب تملکنه اعانه ایتمش اولان ربانیون طائفه‌سنه پك زیاده وسائر یهودیلر حقلرنده‌ده بردرجه‌یه قدر رعایتله برابر هیکلی تجدیدوبوواسطه ایله قلوب اهالی‌یی تلطیف ایتدی (٦٣٧) .

هردوس مقدما مریم ایله تزوج ایتدکده اسکی زوجه‌سی رامیسی تبعید واستثقال ایتمشیدی . مریمك قتلندن صکره ینه راسیسی جلب ایدوب مرقومه‌دن متولد اوغلی انتیپاتری ولی عهد تعیین ایتمش ایسه‌ده انتیپاتر دیکر ایکی برادری اسکندر واریستوپولسدن امین اولمدیغندن پدرینی بالاغضاب ایکیسنیده قتل ایتدردی . بوندنصکره هردوس بالایجاب اوغلی انتیپاتری قیصر اغستوسك یانه کوندرمکله انتیپاتر رومادە ایکن اورشلیمده هردوسی تسمیم ایچون بعض متعلقاتنك وقوعبولان تشبثلری شایع اولوب مظنون علیه اولانلر بالمحاکمه اعدام اولنمش اولدقلری حالده

شو تهمتده انتیپاترك دخی ذی مدخل اولدیغی حس اولند.
یغندن انتیپاتر اورشلیمه جلب ایله حبس ایدلمش وصکره
هردوس انحراف مزاجه تصادف ایدرك اوصره‌ده انتیپاتر
محبسدن چقمق اوزره اولدیغی بالاستخبار انیده اولدرمش
ایسه‌ده یقه‌سنی دست اجلدن قورتاره‌مدیغندن مرضی
کسب اشتداد و (٦٢٦) سنه‌سنده وفات ایلدی .

هردوسك وفاتنده سریر حکومت اوغلی ارخیلاووسه
انتقال ایدرك ارخیلاووس پدرینك جنازه‌سنی مرصع
برالتون سریر اوزرینه وضع ایله رجال دولت وعلمای
ملت نعشك اوکنده وخدام وغلمانی ارقه‌سنده اولدقلری
حالده ایکی طرفنده نسوان وجواری مجمره‌لرله روایح
طیبه نشر ایده ایده قبره کوتوروب دفن ایلدیلر .

ارخیلاووس اورشلیم حکمداری اولدقده اطلاق
محبوسین وقلوب اهالی‌یی تأمین کبی معاملات حسنه ایله
حقنده ستایش عمومی‌یی جلب ایلدی . لکن صکره
طریق استبداده سلوك واهلاك نفوس ایله اوستایشی
نفرت عمومیه‌یه تحویل ایلدیکندن اهالی طرفندن قیصره
شکایتلر عرض اولنه‌رق تملکنك یدنجی سنه‌سی رومایه
بالاحضار عزل ایله ویانه‌یه اجلا وقوبونیوس یهودیلره

والی تعیین اولندی (٦١٩)۰ حضرت عیسی علیه السلامك ولادتلری ارخیلاووس زماننده در ۰

قوبونیوس (٦١٢) سنه سنده عزل ایله یرینه روبوس و (٦٠٨) ده اودخی بالتبدیل والیریوس غرانوس و (٦٩٦) ده بیلاتس نبطی قدسه والی نصب ایدلدی ۰ حضرت عیسایی یهودیلرك صلبه قیاملری و نبی مشار الیهك سمایه رفعی بیلاتسك ایام حکومتنده وقوعبولمشدر ۰

بیلاتس نبطی (٥٨٥) تاریخنده عزل اولنه رق یرینه وتیلوس نصب وتعیین قلندی ۰ (٥٨٢) ده وتیلوس عزل ایله بترونیوس اورشلیم وسوریه والیلکنه مأمور اولوب قالیقوللا اورشلیمده کی هیکله تمثالنك وضعی ایچون بترونیوسه امر ویردیکندن بین الیهود اختلال ظهور ایلدی ۰ بونك اوزرینه هردوس اغریبا واسطه سیله امر مذکور ابطال وفسادات متکونه ازاله ایدیله رك (٥٨١) ده هردوس اغریبا قیصر قلود طرفندن یهود حکمدارلغیله اورشلیمه کوندرلدی ۰

هردوس اغریبا اورشلیمك عمرانی تزیید وابنیه سنی تکثیره همت ایدرك (٥٧٧) ده وفات ایتمکله اوغلی ایکنجی اغریبا اورشلیمه حکمدار اولدی ۰ بونك مدتی اون طقوز سنه اولوب اواخر حکومتنده یهودیلر عصیان

ایلدکلرندن کیفیت قیصره اعلام اولنمغله قیصر اوغلی تیتوسی عسکرله بالارسال اورشلیم تحت محاصره‌یه النَدی . یهودیلرك چوغی اجلقدن تلف اولوب شدت مضایقه‌دن قویلری ضعیفلرینی یمکه باشلادیلر . تیتوس عاقبت اورشلیمی ضبط ایله هیکلی احراق واله کتورد کلرینی اعدام ایله شهری خراب ایتمکله یقه‌یی قورتاران یهودیلرك هربریسی برطرفه طاغلدی (۵۵۸) .

- ۳۰ -

تدمر

تدمر سوریا دائره‌سنده برمدینهٔ قدیمهٔ مشهوره‌در . فرات وعاصی نهرلرینك بیننده، حمصه ۹۰، حلبه ۱۹۰، دمشقه ۱۵۰ میل مسافه‌ده واقعدر . موقعی واسع براووه‌در .

زمان معموریتنده‌کی عظمتنه واهالیٔ قدیمه‌سنك فن معماریده‌کی اتقان صنعت وکمال مدنیتلرینه دلیل اولمق اوزره ایادیٔ انقلاب اثار مندرسه‌سنی روی زمینه القا ایلدی .

شهر مذکورك موقعنده پك چوق مرمر دیرکلر

موجوددر که بعضیلری قبرستانلرده‌کی الواح مرکوزه کبی صف صف انظار حیرته وجوه دهشت ابراز ایتمکده، بعضیلری محاربه موقعلرنده یرلره سریلوب ایاقلر التنده قالمش مقتوللر مثللی یر یوزینه سقوط ایله ناظرلرینه مورث حزن وعبرت اولمقده‌درلر .

مذکور دیرکلرک بعضیلری طولاً قرق وعرضاً درت قدم انکلیزیدر . هیکللرک، قصرلرک، رواقلرک، قنطره‌لرک دهلیزلرک بقایای مندرسه‌لرنده‌کی عظمت مرتبهٔ تصوردن وانقاضلرنده‌کی کثرت دائرهٔ تعداددن خارجدر . انقاض موجوده‌لرندن تپه‌لر، اجزاء متفرقه‌لرندن جهت بجهت یغینتیلر حاصل اولوب قالمشدر .

میلادک (۱٦۹۱) سنه‌سنده حلبده مستوطن بعض انکلیزلر تدمره کیدرک خرابه‌لرینی تصویر ومدینه‌سنی اوروپایه تشهیر ایتدیلر . اندن صکره اوروپا سیاحلری حرارت افتاب ومخاطرات اعرابه تحمل ایله تعب ومشاقی کوزه الوب مدینهٔ مذکوره‌یی سیاحت وخرابات مندرسه‌سنی تماشا ایلدیلر .

تدمرده موجود اثار مندرسه بقایاسنک الک مشهورلری هیکل شمس ایله بعض ازقه‌در . هیکل شمس افخر مبانیٔ دنیا وازقهٔ مذکوره‌کی اثار غریبه حیرت رس

عقلادر . هيكلك طولى (٧٣٠) و عرضى (٧١٥) قدم اولوب بونى محيط اولان ديوارك يوكسكلكى يتمش قدمدر . ديوار مزبورك طيش طرفنده برطاقم مرمر ديركلر مركوزدر . هربريسنك نقوش غريبه وصنايع عجيبه‌سى ناظرلره برمهابت عظيمه عرض ايديور . مدخل هيكلده اون عدد ديرك اوزرينه مبنى بر مصنع رواق وعرصه‌سى درونده هيكلى محيط وايكى صفى حاوى برطاقم ديركلر وهرديركك صدرنده بركوچوك رف موجوددر . شورفلر اول مرتبه نقوش فاخره‌يى حاويدركه كورنلر صنايعنى قدرت بشريه‌يه تقريب ايده‌مزلر . هررف اوزرنده برتمثال انسان مرتسمدر . اصل هيكل وسط عرصه‌نك قربنده‌در . بونيده مضلع ديركلر احاطه ايدرلر . هرديركك اوزرنده نحاسدن بر تاج اولمغله تاجلرك اوزرلرى نقوش فاخره ايله كوزل چيچكلرك ' لطيف ميوه‌لرك ' مزين ييراقلرك شكللرينى حاوى ومحاسن صنايعى محتويدر . ديوار مذكورده يوز قدر عمود قائمه موجوددر .

مرمر ديركلرى حاوى اولان برزقاق شرق جهتنده بربيوك قنطره‌دن باشلايوب برميل قدر امتداد ومدينه‌نك اورطه‌سنه اتصال ايدر . شوزقاق درونده بيك بشيوزدن زياده ديرك واردركه درت صفوف متوازيه اوزره

مرتبدر . بوندن برطریق متوسط تألف ایتمشدر . شو طریقك ایکی طرفنده بشقه‌جه ایکی یول موجود و دیرکلرك یوز اللی عددی قائمدرلر .

اثار مذکوره‌دن معدود اولان قبرستانلر دخی غرایبدندرلر . شو قبرستانلر برطاقم ابراج عظیمه و منتشره‌دن عبارت اولوب قبرلرك هر بریسی بر برج مربع کبی قائم واوچر دردر طبقه اوزره موضوعدر . عاملرینك حذاقت ومهارتلری هربناسنده بوکونه دکین باقی اولان صنایع هندسیه‌دن نمایاندر .

مذکور اثرلرك ایچلرنده بعض خطوط عتیقه بولنمشدر که شو یازولر یونانی، رومانی، تدمری، لاتینی، عبرانی خطوطی ارالرنده متنوعدرلر . خطوط مذکوره‌دن بعض مرتبه فوائد استحصال اولندی ایسه‌ده کتابت تدمریه‌نك تفسیرینه هنوز موفق اولنه‌مامشدر .

مدینهٔ مذکوره‌نك موقعی بر قومسال صحرادر که اویله موقعده‌او درجه‌لره‌قدر مدنیت وعمرانك ایلرولتمسی دخی ملاحظهٔ عمیقه‌یی موجب اوله‌جق احوالدندر .

زیرا انسان مذکور خرابه‌لره باقدیغی وقت اویله قومسال وحار اراضی‌یه الك ابتدا هجرت ایدن اقوامك مهاجرت اصلیه وتوطنلرینه تعلق ایدن احوال مجبره‌یی

بعده اویله ارض فقرا دیملکه شایان بر موقعده او مرتبه آثار غریبهٔ عمرانیه وجوده کتوروبده حیرتفزای عقول اوله‌جق بر صورتده ذروهٔ تمدنه وصوللری حقنده‌کی غیرت واستعدادلرینی ، زمان معموریتنده هر بر اثردن استدلال اولنان سعادت حاللریله تصادف ایلدکاری فلاکت وعوارض مخربه‌یی دوشمکدن کندوسنی کیرو المهمز .

تدمرك تاریخی پك قدیم واهمیتی عظیم ایسه‌ده هنوز لایقیله معلوم اوله‌مامشدر . تدمر لفظی اصل عبرانی اوزره محرر تورات نسخه‌لرنده و ترجمهٔ سبعینیه‌ده موجوددر . لفظ مذکور فی‌الاصل عمالقه‌دن حسان بن اذینه بن السمیدع بن مزید بن عمليقك قزی تدمرك اسمیدر . مدینهٔ مرقومه‌یی حضرت سلیمان علیه السلامك بنا ایتدردیکی عربی تاریخلرده مذکور ایسه‌ده آثار موجوده‌سی دها اسکی اولدیغنی کوستر‌مکده اولمسنه نظراً سلیمان علیه السلام زماننده معموریتنك تزاید وکسب انتظام ایتمش اولمسی ملحوظدر . اسکی یونانیلر ورومانیلر میانه‌لرنده پالمیرا دیو معروف اولان شهر بودر .

وقایع تاریخیه‌سندن اودنات (اذینه) بن السمیدع

نام ذاتك بعض وقوعاتی معلومدرکه ملوك فرسدن شابور قبل الهجره (٣٦٦) سنه‌سنده ممالك رومه تجاوز ایدرکن اذینه شابوره مساعد بولنوب صکره‌لری روماللولرله اتحاد ایلدی . روملرله اتحادندن صکره شابورله ارالرنده وقایع عظیمه جریان وشابوره غلبه ایدرك ممالك رومه تسلط ایدن قبائل سائره‌نك دخی تنکیللرینه موفق اولمشدر . بناءً علیه امپراطور غالیین (عموم ولایت شرقیه رئیسی) عنوانی کندوسنه اعطا ایلدی ایسه‌ده اذینه عنوان مذکوری قبول ایتمدیکندن غالیینك الزامیله (٣٥٨) تاریخنده شریك سلطنت اتخاذ ایدلدی . تاریخ مذکوردن اوچ سنه صکره یکننك سوء قصدیله مقتول اولمشدر .

اذینه‌دن صکره تدمر حکومتنی زوجه‌سی زینوبا (زینب) ضبط ایدرك زوجنك قاتلنی اولدرمش وتدمرك ابنیه واثار عمرانیه‌سنی اسکیدن زیاده ارترمشدر . زینوبا شهرك معموریت ولطافتنی نمونهٔ جنت دینله‌جك بردرجه‌یه وحدود مملکتی تا عراقه ایصال ایلدی . مشار الیها قوهٔ قلبیه‌یه مالکه ونادرهٔ زمان اطلاقنه شایان برملکه ایدی که هرمحاربه‌ده عسکریله برابر بولنور ومؤثر خطبه‌لر وپارلاق نطقلر ایله اردوسنی تشویق وتشجیع ایدر ایدی . قیصر اوره‌لیین زینوبانك او مرتبه تفوقنه طیانه‌میوب

عساكر كثيره ايله بالذات شامه كتدكده زينوبا دخی عسكرله مقابله يه چيقدی ايسه ده انطاكيه قربنده ومتعاقباً حمص جوارنده وقوعبولان محاربه لرده بوزيلوب تدمره رجعت ايلدی . اوره ليين تعقيب ايله تدمری محاصره وهر طرفدن قطع مسابله ايتمكله محصورين ضرورت ومضايقه يه دوچار اولديلر . شو حال ايله برابر خيلی محاربه لر ومقاتله لردن صكره اوره ليين تدمری ضبط وزينوبايی اسير ايدرك رومايه كوندردی . مملكتنه بدل اولمق اوزره پك لطيف وعظيم بر قصر اعطاسيله اسايش ونفقه سنی كمايليق ايفا وزينوبا خيلی وقت امرار زندكانی ايله اوراده وفات ايتمشدر .

اوره ليين تدمری قبل الهجره (٣٥٠) سنه سنده ضبط ايدوب شهرك ونواحيسنك محافظه سيچون عسكر اقامه ايتمشدر . لكن كندوسنك عودتندن صكره اهالی بالهجوم عساكر موجوده يی قتل واعدام ايلدكلری خبرينی الدقده بتكرار تدمره كيدرك اهالی يی قتل وشهری يغما ايتدردی . براز صكره اعادهٔ معموريتنه غيرت ايتمش ايسه ده اسكی رونق وعمرانناك اعاده سی ممكن اولهمديغندن كتدكجه انحطاطه يوز طوتوب بالاخره ميدانده عظمت ولطافت اصليه سنی اكدره جق اثاردن بشقه برشی قالمدی .

- ۳۱ -

بعلبك

بعلبك لفظی (بعل) و (بك) کلمه‌لرندن مرکبدر . فنیکه‌لولرك لغتلرنده « رب الوادی » معناسنه‌در . بعضیلری « مدینهٔ بعل » ویاخود « بیت الرب » معناسنه اولدیغنی سویلدیلر . یونانیلر مدینهٔ مذکوره‌یی (ایلیوپولیس) تسمیه ایتمشلردر « شمسك مدینه‌سی » دیمکدر . علی قول بعل بر صنم وبك بر شخصك اسمی اولدیغندن اکا نسبتله بعلبك دینلدی .

مدینهٔ مرقومه سوریه‌نك جهت شمالیه‌سنده بر بلدهٔ قدیمه‌در . عرض شمالینك اوتوز درجه وبر دقیقه‌سنده وطول شرقینك اوتوز التی درجه واون بر دقیقه‌سنده ودمشقه ۳۶ وتدمره ۱۰۹ وطرابلسه ۳۸ میل جغرافی مسافه‌ده واقعدر .

بعلبك مدینه‌سی سوریا بلاد قدیمه‌سنك اعظمی ومتانت وحصانتجه اشدی ایدی . وساحل ایله بلاد شرقیه میانه‌لرنده وطریق تجارتده بولندیغندن قوافلك محطی وملوك قدیمه‌نك مطمحی ایدی . بناءً علیه ازمنهٔ

قديمه ده معموريتی درجهٔ قصوایه بالغ اولمغله درونند،کی هیاکل وابنیهٔ معظمه نك شمدیكی آثار مندرسه سی بیله بانیلرینك قدر وعظمتنی اعلان ایدوب طوره‌یور ·

بعلبكده اعجب مبانیٔ دنیا عد اولنمغه شایان بر قلعهٔ قدیمه واردر · خرابه‌لرینك دوری درت بش كیلومترودر · خرابه‌لری ایچنده الیوم موجود آثار غریبه یردن مرتفع بر سطح ایله اوزری احجاردن مسقف ایكی عدد قابون والتی عدد دیركدن مؤلف بر رواق وشكل مسدسیده بر بنا ایله مقدمهٔ ابنیه‌ده واقع دیگر بر بنا ویریسی اصنامه مخصوص بیوك ، دیگری شمسه مخصوص كوچوك ایكی هیكل اولوب بونلرده‌كی صنایع معماریه ناظرلره حیرت ویره‌جك درجه‌ده‌در ·

ذكر اولنان سطح مرتفع منظره‌سی دهشت افزا بر بیوك بناء هائلدركه طولی شرقدن غربه ممتد اولمق اوزره بیك قدم وعرضی یدی یوز اللی ویوكسكلكی اوتوز قرق قدمدر · بیوك بیوك طاشلردن یاپلمشدر · شمال طرفنده‌كی دیواری طقوز وغرب جهتنده‌كی دیواری اوچ عدد بیوك طاشدن عبارتدر · طاشلردن هر بریسنك یوكسكلكی اون اوچ قدمدر · (١٩٠) قدم طولنده اولان حائط غربیده واقع مذكور اوچ طاشك ایكیسی التمش

اوچر و بریسی التمش درت قدم طولنده‌در . بونلکه برابر طاشلرك یکدیکره الصاقنده اولدرجه مهارت معماریه کوسترلمشدرکه ناظر ارالرنده‌کی فاصله‌یی کوج تفریق ایده بیلور . دها اعجبی شودرکه بناء مذکور یردن یکرمی قدم مرتفع بر موقعده واقعدر . شو طاشلر بنایه بر چاریك مسافه‌ده‌کی بر محلدن قطع و نقل اولنمشدر . مقلعنده الیوم بر بیوك بونلمش طاش طوره‌یورکه طولی (۷۱) وعلوی (۱٤) وعرضی (۱۳) قدمدر . اوحوالیده اولانلر شو طاشه (حجر حبلی) دیورلر . ثقلتی بر ملیون اوقه ظن اولنه‌یور . حالبوکه مقلعندن دها بیوك اولمق اوزره قلع و اخراج اولنه‌رق صکره بونلدیغندن چوغی حین تسویه‌ده زائل اولمشدر . بو طاشلرك واوراده‌کی طاش دیرکلرك نصل قطع ونقل اولندقلری بر مسئلهٔ مشکله درکه زمانمزك مهندسلری حالا بو مسئله‌یی حل ایده‌مامشلردر .

مذکور ایکی عدد قابون بنا واسع واوزون ومتوازیدر . سقفلرنده تماثیل عدیده‌وغریبه‌موجوددر . یغمورلرك ، هوالرك تأثیریله توی وبرونکی اجزاء مرتسمه‌نك اکثری بوزلمشدر . شو ایکی قابونی براوچنجی

قابون قطع ایدر . بوده حیوانات اخوری اولدیغی اکلا-
شیله یور .

ذکر اولنان رواق قلعه نك منتهای شرقیسنده و (١٨٠)
قدم طولنده و هیكلك مدخلنده در . کوزل بر صورتله
یاپلمش درجه لردن اوزرینه چیقیلور . لکن درجه لر تمادیء
دهور ایله بوزیلوب اثرلری قالمشدر . رواق مذکورك
اوکنده اون ایکی عدد مرمر دیرك اولدیغی حالده بونلرك
یالکز قاعده لری باقیدر . ایکی قاعده اوزرنده « بیوك
هیکلی انطونیوس بیوس وژولیا دومنا بنا ایلدی » دیو
لاتین حروفیله یازیلودر .

رواقلرك ایکی جانبنده ایکی بیوك مربع واردر .
شومربعده کی نقشلر، دیرکلر، محرابلر وصف اولنه میه جق
درجه ده مصنعدرلر .

دیکر ایکی بنانك بریسی فسیح وشکل مسدسیده
واقعدر . رواقك جانب غربیسنده در . طولی ١٩٥
وعرضی برزاویه دن دیکر زاویه یه قدر ٢٥٠ قدمدر .
رواقدن شو بنایه کیدیلور . بونده ایکی قپو موجود
اولمغله هر بریسنك عرضی اون قدمدر . اوکنده کی
دردر عمودك هر بریسی نقوش عجیبه و زخارف مدهشه
ایله مزیندر . شو ایکی بنانك دیکری مقدمکی بنانك جهت

غربیه‌سنده‌در . طولی (٤٤١) قدمدرکه شرقدن غربه ممتددر . عرضی (٣٦٩) قدمدر . غرب جهتنده بر طاقم مصنع حجره‌لری حاویدر .

بیوك هیکل مذکور ایکنجی بنانك غرب طرفنده‌در . فقط ضربات صدمات شئون اکثر اثارینی محو ایتمکله سقفنك برپارچه‌سیله التی عدد دیرکی باقی قالمشدر . هیکل مذکورك طولی (٢٩٠) وعرضی (١٦٠) قدم اولوب اطرافی اللی سکز عدد دیرکله محاطدر . دیرکلردن هر بریسی طولاً التمش وعرضاً یکرمی ایکی قدم واوچر پارچه‌دن موضوعدر .

شمسه مخصوص اولان کوچوك هیکلك موقعی بیوك هیکلك جنوب شرقیسنده‌در . شو هیکل اوبرندن زیاده اتقان صنعتی شاملدر . اوزرینه چقلمق ایچون قپونك یاننده درجه‌لر موضوع ودرجه‌لرك ایکی طرفنده ایکی دیوار موجوددر . هیکلی قرق التی عدد مرمر دیرکلر احاطه ایدر . هر بریسنك طولی قرق التی بچق قدمدر . سقفی باقی اولمغله اوزرنده‌کی ازهار متنوعه واوراق اشجار نفیسه‌یی حاوی نقوش غریبه ومصنعه ناظرلره حیرت عظیمه‌یی موجب اوله‌یور . شو هیکلك قپوسی عجایب ابنیه‌دن معدود وهر طرفنده‌کی زاویهٔ قائمه بر

پارچه طاشدن موضوع اولوب ازهار و اوراق واكاليل وملائكه رسملريله منقشدر .

بعلبكك تاريخنه كلنجه تاريخ بناسى وقلعه‌نك سبب اقامه‌سى حالا امورغامضه‌دن عد اولنه‌يور . شوقدركه اوراده اقامه اولنان هياكل بروقتده ياپيلوب مرور اعوام ايله انشا وتحسين اولنديغى آثارندن اكلاشيله‌يور . بعلبكك بناسنى مورخلرك بعضيلرى سليمان عليه السلامه وبعضيلرى مصر قدماسندن اورايه كتمش اولان كهنه‌يه وبرطاقيده روماليلره نسبت ايده‌يورلر . لكن روايات واقعه‌نك اولدقچه عقله قريب اولان جهتى فنيكه‌لولرك آثارندن اولمسيدر . اوراسى مقدملرى فنيكه بلادندن اولديغى حالده صكره‌لرى روماليلرك يدلرينه كچمشدر . ذكر اولنان هيكل شمس قيصر تيودوس وقتنده تخريب اولنوب سويرك زماننده ديكر هيكلك بناسنه مباشرتله قراقوللا ايام حكومتنده ختام بولدى . بالاده بيان اولنان ايكى بناى مسطح ايله رواقك بناسنه قراقوللا زماننده مباشرتله يكرمى يدى سنه مدتده بتورلديكى مروى ايسه‌ده بوروايتى تصديق ايتدره‌جك ادلهٔ قاطعه يوقدر .

بعلبك تاريخندن الك ابتدا معلوم اولان وقايع قيصر

بولیوسك زمان استیلاسیدرکه میلاددن برنجی قرنك اواسطنده‌در . قیصر انطونینین قبل الهجره (٤٧٧) تاریخنده بیوك هیکلی یاپدردیغی اوزرنده بولنان یازولردن اکلاشیله‌یور . قیصر قسطنطین شو هیکلی کلیسایه تحویل ایتمشدر . مدینهٔ مذکوره دور اسلامه قدر روملرك یدلرنده قالمش اولدیغی حالده هجرتك اون‌دردنجی سنه‌سی زمان خلافت فاروقیده ابوعبیدة بن الجراح رضی الله عنه معرفتیله فتح وممالك اسلامیه‌یه ضم ایدلدی .

صورت فتحی ومؤخراً انقلابات دهور اثار قدیمهٔ سائره کبی بونیده خراب ایدرك نتیجه عمرانه برهان اولمق اوزره انقاض وبقایاسنی نوجهله نظرگاه عبرته وضع ایلدیکی کتاب ثانیده یازیله‌جقدر انشاالله تعالی .

يدنجی فصل

تاتارستان و ترکستان جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

تاتارستان وترکستان جغرافیاسی . هونلر . هونغورلر و قبارطایلر . اریانه واریلر . باقتریانه‌ده ثیودوتس وایوثیدموس حکومتلری .

- ٣٢ -

تاتارستان وترکستان جغرافیاسی

جغرافیلردن بعضیلرینك رأیلرینه کوره تاتارستان قطعه‌سی بحرخزرله بحر شرقینك بینلرنده واقع بلاددن عبارت اولوب عرض شمالینك ٤٠ درجه‌سندن ابتدا ایدر . عرب وفرس و چین اسکی جغرافیلری و قرون متوسطه سیاحلری قطعهٔ مذکوره ایله منغولیا (مغول) بلادینی یکدیکرینه مزج ایدرك جمله‌سنه بلاد تاتار اطلاق ایلدیلر . بعضیلری شو ایکی بلادك ارالرینی بالتفریق هربریسنی برقسم طبیعی اعتبار ایتمشلردر .

توران دنیلان سبیریا ایله بخارای صغیر وسائر بعض محللر دخی بروقت تاتارلر طرفلرندن استیلا ایدلمشیدی . محال مذکوره‌نك جمله‌سنه تاتارستان اطلاقی برامر عارضی اولوب اصل وحقیقتجه تاتارستان اطلاق ایدیلان یرلر شمالاً ایرتیش نهرینك مجراسنه تصادف ایدن طاغلر، غرباً ارال نهرینك مجراسی ایله بحر خزر، جنوباً اقلیم خراسان وجبال غور، شرقاً بلور طاغلری ایله محدوددر .

بناءً علیه شمالدن اشیم بریه‌سی روسیه بلادینی، جبال بلور ونهر یانق چین ایله تاتار بلادینك ارالرینی فصل ایدوب غرباً حد طبیعیسی بحر خزردر . جنوب شرقیدن هند قوش جبالنه قدر ممتد اولور . تاتارستان قطعه‌سنك مساحه‌سی یدیوز یتمش بیك میل مربعیدر .

تقسیمات اصلیه‌سنك حاصلی شمال جهتنده غرغیز بلادی وقراقل بك واورلیان اقلیملریله طاشکند وترکستان، غربده خوارزم بحیره‌سیله بلاد ترکمان، جنوب شرقیده بخارای کبیر وفرغانه مدینه‌سیله بلاد صغد واقع اولمشدر . غرغیز اووه‌سی تاتارستانك برنصفندن عبارتدر . شو قسم تاتار امتلرینه مخصوصدرکه تاتار بلاد مستقله‌سی دیو معروف وبوکون ترکستان نامیله مذکوردر .

تاتارستان قطعه‌سی اوچ قسمه منقسم اولوب بریسی

ترکستان جنوبی دائره‌سیدرکه نهر جیحونك ایکی طرفنده واقعدر . عربلر بونی طغارستان و بدخشان وخوارزم دائره‌سنه تقسیم ایدرلر . ایکنجیسی ترکستان‌متوسطدر . شودائره‌اقسوس (جیحون) نهرینك‌شمالیله سیر (سیحون) نهری واديسنده بولنان اراضیدر . اوچنجیسی ترکستان شمالیدر . بونکله ایران وافغانستانك اراسنی هند قوش سلسله‌سی فصل ایدر .

ترکستان نهرلرینك بریسی سیر (سیحون) نهریدر . مخرجی بلور طاغنده‌در . جبل مذکوردن چقدقدن صکره شمال جهتنه جریان ایدرك ارال (خوارزم) بحیره‌سنه دوکیلور . بریسیده اقسوس (جیحون) نهریدر . بوکا اموردخی دنیلور . مخرجی بلور طاغنده قارلی محللردر . غربه طوغری جریان وصکره شماله میل ایله کذلك بحیرهٔ مذکوره‌یه منصب اولور . بونلردن بشقه دخی ترکستانده پك چوق نهرلر جاریدر .

بدخشان‌نهر جیحونك اوزرنده براقلیم وبرمدینه‌در . اوراده یاقوت، لاجورد ، حدید ، کبریت، طوزمعدنلری واردر .

خوارزم بلادی خراسانك شمالنده ، بحر خزرك شرقنده، ماوراء النهرك غربنده‌در . بلاد خوارزمدن

خیوه شهری جیحوندن منفصل برجدول اوزرنده واقع و کرکانج (جرجان) کبری و کرکانج صغری شهرلری دخی بلاد مذکوره‌دن معدود اولوب ایکیسنک اراسی سکز میلدر ٠

بلاد ترکستاندن معدود باقتریانه (بلخ) بلادی هند قوش جبلنی ولی ایدر ٠ شرقنده بدخشان و شمالنده ماوراء النهر بلادی واقعدر ٠ بلخ قصبه‌سی بر دوز محلده‌در ٠ کوزل باغچه‌لری، لطیف صولری حاویدر ٠

اونواحینک الٔ بیوك شهری سمرقنددرکه بلاد معروفه‌دن بخارانك ۱۲ میل جانب شرقیسنده‌در ٠ محیطی سکز بچق میلدر ٠ شمدی اسکی معموریتنده دکلدر ٠

صغد سمرقند دنیانك متنزهات لطیفه‌سندن معدوددر ٠ اوراده قی نامنده برنهر جاری اولوب شعبه‌لری حدود بخارایه قدر تشعب ایتمشدر ٠

سیرنهرینك وادیسنده واقع فرغانه‌دن خجندو خواقند قصبه‌لری قصبات مشهوره‌دن معدوددر ٠

ترکستان شمالینك اهالیسی قونر کوچر تاتار وترکمان قبائلیدر ٠

- ٣٣ -

هونلر

هون قبائلی امم عالمك پك اسكی بر امت عظیمه سیدر . نام قدیملری شمدیكی مذكور اولان اسملری كبی ترك لفظی اولدیغی حالده اعصار قدیمه ده قبائل مذكوره یی چینلولر هون تسمیه ایتمشلردر .

هونلرك نسبتلرنده اولان روایات اختلاف اوزره در . عرب مورخلرینك بعضیلریله فرانسز مورخلری یافث بن نوح علیه السلام اولادندن اولدقلرینی وجدلرینك اسمی ترك ایدوكنی بیان ایده یورلر . ابن اثیر تركلری تیرش بن یافث اولادندن عد ایده یور . مغول مورخلری تاتار ومغولناملرنده ایكی برادرك اولادندن اولدقلرینی كوستره یورلر . بشقه روایتلرده وار در . روایت صحیحه جه تاتارلر هون قبائلنك فرعندن معدوددرلر .

هون قبائلی فی الاصل التای جبالنده ساكن ایكن اورادن تركستان جبالنه طاغلمشلردر . بولندقلری بلاده فرسلر توران تسمیه ایلدیلر .

ترك رؤساسندن اوغوزخان شهرت عظیمه یی حائز در .

شـوذات قره‌خانك اوغلی اولوب بیوك بیوك فتوحاته موفق اولمش وبر ترك دولتی تأسیس ایتمشیدی . ابراهیم علیه‌السلام ایله معاصر اولدیغی مرویدر .

خان مشـارالیه عبـادت اوثانی ترك ایتدیکنـدن قرنداشیله‌ارارنده پك چوق محاربات دینیه وقوعبولدی . یتمش سنه قدر امرحکومتده استقرارندن بحث اولنه‌یور . باباسی قره‌خان قیش موسمنـده قره قروم‌ده و یاز آیلرنده اور طـاغنده بولنور ایدی . اوغوزخان جنوبه انتقال واوتاریخلرده ترکسـتانك اك‌مشهور مدینه‌سی اولان یاس نام شهری مرکز حکومت اتخاذ ایتدی . قرنداشنه غلبه ایتدکده ترکستان اقوامنك هپسی کندیسنه مطیع اولدیلر .

وفاتنده التی اوغلی قالدیغندن ملکی التی‌یه منقسم اولمش و بونلرك هر برندن دردر اوغل دنیـایه کلوب یکرمی درت قبیله‌نك باباسی عد ایدلمشدر .

اوغوز خانك اوچ اوغلی جیحون وسیحون نهرلری ارارنده‌کی بلادی الارینه کچوردکدن صکره بوسفوروطونه طرفلرینه قدر ملکلری متسع اولدی .

اوغوز خانك وفاتنده اوغلی کون خان وبعـده ای خان، یلدز خان، مینکلی خان، دکز خان، ایلخان ترتیب اوزره مسند نشین حکومت اولدیلر . ایلخان ایله معاصر

بولنان تاتار حکمـداری سونج خان ارالرنده محـاربه‌لر وقوعیله بالاخره تاتارلر غلبه ایدرك اوغوز خان دولتی منقرض اولدی .

هجرتدن التی عصر مقدم هونلردن برطائفه شرق جهتنده حرکات تجـاوزکارانه ایله چینلـولره دهشت انداز بسالت اولمش وشرقه تجـاوز ایدنلرك ماعدالری چوق وقت صـکره اسـیای صغری طـاغلرینه هجوم ایتمشلردر . بناءً علیه ترکلر چین حدودندن بحرخزره قدر پك بیوك برقطعه‌یه مستولی اولدیلر . صکره‌لری مغوللرله ارالرنده قانلی محـاربه‌لر یوز کوستردی . پك چـوغی اوروپانك جنوب طرفلرینـه عزیمت و اوروپا بلادینـك بر بیوك قسمنی استیلا ایلدیلر .

هجرتدن ایکی عصر مقدم هونلر شمـال طرفلرنده ایکی بیوك مملکت ضبط ایتمشلردر . چینلولر شـو ایکی مملکتی چاوولینغ تسمیه ایتدیلر .

قبل الهجره (١٨٨) ده طـونه‌دن چینه قدر ممتد اولان محللرده‌کی هونلر اتیلا نامنده برحکمـدار زاده‌نك دائرهٔ اطاعتنه داخل اولمشلردر . اتیلانك وقوعبولان فتوحات ومحـاربانی قسم رابعـده ذکر اولنـه‌جقدر . انشاالله تعالی .

- ٣٤ -

هونغولر وقبارطایلر

هونغولر مجارلر دیمکدر . بونلر ازمنهٔ قدیمه‌ده بحر خزرك شمالنده ساکن قبائل اترا کدن معدود ایدیلر . شمدی قبارطای دنیلان قبیله‌لر دخی بونلره ملحق ایدی . بحر مذکورك شمالنده مسکون پاجیناق وقانغاز دینلان اوز (ترکمان) قبارلری ایله هونغور وقبارطای ترکلری ارالرنده خصومتلر و محاربه‌لر تحدث ایتدیکندن ترکلر مغلوب اولوب ایکی قسمه ایرلمغله برقسمی شرقده دربند وکرجستان طرفلرینه هجرت واورالرده اقامت ایتمشلردر . قبار قسمی دخی ترك نهرندن تولنج طاغلرینه‌قدر یایلمدیلر .

قبار قسمی بریسی اشاغی قبارطای دیکری یوقاری قبارطای ناملریله ایکی فرقه‌در . چرکس اسمی مقدملری بایقال کولی قربنده‌کی غرغیزلره اطلاق اولنور ایدی . صکره‌لری قبار طایلر دخی اونام ایله یاد اولنمدیلر . کورجیلر قبارطایلره قومشو بعض ترك قبائلیدر .

مذکور محاربه‌لردن صکره هونغورلر غرب طرفلرینه کیتمشلر ایدی . اورالرجه‌ده باچیناقلرك هجوملرینه وسائر

بعض فلاکتلره تصادف ایتمکله مواقع متعدده‌ده کشت وگذار وصکره‌لری اردل دینلان ترانسلونیا و موریا حوالیلرنده قرار ایلدیلر ٠

- ٣٥ -

اریانه واریلر

اریانه بلاد قدیمه‌یی حاوی بردائره‌یه واریلر یاخود اریانه‌لیلر هندیٔ اوروپی قبائل اصلیه‌سندن منشعب امم متعدده‌نك اسباطنه منسوب برنامدر ٠ اریلره اریاس دخی دینلور ٠ مقدمه‌ده اشارت اولندیغی اوزره امم مذکوره‌نك جمله‌سی یافث بن نوح علیه السلام اولادندن اولوب اقطار بعیده‌یه ممتد و فروعی اسیانك برقسمیله اوروپا مواقع کثیره‌سنه منتشر اولدیلر ٠

توراتده مذکور اولدیغی اوزره نوح علیه السلامك ذریتی طوفاندن صکره شنعار اراضیسنده تجمع وبرج بابلی بنا ایلدکاری صره‌ده برج منهدم و جمله‌سی روی زمینه منتشر اولمشلر ایدی ٠ یافثك مقدمه‌ده کوستریلان اسباطنك اولاد متولده‌سی اسیای وسطاده وبلاد فارسدن ولایات شرقیه ایله جبال عظیمه‌نك سلسله‌لری ارالرنده

توطن ایلدیلر . موطنلری ترکستان چینی بلادینك حد غربیسی اولان اقسوس نهرینك اسقا ایلدیکی اراضیٔ واسعه‌یه قدر ممتد ایدی . شعوب مذکوره اوموقعلردن سرداریان دینلان دیکسرته وادیسنده کیلسته جبالنك اتکلرینه قدر یایلمشلردر . اورالرده آریلرك ساکن اولدقلری یرلر اریانه‌ یاخود ایریانه نام عمومیسنی الدی . ایران اسمی بوندن مأخوذ اولدیغی مظنوندر . ارياس سنسکریت لغتنده صالحلر دیمکدر .

اریانه فارس قدیم مملکتندن برمقاطعه اولوب شمالاً باقتریانه ، جنوباً ادرنجیانه‌ شرقاً جبل بارو بامیزیا ، غرباً پارثیا ایله محدوددر . عاصمه‌سی اریا درکه الیوم هرات دینلان قصبه‌در .

ابتدا بلاد فارس وهراته اریانه دینلور ایدی . صکره‌لری انتشار قبائلدن ناشی نام مذکور قوه قاف ودجله‌یه قدر ممتد اولان اسیای وسطانك حاوی اولدیغی مجموع بلاده تعمیم ایلدی . هرقانیا پارثیا ، مادی‌ فارس بلادنده اسم مزبورك تعمیمی مؤخر ایدوکی واریانهٔ اصلیه باقتریانه (بلخ) ، صغدیانه (بخارا وخیوه وخواقند) اولدیغی جملهٔ روایاتدندر .

اريانهٔ اصلیه نامی التنده کی شعوب موطن قدیملرندن تدریج ایله اوروپایه قدر یایلمشلردر .

اقسوس نهرینی عبور ایله انتشار ایدن قبیله‌لرك چوغی غالیالولر، کاتیلر، قریلر، وسائر جومریلر اولمغله بونلرك بر قسمی فرانسه، جزائر بریتانیا و بلچیقا وسویسراده‌و بیوك قسمیده ایتالیاواسپانیاده توطن ایلدیلر . اقوام مذکوره تدریج ایله موطن اصلیلرندن حرکتله الی صکره توطن ایلدکلری مواضعه کیدرکن مبدأحرکتلرندن منتهای عزیمتلرینه قدر بر مدت ساکن اولدقلری قریم وطونه سواحلی ایله قسطنطینیه جهتلرنده بعض مستعمرات براقشلردر .

دنشه، توتون، صقالیه (المان) طاقلرینك اوقبائلدن معدود اولدقلری مؤخراً کشف اولندی . اقوام مذکوره پك چوق زمانلر بلاد متوسطه‌یی وطن اتخاذ ایدرك بعده مواطن اخیره‌لرینه‌عزیمت ایلدیلر . استعمال‌ایلدکلری لغات‌ایله وطن‌اصلیلری بیننده مناسبت اصلیه‌موجوددر .

مورخلر قبل‌المیلاد بشنجی عصردن صکره اسیادن طرد اولنان فنه، تاتار، مغول قبیله‌لرندن بشقه اقوامك اوروپا حوالیسنده محاربه‌لرندن بحث ایتمامش اولدقلرینه نظراً امم مذکوره‌نك مهاجرتلری میلاددن مقدم کی

(٢٥٠٠) سنه سندن (٥٠٠) سنه سنه قدر وقوعبولمش اولدیغی اکلاشیله‌یور . اوروپا طرفلرینه هجرت ایدنلرك ماعداسی اولوب موطن اصلیلرنده قالان اقوام اریانیه امم تورانیـه دینلان تاتار ومغول حکمـدارلرینك تحت اطاعتلرنده قالمشدر . بونلر خواقند، خیوه، بخارا وعموم ترکستان سکنه‌سنك اصللریدر . بوکونکی کونده اصل مذکوره منسوب اولانلر تاچیقه نامیله معروف اولوب یدی سکز ملیون نفوسدن عبارتدرلر .

امم اریانیه‌یی نظر تحقیقدن کچوردیکمز حالده فنه، تاتار، ترك، مجار وروسك بعضیلری کبی اصللری اورال سکنه‌سنه منسوب اولانلردن ماعدا اوروپاده بولنـان اهالینك همـان جمله‌سـنی امم مذکوره‌دن کوریرزکه اوروپاده بولنـان امم اریانیه‌نك شمدیکی حالده مقداری (٢١٨٠٠٠٠٠٠) واورال اقوامی (٦٤٠٠٠٠٠٠) نفوسـه بالغدر . لکن اسـتثنا ایدیلان اقوام سـائرهٔ مذکوره‌نك نصـفی مقداری اریانیه قبـائلندن متشعب اولدقلری جهتـله نفوس اریانیه (٦٢٠٠٠٠٠٠) دها زیاده کورینورکه بونك التمش ملیونی امریقاده وایکی ملیونی اوسیانیکاده‌در . بناءً علیه اریلرك اسیاده بولنان عجم، ارمنی، کرجی، تاچیقـه، افغان وسـائر شعوبنك

ماعداسی (٥٠٠٠٠٠٠٠) نفوسه بالغ اولور . اطلس طاغلرینك سكنه‌سی كبی افریقاده‌كی برابره شو حسابك خارجنده‌در . هند بلادنده‌كی اریانیه اقوامی پك چوقدر . لكن بونلر سكنهٔ اصلیه ایله اختلاط ایتمش اولدقلرندن تمییزلری ممكن اوله‌مز . اریلره منسوب اولان لغاته متعلق معلومات مختصره مقدمه‌ده ذكر اولندی .

- ٣٦ -

باقتریانه

باقتریانه آسیاده بیوك بر مملكت قدیمه‌در . جنوباً روبامیسوس و بلاد هند، شمالاً صغدیانه، شرقاً ماوراء ایماسه قدر اسكیثیا، غرباً هرقانیا ایله محدوددر . هندقوش طاغلریله باروبامیسوس و نهر اقسوس نواحیلری دخی ملحقاتندن ایدی . باقتریانه الیوم تركستانده واقع بلخ خانلغیدر .

باقتریلر، مادیلر، فرسلر، هندیٔ جرمانیدن بر بطن عد اولنه‌یورلر كه هپسی اریلردن معدوددرلر . لغتلری زندیه‌در . ازمنهٔ قدیمه‌ده باقتریانه شوكت و عظمتی حائز بر مملكت جسیمه ایدی . عمرانی درجهٔ غایه‌ده ایدی .

بعض روایته نظراً فرس دولتنك مهد ظهوریدر ٠ زرداشت مذهبی اوراده ظهور ایلدی ٠

باقتریانه‌نك قاعده‌سی باقتره (بلخ) شهری ایدی ٠ شهر مذکور اقسوس نهرینه منصب اولان باقتروس نهری اوزرنده واقعدر ٠ ازمنهٔ عظمتنده ام البلاد دیو مشهور ایدی ٠

اثور پادشاهی نینوس و زوجه‌سی ملکه سمیرامیس حرباً اوزانی ضبط ایتدیلر ٠

نینوس باقتره‌نك استیلاسنی ارزو ایدرك بر ملیون یدی یوز بیك پیاده وایکیوز بیك سواری و مهمات حربیه‌یی حاوی اون بیك التیوز عربه‌یی بالاستصحاب باقتریانه‌یه طوغری کیدرك طریقك کوستردیکی مشکلات اوزرینه یولده عسکرینی یدی قسمه تقسیم ایلدی ٠ باقتره حکمداری اوقسپارتس نینوسك عزیمتندن خبر الدقده حرب و قتال اصحابنی تدارکه قیام و مملکت اهالیسندن درتیوز بیك قدر عسکر استحضار ایده‌بیلمکله عساکر مذکوره‌یی طاغلرك معبرلرنده پوصویه وضع ایتدی ٠ اثوریلر او معبرلردن کچر ایکن پك بیوك انهزامه تصادف ایدوب یوز بیك قدر تلفات ویردیلر ٠ شو انهزام باقتریلر ارالرنده مثل سائر اولمشدر ٠ لکن نینوسك عسکری قرلمقله دوکنورشی اولمدیغندن

متعاقباً لشکرینی جمع و تنظیم ایله ایلرولیوب باقتریانه یه داخل اولدی . باقتریانه لیلر محاربلرینك کثرتندن و همه ذاهب اولمغله قلعه لره التجا ایلدیلر . نینوس او قلعه لری دائرهٔ تسخیره اولدقدن صکره باقتره شهرینی محاصره ایلدی . شهرك متانتی جهتیله محاصره خیلی وقت اوزایوب زوجه سی سمیرامیسك تحسری قلبنی استیلا ایلدیکندن سمیرامیسی دخی یانه جلب و افکارینی تشویق ایده جك انتظاری ازاله ایتمکله محاصره یی تشدید و تضییقاتی کتدکچه تزیید ایدرك بالآخره باقتریلرك بعض غفلتلرندن استفاده ایله شهرك ضبطنه موفق اولمشدر .

قورش (کیخسرو) ك زماننه قدر باقتریانه ممالکی آثور و بعده بابل دولتی ممالکندن معدود ایدی . کیخسروك زماننده فرس دولتی بلادینه منضم اولدی .

اسکندر یونانینك دارا ایله محاربه سی اثناسنده دارانك امراسندن بسوس نامنده بر شخص افندیسنك قتلیله مملکتنی استیلا افکارینه دوشدیکندن دارایی جرح والتون زنجیر ایله بند ایدرك برعربه درونه بالادخال یول اورطه سنده براقدقدن صکره باقتره یه کتمشیدی . دارانك مجروحاً وفاتنی متعاقب اسکندر باقتره یی دخی استیلا ایدی .

اسکندرك وفاتندن صکره باقتریانه و صغدیانه بلادنده

استاساتور نام ذات والی ایدی. بلاد مذکوره هجرتدن (۹۳۳) سنه مقدم سلفیکه مملکتنه التحاق ایتمشدر. (۸۷۸) تاریخنه قدر سلفکیلره تابع اولوب انتیوخس ثیوسك بلاد مرقومهده والیسی بولنان ثیودوتس او تاریخده انتیوخس ثیوسك دائرهٔ اطاعتندن خروج وبرحکومت مستقله تشکیل ایلدی.

- ۳۷ -

باقتریانهده ثیودوتس وایوثیدموس حکومتلری

قبل الهجره

(۷٤۸ - ۸۷۸)

ثیودوتس باقتریانه حوالیسنی ضبط ایتدکدنصکره اشکانیان دولتی ایله خیلی محاربهلری وقوعبولمش و (۸٦٥) ده فوت اولمغله یرینه ایکنجی ثیودوتس چکمشدر.

ایکنجی ثیودوتس سلفکیه دولتی حکمداریله محاربه ایتمك اوزره اشکانیان دولتی ایله اتفاق ایلدی. مورخ

بوستیانوسك روایتنه كوره اوتاریخلرده باقتریانه مملكتی بیك قدر مدینه‌یی حاوی ایدی . مملكت مزبوره ثیودوتس اعقابی یدلرنده قالمیوب (٨٤٣) تاریخنده مغنیسالو ایوثیدموس نام ذاتك ید ضبطنه كچدی .

ایوثیدموس نائرهٔ حربی پارلادوب هنده قدر اطالهٔ دست استیلا ایتمشدر . (٨٢٨) سنه سنده سوریا حكمداری بیوك انتیوخس عسكرله باقتریانه حوالیسنه یوریدكده ایوثیدموس مقابله یه چقدی ایسه ده منهزم اولدیغندن انتیوخسك اطاعتنده بولنمق و صغد بلادینه منتشر بدویلری دفع ایتمك اوزره مملكتك یدنده قالمسنی نیاز ایتمكله انتیوخس بو صورتی بالقبول باقتریانه مملكتنی ایوثیدموسه ترك ایدرك اورادن هنده عزیمت ایلدی . انتیوخسك غوائل اخیره سی اثناسنده ایوثیدموس سلفكیلرك بویندریغی التندن چقوب استقلال سابقنی اعاده و مملكتنه مجاور بولنان باروپیسوس (هندقوش) بلادیله هندستانك برقسمنی استیلا ایدی ویردی .

ایوثیدموسك وفاتنده یرینه جلوس ایدن اوغلی دیمتریوس فتوحاتجه باباسنك مسلكنه سلوك وبتالینه مقاطعه سیله بلاد هند سواحلنده كی محللری استیلا ایلدیكندن نامی هند پادشاهی دیو اعلان ایلدی .

دیمتریوسك هندستانده کتمش اولدیغی محلره اسکندر یونانینك کیده مامش اولدیغنی استرابون روایت ایده یور .

دیمتریوسك وفاتنده کندوسنه خلف اولان میندروس دیمتریوسك مسلککندن ایرلیوب فتوحاته اعتنا ایله ملکنی شرقاً بلاد چینه قدر توسیع وشان مملکتی تزیید ایلدی .

(۸۰۳) تاریخنده میندروسه خلف اولان ایفقراتیداس باباسنك فتوحاتی سایه‌سنده نامنی ملك اکبر دیو اعلان ایتمشدر .

ایفقراتیداس (۷٦۹) سنه‌سنه قدر باقتریانه‌ده حکومت ایلمش اولدیغی حالده او تاریخده اوغلی ایفقراتیداس قیام و پدرینی اعدام ایله مملکتنی غصب ایتدی شونك خلفك زماننده اشکانیان دولتی باقتریانه ممالکنه تسلطله بین الاهالی فتن و فسادات عظیمه دخی یوز کوستردیکندن باقتریانه مملکتی پارچه پارچه اولوب هر پارچه‌سنده بر حکومت مستقله تشکل ایتمکله ایفقراتیداس یدنده نفس باقتریانه‌دن بشقه بر یر قالمدی . شو اختلال و انقسام اثناسنده باروپیسوسك جنوبنده اریه و هندوس وادیسنده واقع نیسابور شهرنده هندوس حکومتلری تشکل ایدرك بو حکومتلر (۷٤۲) سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر .

باقتریانه حکومت باقیه‌سی ایکنجی ایفقراتیداسك

يدنده قالمش ایسه‌ده (٧٤٨) سنه‌سنده اشکانیان دولتنك هجوم و استیلاسیله منقرض و ممالکی مضبوط اولدیغی کبی آریه و هندوس حکومتلریده (٧٤٢) تاریخنه قدر دوام ایده بیلوب او تاریخده کاملاً اشکانیان دولتی ممالکنه منضم اولدی .

سکزنجی فصل

هایکانیه قطعه‌سی جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

هایکانیه جغرافیاسی . هایکانیه دولتی . ارشکیان دولتی .

- ٣٨ -

قطعهٔ مذکوره‌نك جغرافیاسی

شو قطعه اسیای غربیه‌ده واقع بر دائره‌در . تقلبات کثیره‌یه تصادف ایلدیکندن صورت دائمه‌ده حدود حقیقیه‌سی تعیین اولنه‌مز .

قطعهٔ مذکوره ممالکی اون ایکی ولایت و ١٨٠ ناحیه اولوب ولایت مرکزیه‌سی ارارات ایدی .

مقاطعاتی : ارکایسینه ، سقاسینه ، قطرذینه فاسیانه کایثینه ، صوفینه ، خورزینه ، بکرایداندینه ، کوته ،

کرانتینه‌ده ، اربالیسنه ، اوتینه ، اوبارینه ، تاووخه ، سقیثینه ، سانه نامیله یاد ایتدکاری شهرلر ایدی .

انقلابات دهور وتقادم عصور جهتیله او نامر التنده بولنان مقاطعه‌لرك كرك موقعلری وكرك اسملری درلودرلو تبدلاته تصادف ایتدیکندن چوغی اقوام اصلیه‌سیله برابر منسی وخراب اولمشدر .

قطعهٔ مذکوره‌یی یوکسك طاغلرك سلسله‌لری قطع ایدرلر . شو طاغلرك بعضیلرینك اوزرلرنده هر وقت قار بولنور . بو قطعه‌ده‌کی ارارات طاغلرینك بیوکی حورث وکوچوکی حویرث نامیله موسومدرلر . بیوکی سطح بحردن (١٧٢٦٠) وارس اووه‌سندن (١٤٠٠٠) قدم مرتفعدر . اوزرنده اوچ بیك قدم مقداری محل هر وقت قار التنده‌در . کوچوك ارارات بیوکندن خیلی الچقدر . ایکیسی بیننده بر بیوك دره واقعدر . طوروس طاغلرینك سلسله‌لری دخی قطعهٔ مذکوره‌یی قطع ایدرلر .

شو قطعه‌نك تقادم زمان جهتیله اهالیٔ اصلیه‌سی بیوك بیوك تبدلاته تصادف ایدرك ترکلر ، فرسلر ، روملر کردلر کبی اقوام کثیره ایچلرینه قارشمش ومقدارجه اقوام مذکوره اهالیٔ قدیمه‌یه قات قات غلبه ایدرك بشقه

محلّردن بر قطعه‌یه عزیمتله توطن ایدنلر عراقیلر، سوریه‌ لیلر، مصرلیلر کبی توطن ایتدکاری مملکتلره نسبتله شایعـه قازاندقلری مثللو اقوام سـائره‌دن او قطعه‌یه یرلشـوب متوطن اولانلرك هپسی قطعه اسمنه نسبتله شهرت ویرمش اولدقلرندن اهـالئ اصلیه‌دن شمـدی شخص واحدك بیله تخصیص وارائه‌سی دائرهٔ امکاندن خارجه چیقمشدر .

- ٣٩ -

هایکانیه دولتی

قبل الهجره

(٢٧٢٩ — ٩٤٩)

بو دولت هایکوس بن توجرمه بن جومر بن یافث بن نوحدن ابتدا ایدر .

بعض مورخلرك یازدقلرینه کوره برج بابل یاپیلور ایکن هایکوس بابل حکمداری نمرود طرفندن او بنانك انشاسـنه نظارت ایدنلرك بریسی ایدی . زیر دسـتنده اولانلرك کندوسنه سجده ایتملرینی نمرود امر ایتدیکندن

هایکوس قبول ایتمیوب باشنده بولنان اوچیوز قدر غلبه لکله جهت شمالیه یه طوغری عزیمت وجبل ارارات قربنده بر مدینه انشاسیله اوراده توطن ایلدیلر . مدینهٔ مذکوره هایکا شمار نامیله موسوم اولمشیدی . هایکوسک مدینه‌سی دیمکدر .

هایکوس اومدینه‌ده اولان اهالی‌یه حکمدار اولدی . بدایت حکومتی هجرتدن (۲۷۲۹) سنه مقدم ایمش . تبلبل السنه وقعه‌سیله شو تاریخ اراسنده خیلی تفاوت اولوب بعض مورخلر هایکوسه درتیوز سنه عمر کوسترمش اولدقلرینه نظراً تاریخ مذکوره صحت نظریله باقله‌مز . کذلك دولت مشار الیهانك معاصری بولنان ملوك سائره ایله میانه‌لرنده جریان ایدن وقایعجه بعض تاریخلرك کوستردکلری زمانلر بینلرنده دخی تفاوت کورینه‌یور . مع مافیه بونیده ازمنهٔ قدیمه تاریخنك صحتی وجهله مضبوط اولمیان قسملری کبی « العهدة علی الراوی » دیه‌رك کتابمزه درج ایلدك .

بو دولتك مؤسسی و برنجی حکمداری ذکر اولندیغی اوزره هایکوسدر . بدایت حکومتندن سکسان بر سنه صکره فوت اولوب یرینه اوغلی ارمیناق جلوس ایلدی .

ارمیناق اخوانیله برابر مرکز حکومتلرینك شمال

جهتنه كچدیكندن اورایی ارکاس تسمیه ایلدیلر . بوندن صکره برادرزاده‌لری تکثر ایتمکله مثانافاسیون ، خوریون ، باظیون نامرله اوچ طائفه‌یه منقسم اولمشلردر .

ارمیناق حکومتنك قرق دردنجی سنه‌سی وفات ایدوب اوغلی ارماریوس یرینه اوطوردی . اوده قرق وخلفی بولنان اوغلی اماسیوس اوتوز ایکی سنه حکومتله وفات ایلدیکندن اماسیوسك بیوك اوغلی کیغام مسند نشین حکومت اولدی (٢٥٢٠) .

کیغام اللی واوغلی حارموس اوتوز برسنه حکومت ایلدیلر . حارموسك وفاتنده اوغلی ارام سریر حکومته جلوس ایلدی (٢٤٤٩) .

ارامك زماننه‌قدر مورخلر هایکانیه دولتنك وقوعاتنه دائر شایان بیان اوله‌جق اهمیتلی برشی کوسترمیورلر . شوقدرکه ارام جلوس ایدنجه‌یه دکین اسلافی اتساع ومحافظهٔ مملکتجه اقتدارسز اولدقلرندن ملکلری مجاورلرینك ایادیٔ اغتصابلرنده قالمشیدی . ارام حکمدار اولدقده دست اقتداریني اطاله وتجاوزات خارجیه‌یی ازاله ایله برابر اعداء دولتك غصب ایتمش اولدقلری یرلری بربر اللرندن الدقدن صکره ید فتوحاتنی دها ایلرویه اوزاته‌رق قبادوقیایه‌قدر استیلا

واو جوارده مازاقا شهرینی بنا ایلدی • صکره‌لری شهر مذکوره قیصریه نامی ویرلمشدر • ارامك وفاتنده یرینه اوغلی قارا جلوس ایلدی (٢٣٩١)•

اثور ملکه‌سی سمیرامیس قارا ایله همعصر اولدیغی بعض تاریخلرده محرردر • لکن سمیرامیس قارادن خیلی مقدم اولدیغی اثور تاریخلرندن اکلاشلمغله بو بابده اولان اختلاف سمیرامیس بحثنده درج اولنمشدر •

القول علی زعمهم قارا حسن وجمالده یکتا اولدیغندن اوصافنك شیوعی سمیرامیسی هواسنه جذب ایدرك ملکهٔ مشار الیها تزوج ارزوسنه دوشدیکی حالده قارادن موافقت کوره‌مدیکی جهتله علیهنه اعلان حرب ایلدی• عندالمحاربه قارا مقتولاً وفات ایتمشدر (٢٣٦٥)•

سمیرامیس معشوقنك جنازه‌سنه ماتم طوتدقدنصکره قارا حقنده‌کی غدرینی اوغلی قارطوسك تلطیفیله تعدیل افکارینه دوشدیکندن قارطوسی باباسنك اسمیله تسمیه وهایکانیه حکومتی سریرینه اجلاس ایلدی • سمیرامیس شمیرامکرد مدینه‌سنی‌او صره‌ده بنا ایتمشدرکه شهر مذکور مؤخراً وان نامیله شهرت بولمشدر • سمیرامیسك غلبه‌سندن صکره هایکانیه دولتی دولت اثوریه‌نك دائرهٔ اطاعتنه داخل اولدی • قارطوس مقتولاً وفات ایدوب اوغلی

قانوشاوان سن شبابه واردقده اثور حکمداری بیلوس کندوسنه جزیه ویرمك شرطیله قانوشاوانی دولت مشار الیها سریر حکومتنه اوطورتدی (٢٣٤٧)

قانوشاوان امور دولتك تدبیرینه دوام ایدرك حذاقت ودرایتیله حکومتك استقلال سابقنی بالاعاده حکمدار مستقل اولدی . والتمش اوچ سنه حکومت ایتدکدن صکره بلا ولد وفات ایتمکله هایکوس نسلندن بارد نامنده برذات حکمدار اولدی (٢٢٧٤) .

باردن بیوك دیقرانه قدر قرق نفر ملوك مسندنشین حکومت اولمشلردر . مورخلر مدت مذکوره ده حکومت ایدن ملوکك اسامی وتاریخ جلوسلرینی کتابلرینه درج ایدوب لکن تاریخچه اهمیتی حاوی وقایع ملکیه لرندن بحث ایتمیورلر .

ملوك مشار الیهم بونلردر

اسامئ ملوك		تاریخ جلوس
بارد		٢٢٨٤
ارباق		٢٢٣٤
ظافان		٢١٩٠
بارناق	١	٢١٥٣

اسامئ ملوك		تاریخ جلوس
سور		۲۰۹۰
هافانان		۲۰۵۵
فاشداذ		۲۰۲۵
هایکاق	۱	۲۰۰۳
فامباق	۱	۱۹۸۵
ارناق		۱۹۷۵
شافارس	۱	۱۹۵٤
نوادیر		۱۹٤۵
فسدام		۱۹۲٤
کار		۱۹۱۱
کوراق		۱۹۰۷
هراند		۱۸۸۹
انصاق		۱۸٦٤
کلاك		۱۸٤۹
هورو		۱۸۱۹
ظارمیر		۱۸۱٦
شافارش	۲	۱۸۰۲
برج	۱	۱۷۵۹
اریون		۱۷۲٤

اسامئ ملوك		تاريخ جلوس
برج	٢	١٦٩٧
باظون		١٦٥٧
هو		١٦٥٧
هوساق		١٥٦٣
قامباق	٢	١٥٣٢
كايناق		١٥٠٥
بارنافاس	١	١٤٥٠
بارناق	٢	١٤٢٧
اسقاورطى		١٣٨٧
باروير		١٣٧٠
هراچيا		١٣٢١
بارنافاس	٢	١٣٠٠
باجويج		١٢٨٢
قورناق		١٢٥٢
بافوس		١٢٤٤
هايكاق	٢	١٢٢٧
پرفانط		١١٩١

پرفانطك وفاتنده بيوك ديقران جلوس ايلدى (١١٨٧) • ديقران فرس پادشاهى كيخسرو ايله معاصر

ومتحد ایدی . دیقران دیلم اهالیسی ایله محاربه وحکمدار-
لرینی قتل ایتمشدر . دیقران کرد شهرینك مؤسسی بودر .
همشیرهسنی کیخسروه تزوج ایتمش اولدیغی حالده صکره
ارالرنده برودت یوز کوستردیکندن مزبورهیی جلب ایله
شهر مذکورده اقامه ایلدی . دیقرانك وفاتنده اوغلی
فاهاکن حکمدار اولدی (۱۱٤۲)

فاهاکندن صکره وانه قدر حکومت ایدن اسملری
اتیده محرر بش ذات اصحاب اقتداردن اولمدقلرندن بونلرك
تاریخچهء ذکره شایان وقایع مهمهلری یوقدر . فاهاکنك
خلفی اراقاندر .

ملوك مشار الیهمك جدولی

اسامیء ملوك	تاریخ جلوس
اراقان	۱۱۱۵
نیرسیح	۱۰۹۷
تاریح	۱۰٦۲
ارموك	۱۰۱٦
بایقام	۱۰۰۷
وان	

وان (۹۹۳) تاریخنده جلوس ایدوب شمیرانهنك

بنا ایتمش اولدیغی شهرك عمارتنی تجـدید و تزیین ایتمکله نامنه نسبتله وان تسمیه ایلدی . وفاتنده یرینـه اوغلی واحه چکمشدر (٩٧٣)

واحه اعمال ملکیه و ادارهٔ سیاسیه جه مشهر ایدی . معاصری بولنان اسکندر یونانینك فرس دولتیله وقوع بولان محـاربه‌لرنده عسکرله فرسلره معـاونت ایلدیکندن اسکندر بالمحاربه واحه‌یی بوزدقدن صکره قتل وملکنی ضبط ایتدی (٩٤٩)

بیك یدییوز سکسان سنه‌دن برو ممتد اولان هایکانید دولتی واحه‌نك مقتولیتیله منقرض اولمشدر .

دولت مشار الیهانك ترتیب مذکور اوزره اسامی و تاریخلری بعض مورخلرك یازدقلری شیلردر . اثور بحثنده کوستر- لدیکی اوزره اوروپالولرك خرساباد خرابه‌لرندن چقاردقلری اثار عتیقه اوزرنده منقوش یازولر ارالرنده سـارغونك اساندن اولمق اوزره محرر وقوعات کوسترکه شو مورخلرك افادات مذکوره‌سـنده چوق یکلشلق واردر . زیرا سارغون قبل الهجره (١٣٤٣) تاریخنده جلوس ایدوب زماننده (ارنز) وانك وفاتنـدن صکره اوعلی (اسا) حکمدار اولدیغی اثار عتیقـهٔ مذکوره اوزرنده‌کی یازولردن استنباط اولنمشـدر . بالاده محرر جدولنده

سارغون زماننه مصادف حکمدار (باروير) اولدیغی مندرجدر . آثار مذکوره اوزرندەکی وقوعات میانندەکی اسملرك صحتی بی اشتباه اولدیغنه نظراً ذکر اولنان تاریخلرده یاکلشلق اولەجغی بدیهیدر .

- ٤٠ -

ارشکیان دولتی

قبل الهجره

(١٩٤ — ٧٧٤)

هایکانیه قطعەسنی اسکندر استیلا ایتدکدن صکره کندوسنك و اعقابنك والیلری اداره ایدوب شو اداره (٩٤٩) دن (٧٧٤) سنەسنەقدر دوام ایلدی . قطعهٔ مذکورەیی اشکانیان ملوکندن اردوان سلفکیه دولتی یدندن اخذ ایتدکه ممالك اشکانیانه ضم ایلمش وحین ضبطنده سلفکیه دولتنك اوراده والیسی بولنان اردافاستی حکومتنده ابقا ایتمشیدی . اردوانك حفیدی مهرداد اشکانیان تختنه اوطوردقده اردافاستی طرد واقرباسندن اغرشاکی حکمدار تعیین ایلدی (٧٧٤) .

اغرشاك بلاد هيكانيه‌نك عاصمه‌سی اولان اردش شهرنده مسند نشين حكومت اولمشدر . او صره‌ده رومالولرله متفق اولان تفليس واليسی موريله كس ملل متجاوره‌نك اعانه‌لريله بر قوهٔ عسكريه تدارك ايدرك اغرشاك ايله ميدان محاربه‌يه ايندی ايسه‌ده منهزم اولوب يدنده‌كی دائره دخی اغرشاكك يد استيلاسنه كچدی . واغرشاك فوت اولدقده اوغلی ارشك حكمدار اولدی (٧٥٣) .

ارشك پونتوس (طربزون) حكومتنه غلبه ايدرك غلبه‌سنی حاوی قره دكز جوارنده بر محله طاشدن بر تمثال نصب ايلدی . كندوسی پت پرست اولديغندن مذهبی خارجنده بولنانلری تعذيبدن خالی اولمديغی جهتله يهود طائفه‌سنی پتلره طاپنغه اجبار ايدوب ختانی ويوم سبته حرمتی ترك ايتملرينه اصرار كوسترمشدر . وفاتنده اوغلی برنجی ارداشيس مسند نشين حكمداری اولدی (٧٣٦) .

برنجی ارداشيس شجاعتله متصف وحربه مائل ايدی . حرباً وقوعبولان فتوحاتيله دائرهٔ ملكنی توسيع ايدرك بلاد رومه داخل اولديغی كبی ازدولريله روم جهتنده‌ده كچوب اسپارته ورومالولرله بالمحاربه مظفراً عودت ايتدی . بر درجه‌يه قدر اقليم فرسه‌ده تقدم

ایتمکله اشکانیان یدنده بولنان جزیرهٔ مابین النهرین قطعه سنده کی دیاربکر ، اورفه ، رأس العین ، نصیبین شهرلرینی نزع و کندی ممالکنه ضم ایدوب اوغلی دیقرانی اردشده حکومته قائمقام بالتعیین کندوسی جزیرهٔ مابین النهرین قطعه سنده بولنان مه پین (نصیبین) شهرینی عاصمه اتخاذ ایتمش اولدیغی حالده آسیای صغری سفرینه کیدرکن اثنای راهده براختلال عسکری وقوعبولدیغندن تخلیص نفس ایچون اردشه فرار ویولده مقتولاً وفات ایتمشدر (۷۱۱) .

دیقران پدرینك وفاتنی متعاقب انشته سی مهردادی اردشده اقامه و کندوسی نصیبینه کیدرك پدرینك مقامنه جلوس ایلدی .

دیقران مهرداد رفاقتیله رومالولر اوزرلرینه عسکر سوق ایدوب خیلوجه غلبه یه مظهر اولمش وبالذات دخی عزیمتله رومالولرك بیوجه بر اردولرینی مغلوب وپریشان ایتمشدر . کوستردیکی غلبه وسلفکیه دولتنك رومایه قارشو دوچار اولدیغی اضطراب اوزرینه سوریا کبرانی اداره لرینی دیقرانه حواله ایتمکی تصور ایلدکلرندن وقوعبولان اشعار وموافقتلرینه مبنی عسکرله کیدرك سلفکیه حکمداری انتیوخسی طرد ویرینه وکیل

تعيين ايلدكدنصكره قدسه عزيمتله يهود طائفه سندن خيلوجه اسير الوب نصيبينه عودت ايلدى ٠

بوندنصكره مهردادى قپادوقيا واسياى صغرايه كوندروب مهرداد عسكرله قاضى كوينه قدر عزيمت والتمش قدر كمى ضبط ايله ايچنده كيلرينى اعدام ايدى ويردى ٠ بعده روما حكومتنك سرعسكر لوكيللاس قومانداسيله سوق ايلديكى اردو مهردانه غلبه واسياى صغراده المش اولديغى يرلرك چوغنى استرداد ايتدى ٠ شو غلبه اوزرينه مهرداد اردش طرفلرينه چكيلوب روماليلر طرفلرندن مهردادك كندولرينه تسليمى ديقرانه تكليف اولندى ايسه ده ديقران عدم موافقتله مهردادى يوز بيك عسكرله پونتوس اوزرينه كوندردى ٠ لوكيللاس دخى عساكر كليه ايله ديقران يدنده بولنان دياربكر شهرينه هجوم وتضييق ايدرك ديقران هرنقدر مدافعه ده بولندى ايسه ده غلبه ايده مديكندن منهزماً فرار ولوكيللاس دياربكرى ضبط ايتمشدر (٦٩٣) ٠

لوكيللاس دياربكرى ضبط ايتدكدنصكره ديقرانك عاصمه سى اولان نصيبين اوزرينه يوربوب اوراده بولنان برادرينى طرد ونصيبين شهرينى دخى استيلا ايلدى ٠

شو وقوعاتى متعاقب ديقران بر طرفدن ومهرداد

دیکر طرفدن بر قوۀ کافیه جمع ایدرك لوکیللاسك اوزرینه هجوم و بالمحاربه غلبه ایتمکله دیاربکر و نصیبین شهرلرینی استرداد ایلدیلر (٦٩١) .

لوکیللاس مغلوبیت اخیره‌سندن طولایی روماجه سر عسکرلکدن بالعزل یرینه تعیین اولنان پومپه بعض محللری ضبط ایتدی . لکن دیقران پومپه‌یی تلطیف و اغفال ایله دفع ایدوب بعده روماللولرله وقوعبولان محاربه‌ده غلبه وغیب ایتمش اولدیغی یرلری اللرندن نزع ایتدی . و دیقرانك وفاتنده اوغلی اردوازط ارشکیان سریر حکومتنه اوطوردی (٦٦١) .

اردوازط اوائل حکومتنی غفلتله کچوروب صکره عقلی باشنه کلدیکندن زمان غفلتنده ایادئ اجانبه کچمش اولان محللری کیرویه المغه موفق اولدیغی اثناده روما سرعسکری انطونیینك کایتلو عسکرله اسیا طرفلرینه یوریمسی اوزرینه اردوازط ظاهرده روماللولرله و کزلیجه اشکانیان دولتیله بالاتفاق کوستردیکی معاملات منافقانه‌نك انطونیین طرفندن حس اولندیغی جهتله ارالرنده خصومت تحقق ایدرك مغلوباً مصره فرار و اوراده مقتولاً وفات ایتدی (٦٥٧) .

اردوازطدن صکره دیقرانك برادری ارشام ارشکیان

دولتی سریرینه اوطوردی . ارشام جلوس ایتدیکی وقت دولتنه متعلق ممالکك چوغی روماللرك ایادیء استیلالرینه چكمشیدی . اشكانیان دولتیله برلشوب روماللری دائرهء ملكندن چقارمش ایسه ده ممالكنك بعضیسی اشكانیان دولتی یدینه چكمش وقیصر اوكوست (اوغستوس) فرسلرله محاربه ایچون بلاداثوریایه طوغری یوریدكده اهالینك التماسیله ارنوازطك اوغلی ایكنجی دیقران ارشكیان حكومتی تختنه اوطوردلمشدر . ارشامك فوتنده یرینه اوغلی ابقار جلوس ایتدی (٦٢٨) .

ابقارك جلوسنه قدر ارشكیان دولتنك عاصمهسی نصیبین شهری ایدی . لكن نصیبینه جوار محللر ارشام زماننده روماللرك مداخلهلرینه هدف اولدیغندن ارتق نصیبینك عاصمه اولمغه صلاحیتی قالمدیغی جهتیله ابقار مركزینی ادس (اورفه) شهرینه تحویل ایدوب روماللرك دائرهء اطاعتلرینه داخل اولمشدر . ابقارك وفاتندن صكره ارشكیان حكومتی خیلی تنزل ایلدیكندن اورفه، نصیبین رأس العین، دیاربكر شهرلری روماللرك زیر حمایهلرنده و (اوزهروان) نامی التندهبردائرهء مخصوصهعداولنهرق روماللرك بر ولایت ممتازهسی اولمش وشوولایتك حكومتی ابقار عنوانیله یاداولنمشدر . ابقار حكومتی قبل الهجره

(٤٠٧) تاریخنه قدر ممتد اولدی . لکن حکمدارلرینك اسملری و تاریخنده متعلق وقوعات ملکیه وسیاسیه‌لری تواریخ شرقیه وغربیه کتابلرینك هیچ بریسنده مضبوط دکلدر .

ابقار (٥٨٤) تاریخنده وفات ایتدیکندن اوزه‌روان دائره‌سی روما ایمپراطورلغی حمایه‌سنه داخل اولدیغی کبی ارشکیان ممالکی دخی دوچار اختلال اوله‌رق برطرفی ابقارك اوغلی انامك ودیکر طرفی همشیره زاده‌سی سنادرخك ید اداره‌سنه کچمشدر . ممالك مذکوره‌ده مقدمجه دین نصرانیت شایع اولوب ابقار دخی دیانت مسیحیه‌یی قبول ایتمشیکن انام ایله اهالینك اکثریسی بت پرستلکه رجوع ایله خرستیان اولانلرك چوغنی اعدام ایلدیلر .

بونلردن صکره ارشکیان حکمدارلغنك استقلالی زائل اولمغله (٥٦٣) تاریخنده ارشکیان عائله‌سندن هرامیست نامنده برذات حکمدارلغه نائل اولدی . لکن اشکانیان دولتی ایله ارالرنده اوزون اوزادی مجادله وقوعبولدیغندن زمان حکومتی امتداد ایده‌میه‌رك حربده مقتولا وفات ایتمشدر (٥٦٢) .

هرامیستك وفاتی متعاقب ارشکیان ممالکی روملرله

فرسلرك سهام تعرضلرينه هدف اولقدن خالی اوله مامشدر . قنغی بریسی غلبه ایدر ایسه انك زیر حمایه سنه چوب ارشکیان عائله سنك تاریخ انقراضی اولان قبل الهجره (١٩٤) سنه سنه قدر حال بویله کتدی .

هرامیستدن صکره ارشکیان دولتنك انقراضنه قدر ممالك مذکوره ده حکومت ایدن ذوات بونلردر .

اسامی ملوك		تاریخ
دیریت		٥٦٢
کوچوك دیقران		٥٦٠
دیریت (ثانیا)		٥٥٨
یرفانت	١	٥٥٤
ارداشیس	٢	٥٣٤
اردوازط	٢	٤٩٣
دیران	١	٤٩١
دیقران	٣	٤٧٠
سهموس		٤٤٠
خسرو	١	٤٠٨
درتادس		٣٣٦
خسرو	٢	٢٧٨
دیران	٢	٢٦٩

اسامی		تاریخ
ارشك		٢٥٩
پاپ		٢٤١
فارسناد		٢٣٨
اغرشاك	٢	٢٣٤
خسرو	٣	٢٢٣
فرامشابوح		٢٣٠
خسرو (ثانیا)		٢٠٨
شابوح		٢٠٧
اردشیر		٢٠٠

اردشیرك بدایت حکومتندن التی سنه کچدکده ممالك مرقومه‌یی دولت ساسانیه استیلا ایلدیکندن ارشکیان حکومتی قبل الهجره (١٩٤) سنه‌سنده منقرض اولمشدر . دولت مشارالیها اشکانیان ملوکی عائله‌سندن تشعب ایتمش اولمغله فرس دولتی فروعندن معدوددر .

ساسانیانك ارشکیان ممالکنی استیلالرندن صکره کندو طرفلرندن منصوب والیلره حواله ایدیله‌رك هجرتك اون التنجی سنه‌سنده حضرت عمر رضی الله تعالی عنه افندمزك سر عسکرلرندن فتوح شامه مأمور ابو عبیدة بن الجراح رضی الله عنه حضرتلرینك امریله عثمان بن ابی العاص او حوالینك بعض محللرینی ضبط ایتدی . بوندن صکره‌سی کتاب ثانیده یازیله‌جقدر انشاالله تعالی .

طقوزنجی فصل

اسیای صغری جغرافیاسیله اقوام و قرون اولی تاریخی

اجمالاً جغرافیا واقوام • میسیا • لیدیا • قاریا • لیسیا • بثینیا • پامفلیا • پیسیدیا • سیلیسیا • قپادوقیا • پافلاغونیا • فریکیا • پونتوس •

– ٤١ –

اسیای صغرانك اجمالاً جغرافیاسی واقوامی

اسیای صغری قطعه‌سی اناطولی نامیله معروفدر • اناطولی لفظ یونانی اولوب مشرق معناسنه‌در • شو قطعه بیوك ومستطیل برشبه جزیره درکه اسیا قطعه‌سنك جهت غربیه‌سنده واقعدر • بناءً علیه بوکا اسیای غربی دخی دنیلور • ازمنهٔ قدیمه‌ده اناطولی اسیای صغرانك قسم غربیسنه اطلاق اولنورایدی • شو اطلاق روماللرك استیلالرندن صکره دائرهٔ مذکوره‌نك جمله‌سنه تعمیم ایلدی •

اسیای صغری شمالاً قره دکز، غرباً بوسفور

(استانبول بوغازی) و مرمره دکزی، شرقاً سوریه و جزیرهٔ مابین النهرین و کردستان، جنوباً اق دکز ایله محدود و عرض شمالینك اوتوزالتی درجه سندن قرق ایکی و طول شرقینك یکرمی التی درجه سندن قرق بر درجه سنه قدر ممدوددر. مساحه سی ایکیوز اون ایکی بیك میل مربعی، معظم طولی یدیوز، معظم عرضی درتیوز میلدر.

اناطولی ساحللرینك بوسفور قربنده واقع قره دکز جهتنده کی برکوچوك قسمندن ماعداسی مرتفع و غیر منتظمدر. اطرافنی سور کبی طاغلر و سلسله لر احاطه ایتمشدر.

طوروس طاغلری اسیای صغرایی قطع ایله فراته قدر امتداد ایدر. قطعهٔ مذکوره درونده پك چوق طاغلر وسلسله لر اولوب اکثر محللری اورمانلر ایله مملودر.

طاغلرندن بعضیلرینك اوزرلرنده هروقت قار بولنور. شو طاغلرك الك یوکسکی ارکی طاغدرکه جبل مذکور قیصریه یه اون میل مسافه بعدنده در. سطح بحردن ارتفاعی اون اوچ بیك وجوارنده کی اووه دن یوکسکلکی طقوز بیك قدمدر.

اسیای صغراده پك چوق معدنلر، بحیره لر، نهرلر واردر. بحیره لرك الك مشهوری استرابونك تاتا نامیله

یازدیغی توزغول بحیره‌سی در . شو بحیره قونیه‌نك یتمش میل شمال شرقیسنده واقع اولوب طولی اللی بش و عرضی اون میلدن اون بش میله قدر مختلفدر . انهار مشهوره‌سی هالیس (قزل ایرماق) ، سادوس (سیحان) ، پیرموس (جیحان) ، کاکوس (باقر چایی) ، هرمس ، مندر نهرلری اولوب مشهور شهرلری ازمیر ، خداوندکار ، طربزون ، سیواس ، اطنه در .

اسیای صغری ازمنهٔ قدیمه‌ده میسیا ، لیدیا ، قاریا ، لیسیا ، بثینیا ، پامفلیا ، پیسیدیا ، سیلیسیا ، قپادوقیا ، پافلاغونیا ، فریکیا ، پونتوس نامله‌یله اون ایکی مملکتی حاوی ایدی .

ممالك مذکوره‌نك اقوام و مواقع وجغرافیاسی و هر بریسنه متعلق معلومات تاریخیه اتیده بشقه‌جه بر درجه‌یه قدر درج اولنه‌جق اولدیغندن بوراده‌کی بحثمز افادات اجمالیه‌دن عبارتدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك سکنه‌سی قوه‌قاف وارام قبیله‌لری و سوریه بلادندن اوراره کتمش اولان قبائل ایدی . قوه‌قافیلرك چوغی ارمن بلادندن هجرت وشمال شرقی قسمنده واقع قره دکز سواحلی ایله قپادوقیا بلادینك بر قسمنده توطن ایدرك غربه قدر ممتد اولدیلر . قبائل

مذکوره اوراره انتقال ایتدکاری وقتلرده حوالئ مذکوره‌ده برطاقم اقوام سامیه وارامیه موجود ایدی.

اسیای صغرانک سکنۀ اصلیه‌سندن معدود اولان سامیلر سیلیسیا، پامفلیا، پیسیدیا، قاریا، لیدیا شعوبنک اقدم واقواسی ایدیلر. قرون عدیده مرورندن صکره اسیای صغرایه قوه قاف طرفلرندن بشقه شعبه‌لر یایلمقله مدت مدیده کچدکده طونه طرفلرنده بولنان هندئ اوروپی امتلرندن قبائل متعدده دخی حوالئ مذکوره‌ده واقع ثراقه بلادیله جهات متجاوره‌سنه هجرت ایلدیلر. بثینیا طرفلرنده توطن ایتمش اولان بثینیلر تروئه محاربه‌سندن صکره اوراره طاغیلان قبائلدن معدود درلر. فریکیاده توطن ایدن فریکیلر ازمنۀ قدیمه‌ده بریکی دیو کسب شهرت ایتدکدنصکره اسیای صغرایه نقل ایلدیلر. اسیای صغری اهالیسندن بی بریکی، لاتوبریکیه، الوبروژ قبیله‌لری غالیا مهاجرلرندندرلر.

قبائل قدیمه‌دن صکره اریلردن بعض شعبه‌لر اسیای صغرایه هجرت ایتمشلردر. پافلاغونیلر اتیلانک تجاوزاتندن صکره ایتالیاده واقع بندقیه بلادندن او طرفلره نقل ایتدیلر. شو قبیله‌لره دها صکره‌لری بشقه طاقملرده قارشمشدر.

یونانیلرك اقوام اصلیه‌لرندن معدود پلازغی قبیله‌سندن هللاینلر مؤخراً اسیای صغرایه نقل ایله او دائره‌ده مستعمرات اتخاذ ایلدیلر. أیونیلر انلردن بر بیوك قسمدر. بناءً علیه بر طاقم مقاطعات أیونیا یاخود اوونیا دیو مشتهر اولدی. اسیای صغرایه انتقال ایدن یونانیلرك چوغی تروئه محاربه‌سندن صکره کلمشلردر. شو مهاجرلرك اقدمی أیولیلر درکه هجرتدن (١٧٤٠) سنه مقدم او حوالی‌یه منتقل اولدقلرندن ساکن بولندقلری بقعه ایولیده دیو شهرت ویردی. قبیلهٔ مذکوره او بقعه‌ده اون ایکی مدینه بنا ایتمشلردر. بو مدینه‌لرك باشلوجه‌لری ازمیر وقومس شهرلریدر. ایونیلر (١٧٠٠) سنه‌سنده ایولیدانك جنوب ولیدیانك غربنده واقع هرمس و مندر نهرلری ارالرنده‌کی بقعه‌ده متوطن اولوب بونلر او بقعه‌ده اون ایکی شهر تأسیس ایلدیلر. افوس، میلیتوس، قولوفون بریانس، فوقیا، سوموس شهرلری انلردن معدود درلر.

یونانیلردن اسیای صغرایه هجرت ایدن دوریلر قبل الهجره سکزنجی عصرده بر طاقم مستعمرات صغیره انشا ایلدیلر. شو مستعمرات ایونیانك جانب جنوبیسنده ایدی. کنیدوس، هالیقرناسوس، قوص مدینه‌لری انلردندرلر.

یونانیلر اسیای صغراده بونلردن بشقه شهرلرده انشا ایلمشلردر . یالکز ملیتوس اوچیوز قدر مستعمرات انشا ایتدرمشدرکه مستعمرات مذکوره‌دن سیزیقوس شهری وبرو بونتید (مرمره) بوغازی ساحلنده واقع ابیدوس و هلسبنتی (قره دکز) ساحلنده سینوب شهری ایله امستریس، کیراسوس، طربزون، خرسون، تپیکابیه، ثیودوسیا او مستعمراتندرلر . بشقه مدینه‌لرك ادلری اونودلمشدر . خرسون، تپیکابیه، ثیودوسیا مدینه‌لری توریدا (قریم) حوالیسنده‌درلر .

اسیای صغری یونانیلرك انتشارینه‌قدر رائحهٔ مدنیتدن بی نصیب ایدی . اودائره‌نك اقوام اصلیه‌سنی لبن تمدن ایله ارضاع ایدن ونشو و نمالرینه خدمت ایلیان یونانیلردر .

- ٤٢ -

میسیا مملکتی

میسیا بوکون قره‌سی دینلان دائره‌نك نام قدیمیدر . شو مملکت اسیای صغرانك جانب غربیسنده ولیدیانك شمالنده واقعدر . حدود قدیمه‌سی چوق کره تبدلاته تصادف ایتمشدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده مملکت مستقله ایکن

جنوباً ليديا، شمالاً پروپونتيد (مرمره)، غرباً ايجيا (اطه‌لر دكزى) ايله محدود ايدى .

ميسيا مملكتى بريسى كوچوك ميسيا ياخود ميسيا هلسبونتى وديكرى بيوك ميسيا اولمق اوزره ايكى قسمدر . كوچوك ميسيا دائره‌سى اوليمپوس (كشيش) طاغندن قره دكز ساحلنه طوغرى ممتد اولوب مرمره دكزى ساحلنك هپسى شو قسمده داخلدر . بيوك ميسيا ائوليده ترواده، پيرغام (برغمه) ايالتلرينى شامل وليديا حدودينه قدر ممتد ايدى . كوچوك ميسياده اون برشهروارايدى‌كه سزيق، سيسلاس، بتييا، لامپاساق، ابيدوس، ايولونيا، ميليتوپوليس اوشهرلردن معدود ايدى . بيوك ميسيا داردانوس، سيجه، لاريسا، اسوس، انتاندروس ادراميت، سسه‌پسى، پيرغام شهرلرينى حاوى ايدى . ائوليده دائره‌سى يونان مهاجرلرندن اوراده مستعمرات اتخاذ ايدن ائولى قبائلنه منسوبدر . سزيقدن كايكوس نهرينه قدر ممتد اولان محللرك هپسى شو دائره‌يى تشكيل ايدر . دائرهٔ مذكوره خيلى بلادى حاوى ومهم شهرلرى لسبوس وتندوس وايكانونيسى مدينه‌لرى ايدى . ائوليلر ايلينك اوغلى ايلوسه نسبت اولنمشلردر . شو قبيله يونانستانده تساليانك جهت شماليه‌سنده ساكن ايكن جنوبه طوغرى

منتشر اوله‌رق بیوتیا وپلوپونیسه اراضیسنه یایلمش وپلوپونیسه ودوری طائفه‌لریله ارالرندن تحدث ایدن منازعات اوزرینه اراضیٔ مذکوره‌ده بارینه‌مدقلرندن قبل الهجره (۱۸۱۱) دن (۱۷٤۲) سنه‌سنه‌قدر میسیاده نامیله کسب اشتهار ایدن حوالیٔ مذکوره‌یه هجرت واورالرده مستعمرات انشاسیله توطن ایلمشلردر .

ترواده ـ شو دائره اهمیت تاریخیه‌یی حائزدر . ترواده مملکتی میسیانك اراضی ساحلیه‌سنی حاوی اولوب شرقاً رودیوس وغرانیقوس، یاخود ایسبوس نهرینه‌قدر امتداد ایدر . ایلیوم (تروئه) شهری دائرهٔ مذکوره‌نك عاصمه‌سی ایدی . تروئه‌نك موقعی دردنیل (چناق قلعه) بوغازی خارجنده ودکزدن اوزاقلغی ایکی عسکرك حرکتنه کفایت ایده‌جك درجه‌ده ایدی . یاقن وقتلره قدر تروئه مدینه‌سنك وجودینه تروئه محاربه‌لرینك شهرتندن بشقه دلیل یوق ایدی . میلادك (۱۸۷۳) سنه‌سنده جرمانیالی دوقتور هانری شلیمن اسیای صغرایه سیاحتله شهر مذکورك موقعنی کشف ایتمش واللی قدم درینلکنده حفریات اجراسیله مصادف اولدیغی خرابه‌لردن بر طاقم اسلحه وزینت ادواتی ومصوغات ذهبیه چقاردیغی کبی تروئه حکمدار اخیری بریاموسك قصر مخصوصی

وشوقصرك اوكنده نبتون واپلونه نسبت اولنان سور وابوابی وشهرك زقاقلریله خانه‌لرینی ودها بعض ابنیه بقایاسنی دخی بولمشدرکه یونانیلرك الهاتندن معدوداولان میزوه‌یه مخصوص اوچ عدد مذبح ویکرمی عدد ینبوع والسنهٔ مختلفه‌دن متعدد لغات ایله یازلمش بر طاقم اثار عتیقهٔ تاریخیه دخی میدانه چقارمشدر . اومیروسك ایلیاده قصیده‌سنده تروئه‌نك موقعی حقنده‌کی تعریفاته نظراً موقع مذکور شمدی پکار باشی دینلان محل اوله‌جغنی اکلاشیلوب هانری شلیمن اوتعریفی دلیل اتخاذایله کشف وتحریاته ابتدار ایتمکله تروئه‌شهرینك موقع قدیمی اوراسی اولدیغنده شك واشتباه قالمامشدر .

یونان کبراسندن ارقادیاده متولد داردانوس نام ذات وطننده ظهور ایدن قحط وغلادن ناشی اوغلی ایدایوس ایله متعلقاتنی الوب ساموثراقه جزیره‌سنه وبعده اسیای صغراده واقع فریکیایه هجرت ایتمشیدی . اوراده ایکنجی زوجه‌سنی نکاح ایدرك قاین پدری تروادە دیو معروف اولان بقعه‌یی کندوسنه تملیك ایتدیکندن قبل الهجره (٢١٩٠) سنه‌سنده اوبقعه‌ده مستعمرات انشاسنه مباشرتله باشنده وجوارنده بولنان اهالینك حکمدارلغنی

ید اقتدارینه الدقدنصکره یونانیلرك ایینی دخی تروادە دائرەسنه ادخال ایتدی .

داردانوسدن صکره یرینه اوغلی ارختونیوس حکمدار اولمشدر . ارختونیوس (٢٠٨٤) تاریخندەوفات ویرینه اوغلی تروس جلوس ایدرك (٢٠٢٤) سنەسندە تروسە خلف اولان ایلوس ترواده اوواسنده واقع ایلیوم (تروئه) شهرینی بنا ایلدی . ایلوس (١٩٦٩) دەفوت اولەرق اوغلی لاؤمیدون مسند نشین حکومت اولمشدر . شهر مذکورك سورینی بنا ایدن بودر . لاؤمیدونك وقایع تاریخیەسنی یونان مورخلری خرافات ایله مزج ایدرك « ژوپیتر (مشتری) طرفندن اولنان امر اوزرینه نپتون واپلون لاؤمیدونه اطاعتله نپتون مدینەنك سورینی بنا واپلون مواشی رعی ایدرکن مدت خدمتلری ختام بولدقده لاؤمیدون حقلرینك اداسندن استنکاف ایتدیکندن نپتون لاؤمیدوندن انتقام المق وتارلالرینی تخریب ایتمك اوزره وحش بحری‌یی اوزرینه تسلیط ایلدی . بوبلیەنك دفعی اصل شریفدن برباکره قزك وحش مزبوره تسلیمنه متوقف اولدیغی بیلدرلدیکندن قرعه کشیده اولندقده لاؤمیدونك قزی ایسیونه‌یه اصابت ایتمکله هرقلیس ایسیونه‌یی تخلیص ایله وحشی قتل ایلدیکی حالده ارالرنده حاصل

اولان برودت اوزرینه هرقلیس التی عدد سفینه ایله
تروادەیی ضرب واستیلا ولاؤمیدونی قتل ایله اوغلی
بریاموسی کرسیٔ حکومته اجلاس ایلدی » دیو یازەیورلر ·
شو حکایه خرافات یونانیەدن اولوب لاؤمیدون مملکتی
اوزرینه هجوم ایدن ارغونید طائفەسنه غلبه ایتمش
ومؤخراً هرقلیس ایله ارالرنده حرب ظهور ایدرك
عند المحاربه مقتول اولمغله (١٩٣٣) سنەسنده اوغلی
بریاموس یرینه جلوس ایتمشدر ·

بریاموسك زوجەسی ایکوبادن متعدد اولادی دنیایه
کلوب اولاد مرقومەدن پارس یونانستان حکمدارلرندن
منەلاؤسك زوجەسی هیلانەیی قاچردیغندن یونان ملوك
واشرافی بالاتفاق اغا ممنون قومانداسیله جمع وترتیب
ایتدکاری عساکر کثیرەیی سوق و (١٩٠٢) سنەسندن
(١٨٩٢) سنەسنه قدر تروئه شهرینی محاصره ایدرك
بو مدت ظرفنده محاربەلر دوام ایلدی · تاریخ اخیر
مذکورده شهر ضبط وتخریب وبریاموس اعدام ایدیلەرك
داردانوسك تشکیل ایتمش اولدیغی حکومت منقرض
اولمشدر · تروئه محارباتنك تفصیلاتی یونانستان مبحثنده
درج اولنەجقدر انشاالله تعالی ·

بوندنصکره ترواده حوالیسی یونان حکومتنه تابع

اولوب فرسلرك استیلالرنده ممالك فرسدن معدود و (٩٥٢). ده اسکندر یونانینك ممالکنه منضم اولدی .

برغمه — یوقاروده ذکراولندیغی اوزره برغمه دائره‌سی میسیا بلادندن ایدی . میسیا دائره‌سی اسکندر یونانینك ممالکنه منضم اولمغله اسکندرك وفاتنده یرینه جلوس ایدن برادری ارهیداسك معاونی پردیقاس ممالکی اوتوز درت ولایته بالتقسیم امرانك هربریسنی برولایته والی تعیین ایتمشیدی . اسکندر ماکدونیادن چقدیغی وقت توکیل ایتمش اولدیغی انتیپاتر ایله پردیقاس میاننده تحدث ایدن رقابت اوزرینه انتیپاتر ماکدنیا حوالیسنده ظهور ایدن اختلالی ازاله ایتدکدنصکره اسیاده پردیقاس ایله محاربه اسبابنه تشبث ایلدی . عند المحاربه مغلوب وپردیقاس دخی (٩٤٢) تاریخنده وقوعبولان براختلال عسکری اثناسنده مقتول اولدیغنن انتیپاتر حکومتك نیابتنی النه المش اولدیغی حالده وفاتندن صکره اسیای صغرایی بتمسه‌مش اولان انیتغونوس ایله امراء سائره میانه‌لرنده ممتد اولان منازعات ایبسوس محاربه‌سیله منتهی وانیتغونوس مقتول اولوب ممالکك تقسیمی صره‌سنده میسیا حوالیسنی ضبط ایدن لیزماق ایله سلفکوس ارالرنده محاربه یوز کوستردی . لیزماق حربه کیدرکن عاصمه وخزینه‌سنی

محافظه يه تعيين ايتمش اولديغى اتباعندن فيلتروس سلفكوسه استناداً افنديسنه خيانتله مملكتى ضبط ايتدى . قبل الهجره (٩٠٥) .

ليزماق وفات ايتدكدنصكره فيلتروس ايله سلفكوس ارالرنده محاربه اچلمش ايسه ده سلفكوسك مقتوليتندن صكره ارتق مانع ومزاحمى قالمديغندن فيلتروس برغمه ده استقلالنى اعلان ايدى ويردى . يكرمى سنه حكومتله وفات ويرينه اوغلى اومن جلوس ايتمشدر (٨٨٥) .

اومن ايله سوريا حكمدارى بيننده خصومت ظهور ايدرك سرديس قربنده طرفين بالمحاربه اسياى صغراجه بيوك معاونته تصادف ايتديكى جهتله سوريالوره غلبه ايتمش واومنك وفاتنده يرينـه اتالوس اوطورمشـدر (٨٦٣) .

اتالوسك زماننده غلاطيه لولر برغمه مملكتنه هجوم ايلدكلرندن اتالوس غلبه ايتدكده پادشاه عنوانني الدى . بوندن صكره رومالولرله بالاتفاق ماكدونيالولرله محاربه ايدرك رومالولرك معاونتلرينه مظهر اولديغى كبى سوريا حكمدارى بيوك انتيوخس ايله عقد مسالمت ايتمش وفوتنده اوغلى ايكنجى اومن يرينه چكمشدر (٨٢٠) .

ايكنجى اومن باباسنك مسلكنده كيدرك رومالولرله

اتحاد ایلدیکندن اسپارته‌لیلرله محاربه‌سنده روماولردن معاونت کوردکدن بشقه بیلرنده تأکد ایدن رابطهٔ موالاته رعایةً رومادولتی انتیوخسه متعلق وجبل طوروس اوکنده واقع بلادی برغمه حکومتنه ربط ایتدی. ایکنجی اومن زماننده برغمه مملکتنک شانی خیلی تزاید ایتمشدر. ایام حکومتنک صوکنده روماولرله اراسنه برودت عارض وبعد وفاته یرینه اوغلی ایکنجی اتالوس جالس اولدی (۷۷۹).

اتالوس روملرله اولان مصافاتک اعاده‌سنه همت وقبادوقیایه ده فتح ایله ینه یدنجی اریارثه اعاده ایلدی. وفاتندن صکره قرنداشی اوغلی اوچنجی اتالوس مسند نشین حکومت اولمشدر (۷۵۹).

اوچنجی اتالوس فیلومیتور ایله بثینیا حکمداری ارالرنده محاربه‌لر وقوعبولمغله اتالوس بثینیانک فتحنی قوهٔ قریبه‌یه کتورمشیدی. روماولر حصول مقصده یول ویرمدی. اوچنجی اتالوس بغایت ظالم ایدی. اقرباسنی تسمیم ایتمش واخر ایامنده عقلنه خفت کتورمش اولدیغندن وفات ایدرکن املاکنک جمله‌سنی روماولره وصیت و (۷۵٤) ده وفات ایتمکله روما دولتی ممالکنی استیلا ایلدی ایسه‌ده ارکان مملکتدن اریستوریق مخالفته

قیام ایتمش اولدیغی حالده عندالمحاربه اسیر ایدیله‌رك رومایه ارسال و برغمه حکومتنك حاوی اولدیغی بلاد روما ممالکنه الحاق اولندی .

- ٤٣ -

لیدیا مملکتی

لیدیا مملکتی بوکون ایدین وصاروخان دنیلان دائره‌درکه اسیای صغرانك جهت غربیه‌سنده ، میسیانك جانب شرقیسنده ، قاریانك جهت جنوبیه‌سنده‌در . مملکت مذکوره تمولوس (بوزطاغ) ، سیپیل جبال مشهوره‌سنی حاوی وقایستر (کوچك میندر) ، قایك ، هرمس ، پاقتور نهرلری لیدیا اراضیسنده جاریدر . پاقتول نهری ایچندن التون توزی چقاررلرایمش .

لیدیانك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان مائونی قبیله‌سی قاریاده ساکن قبائلدن تشعب ایلدی . مائونی قبیله‌سنك منسوب اولدیغی مانه‌س نام ذات لیدیاده بر حکومت تشکیل ایدرك شو حکومت تاریخ تأسیسی اولان قبل الهجره (٢٢٠١) سنه‌سندن (١٩١٤) سنه‌سنه قدر ممتد

اولمش واوچنجی حکمدار اتیسه نسبتله اتیادی دولتی دیو کسب اشتهار ایتمشدر .

حکومت مذکوره ملوکنك اسملری و تاریخ جلوسلری شو جدولده مندرجدر .

اسامیٔ ملوك	تاریخ جلوس
مانه‌س	۳۲۰۱
فوتیس	تاریخ جلوسلری مجهولدر
اتیس	
لیدوس	
اکیاس‌موس	۲۱۱۲
هرمون	تاریخ جلوسلری مجهول
السیوس	
قاملیت	
تمولوس	
تئوقلیمن	
مارسیاس	
ژاردانوس	
اومغال	۱۹۷۲
پیله‌من	۱۹۱٤

دولت مشار الیهانك موسسی بولنان مانەس وفات ایتدکده یرینه اوغلی فوتیس جلوس ایلدی .

اوچنجی حکمدار اتیسك زماننده لیدیا مملکتنده قحط ظهور ایلدیکندن تخفیف مضایقه ایچون اهالی موجودەنك برطاقنی بشقه محللره کوندرمکه لزوم کورمسیله افراز ایلدیکی طاقم اوغلی تیرسەنوس ایله برلکده ایدین طرفلرینه عزیمت واوراده سفاین انشاسیله ایتالیاده واقع اومبری حوالیسنه هجرت ایتمشلردر . بناءً علی ذلك بونلردن او حوالیده توطن وتکثر ایدن قبیلەلر تیرەسن اسمیله شهرتیاب اولدیلر . فوتیسه دیکر اوغلی لیدوس خلف اولدی . لیدیا مملکتی لیدوسدن صکره نامنه نسبتله لیدیا دیو شهرت ویرمشدر .

قبل الهجره (١٩١٤) سنه سنده ایتادی دولتی منقرض اولوب هرقلیس نسلندن الەئه نام ذات بر حکومت مستقله تشکیل ایتمشدر . شو حکومت هرقلید عنوانیله معروفدر . ملوکنك اسملری وتاریخ جلوسلری شو جدولده مندرجدر .

اسامیٔ جلوس	تاریخ جلوس قبل الهجره
اله ئه، بیلوس، ارغون	۱۹۱٤ — ۱۸٤۰
ـ ـ ـ مجهول	۱۸٤۰ — ۱٤۱۹
برنجی اردیس	۱٤۱۹
برنجی الیات	۱۳۸۳
مه‌له‌س	۱۳٦۹
قاندول	۱۳٥۷

هرقلید دولتنك حکمدار اخیری بولنان قاندول زوجه‌سنك مباشرتی ومرماند نسلندن ژیژس نام ذاتك تحریکی ایله خلع اولنه‌رق سریر حکومته ژیژس جلوس ومرماند دولتی تشکل ایلدی. قبل الهجره (۱۳۳۰)

مرماند دولتنك اسامیٔ ملوکی وتاریخ جلوسلری شو جدولده‌در

اسامیٔ ملوك	تاریخ جلوس
ژیژس	۱۳۳۰
ایکنجی اردیس	۱۲۹۲

تاريخ جلوس	اسامئ ملوك
١٢٤٣	ساديات
١٢٣٢	ایکنجی الیات
١١٨١	قره‌زوس
١١٦٩	(انقراض)

ژیژس جلوسندن صکره بعض فتوحاته موفق اولمش واوغلی اردیس زماننده اسیای صغرایه ترکلر تجاوز ایدرك کیری قبیله‌سی مرماند دولتنك عاصمه‌سی اولان ساردوس شهرینی ضبط ایتمشیدی . اردیسدن صکره حکمدار اولان ساديات شهر مذکوری استردادو سادیاته خلف اولان اوغلی الیات میلاسلولرله بالمحاربه غلبه ایتمشدر . الیاتك خلفی قره‌زوس ثروت عظیمه اصحابندن ایدی . سعادت حال ایله یشامش اولدیغی حالده اواخر حکومتنده لواء استیلایی طرف طرف نشر ایدن ماد (کیانیان) حکمداری قورش(کیخسرو) لك يد اسارتنه دوشوب ملکی زائل ومرماند حکومتی منقرض ومضمحل اولدی .

لیدیا مملکتی مرماند حکومتندن صکره کیانیان دولتنك و انکده انقراضنده اسکندر یونانینك ممالکنه منضم اولمشیدی (٩٥٦) .

اسکندرك وفاتیله ممالکی ایادیٔ امراده قالدیغی زمانلر اسیای صغراده تفرد ایدن انتیغونوس لیدیا مملکتنی دخی ضبط ایتمش ایسه ده ایبسوس محاربه سنده انتیغونوس مقتول اولدقدن صکره مملکت مذکوره یی سلفکیلر و (۸۷۲) ده برغمه حکمداری برنجی اومن تملك ایدوب برغمه حکمدار اخیری اوچنجی اتالوسك وفاتنده روما حکومتنك ولایتندن معدود اولدی (۷۵٤) .

- ٤٤ -

قاریا مملکتی

قاریا مملکت قدیمه سی اسیای صغری بلادندن اولوب مملکت مذکوره نك حاوی اولدیغی بقعه بوکون منتشه دیو معروف اولان لوا دائره سیدر . شو مملکت اسیای صغرانك جنوب غربیسنده واقع وغربیٔ جنوبیدن دکز، شمالدن لیدیا، شرقدن پیسیدیا ولیسیا بقعه لریله محدوددر . حاوی اولدیغی بلاد هالیقارناس (بودروم)، میله توس، قنید، قوته، الباندا، الیند (موغله) شهرلری ایدی . دائرهٔ مذکوره ده ابتدا فنیکه لولرك بعض قبیله لری ساکن ایدیلر . صکره یونانیلردن ائونی

ودوری قبیلەلری هجرت ایلدیلر . قاریا مملکتی ماد حکمداری کیخسروك زماننه دکین قبائل مذکوره رؤساسنك ایادیٔ ادارەلرنده قالوب مؤخراً مشار الیه استیلا ایتدکله اسکندر یونانی ممالك فرسی ضبط ایتمسی متعاقب قاریایی دخی استیلا ایتمشدر . بعدوفاته انتیپاترك اوغلی قاساندر، صکره انتیغونوس واندن صکره لیزماق استیلا ایلدیکندن برغمه حکومتنه منضم اولمشیدی . قبل الهجره (۷٥٤) ده روما حکومتی بلادندن معدود اولدی .

ازمنهٔ قدیمەده قاریا بلادینك اك مشهور وممدوحی وکندولره مخصوص ادارەده بولندقچه مملکتلرینك عاصمەسی میلەتوس شهری اولوب شهر مذکور قاریانك جهت جنوبیەسنده ولاتمیك کورفزینك یاننده ایدی . نفس مدینه برسور ایله ایکی به منقسم اولغله برقسمنده ائونیلر، دیکر قسمنده دوریلر ساکن ایدیلر . زمان معموریتنده خیلی جسامتی حاوی اولدیغی شمدی مشهود اولان خرابەلرندن معلومدر . یونانیلرك اوراده اپولونه منسوب بر بتخانەلری وارایدی .

- ٤٥ -

لیسیا مملکتی

لیسیا بقعه‌سی اسیای صغری ممالك قدیمه سندن معدود واسیای صغرانك جهت جنوبیه‌سنده قاریا ایله پامفلیا مملکتلری میاننده واقع اولوب طوروس سلسله‌لری ارالرنده‌در . حاوی اولدیغی مملکت بوکون تکه ومنتشه سنجاقلرینك برر قسمندن عبارتدر . شمالاً قاریا، شرقاً پامفلیا، غرباً وجنوباً بحر سفید ایله محدود ایدی . باشلوجه شهرلری اقسانت، تلمیوس، میرا، پاتادر بلادی ایدی . پاتادرده اپولونه منسوب بر بتخانه وار ایدی .

بقعهٔ مذکوره‌نك برنجی اهالیسی سولیم قبیله‌لریدر . بحرسفید اطه‌لرندن قاندی اطه‌سنده ساکن یونانیلرك دوری قبائلی فروعندن ترمیلوس قبیله‌سی هجرتدن یکرمی برعصر مقدم اوراره کیدرك بقعهٔ مذکوره‌یی سولیم قبیله‌لری یدلرندن اخذایله ضبطایلدیلر . شو بقعه مقدملری ملیادناميله یاد اولنور ایکن قبل‌الهجره (٢٠٠٠) تاریخلرنده اتنه حکمداری پاندیونك اوغلی لیسوس او حوالی‌یه عزیمتله حاوی اولدیغی بلادی

استيلا ايلديكندن اندن صكره اسمنه نسبتله ليسيا نامنى الدى .

مملكت مذكوره‌يى هجرتدن مقدم كى (١١٧٥) تاريخلرنده ليدياحكمدارى قره‌زوس استيلا وزير دستنده‌كى ممالكه ضم ايتمش اولديغى حالده (١١٦٩) سنه‌سنده كيخسرو و (٩٥٤) ده اسكندر يونانى ضبط ايدى ويردى . اسكندرك وفاتنى متعاقب انتيغونوس ، بعده سلفكيه دولتى يدينه چوب بيوك انتيوخسك روماليلره قارشو مغلوبيتندن صكره روما حكومتنك نفوذو مداخله سيله حال سربسيده براغلدى . قبل الهجره (٨١٢) سنه‌سندن (٧٩٠) تاريخنه قدر شو حال اوزره اداره اولنه‌رق روما ايمپراطورلرينك حمايه و امرلرى آلتنده اولمق اوزره ولاة مستقله‌نك ايادئ اداره‌لرنده قالدى . و (٧٣٠) تاريخلرنده روما ايمپراطورى قلود جانبندن استيلا واداره‌ٔ مستقله‌سى الغا اولنمغله روما دولتنك ولايات عاديه‌سندن معدود اولدى .

- ٤٦ -

ثينيا مملكتى

ثينيا مملكت قديمه‌سى شمديكى خداوندكار مملكتنك

اقسام شمالیهٔ شرقیه‌سیله ازمید سنجاغندن وقره دکز ارکلیسنه وارنجه‌یه قدر بعض ممالکدن عبارت اولوب شمالاً قره دکز، شرقاً پافلاغونیا، جنوباً فریکیا، غرباً پروپونتید (مرمره) ومیسیا ایله محدود ایدی. اراضیٔ داخلیه‌سنک جبالنده پک چوق اورمان واردر. اولیمپوس (کشیش طاغی) اوجبالدن معدوددر. ساحلده‌کی بلادینک اووه‌لری کوزلدر. انهارینک الک بیوکی سنغاروس (سقاریا) نهری اولوب جنوبدن شماله طوغری جریان ایدر. پروس (بروسه)، نیقومدیا (ازمید)، نیقیه (ازنیق)، هراقله (ایراقلی)، خلقدونیا (قاضی کوبی) بلاد مشهوره‌سندندر.

مملکت مذکوره‌نک اهالیٔ اصلیه‌سی بیریس، بثینی، ماریاندیانی، میغدون، قوقونس قبائلی ایدی. قبائل مذکوره صکره‌لری لیدیا حکمدار اخیری قره‌زوسه اطاعت ایتمشلر ایدی.

بثینیا مملکتی اسکندر یونانینک استیلاسی اثناسنده کیانیان دولتنه تابع برکوچوك حکومت ممتازه ایدی. حکمداری زیپه‌ته‌س هجرتدن (۹۵۰) سنه مقدم اسکندره وصکره انتیغونوسه اطاعت ایدوب بعده استقلال اوزره

حکومتنی یورتدی . و حکومت مذکوره (٦٩٧) سنه‌سنه قدر ممتدر اولدی .

زیپه‌ته‌سدن روماليلرك استیلاسنه قدر او عائله‌دن بثینیاده حکومت ایدنلر بونلردر .

اسامئ ملوك		تاریخ جلوس
		قبل الهجره
زیپه‌ته‌س		٩٥٠
اوغلی نیقومدی	١	٩٠٣
اوغلی پروسیاس	١	٨٥٧
اوغلی پروسیاس	٢	٨٢٢
اوغلی نیقومدی	٢	٧٧٦
اوغلی نیقومدی	٣	٧١٢

برنجی نیقومدی علیهنه قیام ایدن برنجی انیتوخس ایله محاربه‌سنده غوللرك معاونتلریله مدافعه‌یه موفق اولمش و مملکتك برقسمنی معاونلرینه ترك ایتمشدر . برنجی پروسیاس زماننده ممالکنه غوللر هجوم ایتدیکندن مدافعه و بیزانتی جمهوریتی ایله محاربه ایدرك برحربده مجروحاً وفات ایلدی . بروسه شهری بونك نامنه منسوب اولدیغی مظنوندر . ایکنجی پروسیاس قرتاجنه‌لو

انیبالك كندوسنه التجاسی اوزرینه انك قومانداسیله برغمه حکومتنه قارشو محاربه وغلبه ایتمشیکن انیبالك روماليلره تسليمنه موافقت کوستردیکندن انیبال نفسنی تسمیم ومتعاقباً ظهور ایدن اختلالده اوغلی ایکنجی نیقومدی بروسیاسی قتل ایلدی . اوچنجی نیقومدی وفاتنده ملکنی رومالیلره وصیت ایلدیکندن مملکت مذکوره دخی روما حکومتنه التحاق ایتمشدر (٦٩٧) .

- ٤٧ -

پامفلیا مملکتی

پامفلیا بقعه‌سی اسیای صغرانك ساحل جنوبیسنده واق دکز حوالیسنده بر مملکت قدیمه ایدی . بوکون ایچ ایل دیو معروف اولان لوا دائره‌سنك قسم غربیسیدر که لیسیا ایله سیلیسیا اراسنده واقعدر . لیسیا مملکتی جانب غربیسنده وسیلیسیا دائره‌سی جهت شرقیه‌سنده‌در . شمالاً پیسیدیا ایله محدوددر . یاننده پامفلیا نامیله بر کورفز واردر .

پامفلیا لفظی یونانی اولوب قبائل مختلفه معناسنه‌در . مملکت مذکوره‌نك باشلوجه بلادی آتالیا ، اولبیا ،

سيده ، پيرژ ، اسپاندوس ، سيليوم ، قيبيره ، پتولئماس شهرلری ايدی .

پامفلیانك جهت شرقیه‌سی مسطح وقومسال وجهت غربیه‌سی جبالدرکه طوروس طاغلری ساحله قدر بقعه‌سنی قطع ايدر .

تروئه محاربه‌سندن صکره یونانیلر اپولونك اوغلی دیو یاد ایتدکلری موپسوسك دلالتیله یونان قبائل مختلفه‌سی پامفلیا حوالیسنه کیدرك اورالری استیلا ایتمشلر ایمش . حوالئ مذکوره موسوپیا نامیله شهرت ویرمش ایسه‌ده پامفلیا نامی اوشهرته غلبه ایتمشدر . مملکت مذکوره صکره‌لری کیخسروك زیر حمایه‌سنه داخل اولدی . کیانیانك انقراضندن صکره اهالیسی اسکندر یونانی‌یه ، بعد وفاته سلفکیلره اطاعت ایتدیلر . بیوك انتیوخس رومالولره مغلوب اولدقدن صکره پامفلیا مملکتنك برقسمی روما حکومتنك نفوذ ومداخله‌سیله برغمه حکومتنه التحاق ایتمش و برغمه حکومتی روم ممالکنه منضم اولدقدن صکره رومالولرك حمایه‌لری التنده اولمق اوزره پامفلیاده برحکومت مخصوصه تشکل ایتمشیدی . (٦٥٠) تاریخلری اثناسنده رومالولرك ولایتلری عدادینه داخل اولمشدر .

- ٤٨ -

پیسیدیا مملکتی

پیسیدیا مملکتی اسیای صغری ممالك قدیمه‌سندن معدود اولوب شمالاً فریکیا ، شرق و شمال شرقیدن سوریا و سیلیسیا ، جنوباً پامفلیا ، غرب و جنوب غربیدن لیسیا و فریکیا ایله محدود ایدی . بلاد مشهوره‌سی انطاکیه ، ساغلاس ، سلژی شهرلری ایدی .

اهالیسی وحشی و طاغلی اولدقلرندن ازمنهٔ قدیمه‌ده عجم و سوریا حکمدارلرینك دائرهٔ اطاعتلرینه کیرمامشلر ایدی . صکره‌لری بلاد مهمه‌لرینك بعضیلرینی سلفکیه دولتی و مؤخراً جمله‌سنی روماولر استیلا ایلدیلر . استرابون زماننده پیسیدیا مملکتی رؤسای محلیه اداره‌لرنده اوله‌رق قومشولرینی نهب و غارتله تعیش ایدرلردی .

مملکت مذکوره‌نك اقسام جبلیه‌سنده قرمان اقوامنك فروعی ساکندرلر . اسکی پیسیدیا دائره‌سی شمدیکی قونیا و اسپارته و کوتاهیه و حمید دائره‌لرندن عبارتدر .

- ٤٩ -

سيليسيا {كيليكيا} مملكتى

سيليسيا (كيليكيا) دائره‌سى اسياى صغرى ممالك قديمه‌سندن اولوب بوكون سلفكه ديو معروفدركه اطنه ولايتنك بر قسميدر • اسياى صغرانك جنوب شرقيسنده واقع وجنوباً اق دكز، شمالاً قپادوقيا، غرباً پامفليا و پيسيديا، شرقاً سوريا ايله محدود بولنمشدر •

باشلوجه بلادى سوله (مترلو)، مالو، ايسوس (ايازو)، انازارب (قيساريه) وتراشيش (طرسوس) شهرلرى ايدى •

ازمنهٔ قديمه‌ده مملكت مذكوره سورياليلردن بعض اقوامك موطنلرى اولمشيدى • جوارلرنده‌كى شهرلر يونان بلادى ايدى • كيانيان دولتنك اورالرى استيلاسنه‌قدر وقايع تاريخيه‌سى مضبوط دكلدر • دولت مشار اليها جانبندن بالاستيلا دارانك مغلوبيتندن صكره اسكندر يونانى‌يه، بعده سلفكيلره، صكره مصر حكومتنه انتقال ايتمش وهجرتدن (٧٢٠) سنه مقدم بعض لصوصك كينكاهلرى حكمنه كيرمش اولديغى حالده (٦٨٧) ده روماولرك ممالكنه التحاق ايلدى •

- ۵۰ -

قپادوقیا مملکتی

قپادوقیا مملکتی اسیای صغری ممالك قدیمه‌سندن اولوب سیواس وقیصریه ومرعش وقرمان حوالیلرینك نام قدیمی قپادوقیادر . شو دائره شمالاً پونتوس، جنوباً کیلیکیا، غرباً غلاطیه وفریکیا، شرقاً فرات ایله محدوددر . عاصمهٔ بلادی میشاقکرد (قیصریه) ایدی .

قپادوقیا مملکتنك حاوی اولدیغی، دائره‌نك تاریخی قبل الهجره (۲٤٤۹) سنه‌سنه قدر مجهولدر . او تاریخده هایکانیه حکمداری ارام نام ذات او حوالی‌یی استیلا ومازاق شهرینی انشا ایلدی . مازاق قیصریه‌نك نام قدیمی اولوب میشاقدن غلطدر . هایکانیه حکمدارلریله ارالرنده‌کی اتحاد اوزرینه هایکانیه ممالکی کیانیان دولتنك ظهورندن صکره ایادیٔ تعرضلرندن مصون اولدیغی کبی او دائره‌یه ملحق اولان قپادوقیا مملکتی دخی کما کان هایکانیه ملوکنك یدلرنده قالمشیدی .

اسکندر دارایه غلبه وممالك فرسی استیلا ایتدیکی صره‌ده قپادوقیاده حکومت ایتمکده اولان اریئورث

(اریارات) اسکندره عرض اطاعت ایتدیکندن اسکندر قپادوقیایی کندوسنه تابع اولمق اوزره حکمدار اصلیسی عهده‌سنده ابقا ایلدی ۰

اریارات حکومتنك قپادوقیاده بدایت تأسیسی هجرتدن (۹۹۲) سنه مقدم اولوب (۷۱٤) سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر ۰ حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اریارات اولدیغندن قپادوقیاده بو نام ایله اون نفر ملوك حکومت ایتمشدر ۰ بونلرك الڭ مشهوری (۷۸۵ — ۷۵۲) یه قدر حکومت ایدن التنجی اریاراثدر ۰ شو ذاتك ادارهٔ سیاسیه‌سی رومالولرك افکارلرینه موافق ایدی ۰ ملکنده بالآخره نمایان اولان خسارت افکار مذکوره‌یه موافقتندن تولد ایتدی ۰ (۷۵۲) سنه‌سی اورستانیکوس اوزرلرنده رومالولرله حرب ایدرکن مقتول اولوب موافقت سابقه مؤخراً برودته تحول وکندوسنك هلاکنی انتاج ایلدی ۰

التنجی اریاراثی تعقیب ایدن درت حکمدارك هر بریسی اریارات عنوانیله مذکور اولدقلری حالده (۷۱٤) سنه‌سنه قدر یکدیکرینی تعقیب ایله حکومت ایدرك او تاریخده حکومتلری منقرض اولدی ۰

اندن صکره قپادوقیایی ارشکیان حکمداری دیقرانك

انشته‌سی و پونتوس حکمداری مهرداد استیلا ایتمش اولدیغی حالده روما سرعسکری لوکیللاس مهردادە غلبه و اسیای صغراده ضبط ایتمش اولدیغی قپادوقیا وسائر محللری یدندن نزع ایتدی (٦٩٣) .

قپادوقیا رومالولرك دائرهٔ استیلالرینه داخل اولدقدن صکره امپراطور انطونیین کندویه تابع اولمق اوزره اوراده بر قرالیت تشکیل ایدرك شو قرالیته ارخیلاووس نامنده بر ذاتی نصب ایلدی (٦٥٨) .

امپراطور اوغستوس ارخیلاووسی برنده بالابقا کیلیکیایی دخی قپادوقیایه الحاق ایتمشدر . مؤخراً اهالی ارخیلاووس علیهنده رومایه عرض شکایت ایلدکلرندن امپراطور تیبر تحقیقات اجرا ایلدکده ارخیلاووسك برائت ذمتی تحقق ایتمکله مشتکیلر دفع ایدلدیلر . براز وقت کچدکده وقوعه کلان بعض معاملاتی تیبری اغضاب ایلدیکی جهتله رومایه جلب وبعض اعداسی تحریك اولنه‌رق حقنده متبوعنه خیانت دعواسی اقامه ایدلدیکندن اعدامی مراد اولندی ایسه‌ده اختیارلغنه حرمةً ومؤبداً حبسیله اکتفا وقپادوقیا دائره‌سنك حاوی اولدیغی بلاد ولایات رومانیه‌یه الحاق ایدلدی (٦٣٩) .

- ٥١ -

پافلاغونيا مملكتى

پافلاغونيا بقعه‌سى اسياى صغرى ممالك قديمه‌سندن معدود وغرباً بثينيا ، شرقاً پونتوس ، جنوباً غلاطيه ، شمالاً قره‌دكز ايله محدود اولوب اماستريس (اماصره) سينوب ، غنغره (كانغرى) مدينه‌لرى باشلوجه شهرلرندن ايدى . اراضيسنده جريان ايدن قزل ايرماقدن ماعدا مهم نهرلرى اميناس (قره‌صو) وپرتينوس (برتن صو) نهرلريدركه بثينيا حدودنده جريان ايدرلر . غاليس (القاص) طاغلرى پافلاغونيا بقعه‌سنك وسطنده‌در . بقعهٔ مذكوره‌نك جهت جنوبيه‌سنده‌كى سطحى طاغلردن وجهت شماليه‌سى منبت ومحصولدار واديلردن عبارتدر .

پافلاغونيا اهالئ قديمه‌سى سريان اقوامندن ايدى . تروئه محاربه‌سنده تروا ده حكومتنه معاونتله يونانيلر عليهلرنده حركات عسكريه‌يه تشبث ايلديلر . فرس دولتى زماننده دولت مشار اليهايه مغلوب وجزيه اعطاسيله استقلاللرينى محافظه‌يه موفق اولمشلردر .

اسكندر يونانى پافلاغونيانك بعض محللرينى استيلا

واسکندرك اعقابی زماننده اوراده برحکومت مخصوصه تشکل ایلدی . شو حکومتك ملوکندن مورزیس قبل الهجره (٨٠١) وبیلنیس (٧٥٣)، ایکنجی بیلنیس (٧٤٣) تاریخلرنده جلوس ایتمشلردر .

ایکنجی بیلنیس پونتوس حکمداری بیوك مهرداد ایله اتفاق ایدرك حکمدار مشار الیهك خصماسیله خیلی محاربه‌لری جریان ایلدی . بو محاربه‌لرك حکم یورتدکاری وقتلرده پافلاغونیا بقعه‌سی پونتوس وبثینیا ملوکی ارالرنده بر دارالحرب اولمشیدی . بناءً علیه بثینیا حکمداری روماولردن استعانه والدیغی قوهٔ امدادیه ایله پونتوس حکومتنه غلبه ایلدی . برنجی مهرداد ایله پافلاغونیا حکومتی ارالرنده خصومت یوز کوستردیکندن مهرداد بیلنیسی طرد وملکنی ضبط ایتمش اولدیغی حالده بیلنیس روما حکومتنه دخالت وانلرك معاونتریله ملکنی استرداد ایتدی .

پافلاغونیا حکمدار اخیری فیلمون وفات ایدرکن ملکننك روماولره ترکنی وصیت ایتدیکندن بعد وفاته پافلاغونیا بلادی روماولر طرفلرندن ضبط اولنمشدر (٦٥٨) .

پافلاغونیا بلادینك قاعده‌سی اماستریس (اماصره)

شهری ایدی. اماستریس ماد ملوکندن دارانك قرنداشی قزی و پونتوس حکمداری دیونیسیوسك زوجه‌سی ایدی.

او تاریخده اماصره شهری پونتوس حکومتنك دائرهٔ اطاعتنده اولدیغندن اماستریس مدینهٔ مذکوره‌یی تزیین وابنیهٔ لطیفه انشاسیله رونقنی تزیید ایتمکله شهر مذکور نامنه نسبتله مشتهر اولدی.

- ٥٢ -

فریکیا { فریژیا } مملکتی

فریکیا مملکتی اسیای صغری ممالك قدیمه‌سندندر. قرون متقدمه‌ده حدودی خیلی تبدلاته تصادف ایتمشدر. طولاً میندر نهرینك دکزه دوکلدیکی محلدن پارته‌نیوس جوارینه‌قدر ممتد اولوب شرقاً هالیس نهری (قزل ایرماق) جنوباً پیسیدیا و لیقااونی (قونیه) طاغلری ایله محدود ایدی.

هجرتدن (٢٥٢٢) سنه مقدم فریکیایه بر طاقم قبائل مختلفه کلوب اورالری وطن اتخاذ ایلدیلر. قبائل مذکوره‌دن بثینی وماریاندی قبیله‌لری پونت اوقسین (قره‌دکز) جوارنده، داردانی ومیس قبیله‌لری تروا‌ده

حوالیسنده ، ماونیلر تروادهنك انتهاء جنوبیسنده ساکن اولمشلردر .

مقدملری بقعهٔ مذکوره على الاطلاق فریکیا نامیله یاد اولنور ایدی . بو تسمیه اورالرده دها مقدملری هجرت ایتمش اولان فریکی یاخود بریکی قبیلهسنه نسبتلهدر . قبیلهٔ مذکورهنك ثراقه حوالیسندن بقعهٔ مزبورهیه کلمش اولدقلری ظن اولنهیور .

هجرتدن (١١٢٢) سنه اولهقدر فریکیا قطعهسی ماونی ولیدیا وبثینیا بقعهلرندن بشقه محللری شامل دکل ایدی . او تاریخده پافلاغونیا وقپادوقیا مملکتلری دخی فریکیایه منضم اولدی . کیخسرو فریکیایی استیلا ایتدکده حوالیٔ مذکورهده ایکی فرس ولایتی تشکیل اولنهرق بریسنه کوچوك فریکیا ودیکرینه بیوك فریکیا نامی ویرلدی .

کوچوك فریکیا اسکی تروادە مملکتی دائرهسنده اولوب باشلوجه بلادی داسیلیوم، پسنوت، غوردیوم، ایسیره (انقره) شهرلری ایدی . بیوك فریکیا ولایتی کوچوك فریکیانك جهت جنوبیهسنده ایدی که میسیا ولیدیا بقعهلری جانب غربیسنده وقپادوقیا مملکتی جهت شرقیهسنده ایدی .

هجرتدن (۹۰۰) سنه مقدم کوچوك فریکیانك قره دکزایله طاغلر اراسنده‌کی قسمی، بثینیا و پروپونتید (مرمره) ایله میسیا میانده‌کی قسمی برغمه حکومتلری ممالکنه منضم اولوب بقیه‌سی بیوك فریکیایه التحاق ایتدی . بیوك فریکیا دائره‌سی بوکون قونیه، کوتاهیه، اق سرای، اق شهر، قره حصار صاحب سنجاقلرینك حاوی اولدقلری محللردن عبارتدر . شو دائره صکره‌لریده تبدلاتدن قورتیله مامشدر .

فریکیا دائره‌سی تیلونك باباسی تانتالك، ماد پادشاهلرینك، لیدیا حکمدارلرینك، اسکندرك، لیزماقك سلفکیلرك دائرهٔ حکومتلرینه کیروب چقمش وقبل الهجره (۸۱۲) سنه‌سنده رومالولرك نفوذ و مداخله‌لریله سلفکیه دولتندن برغمه حکومتنه منتقل اولمشیدی . برغمه ممالکنك روما ولایاتی عدادینه دخولنده بو دخی بلاد رومدن معدود اولدی .

- ٥٣ -

پونتوس مملکتی

پونتوس مملکتی اسیای صغرانك شمال شرقیسنده واقع، شمالاً قره دکز، شرقاً قاوقاسیا (قفقاسیا)

غرباً پافلاغونیا، جنوباً قپادوقیا و غلاطیه ایله محدود و ازمنهٔ قدیمه‌ده تیبار، شالیب، موزنیك دینلان ترك قبیله‌لریله مسکون ایدی. مؤخراً طربزون وامیس (اماسیه) شهرلرینه یونانیلر هجرت ایلمدیلر.

پونتوس مملکتی قپادوقیانك برقسمی اولدیغی حالده هجرتدن (١١٤٢) سنه مقدم ایکی دائره‌یه تفریق وفرسلر طرفلرندن فارناق نامنده برذاته توجیه اولندی. فارناقدن صکره ارتاباز، بعده برنجی اریوبارزان پونتوسده مسند نشین حکومت اولمشدر (١١٠٢). اریوبارزان فرس دولتی حمایه‌سنده ایدی. فارناقدن بدأ ایله پونتوس حکمدارلغنده بولنمش اولان ذوات بونلردر.

اسامیٔ ملوك		تاریخ جلوس قبل الهجره
فارناق		١١٤٢
ارتاباز		١١٢٤
اریوبارزان	١	١١٠٢
مهرداد	١	١٠٢٤
اریوبارزان	٢	٩٨٥
مهرداد	٢	٩٥٩

اسامیٔ ملوك		تاریخ جلوس قبل الهجره
مهرداد	٣	٠٠٠
مهرداد	٤	٨٨٨
مهرداد	٥	٨٤٤
فارناق	٢	٨٠٨
مهرداد	٦	٧٧٩
مهرداد	٧	٧٤٥
فارناق	٣	٦٨٨
انقراض		٦٦٩

اسکندرك اسیای صغرایی استیلاسنده بونتوس حکمداری بولنان ایکنجی مهرداد استقلالنی غیب ایتمشیدی •

ارشکیان دولتنك تأسسندن صکره پونتوس مملکتی اودولتك دائرهٔ حمایه‌سنه داخل اولوب دولت مشارالیها ملوکندن ارداشیس ایله یدنجی مهرداد ارالرنده قرابت صهریه حاصل اولمشدر • ارداشیسك اوغلی دیقران زماننده روملرله مهردادك وقوعبولان محاربه‌لری دولت ارشکیان مبحثنده یازلدی •

برنجی مهردادك اوغلی اوچنجی فارناق روم محاربه‌لری اثناسنده پدرینه خیانتله روماليلره اطاعت ایتدیکندن مهرداد قهراً نفسنی تسمیم ایله وفات ایتدی . فارناق باباسنك جنازه‌سنی مومیا ایدرك روما سرعسکری پومپه‌یه کوندردی ایسه‌ده پومپه بو معامله‌دن ممنون اولمیوب بر جنازه الایی تشکیل ایله مهردادك کالبدینی احترام ایله دفن ایتدردی . و پونتوس مملکتنك قسم شمالیسنی استیلا ایلدی . روما دولتی طرفندن قسم مذکوره سوميس نامنده برذات والی تعیین اولنمشدر .

فارناق یدنده قالان دائره‌ده بر وقت حکومت ایتدکدن صکره بدنده‌کی قسمیده روما حکومتی ضبط ایتدی (۶۶۹) .

امپراطور اوغستوس پونتوس مملکتنده بر قرالیت تشکیل ایدرك پوله‌مون نامنده بر پرنسه حواله ایتمشیدی . پوله‌مون (۶۲۲)ده فوت اولمغله یرینه ایکنجی پوله‌مون اوطوردی ایسه‌ده (۵۸۶) ده پونتوس قطعه‌سی طوغریدن طوغری‌یه روما ممالکنه ضم ایدیلوب بو نهرده اودریایه دوکلدی .

اوننجی فصل

اقوام عربك تعریفات اجمالیه‌سیله جزیرة العربك جغرافیاسی وعلی العموم عربلرك قرون اولی تاریخی

اقوام عرب . جزیرة العربك جغرافیاسی . یمن جغرافیاسی . ملاحظهٔ تاریخیه . یمنده قحطانیه دولتی . یمنده حبشه حکومتی . حمیر حکومت اخیره‌سی . یمنده مرازبه حکومتی . حضرموت . احقاف . عمان . بحرین . حجاز جغرافیاسی . مکهٔ مکرمه . مدینهٔ منوره . یمامه . تهامه . نجد مملکتی جغرافیاسی . نجدده بنی کنده حکومتی . ایام ملوك الطوائف وتنوخ . حیره‌ده مناذره حکومتی . قرقیساده بنی سمیدع حکومتی . شامده غسانه دولتی . ملوك متفرقهٔ عرب . عربلرك عوائد وسائره‌لری .

- ٥٤ -

اقوام عرب

اقوام عرب عرب عاربهٔ بائده و عرب عاربهٔ غیر بائده وعرب مستعربه نامنلر ایله اوچ طبقه‌یه منقسمدر .

عرب عاربهٔ بائده ـ بو طبقه‌نك برقسمی لاود بن سام بن نوح و دیکری ارم بن سامدن تفرع ایتمش و هر بریسندن بطون کثیره متشعب اولمشدر . بونلرك عهدلری پك اسکی اولمسیله وقت انقراضلری بعید و خبرلری منقطع اولدیغندن وقایع تاریخیه‌لرینك چوغی مجهولدر .

لاودك اوغللری طسم ٬ امیم ٬ عمليق ٬ عوض عرب بائده‌دن لاوده منسوب اولان قبائل کثیره‌نك بابالریدر .

طسمدن تفرع ایدن امك جمله‌سنه بابالرینه نسبتله علی‌الاطلاق طسم دینلور ؛

امیمك اوغللرندن یالکز وبارك اسمی معلومدر . وباردن متفرع شعوبه بنی وبار دینلدی . عربلردن ابتدا اتخاذ بنیان ایدن طائفه امیمك اولادی اولدیغی مرویدر . عمليقدن تفرع ایدن بطونه عمومیت صورتیله عمالقه اطلاق اولندی . عمالقه‌نك بعضیلری عرب بائده‌دن ایسه‌ده بعضیلریده عرب باقیه‌دندر . حتی روملر زمانلرنده تدمرده حکومت ایدن اذینة بن السمیدع وجذیمة الابرشی قتل ایدن قرقیسا ملکه‌سی زبا ایله اسلافی بولنان ملوك دخی عمالقه‌دن ایدیلر .

جاسم بن عمليقك ارزق . طغار ٬ لف ٬ بدیل ٬ راحل ٬ هزان ٬ ارقم نامليله یدی اوغلی معروفدر . بونلرك هر

بریسندن شعوب کثیره متشعب اولدی . بنی ارزق حجازده، بنی طغار و بنی بدیل و بنی راحل نجدده، بنی لف یثربده، بنی ارقم حجازدن تهامه‌دك ممتد اولان اراضی‌ده ساکن ایدیلر .

هزانك سعد نامنده بر اوغلی وار ایدی . بوندن تفرع ایدن بنی سعد قبیله‌سنك مسکنلری یثرب حوالیسی ایدی . حجاز و یثرب حوالیسنده ساکن عمالقه بنی‌اسرائیلك اورالری استیلاسندن صکره حوالئ مذکوره‌دن طرد اولندیلر .

عوضك مهلاییل اسمنده بر اوغلی معروفدر . مهلاییلك بریسی خیبر و دیکری عبیل نامیله ایکی اوغلی وار ایدی . خیبردن تفرع ایدن بنی خیبر اب قبیله اسمنه منسوب اولان خیبر و بنی عبیل یثرب حوالیسنده ساکن ایدیلر . یثرب عبیلك اوغلی اولمغله بنا ایلدیکی مدینه نامنه نسبتله یثرب دیو مشتهر اولدی . یثرب مدینهٔ منوره‌نك نام قدیمی‌در .

عرب بائده‌نك دیکر قسمی اولان طوائف کثیره‌نك بابالری ارم بن سامك جدیس، عبیل، عبدضخم، عوص، جاثر (کاثر)ناملر ایله بش اوغلی معروفدر .

جدیس قبیله‌سنك مسکنلری یمامه ایدی . بونلرك وقایع تاریخیه‌لرندن بعض شیلر معلومدر .

بنی عبیل مکه ومدینه بیننده واقع جحفه‌ده ساکن ایدیلر . بربیوك سیل ظهوریله هلاك اولدیلر .

عبد ضخم قبیله‌سی طائفده ساکن ایدیلر . بونلرده ازمنهٔ قدیمه‌ده منقرض اولمشلردر . خط عربی ایله ابتدا یازی یازان قبیلهٔ مرقومه خلقندن اولدیغی مرویدر .

عوصك اوغلی عاددن متفرع عاد اولی قبیله‌سنك مسکنلری احقاف اراضیسی ایدی . شو قبیله مظهر قهر الهی اولدقدن صکره ایچلرندن بنی بکر بن معاویه بن بکر بن عاد رفقاسیله برابر هلاکدن مصون اوله‌رق قومیتلری امتداد ایتدیکندن اندن صکره‌کی طائفه‌یه عاد ثانیه دینلدی .

ارمك دیکر اوغلی جاثر (کاثر) ثمودك باباسیدر .

قوم ثمود دخی عرب بائده‌دندر . مسکنلری حجاز ایله شام بیننده واقع وادی القری ایدی . بونلرك هلاکلرندن صکره ایچلرندن آز بر طائفه قورتیلوب رس نام موضعی وطن اتخاذ ایتمشلردر . مؤخراً انلرده هلاك ومنقرض اولدیلر .

عرب بائده اقوامنك باشلوجه‌لری اقوام مذکوره‌دن عبارتدر . بوطاقدن بنی جرهم اولی وعمالقه‌دن بنی مطر ناملریله معروف ایکی قبیله دخی اشتهار ایتمش ایسه‌ده

جرهم ومطرك نسبلری مرفوع ومتصل دکلدر ٠

عرب عاربهٔ باقیه ـ شو طبقه‌نك اقوامی بنی قحطان بن عابر بن ارفخشد بن سام بن نوح علیه السلامدر ٠ قحطان توراتده یقطن دیو مذکوردر ٠

قحطانك یعرب ، جرهم ، حضرموت ، عاد ، عمان ، نامليله بش اوغلی معروفدر ٠ یمن عربلرینك کافه‌سی قحطاندن تفرع ایتمشلردر ٠ قحطان یمنده تشکیل حکومت ایدرك وفاتنده جانشینی اولان اوغلی یعرب برادرلرندن جرهمی حجازه ، عادی شحره ، حضرموتی جبال شحره ، عمانی عمان حوالیسنه والی تعیین ایتدیکندن هربریسی بولندقلری دائره‌ده کسب استبداد واستقلال ایلدیلر ٠ جرهم بن یعربدن تفرع ایدن قبیله‌یه جرهم ثانیه دینلدی ٠

عرب بائده‌نك جمله‌سی لسان عربی ایله تکلم ایدرلر ایدی ٠ یعرب بن قحطان استعمال ایلدکاری لسان قدیم عربیجه بعض مرتبه اصلاحات وتعدیلات اجرا ایتمشدر ٠

یعربك اعقابندن سبا بن یشجبك اولاد عدیده‌سی تولد ایتمش ایسه‌ده بونلردن حمیر وکهلان وزیدان وعامله نامليله موسوم درت اوغلی معروفدر ٠ حمیر وکهلاندن پك بیوك ایکی امت تفرع ایلدی ٠ اولاد حمیردن زیدانك اوغلی نجران

یمن قطعه سنده اسمنه منسوب اولان محلده کسب استقلال ایتمشدر .

سلطنت یمن حمیر وکهلانك اولادی میانه‌لرنده تصورتله تداول ایلدیکی و بونلرك وقایع تاریخیه‌لری مبحث مخصوصنده تفصیل اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

بنی حمیر بطوننده‌ن قضاعه بن مالك بن عمرو بن مره بن زید بن مالك بن حمیر پك بیوك برامت اولوب شعوب کثیره‌سی طرف یاپمش وقضاعه عمان حوالیسنی بالاستیلا اوراده کسب استبداد ایتمشدر .

ینه بنی حمیردن وملوك یمندن وائل بن غوثك ابناسی سلکنده واقع حضور بن مالك بن زید الجمهور بن سهل بن عمرو بن قیس بن معاویه بن جشم بن عبدشمس بن وائلدن متفرع بنی حضور قبیله‌سی یمنده رس نام موضعده ساکن وصکره بختنصرك تسلطیله منقرض اولدیلر .

ازد وعتیك وغافق وهمدان قبائلی کهلاندن تشعب ایدن بطون مشهوره‌دندرلر .

ازدك باباسی غوث بن نبت بن مالك بن زید بن کهلاندر . ازدك اوغلی اشعردن بر قبیله متفرع اولمغله اشعریلر بوکا منسوبدرلر . دیکر اوغللری مذحج وطی‌دن بیوك بیوك بطون تشعب ایلدی .

جلد، سعدالعشيره، مراد، عنس مذحجك اوغللری وبنی مذحج قبائلنك بابالريدرلر . بنی نخع، بنی حارث، بنی حرب جلدك وبنی اود، بنی عوف، بنی كعب، بنی جوف بنی زبيد سعد العشيره نك بطون مشهوره سیدر .

بنی حارثدن متشعب بنی ديان قبيله سی نجران حوالیسنده حكومت ايتمش ويمنده زبيد دينلان قصبه بنی زبيدك مسكنلرندن معدود بولنمشدر .

بنی طی بطون مشهوره سی بنی جديله، بنی بنهان، بنی بولان، بنی سلامان، بنی رومان، بنی هنی، بنی سدوس، بنی عدیدر . عديدن بنی لخم، بنی عفير، بنی عامله ولخمدن بنی جزيله، بنی نماره وعفيردن بنی كنده وعامله دن بنی عجل بطون مشهوره سی تفرع ايلدی .

بطون مذكوره دن تفرع ايدن شعوب بالاده تعداد ايتديكمز طاقلره منحصر دكلدر . بونلرك فروعی لايعد ولايحصی اولمغله مضبوط اولانلر متسلسلاً شجره لرده مندرج وبعضيلرينك سلسله لری غير مضبوط ومنقطعدر . سلسله لری غير مضبوط اولان بطون ايله ذكر اولنان انساب مرفوعه ومضبوطه يی ولی ايدن افخاذك اكثريسی تقادم زمان وغيبوبت روابط جهتيله اونودلمشلردر . بناءً عليه نسبت نسلرينك سلسله يه ربطی قابل اولميان

قبائل وبطون و طوائفدن هربریسنک قومیتلری حقنده اسمندن استشمام اولنان رائحهٔ نسبته بالطبع اعتبار اولنور.

عرب مستعربه - شو طبقهٔ نجیبه اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام افندمزک نسل عالیلرندن منشعب اقوامدر. حضرت اسماعیلک لسان اصلیسی عبرانی ایدی. مکه‌ده جرهم ثانیه قبیله‌سندن تزوجلری جهتیله کندولری و اولادی عربجه تکلم و استعراب ایلدکلرندن بطون و شعوب متفرعه‌سنک جمله‌سی عرب مستعربه دیو یاد اولندیلر.

قبیلهٔ نجیبهٔ قریش عرب مستعربه‌نک کزیده‌سیدر. عمود نسب عالئ نبوی بنی اسماعیل سلسلهٔ جلیله‌سنده بولندیغندن بو عمود مسعودده واقع اسامئ قبائل انشاالله تعالی ایکنجی کتابک ابتداسنده تعداد اولنه‌جق و عمود مذکورده داخل و اندن منفصل اولانلردن قرون اولاده تشکیل ریاست ایدنلر بو فصلده یازیله‌جقدر.

- ٥٥ -

جزیرة العرب قطعه‌سنک جغرافیاسی

جزیرة العربک فرات ایله شام وسویش ایله عریش ارالرنده واقع یرلردن ماعداسی صو ایله محاط اولدیغندن

جزيره ديو ياد اولنمشدر . مقدمجه سويش ايله عريش ارالرنده قنال كشاد اولنمغله يالكز بحر شام وفرات ارالرنده‌كى مسافهٔ جزئيه‌دن بشقه اصلا قاره قالمدى .

قطعهٔ مذكوره اسيانك جهت غربيه‌سنده واقع وشمالاً ارض فلسطينك برجزئيله برالشام وجزيرهٔ مابين النهرين، شرقاً خليج عجم (بصره كورفزى) ايله بحر محيط هندينك برجزئى وعراق عرب، جنوباً بحر محيط هندى، غرباً بحر سويش وباب المندب بوغازى وسويش قنالى ايله محدود وطول غربينك اللى ايكى درجه‌سندن يتمش يدى وعرض شماليك اون ايكنجى درجه‌سندن اوتوزنجى درجه‌سنه وارنجه ممدود اولوب شمالدن جنوبه (٢٥٠٠) وغربدن شرقه طوغرى (٢٠٠٠) كيلو مترو امتداد ايتمشدر . مساحهٔ سطحيه‌سى (١١٠٠٠٠٠) ميل مربعى‌در . اهاليسى (١٢٠٠٠٠٠٠) تخمين اولنه‌يور .ايسه‌ده دها زياده‌در .

تواريخ مقدسه‌نك حاوى اولديغى وقايعك چوغى، حضرت ابراهيم عليه السلامك دعوتى، دين مبين اسلامك ظهورى اوقطعه‌ده اولديغندن كرهٔ ارضك الك مقدس الك مبارك اقليمى بودر .

جزيرة العرب قطعه‌سنك قسم اعظمى منطقهٔ حاره

تحتنده اولدیغندن هواسنده‌کی حرارت شدت اوزره‌در . اراضیسنك چوغی شوره‌زار وغیر منبت در . لکن سواحل دریاده‌کی محللرك مزروعات ومیوه‌لرنده‌کی برکت وفرت اوزره در درون قطعه‌ده بخور، بور، عنبر، ازوا، صمغ وعلی الخصوص اعلا قهوه وسواحله متصل بحرلرده انجو مغاصلری ودیار یمنده عقیق وسائره معدنلری واردر .

جزیره‌ده واقع تیه بنی اسرائیل قسمنك جانب شمالیسی جبال ایله محاط وقلیل المحصولدر . لکن جانب جنوبیسی محصولدار ومعموردر . شو قسمده بریسی طور سینا ودیکری حورا نامیله ایکی جبل اولوب تیهك مشهور شهری طور قصبه‌سیدر . بنی اسرائیلك تیهده صورت اقامتلری تاریخ مقدس مبحثنده یازلدی .

صورت مخصوصه‌ده بحث ایلدیکمز محللر یمن وحجاز، تهامه، یمامه، نجد، هجر، حیره دائره‌لری وبونلرك ملحقاتی اولوب اقوام عربدن قرون اولاده جزیرة العرب قطعه‌سنك داخل وخارجنده تشکل ایدن دولتلره متعلق وقایع ودوائر مذکوره‌ده واقع باشلوجه مواقعه متعلق بعض معلومات دخی بو فصلده درج اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

- ٥٦ -

يمن مملكتی جغرافیاسی

یمن مملکتنی تهامه‌نك جنوبندن باب المندبه قدر بحر احمر، خلیج عجمك مدخلنه دکین بحر محیط هندی، بحرینه قدر خلیج مذکورك ساحلی ولی ایدر. بناءً علی ذلك مملکت مذکوره اوچ طرفدن دریا و بر طرفدن تهامه و یمامه و بحرین اراضیلری ایله محدوددر. یمن مملکتی کعبهٔ شریفه‌نك صاغ طرفنده بولندیغی ایچون یمن دینلدی. شام اقلیمی صول طرفنده واقع اولدیغی ایچون شام دینلدیکی کبی.

ازمنهٔ قدیمه‌ده یمن قطعه‌سی جزیرة العرب دائره‌سنك اکثر جهتنده حکومتجه مرجع اولوب مرکز حکومت ابتدا مدینهٔ سبا و صکره شمدیکی مرکز ولایت اولان صنعا شهری ایدی. بوشهرك بانیسی رؤسای حمیردن صنعا بن زال بن عامردر. مدینهٔ مذکوره شمالدن جریان ایدن برکوچوك ایرماق کنارنده‌در. شو ایرماق ذمارده طوغری جریان ایدرك دریایه دوکیلور.

صنعانك موسم صیفی شمسك حمل و ثور وجوزا،

خریفی سرطان و اسد و سنبله، شتاسی میزان و عقرب و قوس، بهاری جدی و دلو و حوت برجلرنده بولندیغی مواسمده در. شمس حمله حلول ایتدکده صنعاجه حرارت اشتداد ایدر. یغمورلری حزیران، تموز، اغستوس ایلرنده یاغار. شهر صنعانك میوه‌لری کثرت اوزره‌در. ازمنهٔ قدیمه‌ده ملوك حمیردن شرجبیلك اوراده بنا ایتمش اولدیغی قصر غمدان بردپه‌نك اوزرنده ایدی. دور اسلامده جامع مصفایه سقایه اتخاذ اولندی. قصر مذکورك بناسی درت وجهله اولوب بر وجهی قرمزی، دیکری بیاض، اوچنجیسی صاری، دردنجیسی یشیل ایدی. ابنیهٔ داخلیه‌سی یدی طبقه‌یی حاوی و پك مرتفع اولمق اوزره یاپلدیغندن شمس طلوع ایتدیکی وقت اوچ میل مسافه‌دن کورینور ایدی. قصرك اوزرنده ملون مرمردن بر اوطه وار ایدی. سقفی یکپاره مرمردن معمول و ارکان اربعه‌سنك هر برنده بر ارسلان صورتی موضوع ایدی. اشبو صورت مجسمه درونته بعض الات یرلشدرلدیکندن جسمنده‌کی منفذلردن ایچنه هوا نفوذ ایلدیکی زمان هر بریسندن ارسلان صداسنه بکزر برسس ایشیدیلور ایدی. قصر مذکور حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه افندمزك زمان خلافتلرنده هدم و تخریب اولندی.

بلاد يمندن مآرب ناحیه‌سی اولاد سبادن ازد قبیله‌سنك مسكنی ایدی . مآربده‌كی شهر سبایی سبا بن یشجب بن یعرب بنا ایلدی . بلقیسك مدینه‌سی بودر . ازمنهٔ قدیمه‌ده سبا شهری پك معمور ایدی . مآرب ناحیه‌سنك بدایتندن نهایتنه دكین اشجار لطیفه برمرتبه كثرت اوزره ایدی‌كه برقصبه‌دن دیكر قصبه‌یه كیدلدكده یولجی‌یه كونش دوقنمز ایدی . ناحیهٔ مذكوره‌ده هر وقت عظیم سیللر ظهور ایدوب ارالری ایكی فرسخدن عبارت اولان ایكی جبل صغیر بیننده صولر جاری وصحراره منتشر وضایع اولور ایدی . ملوك حمیردن بلقیس سیل كالدیكی محله صلب طاشلردن برسد بناسیله سیللری سد خارجنده براقش وسد مذكورك یوقاروسنده واشاغیسنده اوچ مشعب انشا ایتدرمشیدی . مزروعاتجه اهالینك احتیاجنه كوره تارلالره اجرا ایدیلور ایدی . بناءً علیه اولحوالی اولقدر محصولدار اولمش ایدی‌كه اوتاریخلرده احسن بلادالله عد اولنه‌جق مرتبه‌یه وارمش وموقعنك لطافت هواسی ایسه علل و امراضه مانع اوله‌رق اهالی جنتده یشار كبی حسن معیشته مظهر اولمشیدی . صكره عبادت الهیه‌یی ترك ایلدیلر . تارلالرینه چكركه مستولی اولدی . سد یقیلوب سیل العرم

ظهوریله معمورەلری خراب واسباب عمران و سعادتلری محو کردهٔ ایادی انقلاب اولوب کتدی ٠

صنعایه ایکی منزل مسافەده واقع ذمار نام مدینهٔ قدیمه بر وقت ملوك یمنك عاصمەسی اولان ظفار شهر شهیدر ٠ یمنی حبشەنك استیلاسنه قدر شعشعهٔ عمرانی نمایان ایکن حبشه اکثر معموریتنی محو وتخریب ایتمکله عمران سابقندن سقوط ایلدی ٠ شهر مذکورك برمحکم سوری واردر ٠ باغچەلری وقراسی ومزارعی کثرت اوزرەدر ٠ عمران قدیمنك اثار عتیقەسی اوراده موجوددر ٠ اثار مذکوره درونده برطاقم مرمر دیرکلر واردر ٠

یمن درونده بولنان سروات طاغلرینك سلسلەسی حجازه وساحل بحرده عدن وشحره قدر امتداد ایدر ٠ جبال مذکورەنك شرق جهتندن غرب طرفلرینه طوغری ممتد اولان سلسلەلری بغایت صعب المرور اولدیغندن صنعا قافلەلری اورالردن پکه مزلر ٠

صنعادن زبیده قدر یالکز بریولی واردر ٠ وارالرندەکی مسافه بش مرحلەدن عبارتدر ٠

بلاد یمندن زبید حوالیسی اوزرنده واقع و بیت الفقیه طاغلرینه قدر ممتد اوصاب ناحیەسیله جزان

در بندینه قریب نواحیده و مخاده قهوه اغاجلری پك چوقدر . یمنده التون، کومش، تیمور، نحاس، قلای، عقیق یمنی معدنلری ودها پك چوق معادن وار ایسه‌ده حالا کشف اولنه‌مامشدر .

- ٥٧ -

ملاحظهٔ تاریخیه

یمنده حکومت ایدن بنی قحطان ملوکنك مدت عمومیه‌سنی مورخلر حبشه حکومتی ایله برابر (٣٠٤٩) سنه اعتبار ایده‌یورلر . قحطاندن حمیره قدر حکومت ایدن پادشاهلرك اسم وترتیبلرنده بین المورخین از اختلاف واردر . حمیردن صکره اسامی وترتیب وانسابجه اختلاف پك چوقدر .

تاریخ کتابلرنده اطرادسز وناقص برصورتله ترتیبه قونیلان پادشاهلرك عددلری دخی اللی التمش بیننده اعتبار وبرطاقنك هربرینه یوزدن بشیوز سنه‌یه قدر . مدت حکومت اعطااولنه‌یور . تاریخلرده‌ایسه بومقوله اوزون مدتلی کوستریلان ملوکك چوغنه کیملرك خلف اولدقلری اتفاق ودائرهٔ یقینده تقریب اولنه‌جق صورتله ذکر

اولنمامشدر . ایکی پادشاه اراسنده متعدد پادشاهلر کلمش ایکن اسملری یا ترتیبدن ساقط، یاخود غیر مضبوط اولمقدن ناشی ایکیسی بیننده کورینان اوزون مدتی طولدرمق ایچون بعض قدما ساقط ومنسی اولانلرك مدتلرنیده معلوم اولانلره ویردکلرندن صکره‌کی مورخلر قدمانك کتابلرینی مأخذ اتخاذ واویله عقله ملایم اولمیان مدتلری قبول ایتمش اولدقلرنده اشتباه اولنه‌مز . وکذلك اختلاف اوزره یازیلان ملوکدن چوغنك نسبلری مضبوط ایسه‌ده اعقاب مضبوطه‌جه اتفاق اولمامقدن وانسابجه‌ده اختلاف ونواقصدن ناشی اویله اوزون مدتلی کوستریلان پادشاهلردن هر برینك مدتی حقنده مورخلرك یازدقلری یوزلرله سنه‌لره و کرك کتابلره درج ایلدکلری اعقاب و انسابك ترتیبنه صحیح نظریله باقله‌مز .

حبشه‌نك استیلاسنه قدر یمنده حکومت ایدن بنی قحطان ملوکنك اسملری اونودیلانلردن ماعداسنك تاریخ کتابلرنده مذکور ومعروف وفقط سقوط ترتیبدن ناشی چوغی مختلف اولانلری یوز نفر راده‌لرنده‌در . مورخلر قحطاندن حبشه‌نك استیلاسنه قدر قحطانیه‌دولتی ملوکنه (٢٩٧٠) سنه مدت کوسترمشلردر . ترتیب واسملری مضبوط وصحتی مصدق اولان سائر دولتلر مدت عمومیه‌لریله

افراد ملوکنه تطبیق و مقایسه ایدلدیکی حالده قحطانیه ملوکنك هر بریسی ایچون اون بش سنه مدت فرض اولنه بیله جکندن بو حساب و مقایسه حکمنجه یمنده بنی قحطاندن (٢٩٧٠) سنه ده ایکی یوزه قریب پادشاهك حکومت ایتمش اولملری لازمکلورکه بونلردن اسملری معلوم اولانلرك ماعدالرینه منسی وغیر مضبوط نظریله باقلمسی طبیعی و ضروریدر . ابن خلدون دخی یمن ملوك قدیمه سنك ترتیبنده چوق اسملر و پادشاهلر ساقط اولدیغنی سهیلیدن نقل ایله یازه یور .

ملوك مشارالیهمك اسملرینی و هر بریسنك وقایع تاریخیه سنی مبین ـ صحت و اعتماده شایان ـ هیچ بر کتابه تصادف اولنه مدیغندن بونك ایچون مرتب و مکمل بر تاریخ کتابی یازمقده امکان یوقدر . بناءً علیه یالکز الك مشهورلرینك بر درجه یه قدر وقایعنی یازه جق و اسملرینك ترتیبنده بالطبع مورخلرك اکثریت اقوالنه اعتبار ایده جکز .

- ٥٨ -

یمنده قحطانیه دولتی

(٣٠٦٥ - ٩٥)

یمنده ابتدا پادشاه اولان ذات قحطان بن عابر بن شالح بن ارفحشد بن سام بن نوح علیه السلامدر ٠

قحطانك پدر عالیلری عابر (هود) علیه السلام حضرموت وشحر وعمان حوالیلرنده‌کی قوم عاده مبعوث نبی ذیشان اولغله تاریخ مقدس قسمنده کوسترلدیکی اوزره قوم مذکورك هلاکلرندن صکره نبی مشارالیه نبوتنی تصدیق ایدن مؤمنلرله برابر اوراده اقامت بیورمشلر ایدی ٠ وفاتندن صکره فرزند نجیبی وابراهیم علیه السلام افندمزك جدامجدی فالغ اولاد ومتعلقاتنی الوب جزیرهٔ مابین النهرین حوالیسنه عزیمت ایلدیکی کبی دیکر ولد نجیبی قحطان اولاد واتباعیله حضرموتدن یمنه کیدرك اوراده بر دولت مستقله تأسیس ایلدی ٠ قبل الهجره (٣٠٩٥) ٠

دولت مشارالیها قحطانیه نامیله معروف اولدیغی کبی احفادندن حمیر بن سبادن صکره کلان ملوك اکثریتله بنی حمیردن وبعضاً حمیرك برادری کهلان سلاله‌سندن اولدقلرندن حمیردن حارث الرائشه قدر پادشاهلق ایتمش

اولانلره ملوك حميريه و اندن صکره کیلرینه هم ملوك حمیریه همده تبابعه دینلدی ·

قحطان ـ عدالتله موصوف ورعایاسی حقلرنده سماحت وسیاست اجراسیله معروف ایدی · یمن عربلرندن بنی قحطانك ماعداسی دخی مؤخراً تصادف ایلدکلری بلیات ایله عرب بائده دائره‌سنه داخل ونسللری منقرض و مضمحل اولمغله یمنده انسال وقومیتلری ممتد وباقی اولان عربلر بنی قحطانه منحصر اولمشلردر · قحطانك لسان اصلیسی سریانی ایدی · صکره معاصرلری بولنان عرب بائده‌دن تحصیل ایلدیکی لسان عربی ایله تکلم ایتمکله لسان مذکور اولاد وبطوننه لسان عمومی اولدی · بناءً علیه ابن خلدون بنی قحطانی عرب مستعربه‌دن عد ایده‌یور · لکن اکثر مورخین بو طبقه‌یه عرب مستعربه اطلاق ایتمیوب عرب مستعربه عنوانی حضرت اسماعیل علیه السلام افندمزك اولادی حقلرنده استعمال ایلدیلر ·

قحطان واولادی اوائل حاللرنده معاصرلری اولان عرب بائده اقوامندن معدود قبائل بدویه کبی دائرهٔ مدنیت خارجنده ایدیلر · شعوب وبطونلرنده نمایان اولان کثرت عرب بائده اقوامنك متسلسلاً هلاکاری زمانلرینه

مصادف اولدیغندن انلرك دیارلرینی دخی ضبط ایله کتدکجه تحصیل مدنیت وتزیید شوکت ایتمشلردر .

قحطانك وفاتنده اولاد کثیره سی وار ایدی . بونلردن یعرب مسند حکومته جلوس ایلدی .

یعرب ـ شو ذاتك زمان سلطنتنه قدر بنی قحطانك استعمال ایلدکاری لسان عربی ماخذلری اولان عرب بائده نك لغت اصلیه لرندن عبارت وشو لغت ایسه هردرلو انتظامدن عاری ایدی . یعرب تعدیلات واصلاحات ایله ادبیات لسانیه نك حصول انتظامنه خدمت ایلدی . بناءً علیه لسان عربینك موجدی کندوسی دکل ایکن همان موجد مقامنده کسب شهرت ایتمکله حسان بن ثابت الانصاری رضی الله عنه یعربك اصلاح لسانجه اولان خدمتنی تقدیراً شو نظمی انشا ایتمشدر .

تعلمتم من منطق الشیخ یعرب
ابینا وصرتم معربین ذوی فقر
وکنتم قدیماً مالکم غیر عجمة
کلام وکنتم کالبهائم فی القفر

یعربك زمان سلطنتنده عرب عاربهٔ بائده نك هلاکارندن ناشی مسکنلری خالی وعمالقه وسائر اقوام بائده نك بقیه ـ

سیده لباس اقتداردن عاری قالمشیدی . هیسنك مسكنلرینی ضبط ایله برادرلرندن جرهمی جحازه، عادی شحره، حضر موتی جبال شحره، عمانی حالا عمان تسمیه اولنان نواحی یه والی تعیین ایتمکله هربریسی واردیغی یرده مؤخراً کسب استقلال ایلدی . یعرب عاقل، حکیم، حسن حال ایله متصف ایدی . وفاتنده اوغللرینه وجه آتی اوزره نصیحت ایتمشدر .

« اوغللرم ! علم اوکرنوب انکله عامل اولیکز . حسود اولمه یکز . زیرا حسد بینکزده فنالقلرك حدوثنی دعوت ایدر . شردن وشریردن احتراز ایدیکز زیرا شر سزه شردن بشقه برشی جلب ایتمز . سز خلقه منصفانه معامله کوسترملیسکزکه خلق دخی بالمقابله سزك حقکزده منصفانه معامله کوسترهلر . کبردن اجتناب ایدیکز . زیرا کبر ناسك قلبلرینی سزدن تبعید ایدر . تواضع التزام ایدیکز . زیرا تواضع سزه قلوب ناسی جلب ایدر . بریسی سزکله استشارهده بولنور ایسه نفسکزه نصل استر ایسه کز اکاده اویله بیان ایدیکز . زیرا مشورت بوینکزده جناب حقك برامانتیدر . »

یعربك مدت حکومتی اوتوز اوچ سنه اولدیغی مرویدر . وفاتنده اوغلی یشجب یمن پادشاهی اولدی .

یشجب ـ شو لفظ شجب لفظندن مشتق فعل مضارع اولوب شجب هلاك ایتمك معناسنه‌در . پادشاه مشارالیه « زمان حکومتنده دشمنلرینی هلاك ایدر » تفاؤلیله اویله تسمیه اولنمشیدی . لکن نائل سلطنت اولدقدنصکره پك ضعیف الرأی و غافل اولدیغی اکلاشلمغله او تفاؤلك عکسی ظهور ایلدی . جنایات و سیئات اصحابی حقلرنده هیچ برکونه مؤاخذهٔ سیاسیه کوسترمدیکندن نه امرنده نه‌ده نهینده تأثیر وار ایدی . حجاز، حضرموت، شحر، عمان ولایتلرینك والیلری بولنان عموجه‌لری یشجبك وفاتنده اوغلی عبد شمس دینلکله معروف عابر یمن پادشاهی اولدیغی بین المورخین اتفاقه مربوطدر .

عبد شمس سبا ـ شو ذات هیبت و عظمت اصحابندن معدود، غزالری کثیر، محاربه‌لرده متیقظ، عسکرلرینه مکرم برپادشاه ایدی . بالذات مصره هجوم ایله اهالیسنه غلبه ایلدی . غزواتنده اون بیك قدر اسیر المشدر . سبا ایله تلقیب اولنمسنك سببی بودر . مصر حوالیسنده عین شمس دینلکله معروف بلده‌یی بنا ایتدروب اوغللرندن بابلیونی اورایه والی تعیین ایتدی . مآربده اسمنه منسوب سبا شهر شهیرینك بانیسی سبادر . شهر مذکور چوق وقتلر عاصمهٔ ملوك اولمشیدی . صکره‌لری عاصمهٔ سلطنت

صنعایه نقل ایدلمشدر . سد مآربك بانیسیده سبا اولدیغنی بعض مورخلر کوستره‌یورلر . اکثریت اقوال سدك بناسنی بلقیسه نسبت ایده‌یور ایسه‌ده بویله بیوك اثرلر برپادشاهك زمان حکومتنده یاپلسنی عقل پك بعید کورر . سبا بابل طرفلرنده هجوم ایله اورالری یغما ایلدی . هر بر محاربه‌ده مظفر و قنغی بلده‌نك فتحنی مراد ایلدی ایسه تسخیری میسر اولمشدر . سبانك فتوحاتنی تقدیراً معاصری بولنان ادبادن برذات شو نظمی انشاد ایتمش اولدیغی مرویدر .

لقد ملك الافاق من حیث شرقها
الی الغرب منها عبدشمس بن یشجب
له ملك قحطان بن هود وراثة
عن اسلاف صدق من جدود و من اب

مورخلر سبانك مدتنی اوزون کوستره‌یورلر . وفاتنده سبایه خلف سلطنت نجران بن زید بن یعرب اولمسنی ترتیب نسب اقتضا ایدر ایسه‌ده اصحاب تاریخ نجرانك یمن حکمدارلغنده بولندیغنی تصدیق ایله برابر کیمه خلف اولدیغنی تصریح ایتمیه‌رك سبایه اوغلی حمیرك خلف سلطنت اولدیغنده اتفاق ایده‌یورلر .

حمیر - شو ذات غایت شجیع بر پادشاه ایدی . ملوك حمیریه‌نك منسوب الیهی بودر . تکثر بطونی جهتیله اغلبیته بالاعتبار یمنده‌کی اقوام قدیمه‌نك جمله‌سنه حمیر دینلدی . ابن خلدن دیرکه «سبانك چوق اولادی وار ایدی . انلرك مشهورلری حمیر ایله کهلاندر . بونلردن ایکی امت عظیمه منشعب اولدی .»

ابتدا التوندن معمول تاج ایله تتوج ایدن حمیردر . زماننده خیلی معموره‌لر انشا و خارجدن چوق یرلر استیلا اولندی . حکومت و نفوذینی توسیع ایله ثمود بقایاسنی یمندن اخراج و حجاز طرفلرینه طرد ایلدی . مدت حکومتی حقنده تاریخلرك یازدقلری روایاتك عقله ملایم کورینانی اللی سنه در .

اولاد حمیرك ادلرینی مورخلرك بعضیلری واثل، مالك، زید، عامر، عوف، اسعد و بعضیلری الهیسع، مالك، زید، وائل، مشروح، معدی‌کرب، مره دیو ذکر ایدیورلر . اولاد مرقومه‌دن مره‌نك بطونی حضرموت حوالیسنه کیدرك اوراده اقامت ایلدیلر .

. کهلان - ملك یمن حمیردن صکره کهلانه انتقال ایتدیکنی ابن خلدون ابن سعیددن نقل ایله بیان ایدیور . سبیکة الذهبده سبا برحیات ایکن سیاست ملکی حمیره

واطراف وثغورك اداره‌سنی کهلانه تخصیص ایلدیکی مذکوردر . اکثر تاریخلرده ملك یمن حمیر ایله کهلانك اولادی بینلرنده تداول ایلدیکی کوستریله‌یور .

واثل بن حمیر والهمیسع بن حمیر - مورخلر شوایکی ذاتکده یمنده حکمدارلق ایتدکلرینی سویلیورلر ایسه‌ده تقدم قنغی برنده اولدیغنی تصریح ایتمیورلر . زمانلرینك وقایع تاریخیه‌سیده مضبوط دکلدر .

سکسك بن واثل - بوذاتك یمنده پادشلق ایتدیکنی وبونیده اوغلی یعفر تعقیب ایلدیکنی مورخلر بیان ایده‌یورلر . لکن ترتیب نسبجه ابین بن الهمیسع وجبار بن غالب بن کهلان سکسکه مساوی وبونلرك سلطنتلری دخی تاریخجه مصدق اولدیغندن تقدم قنغی برنده اولدیغی معلوم دکلدر . سکسکك ایام حکومتنده عم زاده‌سی قضاعه بن مالك عمان حوالیسنده تغلب کوسترمشیدی . سکسك عسکرله کیدرك قضاعه‌یی حرباً اوحوالیدن چقاردی .

یعفر بن سکسك - بونك ایام سلطنتنده خوارج طائفه‌سی مخالفت وعصیان کوستردیلر . قضاعه‌نك حفیدی مالك بن الحافله یعفرك محاربه‌لری وقوعبولدی . شوذاتك نهایت حکومتنه قدر فتنه دوام ایتمشدر .

معافر نعمان بن یعفر - یعفرك وفاتنده نعمان رحم مادرده ایدی . عامر بن باذان بن عوف بن حمیر ملحقات یمندن بحرین والیسی بولندیغی حالده یعفرك وفاتندن صکره مدینهٔ سبایه کلهرك زوجهٔ یعفرك ظهور حملنه انتظاراً نیابت صورتیله حکومتی ید ادارهسنه آلدیغی و نعمانك ولادتندن صکره نیابته دوام ایلدیکی تاریخلرده مذکوردر . نعمان هنوز سن بلوغه وارمزدن مقدم عامرانی قتل ایله سلطنتی اغتصاب افکارینه دوشدی . بنی حمیر اول افکاری حس ایلدکده بالهجوم عامری طرد ایلدیلر . عامر کونده درت دفعه البسهسنی دکشدروب هر دفعهسنده بردرلو ثیاب ثمینه کیدیکیچون ذوریاش دیو شهرت ویرمشدر . طردندنصکره بنی حمیرك نعمانه اطاعت ایتدیکی مرویدر .

نعمانك یمنده حکمدارلق ایتدیکنده مورخین متفق ایسهلرده زهیر بن ابین والغوث بن ابین نسبجه نعماندن مقدم اولوب بونلرك سلطنتلریده تاریخجه مصدق اولدیغنه نظراً عامردن صکره نعمانك پادشاه اولمسی مشکوکدر .

عامر طرد اولندقدن صکره نجران طرفنه کیدرك اوراده مالك بن الحافله خیلی محاربه ایتمش وصکرهلریده اغتصاب سلطنت ایچون حربلره دوام ایلمش ایسهده

اقبح هزيمتله مغلوب ومقصدينه موفقيتدن محروم اولمشدر . نعمان بيوبوب سلطنتده كسب استقلال ايتدكدنصكره ذارياشي طوتدروب حبس ايتدردي .

نعمان عاقل ، حازم ، قدری عالی ، غزالرده سطوتی شدید ، محاربه‌لرده مظفر ایدی . مدتی قرق درت سنه‌در .

اسحم بن نعمان - اسحمك يمن پادشاهلغنده اتفاق واردر . لكن مورخلر ترتيب نسبجه اسحمدن مقدم اولان عريب بن زهير ووائل بن الغوثك دخی حكمدار . لقلرندن بحث ايتدكلرندن سلطنتجه تقدم قنغی برينده اولديغی مجهولدر .

اسحمك زمان سلطنتنده بنی حيرك انتظامی بوزيلوب هر طرفده بر معارض ظهور ايتمش واسايش . وراحت زائل اولمشدر . بو حال چوق وقتلر دوام ايلدی . اسحمدن صكره ترتيب نسبجه تاريخلرده اون بش قدر ملوك اسملری كوريله‌يور ايسه‌ده هيچ برينك ترتيب سلطنتلرنده مورخين اتفاق كوستريورلر . وقايع تاريخيه لريده مضبوط دكلدر .

ذو القرنين صعب بن ذی شدد - شو ذات نبوتنده اختلاف اولنان ذو القرنين‌در . صاچلرينی ايكی بلوك

ایدرك هر اوروکنی بر طرفه براقدیغی ایچون شو لقب ایله شهرت ویردی . قرآن کریمده مذکور اولان ذوالقرنین بودر . ابن عباس حضرتلرینه ذوالقرنیندن سؤال اولندقده ملوك حمیردن اولدیغی جوابنی ویردی . مشار الیه حضرت ابراهیم علیه السلام عصرنده اولوب ایکیسی مکهٔ مکرمه‌ده ملاقات ایلدکاری صحیحینده مندرج احادیث نبویه ایله ثابتدر .

حارث الرائش بن لقمان — شو ذات ملوك تبابعه‌نك برنجیسیدر . نسبی حقنده خیلی اختلاف واردر . اکثریت اقوال لقمانك اوغلی اولمسنده کورلمشیکن مورخلرك بعضیلری قیس بن معاویه‌نك ' کیمیسی قیس بن صیفینك وسهیلی ذی شدد بن ملطاطك ' مسعودی جشم بن عبدشمسك اوغلیدر دیو روایات مختلفه کوستردیلر .

تبابعه تبع لفظنك جمعیدر . حارثدن صکره‌کی ملوکدن هر بر خلف سلفنك ادارهٔ سیاسیه‌سنه اتباع ایتدیکی ایچون بونلرك مفردینه تبع ومجموعنه تبابعه دینلدی .

پادشاه مشار الیه بلاد سائره‌یه غزالر ایدرك ملکنه غنائم کثیره ادخال وتبعه‌سنه اعطا ایتمشدر . بو وسیله‌لر ایله ملکنده تزیید ثروته موفق اولدیغندن کویا احسان واقتدار ایله تبعه‌سنی تویلاندردیکی ایچون رائش لقبیله

مشهور اولدی . هنده ، طی طاغلرینه ، انبار نواحیسنه ، نینوایه غزالر ایدوب پك چوق غنائم المشدر . امراسندن شمر بن العطافی ترك واذربیجان طرفلرینه سوق ایله مقاتله وخیلی اشخاص اسیر ایتدکدن صکره موفق اولدیغی وقوعاتی اذربیجانده ایکی طاش اوزینه یازدرمش اولدیغی ابن اثیرده مذکوردر .

زرعه بن کعب — شو ذات حسن سیرت اصحابندندر چوق وقتلر معمر اولوب حین سلطنتنده بنی حمیر وبنی کهلاندن جمله بطوننك اطاعتلرینه مظهر اولمش ایدوکی تاریخلرده محرردر .

افریقس بن قیس — بعض کتابلرده شین ایله افریقش یازیلودر . نسبی حقنده دخی اختلاف واردر . یوشع بن نون علیه السلامك ارض کنعاندن طرد ایتمش اولدیغی عمالقه بقایاسنی وحمیردن صنهاجه وکتامه قبیله‌لرینی اورالرده اسکان ایتمکله قطعهٔ مذکوره نامنه نسبتله افریقیه (افریقا) دیو شهرت ویردی . افریقسك اول جانبه عزیمتی اثناسنده او حوالیده جرجر نامنده بر حکمدار وار ایدی . حمیریلر افریقا اهالیٔ اصلیه‌سنك لسانلرینی اکلایه‌مدقلرندن افریقس « بونلر نه چوق بربره ایده‌یورلر » دیدیکی جهتله سوزی اهالیٔ مرقومه‌یه وجه

تسمیه اولنمشدر . بربره معناسز اصواته دنیلور .

ذو المنار ابرهه بن حارث — افریقس وذوالمنارك ترتیب سلطنتلری اختلافدن غیر سالمدر . ذو المناریولجیلره اهتدا ایچون یوللرده فنارلر وضع ایلدیکندن او لقبله معروف اولدی . شو ذات سودان بلادینه غزا ایدرك اهالیسنی تدمیر ایلدیکی مرویدر .

ذو الاذعار عمرو بن ابرهه — عمرو متکبر و سوء سیرتله متصف ایدی . باباسی ابرهه وفات ایدرکن رعایا حقلرنده حسن معامله التزامنی اوغللرینه وصیت ایتمشیدی . عمرو او وصیتله عامل اولمیوب انواع شداید و مظالم ارتکاب ایلدیکندن جلوسنك اونبجی سنه‌سی خلع اولندی .

نسناس دینلان حیواناتی یمنه حمل ایله خلقی تخویف ایلدیکی ایچون ذوالاذعار تسمیه اولندیغی مرویدر . ابن اثیرك یازیشنه نظراً عبد بن ابرهه‌نك لقبی ذوالاذعار اولوب باباسی ابرهه عبدی اقاصیٔ مغربدن بر ناحیه‌یه کوندردیکندن غنائم وسبایا ایله عودتنده بر وحشت منکره مشاهده اولنمغله ذوالاذعار تسمیه اولندی . ابن خلدون عبد عمرو ذوالاذعارك اوغلی اولدیغنی وذوالاشعار دیو معروف اولوب باباسندن صکره مالك ملك اولمش

ایدوکنی ابن سعیددن نقل ایله روایت ایلدی . حمیر عبد ذی‌الاشعاری کرسیٔ سلطنتدن ایندروب شرجبیل بن غالبه بیعت ایتدکاریده کوستریله‌یور .

شرجبیل بن غالب — شرجبیل جلوس ایلدکدن صکره عسکریله عبد ذی‌الاشعار اوزرینه کتمش ایسه‌ده محاربه ایتمکسزین عودت ایتدی .

ذوالصرح هدهاد بن شرجبیل — شو ذات باباسندن صکره یمن پادشاهی اولمشدر . مدتی اون سنه‌در .

بلقیس بنت هدهاد — بلقیس باباسندن صکره یمن ملکه‌سی اولدی . بلقیسك نسبنده اختلاف واردر . بعضیلری یشرح بن حارث بن قیسك قزی اولدیغنی روایت ایلدیلر . حضرت سلیمان علیه السلامه بلقیسك کیفیت اطاعتی تاریخ مقدس قسمنده ذکر اولندی . بلقیس حضرت سلیمانی زیارت ایچون قدس شریفه کیتدیکی اثناده مقدما خلع اولنمش اولان ذوالاشعار باشنه چوق عسکر طوپلایوب خروج وممکلتی ضبط ایتمشیدی . بلقیسك عودتنده طرفین بالمحاربه ذوالاشعار غالب اولدی ایسه‌ده بر ماه صکره بلقیس انی تسمیم وینه مملکتی ضبط ایلدی .

ملکهٔ مشار الیها کوزللکده نسوان عصری میانه‌لر-

تده بیهمتا وعقل ودرایتجه یکتا ایدی . حکومتی اون اوچ سنه‌در .

ناشر النعم مالك بن عمرو بن یعفر - بلقیسدن صکره شو ذاتك حکومتنی بعض مورخین یازه‌یور ایسه‌ده بعضیلری حضرت سلیمان بلقیسی نکاح ایدوب ملك یمنه کمال بن شرجبیلی تعیین ایتدیکنی واندن صکره سلطنت ذی وداع نامنده بر ذاته منتقل اولدیغنی بیان ایده‌یورلر . مورخلرك بعضیلریده حضرت سلیمان یمن مملکتنی طیعم نامنده بر ذاته توجیه بیورمقله طیعمدن صکره مالك بن عمرو جالس تخت سلطنت اولدیغنی روایت ایده‌یور . مالك بن عمرو کیمه خلف اولدیغی مشکوك ایسه‌ده یمنده حکمدارلق ایلدیکی اختلافدن سالمدر .

مالك بر مدت ادارهٔ سلطنت ایتدکدن صکره حقنده خصما ظهور وتکثر ایدرك ملکی زواله تقرب ایتمشیدی . عطایای کثیره بذل ونشریله خصماسنی تسکین وسلطنتنك بقاسنی تأمین ایلدیککندن ناشر النعم دیو تلقیب اولندی .

مالك بلاد مغربه غزا ومظفریتی اسلافنه تفوق ایتمشدر . بلاد مذکوره‌ده وادی الرمال دینلان محله‌قدر عزیمتله محل مذکوره‌کی رملستانه واصل اولدقده بر شدتلی بورا ظهور ایدوب عسکرینك قسم عظیمی تلف

اولدی . بقیه‌سنی بالاستصحاب عودتله برنجی منزلده باقردن معمول بر انسان تمثالی وکوکسنده خط حمیری دینلان حروف مسندله « بوندن اوته‌ده کیده‌بیله‌جك یر یوقدر » دیو یازدقدن صکره بلادینه رجعت ایتدی .

شمر یرعش بن ناشر النعم – شو ذاتك وجودنده رعشه اولدیغندن یرعش تلقیب اولنمشدر . معلولیتی ایله برابر شجیع وبهادر وهر وجهله اعمال عسکره قادر ایدی . پك چوق یرلر فتح ایدوب مشرق طرفلرینه طوغری اچدیغی غزالرده کی صیت مظریتنی عراقه واورادن چینه‌قدر ایصال ایلدی . فارس ، سجستان ، خراسان بلادینی فتح ایتدکدن صکره صغد شهرینه کیدرك شهر مذکوری تخریب وصکره ینه بناسنی اعاده ایتدی . فرسلر اورایی شمرکند تسمیه ایلدیلر . صکره تحریف اولنوب سمرقند دیو مشتهر اولدی ، شهر مذکورده بر عمود بولنمغله اوزرنده خط حمیری ایله « شمر یرعش سیدهٔ شمس ایچون بونی بنا ایلدی » وکذلك بر قپو صحیفه‌سی بولندیغندن اوستنده ینه خط حمیری ایله « بورادن صنعایه‌قدر بیك فرسخدر » عباره‌لری کورلمشدر .

شمر یرعش بلاد فارس فتوحاتندن فارغ اولدقدنصکره یوزینی چین ممالکنه چویردی . بو خبر چین حکمدارینه

بالغ اولدقده درونی خوف وتلاش استیلا ایتمکله وزیری وطن ومتبوعنك سلامتلری اغورنده نفسنجه فداکارلق اختیار ایدرك كندی بورنی قطع ومجروحاً شمریرعشك یانه عزیمتله « چین حكمدارینه محاربه‌دن اجتناب ایتمسی ایچون نصیحت ویردیكده حقمده بو غدری ارتكاب ایلدی » دیو شكایت ایتدی .

معاملات معروضه‌سی شمریرعشی تأمین وچین بلادینك فتحنده دلالتنی تمنی ایتدیكندن یمن عسكرینك اوكنه دوشوب صوسز وفنا محللره كوتورمكله وزیر مشار الیه دخی برابر اولدیغی حالده شمریرعش وعسكری صوسز-لقدن تلف اولدیلر . شمرك مدت سلطنتی اوتوز یدی سنه‌در .

ابو مالك صیفی بن شمریرعش – ابو مالك باباسنك انتقامنی المق ایچون عسكرله چین بلادینه كیتمك اوزره ایكن بلاد مغربده بر زمرد معدنی ظهور ایلدیكنی استخبار ایدوب معدن مذكوری ضبط ایتمك طمعیله عزیمتنی او حوالی‌یه تحویل ایلدی ایسه‌ده یولده وفات ایتمشدر .

شرجبیل یحصب بن مالك بن غوث – شرجبیل عدل وشجاعت اصحابندن ایدی . صنعا خارجنده‌كی قصر غمدانك بانیسی بودر .

ذو اقرن تبع ابن ابی مالك ـ ذواقرن تسمیه سنك سببی باشنك بر جانبنده بوینوزه بكزر بر علامت اولدیغندن ایدی . اللی اوچ سنه حكومت ایتدیكی مرویدر .

ذوجیشان بن ابی مالك — قرنداشی ذواقرنك خلفیدر . مدت حكومتی اون سنه كوستره یورلر .

كلكیكرب بن ذی اقرن — شو ذات ضعیف و علیل اولدیغندن هیچ بر كونه وقایع مهمه یه موفق اوله مدی . بوندن صكره بعض مورخلر اسعد بن ذی جیشانك وبعضیلری اسعد بن كلكیكربك جلوسنی یازه یورلر .

اسعد بن كلكیكرب — شو ذاتك شهرتی تبان وتبع اخر ورأید عنوانلری اولوب كنیه سی ابوكربدر . ملوك یمنك پك مشهوریدر .

فرس دولتی علیهنه اعلان حرب ایدرك عساكر كثیره ایله یمندن چیقوب حیره نام موضعه وصوللرنده عسكره حیرت كلدیكندن او موضعه حیره تسمیه ایدلدی . اوراده بر مدت اقامتله ازدیلردن برجماعت ولخم وجذام وعامله وقضاعه قبیله لریله بر لشوب محل مذكورده خیلی ابنیه انشا ایلدیلر . طی وكلب والسكون واياد قبیله لرندن دخی خلق كثیر یانلرنده تجمع و بر مدت اقامت ایتدكدن صكره انبار نام محله ' اندن موصله ' بعده اذربیجانه

عزیمت و ترکارله بالمحاربه غلبه‌دن صکره یمنه عودت ایلدی .

ابو کربک شو موفقیتلری اوزرینه قلوب ملوکده مهابتی تقرر ایتدیکندن هند راجه‌لری هدایا ارسالیله رضاسنی تحصیله تشبث ایتدیلر .

مؤخراً ترکارله غزا ایتمك ایچون اردولرله اوغلی حسانی صغده، دیکر اوغلی یعفری روم و برادرزاده‌سی شمر ذی الجناحی فرسلر اوزرلرینه سوق ایدرك شمر فرس دولتنه غلبه ایله سمرقندی ضبط ایتدی . حسان چینه کیدرکن برادری کندوسنی سبقت ایتمکله ایکیسی برلکده قتل و سبیه دوام وغنائم کثیره اخذ ایله پدرلرینك یانه عودت ایلدیلر .

یعفر رومیلر اوزرلرینه هجوم ایله استانبول طرفلرنده کلیتلو اموال اغتنام ایتدکدنصکره روما حوالیسنه کتدی ایسه‌ده اوراده وبایه تصادفله عسکری پریشان اولمغله رومالولر بو فرصتدن بالاستفاده یعفر رفاقتنده‌کی اردویی برباد ایتدیلر .

ابو کرب صکره مشرق طرفنه کیدرکن یثربه واصل اولدقده اورایی ضبط و اوغلنی یثربه والی تعیین ایتمشیدی . اهالی بلا سبب اوغلنی اولدردکاری جهتله ابوکرب عودت ایتدکده یثربی تخریبه قیام ایلدی . بنی

قريظه يهوديلری احبارندن ايكی شخص « بوراسی اخر زمانده ظهور ايده جك نبی قريشينك هجرتسرايدر . بو ايشدن وازكل » ديملريله تعرض ايتمكسزين مكهٔ مكرمه يه عزيمت ايلدی . يثربی تخريبدن منع ايدن ايكی شخصك دلالتلری ايله كعبهٔ معظمه يی طواف ايله اكسا و درونی تطهير ايتدروب قپوسنه كليد وضع ايتمشدر . اسعدك ديانت موسويه يی قبول ايله يمن طرفنه عودتنده اهالينك تعريضاتنه مصادف اولمسيله صكره حميريلرك بر طاقی دخی قبول يهوديت ايتديلر . بعض روايته نظرا يمنه عودتنده اهالی كندوسنی اولدرديلر . زمانی هجرتدن يدی يوز سنه مقدمدر .

بلقيش ايله بونك اراسنده بيك سنه قدر زمان كچمش ايكن ايكيسی بيننده اسملری مضبوط اولان ملوك يدی سكز نفردن عبارتدر . ارالرنده ايسه متعدد پادشاهلر اسملری منسی اولديغی بی اشتباه ايكن مورخلر اسعده اوچيوز يكرمی و بشقه لرينه ده اوزون مدتلر كوسترملری او مدتی طولديرمق ايچون اولديغی بديهيدر .

عمران بن عامر ماء السما — بنی كهلاندن وازد قبيله سندندر . كاهن ايدی . ابو كربدن صكره شو ذاتك

یمن حکمداری اولدیغنده اکثریت اقوال واردر . عمران وفاتنده برادری عمر ومزیقیایی ولی عهد تعیین ایله برابر کهانتی حسبیله سیل عرمدن مدینهٔ سبانک خراب اوله جغنیده خبر ویرمشیدی . علی روایة بوخبری ویرن برکاهنه‌در . عمرو ازد قبیله‌سیله یمندن چقوب کتمش اولدیغندن اهالی کندوسنه بیعت ایلمدیلر . سیل عرمك ظهوری ومدینهٔ سبانک خرابی هجرتدن التی یوز یکرمی سنه مقدم اولدیغی مرویدر .

مورخلر عمران بن عامردن صکره نصر بن ربیعه‌نك واندن صکره حسان ابن ابی کربك حکمدارلغنی یازه‌یورلر ایسه‌ده ابوکربك زمان حکومتی سیل عرمدن یتمش سکسان وظهور اسلامدن یدی یوز سنه مقدم اولوب نصر بن ربیعه ایسه ملوك فرسدن شابور بن هرمزله همعصر اولدیغی وشابورك بدایت حکومتی هجرتدن مقدم کی اوچیوز اون ایکی سنه‌سنده ایدوکی تاریخجه ثابتدر . بوتقدیرجه ابوکرب ایله نصرك زمانلری بیننده درتیوز سنه‌یه قریب مدت اولدیغنه نظراً ابوکربك اوغلی حسانك نصره خلف اولمسی تصدیق اولنه‌مز . ملوك یمنك ترتیب صحیحی مجهول اولدیغندن تاریخمزده ممکن اولدیغی قدر نسب وزمان اعتباریله ترتیبده عقله قریب اوله‌جق

برصورته رعايتى التزام ايتمشز . بناءً عليه عامردن صكره نصرى يازه مدق .

حسان بن تبان اسعد و قرنداشى عمرو ـ كيفيتى يمامه بحثنده يازيله جغى وجهله طسم قبيله سنى يغما ايدن حسان شودر . حسان زمان حكومتنده اسلافى كبى خارجه تجاوز و هجوم افكارينه دوشمشيدى . قبائل حمير ايسه متاعب سفريه دن متأذى و متنفر ايديلر . بناءً على ذلك قرنداشى عمروى حسانك قتلنه تشويق ايلديلر . عمرو موافقتله حسانى اولدردكدن صكره رحم اخوت كندوسنى سهر علتنه مبتلا ايلديكندن قرنداشى حقنده كى غدرى ارتكابنه سبب اولانلرى برر برر طوتديروب اعدام ايدى ويردى . اشراف حمير عمروى حسانك قتلنه تشويق ايتدكلرى صره ده ذورعين ديو معروف يريم بن زيد الحميرى نام ذات او فاجعه نك سوء عاقبتنى عمروه اخطار ايتمش ايسه ده تأثير ايتديره مديكندن بر ورقه يه

الا من يشترى سهراً بنوم سعيد من يبيت قرير عين
و اما حمير غدرت و خانت فمعذرة الاله لذى رعين

قطعه سنى ترقيم و تختيم ايله استيه جكى زمانه قدر او ورقه نك خازن عندنده حفظنى رجا ايتمكله عمرو ورقه يى حفظ

ایچون خازنه ویرمشیدی . اشراف حمیردن انتقام الدیغی صره‌ده نوبت ذورعینه کلوب ورقه‌یی جلب ومطالعه‌سنی التماس ایتمکله عمرو جلب ومطالعه ایلدکده اخطار سابقی وذورعینك برائتنی تخطر وحقنده لطف ایله معامله ایلدی .

عمروك مدتی چوق وقت امتداد ایتمشدر . لکن اوقاتی علل وامراض ایله کچدیکندن زماننده شایان بیان اوله‌جق وقایع تاریخیه یوقدر .

عبد کلال بن مرثد — شو ذات عمروك انا برقرنداشی‌در . بعضیلری باباسنك اسمی مثوب اولدیغنی بیان ایده‌یورلر . عبد کلال ساسانیاندن شابور بن هرمزله همعصردر . بونك زماننده شابور عربلره غلبه ایتمشدرکه شوغلبه هجرتدن ایکیوز طقسان التی سنه مقدمدر .

تبع بن حسان — شو ذات عبد کلالك خلفیدر . زمان حکومتنده حارث بن عمرو الکندی‌یی حجازده واقع معد بن عدنانك ممالکنه کوندردی . عمرو کیدرك عربه غلبه وحجازی تملك ایلدی .

ربیعه بن نصر — ربیعه اثنای سلطنتنده برقورقولی رؤیا کوروب کاهنلر اشبو رؤیاده حبشه‌نك یمنه مستولی اوله‌جغنه وابن ذی یزنك خروجیله حبشه‌یی یمندن اخراج

ایده‌جکنه و قریش بیننده نبوت ظهـور ایلیه‌جکنه »
دلالت ایدر دیو تعبیر ایتدکارندن ربیعه اولاد واهل بیتنی
عراق حوالیسنه ارسال ایدرك ملوك ساسانیه‌دن شابور
بن هرمزه توصیه یازدی . شـابور ربیعه‌نك متعلقاتنی
حیره‌ده اسکان ایلدی . اولوقت حیره حکمداری ــ ربیعه‌نك
منسوب اولدیغی بنی لخمدن ــ منذر بن نعمان بن عمروایدی .

تبع اصغر حارث بن عمرو ــ شوذات باباسنك زماننده
استهواء جنی‌دن صرعه‌یه مبتلا اولمشـیدی . صـکره
افاقت بوله‌رق مسند سلطنتی ضبط ایتدی . زماننده پك
چوق غزالر وقوعبولوب بیوك اثرلر میدانه قومشدر .
تبع حیره حکومتنه غلبـه ایله مسـتولی اولدی . فرس
دولتی ایله محاربه ایدرك چین حوالیسنه قدر سوق عسکر
ایلدیکی مرویدر .

مرثد بن عبدکلال ــ شوذات تبع اصغرك والده‌سی
طرفندن برادری وحکومتجـه خلفی‌در . قرق برسـنه
حکومت ایلدی .

ولیعه بن مرثد ــ باباسی مرثدك خلف حکومتی‌در .
فاسدالاخلاق وضعیف الافکار ایدی . دین یهوده وبعده
نصرانیته میل ایله (لکل مذهب یذهب) طریقنه سلوك
ایتدکه زماننده بین الاهالی بیوك بیوك اضطراب وادارهٔ

سیاسیه جه تردد و انقلاب حدوث ایلدی . تبعه سندن قبائل عدیده برلشوب لباس سلطنتنی خلع ایله ابرهه بن الصباح نام ذاتی سریر حکومته اوطورتدیلر .

ابرهه بن الصباح ـ شوذات مکارم اخلاق وحسن محاضره اصحابندن ایدی . جرجانینک روایتنه کوره یالکز تهامهٔ یمنه مالك اولمشدر .

صهبان بن محرث ـ شوذات جده ولایتی ایله تهامه حوالیسنه اقیال یمندن عمرو بن عنق الحیه‌یی والی و بنی ربیعه ومضر قبیله‌لرینه لبید بن عنبسة الغسانی‌یی عامل تعیین ایلمشیدی . لبیدك مظالم وتعدیات ارتکاب ایتمسی بنی ربیعه ومضر قبائلی خلقنك خشونت و نفرتلرینی موجب اولدی . قبائل مذکوره رؤساسیله یمن حکومتی ارالرنده چوق وقتدن برو محالفه ومعاهده تأسس ایتمش ایسه‌ده لبیدك معاملات ظالمانه‌سی قبائل خلقنی عصیانه مجبور ایتدیکندن قبائلك دائرهٔ حکومتدن خروجلری اوزرینه لبید مرجعنه مراجعتله جوابه انتظار ایده‌یور ایدی . تفصیلی تهامه مبحثنده درج اولنه‌جغی وجهله بنی ربیعه‌نك رئیسی بولنان ربیعه بن مرەنك اوغلی کلیب شوصره‌ده لبیدی قتل ایتمسی صهبان بن محرثك غضبنی مستلزم اولوب بنی ربیعه اوزرینه سوق ایلدیکی عسکر

ارض تهامه‌دن سلان نام موقعده بالمحاربه مغلوب اولمش ومتعاقباً ابن عنق الحيه وصكره ملوك كنده‌دن سلمه بن الحرث قوماندالريله سوق اولنان اردولر دخی قبائل عربه قارشو اقبح هزيمته دوچار و رؤسانك بعضيلری مقتول اولمغله صهبان مجموع قوتنی استصحاب ايله بالذات بنی نزار اوزرلرينه كيدرك خزاز نام موقعده وقوعبولان قتل شديدده مقتول وعسكری منهزم اولدی . صهبانك مدت حكومتی يكرمی اوچ سنه‌در .

صباح بن ابرهه ـ صهباندن صكره شوذات يمن پادشاهی اولدی . صهبانك انتقامنی المق ايچون عسكرله نزار اوزرينه كتدكده بوده مغلوب اولمغله انتقام المغه موفق اولمقسزين جلوسنك اون بشنجی سنه‌سی وفات ايتدی .

عمرو ذوقيفان ـ اون طقوز سنه يمنده حكومت ايتمشدر .

ذوالشناتر خنيعه ـ بعضيلری لخنيعه يازه‌يورلر . خاندان سلطنتدن اولمديغی حالده عمرودن صكره يمن پادشاهی اولدی . خنيعه فاسق وفاجر وارتكاب شنا - عتله مشتهر ايدی . نره‌ده بر صبيح الوجه اوغلان اولديغنی ايشيدر ايسه كتورده‌رك انكله شناعتی ارتكاب ايدر

ایدی • حارث الرائش نسلندن زرعه بن ذی معاهر نامنده
بر دلیقانلونك حسن وجمالنه علاقه‌دار اولدیغندن شو
چوجغی خلوته جلب ایله فکر فاسدینی اچدقده زرعه
کیدرکن یاننده صاقلادیغی خنجری بغتةً چقاروب
ذوشناترك قارننه صوقسیله برابر شمع حیاتنی اطفاوباشنی
قطع ایله اوطه خارجنده‌کی حاجبك اوکنه القا ایلدی •
زرعه اوطه‌دن ایچرو کیردیکی وقت حاجب کندوسنی
استهزا ایتمشیدی • بوجسارتنی کورمسیله برابر « سندن
بشقه پادشاهلغه مستحق کیمسه بولنه‌مز » دیمسنی متعاقب
کیفیت شایع اوله‌رق بنی حمیر اوراده بالجمع زرعه‌یه
بیعت ایلدیلر • زرعه صاچلرینك بلوکارینی ارقه‌سنه
براقمغی عادت ایتدیکندن ذو نواس لقبی ایله شهرت
ویرمشدر •

ذونواس بن زرعه ـ شوذاتك جلوسی قبل الهجره
(١٢٥) سنه‌سنده‌در • ذوشناتری اعدام ایتمسی عمومك
ممنونیتنی موجب اولدیغندن سلطنتی پك پارلاق بر
صورتده القشلانمشدر •

اثنای حکومتنده یثرب طرفلرینه کیدرك اوراده
دین یهوده میل و دخول ایتمکله نفسنی یوسف تسمیه
ایلدی • عودتنده یمن اهالیسنك اکثری دین یهودی

قبول ایتدیلر . بر وقت کچدکده اهالی مخالفت ابرازیله خلعنه قیام ایتمش اولدقلری حالده تدابیر شدیده یه تشبثله بعضیلرینی قتل و بعضیلرینی تخویف ایلدیکندن بقاسنی تأمین ایتدی . طائفهٔ یهود کندوسنی نجران طرفلرنده‌کی نصاری علیهنده غزایه تشویق ایتمکله کیدرك اهالیسنی دین یهوده دعوت ایتدکده موافقت کوسترمدیلر . نجرانده‌کی خرستیانلرك حکمدارلری عبدالله بن التامری اعدام وماللرینی یغما ایتدکدنصکره اوراده بر بیوك آتش یاقدروب طوتدره بیلدیکی خرستیانلری آتشه القا ایدی ویردی . قرآن کریمده‌کی اصحاب اخدود بونلردر .

نجران خرستیانلری رؤساسندن دوس بن ثعلبان نام ذات حبشه ملکی نجاشینك یانته فرار ایدوب ذو نواسك غدرندن اشتکا ایلدی . کیفیت نجاشی طرفندن قیصره لدی العرض عسکرله یمن اوزرینه کیدرك مملکتی ذونواس یدندن نزع ایتمسنه قیصر طرفندن امر ویرلدی . نجاشی بحراً یتمش بیك عسکرله یمنه یوریدکده ذونواس عدن طرفلرنده بالاستقبال کندی عسکرینه « ایشته ارقه‌کزده دکز، اوکزده دشمن عسکری . صبردن بشقه سزك ایچون التجا ایده‌جك محل یوقدر . یاغلبه، یاخود مردلکله وفات ایدنجه‌یه قدر غیرت ایده‌لم » دیه‌رك

حبشه‌لیلر ایله محاربه‌یه باشلادی ایسه‌ده مغلوبیت شدیده ایله عسکرینڭ مضمحل اولدیغنی کوردکده « سودان اللرنده اسیر اولقدن ایسه صوده بوغولمق خیرلودر » دیوب اتنی دکزه طوغری زنکیلیوب غریقاً وفات ایلدی . مدتی یکرمی سنه‌در .

بعض مورخلر ذونواسدن صکره ذوجدن نامنده بر ذات یمنده حکومتی ضبط ایلمش اولدیغی حالده متعاقباً حبشه‌لیلر ایاروليوب ملکی یدندن نزع ایتدکلرینی یازه‌یورلر . حبشه‌نڭ یمنی استیلاسی قبل الهجره (۹۵) سنه‌سنده‌در .

ذونواسدن بدأ ایله یمن وقایع تاریخیه‌سی واسامیٔ ملوکی حقنده مورخلر عموماً اتفاق اوزره اولوب یالکز ذوجدنڭ حکومتنده اختلاف واردر .

- ٥٩ -

یمنده حبشه حکومتی

قبل الهجره

(۹٥ — ۲۳)

حبشه یمنی ضبط ایتدکده نجاشی عمزاده‌لرندن ارياط نامنده برذاتی یمنه حکمدار تعیین ایتدی .

ارياط ـ شوذات اقبالنی محافظه صورتنی التزام ایدرك عظمایی اکرام ایله تلطیف وضعفایی تکلیف مالایطاق ایله تعذیب ایلمکده ایدی • بناءً علیه ضعفاده تحمل قالمدیغندن علی العموم عساکر حبشه رؤساسندن ابرهه‌نك باشنه طوپلانوب کندوسنك حکومتنی طلب وارزو ایتدیلر • ارياط ایله ابرهه اراسنده محاربه اچلدی • عظما ارياطك وضعفا ابرهه‌نك يانلرينه طوپلانديلر • فريقين میانه‌لرنده خیلی مقاتله وقوعبولدی • شو صره‌ده ابرهه ایکی صفك اراسنه يوريوب طرفینه خطاباً « بعضیمز بعضیمزی نیچون اولدروب تلف ایده‌لم • بنمله ارياطی حالیمزه براغیکز • کیم کیمی اولدرر ایسه صاغ قاله‌جق اولانه حکومت مبارك اولسون » دیدکده ارياط کندو- سنك جسامت وابرهه‌نك نحافتنه الدانوب شو صورتی قبول ایلدی • میدانه ایندکلرنده ارياط ابرهه‌یه برقلیج اتوب بورننی يارمقله اندن صکره ابرهه ابرهة الاشرم دیو ملقب اولمشدر • نوبت کندوسنه کلدکده ابرهه برقلیج ایله ارياطك دپه‌سنی دماغنه قدر ایندرمکله ارياط میتاً آت اوزرندن یره سقوط وحضارك هر بریسی درحال ابره‌هه‌نك حکومتنی قبول ایلدی (٧٥) •

ارياطك مقتولیتی خبری عم زاده‌سی نجاشی‌یه بالغ

اولدقده عسکر استصحابیله یمنه طوغری یوله چقدی . ابرهه ارياطك ضعفا حقلرنده مظالم ارتكاب ایتمسندن نشئت ایدن وقوعاتی حاوی یازدیغی عریضه‌ده هرنقدر عسکرله اوزرینه کلیکده ایسه‌ده کندوسی اطاعتدن بشقه معامله کوسترمیه‌جکنی وسلاحه ال اورمقسزین ناصیه‌سنی تسلیم ایده‌جکنی عرض ایلدی . بناءً علیه نجاشی ابرهه‌نك معذرتنی قبول ویمنده حکومتنی تصدیق ایتمشدر .

ابرهه دارالملکی اولان صنعاده بر کلیسا یاپدروب خلق حج ایچون کعبه‌یه کیتمکدن منع ایلمکله عربلردن بریسی کلیسا ایچنده حدث وقوعه کتوردیکندن غضبناك اوله‌رق کعبه‌یی یقمق ایچون عسکرله مکه‌یه متوجهاً طائفه بعدالوصول اسود بن مقصود رفاقتیله ایلرویه کوندردیکی مفرزه اهل مکه‌نك حیوانلرینی سوروب کوتوردی . بو حیوانات ایچنده جد عالیٔ حضرت پیغمبری عبدالمطلبك دخی ایکیوز دوه‌سی کیتمشیدی . عبد المطلب دوه‌لرینی کیرویه المق ایچون ابرهه‌نك یانته کیتدکده ابرهه رعایت وسبب ورودینی سؤال ایلدی . عبد المطلب « دوه‌لری استمك ایچون کلدم » جوابنی ویردی . ابرهه « بن ظن ایدر ایدم‌که کعبه‌نك یقدرلماسنی رجا ایده‌جکسن »

سویلدکده عبدالمطلب « بن دوه‌لرمك صاحبی‌یم . کعبه‌نك حمایه ایده‌جك صاحبی واردر » دیدکدنصکره ابرهه‌نك امریله دوه‌لرینی الوب عودت ایتدی . ابرهه عسکرله مکه‌یه یقین واردقده هر وقت عسکرینك اوکی صره یورتدیکی محمود نام فیل یره چوکوب برخطوه بیله ایلرو کتمدی . یوزی کیرویه چویرلدکده روزکار کبی سرعت کوستره‌یور وکعبه‌یه طوغری دوندرلدکده برآدم بیله ایلرو کتمیوب یره یاتیور ایدی . اواثناده پك چوق ابابیل قوشلری کلوب هر بریسنك اغزنده وایاغنده‌کی اوفاق طاشلری ابرهه‌نك عسکری اوزرینه براقدیلر . وطاشلر کیملره دوقوندی ایسه کیمیسی مجروح، کیمیسی تلف اولمغله عسکرلك قورتیله‌بیلانلری یمنه طوغری قاچدیلر . ابرهه دخی قاچوب یمنه وصولنی متعاقباً فوت اولدی (٥٤) .

عربلر اوسنه‌یی عام الفیل تسمیه ایلدیلر . ذات عالئ رسالتپناهی فیل وقعه‌سندن اللی کون مرورنده‌تشریفساز عالم شهود اولمشلردر .

ابرهه‌نك وفاتنده اوغلی یکسوم یمن حکمداری اولدی . مدتی اون طقوز سنه‌در .

یکسومدن صکره اوغلی مسروق صنعاده سریر حکومته اوطوردی . اهالی و بنی حمیر طاقلری بونلرك

توارث طریقیله یمنی استیلالرندن صیقلوب حمیتلری غلیان ایتمکله بنی حمیردن سیف بن ذی یزن نام ذاتك باشنه تجمع وسلطنتنی طلب وتمنی ایتدیلر . سیف قیصره مراجعتله یمنك بلاد رومه ضمیله حبشه لیلردن استخلاصنی استدعاده بولندی ایسه ده قیصر اوراسنك استانبوله بعد مسافه سیله برابر منفعتیده از اولدیغندن عسکرینی بیهوده اتعاب ایده میه جکی جوابنی ویرمشدر . سیف قیصردن مأیوس اولوب فرس پادشاهی کسری خسرو پرویز بن هرمزدن استمداد ایلدی . خسرو یمن دیارینه احتیاجی اولمدیغندن بونك ایچون عسکرینی اشغال ایده میه جك ایسه ده فرس محبسلرنده خیلی اصحاب جنایت اولمغله بونلری سیفه بالاعطا « محبوسین مرقومه ایله برایش کوره بیلدیکك حالده ولایتی سکا عائد اولمق اوزره الیمزه برملك چکمش وکوره مدیکك حالده اصحاب جنایت اولان محبوسین مرقومه نك هلاکاریله حبسخانه لر تخلیه ایدلمش اولور » دیدکده سیف بوصورتی قبول ایتدیکندن محبسلرده موجود یدی سکز بیك قدر اصحاب جنایت وهرز نامنده بر قوماندن ایله برابر کمیلره بالتحمیل سیفه ترفیق اولندی . سیف شوقوتله یمنی استیلا ایله مسروق اعدام ایدلمشدر (۲۳) .

- ٦٠ -

يمنك بتكرار حمير حكومتنه دخولى

قبل الهجره

(٢٣ - ١٦)

سيف بن ذى يزن وهرزله برلكده يمنه توجه ايدرك عساكر موجوده سكز عدد سفينه‌يه تحميل اولنمشيدى . اثناى سفرده سفينه‌لرك ايكيسى غرق اولوب التيسى ايله ساحل عدنه چقدقدنصكره سيفه اتباع ايدن قبائل اعراب ايله بالاجتماع صنعايه طوغرى يوريديلر . مسروق يوز بيك قدر حبش عسكريله قارشو چقدى ايسه‌ده حين محاربه‌ده كندوسى مقتول وعسكرى منهزم اولديغندن يمن مملكتى ضبط اولندى . كيفيت كسرايه لدى العرض هرسنه ويركو ويرمك اوزره مملكت سيف بن ذى يزنه توجيه اولنمشدر .

سيف يمنى حسن اداره ايله جمله‌نك خشنوديسنى تحصيل ايدرك صنعاده بنى حمير ملوكنه مخصوص قصر غمدانده قرار ايلدى . حكومتنك يدنجى سنه‌سنده بركون صيدكاهده ايكن يانبنده بولنان بر حبشى كوله فرصت

دوشوروب سیفی اولدرمشدر . سیفك وفاتیله یمن
قطعه‌سی طوغریدن طوغری‌یه ممالك فرسه منضم اوله‌رق
بنی حمیر حکومتی کلیاً منقرض اولدی (١٦) .

- ٦١ -

یمنده مرازبه حکومتی

(قبل الهجره ١٦ - بعد الهجره ٧)

سیف بن ذی یزنك وفاتندن صکره دولت ساسانیه طرفندن یمن قطعه‌سی بر ولایت اعتبار ومرزبان عنوانیله والیلر تعیین اولنمش اولدیغندن بونلره تاریخجه مرازبه حکومتی اطلاق اولنمشدر .

سیفك مقتولیتی کسرایه اخبار اولندقده یمن حکومتنه یوقاروده مذکور الاسم وهرز تعیین اولندی .

وهرز اوچ سنه صکره وفات ایتمکله یرینه ولیجان وبعده حزدان یمنه مرزبان تعیین اولنه‌رق بوندن صکره نوشجان وبعده مرزان یمن مملکتنده حکومت ایلدی .

مرزاندن صکره دولت ساسانیه طرفندن یمن والیلکنه تعیین اولنمش اولان باذان نام ذات هجرتك یدنجی سنه‌سی دین اسلامی قبول ایتمکله طرف عالئ حضرت پیغمبریدن

يمن واليلكی عهده‌سنده ابقا اولنمشدر که کیفیتی کتاب ثانیده تفصیل اولنه‌جقدر ان شاالله تعالی .

شمدی‌یه دکین یمن قطعه‌سنده حکومتلرندن بحث اولنان ملوك یمن بلادینك وسطنده اجرای حکومت ایدن بیوك پادشاهلر وحکمدارلردر . احقاف وحضر موت کبی یمنك سائر دائره‌لرنده دخی بشقه بشقه حکومتلر سبقت ایتمش ایسه‌ده بونلرك تفصیلاتنه تاریخجه از معلومات اولدیغندن بومعلومات دخی صره‌سیله کتابمزه درج اولنور .

لغت وکتابت حمیریه ـ لغت حمیریه‌نك اصطلاحات والفاظی سائر عربلرك الفاظنه بکزه‌مز . کتابتلری ایسه قلم مسند دیو معروفدر . هیچ بریازی‌یه تشبیه قبول ایدر شی دکلدر .

لغت حمیریه‌ده ادات تعریف اولان (ال) یرینه (م) قوللانیلور . شو لغتك داخلنده پك چوق کلمه واردرکه سائر لغات عربیه‌ده یوقدر .

اوروپا سیاحلرندن نیبود میلادك (۱۷۷٤) وجرمانیالی ستزن (۱۸۱۰) سنه‌لرنده ظفار نام بلده جوارنده واقع بر قریه‌ده سکز عدد طاش اوزرینه منقوش بعض خطوط حمیریه کشف ایتمشدر . مؤخراً هندده مقیم

بعض انکلیز ضابطلریده بحر احمر ساحللرینی کشف ایدرکن بر طاقم یازولر بولدیلر . میلادك (١٨٤٣) سنه‌سنده ارنو دنام ذات صنعا ومآرب وحرم بلقیس خرابه‌لرنده اللی التی عدد یازولی طاش بولوب شو یازولری استنساخ ایلدی . بارون وون رید حضر موت وادیسنده واقع برسدده وکنت لفتوس بر قبر اوزرنده بر طاقم یازولر بولمش وبعض خطوط حمیریه دخی بولنه‌رق لوندره ودرسعادت موزه‌خانه‌لرینه وضع اولنمش ایسه‌ده هنوز ترجمه واعلان اولنمامشدر .

بریسی صنعاده، دیکری حصن الغرابده یقین وقتلرده ایکی عدد یازی دها کشف ایدلدی . صنعاده بولنان یازو درونده (٥٧٤) ودیکرنده (٦٠٤) تاریخلری کورلمش ایسه‌ده اشبو تاریخك نه اساس اوزرینه مستعمل اولدقلری معلوم دکلدر .

علماء عرب خطوط حمیریه‌نك هجاسنی حفظ ایتدکارندن حروف مذکوره کتابت حمیریه‌نك قرائتنه اساسدر . اثار عتیقه‌دن تصحیح واستفادهٔ وقایع تاریخیه صورتی ملکمزده مقدملری جاری اولمدیغندن بوندن صکره یمنده‌کی اثار عتیقه یازولری کشف وترجمه ایله پك چوق وقایع قدیمه‌یه معلومات استحصال اولنه‌جغی مأمولدر .

يمن عربلرينك ديانتلرى بو فصلك نهايتنده ذكر اولنور . ان شاالله تعالى .

- ٦٢ -

حضر موت

حضر موت اقليمى بلاد عربك جهت جنوبيه سنده وبحر محيط هندينك ساحلندهدر . حدودى تماميله معلوم دكلدر . شمديكى حالده معروف اولان حضر موت شرقاً برقومسال صحرا، شمالاً عمانك شرق جهتى، جنوباً بحر، غرباً يمن ايله محدوددر . خط ساحليسى شمال شرقى جهتنده طول غربينك قرق بش درجه سندن اللى التى درجه سنه قدر امتداد ايدر . بعض مؤلفين بحردن ايكيوز ميل قدر بلاد عربه ممتد اولديغنى كوستره يورلر . اقليم مذكورك ساحل جهتى الچقدر . اراضيسنك ارقه طرفلرى يمندن ممتد اولان جبال سلسله سيدر .

حضر موت اراضيسنك طاغ اتكلرينه متصل يرلرى زراعته قابلدر . اوراده بر كوچوك نهر واردركه بعضاً شو نهرك صويى فيضان ايله چوغالير . بعض وقتلرده قورر . اراضيسنده بخور، ازوا، صمغ عربى، خرما

حنطه، چویت حاصل اولور . اوراده قهوه یوقدر . حیواناتی جیلانلر ایله بعض طیوردن عبارتدر .

حضر موت بلادینك الك مشهوری شیام وتریم بلده‌لریدر . شیام شهری طاغ جهتنده وتریم زماره اون بش میل مسافه‌ده واقعدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده رس دیو مشهور اولان مدینه دخی حضر موتده وقصر مشیدوبئر معطله‌ده اوراده ایدی . اوحوالیده ساکن اهالی یغمورسزلقدن مضطرب ایدیلر . ایچه‌جك صولرینی اوزاق محللردن کتوررلر ایدی . جناب حق بونلره برقیو احسان ایتمشیدی . بئر معطله شو قیودر . قوم مذکور صکره بتلره طاپوب نبیلری حنظله بن صفوانی قتل ایتدیلر . انی متعاقب بئر معطله‌ده صو قالمدی . وهپسی عذاب الیمه تصادفله هلاك اولدی .

قصرمشیدی عرب باده رؤساسندن صدبن عاد بنا ایتمشیدی . شو آدم مجامعت نسوانه حریص ایدی . درت یوزدن زیاده باکره قز تزوج ایلدیکی مرویدر . اولادی چوغالدقده ارتکاب کفر و طغیان وقوم عادك هلاکنی کوردکارنده ریاح عاصفه‌یه مقاومت ایده‌جك متانت اوزره قصرمشیدی بنا ایتدیلر . کندوسی هلاك واولادی منقرض اولدی . اخر الامر قصردخی خراب

اولمشدر . اثار عتيقه‌سی حالا موجود اولديغی روايت اولنه‌يور .

يعرب بن قحطان زماننده عرب بائده‌نك خالی قالان مسكنلری دولت قحطانيه طرفندن استيلا اولنديغی صره‌ده يعرب برادری حضرموتی جبال شحره والی نصب ايتديكی يمن تاريخی مبحثنده كوسترلمشيدی . اشبو حضرموتك نام اصليسی عامر ايدی . پك چوق محاربه‌يه حاضر اولوب قتالده شدت كوستردیكندن نره‌ده بولنور ايسه «اولوم حاضر اولدی» معناسنه اولان «حضرموت» تعبيرينی حقنده استعمال ايلديلر . بو تركيب مزجی عامره اسم شايع اولدی . مؤخراً تخفيف ايچون ضادی ساكن قيلديلر . صكره حكمدار اولديغی قطعه‌يه اسمنه نسبتله حضرموت نامی ويرلدی .

حضرموت او قطعه‌ده بر حكومت مستقله تشكيل ايتمشيدی . شو حكومت ملوكندن اسملری معلوم اولانلر بونلردر .

حضرموت عامر . يرام بن حضرموت . ربيعه بن يرام . اشنب بن ربيعه . عمرو بن اشنب . نمر الازج بن عمرو . مرثد ذومروان بن كريب . علقمه ذوقيعان بن مرثد . ذوعيل بن ذی قيعان . ذوعيل بن ذی عيل .

بدعیل بن بدعات • بدیع ذوعیل • حماد بن بدعیل •
یشرح ذوالملك بن ودی بن حماد • منعم بن ذی الملك •
جذیمه بن ذی الملك • یشرح بن جذیمه • نمر بن یشرح •
ساجن بن نمر •

شو ملوکدن ذوقیعان اوتوز سنه حکومت ایتمش و اوغلی ذوعیل اون سنه حکمدار اولوب چینه قدر غزا ایله چین حکمدارینه غلبه ایلمشدر • چین حکمدارندن الدیغی قلیج سیف ذی النون دیو شهرت ویردی •

ذوعیل بن ذی عیله اون سنه مدت کوستریله‌یور • شو ذات بلاد رومه قدر تجاوز ایلدی • یمن حوالیسنه ایپك ودیباج ادخال ایدن بودر •

بدعاتك مدت حکومتی درت سنه روایت اولنه‌یور • و بدعاتك اوغلی بدعیل قلعه‌لر بناسیله بعض اثار مقبوله میدانه قویدیغی تاریخلرده کوستریله‌یور •

حماد بن بدعیل حضرموتده عقرب نامیله بر قلعه بنا ایتمش و مدت حکومتی سکسان سنه ممتد اولمشدر • شو ذات ملوك فرسدن شابور ذی الاکتاف ایله معاصر ایدی • ملوك یمندن ابتدا حجاب اتخاذ ایدن بودر •

ساجن بن نمر زماننده حبشه یمنی ضبط ایلدی • اصحاب کرامدن وائل بن حجر نام ذات ملوك مشارالیهم

خاندانندن ایدی . صحابئ مشارالیه طرف حضرت پیغمبریدن بحرین والیلکنه تعیین بیورلمشدر .

حضرموتده دولت مذکوره‌نك تشکلندن صکره شحر دائره‌سی شو دولتك ممالکندن معدود اولدیغی افادات تاریخیه‌دن اکلاشیلایور .

- ٦٣ -

احقاف

احقاف یمنده قومسال اراضیدن عبارت بر صحر ادر . ظفارك جهت شمالیه‌سنده واقع و بلاد نجد و عمانی یمن دائره‌سندن فاصلدر . خط استوادن بعدی اون ایکی درجه ایمش .

صحرای مذکور عاد اولی قومنك بلادی ایدی . عاد بن عوص بن ارم بن سام بن نوح عرب بائده‌دن باشنده بولنان قبیله ایله احقافه کیدرك اوراده اقامت و تأسیس حکومت ایتمشیدی . اقوام عرب میاننده الك ابتدا ملك اولان بودر . مورخلر عادك عمری طویل و اولادی کثیر اولدیغنی بیان ایده‌یورلر .

عادك وفاتنده بیوك اوغلی شدید و بعده ایکنجی اوغلی

شداد و صکره اوچنجی اوغلی ارم ملك اولدی. (ارم ذات العماد) دیو معروف اولان بنایی جنته نظیره اولمق اوزره شداد و علی قول ارم بنا ایلدیکی مورخلرجه صورت اختلافده موضوع بحث ایسه‌ده ثقاة مفسرین و مورخینك قوللرینه نظراً ارم اسمنده بنا اولمیوب قرأن کریمده مذکور اولان (ارم ذات العماد) قول شریفندن مراد قبیلهٔ ارمك ساکن اولدقلری و بعد الاسکان مساکن وسائره ایله اعمار ایلدکلری مواقعك اسمیدرکه عادقومنك جدلری اولان ارم بن سامه نسبتله مشتهر اولمشیدی.

ملوك بنی عاد سلسله‌لرنده واقع جیرون بن سعد بن عاد دمشق شهرینك اصل بانیسی ایدی. بعد الانشا جد قبیله‌یه نسبتله ارم تسمیه ایلدی. حتی ابواب دمشقدن جیرون دیو معروف قپو دخی اکا منسوب ایدوکی اقوال مورخیندندر.

قوم عاد مؤخراً ایکی‌یه انقسام ایدرك بر قسمنه خلجان بن عاد بن عادیا بن صد بن عاد و دیکرینه خلجانك قرنداشی لقمان پادشاه اولدقدنصکره حضرت هود علیه السلام طرف باریدن عاد قبائلنك جمله‌سنی دین حقه دعوته مبعوث اولمغله صورت مبعوثیتلری و قوم عادك کیفیت هلاکلری تاریخ مقدس قسمنده بیان اولنمشدی.

تاریخ کتابلرنده مذکور اولدیغی اوزره احقاف صحراسنده متوطن قوم عادك خلجان یدنده‌کی طاقلری نبی مشارالیهه عصیان ومخالفت ایتمکله ریح قهر الهی ایله هلاك اولدیلر . قبل الهجره (٣١٧٢) .

لقمان بن عاد کندی زیردستنده‌کی قومیله برابر نبی مشارالیهه عرض ایمان و اطاعت ایدرك مظهر سلامت اولمغله خیلی وقت اجرای حکومت ایلدی .

لقمانك وفاتنده اوغلی هود پادشاه اولمشدر . بقیهٔ قوم عاد یعرب بن قحطانك او حوالی‌یی استیلاسنه قدر لقمانك اعقابندن کلان ملوکك تحت اطاعتلرنده ایدیلر . یعربك غلبه‌سندن صکره جمله‌سی حضرموته فرار ایتمکله حضرموتك محاربه‌لرنده هپسی اوراده هلاك ومنقرض اولدیلر . ابتدا خط عربی ایله یازو یازمق عاد قومنده ظهور ایلدیکنی دخی بعض مورخین روایت ایتمشلردر .

- ٦٤ -

عمان

عمان جزیرة العربك جهت جنوبیه‌سنده واقع بر دائره اولوب شمالاً بصره کورفزی وشرقاً بحر محیط هندی

وجنوباً احقاف و غرباً یمامه طاغلریله محدوددر . اراضیسنك طولی ایکیوز یکرمی کیلومترودر .

نفس عمان ساحل بحرده واقعدر . جوارنده ینابیع متعددهیی حاوی برجبل واردر . صولری اوجبلدن کلور . نخلستان وباغچهلری چوقدر . محصولاتی بغدای واربه وداریدن عبارتدر . عماندهکی انجو مغاصی مشهوردر .

بلاد عماندن صحار شهری بر وقت مرکز حکومت ایدی . بو دائرهنك بر مدینهٔ مشهورهسیده مسکت شهریدر .

قحطانیه دولتی مبحثنده ذکر اولندیغی اوزره یعرب بن قحطان مسند نشین حکومت اولدقده عمان دائرهسنی برادری عمانه توجیه ایتدیکندن دائرهٔ مذکوره نامنه نسبتله مشتهر اولدی . عمان یشجبك زمانهقدر مرکز سلطنته مطیع ایکن یشجبك ادارهسندهکی ضعفدن بالاستفاده استبداد کوسترمشیدی . عماندن صکره او حوالییی مالك بن حمیرك اوغلی قضاعه ضبط ایله تفرد کوستردی . یمن حکمداری سکسك جالس سریر حکومت اولدقدن صکره عسکرله قضاعهنك اوزرینه کیدرك قضاعهیی حرباً اوحوالیدن چقاردی . سکسكك اوغلی

يعفرك ايام سلطنتنده قضاعه‌نك حفيدی مالك بن الحاف عمانی ضبط واستيلا ايتمكله يعفر ايله بينلرنده حرب وقتال اشتداد ايتمش ايسه‌ده يعفر غلبه ايده‌ميوب اتش فتنه علولندی . ذوریاش نعمانه نيابت ايتديكی زمانلرده ذكر اولنان فتنه‌يی باصدرمق ايچون عسكرله مالك اوزرينه عزيمتله خيلی محاربه‌لری وقوعبولدی . الحافدن صكره اوغلی عمرو وبعده حيدان بن عمرو حوالئ عمانده حكومت وحيدان حوالئ مذكوره‌ده كسب استبداد ايدرك حيدانه خلف اولان اوغلی مهره نجرانيده ضبط ايتمشيدی . يمن سلطنتی قوتنی تزييد ونفوذينی تشديد ايلدكده حوالئ مرقومه‌دخی يمنك برولايتی عداولنه‌رق واليلرله اداره ايدلمشدر .

- ٦٥ -

بحرين

بلاد بحرين جزيرةالعرب قطعه‌سنده بصره‌دن عمان حدودينه قدر ممتد اولان دائره‌دركه بوكا بلاد هجردخی دينلور . قصبه‌سی هجر مدينه‌سيدر . شمديكی زمانده بلاد بحرين عمان حدودی اوزرنده احسادن برقسمدر .

عمانك شمال جهتنده عرض شمالینك یکرمی بش درجه سندن یکرمی طقوز درجه‌سنه قدر امتداد ایدر ·

احسا فی‌الاصل برداٸره اسمیدر · صکره قرامطه‌دن ابوطاهرك بنا ایلدیکی مدینه‌یه احسا دینلدی · احساده میاه جاریه وکوزل خرمالقلر و صولری پك صیجاق منبعلر واردر ·

بلاد بحرین جزاٸرینك الٔ بیوکنه بحرین اطلاق اولنور · شو بیوك جزیره‌نك برآدیده جزیرهٔ اوال‌در · بحرین جزیره‌سنی شمال شرقی‌یه طوغری ازد جزیره‌سی ولی ایدر · شو ایکی جزیره بحرین جزیره‌لرینك بیوکلریدر ·

بحرین انجو مغاصی اولدیغی ایچون اسکیدن بری بیوك شهرت قازانمشدر · پك بیوك انجو بو مغاصده بولنور · هرطرفدن انجو المق ایچون اورایه تجار ورود ایدر · جزیرهٔ بحرینك طولی التی یدی وعرضی ایکی فرسخ جغرافیدر · اطرافنده واورته‌سنده بعضاً یوکسك محللر وار · اراضیٔ مذکوره‌ده پك‌چوق صو منبعلریده بولنور · یرلری بغایت محصولدار وزراعته قابلدر ·

جزیرهٔ مذکوره‌نك حاصلاتی خرما، بادام، لیمون، نار، اوزوم، انجیر، حنطه، شعیردن عبارتدر · دکزینك

قعرنده طاتلی صو منبعلری اولمغله غواصلر طالوب کیلرده‌کی قربه‌لری طولدررلر .

بحرین دائره‌سی مقدملری خیلی معمور ایدی . شمدی معموریتی اون بش قریه و ایکی مدینه‌دن عبارتدر .

بحرینده‌کی انجو مغاصی اهالی‌یه مخصوصدر . وقتی حزیراندن ایلوله قدردر . اوراده اوچبیك بشیوز عدد قدر طالغج کیلری بولنور . و سنوی هردرلو مصرفی چیقدقدنصکره اوچیوز بیك انکلیز لیراسندن درتیوز بیك لیرایه قدر انجو حاصلاتی اولور .

ازمنهٔ قدیمه‌ده بحرین حوالیسنك اهالیٔ اصلیه‌سی عمالقه‌دن ایدیلر . طسم و جدیس قبیله‌لری یمامه‌ده ساکن اولدقلری وقت اوراره قدر یاینلمشلر ایدی . بونلردن صکره ازدیلر بحرینی وطن اتخاذ ایتمشلردر . بختنصر زماننده محاربه‌لردن عربلره تفرقه حاصل اولدیغندن بعض قبائل متفرقه بحرینه کیتدیلر . ملوك فرسدن اردشیر بن بابکك ظهورندن صکره اورالری ممالك فرسدن معدود اولدی . اردشیر وفات ایتدکده عربلر اوحوالیده کسب استبداد و فرس دولتنك اطاعتندن خروج ایتدیلر . شابور ذی الاکتاف عربلره غلبه ایلدکده چوغنی قتل ایلدی .

بحرین حوالیسی فرس دولتنك دائرهٔ اطاعتنه داخل اولدقدنصکره جیره‌ده‌کی مناذره حکومتنه بالالحاق ظهور اسلامه قدر اولوجهله اداره اولندی . هجرتك التنجی سنه‌سی طرف اشرف رسالتپناهیدن علاء الحضرمی اهالیٔ بحرینی دین مبین اسلامه دعوت ایچون ارسال بیوریلوب مؤخراً اکثری قبول جزیه ایتمکله علاء الحضرمی حضرتلری اورایه والی تعیین بیورلمشدر .

- ٦٦ -

حجاز جغرافیاسی

حجاز دائره‌سی جزیرة العرب قطعه‌سنده بر مملکت اولوب شمالاً بادیة العرب، شرقاً کذلك بادیة العرب ونجد، جنوباً یمن، غرباً بحر احمر ایله محدود وبحر احمرده واقع خلیج عقبه بودائره‌دن معدوددر .

بحر احمرك حجاز دائره‌سنده‌کی ساحلی اکثریا منخفض وقومسالدر . شو ساحلك اوکنده‌کی دکزده مرجان متکون اولور . سواحل مذکوره‌یی ولی ایدن دکزده بعضا کوچوك جزیره‌لر اولمغله عندالاقتضا کوچوك کمیلر او جزیره‌لره التجا ایدرلر . ساحل مذکورك اهمیتلی

اسکله‌لری مکهٔ مکرمه جوارنده‌کی جده و مدینهٔ منوره جهتنده‌کی ینبوع لیمانلریدر . حجاز دائره‌سنی شمالدن غربه طوغری سلسلهٔ جبال قطع ایدر . شو جبالك بعض محلده ارتفاعی سکز بیك قدمه بالغدر . چوق یرلری قار آلتنده‌در . جبال مذکوره تایمنه قدر ممتد اولور . دائرهٔ مرقومه‌نك جهت شرقیه‌سنده‌کی نجد دائره‌سی تدریج ایله بادیة العربه طوغری ممتددر . عرض شمالینك یکرمی درت درجه‌سندن بدأ ایله سلسلهٔ جبله اتصال ایدر . حجازك جنوب جهتنده کوزل دره‌لر واردرکه بعض اراضی او دره‌لرك صولرندن سقی اولنور .

حجاز دائره‌سنك اکثر محللرینك هواسی پکده صحته ملایم دکلدر . سواحلنده ردائت هوادن و رطوبت و نباتات منتنه‌دن بعض خسته‌لك حدوث ایدر .

دائرهٔ مذکوره‌نك قسم شمالیسنده معموریت آزدر . اوراده اکثریا قونر قوچر قبائل بدویه بولنور . شمالدن حرمینه طوغری ممتد طریقده یکدیکرندن آز اوزاقجه قلعه‌لر واردر . و جنوب جهتنده‌کی شهرلرك باشلوجه‌لری مدینهٔ منوره و مکهٔ مکرمه و طائف شهرلریدر . طائفك میوه‌لری پك چوقدر .

اسکی جغرافیا کتابلرنده حجاز دائره‌سنك حدود

ومشتملاتی حقنده یکدیکرینه مخالف چوق شیلر مندرجدر . نجد ایله تهامه بینی حاجز اولدیغی ایچون بو دائره‌یه حجاز تسمیه اولندی .

طائف که وادی العباس دخی دیرلر مکه‌یه ایکی مرحله مسافه‌ده واقع جبل غزوانك ظهرنده‌در . طائفك هواسی غایت لطیف اولوب جبل مذکورده بعضاً قار منجمد اولور .

وادیٔ نعمان الاراك طائف ایله مکه ارەسنده‌در . بئر معونه مکه و عسفان بیننده بر منزلدر . هذیله قبیله سنك مسکنی اوراسی‌در .

بطن مر بر بقعه‌در . بر طاقم کویلری و اقار صولری و باغچه‌لری و میوه‌لری واردر . اوراده تورنج و لیمون و خرما حاصل اولور . بو بقعه‌ده‌کی باغچه‌لر وادیٔ نخله قدر امتدادایدر . مکهٔ مکرمه‌یه التی میل بعدی اولوب شام حاجنك یولی اوزرنده واقعدر .

وادیٔ فاطمه مکه‌نك بر منزل بعدنده بعض قرایی ومیاه جاریه‌یی و بوستانلری حاوی بر ناحیه‌در .

حده مکه ایله جده بیننده بر معمور قصبه اولوب کوزل باغچه‌لری واردر .

وادی القری مکهٔ مکرمه‌نك یولی اوزرنده بر حصن

متینی وبر خندقی وبعض ابنیه‌یی حاوی بر ناحیه‌در . صولی وباغچه‌لیدر .

حجر مدینهٔ منوره‌نك شام جهتنده بر ناحیه‌در . ناحیهٔ مذکوره‌ده آز مرتفع طاغلر واردر . اراضیسی قومسالدر . دیار ثمود اوراسی‌در . طاغلرنده یکپاره طاشلردن اویولمش خانه‌لر موجوددر . مسجد صالح یوکسکجه بر محلده طاشدن اویولمش وقوم ثموددن قالمش بر اثردر .

خیبر مدینه‌نك شرق شمالنده و التی مرحله بعدنده معمور بر محلدر . خرماسی چوقدر . کتیب، ناعم، شق، قوص، انکاه، سطح، سلالم اسملریله معروف یدی عدد قلعه‌سی واردر .

تبوك شام حجاجینك منزلی‌در . مدینه‌ایله بکه بیننده خرمالی بر محلدر .

- ٦٧ -

بلاد حجازدن مکهٔ مکرمه‌نك جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

مکهٔ مکرمه بر وادیٔ طولانیده واقعدر که ابتداسی معلات دینلان مقابر وانتهاسی جده جهتنده شبیکه دیدکاری

موضعدر . مکه‌نك طولی یتمش درجه و عرضی یکرمی بر درجه بر دقیقه در .

شهر شریف مذکورك ابنیهٔ بیوتی سیاه طاشـدن و بعضاً بیاض طاشـدن در . مکه‌نك اوائلده ایچه‌جك صولری یغمور صولرندن ایدی . خلفای عباسیه‌دن هارون الرشـیدك زوجه‌سی ست زبیده مسلش دینلان اوواده قیـولردن صـولری جمع ایله مکـه‌ده‌کی بحیره‌یه اجرا ایتدیرمشیدی . صکره یوللری خراب اولدی . سلاطین عثمانیه‌دن قانونی سـلطان سلیمان حضرتلری زمانـنده مسافهٔ بعیده‌دن مکه‌یه بر صو کتورلدی .

سلطان مشارالیه طرفندن مکه‌ده بر سبیل یاپدریلوب اوزرینه اطرافی شبیکه‌لی بر سیرانکاه وضع اولنمشیدی .

مکه‌نك اوست طرفنده اثار جلیلهٔ نبویه‌دن بئر جبیر قربنده بر مسجد شریف واردر . زیارتکاهدر . مقدملری بئر مذکوردن اوته‌ده ابنیه یوغیدی . صکره اورالریده معمور اولمشدر .

کعبهٔ معظمه مکهٔ مکرمه‌ده و مسجد حرامك وسطنده‌در . بیت الله و بیت الحرامناملریله یاد اولنور . شکلی مربع اولدیغندن کعبه دینلدی . مسجد حرام ایکی طاغك اراسنده و مکه‌نك اورطه‌سنده‌در . کعبه‌نك قپوسی یردن

براز یوکسکجه اولوب طولاً التی ذراع و اون پارمق وعرضاً اوچ زراع سکز پارمق‌در . کعبه‌نك طولی یکرمی درت زراع وعرضی یکرمی اوچ زراع‌وبرقارش و دیوارینك یوکسلکی یکرمی‌یدی زراعدر . حجراسود باب کعبه‌نك یاننده ورکن شرقیده‌کی‌زاویه‌ده‌در . حجمی انسان باشی بیوکلکنده و موضعی یردن اوچ زراع ارتفاعنده‌در . حجراسود ایله باب کعبه‌نك اراسنه ملتزم دینلور . زمان‌جاهلیتده عربك موضع مخالفه‌لری‌اوزامی اولدیغندن اویله موسوم اولدی . میزاب‌کعبه دیوارینك اورطه‌سنده در . کعبه‌دن درت زراع مقداری طشره چقمش وایچی التون قابلی اولدیغندن التون اولوق دیو شهرت ویرمشدر .

تاریخ مقدس قسمنده بیان اولندیغی اوزره بیت شریفی ابتدا بنا ایدن حضرت ابراهیم الخلیل علیه السلام افندمز اولدیغی نصاً ثابت اولوب نبی مشار الیهدن مقدم بنا اولندیغنه دائر روایت موثوقه یوقدر . حضرت ابراهیم باوحی الهی فرزند کریملری حضرت اسماعیلك معاونتیله بیت شریفی بنا ایدرك یوکسکلکی طقوز و اوزونلغی حجراسوددن رکن شامه دکین اوتوز ایکی ورکن شامیدن رکن عراقه وارنجه یکرمی ایکی ومیزاب

طرفنده بیتك ظهری جانبنه رکن یمانی یه دکین اوتوز بر وركن یمانیدن حجرالاسوده وارنجه یکرمی درت ذراع اولمق اوزره یاپلمشیدی. اواوقت کعبه نك قپوسی یرله برابر ایدی. قپو دخی چکورلمامشیدی. تبع حمیری قپو وانا اختار وضع ایلدی.

حضرت ابراهیم بیت شریفی بنا ایدرکن اسماعیل علیه السلام طاش کتورەیور ایدی.

حجرالاسودك قونله جغی یره طاش ارامغه کتدکده جبریل علیه السلام حجرالاسودی ودیعهٔ الهیه اولەرق جبل ابی قبیسدن ابراهیم علیه السلامه کتوروب مبدأ طواف اوراسی اولدیغنه نشان اولمق اوزره حجر مذکور موضع معلومنه وضع بیورلدی.

بیت شریفك شام جهتی و میزابك دوکلدیکی محل حطیم اولوب حطیم ایله بیتك مابینی التی ذراعدر. حطیمك اوزری مطافدر. مطافك جملەسی یوز یدی ذراع اولوب بونك یکرمی بش ذراع محلی حطیمدر. قریش بیت شریفی تعمیر ایتدکاری وقت حضرت ابراهیمك بناسندن اکسك یاپدیلر. مقدما حطیم دخی بیت داخلنده ایکن شو تعمیردن صکره خارج قالدی. عبدالله بن زبیر حضرتلری قریشك بناسنی بوزوب حطیمی ایچرو المشیدی.

حجاج بن یوسف ینه قریشك یاپمش اولدیغی بنانك هیئتنی بالاعاده حطیمی خارجده بر اقدی • وبیت شریفك ایچنی طولدروب زمیننی یوکسلتدی •

مقدملری مکهٔ مکرمه‌نك اطرافنده سور وار ایدی • صکره‌لری خراب اولدی •

جبل ثور، جبل بثیر، جبل حفدمه، جبل ابی قبیس، جبل حرا مکهٔ مکرمه‌ده‌کی جبال متبرکه‌دندرلر •

مکهٔ مکرمه‌ده عربلردن ابتدا حکومت ایدنلر ملوك جرهمدر • جرهم بریسی اولی و دیکری ثانیه اولمق اوزره ایکی قبیله‌در • جرهم اولی عرب بائده‌دن اولمق جهتیله خبرلری منقطع اولدیغی یوقاروده کوسترلمشیدی • ایکنجی جرهم عربلردن ابتدا یمنده تأسیس حکومت ایدن قحطانك اوغلی و یمن مملکت قدیمه‌سنك ایکنجی پادشاهی یعربك برادریدر • قحطانك وفاتنده یعرب یمن مملکتنی ضبط ایتدیکی کبی جرهم دخی کیدرك حجاز مملکتنی ضبط ایتدی قبل الهجره (٣١٠٧) •

جرهمدن بدأ ایله حجازده حکومت ایدن ملوك بونلردر •

جرهم، عبد یالیل بن جرهم، جرشم بن عبد یالیل، عبد المدان بن جرشم، ثقیله بن عبدالمدان، عبد المسیح

بن ثقیله، مضاض بن عبدالمسیح، عمرو بن مضاض، حارث بن مضاض، عمرو بن حارث، بشر بن حارث، مضاض بن عمرو .

حضرت ابراهیم علیه السلام حضرت اسماعیلی والده‌سیله برابر مکه حوالیسنه کوتوردیکی وقت اوراده جرهم طائفه‌سی مسکون ایدی . حضرت اسماعیل مضاض بن عمروك قزینی تزوج ایتمش ومشارالیهادن اون ایکی اولادی دنیایه کلمشدر .

اولاد مشارالیهمدن ثابت وقیدار عرب مستعربه قبائلنك بابالریدرلر . مضاض بن عمرو ملوك بنی جرهمدندر . حضرت اسماعیل ایله میانه‌لرنده حاصل اولان قرابت صهریه اوزرینه بعد وفاته حکومت اولاد اسماعیله منتقل اولدیغی حالده عمالقه طائفه‌سندن مکهٔ مشرفه‌نك اوست طرفنده واقع قیقعان نام موضعه نزول ایتمش اولان جماعت سمیدع ادلو برشخصك حکومتنی قبول ایتدیلر . اولاد اسماعیل ایله عمالقه میانه‌لرنده محاربه‌لر وقوعیله عمالقه طائفه‌سی اورالردن طرد اولندی . اولاد اسماعیل نیچه عصرلر مکه‌ده اقامت وقومشولریله حسن معاشرت ایتدیلر ایسه‌ده صکره جرهم قبیله‌سی بیت شریف درونه مناسبتسز شیلر ادخالیله برابر مرتکب اولدقلری قبائح

وورزائل چوغالوب اولاد اسماعيل منعلرندن عاجز اولدقلرندن زوالك اولوقته قدر كعبه‌يه وضع ايتمش اولدقلرى اموالى محافظه و جرهمدن مفارقت ايتمك استديلر. زمزم قيوسنك صويى چكيلوب از برشى قالمشيدى. قيويى براز دها حفر ايله اموال مذكوره‌يى اورايه دفن وكندولرى بشقه جانبنه عزم ايتديلر.

اولاد اسماعيل بنى جرهمدن ايريلوب مكه‌دن چكلدكدن صكره يمن قبائل متفرقه‌سندن بطن مر نام محلى وطن اتخاذ ايتمش اولان خزاعه قبيله‌سى اورالره كلوب حرباً جرهميلره غلبه وهپسنى اورالردن طرد ايله كندولرندن حاكم انتخاب ايتمشلردر. بنى خزاعه‌نك تقرريله جرهميلرك اندفاعندن صكره اولاد اسماعيل ينه مكه‌يه عودت وبنى خزاعه قبيله‌سيله حسن معاشرت ايدرك عمود نسب نبويده واقع قصى بن حكيم بن مره مفتاح كعبه‌يى الجيه‌يه قدر مفتاح بنى خزاعه يدلرنده ايدى.

ملوك عربدن حجازده حكومت ايتمش اولان عمرو بن لحى بن حارثه خزاعه قبيله‌سندندر. بدايت حكومتى هجرتدن (٣١٥) سنه مقدمدر. عمرو شام اعمالندن بلقايه كتدكده اورا اهاليسنك اصنامه عبادت ايتدكلرينى كوروب كندوسيده بت پرستلكه ايمرنديكندن اهالىٔ

مرقومه‌نك اعطا ایتمش اولدقلری هبل واساف ونائله نام صنملری کوتوروب بئرزمزم اوزرینه وصکره کعبه‌یه وضع ایله خلقی اصنامه تعظیم وعبادته دعوت ایتدی . کعبهٔ شریفه‌یه ال‌ابتدا اصنام وضع ایدن وبت پرستلکی حوالیٔ حجازیه‌ده ترویج ایلیان مذکور عمرودر .

حضرت اسماعیلك فرزند ارجمندلری قیداردن نابته کلنجه‌یه قدر سدانت بیت ومفتاح کعبه اولاد اسماعیل یدلرنده وحکومت بعضاً انلرده وبعضاً بنی جرهم قبیله‌سنده ایدی . نابتدن صکره مفتاح کعبه جرهم قبیله‌سندن یدلرینه کچمش ایدی . سدانت کعبه برمدت بنی جرهم وصکره بنی خزاعه قبیله‌سنه منتقل اولدی . اجداد عظام پیغمبریدن قصی زماننده مفتاح بنی خزاعه‌دن ابو غبشان یدنده ایدی . قصی ابو غبشانك برسرخوش وقتنده برطلوم شراب اعطاسیله مفتاح بیتی الندن المغله ابو غبشانك شو الدانشی عربلرجه (اخسر صفقة من ابی غبشان) مثلنه مورود اولمشدر .

قصی بونکله برابر مکهٔ مکرمه امور سیاسیه‌سنك تصرفنه دخی عموم طرفندن قبول اولندیغندن منسوب اولدقلری قریش طائفهٔ نجیبه‌سنی حال تفرقه‌دن قورتاروب

تحت جمعيت ونظامه المغله او قبيله بوندن صکره قريش ناميله ياد اولندی ٠

او تاريخه قدر بيت شريفك جوارنده خانه يوغيدی ٠ قصی مكهٔ مكرمه نك امور سياسيه سنی اله الدقده كعبه نك اطرافنده خانه لر انشاسنه رخصت ويرمكله اوراده ابتدا دارالندوه ياپلمشدر ٠ ندوه لغتده اجتماع ديمك اولديغندن دارالندوه مصالح مهمه نك مذاكره سنده اشرافك دارالاجتماعی ايدی ٠ بين العرب پك معتبر و ممدوح بر مجلس اولوب اولاد قصی دن بشقه قرق ياشنه واصل اولميان كيمسه او مجلسه كيره مز ايدی ٠ دارالندوه دن بشقه دخی اطراف كعبه ده اولر ياپلدی ٠ حول بيت شريفده يالكز مطاف اولمق اوزره براز محل خالی براغلدی ٠ اهالی جوار و اطراف كعبه ده ياپدقلری خانه لردن هربريسنك قپوسنی كعبه جانبنه اچوب خلقك مطافه عزيمتلرنده سهولت اولمق ايچون هرايكی خانه نك اراسنی بوش براقديلر ٠ بالاخره دارالندوه مسجد شريفه تحويل اولنديغی كبی حضرت عمر و حضرت عثمان رضی الله عنهمانك خلافتلری زمانلرنده اول اولر دخی مسجد شريفه علاوه اولندی ٠

امور سياسيه و رياست دارالندوه منصب و رفيعلری

قصی عهده‌سنده تقرر ایلدیکی کبی حجابت (بیت شریفك خدمت و مفتاحدارلغی) وسقایه (حجاجه طاتلی صو ایچورمك) ورفاده (حجاجی اطعام ایتمك) ولوا (عند المحاربه عمومی سنجاغی التنه طوپلامق) وقیاده (عسکره قوماندا ایتمك) مناصبی دخی قصی بن حکیمك یداستیهالنده قالدی .

بوندن صکره سیادت وریاست عرب بنی قصی‌ده قالدیغندن وفاتنده نجل نجیبی عبد منافه منتقل اولدی . عبد منافك اسمی مغیره‌در . جمالنده‌کی کمال قر دیو یاد اولنمسنی موجب اولمشدر . مناف مکه‌ده بر صنم ایدی . مغیره‌نك تولدنده والده‌سی اعتقادلرنجه توسل افکاریله کندوسنی صنم مذکورك یانه کوتوردیکندن عبد مناف دیو شهرت ویردی . عبدمناف قریش واحابیش قبیله‌لری ارالرنده اتفاق ومحالفه عقد ایتدرمکه موفق اولمشدر . احابیش بنو حرث بن عند مناف بن کنانه وخزاعه بنو المصطلق وخزیمه‌دن بنوالهون طاقلریدر .

عبد مناف بن قصی‌دن صکره سیادت عرب وسدانت بیت‌الله اوغلی هاشمه منتقل اولمشدر . مکه‌ده ابتدا کندوسی اکمك طوغرایوب قومنه ترید طاغتدیغندن هاشم دیو ملقب اولدی . اصل اسمی عمرودر . هاشم

برادری عبد شمس ایله توأم تولد ایتمش و حین ولادتلرنده
بریسنك پارمغی دیکرینك پارمغنه یاپشـق اولوب ایر-
دقلرنده قانلر اقدیغندن ایکیسـنك نسللری ارالرنده قان
دوکیله‌جکی بین الخلق تفوه اولنمشیدی . سقایه ورفاده
وریاست مناصبی بابالرندن صـکره هاشمه منتقل اولمسی
برادری عبد شمسـك اوغلی امیه‌یه داغ درون اولوب
قیل وقاله باشـلادی ایسه‌ده هاشم بن عبد مناف مکارم
اخـلاقی جامع اولدیغندن تعرض ایتمدی . امیه سـوق
حسده اتباعاً هاشمدن منافره طلبنه قدر ایلرو یوریدی .
هاشم تمکین اختیار ایدرك منافره‌یی کریه کورمشیدی .
لکن قریش بعدالمنـافره مغلوب اولان اللی دوه ویرمك
واون سنه مدتله وطنندن مهجور اولمق شرطیله منافره‌نك
قبولنه قرار ویردیلر . عمرو بن الحمقك جدی بولنـان
کاهن الخزاعی عسفان دینلان منزلده ساکن ایدی . ابو
همهمه بن عبد العزی الفهری که امیه‌نك قاین پدری ایدی .
امیه ایله برابر بولنیور ایدی . هپسی کاهنك یانه کتدیلر .
هنوز کندیلری مقصـدلرینی آچمزدن مقدم کاهن سوزه
باشلایوب (القمر الباهر والکوکب الزاهر والغمام الماطر
ومابالجو من طـائر وما اهتدی بعلم مسـافر من منجد وغائر
لقد سبق هاشم امیة الی المآثر اول منه وآخر وابو همهمه

بذلك خابر) کلامیله هاشمك امیه‌یه تفوقنی و ماضیاً و مستقبلاً شرف نسلنی بیان ایلدی . منافره‌نك شرطلری بالایفا دوه‌لر امیه‌دن النوب نحر ایله مستحقینه اطعام اولندی . امیه دخی شرط ثانی موجبنجه اون سنه مدتله جلای وطن ایچون شامه کتدی . هاشم و امیه اولادینه منتقل خصومتك باشلانغجی بو ماده اولمشدر .

هاشمك وفاتندن و فرزند نجیبی جد عالی پیغمبری عبدالمطلبك سن کماله وصولندن صکره سیادت و ریاست عرب عبد المطلبه انتقال ایلدی . سید مشار الیه عبد المطلبك اصل اسمی شیبه‌در . ولادتنده باشنده بعض بیاض تویلر کورلدیکندن اویله تسمیه اولندی . پدرلری هاشم تجارتله شامه کیدرکن مدینه‌یه وصولنده بنی نجار قبیله سندن عمرو بن لبید الخزرجینك خانه سنه نزول و عمروك قزی سلمه کوزینه ایلشدکده حسن و ملاحتندن استعجاب ایلدیکندن مشار الیهایی تزوج ایلمشیدی . لکن عمرو قزی مدینه‌ده قالمق شرطیله هاشمك صهریتنی قبول ایلدیکندن بعدالزفاف سلمه مدینه‌ده قالمش و هاشم بتکرار شامه کیدرك عودتنده غزه‌ده فوت اولمشدر . سلمه‌دن متولد اوغلی شیبه یدی یاشنه واردقده برکون مدینه چوجقلریله اوینارکن بنی حارث بن عبدمنافدن لمصلحة مدینه‌یه کتمش اولان

برکسه شو چوجقلرك اویونلرینه تصادف ایدوب شیبه نك اثنای ملاعبه ده (انا ابن هاشم . انا ابن سید البطحا) کبی سوزلر سویلدکده اولدیغنی ایشتدکده « سن کیمسن » دیو شیبه دن صوردی . هاشم بن عبد منافك اوغلی اولدیغنی سویلدکله حارث مکه یه بعد العوده هاشمك برادری مطلبه مدینه ده برصبی کوروب سؤال ایلدکده هاشمك اوغلی اولدیغنی و باباسی سید العرب اولان بویله برصبیٔ نجیبك قومی ایچنه جلب اولنماسی مناسب اولمیه جغنی بیان ایلدی . مطلب اورادن خانه سنه کتمکسزین حارثك ناقه سنه رکوب ایله طوغریجه مدینه یه کیدرك شیبه یی اخذ و مکه یه عودت ایتدکله مطلب چوجغی کوتوررکن قوشلق وقتنده مکه یه واصل اولدیغندن تصادف وسؤال ایدنلره لطیفه صورتیله کوله مدر جوابنی ویرمکله شیبه عبد المطلب دیو مشتهر اولدی .

عبدالمطلب بیودکده پدرینك ریاستنی احراز ایدوب بئرزمزمی حفر ایتمشدرکه اولاد اسماعیلك بنی جرهمدن مفارقتلرنده بیت شریف ایچنده کی اشیایی اورایه دفن ایتمشلر ایدی . عبدالمطلب بررؤیا سوقیله بوایشه باشلامش وصکره اشیای مدفونه چقدیغی کبی زمزم صویی دخی

بتکرار ظهور ایلمشدر . شو صویی ایکنجی دفعه‌ده بولان عبدالمطلب ایکن قریشـك جمله‌سی « ده‌ده‌مز حضرت اسمـاعیلك مالیدر . بزده صـویك منـافعی ایله تورث واشتراك ایده‌جکز » دیو کورلتی قوپاردیلر . وطلب قضا ایچون طرفین بنی سعد بن هذیمك مشارق شامده بولنان کاهنه‌سنك یانته کیتملرینه قرار ویردیلردی . یولده عبد-المطلب ایله اصحـابنك صولری دوکنوب اوبر طرفدن استدیلر ایسه‌ده برقطره بیله صـو ویرمدیلر . جمـله‌سی صوسزلقدن تلف اوله‌جق درجه‌یه وارمش اولدقلری حالده عبدالمطلب اناخه ایتمش اولدیغی دوه‌سنی قالدرمق استدکده جزماسی التنده طاتلی برصوسزندیسی کورلدیکندن حفر ایدلدکده برپکار ظهور ایلدی . جمله‌سی دفع عطش وضرورتله برابر طلـوم ومطهره‌لرینی طـولدردیلر . طرفین یوللرینه دوام ایدرکن بودفعـه‌ده دیکر طرفك صولری دوکنوب حرارت وعطشدن تاب وتوانلری منقطع اولمغله عبدالمطلب انلرك معامله سابقه‌لرینه مقابله کوسترمیه‌رك یانلرنده‌کی صو ایله جمله‌سنك احتیاجلرینی ازاله ایتدی . مخاصملری عبدالمطلبه « سنك نه‌مرتبه کریم اولدیغـك کوروب طورورکن بیهوده کاهنـه‌نك یانته کیدوبده نه‌یاپالم » دیه‌رك ادعادن فراغت وعودت ایلدیلر .

عبدالمطلبدن صكره رياست مكه نجل نجيبلرى وعم اكرم نبوى ابوطالبه انتقال ايتمشدر .

بوندنصكره‌سى واولاد اسماعيلدن عمودنسب پيغمبريده بولنان ذوات كرامك تسلسل ونسللرينك صورت تشعبى كتاب ثانيده يازيله‌جقدر . انشاالله تعالى .

- ٦٨ -

يثرب (مدينهٔ منوره) جغرافياسيله قرون اولى وقايع تاريخيه‌سنك خلاصه‌سى

مدينهٔ منوره حجاز مملكتى دائره‌سنده واقع ونام قديمى يثربدر . يثرب عبيل بن مهلاييل بن جاشم بن عمليقك اوغلى اولوب اوراده توطن ايدن قومنك رئيسى اولديغندن اتخاذ ايتمش اولدقلرى موقع يثرب ناميله مشتهر اولدى . مدينهٔ مذكوره دار هجرت نبوى ومدفن مقدس مصطفى اولوب حرم ثانئ قدسيتما واشرف بقاع دنيادر . بر مستوى محلده وجبل احدك جانب شماليسنده‌در . جبل مذكور ايله اراسى ايكى فرسخ مسافه واكثر اراضيسى شوره‌زاردر .

مدينهٔ منورده درت وادى واردر . (١) وادئ

قنات و (٢) وادئ بطحان و (٣) وادئ عقیق اکبر و (٤) وادئ عقیق اصغردر. یغمور سیللری بو وادیلری طولدردقده حره بنی سلیمه وصکره وادی الغابه یه و بعده اضمه کلوب بورادن متفرق وایکی بئره داخل اولورکه برایسی بئر رومه ودیکری بئر عروه‌در.

مدینهٔ منوره‌نك هواسی صاغلامدر. صولری وزروعی ونخلستانلری کثیر اولوب خرماسی غایت لطیفدر. تمر بردی وتمر صیحانی دینلان لطیف خرما اورایه مخصوصدر.

یثرب حوالیسنده عرب بائده اقوامندن عمالقه قبائلی بطوننده قنغی طاقملرك توطن ایتمش اولدقلری اقوام عرب بحثنده بیان اولنمشیدی. حضرت موسی علیه السلام افندمز بنی اسرائیل ایله صحرای تیهه کلنجه‌یه قدر یثرب حوالیسی عمالقه یدلرنده قالدی. نبی مشار الیه حضرتلری اواخر ایامنده صحرای تیهدن یثرب حوالیسنه سوق عسکر ایدرك حرباً اولری استیلادنصکره عالم قدسه ارتحال ایتمکله محاربه ایچون یثرب طرفلرینه کتمش اولان فرقه ایله بنی اسرائیلك طوائف سائره‌سی ارالرینه منازعه دوشدی. فرقهٔ مذکوره بنی اسرائیلدن ایریله‌رق مقدمجه فتح ایتمش اولدقلری یثرب وخیبر

طرفلرنده توطن ایلمدیلر . بونلرك توطنلری تقریباً هجرتدن (٢٣٤٠) سنه مقدمدر .

قبل الهجره (٦٠٠) تاریخلرینه قدر یثرب حوالیسی وخیبر شهر وقلعه‌سیله اوحوالیده‌کی قلاع وبقاعك جمله‌سی بنی اسرائیلك شوطاقلری یدلرنده ایدی . ازد قبیله‌سیله منازعه‌لر احداث ایدن وهجرت نبویه‌دن صکره علیهلرنده باب غزا اچلان بنو نضیر وبنو قریظه و بنو قینقاع وبنوسامله وزعورا وسائر قبائل یهود اوطاقلردندرکه بونلر عمالقه‌دن صکره اوحوالینك اهالیٔ اصلیه‌سی اولمشلردر .

عمرو مزیقیا مآربك خرابیله سیل عرمك ظهورینی کاهندن ایشیده‌رك یمن حوالیسندن خروجنده کندوسنه اتباع ایدن قبائل ایله حجاز طرفلرینه کیتدکلرندن قبائل مذکوره‌دن خزاعه قبیله‌سی مکه‌ده‌کی بنی جرهم ایله محاربه‌یه طوتیلوب اورالری استیلا وسدانت کعبه‌یی دردست ایتدیلر . ازد قبیله‌سی دخی رئیسلری ثعلبه بن عمرو رفاقتیله شام حوالیسنه کیدرك غسانی استیلا ایتمشلر ایدی . ثعلبه‌نك وفاتنده اوغلی حارثه باباسنك مسندینه اوطوره‌جغنی امل ایدرکن تقدیر خدا اومسندی ثعلبه‌نك برادرزاده‌سی عمرو بن جفنه‌یه اعطا ایتدیکندن حارثه

کوجنوب کندوسنه اتباع ایدن غلبه‌لکی بالاستصحاب
خیبر حوالیسنه هجرت ایلدی . او حوالیده‌کی یهود طائفه‌سی
ایسه یوشع بن نون علیه السلامك زماندنبرو حوالیٔ
مذکوره‌یه متصرف اولوب بقاع واراضیسنی مساکن
وحصون ایله اعمار ایتمشلر ایدی . حارثه یهود قبیله‌لریله
ربط عهود ومحالفه ایلدیکندن غلبه‌لکیله برابر اوراده
قالوب اوغللری اوس وخزرج خیبر طرفلرنده‌کی قبیله‌لردن
تخلفله کندولرینه اتباع ایدنلری استصحاب وبعضیلری
ضراره و بعضیلریده قری طرفلرینه نزول ایلدیلر .
اورالرده اوس وخزرجك اولادی تکثرله هربریسندن
بیوك قبیله‌لر وبطنلر انشعاب ایلدی . لکن منزللرنده
نه مرعی نه‌ده نخلستان اولدیغندن حیوانات تدارکندن
وسائر کونه اسباب تنعمدن عاجز ومحروم اولوب یالکز
تعیشلرینه کافی اوله‌بیله‌جك زراعتله اکتفا ایتمش اولدقلری
حالده زراعت واحیا ایلدکلری اراضی واکدکلری
تخملر هپ یهود طائفه‌سنكماللری ایدی . کندولری
انلرك رنجبرلری مقامنده واسفل حالده یشامقده ایدیلر .

او حوالیده‌کی یهودیلرك فیطون نامنده بر حکمدارلری
وار ایدی . حوالیٔ مذکوره‌ده هر کیم تزوج ایدر-
ایسه عروسه زوجیله خلوت ایتمزدن مقدم یانته فیطون

داخل اولور ایدی . خزرج قبیله سندن مالك بن عجلانك بر شخصه تزویج ایدیلان قز قرنداشنی یهودیلر اقشام وقتی فیطونك یانه کوتوره جکلری مالکه تبلیغ ایلدی .

مالك زی نسوانه کیروب همشیره سنی کوتورن قاریلر ایله برابر فیطونك خلوتخانه سنه داخل اولدلدقدن صکره نسوان سائره چقوب کتدیلر . کندوسی عودت ایتمیوب اوراده قالدی .

فیطون مجلسه داخل اولدقده مالك درحال اوزرینه هجوم و یانده صاقلادیغی سلاح ایله مرقوم فیطونی اعدام ایدی ویردی . و شو حادثه اوزرینه مالك اوراده قالمغه جرأت ایده میوب شام حوالیسنده کی جبلة الغسانینك یانه فرار ایلدی . جبله حال تعیش و اداره لرینی صورد قده بیوك مضایقه ایچنده اولدقلرینی و نصل یاشادقلرینی تعریف ایدوب غسانیلر ایسه کندولریده بونلر کبی یمن مهاجرلرندن ایکن واردقلری یرلری ضبط ایله تسلطن بیله ایتمش اولدقلری حالده اقربالرندن معدود ازدیلرك یثرب طرفلرنده تصادف ایلدکلری مذلت و جدانی یاره لدیکندن حقلرنده نصرت ایده جکنی بیان ایتدی .

مالك خفیجه قومی ایچنه دونوب الدیغی وعدی تبشیر ایتدکدن براز صکره جبله عسکرله مدینه

حوالیسنه هجوم ایدوب محاربهٔ شدیده ایله یهودیلری تنکیل واوس وخزرج قبیله‌لری رؤساسنه « بوکوندن صکره التزام شجاعتله شو یهودیلری تحت حکمکزه المدیغکز حالده تکرار بو حوالی‌یه کلوب هپکزی احراق بالنار ایدرم » امر وتنبیهنی بالاعطا شامه عودت ایلدی .

بو وقعه‌دن صکره اوس وخزرج قبیله‌لری ایله یهود ارالرنده خصومت یوز کوستروب مالك بن عجلان او صره‌ده بر ضیافت ترتیب ایله یهود رؤساسنی دخی دعوت ایلدکده میانه‌لرنده‌کی ماجرا اوزرینه رؤسای یهود امین اوله‌مدقلرندن مالك جبله‌نك حرکاتی کندی صنع وطلبلری خارجنده اولدیغنی بیان ایله ویردیکی تأمین اوزرینه رؤسا دعوته اجابت کوستردیلر . لکن مالك غدر ایله رؤسای مرقومه‌نك سکسان یدی نفرینی او ضیافتده اعدام ایتدرمکله بقیه‌سی فرار ایتمشلردر . ازدیلرك شو غدر وحقارتلری اوزرینه یهودیلر بیعه‌لرینه مالکك تصویرینی بالتعلیق هر کیم بیعه‌دن ایچرو کیرر ایسه مالکه لعنت ایتمکی ایینلرینه علاوه ایتدیلر .

مالك ایشی بو درجه‌یه کتوردکدن صکره ارتق شان وعظمت قازانوب غالبیت اوس وخزرج قبیله‌لرنده

قالدی ۰ کرك اراضی کرك خرمالقلرجه يهوديلره شريك اولديلر ۰

اوس وخزرج ارالرنده کی اميزش واتفـاق خللدن آزاده وبوده شانلرينك بقاسنجه موجب استفاده اولوب خيلی وقت اتحادلری امتداد ايلدی ايسه ده هيچ برحالده بقا اولمديغندن اتفاقلری کيدرك اختـلافه تحول ولذت معاشرتلری مرارت عداوته تبدل ايتمشدر ۰

بنی ثعلبه دن کعب بن عجلان نامنـده بر شخص خزرج قبيله سندن مالك بن عجلان سالمينك يانه کيدرك عقد محالفه ايله يانده اقامت ايتمشـيدی ۰ کعب بر کون بنی قينقاع سـوقنده بنی غطفاندن بر شخصه تصادف ايتمشدرکه شخص مرقوم بر قصراق يدوب « اهل يثربك الك عزيزی کيم ايسـه شوفرسی الميدر » ديو سويليور ايدی ۰ ايشيدنلردن بريسی اوس قبيله سندن احيحه بن الجـلاح وديکری فلان يهودی اعز يثربدر ديديلر ۰ رجل غطفانی فرسی انلرك هيچ بريسـنه کوتورميوب مالك بن عجلانك يانه کوتوردی ۰

کعب بن عجلان شخص مرقومه « بن سکاديمدمی که بنم حليفمدن افضل کيمسه يوقدر » ديدکده اوسيلرك بنی عمرو بن عوف قبيله سی افرادندن سمير نامنـده بر شخص

او سوزی ایشتمسیله برابر « هله باق نه‌هذیان ایده‌یور » دیو کعبی سوکمکه باشلادیغندن بو ایکی شخص شو خصومتله یکدیکرندن ایرلدیلر . سمیر ایسه غیظنی یوطه‌مدیغندن کعبك اعدامنه فرصت کوزدرکن بر کون سوق‌قباده فرصت‌دوشوروب کعبی اولدردی .

کعبك حلیفی مالك بن عجلان خبر الدیغی انده بنی عمرو بن عوفه قاصد ارسالیله کعبك قاتلنی کندویه‌تسلیم ایتملرینی تکلیف ایلدی . بنی عمرو « قاتل کیم اولدیغنی بیلمیز » جوابنی ویردیلر . قاتل سمیر اولدیغنی وطلبدن واز کلمیه‌جکنی مالك انلره تکلیف ایتدکچه بنی عمرو سمیرك فعلنی انکار وانی مالکه اعطادن استنکاف ایلدیلر . صکره ارالرینه بعض مصلحون توسطیله دیته ارضا ایدلدی ایسه‌ده ایچلرنده حلیفك دیتی نسبیك نصف دیتی اولدیغندن بنی عمرو نصف دیت اعطا ایده‌جك اولدیلر . مالك تام دیت طلبنده مصراولدی .

بو کیفیت پك اشوری بیودی . اوس و خزرج بطونلرینك هر طاقمی منسوب اولدیغی طرفه بالالتحاق برنجی کون اقشامه‌قدر ارالرنده جریان ایدن محاربه‌نك نتیجه‌سنی اوس قبیله‌سی قازاندی . او کون حرب‌تعطیل ایدلدکده اوس قبائلی مالکه قاصدارسالیله خزرجیلردن

منذر بن حرام النجاری (حسان ثابت حضرتلرینك جدیدر) نام ذاتك حکم تعیین اولنمسنی طلب وخزرجیلر دخی بوکا اظهار موافقت ایتدیلر . بیهوده قانلر دوکلمکدن ایسه کعبك دیتی قانونلرندن مستثنا طوتیله‌رق ویرلمسنه دائر منذرك اعطا ایلدیکی حکم ایکی طرفدن قبول ودیت دخی ایفا اولنه‌رق بربرلرندن ایرلدیلر .

بو ماده‌نك اوس وخزرج قبائلی ارالرنده اکمش اولدیغی تخم عداوت باش کوستروب فلیزاتمقدن خالی اولمدی . بوندن صکره خزرجدن کعب بن عمرو المازنی اوسدن بر قز تزوج ایتمش اولدیغی حالده ارالرنده اختلاف وقوعبولمشیدی . بنی اوسه منسوب بنی جحجبانك رئیسی احیحه بن الجلاح بر جماعته امر ایله فرصت بولدقده ایچلرندن بریسی کعبی اولدردی . وکعبك قرنداشی عاصم بن عمرو شو حادثه‌یی ایشتدکده اسباب قتاله تشبثله طرفین ارالرنده محاربه قپوسی اچلدی . رحابه نام موقعده قتال شدید وقوعیله بنو جحجبا واحیحه ایله برابر اولانلرك هپسی بوزلدقلرندن عاصم تعقیب ایتدکده احیحه کندوسنه مخصوص حصنه دخول واوق ایله مدافعه‌یه دوام ایلدی . دیکر طرفدن اتیلان اوقلرك بریسیده حصن قپوسنده طوران احیحه‌نك برادری عاصم بن الجلاحه اصابت ایله

عاصم مقتول اولدقدن صکره احیحه بغتةً عاصم بن عمرو اوزرینه هجوم ایله باصقین ویرمك افکارنده بولندی ایسه‌ده احیحه‌نك زوجه‌سی بنی النجار قبیله‌سندن سلمه نام خاتون کیفیتی خفیاً خزرجیلره بیلدردی . خزرجیلر بصیرت اوزره بولنوب احیحه هجومنده بر ایش کوره‌مامش و اولوجهله خبر کوندردیکی اوکرنلدکده احیحه سلمه‌یی تطلیق ایتمشدر .

اشبو سلمه خاتونی مؤخراً قریشدن هاشم بن عبد مناف تزوج ایتمکله جد عالئ نبوی عبد المطلب اندن تولد ایلدی .

حادثهٔ مذکوره‌یی عمرو بن عوف الاوسی ایله بنی حرث الخزرجی ارالرنده‌کی محاربه تعقیب ایلدی . شو محاربه‌لر درت کون دوام ایدوب خزرجیلر غلبه ایتمش و بونیده اوسیلردن بنی وائل ایله خزرجیلردن بنی مازنك محاربه‌سی تعقیب ایدرك ایکی طرفدن پك چوق آدملر مقتول اولدقلری حالده غلبه خزرجیلرده قالمشدر .

بعده اوسیلردن بنی ظفر وخزرجیلردن بنی مالك ارالرنده ایکی شخصك منازعه‌سی بر بیوك عشیرت محاربه‌سنه منجر اولوب بنو مالك منهزم اولدی .

براز وقت کچدکده بنی نجاردن بر کیمسه بنی قضاعه‌دن

یاننه بر غلام المش وغلام مرقومك عموجه‌سی معاذ بن نعمان (انصاردن سعد بن معاذك پدرپدر) نام ذاتك قومشوسی بولنمشیدی . غلام عموجه‌سنی زیارته کلورکن بنی نجاردن بریسی مرقومی اولدردی .

شو فاجعه رؤسای خزرجدن عامر بن اطنابه عطف اولنوب یا قاتلك اعطاسنی ویا دیت ایفاسنی ادعاده اصرار ایلدی ایسه‌ده عامر ایفای دیتدن استنکاف کوستردی . بناءً علیه ارالرنده حرب تحدث ایدرك عامر بن اطنابه دیت ایفا ایدنجه‌یه قدر ارقه‌سی کسلمدی .

وقعهٔ سمیردن منبعث حربك بدایتندن حاطب بن اوسك احداث ایلدیکی منازعه‌یه قدر مرور ایدن یوز سنه ظرفنده محاربات مذکوره‌دن بشقه خیلی کوچوك منازعه‌لر دخی وقوع بولدی . حاطبه مسافر اولان بر شخصه چارشوده بر یهودینك حقارتی جهتیله حاطبك یهودی‌یی و بنی معاویه‌دن بر شخصك دخی حاطبی قتل ایتمسنه مبنی اوس وخزرج ارالرنده حرب شدید تحدث وخزرج غلبه ایتمشدر .

شو وقعه‌دن طولایی اوس وخزرج ارالرنده خیلی قتال جریان ایدرك بالاخره اوس قبیله‌لری بنی قریظه

وبنی النضیر یهودیلری ایله اتفاق وخزرجیلر دخی حلیفلری اولان اشجع وجهینه قبیله‌لرندن استمداد ایلدیلر. اوسیلر خزرجیلرك او صورتله استمدادلرینه کسب اطلاع ایلد. کلرنده انلر دخی حلیفلری مزینه قبائلنه مراجعت ایدرك ایکی طرف قرق کون مدت اسباب حربك تهیه‌سیله اوغراشوب اوسیلرك رئیسلری حضیر الکتائب بن سماك وخزرجیلرك رئیسلری عمرو بن نعمان اولدیغی حالده بغاث نام موقعده محاربه ایلدیلر. خزرجیلردن عبدالله بن ابی بن سلول واتباعی واوسیلردن بنوحارث محاربه‌دن تخلف ومحاربلرك ایکی طرفیده ثبات عظیم کوستردیلر. عاقبت اوسیلر منهزم اولمغله حضیر النده‌کی مزراغی ایاغنه صوقوب نفسنی جرح ایله «یا معشر الاوس بن اولدرلنجه‌یه‌قدر کتمیه‌جکم. بنی بو حال ایله دشمنه ترك ایدر ایسه‌کز ایدکز» دیو باغردیغندن منهزملره غیرت کلوب ینه جنکه عودتله بالاخره خزرجیلری برباد ایدی ویردیلر.

بوندن صکره ارتق اوس وخزرج ارالرنده محاربه وقوع بولمیوب دین مبین اسلام ظهور ایلدیکندن اوسیلر وخزرجیلر بونجه زمانلردن برو میانه‌لرنده مؤکد اولان خصومتی حسن وفاقه ودین اسلامك نصرتی

يولنده اتحاد واتفاقه تحويل ايتمكله حق عالیٔ رسالتپناهیده كوستردكلری معاونت وخدمت هر بریسنك نام نامیسنی زیبایشطراز دفتر انصار وامت محمدیه ایچنده مفخر ابرار ایتمشدر . رضوان الله علیهم اجمعین . بقیه‌سی كتاب ثانیده یازیله‌جقدر ان شاالله تعالی .

- ٦٩ -

یمامه

یمامه نجد ایله حجاز اراسنده واقع بر مملكت قدیمه‌در . شمالاً بادیة العرب، غرباً حجاز، جنوباً تهامه، شرقاً نجد وبحرین وعمان ایله محدوددر . نام قدیمی جوا وخصب وخیرات جهتیله، احسن ارض دنیادر . عربلر (لیس اطیب طعاماً من حنطة الیمامه ولا اشد حلاوة من تمرها) دیرلر .

یمامه‌نك صویی پك لطیف وخفیف اولدیغندن شعری توصیفده (ارق من ماء الیمامه) سوزی استعمال اولنور . وادیسنده پك چوق پكارلر واردر . مشهورلری عین خضرا، عین هیت، عین رامدر . اراضیسنده جوده

هجر ، نهر شیخ الغم ، نهر شیخ النعام نامليله اوچ ایرماق جريان واوچیده جبل رامدن نبعان ایدر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده عرب بادیه‌دن طسم و جدیس قبیله‌لری یمامه‌ده متوطن ایدیلر .

طسم لاود بن سام وجدیس کاثر بن رام بن سام اوغللری ویکدیکرینک عم زاده‌لری ایدیلر . هر بریسنک بطون وشعوبی تسلسل ایدرك افراد سلاله‌لری چوغالد- یغندن طسم سلاله‌سندن عمليق نامنده بر شخص اوزرلرینه حاکم اولمشیدی . عملیق ایسه خباثت وقبح سیرتجه ارزل ناس ایدی .

جدیس قبیله‌سندن قابس نامنده بر شخص زوجه‌سی هذیله نام خاتونی تطلیق ایدرك چوجغنی الندن الدیغندن خاتون عملیقه مراجعتله « چوجغی طقوز ای حمل ایله بر انده وضع وایکی سنه‌لرمله ارضاع ایلدم . شمدی یه دکین منفعتنی کورمامشیکن اکمال فصال وتشدید وصال ایلدیکی بر وقتده زوجم انی کرهاً المدن الوب بنی حیرتده براغیور » دیو رفع اشتکا ایلدی . زوجی قابس « ای ملك شو زوجه‌مك مهرینی تماميله ایفا ایتمش وچوجقدن بشقه فائده‌سنی کورمامشم . نیجه حکم ایدرسن ایت » دیدکده عملیق چوجغی اللرندن الوب کندی غلمانی

صره‌سنه بالادخال زوج وزوجه‌نك ایکیسیده صاتیله‌رق ثمن زوجه‌نك بر خمسی زوجه وثمن زوجك بر عشری زوجه‌یه ویرلمسنی تنسیب وحکم ایتدی . هذیله بو حکمدن متعجبه ومتأثره اوله‌رق

اتینا اخاطسم لیحکم بیننا
فانفذ حکماً فی هذیلة ظالما

ندمت ولاندم وانی بعثرتی
واصبح بعلی فی الحکومة نادما

بیتلرینی انشاد ایلمدی . عملیق ابیات مذکوره‌دن غضبلنوب جدیس قبیله‌سی بناتندن تزویج اولنه‌جقلرك بکرینی کندوسی ازاله ایتدکجه زوجی اکا تقرب ایده‌مه‌مسنی قانون اتخاذ واعلان ایدی ویردی .

شو وضع قبیح جدیس قبیله‌سنك نفرت عظیمه‌لرینی موجب اولدی ایسه‌ده عملیقك منسوب اولدیغی طسم قبیله‌سی افرادجه جدیسه غالب اولدیغندن جدیسیلر اچقدن اچغه عملیق علیهنه قیام ایده‌میوب غیرت الهیه‌یه انتظار ایده‌یورلر ایدی . جدیسیلردن اسود بن غفار نامنده بر شخصك همشیره‌سی عفیره بر کیمسه‌یه نکاح ایدیله‌رك قبل الزفاف عفیره‌یی عملیقك یاننه کوتوردیلر . عملیق

بکرینی ازاله و سبیلنی تخلیه ایلدی . عفیره عملیقك یانندن چقدقده لباسنی اوکدن وارقه‌دن یرتوب قان ایله بولاشمش واعضای مکشوفه‌سی بر منظرهٔ قبیحه تشکیل ایتمش اولدیغی حالده قرنداشی اسودك بولندیغی برجمعیت ایچنه طوغری عزیمت و

لا احد اذل من جدیس
اهکذا یفعل بالعروس

یرضی بذا یاقوم بعل حر
اهدی و قداعطی و سیق المهر

دیه‌رك فریاد ایلدی . اسود « ارتق بو حقارت و رذالت التنده یشامقدن ایسه حریت و ناموسمزك محافظه‌سی اوغورنده اولمك خیرلودر » دیو قومنی نشر لوای مخالفت و خروج ایتمکه دعوت ایتدی . لکن جدیسیلرك افرادی طسم قبیله‌سی افرادینه نسبتله از اولدیغندن موافقته جرأت ایده‌مدیلر .

اسود عملیقه بر ضیافت ترتیبله کندوسنه مطیع اولانلره بعض مرتبه تعلیمات ویردیکندن اصحابی شو ضیافتده کرك عملیقی ، کرك یانندەکی اتباعنی اولدردیلر . طسم قبیله‌سی بو حادثه‌دن خبر الملریله برابر یمن پادشاهی

حسان بن تبعك يانته فرار وجديس قبيله سنك معامله لريني عرض ايله استنصار ايلديلر . حسان عسكرله يمامه يه طوغرى حركت وعزيمت ايتمش وارالرنده بر مرحله مسافه قالمشيدى . طسم قبيله سندن رياح بن مره نك زرقاء نامنده بر قز قرنداشى وار ايدى . شو خاتونك بر كونلك مسافه دن كورديكنى تشخيص ايده جك درجه ده قوهٔ بصرى اولديغى وجديسيلردن بريسنك منكوحه سى بولنديغى جهتله رياح حسانك يانته كيدرك همشيره سى عسكرلرينى اوزاقدن كوروب جديسه خبر ويره جكنى وتغليط اذهان ايچون هر عسكر بر اغاج دالى اوكنده طوته رق اويله كيدلسى مناسب اوله جغنى افاده ايلدى . اويله ياپديلر زرقا ايسه شو جمعيتى اوزاقدن كورمسيله « عسكر كليور » ديو جديسلره خبر ويردى ايسه ده سوزينه قولاق ويرن اولمدى . حسان بالهجوم جديس قبيله سنى برباد وپريشان ومالريني يغما ايدرك زرقايى ده اولدردى . عمليقك قاتلى اسود طى طاغلرينه فرار ايتمش وطى قبيله سى هنوز اوراره كلمامش اولديغندن او طاغلر طى نامنى المامشيدى . طى قبيله سى اول اثناده يمن حواليسندن او طرفلره هجرت ايلديلر .

طى جبلى دينلان ايكى طاغ طى نامنى المزدن مقدم

بریسنه اجاء ، دیکرینـه سلمی دینلور ایدی . شو طاغلر مدینهٔ منوره‌نك جهت شرقیه‌سنده واقع اولوب مدینه‌یه اوزاقلغی یکرمی ساعتدن زیاده‌جه‌در . بعضیلری طی طاغلری اوچ عدد جبل اولدیغنی واسملری اجاء وسلمی وعوجا ایدوکنی سویلدیلر .

اخبار عرب علماسی کتابلرینه شو وجهله برحکایت یازمشلردر .

عمالقه‌دن اجا نامنده بر شخص قومندن سلمی نامنده بر خاتونه عاشق اولوب ایکیسی اره‌صره خاتونك حاضنه‌سی عوجانك خانه‌سنده برلشورلردی . بونلرك یکدیکرینه علاقه‌لری جهتیله عوجانك وساطتنی وسیلهٔ ملاقات وخانه‌سنی موقع وصال اتخاذ ایتمشلر ایدی . سلمانك زوجی ایله برادرلری کسب اطلاع ایدرك باصمغه قیام ایلدیلر . سلمی، اجا، عوجا اوجه خبر الوب فرار ایتمش اولدقلری حالده هربریسی بر طاغده طوتیلوب اولدرلمکله طاغلرك هربری انلردن بریسنك نامیله مشتهر اولدی .

طی قبیله‌سی ارض یمندن همدان دینلان محلده‌ساکن وعدد نفوسلری بولندقلری اراضی ایله غیر متناسب ایدی . جوارلرنده‌کی ازد قبیله‌سی سیل عرمك ظهوری ایامنده حجاز وشام حوالیسـنه کتدکارندن طی قبیله‌سی ساکن

اولدقلری وادیده دوچار وحشت اولدیلر • رئیسلری اسامه بن لوئی بن الغوث بن الطی نام ذاتك یاننه طوپلا نه‌رق بر کوزل محل تحریسیله اورایه نقل مکان ایتملرینی قرارلشدردقلرندن بر کوز موسمنده دوه‌لری درونه کیرمش اولان بر غریب دوه‌نك کوزل بر یردن کلمش اوله‌جغی ظنیله انصرافنده اسامه ایله جته بن الحارث بن فطره بن طی ارقه‌سی صره کتدیلر • دوه یوریدیکی وقت یورر وقوندیغی وقت انلرده قونارلر ایدی • کیده کیده اجاء دینلان جبل اوکنه یتشوب اورالرده‌کی اراضی ایسه استدکلرندن اعلا اولدیغنی کوردیلر • عودتله طی قبیله‌سنی اجاء وسلمی طاغلرینه قالدردقلرندن اندن صکره شو ایکی طاغك هربریسنه جبل طی دینلدی • یوقاروده اسمی ذکر اولنان اسود جدیسی بنی طی قبیله‌سنك اوراره ورودندنصکره جبل اجاده اسامه‌نك اوغلی اوروب اولدرمشدر •

طی قبیله‌سی دور اسلامه قدر ودها صکره‌لری مذکور طاغلرده قالدیلر • فلس نامنده بر انسان تمثالنه عبادت ایدرلر ایدی • دین اسلامك ظهورنده طرف عالیٔ پیغمبریدن حضرت علی ایچلرینه کوندریله‌رك صنملری کسر وحاتم طائینك قزی اسارتله حضور نبوی‌یه کتورلدی •

پدرلرینك جود وسخاوت مشهوره‌سنه بناءً مزبوره مظهر حرمت ورعایت اولمشدر .

مسیلمة الکذابك ظهوری یمامه‌دندر . کیفیتی قرون وسطایی حاوی کتاب ثانیده یازیله‌جقدر .

یمامه مرکز نجد اولان لحسایه التی مرحله بعدنده‌در . ویمامه‌نك غرب شمالنده بلاد شمر واقعدرکه بعض قصبات وخیلی قرایی حاویدر . اجاء، سلمی، عوجا جبللری بلاد شمر سمتنده‌درلر .

- ۷۰ -

تهامه

تهامه دائرهٔ قدیمه‌سی تهامهٔ حجاز دیو معروفدر . شو دائره‌نك شامل اولدیغی نواحی جزیرة العربدن برقسم اولوب بحر سویس ساحلندن تاشحر دائره‌سی حدودینه قدر حجاز ویمن مملکتلری ارالرنده امتداد ایدر . شمالاً حجاز، جنوباً یمن، شرقاً شحر، غرباً بحر احمر ایله محدود وشدت حرارتندن ناشی تهامه نامیله موسومدر .

تهامه حدودنده وحجاز جهتنـده واقع عکاظ نام موقع ازمنـهٔ قدیمه‌دن برو عربلرجه مشهور پنایر محلی

اولوب اوراجـه اخذ وعطا جريان ومباهاته متعلق نشيده‌لری اصحابنڭ هربريسی عكاظ‌پنايرنده نهادهٔ موضع امتحان ايدر ايدی . بنی اياد قبيله‌سندن قس بن ساعده نام بليغ عربڭ قبل الاسلام اوراده وحدانيت خدا ومبعث خاتم الانبيايی حاوی اوقوديغی خطبه مشهوردر . عكاظ پنايرينڭ مدت سنويه‌سی يكرمی كون ايدی .

تهامه حواليسی عرب مستعربه بطوننـدن بنی نزار بن معد قبائلی يدلرنده ايدی . نزارڭ انمار، اياد، ربيعه، مضر نامليله موسوم درت اوغلی اولوب بونلردن مضر عمود نسب نبويده بولنديغندن اولادينڭ صورت تسلسل وانشعابی كتاب ثانيده يازيله‌جقدر ان شاالله تعالی .

انمار يمنه كيدرڭ او حواليده توطن ايتمش وكندوسندن متسلسل اولاد بطونه معلومات النه مامشدر .

ايادن ثعلبه، زهو، دعمی، نماره بطونلری وزهودن حذافه، دعمی‌دن افصی، نماره‌دن طماح قبيله‌لری انشعاب ايتمشدر .

اولاد نزاردن ربيعـه نام ذات بنی نزارڭ لوای رياستنی حائز ايدی . بونڭ بطونی جمله‌سندن زياده تكثر ايدرڭ تهامه‌دن يمامه وبحرين حواليسنه ونجد وجزيرهٔ

مابین النهرینه قدر یایلمش وربیعـه‌دن صکره عربك لواء ریاستی اوغلی اکلبه منتقل اولمشدر ·

اکلبك اوغلی منذردن انشعاب ایدن بطون خیلی تکثر ایلدی · تیم اللات، خزیمـه، عامر، عجلان، لهازم قبیله‌لری هپ اوفروعدن معدوددرلر ·

اکلبك دیکر اوغلی اسددن غزه وجدیله قبیله‌لری متشعب وغزه بطونی بریهٔ عراق عربده وانباره اوچ مرحله مسافه‌ده واقع عین التمر نام محله یایلوب اوراده متوطن اولدیلر ایسه‌ده مؤخراً اکثریسی خیبر طرفلرینه انتقال ایتدکلرندن دیارلری غزه‌نك بر مقداریله فروعندن غزیه یدلرنده قالدی ·

بنی ربیعه‌نك لواء ریاستی اکلبدن اسده، اسـددن غزه‌یه، غزه‌دن جدیله‌یه منتقل اولمشدر ·

جدیله‌دن متشعب اولان بطون پك چوقدر · باشلو-جه‌لری بنو عبدالقیس بن افصی بن دعمی بن جدیله وبنو قاسط بن هنب بن دعمی بن جدیله بطون عظیمه و کثیره‌سی در ·

عبدالقیس جدیله‌دن صکره حامل لواء ریاست اولمش وکندوسـندن متشعب بنو عبدالقیس بطونی تهامـه‌ده اولدقلری حالده مؤخراً اورادن چقوب بحرین طرفلرینه انتقال ایتمشدر ·

عربلرك لواء رياستی عبدالقیسدن قاسط وقاسطدن اوغلی نمره منتقل اولدی . قاسطك اوغللری نمر، معاویه، وائل نام ذواتدن انشعاب ایتمش اولان بطون لایعد ولا یحصادر .

نمر ومعاویه‌دن متشعب اولان بطونك جمله‌سی جزیرهٔ مابین النهرینده واقع رأس العین حوالیسنه یایلمش واورالری وطن اتخاذ ایتمش اولدقلرندن رأس العین، موصل، ماردین، نصیبین حوالیلری بونلره نسبتله دیار ربیعه نامنی المشدر .

وائل بن قاسط باباسندن صکره بنی ربیعه‌نك لواء ریاستنی حائز اولمش وبریسی بکر، دیکری تغلب نامریله موسوم ایکی اوغلی دنیایه کلوب وائلدن صکره لواء ریاست اوغلی بکره انتقال ایتمشدر .

بکر بن وائل ملوك اشکانیاندن مهرداد بن فریاپاتئوس ایله معاصر اولوب مهرداد جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنی سلفکیه دولتی یدندن اخذ وضبط ایتدکده قطعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقیسنده واقع آمد شهریله میا فارقین وسیورك وسائر بلاد مجاوره‌یی بکر بن وائله توجیه ایتمکله معیتنده‌کی ربیعه قبیله‌لرینك فروع کثیره‌سی اوداٸره اراضیسنده نصب خیام ایلدکلرندن اندنصکره داٸرهٔ مذکوره بکر بن

وائله نسبتله دیاربکر نامیله مشهور اولدی . لکن قبائل مذکوره چوق وقتلر اوحوالیده بارینه‌میوب فرات نواحیسنه‌وعراق، نجد، یمامه، تهامه‌طرفلرینه طاغلمشلردر .

بکر بن وائلدن صکره بنی ربیعه‌نك لواء ریاستی قرانداشی تغلب بن وائله منتقل اولمشدر . کرك بکر بن وائلدن، کرك قرنداشی تغلبدن بطون کثیره انشعاب وطرف طرف انتشار ایلدی . بنی تغلب بالاخره جزیرهٔ مابین النهرین نواحیسندن نصیبین، سنجار طرفلرینی وطن اتخاذ ایتمش اولدقلری حالده خرستیانلغك انتشارندن صکره بلاد رومدن معدود دیاربکر واورفه حوالیسنه قریبتلری جهتیله اوراره جوار محللرده‌کی بنی تغلب قبائلی روم ولاتنك حکم ونفوذلری التنده‌قالدیلر . دوراسلامده حوالیٔ مذکوره‌ده‌کی بنی تغلب فروعندن آل حمدان دولتی ظهور ایتمشدر .

کرك بنی بکر، کرك بنی تغلب قبائلنك جزیره خارجنه یایلمش بطونلری‌پك چوق ایدی . عجل بن لجیم بن صعب بن وائل بطونی یمامه‌دن بصره‌یه قدر متوطن وحنیفه بن لجیم بطونی کذلك یمامه‌یه منتشر اولمش وبنی شیبان بن ذهل بن ثعلبه بن عکابه بن صعب بن ثعلبه بن یربوع بن ثعلبه بن دئل بن حنیفه دخی موصلك دجله نوا-

حيسنده توطن ایتمشلردر • بعد الاسلام بونلردن چوق خارجیلر ظهور ایلدی •

تغلبدن صكره بنی ربیعه‌نك لواء ریاستی علی الترتیب اولادینه منتقل اولوب ملوك یمندن صهبان بن محرثك زماننده ربیعه بن حارث بن نصر بن جشم بن بكر بن حبیب بن عمرو بن غنم بن تغلب یدنده ایدی كه ربیعه ایله تغلب اراسنده كی مذكور الاسامی ذوات علی الترتیب لواء ریاستی احراز ایتمشلردر •

یمن پادشاهی صهبان بن محرث جده ولایتی ایله انی ولی ایدن تهامه حوالیسنه اقیال یمندن عمرو بن عنق الحیه نامنده برذاتی والی وبنی ربیعه ومضر قبیله‌لرینه لبید بن عنبسة الغسانی‌یی عامل تعیین ایدرك لبیده عمروی وعمروه ملوك كنده‌دن سلمه بن حرثی مرجع كوستردی • ربیعه ومضر قبیله‌لرینك رئیسلری صهبانك سلطنتندن مقدم تبع یمن حضورینه كیتدكلرندرؤسای مذكوره‌نك قبیله‌لری اقوام عربك اقویاسی اولمق جهتله تألیفلری التزام اولنه‌رق مختلعات اكساسیله تلطیفلری استكمال وعهد ومحالفه‌لری استحصال ایدلمشدی • بنی نزار ایله یمن حكومتی اراسنده كی معامله‌لریك كوزل ایدی • صهبان بن محرث زماننده بنی نزارك الك بیوك فرعی اولان بنی ربیعه‌نك سیدی ربیعه التغلبی كه

لواء ریاستی حائز اولدیغی انفاً ذکر اولنمشدر . شو ذات مشهور کلیب ایله مهلهلك بابالری اولان ربیعه در . بنی نزار عاملی ولید بن عنبسه قبائل مذکوره درونه کتدکده رؤسا ایله عقد مناسبت ایتمکی مأموریتنك حسن جریانه وسیله عد ایتدیکندن اشراف تغلب عائله لرندن زهرا بنت الحرث نام خاتون ایله تزوج ایلدی . لکن لبیدك خمیر فطرتی مظالمه استعداد ایله یوغورلمش اولدیغندن قبائل ایله حسن امتزاج ومعاشرته موفق اوله میوب حقنده نفرت عمومیه یوز کوستردی . اوصره ده مسلکنی اصلاح ایتمسی طرف طرف کندوسنه اخطار اولندی ایسه ده فائده ویرمدی . بناءً علیه بنی ربیعه بالاتفاق دائرهٔ اطاعتدن چقوب تکالیف عرفیه لرینی ایفادن امتناع کوستردیلر .

لبید بنی ربیعه نك عصیاننی جده وتهامه والیسی عمرو بن عنق الحیه یه واوده نجد حکمداری سلمه بن حرث الکندی یه عرض ایتمکله سلمه برطرفدن بنی نزاری تذکیر عهد ایله اطاعته دعوت ودیکر طرفدن تنکیللری ایچون خفیاً تجهیز جنوده مباشرت ایلدی . بنی نزار سلمه نك خدعه سنه کسب اطلاع ایتدکارندن مضر وایاد قبائلی تهامه طرفلرینه کیدرك مقصدلرینی ربیعه بن مره یه بیلدرمك وبالاتفاق سلمه علیهنده حرکت ایتمك

اوزره اشرافدن عمرو بن منقذ التميمی وسوید بن عمرو العامر ایله سائر بعض متحیزانی دیار ربیعه‌یه کتمکه انتخاب ایلدیلر. بونلر طوغریجه ربیعه بن مره‌نك یاننه عزیمتله هر بریسی طلب اتحاد ومؤثر وجدان اوله‌جق نشیده‌لر انشاد ایله استغاثه ایدکلرندن ملوك یمن ایله هرنقدر بینلرنده عهد وذمت سبقت ایتمش ایسه‌ده عشیرت غیرتی دخالت حمیتی ایله برلشوب اول عهده غلبه ایتمکله ربیعه بن مره ایله اوغللری مع الممنونیه اتحادی قبول ایتدیلر. بناءً علی ذلك لبید بن عنبسه‌یه بر رسول ارسالیله ارالرنده کی معاهده صدق وانصافه دوام ایله مشروط اولدیغنی وقبائل عرب حقلرنده تجویز ایلدیکی مظالم واعتسـاف رابطهٔ عهد ومحالفه‌یی قطع ایتمکله کندوسنه عملندن مخلوع نظریله باقله‌جغنی بلدردیلر. لبید بومعامله‌دن غضبناك اوله‌رق احوالی عمرو بن عنق الحیه‌یه واوده صهبانه عرض ایلدی. شو اثناده لبید برکیجه شرابنی ایچوب کیف حالیله بنی ربیعه رؤساسنی هجو ایده‌یور ایدی. زوجه‌سی زهرا لبیدك سوزلرینه مقابله کوستردیکندن لبید زهرانك یوزینه برشدتلی سله اوروب برکوزینی اینجتدی. زهرا غضب حالیله یرندن قالقوب طوغریجه ربیعه بن مره‌نك اوغلی

کلیبك یانـه عزیمت وماجرایی بیان ایلدکده کلیب غضبندن دترمکه باشلایوب اکلنمکسزین لبیدك اولدیغی محله کیتدی . کلیبك وصولی وقتنـده لبید کندوسـنك عائلهٔ ملوکدن وکلیبك عبید ملوکدن اولدیغنی مشعر برنظم انشاد وتغنی ایتمکله مشغول ایدی . انشادینی بتوررېتورمز کلیب قلیج ایله اوزرینه یوریوب لبیدی بالاعدام

ان یکن قتلنا الملوك خطاءً   اوصواباً فقد قتلنا لبیدا

بیتی ایله مصدر برقصیده انشاد ایتدکدنصکره عودت ایتدی .

لبیدك قرنداشی درحال عمرو بن عنق الحیه‌نك یانـه کیدرك حادثه‌یی انبا واوده ملك صهبانه انها ایتمکله صهبان پرغضب اولدیغی حالـده ترتیب ایتدیکی یکرمی بیك نفر سواری‌یی سلمه بن الحرث ایله عمرو بن عنق الحیه‌یه کوندروب بنی ربیعه‌نك قهر وتنکیللری امرینی ویردی . یمن حکومتنك اوصورتله علیهلرنده حرکات عسکریه‌یه تشبث ایلدیکی خبری بنی ربیعه‌یه بالغ اولدقده کلیب، اسباب مقاومت ومحاربه‌یی تدارکه قیام وربیعه، مضر، ایاد قبیله‌لرینك فروع متعدده‌سندن جمع ایلدیکی عسکرك اوکنه دوشه‌رك یمن عسکرینی استقباله مسارعت کوستردی .

ارض تهامه‌دن سلان نام موقعه و صوللرنده التقاء طرفین وقوعیله معرکه‌ده سیللر کبی انسان قانلری جریان وکلیبـك باباسی ربیعه بن مره دخی اوکون مقتـول اولوب بنی ربیعه‌نك شـدت وتهورله جنودینی پایمال ایده‌جك درجه‌ده کوستردکاری بسالت یمن اردوسنی برباد وپریشـان ایلـدی . فرسـان یمنك چـوغی بنی ربیعه‌یدلرنده اسـیر قالدیلر . کلیب قومیله برابر مظفراً سلاندن انصراف ایتمکله شـو محاربه‌ده قازاندیغی صیت اوزرینه قبائل عرب حقنده هرطرفدن القشخوان اولوب باباسنك لواء ریاستنی کندوسنه ویردیلر .

هزیمت مذکوره‌نك اخبار مدهشه‌سی ملك صهبانه بالغ اولدقده غیظ شدید ایله انتقام افکاری شعورینی استیلا وجمع جنود کثیره‌یه قیـام ایلدیکنی بنی نزار قبائلی ایشیـدوب ملك مشـار الیه طرفنـدن ابن‌عنق الحیه قوماندا سیله سـوق اولنان بربیوك اردویه قارشو دخی غلبهٔ شدیده قازاندیلر . بو دفعه‌کی محاربه‌ده ملك صهبانك خواصندن عمرو بن بابلك برطعنهٔ شدیده‌یه تصادفله بل کموکی قرلمش ورؤسای یمنك چوغی بنی‌نزادك یدلرنده اسیر اولمشدر .

اوچنجی دفعه اولق اوزره نجد حکمداری سلمه بن حرث

الکندی قوماندا سیله یمن حکومتنک سوق ایلدیکی اردو ینه اقبح هزیمته دوچار اولدی٠

ملك صهبانك تصادف ایتدیکی غضب شدید کندوسنی بالذات محاربه یه سوق ایلدیکندن مجموع قوتیله بنی نزار اوزرینه عزیمت وخزاز نام موقعده حرب ایلدی ایسه ده کندوسیله عسکر ورؤساسنك چوغی مقتول ویقیه سی بنی نزاریدلرنده اسیر اولدی٠

بوندن صکره کلیبك شان وعظمتی ازدیاد وصیت ومهابتی قلوب عربده اشتداد کسب ایدرك کافهٔ قبائل عرب قدر وشاننه رعایت وامرینه اطاعت کوستردیلر٠ غلبهٔ مذکوره قبل الهجره (۱٤۱) سنه سندهدر٠

کلیب بن ربیعه نك عربلره ریاستی خیلی امتداد ایلدی٠ اصل اسمی وائل ایدی٠ بریره کتدکده برکوپك یاوروسی برابرکوتورر وبرکوزل باغچه ومسیره یه راست کلدکلده اول کوپك یاوروسنی دوکوب صالیویرر ایدی٠ اطرافدن کوپکك صداسنی اشیدنلر اول محله یناشمزلر ایدی٠ بوندن اوتوری کلیب وائل نامیله یاد اولنوب صکره تخفیفاً وائل حذف ایله کلیب دیو مذکور ومشهور اولدی٠

بنی معد — که بنی نزارك کافهٔ فرعی دیمکدر — اوچ دفعه

اوچ ذاتك باشـنه طوپلانمشـلردر. بریسی بنی ربیعه‌دن
عامر بن الضرب بن بکر بن یشـکر بن الحرثدرکه قبائل
یمندن مذحج قبیله‌سی جمعیتله تهامه اوزرینه یوریدکاری
وقت بنی معد قبائلی کامـلاً اجتماع وعامر بن الضربك
قوماندا سنه اتباع ایله یمن قبائلنه معاونت وغلبه‌ایلدیلر.
تهامه ایله یمن ارالرنده وقوعبولان محاربه‌لوك برنجیسی
بودر.

ایکنجیسی ربیعه بن مره بن حارث ایدی‌که اهـل
یمن ایله سلانده محاربه ایتدکاری وقت بنی معد قبائلنك
جمله‌سنه قوماندان ایدی.

اوچنجیسی ربیعه‌نك اوغلی کلیب وائلدرکه خزاز
کونی بنی معدك رئیسی ایدی.

کلیبك امرء القیس، عبدالله، عدی (مهلهل) نامرنده
اوچ قرداشی وار ایدی. بنی تغلبدن بنی جشم قبائلی کلیبك کندی
طاقلری ایدی. بنی جشم ایله بنی بکر بطوننده بنی شیبان
بریرده قاریشق اوله‌رق ساکن ایدیلر. بنی بکر بطوننك
سـیدی بولنان مره بن ذهل نام ذاتك همام، جساس،
عمرو، تغلبه، حرث، جندب، شـیبان، ذویئب، نهشل،
نضله، بجیر نامریله موسوم، اون بر نفر اوغلی اولوب
الك شجیع وفارسی همام اولدیغندن پدرلرندن صکره بنی

بکرلک ریاستی بوکا انتقال ایتمش وجساس کلیبی اولدردیکی ایچون بنی تغلب وبنی بکر ارالرنده اچیلان باب فتنه‌نك مفتاحی اولمشیدی. اخوان سائره‌نك هر بریسیده بین‌القبائل شجاعتله معروف ایدی.

ذکر اولنان مره بن‌ذهلك قزی جلیله بنی تغلب رئیسی کلیبك ودیکر قزی ماویه برادر کلیب مهلهلك تحت نکاحنده ایدیلر. هپسنك خانه‌لری تهامه‌یه متصل شبیب دینلان محلده ایدی. کلیبك عظمت وشانی خلقك کوزلرینی طولدردیغی ومرعاسنه هیچ بر کیمسه حیوان براقه‌مدیغی اثناده جرم قبیله‌سندن سعد بن شمر بن قدام نام ذات' اهلیله برلکده ال‌مره‌نك یانلرینه نزول ایلدی. ال سعد ایسه جساسك دایلری ایدیلر. سعد واهلی جساسك اناسی هاله وهمشیره‌سی هیله ایله اختیار مجاورت ایتمشلردرکه هاله وهیله‌نك ایکیسده سعد مناة بن تمیم قبیله‌سندن منقذ التمیمی‌نك قزلری ایدیلر. هیله‌نك لقبی بسوس ایدی.

بسوسك شراب نام دوه‌سی جساسك دوه‌لریله برلکده کلیبك مرعاسنه کتدی. اومرعی ایسه حسب‌المصاهره یالکز اولاد مره‌نك حیواناتنه اچق اولوب ماعداسنك حیوانلری دخولدن ممنوع ایدی. بسوسك ناقه‌سی شراب

اولاد مرەنك دوەلريله مرعادە اوتلار ايكن كليبك صيدينى منع وحمايەسنە اخذ ايتمش اولديغى حيواناتدن قنبرە دينلان برقوشك يوەسنە سورينوب يوە بوزلديغى ويمورطەلرى قرەلديغى صرەدە كليب مرعايە كرمكله «شودوە كيمكدر» ديو صوردى. كيفيتى خبر ويرديلر. اودوەنك بردە كندى مرعاسنە كوندرلماسنى جساسە تنبيه ايتدى. جساس ايسە «بسوسك دوەسى بنم دوەمدن ايريلەميەجقدر» جوابنى ويردى. كليب« دوەيى بردە مرعادە كورر ايسەم اوق ايله اوروب اولدررم» سويلدى.

كليب جساسك اومعاملەسندن پرغضب اولەرق خانەسنە كتدى ايسەدە جساسك سوزلرى كتدكچە غضبنى ارترديغندن مرعايە طوغرى كتمكله بسوسك دوەسى المرەنك دوەلريله ينە اورادە اولديغنى كورديكى اندە دوەيى اوق ايله ممەسندن اوروب يارەلدى. دوە مجروحاً قاچوب صاحبەسنك يانىنە كتديكندن بسوس دوەيە اجيوب اغلامغله جساس خالەسنك شوحالندن متأثراً مرعايە كيدرك بالتصادف كليبى مزراق ايله اوروب اولدردى.

شوحادثە اوزرينە بنى تغلب وبنى بكر ارالرندە

اچلان محاربه‌لر چوق زمانلر اوزادی . او محـاربه‌لرك بعضیلرنده بنی بکر واکثرنده بنی تغلب غلبه ایتمشدر که بنی تغلبك قوماندانلری کلیبك قرنداشی مهلهل وبنی بکرك قوماندانلری بعضاً مره وبعضاً اوغللرندن بریسی ایدی . محاربات مذکوره‌ده بنی بکرك تلفاتی لایعد ولا یحصی ایدی . اعیان قبیله‌دن انزوا اختیار ایتمش اولان حارث بن مالك تسکین خصومت ایچون اوغلی بجیری مهلهله کوندروب واسطه‌سیله « یامهلهل قومم سزه ظلم ایتدکارینی بیلدیکم ایچون حربدن عزلت ایلدم . کلیبك انتقامی ایسه مع زیادة النوب بنو بکر قبیله‌لری مضمحل اوله‌جق درجه‌یه کلدی » دیو متضرعانه صـورتله نصیحت وطلب مصالحه ایلدکده مهلهل (بوء بشسع کلیب) یعنی شوچوجق کلیبك پاپوشنه تاصمه اوله بیلور دیه‌رك بجیری اولدردی . حارث اوغلنك مقتولیتنی مصالحه‌یه قربان عـد ایتمك ایستدی ایسه‌ده مهلهلك اویله تفوه غلیظنی وخصومتده ینـه اصرارینی ایشتدکده حربه اشـتراك ایدرك مقاتله قرق سـنه ممتد وطرفینك اعیان وافرادندن نیچه‌لری تلف اولدی . بالاخره حارث بن عوف المری نامنده برذاتك وسـاطتیله ارالرنده مصالحه وقوعبولمشدر .

كليبدن صكره بنى تغلبك لواء رياستنى مهلهل احراز ايتمشيدى. مصالحهٔ مذكوره عقبنده اغياردن خالى برمحلده تنها اوطورر ايكن مهلهلى كندى غلاملرى اولدرديلر.

بوندن صكره بنى بكر وتغلب قبيله‌لرى بعضاً كندو رئيسلرينك وبعضاً ملوك متفرقه‌نك امرلرى التنده امرار زمان ايله دور اسلامه واصل اولمشلردر.

- ٧١ -

نجد مملكتى جغرافياسى

نجد مملكتى جزيرة العربك برقسميدر. شمالاً برالشامه، شرقاً عراق عربه، غرباً حجازه، جنوباً يمامه‌يه متصلدر. اراضى جهتيله بلاد عربك اك كوزلى نجددر. شعراى عرب نجد حقنده چوق نظملر انشاد ايتمشلردر. شو بيات اونظملردندر.

سقى الله نجداً والسلام على نجد
ويا حبذا نجداً على القرب والبعد

نجد ايكى قسمدر. بريسى نجد حجازدركه بلاد

حجازك جانب شرقیسنده ودیکری نجد عارضدرکه حجازك جانب شمالیسندهدر .

نجد حجاز شعرا، ضریه، هیلك، رس، نیر بن مرثد، کرموسه تمن، بشهر، ربطه نامليله موسوم نواحیدن عبارتدر .

شعرا مکه‌یه بش مرحله‌در . درونده پکارلر ومزرعه‌لر واردر . بنی لام عشیرتنك مسکنی شو ناحیه‌در .

ضریه شعرانك شمالنده‌در . درونده بر بیوك کول نبعان ایدر .

هیلك شعرانك شرقنده وسکز مرحله بعدنده ویمامه‌نك غرب شمالنده‌در . یمامه‌یه ایکی مرحله مسافه‌یی ونخلستان ومزارع کثیره‌یی حاویدر .

رس ناحیه‌سی ضریه‌یه بر مرحله مسافه‌ده واقعدر . شونام ایله اوراده برقیو وار . اهالیسی کثیر الاغنامدرلر .

نیر مکه‌نك شمالنده‌در .

کرموسه نجد عارضك جنوبنده‌در . اقار صولری حاویدر . شوصولر غربدن شرقه جریان ایدر .

تمن کرموسه‌نك جنوبنده‌در . خرماسی چوقدر .

بشهر اقار صولری واردرکه شمالدن جنوبه جریان ایدر .

نجد عارض دائره‌سنك اراضیسی پك واسع ودرونده جبل العارض نامنده برطاغ واقعدر . شو طاغك بریسی عینیه ودیگری درعیه نامیله ایکی مدخلی واردر . جبل مذکور حجازه اوچ منزل مسافه‌دن باشلایوب شماله طوغری امتداد ایدر .

نجد عارضده اوچ بیك قدر قریه اولدیغی وشو قریه‌لرك اهالیسی هیچ برحکومته مطیع اولمیوب کندی شیخلرینك حکمی التنده اولدقلری مرویدر .

نجد عارض وسطنده سرین نامیله بر جبل واردر . شوجبلده وادیٔ بنی حنیفه نامیله بردره اولوب اقار صولری، خرمالقلری، کوزل اغاجلری وقراء کثیره‌یی حاویدر . درعیه قصبه‌سی جبل مذکورك اوستنده واقعدر . دائرهٔ مذکوره‌ده بولنان لحسا قصبه‌سی حجاجك طریقی اوزرنده‌در . اوراده پك طولاشق بردره واردر . بو دره‌ده اوزوم، شفتالو، خرما بولنور . شفتالوسی خدایی نابتدر .

لحسایه التی مرحله بعدنده واقع ملهم نام قصبه‌ده شکر قامشی وخرما واوزوم وشفتالو حاصل اولور .

درعیه قربنده و یمامه‌نك جنوبنده مقرن نامیله برقصبه وار . اطرافنده طپراقدن یاپلمش سور موجوددر . شو قصبه متعدد نخلستانی و مزارعی حاویدر .

دائرهٔ مذکوره‌ده واقع ولحسایه‌قریب ریاض دینلان نواحیده قصبات عدیده وقراء کثیره واردر .

بلاد القصیم نجدك شمالنده ووادیٔ سرك اسفلنده قومدن برصحرادر . نه اشجاری نده خرماسی وار .

مزج ناحیه‌سی یمامه بلادینه جواردر . اون بش مرحله اوزونلغنده اولوب اراضیٔ مستویه‌سی قومسالدر . اکینلری اورالرده‌کی صو اوزرلرینه موضوع دولابلرله سقی اولنور .

نجد حوالیسنده ملیونلرله نفوس موجوددر . نواحی وقصبات وقراء مذکوره‌دن ماعدا دها پك چوق قصبه وناحیه وقریه‌لری شاملدر .

نجد قدیم بلاد وحوالیسی بالاده یازدیغمز دائره‌در . بوکونکی کونده بصره‌یه مربوطاً اداره اولنان نجد سنجاغی دائره مذکوره اولمیوب لواء مزبور بلاد بحرینك بعض محللرندن عبارتدر .

نجد مملکتنك اهالیٔ قدیمه‌سی اقوام عرب بحثنده یازلدی .

- ٧٢ -

نجدده بنی کنده دولتی

قبل الهجره

(١٦٢ - ٥٤)

نجد حوالیسی ایله اتصالنده کی عراق عرب اراضیسنده بولنان بکر بن وائل قبیله‌لرینك سفهاسی عقلاسنه غلبه ایدرك قویلری ضعیفلرینی ییه‌جك درجه‌ده نظام واساسلری بوزلمشیدی . عقلا بو حاللردن متأسف اولوب امورلرینك اصلاحی چاره‌سنی بالمذاکره اداره‌لریچون قوی الاقتدار بر حکمداره محتاج اولدیلرینی تعقل ایتمکله یمن دولتی نزدینه عزیمت ومراجعت وقوی الاقتدار بر حکمداره احتیاجلرینی عرض ایلدیلر . یمن پادشاهلری ازمنهٔ قدیمه‌ده بین العرب خلفاء اسلام منزله‌سنده ایدیلر .

اوتاریخده یمن پادشاهی بولنان ابرهه بن الصباح طرفندن حجر بن عمرو نام ذات نجد ایله انی ولی ایدن عراق عرب دائره‌سنده‌کی بکر بن وائل قبائلی حکومتنه تعیین اولندی . قبل الهجره (١٦٢) .

حجر کنده بن عفیر بن الحرث وحرث دخی زید بن

کهلان بن سبا اولادندندر • کنده‌یه قدر سلسلهٔ نسبی حجر بن عمرو بن معاویه بن حارث بن معاویه بن ثور بن مرتع بن معاویه بن کنده دیو مضبوطدر • کنده‌نك اسم اصلیسی ثور اولدیغی حالده باباسنك حقوقنه عدم رعایتله کفران نعمت ارتکاب ایلدیکندن (کند اباه) یعنی باباسنه کفران نعمت ایتدی دیو حقنده تفوه اولنمغله ثوره کنده لقبنی ویردیلر •

حجر حکومت جانبندن نجد و بلاد متجاوره‌سنه حکمدار تعیین اولندقده بطن عاقل دینلان محله ورود ایتمسیله برابر بنی بکر سفهاسنك تنکیلنه قیام و حوالئ عراقیه‌ده بولنان ارض بکری دخی ملوك حیره یدلرندن اخذ ایلدی • حجر حسن سیاست وضابطه‌یی اکمال والتزامه همتله مشتهر اولوب ظالمه مهین و مظلومه معین اولمشدر • حکایهٔ آتیه اوزرینه حجر آکل المرار دیو تلقیب اولندی •

حجر کنده و ربیعه قبیله‌لرینی بالاستصحاب غزو ایچون بحرین طرفلرینه عزیمت ایتمش اولدیغندن اوصره‌ده شام حوالیسنده‌کی عرب ملوکندن زیاد بن هبوله بغتةً نجد حوالیسنه هجوم ایدوب اورالری یغما و حجرك زوجه‌سی هند بنت ظالمی دخی سبی ایتمشیدی • شو خبر حجره بالغ اولدقده ابن هبوله‌یی تعقیب و بولندیغی موقعه تقرب

ایلدکده دهاة عربدن سدوس بن شیبانی جاسوسلقله ایلرویه کوندردی . هند ایسه ابن هبوله‌یه مائله اولمش وسدوس تبدیل قیافتله اورایه وصولنده هند ایله ابن هبوله‌نك کرمیٔ الفتلرینه تصادف ایتمشدر . شو الفت صره‌سنده ابن هبوله هنده « شمدی حجر حقنده ظنك ندر » دیدیکندن هند « حجری شویله کوره‌یورم‌که زرهنه اوروب (سیروا سیروا لاغزو الاالتعقیب) سویلیور . مادام‌که حجردن بر عضوده حیات بولنه انتقامنی المقدن کیرو طورمز » دیدکدنصکره « بن حجری ذاتاً سومز ایدم . برکون چادرنده ایکن اویخویه وارمشیدی . بنده چادرك قپوسنده اوطورمشیدم بریلان چقوب ایاغنه طوغری کتدکده حجر ایاغنی چکدی . النه طوغری کتدکده النیده چکدی . باشنه طوغری یوریدکده طوغریلوب « یا هند شو یلان ندر » دیدی . « سن قالقوب اوطورنجه‌یه قدر یلانی کورمامشیدم » جوابنی ویردم . « یلان سویلیورسك » دیدی . حجرده‌کی بصیرت وقلبنده‌کی قوت ندرجه‌ده اولدیغنی بیلورم . سکا خیرخواهانه اخطار ایدرم‌که دشمنك پك بیوکدر . متبصر بولنملیسن » دیمسیله سدوس بو سوزلری برر برر ضبط وعودتله مشهودات ومسموعاتنی حجره حکایت ایلدی .

سدوس نقل معلومات ایدرکن حجر حدتندن النی مرار دینلان نباته اته‌رق انی اکل ایده‌یور ایدی . مرار اول قدر اجیدر که دوه یسه دوداقلری بوزیلور . حجر حدتندن مرارك اجیلغنی حس ایتمامشدر . بناءً علیه اکل المرار دیو تلقیب اولندی . حجر بردان دینلان موقعده یتشوب دشمنلرینی تارمار وابن هبوله ایله هندی بالاعدام نجددن غصب ایتدکاری وکندی اللرنده‌کی اموالك جمله‌سنی اخذ ایلدی .

حجرك مدت حکومتی یکرمی اوچ سنه‌در . وفاتنده اوغلی عمر ویرینه پادشاه اولدی . عمرو باباسنك ملکیله اقتصار ایدرك ایلرو یوریمدیکندن المقصود لقبی ایله تلقیب ایدلمشدر .

عمرودن صکره اوغلی حرث پادشاه اولمشدر . حرثك حکومتی شدید وصیتی بعید ایدی . معاویه بن عمرك اوغلی حج ایتدکدنصکره غائب اولدیغندن شو ماده ایچون بنی اسد قبیله‌سندن حبال بن نصر نامنده برشخص اتهام وکیفیت حرثه اعلام اولندی . حرث تهامه‌یه عزیمت ایلدکده بنواسد دخی اوراده ایدیلر . حرثك کندولرینی طلب ایتمکده اولدقلرینی کوروب فرار ایلدیلر . حرث هپسنك دملرینی هدر ایلدی . بنی‌اسد قبیله‌سی معاویه‌نك

اوغلنی قتل ایله متهم یالکز حبال ایکن بر قبیـله خلقنك امحاسی ایجـاب ایتمز دیه‌رك حبالی دردست ایله حرثه تسلیم ایتدیلر . حرث هپسنك قتلنه امر ویردی ایسه‌ده بنواسـد قبیله‌سی حرثك زوجه‌سی عصیـه‌نك اخوالی اولدقلرندن عصیه‌نك شفاعتیـله عفو اولندیلر . حرثك عفو وامانه دلیل اولمق اوزره اللرنده بر شی اولمدقچه قبائلك تعرضندن سالم اوله‌میه‌جقلرینی عرض ایتدکلری جهتله اللرینـه بر عصا ویرلدی . حرثك وفاتنـه قدر عصا ایله کزدکلرندن قبیـلهٔ مذکوره خلقی عبید العصا دیو یاد اولندیلر .

ملوك ساسانیاندن قباد مزدك نام زندیقك مذهبنی قبول ایدرك دولتنـه مربوط اولان حیره پادشـاهی منذر بن ماء السماء مذهب مذکوری قبول ایتمدیکندن منذری طرد ایتمشیدی . حرث بن عمرو مذهب مذکوری قبول ایتمکله قباد طرفندن حیره حکومتنه تعیین اولندی . نوشروان جلوس ایلدکدنصکره مزدکی قتل وحرثی حیره‌دن عزل ایله ینـه منذری نصب واعاده ایتمکله منذرك حیره‌یه توجهنده حرث اهل واولادیله برابر انبار جانبنـه فرار ایتدی . منذر تغلب وایاد وبهرا قبیـله لرینی بالاستصحاب حرثی تعقیب ایتدکده حرث قاچوب قورتلدی ایسـه‌ده

اوغللری عمرو ومالك ایله قرق سکز نفر اتباعنی دیرهند وکوفه اراسنده واقع بنی مرین دیارندن جفر الاملاك نام محلده دردست واعدام ایلدی .

حرث اورادن مسلحان نام موقعه کتدکده بنو کلب قبیله‌سی ایچنده قالدی . حرث حیره حکومتنه نصب اولندیغی وقت یدنده‌کی ملکی اولادینه بالتقسیم حجری بنواسدو غطفان قبیله‌لرینه، شرجبیلی بکر بن وائل قبائلنك عمومنه، معدی کربی بنو تغلب ونمر بن قاسط وسعد بن زید مناة وبنی دارم بن خنظله وصقایع قبیله‌لرینه، عبدالله‌ی عبد القیس، سلمه‌یی بنی قیس اوزرلرینه ملك تعیین ایتمشیدی .

شرجبیل وسلمه ارالرنده خصومت تقرر ایدرك بکر بن وائل قبائلی شرجبیلك وتغلب بن وائل قبائلی سلمه‌نك باشنده مجتمع اولدقلری حالده بصره ایله کوفه بیننده‌واقع کلاب نام موقعده قتاله شدت ویردیلر . شرجبیل مغلوب ومقتول اولدی . موخراً بنی تغلب سلمه‌یی ایچلرندن طرد ایتمکله بنی بکر قبیله‌سنه التجا ایلدی . ملوك حیره‌دن منذر بن امرء القیسك بنی بکری ضرب وتنکیل ایلدیکی اثناده سلمه دخی مقتول اولمشدر .

حجر بن حرث باباسنك وفاتندن صکره‌ده بنواسد

دروننده قالمش ایسه‌ده قبیلهٔ مذکوره معین اولان خراج سنویلرینی اداده مخالفت وخلع طاعت ایتدکلرندن حجر استخدام ایلدیکی جابی‌یی ایچلرینه کوندردی . اسدیلر جابی‌یی ضرب وطرد ایدی ویردیلر . حجر او اثناده تهامه‌ده ایدی . شو خبر کندوسنه بالغ اولدقده ارض تهامه‌ده بولنان بنی ربیعه‌دن وقرنداشی سلمه‌نك ادملرندن برقوهٔ عسکریه بالترتیب بنی اسد اوزرلرینه کیدرك بالمحاربه غلبه و برطاقنی اعدام ایله بقیه‌لرینی هیچ بربلده‌ده اسکان ایتمکله براقیه‌جغنه قسم ایتمش وبنی اسدك سیدی بولنان عمرو بن مسعودی حبس ایلمشدی .

بنو اسد بودرجه‌یه قدر محقر ومعذب اولدقلرینی کوردکده کندولری ذاتاً اشد عرب ایکن بویله حقارت واذا التنده یشامقدن ایسه اولمك خیرلودر دیه‌رك جمله‌سی تجمع واتفاق ایله بنی کنده اوزرینه هجوم ایلدیلر . بنی کنده بلادندن ابرقین دینلان موقعده قتال شدید جریان ایتمکله بنی اسدك مدبر امورلری علباء بن حرث الکاهلی اثنای حربده حجری قارغی ایله اوروب اعدام ایلدی . حجر مقتول اولدقده بنی کنده عسکری تارمار اولدیلر .

حجرك اوغلی شاعر مشهور امرء القیسك انشاد

شعر ایله الفتنی باباسی کوردکده « ابناء ملوکه شاعرلك یاقشمز » دیو نفرت و غضب ارائه‌سیله کندوسنی طرد ایتمش و باباسنك مقتولیتی وقتنده امرء القیس یمن نواحیسندن دمون نامحلده بولنمشیدی . حجرك مقتول اولدیغنی ایشتدکده (ضیعنی صغیراً وحملنی دمه کبیراً) دیه‌رك باباسنك انتقامنی المدقجه خمر ایچمامك و باشنی غسل ایتمامك اوزره یمین ایلدی . لکن اقتدارینك ضعیف اولدیغنی کورمکله منذرك انبار وهیت ارهسنده واقع بقه‌ده خلیفه‌سی و اوغلی و کندوسنك عمه زاده‌سی بولنان عمرو بن المنذره مراجعت ایتمش و برمدت اوراده قالمش ایسه‌ده معاونت کوره‌مدیکندن قیصر رومدن استعانه ایلمك ایچون یوله چقوب اثناء راهده تیمانام موقعه کلدکده بعدالعوده اخذ ایتمك اوزره یانده‌کی یوز عدد زره وسائر اشیایی یهودی سموءلك یانه امانت براقشیدی . اورادن استانبوله طوغری کتدکده حرث بن شمر الغسانی خبر الوب امانتلری سموءلدن مطالبه‌ده اصرار ایتدی ایسه‌ده سموءل اعطادن استنکاف و قلعه‌ده تحصن ایتمکله حرث سموءلك اوغلنی طوتوب امرء القیسك امانتلرینی کندویه ویرمز ایسه اوغلنی اولدره‌جکنی سموءله بیلدردی . سموءل « بنم ایچون نقض عهد ایله امانته خیانت ایتمك

اوغلنك اولومنى كورمكدن اجيدر » سويلمكله حرث سموءلك كوره جكى برمحلده اوغلنى اعدام ايلدى . سموءل شوثباتى اوزرينه وفاده مثل اولمشدر .

امرءالقيس استانبوله كيدرك باباسنك انتقامنى المق ايچون استعانه وقيصر التماسنه مساعده ايدوب براز عسكر ويردى ايسه ده بعض اصحاب اغراض امرءالقيس ايله قيصرك قزى ميانه‌لرنده برعلاقه شايعه‌سى اورطه‌يه اتدقلرندن ارقه‌دن برحلهٔ مسمومه كوندلمكله امرءالقيس حله‌يى خلعت فاخره عد ايله كيدكده تأثير سمدن وجودنده قرحه‌لر پيدا اولدى . انقره‌يه وصولنده متأثراً فوت اولمشدر .

امرءالقيس محتضر ايكن بولنديغى موقع برطاغ اتكى ايدى . اوراده بنات ملوكدن برقز مدفونه اولديغنى سويلدكلرنده شو بيتلرى انشاد ايتدى .

اجارتنا ان الخطوب تنوب و انى مقيم ما اقام عسيب
اجارتنا انا غريبان ههنا وكل غريب للغريب نسيب
فان تصلينا فالقرابة بيننا وان تهجرينا فالغريب غريب

بوندن صكره وفات ايدرك مزبوره‌نك قبرى ياننده دفن اولندى . وفاتى قبل الهجره (٥٤) تاريخنده‌در .

امرء القیس وفاتنده بنی کنده دولتی منقرض اولمشدر. مدتلری (١٠٨) سنه‌دن عبارتدر.

- ٧٢ -

ایام ملوك الطوائف، وقعهٔ تنوخ

عرب مستعربه‌دن واولاد اسماعیلدن عدنان میلاددن مقدم‌کی یدنجی وهجرتدن مقدم‌کی اون اوچنجی عصر ایچنده بابل پادشاهی بولنان بختنصر ایله هم عصر ایدی. عدنانك لواء ریاستنه تابع اولان اقوام وسائر بطوندن جزیرهٔ ما بین النهرین وحیره طرفلرینه یایلمش اولانلرك تجاوزلری اوزرینه حقلرنده بختنصر جانبندن بر بیوك استیصال کوستریلوب بقیه‌سی بلاد عراقدن انبار نام محلده اسکان ایدلمشیدی.

جد عالی رسالتپناهی معد بن عدنان او تاریخده اون ایکی یاشنده اولدیغی حالده بختنصر عربلری استیصال ایلدیکی صره‌ده معدك حمایه‌سی انبیاء کرامدن امسیا و برخیا حضرتلرینه وحی بیورلدیغندن مشارالیهما حضرتلری معرفتلریله معد حرانه کتوریله‌رك انبیاء بنی اسرائل بیننده تربیه ایدلدی. بختنصر وفات ایتدکدنصکره

انبياء بنی اسرائل ایله حجه کتدیکندن مکه‌ده بولنان قومی بیننده قالمغله جرهم قبیله‌سندن حارثه‌نك قزی معانی نکاح و نزار اندن تولد ایتدی .

نزارك ایاد و ربیعه و انمار و مضر نامرنده درت اوغلی اولوب بونلردن ایاد اهل و متعلقاتیله برابر بالافتراق عراق طرفلرینه هجرت ایتمش و ربیعه‌نك اکثر بطونی و اولاد مضردن بعض بطون مؤخراً مابین النهرین و عراق طرفلرینه هجرتله اوراده مشتهر اولمشدرکه کیفیتلری یوقاروده درج ایدلمشیدی .

ربیعه‌نك مابین النهرین و عراق حوالیلرنده مشتهر اولان بطونی اسد، بکر، تغلب، شیبان، لجیم، عجل، قیس نمر، قبیله‌لریدر . بطون مضردن جزیره حوالیسنده مشتهر اولان قبیله دخی بنو عقیلدر .

یمندن متفرق بنی لخم قبیله‌سیله عمرو مزیقیانك بعض منسوباتی جزیره‌یه کلمشیدی . مؤخراً دائرهٔ عربیتدن چقوب فرسلرله اتحاد و تشکیل عنصریت اکراد ایدن طائفه بعضیلرینك روایتلرینه کوره عمرو مزیقیانك اوغلی کرده منسوبدرلر .

نزار بن معد اولادینك بطون مشروحه‌سی حوالیٔ مذکوره‌یه یایلدقلری مثللو معدك دیکر اوغلی قبیصك

حفیدی حیقاد بن حنق برقبیلهٔ جسیمه‌نك رئیسی اولدیغی حالده بحرین طرفلرنده ایدی .

بختنصرك معاملات مشروحه‌سندن صکره حیره حوالیسنده‌کی عربلرك موطن قدیملری خالی وخراب قالمشیدی .

یمن قبائل متفرقه‌سندن اولوب باشنده بولنان متعلقاتیله بحرین حوالیسنه کلمش اولان فهم بن غنمك اوغللری مالك وعمرو وقبیصه‌ك حفیدی حیقاد بن حنق بن عمیر وبنی نزاردن غطفان بن عمرو وسائر رفیقلری بحرینده بالاجتماع هر وقت یکدیکریله تناصره دوام ایتمك اوزره معاهده ومحالفه اجراسندن صکره امور ریاستی مالك بن فهمه حواله ایلدیلر .

قبائل مذکوره رؤساسنك هر بریسی کندی قومنك رئیس مستقلی اولدیغندن اجتماع ومحالفه ایلدکلری کونلره بین العرب (ایام ملوك الطوائف) ومحل اجتماعلرینه تناصر معناسنه اولمق اوزره تنوخ اطلاق اولندی .

بونلرك ارض عراق وبابل اقوام اصلیه‌لریله خیلی مصادمه‌لری وقوعبولمشدر .

مذکور الاسم مالك بن فهم اتیده بیان اولنه‌جق حیره ملوکنك برنجیسی ومناذره دولتنك مؤسسی‌در .

- ٧٣ -

حیره‌ده مناذره دولتی

قبل الهجره (٦١٠ - ١٢) بعد الهجره

شو دولتده منذر اسمیله متعدد پادشاهلر کلمش اولدیغندن بونلره مناذره دینلدیکی کبی ملوك مشار الیهمك دردنجیسی بنی لخم قبیله‌سندن اولوب نسلی حکومتجه تسلسل ایتمش اولدیغندن (ال لخم) عنوانیله‌ده مشتهردرلر ·

مناذره دولتنك تشکلی دولت اشکانیان زماننده‌در · دولت اشکانیانك انقراضنه قدر انلرك وبعده ساسانیان ملوکنك حمایه‌سنده ایدیلر ·

شو حکومتك مؤسسی اولان مالك بن فهم کهلان بن سبا سلاله‌سندندر · وقبیله‌لری یمن قبائل متفرقه‌سندندر ·

مالکك تسلطنی ملوك اشکانیاندن اوچنجی اردوان زماننده وتقریباً قبل الهجره (٦١٠) تاریخلرنده‌در · ابتداء امرده بلاد عراقدن انبار شهرینی دار الملك اتخاذ ایتمشیدی · کندوسندن صکره خلفلری ینه حوالیٔ عراقیه‌ده واقع حیره‌یی عاصمه اتخاذ ایتدیلر ·

کندی تربیه کرده‌لرندن سلیمه نام شخصك اتدیغی اوق

اصابتله شو اوقك اچديغى جريحـه‌نك تأثيرندن مالك وفات ایتمشدر . وفاتی صره‌سنده بو بیتلری انشاد ایلدی .

جزانی لاجزاه الله خیراً
سلیمـه انه شراً جزانی

اعلمه الرمایة کل یوم
فلما اشتد ساعده رمانی

(المأل) سلیمه بنی فناالقله جزالندردی . الله کندوسنی خیر ایله جزالندرمسون . بن کندوسنه هرکون اوق اتمغی تعلیم ایدر ایدم . قولی پکلشدکده او بکا اوق اتدی .

مالك بن فهم وفات ایتدکده یرینه برادری عمرو بن فهم اوطوردی .

عمرو بن فهم — شو ذات جلوس ایتدکدن صکره دارالملکنی حیره‌یه نقـل ایلدی . وعمرو بن فهم وفات ایتدکده یرینه برادرزاده‌سی جذیمه بن مالك سریر حکومته جالس اولدی .

جذیمه برص علتیله معلول اولدیغندن جذیمة الابرص دیو مشهور ایدی . شانی ترقی ایلدکده ابرصی ابرشـه وصکره‌لری ینه او معنادن کنایه اولمق اوزره وضاح لقبنه تبدیل ایلدیلر .

جذیمه حیره وانبار بیننده اولان محللرك جمله‌سنی استیلا ایدرك شان وشوكتی ارتدقده عربلرك جمله‌سی سطوتندن قورقغه باشلادیلر.

جذیمه رؤسای عرب اولادندن بر طاقم كنجلری خدمتنه الشیدی. بو كنجلرك ایچنده بولنان عدی بن نصر ایله جذیمه‌نك قز قرنداشی رقاش ارالرنده معاشقه تحدث ایلدیكندن عدی بر كیجه پك نشئه‌لی بر وقتنده رقاش ایله ازدواج ارزوسنده‌اولدیغنی خذیمه یه‌عرض ایتدی. الدیغی موافقت صكره خلفه تحول ایتمامك ایچون او كیجه عقد نكاح ایله زفافی اجرا ایلدی‌ایسه‌ده ایرتسی جذیمه‌دن حس ایلدیكی ندامت اوزرینه خوفه ذاهب اولدیغندن فراراً قومی جانبنه كتدی. رقاشك عدیدن بر اوغلی تولد ایدوب عمرو تسمیه اولنمش وشو چوجق سكز یاشنه كیردكده بركون چولده تفرج ایدر ایكن غائب‌اولمغله یدی سنه صكره بولنمشدر.

عمالقه‌دن عمرو بن الظرب بلاد جزیرهٔ مابین النهرین‌ دن قرقیساده پادشاه ایدی. وجذیمه عمرو بن الظربی حرباً اعدام ایتمكله عمروك قزی نائله قرقیساده جلوس ایتمشیدی. نائله‌نك صاچلری چوق اولدیغندن زبا لقبیله معروفدر. زبا حیله ایله باباسنك انتقامنی المغی دوشنه‌رك

ازدواج وملكارینی توحید وعدیله بالاغفال جذیمه‌یی دارالملكنه كوتوروب اعدام ایلدی . جذیمه‌نك مدتی التمش سنه‌در دیورلر .

جذیمه‌نك وفاتندن وهمشیره‌زاده‌سی بنی لخمدن یوقاروده مذكور الاسم عمرو بن عدی تسلطن ایتدكدنصكره امراسندن قصیرك تدبیریله زبایه غلبه ایتدیكندن زبا اسارت وحقارتدن احترازاً نفسنی بالتسمیم هلاك ایتمشدر .

مورخلر عمرو بن عدیه یوز وخلفی امرء القیسه التمش سنه مدت كوستره‌یورلر . بربرینی ولی ایدن اوچ پادشاهك ایكی‌یوز یكرمی سنه حكومتده بولنملری ممكن ایسه‌ده استبعاددن دخی خالی اولمدیغندن بونلرك ارالرنده بشقه پادشاهلر بولنمسی واسملری غائب اولوب مجهول اولانلرك مدتلری معلوم اولانلره علاوه ایدلمش اولمسی ملحوظدر .

امرءالقیسدن صكره اوغلی عمرو حیره پادشاهی اولمشدر . مدتی یكرمی بش سنه‌در . عمرو ملوك فرسدن یزدجرد زماننده وفات ایتمكله یزدجرد عمالقه‌دن اوس بن قلام نامنده بریسنی حیره حكومتنه تعیین ایلدی ایسه‌ده بش سنه صكره مقتول اولدیغندن اووقت فرس پادشاهی بولنان بهرام بن شابور امرءالقیس بن عمروی حیره حكو-

متنه تعیین ایتدی . امرء القیسك مدتی یکرمی سنه‌در . وفاتنده اوغلی نعمان الاعور تسلطن ایلدی .

شو ذات بسالتله معروف وکثیر الغزادر . یزدجرد اوغلی بهرام گوری نعمانك تربیه‌سنه ویردیکندن نعمان بهرام ایچون قصر خورنق بنا ایتدردی .

قصر مذکور اعاجیب ابنیه‌دن عد اولنه‌جق صورتده صنایع معماریه‌یی حاوی ایمش . بشقه سنه‌ده اویله برقصر یاپمسون دیو معماری اولان سنمار رومی‌یی اعدام ایلدیکندن مکافات یرینه اسائله معامله ایدنلر حقلرنده عربلر (جزاء سنماری) دیو مثل ضرب ایلدیلر .

نعمانك بهرام گوری اجلاسنده بیوك معاونتی وقوع بولمغله کیفیتی ساسانیان مبحثنده ذکر اولندی .

نعمان معیتنده ایکی طاقم عسکر بولندروب برطاقمنه دوسر ودیکرینه شهبا آد قومشیدی . شو عسکرلرك شجاعتلری مشهور ایدی .

نعمان بر بهار موسمنده قصر خورنقده اوطوروب اطرافنه باقارکن قصرك صنعت ومنظره‌سنك لطافتی نفسنه غرور ویردیکندن وزیرینه « بویله مصنع ومنظره‌سی لطیف قصر وارمیدر » دیدکده وزیر « قصر ومنظره‌نك لطافتنه دیه‌جك یوق . لکن بویله شیلر فانی

ودوام اخرتجه نعم لایحصایه مخصوصدر » سویلکله اونعمتلره نائلیتك موقوف علیهاسنی نعمان استفسار ایلدی . وزیر موقوف علیهاسی نعم وسلطنت دنیانك ترکی ایدوکنی بیان ایتمسیله برابر نعمان ملك وسلطنتدن فراغت واختیار سیاحتله غیبوبت ایلمشدر . مدتی ۲۹ سنه‌در .

نعمانك غیبوبتنده اوغلی منذر یرینه اوطوردی . مدتی قرق درت سنه‌در . بهرام کورك ملوك سائره ایله محاربه‌لرنده منذرك بیوك معاونتی وقوعبولمشدر .

منذره اوغلی اسود خلف اولدی . مدتی یکرمی سنه‌در . اسود غسانیلرله محاربه ایدرك غسانیان پادشاهنی اولدردکدن صکره دردست ایتدیکی اسرایی عفو ایتمك ایستدکده اسودك شومحاربه‌لرده مقتول اولان عمزاده‌سنك برادری اذینه تعریضا برقصیده انشاد ایتمشدر . او قصیده‌نك مطلعی بودر .

ما کل یوم ینال المرء ماطلبا ولایسوغه المقدار ماوهبا

اسوددن صکره قرنداشی منذر حیره پادشاهی اولدی . مدتی یدی وخلفی نعمان بن اسودك مدتی درت سنه‌در .

نعماندن صکره بنی لخم قبیله‌سندن ابو یعفر بن علقمة

الذميلی حیره حکومتی مسندینه اوطوردی • مدتی اوچ سنه‌در •

ابو یعفردن صکره امرءالقیس بن نعمان حیره‌ده تسلطن ایتمشدر • مدتی یکرمی بش سنه‌در • بونك زماننده فرس بلادنده نصاری تکثر وعراقده دخی نصرانیت ظهور ایتمشدر •

امرءالقیسدن صکره اوغلی منذر یرینه اوطوردی • منذرك اناسی ربیعة التغلبینك قزی ماویه اولوب حسنا اولدیغی ایچون ماءالسماء دیو معروفه اولمش ومنذر دخی اناسنه نسبتله منذر بن ماءالسماء دیه شهرت ویرمشدر • بنی بکر قبیله‌سنه غزا ایدن شو منذر اولوب غزای مذکورك یوم وقوعی بین العرب یوم اواره دیو مشهوردر • اواره بر طاغك اسمی‌در • منذر بنی بکر قبیله‌سی حقنده کی غیظی اوزرینه انلری بوغازلیوب قانلرینی طاغدن اشاغی اقتمغه یمین ایتمشیدی • قان طوکوب اقدیغندن صودوکوب اقتدیلر • ملوك فرسدن قباد مزدك نام زندیقك دینی قبول ایتدیکندن منذر قبول ایتمامکله او دینی قبول ایدن حرث کندی‌یی حیره حکومتنه بالتعیین منذری عزل ونوشیروان پادشاه اولدقده حرثی طرد ایله ینه منذری نصب ایلدی • حرثك زمانی دخی داخل اولدیغی حالده

منذرك بدایت حکومتی ایله وفاتی اراسی اوتوز ایکی سنه‌در .

منذرك وفاتنده محرق دیو معروف اولان اوغلی عمرو بن هند حیره حکمداری اولمشدر . هند عمروك اناسی اولمغله عمرو اکا نسبتله مشهوردر ؛ بطش وشدتندن ناشی عربلر بونی مضرط الحجاره دیو تلقیب ایلدیلر . محرق دینلمسنك سببی براوزون حکایه‌درکه شو حکایه‌نك خلاصه‌سی بینلرنده‌کی بر ماجرا اوزرینه براجم قبیله‌سندن یوز کیمسه‌یی طوتدروب احراق بالنار اتمسیدر .

عمرو برکون اصحابیله اوطورركن « عربلردن کیمی بیلورسکزکه اناسی بنم انامه خدمت اتمکدن استنکاف ایده » دیدکده حسب ونسبجه شرافتی حائز اولان بنی تغلب قبیله‌سندن عمرو بن کلثومی خبرویردیلر . عمرو بن هند عمرو بن کلثومك اناسی لیلی‌یی کندی اناسی هنده خدمت ایتدرمك فکریله برضیافت ترتیب ایلدی . دعوته اجابتله عمرو بن کلثوم اناسنی بالاستصحاب بنی تغلبدن بربلوك اتلو ایله فرات کنارینه نزول ایلدیکی عمرو بن هنده خبرویرلدکده عمرو حیره ایله فرات اراسنده تهیه ایلدیکی چادرلره جلب ایتدردی .

عمرو وجوه مملكتی کندوسیله ابن کلثوم ایچون ترتیب ایلدیکی چادره ونسوان اشرافی اناسنك چادرینه دعوتله لیلینك استخدامی ایچون والده‌سنه بعض تعلیمات ویرمشیدی . طعامدنصکره هند بربهانه ایله خدمتجیلری چادردن چقاروب نسوان سائره حضورلرنده لیلی‌یه « شو طبقی بکا کتور » دیدکده لیلی حدتلنوب « یوروـ یه‌جك اياغك طبقی اله‌جق الك یوقیدر » دیو جواب ویردی ایسه‌ده « البته طبقی بکا کتوره‌جکسن » دیدیکی انده لیلی « یا آل تغلب واذلاه » دیو فریاده باشلادی . ابن کلثوم والده‌سنك فریادینی ایشتدکده حقنده بر بیوك حقارت اولندیغنی بیلوب وجودنده اولان قان باشنه فرلادیغندن یرندن حرکتله چادرده اصیلی اولان قلیجی قاپمسیله برابر عمرو بن هندی اعدام و « یغما ایدیکز » دیو معیتنده‌کی شجعانه امر ایتدی . موجود بنی تغلب فرسانی اوراده نه‌وار ایسه نهب وغارتله محللرینه عودت ایلدیلر . عمروك مدتی اون ایکی سنه‌در .

فخر کائنات علیه افضل الصلوات افندمز حضرتلرینك ولادت سنیه‌لری حکومت عمروك سکزنجی سنه‌سنده‌در .

بوندنصکره قابوس بن منذر حیره پادشاهی اولدی . زماننی لهویات ایله کچورمشدر . حکومتنك التنجی سنه‌سی

بنی یشکر قبیله‌سندن برشخصك سؤ قصدیله مقتول اولوب یرینه عمرو بن هندك قرنداشی منذر اوطوردی. مدتی اوچ سنه‌در.

منذرك وفاتنده نعمان بن منذر بن ماءالسماء حیره پادشاهی اولمشدرکه بدایت حکومتی هجرتدن اوتوز سنه مقدمدر. نعمان اخلاق مذمومه اصحابندن ایدی. برکیجه اثناءعشرتده سودیکی برمصاحبنی طپراغه کومدروب ایرتسی نادم اولدیغندن اوکوندن صکره کونلرینك بریسنی یوم بؤس ودیکرینی یوم نعیم اتخاذ ایلدی. یوم نعیمنده یانته کلانلره احسان ویوم بؤسنده ورود ایدنلری اعدام ایدر ایدی. برکون آوه کیتدکده یولنی شاشروب طی قبیله‌سندن حنظله نامنده برشخصك چادرینه مسافر اولدی. حنظله ماحضریله اطعام وکیم اولدیغنی بیلمکسزین نعمانه توقیر واکرام ایلدی.

نعمان عودت ایدرکن کیم ایدوکنی حنظله‌یه بیان ایله حقنده مساعده وعدایتدیکندن برمدت صکره مصادف اولدیغی ضرورت اوزرینه حنظله استفاده ایچون نعمانك یانته کیتدی. ورودی یوم بؤسه تصادف ایتمکله نعمان عادتنی بوزمیه‌جغنی ودنیاجه اولان حاجتنی ایستمسنی حنظله‌یه سویلدی. حنظله «بن دنیاده قالمدقدنصکره

دنیاجه نه حاجتم اوله بیلور » دیو تضرعلر ایلدی ایسه‌ده نجاتندن مأیوس اولوب اولمزدن اول برکره چوجقلرینی کورمکه مساعده استدی. ینه عودت ایده‌جکنه قراد بن اجدع نامنده بریسی کفالت ایلدیکندن مدت معینه ایله حنظله‌یه رخصت ویرلدی ایسه‌ده مدت منقضیه اولدیغی کون عودت ایتمدیکی جهتله نعمان برمصیبت الایی تشکیل وقرادی نطع اوزرنده اقامه ایتدردی. قراد جلادده باقه‌رق محزون واهل وعیالی فریاد ایله دلخون ایکن اعدام صره‌سنده حنظله ورود ایتمکله نعمان نه‌جسارتله کلدیکنی سؤال ایلدکده حنظله دینك اقتضا ایلدیکی وفانك سوقیله کلدیکنی سویلدی. نعمان حنظله‌یی عفو ایله دین نصرانیتی قبول ویوم بؤس عادتنی لغو ایلمشدر.

خسرو پرویز نعمانك قزینی نكاح ایله استدکده نعمان « صغر کبی اولان عرب قاریلری پادشاهه نه لایقدر » عباره‌سیله جواب یازدی ایسه‌ده خسروك ترجمانی عدی بن زید قرنداشنی اعدام ایتمسندن طولانی نعمانه دلگیر اولدیغندن عبارهٔ عربیه‌یی « فرس قزلری کندوسنه کفایت ایتمیورده بنم قزمیده‌می استیور » دیه ترجمه ایلدیکی جهتله خسرو غضبلنوب نعمانی جلب

وفیللرك ایاقلری التنه اتدروب اعدام ایتدردی . مدتی یکرمی ایکی سنه‌در .

نعمانك فوتندن صکره خسرو پرویز حیره حکومتنی آل منذر خاندانندن نزع ایله ایاس بن قبیصة الطائی‌یه توجیه ایتدی . لکن خسروك معامله‌ٔ مذکوره‌سی عربلره تأثیر ایدوب اطاعتدن خروج ایله بر مدت صکره قبائل عرب فرس علیهنده اتحاد وخسرو پرویزك سوق ایلدیکی عسکری ذوقار نام صوقربنده بالمحاربه برباد ایلدیلر . او کونه یوم ذی‌قار دینلدی . عربلر فرسلری بوزدقدن صکره ایاس فرار ایدوب حیره حکومتنی آل منذر خاندانندن منذر بن نعمان ضبط ایتدی . ایاسك مدتی اون درت سنه‌در .

منذرك ضبطندن سکز ای صکره وهجرتك اون ایکنجی سنه‌سنده ابو بکر الصدیق رضی الله عنه افندمز طرفلرندن حوالیٔ عراقیه‌یه کوندریلان خالد بن الولید رضی الله عنه حیره‌یی ضبط ایلدیکندن آل منذر حکومتی منقرض اولدی .

مدتلری تاریخلرجه معین اولان مناذره ملوکنك اسم وترتیبلری وجه مشروح اوزره ایسه‌ده بعض تاریخلر امرء القیس بن عمرو بن عدیدن صکره حارث واوس بن

قلام عملقيدن صكره ديكر بر عملق وقابوس بن منذردن صكره سهراب واياس بن قبيصه‌دن صكره زاذويه وبعضيلريده اسود بن منذر نامارنده متعدد ملوكك حكم ايتدكلريني بيان ايده‌يورلر . بونلردن يالكز حارثه سكسان يدی سنه واندن مقدم حكومت ايدن قرنداشی امرءالقيسه يتمش ياخود يوز وبابالرينه‌ده يوز سنه مدت كوستره‌يورلر شو مدتلر تصديق عقلی‌يه پكده قريب اولمديغی كبی ملوك سائره‌دن اكثرينك اسم وتاريخلری‌ده اختلافدن سالم دكلدر . مع مافيه مالك بن فهمدن اخر ملوك اولان منذر بن نعمانك نهايت حكومتنه قدر ابن اثير (٥٢٢) وسائر مؤرخلر بالاتفاق (٦٢٢) سنه مدت يازدقلرندن ابن اثيرك يدمده‌كی نسخهٔ مطبوعه‌سنده كوريلان مدت يا طبع ياخود اصلنجه استنساخده سهو وقوعنه حمل اولنه بيلور .

— ٧٤ —

قرقيساده بنی سميدع حكومتی

ازمنهٔ قديمه‌ده نجد حواليسنده‌كی عمالقه مؤخراً تصادف ايلدكلری ضرورتدن طولايی تهامه‌يه فرار ايتمشلر

ایدی • حضرت اسماعیلك بعثت علیه‌لرینه‌قدر اوراده ایدیلر • بونلرك بعضیلری نبی مشار الیهه ایمان ایلدیلر • سمیدع بن لاود عملیقینك ظهورینه‌قدر تهامه حکومتی رؤسای قبیله یدلرنده اولدیغی حالده ال قحطاندن جرهم قبیله‌سی عمالقه اوزرلرینه هجوم وانلره غلبه ایتمکله جمله‌سی تار ومار اولدیلر •

سمیدع اسمی اندن صکره‌کی ملوکه عنوان اولدیغی حالده قبائل متفرقهٔ عمالقه‌نك یثرب طرفلرنده بولنان طاقنه ینه اوسلاله‌دن کلان ملوك اجرای حکومت ایدرلر ایدی • بونلرك ترتیب واسامیسی واحوال تاریخیه‌لری مضبوط دکلدر • یوشع بن نون علیه السلام مدینه حوالیسنه سوق عسکرله عمالقه یدلرنده‌کی ملکی استیلا ایلدی • عمالقه‌نك اوراده‌کی صوك حکمداری سمیدع بن هرمزدرکه یوشع علیه السلام مرقومی قتل ایتمشدر •

مقتول سمیدعك اوغلی اذینه بقایای عمالقه‌دن باشنده بولنانلری بالاستصحاب جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنده ورقه جوارنده واقع قرقیسا حوالیسنه کیدرك اوراده بر عمالقه حکومتی تشکیل ایلدی • بنی سمیدعدن قرقیساده حکومت ایدنلرك مدت حکومتلری حیره ملوکندن عمرو بن عدیك غلبه‌سنه‌قدر امتداد ایتمشدر • شو حکومت

ملوكندن يالكز اذينه بن سميدع ، اوغلى حسان ، طرف، ظرب ، عمرو بن ظرب ، ملكه زبانك اسملری معلومدر . جذيمة الابرشله محاربه‌ده مقتول اولان قرقيسا حكمداری مذكور عمرو بن ظرب وجذيمه‌نك همشيره‌زاده‌سی عمرو بن عديك غلبه‌سنده نفسنی تسميم ايدن ملكه مزبوره زبادركه كيفيتی مناذره دولتی مبحثنده ذكر اولندی . زبادن صكره قرقيساده‌كی بنی سميدع حكومتی منقرض اولمشدر . بو سلاله‌دن روملر زماننده اذينه بن سميدع نامنده بريسی تدمرده حكومت ايتمش ايسه‌ده تدمرك اندن اولكی ملوكی مجهولدر .

— ٧٥ —

شامده غسانه دولتی

تقريباً قبل الهجره (٥٨٠ ـ ١٦) بعد الهجره

غسانه ملوكی ازمنهٔ قديمه‌ده شامده حكومت ايتمش برعرب دولتيدركه قياصرهٔ رومك حمايه‌سنده ايديلر . شو ملوكه آل جفنه وغسانه دخی دينلور . مؤسس دولت اولان جفنه بنی ازد بن الغوث بن نبت بن مالك

بن ادد بن زید بن کهلان قبیله‌سندن وسیل‌عرم سببیله یمن خوالیسندن طاغلان طاقلردندر . باشنده‌کی غلبه‌لك ایله شامده واقع غسان نام صو باشنه کاوب اورایی مسکن اتخاذ ایتدیلر . بناءً علیه بونلرك ملوکنه غساسنه دیو عنوان اعطا اولندی .

جفنه متعلقاتیله برابر او حوالی‌یی موطن اتخاذ ایتدیکی وقت اورالرده قوم سلیحدن ضجاعمه دینلان طائفهٔ عرب ساکن ایدیلر . سلیح ملوك طوائفدن معدوددرکه شو ملوکدن یمن حوالیسنده بولنانلری اسعد الحمیری وفرس بلادینه منسوب اولانلری اردشیرازاله ایتمشدر . آل غسان ضجاعمه‌یی جبر ایله شامدن اخراج ورئیسلرینی قتل ایلدی . غساسنه‌دن ابتدا شامده حکومت ایدن جفنه بن عمرو بن ثعلبه بن عمرو مزیقیا نام ذاتدر . تشکیل ایلدیکی دولت مشارالیهانك بدایت تأسیسی تقریباً هجرتدن (٥٨٠) سنه مقدمکی تاریخلرده‌در .

جفنه‌نك حکومتی کسب عظمت وشامده مصانع کثیره انشاسنه همت ایتمشدر . مدتی قرق بش سنه اوچ ماه‌در .

جفنه‌دن صکره اوغلی عمرو ' بعده ثعلبه بن عمرو

تملك ایلدی . حوران اطرافنده‌کی صرح غدیرك بانیسی ثعلبه‌در . مدتی اون‌یدی سنه‌در .

ثعلبه‌یه اوغلی حرث خلف اولدی . مدتی یکرمی سنه‌در .

حرثدن صکره اوغلی جبله پادشاه اولمشدر . جبله قناطر ما و چشمه کبی بعض آثار خیریه بنا ایتدردی . مدتی اون سنه‌در .

جبله‌نك خلفی حرثدر . حرثك اناسی ذات القرطین مثلنك موردی اولان ماریه بنت عمرو بن جفنه‌در . حرثك مسکنی بلقا ایدی . اوراده بعض آثار عمرانیه‌یه موفق اولدی . مدتی یکرمی سنه‌در .

حرثدن صکره اوغلی منذر اکبر تملك ایتدی . مدتی اوچ سنه‌در .

منذر اکبره قرنداشی نعمان بن الحرث خلف اولدی . مدتی اون بش سنه التی ماهدر .

نعماندن صکره منذر اصغر بن الحرث ، جبله بن الحرث ، ایهم بن الحرث ، عمرو بن الحرث علی الترتیب تسلطن ایلدیلر . بونلرك بشیده قرنداشلردر . عمرو بن الحرث متکبر ، قبیح سیرتله متصف ، شکلاً دخی چرکین ایدی . دمشق وحوالیسنده متعدد قصرلر یاپدرمشدر .

قصر الصفا ، صفات العجلات ، منار قصرلری انلردندر . شو قصرلرك بعضیلرنده مجالس وجلساسنك صورتلوینی تصویر ایتدردی . جملهسی منتزهات لطیفه وغریبهدن معدود ایدیلر . عمرو هر کیجه نفسی ایچون سبیه اولمق اوزره بر جاریهٔ عذرا اتخاذینی عادت ایتمشیدی .

عمرو بن الصعق العدوانینك قز قرنداشی دخی سبی ایله کوتورلدکده عمرو ملك مشار الیهك حضورینه عزیمتله

یا ایها الملك المهیب اماتری
صبحاً ولیلاً کیف یختلفان

هل تستطیع الشمس ان یؤتی بها
لیلاً وهل لك بالصباح یدان

فاعلم وایقن ان ملکك زائل
وکما تدین تدان عقد رهان

ابیاتنی انشاد ایلدکده ابیات مذکورهدن عمرو بن الحرثك قلبنده تأثر حاصل اولمغله او عادتی ترك ایلدی . مدتی ۲٦ سنهدر .

بوندن صکره جفنة الاصغر بن منذر الاکبر پادشاه

اولدی . جفنه هجوم ایله حیره‌یی یاقش اولدیغندن محرق لقبنی المشدر . مدتی ۳۶ سنه‌در .

جفنة الاصغرك خلفی قرنداشی نعمان الاصغر ابن منذر الاکبر وانکده خلفی نعمان بن عمرو بن المنذردر . سویدا وحارب قصرلرینك بانیسی بودر . پدری عمرو ملوکدن معدود دکل . نعمانك مدتی ۲۷ سنه‌در .

نعماندن صکره اوغلی جبله تملك ایلدی . بنی لخم ونزار ایله عین اباغ نام منزلده محاربه ایدن بودر . مدتی ۱۶ سنه‌در .

جبله‌یی نعمان بن الایهم بن الحرث تعقیب ایتدی . مدتی ۲۱ سنه‌در .

بوندن صکره قرنداشی حرث بن الایهم ، بعده نعمان بن الحرث تسلطن ایتمشدر . ملوك حیره‌نك تخریب ایتمش اولدقلری رصافه صهریجلرینی اصلاح ایتدیرن بودر .

نعمانه اوغلی منذر خلف اولدی . مدتی ۱۹ سنه‌در .

منذردن صکره عمرو بن النعمان ، حجر بن النعمان حرث بن حجر ، جبله بن الحرث ترتیب اوزره تملك ایلدیلر . جبله‌نك مدتی ۱۷ سنه‌در .

جبله یه اوغلی حرث خلف اولدی . بونك بدایت حکومتی حیره ملکی نعمان بن منذرك زماننه متصادفدر . بینلرنده شرفجه مغایرت عظیمه وار ایدی . حسان بن ثابت الانصاری حضرتلری حرثی مدح و نعمانی قدح ایتمشدر . حرث هروقت غزا والدیغنی ارباب احتیاجه بذل واعطا ایدر ایدی . کریم، سخی، احسان وعطاسی کثیر اولدیغندن عربلر حرثیوهاب دیو یاد ایتمکده ایدیلر . معاصری بولنان ملوك ایچنده کندوسی جمله‌دن ممدوح ایدی . قپوسنده مجتمع شعرا هیچ بر پادشاهك قپوسنده طوپلانمامشدر . مدتی یکرمی برسنه بش ماه‌در .

حرثدن صکره اوغلی نعمان جلوس ایلدی . نعمان عادل، شجیع، خیری چوق، فنالغی از، صورت وسیرتجه کوزل وممتاز ایدی . علمایه محب اولمغله بارکاهی فضلا وشعرایه مجمع اولمشیدی .

نعمانه ایهم بن جبله بن الحرث خلف اولدی . ایهم تدمرك وقصر برکه‌نك صاحبیدر . قین بن جسر نامنده بر مستعد عاملی وار ایدی . بریه‌ده یاپدردیغی قصر عظیمی انك معرفتیله انشا ایتدیرمشدر .

ایهمی قرنداشی منذر بن جبله تعقیب ایتدی . منذرك جلوسی هجرتدن ۲ سنه مقدم ومدتی ۱۳ سنه‌در .

منذردن صكره شرجبيل بن جبله، عمرو بن جبله، قرنداشی اوغلی جبله بن الحرث علی الترتيب پادشـاه اولديلر . جبله‌نك مدتی درت سنه‌در .

جبله بن الحرثه جبله بن الايهم خلف اولدی . غسانه ملوكنك صوك كيسی وطرابلس ايله لاذقيه بينـده‌كی مدينهٔ جبله‌نك بانيسی بودر . عمر بن الخطاب رضی الله عنه افنـدمزك خلافت سنيه‌لری زماننده دين اسـلامه داخل اولدی . وايكيوز اللی نفر اتباعيـله مدينه‌يه وصكره حج ايچـون مكه‌يه عزيمت ايلدی . عزيمتنده مدينه‌يه تقرب ايلديكی وقت اتلرينك بوينلرينه التوندن، كومشدن قلاده‌لر تعليق وكندی باشـنه‌ده تاجنی وضع ايتمشـيدی . حضرت عمرك حضور عاليلرينـه داخل اولدقده حقنده حرمت ورعايت اجرا بيورلدی .

صكره مكه‌يه كيـدوب طوافده فزاره قبيله‌سـندن برشخص ازارينه باصديغندن جبله شخص مرقومه برسله اورمش ومضروب بورنندن قان اققده اولديغی حالده حضرت عمره تشـكی ايلمش اولديغنـدن بعـد المحاكمه مضروب دخی ضاربه برسـله اورمسی حكم وامری اعطا اولندی . جبله « سزده بيوك وكوچوك فرق وامتيازی يوقيدر » ديدكده بزده حتوجه پادشـاه ايله

بر دیلنجینك فرقی یوقدر » دینلمکله جبله بوندن منقبض اولەرق لیلاً ادملریله برلکدەشامه طوغری فرار وارتداد ایتمشدر • جبلەنك اول وجهله ارتدادی اوزرینه طرف خلافتپناهیدن شام حوالیسنك ادارهٔ عسکریه وملکیه‌سنه مأمور ابو عبیدة بن الجراح حضرتلرینه مکتوب عالی تحریر ایله جبله شاید توبه وقبول دین مبین ایدرایسه برشی دینلمیوب ارتدادنده مصر اولور ایسه اعدامی امراولنمش ایدوکنی جبله خبر الدقده استانبوله فرار وقیصره التجا ایلدی • جبله قیصرك یاننده هر درلو عزت واحترامه مظهر اولمشیکن

تنصرت الاشراف من عار لطمة
وما كان فيها لو صبرت لها ضرر

يكنفنى فيها لجاج و نخوة
وبعت بها عين الصحيحة بالعور

فياليت امى لم تلدنى وليتنى
رجعت الى القول الذى قال لى عمر

و ياليتنى ارعى المخاض بقفرة
وكنت اسيراً فى ربيعة او مضر

ویالیت لی بالشـام ادنی معیشـته
اجالس قومی ذاهب السمع والبصر

بیتلریله افعالندن اظهار ندامت وتأسف ایلمش وازوقت کچدکده فوت اولەرق غساسـنه دولتی جبلەده منقرض اولمشدر .

شو دولتك مدت سلطنتی التی یوز سنەیه قریبدر .

- ٧٦ -

ملوك متفرقهٔ عرب

عربلر امم دنیـانك اقدمی اولدقلری کبی عربلردن دول وملوکك ظهوریده قدیم العهددر . بناءً علیه عرب دولتلری یوقاروده یازدیغمز دولت وحکومتلره منحصر اولمیوب بعض دولتلرینك قدم عهدلری جهتیـله قرون اولی طوائف قدیمهٔ سائرەسی کبی ملوکنك وقایع تاریخیه وافراد متسلسـلەسی غیر مضبوط وبعض ملوك دخی غیر متسلسلدر .

هجرتدن (٢٨٣٦) سنه مقدم عمالقه عربلری فراعنهٔ

نبطیهٔ مصره غلبه ایله مصر وسطی وسفلایی استیلا ایلدیلر . مصبر الکاسی (٥١٤) سنه قدر عمالقه یدلرنده قالمشدر که کیفیتی مصر مبحثنده یازیله جقدر .

وکذلك هجرتدن مقدم کی (٢١٨١) تاریخلرنده بابل حکومتنی دخی عربلر ضبط ایدرك بونلردن طقوز پادشاه (٢٤٥) سنه مدت حکومت ایتمش اولدقلری بابل مبحثنده ذکر اولندی .

عرب ملوك متفرقه سندن وخزاعه قبیله سندن عمرو بن لحی بن حارثه نك بطحا (مکهٔ مکرمه) ده نوجهله حکومت ایلدیکی یوقارووده ذکر اولندی .

ملوك متفرقهٔ عربدن بریسیده زهیر بن جناب بن هبل بن عبدالله بن کنانة القضاعی در . شو ذات پك چوق معمر اولمش وصحت رأی اصحابندن بولندیغی ایچون کاهن دیو شهرت ویرمشدر . حروب عربه متعلق ایامك بعضیلری بوکا منسوبدر . ایام مذکوره نك مشهورلرندن بری غطفان قبیله سی ایله وقوعبولان محاربه در . سببی بو ایدی که بنی بغیض بن ریث بن غطفان قبیله سی تهامه حوالیسنده حرم شریفه مشابه بر حرم بنا وسدانتنی ایچلرندن بنی مره فخذینه اعطا ایلدیلر . بو خبر زهیره

بالغ اولدقده عسكرله اوزرلرینه واروب قبیلهٔ مذكوره‌یی تنكیل ایله برابر یاپمش اولدقلری بنایده هدم ایلدی ·

زهیرك برمحاربه‌سیده بنی بكر وبنی تغلب قبیله‌لریله وقوعبولمشدر · زهیر صاحب الفیل ابرهة الا شرم ایله ملاقی اولدقده ابرهه زهیری سائر عربلره تفضیل وقبیلتین مذكورتین امارتنی عهده‌سنه توجیه ایتمشیدی · بر مدت صكره بكر و تغلب اقوامی دائرهٔ اطاعتدن خروج ایتدكلرندن زهیر عسكرله اوزرلرینه واروب چوق آدملرینی اعدام وبعض اشرافی اسیر ایدرك هپسنی دائرهٔ اطاعته ادخال ایلدی ·

ملوك متفرقهٔ عربدن معدود ربیعه بن مره واوغللری كایب ایله مهلهلك وقایع تاریخیه‌لری تهامه مبحثنده ذكر وتفصیل اولنمشدر ·

عرب ملوك متفرقه‌سندن بریسیده زهیر بن جذیمه بن رواحه بن ربیعه بن مازن العبسی دركه قیس غیلانك سیدی وحرب داحس صاحبی قیس بن زهیرك باباسی در · بدایت حكومتی هجرتدن (٦٠) سنه مقدمدر ·

بنی هوازن قبیله‌سی متعهد اولدقلری ویركویی بهر سنه عكاظ موسمنده كوتوروب ایفا ایدرلر ایدی · وبنی مازندن معدود بنی ارهیس قبیله‌سندن برخاتون وير -

کوسنه محسوباً زهیره براز یاغ کتورمشیدی . زهیر یاغی عدم قبول ایله حدتلنوب یدنده کی قوسی خاتونه اتدیغندن کوکسنه اصابتله خاتون ارقه‌سی اوستنه یره دوشوب عورت محلی اچلدی . هوازن قبیله‌سی بومعامله‌دن متأسف اولمغله زهیره اضمار غیظ ایلدیلر . زهیرك کوچوك اوغلی شاس اوکونلرده حیره پادشاهی نعمان بن منذرك زیارتنه کتمش ونعمانك اعطا ایلدیکی عطایا وهدایا ایله عودت ایدرك بنی غنی بن اعصر قبیله‌سی صولرندن برصو باشنه قونمشیدی . بنی غنی قبیله‌سندن ریاح بن اشل نام کیمسه‌نك اوراده برچادری وار ایدی . شاس چادره قارشو بعض سؤ ادب کوستردیکندن ریاح زجرینه قیام ایلدکده اصنعا ایتمدی . ریاح بر اوقله شاسی اعدام وجنازه‌سنی اوراده‌کی قوملغه دفن ایله موجود اشیاسنی اغتنام ایلدی . زهیر اوغلنك قاتلی غنویلردن بریسی اولدیغی خبر الدقده عسکرله قبیله‌نك عمومنه هجوم ایدرك بر طاقمنی قتل ومالارینی یغما ایتدی . قبیلهٔ مذکوره بنی عامر بن صعصعه‌نك حلفاسی اولدقلرندن بنی عامر حلیفلرینه معاونت غیرتیله اياغه قالقوب بنی عبس ایله ارالرنده حروب کثیره وقوع بولمشدر . بنی غنی قبیله‌سی بنی کلاب رئیسی خالد بن

جعفرك اخوالی اولدقلرندن بنی عبسك تجاوزاتی اوزرینه هوازن و بنی عامر قبیله‌لرینی زهیر علیهنده تحریك ایلدیکی صره‌ده هوازن ماجرای سابقه بناءً و بنی عامر دخی انلره اتباعاً زهیر ایله محاربه‌یه کیرشدیلر. اثنای محاربه‌ده خالدك اوکی اوغلی جندح بن البکانك قلیجیله زهیر مقتول اولدی.

بنی عبس قبیله‌سنه منسوب غطفان قبیله‌سی رؤساسنده حرث بن ظالم المری خالددن انتقام الق ایچون بنی هوازنی جمعه قیام ایلدی. خالد ایسه شو حادثه کتدکجه بیویه‌جکنی اکلایوب نعمان بن المنذره التجا و دخالت ایتمشیدی. نعمان خالده و قرنداشنه بر چادر قوروب ایکیسنیده یاننده اقامه و حقلرنده رعایت ایده‌یور ایدی. حرث بنی محارب قبیله سندن برشخصی رفیق اتخاذ ایدرك نعمانك یاننه عازم و احترامه مظهر اولدی.

نعمان، خالد، حرث برابرجه خرما یرکن خالد نعمانك حرثه اولان توجهنی کوروب جانی صقلمغله حرثه خطاباً « یا ابا لیلی بنم حقمده تشکر ایتزمیسن » دیدکده حرث « نه ایچون تشکر ایده‌یم » سویلدی. خالد « زهیری اولدروب غطفان قبیله‌سنك سیادتنی احراز ایتدیکم ایچون » دیمسنی متعاقب حرث « سنمی زهیری اولدردك »

دیه‌رك حدتندن دترمکله النده‌کی خرما یره دوکلدی ۰ نعمان حرثك شو حرکت مدهشه‌سنی کوردکده النده‌کی چبوقله خالده دورتوب « یا خالد شو آدم سنی اولدرر » سویلدی ۰ ایکیسیده نعمانك یانندن چقدیلر ۰ او کیجه خالد قرداشی عتبه ایله برابر چادرلرینه کیدوب وچادرك ایپلرینی باغلایوب اویومشلر ایدی ۰ خلق اویخویه واردقدنصکره حرث چادرندن چقوب خالدك چادرینه عزیمت وقلیجله ایپلری قطع ایدرك ایچرویه کیردی ۰ خالد وعتبه اویخوده ایکن خالدی اعدام و اتنه بنه‌رك یولنه دوام ایلدی ۰ شو حرکت اثناسنده عتبه اویانمش ایسه‌ده قرنداشنی قورتاره‌مامش ایدی ۰ نعمانه واروب « یا سؤ جاراه » دیو فریاده باشلادی ۰ نعمان حرثی تعقیب ایچون اتلو چقاردی ایسه‌ده دردست ایده‌مدیلر ۰

عرب ملوك متفرقه‌سندن بریسیده قیس بن زهیر بن جذیمة العبسی‌در ۰ باباسی زهیرك مقتولیتندن صکره یرینه کندوسی کچدی ۰ دهاة عربدن معدود ایدی ۰ بنی عامردن باباسنك انتقامنی الق ایچون خیلی محاربه‌لر ایتمشدر ۰ صکره حجازه، بعده بنی ذبیان فروعندن بنی بدر درونه کیدرك حذیفه بن بدرك یانه نزول ایلدی ۰

قیسك داحس نامنده بر اسبی وار ایدی ۰ قیس بن

زهیر بنی یربوع قبیله‌سی اوزرینه هجوم ایدوب مالرینی یغما ایلدکده بنی دارم قبیله‌سندن ایکی شخصک بر اسب اوزرنده اولدقلری حالده فرار ایتدکده اولدقلرینی و اسب ایسه یوریش و نمایشده بی نظیر ایدوکنی کوردیکندن راکبلرینی جلب و بنی دارمدن الدیغی اسرا ایله مبادله ایلمشیدی . قیس بنی بدر قبیله‌سنه عزیمت ایتدکدنصکره حذیفه بن بدر الفزارینک غبرا نامنده بر فرسی اولمغله داحسله غبرا ایچون ایکی قبیله بیننده پك چوق محاربه‌لر وقوعبولدی .

بنی عبس قبیله‌سندن قرواش ایله حذیفه‌نك قرنداشی حمل بن بدر داحس ایله غبرانك یارشلری ایچون مجادله ایدرك اوکدل براقش اولدقلری حالده یارش ایدلدیکی صره‌ده حملك بر پوصو محلنه قومش اولدیغی زهیر نام کیمسه داحسك کچدیکنی کوروب یوزینه ضرب ایله داحسی کیرو چویرمش و داحسك غبرایی سبقتی ایسه اوزاقدن سیر ایدنلر طرفلرندن کورلمش اولدیغندن اوکدل قونلان دوه‌لرك ردوتعاطیسی حقنده قیس ایله حذیفه بیننده تحدث ایدن خصومت قبیله‌لرك یکدیکریله اوزون اوزادییه محاربه‌لرینی موجب اولمشدرکه شو حروب ایکی طرفك دخی محو اوله‌جقلری بردرجه‌یه قدر امتداد

ایتدکدنصکره ارالرنده عقد مصالحه اولنمش و بعدالمصالحه قیس ارتق قبائل ریاستندن چکیله‌رك تنصر واخر عمرینه قدر انزوا ایتمشدر .

ملوك متفرقهٔ عربدن اسملری یوقاروده ذکر اولنانلردن بشقه دخی بعض ملوك ظهور ایتمش ایسه‌ده اخبار تاریخیه‌لری مضبوط اولمیوب یالکز اسملری اشعار و امثال ارالرنده مذکور اولمغله او مقوله‌لرك بیان وایرادلرینه لزوم کوریله‌مدی . و کذلك ایام مشهورهٔ عربك حاوی اولدقلری محارباتك باشلوجه‌لری مباحث سابقه‌ده مندرج اولدیغندن ایام سائره وقوعاتنك درجندن دخی صرف نظر قلندی .

- ٧٧ -

عربلرك عوائد وصفات وبلاغت ودیانتلری

عربلر قرون اولاده دخی بریسی بدوی و دیکری حضری اولمق اوزره ایکی قسم ایدیلر . بدویلر طاقم طاقم چوللرده وصحرالرده خیمه نشین اوله‌رق جولان ایله دوه و قیونلرك سود واتلری ایله چنورلر وحیوانلری

چوق اولدیغی ایچون اوزون اوزادی بر یرده اقامت ایده‌مزلر ایدی. بر محلده اوته قلت وغلبه‌لکدن نظافته مخل شیلره کثرت کلدکده اورایی ترك ایله سائر اوتلی وصولی بر یره نقل خیام ایدرلر ایدی. حضریلر مدن وقراده ساکن اولوب پك چوق آثار مدنیه براقشلردر.

عربلر ذکاوت، فطانت، شجاعت اصحابندندرلر. سخاوتلری بر درجه‌ده درکه خرکاه و بساطلرینك نقلی بر دوه‌یه منحصر اولان خفیف الحال عربلرك برینه مسافرلر ورود ایلسه اول دوه‌یی کوکلنك استکیله درحال بوغازلیوب مسافرلرینی اطعام ایدر. اول قدر وفالیدرلرکه برکیمسه دشمنندن قاچوب برقبیله‌یه دخالت واول کیمسه‌نك طلبی ایچون اوزرلرینه اردولر هجوم ایتسه قبیله خلقی علی العموم نفسلرینی فدا وهلاکی اختیار ایله اول دخیلی دشمنه تسلیم ایتمزلر. دخیللردن صورت دخالتلرینی تفصیل ایتمکه وقت وقدرتی اولمیانلردن بریسی خرکاه صاحبنك برچوپنی یردن الوب کوسترسه صاحب خرکاه انی محافظه‌ده جاننی وباشنی فدا ایدر.

اسکی عربلر شریعتلرینه و بینلرنده کی قانونه پك اشوری رعایت ایدرلر. واشهر حرمده جنك ایتمیوب اوصره‌لرده اوغل و برادر و بابالرینی قتل ایدن شخصه دخی ظفریاب

اولسەلر اخذ انتقامە قادر ایکن اشهر حرمە رعایةً تعرض ایلمزلر ایدی . قنغی برشخصدن نسبی سؤال اولنسە اجدادینی تمامیلە تعداد ایدە بیلور ایدی .

بو حاللرلە برابر عار فضیحەسندن احترازاً قیزلرینی حیاً دفن ایتمك فاجعەسیدە معتادلری اولوب حیاتدە قالمسنی مراد ایلدکلری قزلرك اوزرلرینە صوفدن برجبە کیدررلر ودوە وقیون اوتارمغە تعیین ایدرلر ایدی . قتللرینی استدکلری قیزلری طقوز یاشنە واردقلرندە اوزرلرینە کوزل البسە کیدیروب کویا بعض متعلقاتلری زیارتنە کیدیلەجکدر نمایشیلە بابالری صحرایە کوتورر وتهیە ایتمش اولدقلری قیویە بالالقا اوزرلرینە طپراق اورترلر ایدی . دین اسلام ظهورندە بوکبی عوائد قبیحە طرف اشرف رسالتپناهیدن منع وابطال بیورلدی .

سخاوتلری و قریب و غریبە کرم وضیافتلری امم سائرەنك هیچ بریسنە قیاس قبول ایدر شی دکل ایدی . اطعامە مقتدر اولان اشراف و اغنیانك منادیلری سوق عکاظدە « قارنی اج اولان اطعام ، قورقوسی اولان تأمین ، برمحلە کیدەجك اولوبدە بنەجك حیوانی اولمیان راحلەیە تحمیل اولنمق اوزرە فلان ، فلان ذاتلرك یانلرینە کلسونلر » دیو ندالر ایدرلر ایدی .

حاتم طی، کعب بن مامه، معن بن زائده کبی مشاهیر اسخیانك حاللری ایسه عقوله حیرت ویره جك احوالدن اولدیغی اخبار عربه اشنا اولانلرجه معلومدر .

عربلرك حذاقت و فراستلری دخی غرائبدن ایدی . برچوجغك باباسی پك چوق اشخاص ایله مخلوط اولوبده فی الاصل بونلره معلوماتی اولمیان بر عرب چوجغك ایاغنه باقدقدن صکره اوجمعیت ایچنده اولانلرك یوزلرینه باقمسزین ایاقلرینی لدی المعاینه او چوجغك باباسنی بولور ایدی .

و بر یولده کتمش اولان بر شخصك ایزینه تصادف ایتسه لر او شخص کنج می، یوقسه اختیارمیدر، قاریمیدر، ارککمیدر بیلورلر و بر محلدن بر جمعیت عظیمه مرور ایدوب یولده کی ایزلری یکدیکرینه قارشمش اولسه بله مرور ایدنلردن قنغی بر شخصك ایزینی اوغلبه لکدن تفریق ایتمك استسه لر ایزینی غائب ایتمکسزین شخص مزبورك کتمش اولدیغی محله قدر کوتوره بیلورلر ایدی . شو استدلاللری یالکز انسان یولجیلرینه مخصوص اولمیوب حیوانات حوافری حقلرنده دخی اقتدارلری اولوجهله مکمل ایدی . ایچلرینه برخرسز کلوبده اشیا سرقتله قاچسه ، یاخود

برکوله، یاصوچلو فرار ایتسه ایزلرینی آرایه آرایه اولدقلری یرلری بولورلر ایدی.

عرب کاهنلرینک کلمات مسجعه ایله مغیباته دائر ویردکلری اخبار متواتره و بعضیلرینک اصوات طیوردن استدلال ایلدکلری حوادث مضبوطه ایسه لایعد ولا یحصادر.

اسکی عربلره مخصوص اولان فصاحت و بلاغت فطریه‌نک درجه‌سی پك ایلروده ایدی.

لسان عربی‌اوزره ابتدا اشعر سویلیان کیم ایدوکنده اختلاف وازدر. کیمیسی عاد، کیمیسی ثمود، کیمیسی حمیر بن سبا، بعضیلری ربیعه، بعضیلریده مضر اولدیغنی روایت ایلدیلر. حمیر اولمسی روایتی مرجحدر.

عربلرك اشعری امرءالقیس بن حرث الکندی، زهیر بن ابی سلمی المزنی، نابغة الذبیانی، عنتره بن شداد العبسی، لبید بن ربیعة العامری، طرفة بن العبدالبکری، اعشی میمون بن جندل الاسدی اولوب اجود شعرای عرب عمرو بن کلثوم التغلبی، حرث بن حلزةالیشکری، مذکور طرفه بن العبدالبکری اولدیغی مرویدر. بونلرك بینلرنده اولان تفاضلی دخی مختلف فیه‌در. بعضیلری امرءالقیس، بعضیلری زهیر بن سلمی، کیمیسی عنتره بن شداد

فائق اولمق کبی اقوال مختلفه‌ده بولندیلر. «اشعر عرب کیمدر» دیو اصمعیدن سؤال اولندقده «حال رکوبده عنتره، زمان مرغوبیتده زهیر، وقت طربده نابغه، خوف حالنده اعشی» دیو جواب ویردی.

عربلر شعردن بشقه هرجهتله قریشك اقوام سائره‌یه تقدم وتفوقلرینی قبول ایدرلر ایدی.

شعرای عرب زمان اعتباریله درت طبقه‌یه منقسمدر. طبقات مذکوره‌نك اوچنده بولنانلرك شعرجه سلیقه‌لری سجیهٔ مخصوصه ایدی. نه‌عروض، نه‌ده معارف واکتسابه موقوف ایدی. شواوچ طبقه‌نك برنجیسی عربلرك قرون اولی شعراسیدر. بونلره متقدمون دینلور. متقدمون اسلام زماننه یتشمکسزین یاخود یتشمش ایسه‌ده دین اسلامه کیرمکسزین فوت اولانلردر. بونلره جاهلیون دخی دیرلر. امرالقیس وامیة بن الصلت کبی.

ایکنجیسی مخضرمون‌در. مخضرم حاء مهمله ایله‌ده مرویدر. (ناقة مخضرمة) دن مأخوذدرکه قولاغنك نصفی کسلمش دوه دیمکدر. مخضرمون هم جاهلیت همده اسلام زمانلرینه یتشمش ودین اسلامی قبول ایتمش اولانلردر. حسان بن ثابت وکعب بن زهیر کبی.

اوچنجیسی مولدوندر. بونلر زمان جاهلیتی کورمیوب

اوائل اسلامده ظهور ایتمش اولانلردر که هنوز اقوام عربك غیری طوائف ایله اختلاط ایتمامش وفتوحات اسلامیه صره‌سنده تجاوز ایلدکلری ممالك اجنبیه اهالیسنك عادت ولسانلرینه کسب وقوف ومعلومات ایتدکلرندن سجیهٔ مخصوصهٔ عربیه‌لرینه خلل عارض اولمامشدر . فرزدق وجریر کبی .

طبقات ثلثهٔ مذکوره‌نك اشعاری سجیهٔ مخصوصه‌یه مستند وهر نظملری اصحاب فصاحت وبلاغت عندلرنده بر قوتلی سنده‌در .

دردنجی طبقه محدثوندر . بو طبقه هجرتك اوچنجی قرننده ظهور ایدنلردرکه اجانبله اختلاط وعربیتلری سلامت طبیعیه‌دن انفکاك ایلدیکندن شعرلری سجیهٔ مخصوصه‌یه مستند دکل ایدی . بناءً علیه سوزلری اصحاب سجیه‌دن معدود عرب قدماسی اشعارینك چاشنیسنی ویرمك افکاریله عروض، صنایع بدیعیه، الفاظ مشعشعه کبی شیلر التزامنه مجبور اولدیلر .

قدمای عربك بلاغت وفصاحت طبیعیه‌لری پك عجیب ایدی . بونلرك نظملری متأخرین کبی تضییق طبیعت وتحریٔ دائرهٔ افکار ایله تعذیب قریحه مثللو حاللردن سالم اولوب ذکور ونسوانی بداهةً وارتجالاً انشاد

نظم ایدرلر ایدی . بالبداهه سویلمش اولدقلری سوزلرك
هر بریسی بلغاجه سندبلاغت عد اولنور .

متقدمین عرب اشعارلرینك منتخبی معلقات، مجمهرات،
منتقیات، مذهبات، مراثی، مشوبات، ملحمات نامليله
یدی طبقه اعتبار وبونلردن طاقم طاقم اشعار انتخاب
اولنمشدر .

طبقهٔ اولی قصایدی معلقات سبعه، سموط، سبع الطول
عنوانلریله‌ده یاداولنور . قصاید مذکوره‌یی حمادالراویه
هجرتك (١٥٥) سنه‌سنده جمع ایلدی . معلقات سبعه
یدی قصیده بلیغه‌دن عبارت ایدی‌که کعبه قپوسنه معلق
اولوب قدمای شعرا آثارنده بونلره معادل اشعار اولمد-
یغندن عربلر برنجیسندن بدأ ایله اسلام زمانه‌قدر مرور
ایدن یوز اللی سنه مدت ایچنده قصاید مذکوره‌یه سجده
ایتمشلردر . دین مبین اسلامك ظهوریله من طرف الله
منزل معجزهٔ جلیلهٔ نبویه اولان قرآن کریمك بلاغت
وسطوت فصاحتی عربلری اعجاب ایلدیکندن بلغا وفصحا
بالاتفاق تنظیرینه وسع واقتدارلرینی تمامیله صرف ایتدیلر
ایسه‌ده براخصر سوره‌سنه نظیره یازه‌مدیلر . بناءً علیه
معجزهٔ نظم قدیم معلقات سبعه‌نك شاننی امحا ایتمش وشو
قصیده‌لرك مقبولیتجه برنجیسی امرءالقیسك (قفانبك)

قصیده‌سی اولمغله قزی بعض ایات قرآنیه‌یی ایشـتدکده قصیدهٔ مذکوره‌یی ایندروب احراق بالنار ایلمشدر .

معلقات سبعه‌نك اصحابی امرالقیس ، زهیر بن سلمی ، حرث بن حلزه لبید بن ربیعة العامری ، عمرو بن کلثوم ، طرفة بن العبد ، عنترة العبسی ایدی .

طبقهٔ ثانیه اصحابی نابغة الذبیانی ، عبیدالابرص ، عدی بن زید ، بشر بن حازم ، امیة بن الصلت ، خداش بن زهیر ، نمر بن تولب‌در .

طبقهٔ ثالثه اصحابی مسیب بن علس ، مرقش بن جریر ، عروة الورد ، مهلهل بن ربیعه ، درید بن الصمه ، منتخل بن عویمردر .

طبقهٔ رابعه اصحابی حسان بن ثابت ، عبدالله بن رواحـه ، مالك بن العجلان ، قیس بن الخطیم ، احیحة بن الجلاح ، ابوقیس بن الاسلت ، عمرو بن امرءالقیس‌در .

طبقهٔ خامسه اصحـابی ابوذویب الهذلی ، محمد بن کعب الغنوی ، اعش الباهلی ، علقمة المطموس ، ابوزبید الطائی مالك بن الریب النهشلی ، متمم بن نویرة التمیمی‌در .

طبقهٔ سـادسه اصحـابی کعب بن زهـیر ، نابغهٔ قطامی ، حطیه ، شماخ بن ضراره ، عمروبن احمر ، تمیم بن مقبل‌در .

طبقهٔ سابعه اصحابی فرزدق، جریر، اخطل التغلبی، عبدالراعی، ذوالرمه، کمیت بن زید، طرماح در.

مذاهب ـ قرون اولی عربلرندن صالح وصعب ذی‌القرنین وحنظله بن صفوان وخالد بن سنان علیهم السلام کبی انبیاء کرام واخیار ظهور ایدوب انبیاء واخیار مشار الیهم حضراتنه اتباع ایدنلر دخی اولمغله بوطاقلر مستثنا اولمق اوزره اکثریسی مذاهب باطلهٔ مختلفه اوزره ایدیلر. زرارة بن عدیك منسوب اولدیغی بنی تمیم قبیله‌سنده مجوسیلر وار ایدی. بعض قبائل کواکبه طاپارلر ایدی‌که بنی حمیرك معبودلری شمس، بنی کنانه‌نك قمر، بنی لخمك مشتری، بنی‌طیك سهیل، بنی اسدك عطارد ایدی.

مبحث مخصوصنده ذکری سبقت ایتدیکی اوزره ملوك متفرقهٔ عربدن عمرو بن لحی بن حارثه بلاد شامدن بلقا اهالیسنی اصنامه عبادت ایدر کوردکده لدی‌السؤال «استنزال امطار، طلب رحمت، استدعای حاجت خصوصلرنده بونلره توسل طریقیله استفاده ایدرز» دیدکلرنده کندوسیده اصنام مرقومه‌دن بلادینه کوتورمکه رغبت کوسترمکله اساف ونائله نام صنملری کوتوروب بئر زمزم اوزرینه وضع وخلقی عبادتلرینه دعوت

ایلدی. عربلرده اجابت کوستردیلر. صکره شو صنملر بیت شریف درونه ادخال ایله برابر عددلریده بالتکثیر ایام سنه مقدارنجه (٣٦٠) عدده ابلاغ واصنام مذکوره‌یه عبادت ایدوب ذبح قرابین کبی شیلرله توسل اعتقادنیده استلزم ایلدیلر. حرم کعبه‌یه موضوع الڭ بیوك صنم هبل ایدی. هبل شمسه نسبت اولنور ایدی. بونی یمن طرفلرنده شمسه عبادت ایدن ملوکڭ بریسی وضع ایتدرمش اولدیغی ظن اولنه‌یور. بعض مورخین هبلی دخی عمرو بن لحی شام حوالیسندن کوتورمش اولدیغنی روایت ایده‌یورلر. اسکی عربلر شو مذاهب باطله ایله برابر شریعت موسادن معدود ختان کبی بعض عوائد مشروعه‌یی‌ده قبول ایتمشلر ایدی. مع مافیه قبل الاسلام عربلرجه عبادت اصنام تعمیم ایده‌جك بر درجه‌یه واروب هر قوم بر بت اتخاذ ایتمکله ادیان عرب سراپا بطلاندن عبارت اولمشیدی. ابراهیم واسماعیل علیهما السلامڭ نبوتلرینی تصدیق ایدرکن بتلرڭ کعبه‌یه ادخالی مشار الیهما حضراتنڭ امرینه اسناد ایده‌جك درجه‌یه قدر جهالت ارتمشیدی.

دین مبین اسلامڭ ظهورنده سید کائنات علیه ازکی السلام واتم التحیات افندمز حضرتلری مکهٔ مکرمه‌یی

فتح بیوردقدن صکره کعبهٔ معظمه‌ده وسائر اقوام عرب
بدلرنده‌کی اصنامك جمله‌سنی کسر وامحا ایتدیروب عربلر
طاقم طاقم دائرهٔ ناجیهٔ اسلامیته دخول ایلدیلر . بو بحثلرك
تفصیلاتی کتاب ثانیده یازیله‌جقدر ان شاالله تعالی .

ایکنجی جلدك فهرستی

صحیفه	
	(هند)
۲	هند جغرافیاسی
۱۲	هند قرون اولی تاریخی
۱٦	هند مدنیت و مذهب و معارفی
	(چین)
۲۳	چین جغرافیاسی
۳۰	چین قرون اولی تاریخی
۳۸	چین مدنیت و مذاهب و عوائدی
	(سوریا)
٤۹	سوریا جغرفیاسی
۵۳	فنیکه‌لولر
٦۱	سلفکیه دولتی
۸۷	بنی اسرئیل وقایع اخیره‌سی
۹۳	بنی اسمونیا (بنی حشمنای) حکومتی
۱۰٤	هرادسه حکومتی
۱۱۰	تدمر

صحیفه

۱۱۸	بعلبك
	(تاتارستان وترکستان)
۱۲٤	تاتارستان وترکستان جغرافیاسی
۱۲۸	هونلر
۱۳۱	هونغورلر وقبار طایلر
۱۳۲	اریانه واریلر
۱۳٦	باقتریانه (بلخ)
۱۳۹	باقتریانه‌ده ثیودوتوس وایوثیدموس حکومتلری
	(هایکانیه)
۱٤۲	هایکانیه جغرافیاسی
۱٤٤	هایکانیه دولتی
۱۵۲	ارشکیان دولتی
	(اسیای صغری)
۱٦۲	اسیای صغری جغرافیاسیله اقوامی
۱٦۸	میسیا
۱۷٦	لیدیا
۱۸۱	قاریا
۱۸۳	لیسیا

صحیفه

١٨٤	بثينيا
١٨٧	پامفليا
١٨٩	پیسیدیا
١٩٠	سیلیسیا
١٩٠	قپادوقيا
١٩٤	پافلاغونيا
١٩٦	فريكيا
١٩٨	پونتوس
	(جزيرة العرب)
٢٠٩	جزيرةالعرب جغرافياسی
٢١٢	يمن جغرافياسی
٢١٦	ملاحظهٔ تاریخیه
٢١٩	يمنده قحطانيه دولتی
٢٤٧	يمنده حبشه حكومتی
٢٥٢	يمنك بتكرار حمير حكومتنه دخولی
٢٥٣	يمنده مرازبه حكومتی
٢٥٦	حضرموت
٢٦٠	احقاف
٢٦٢	عمان

صحیفه

٢٦٤	بحرین
٢٦٧	حجاز جغرافیاسی
٢٧٠	مکهٔ مکرمه
٢٨٤	مدینهٔ منوره
٢٩٦	یمامه
٣٠٣	تهامه
٣١٨	نجد
٣٢٢	نجدده بنی کنده دولتی
٣٣١	ایام ملوك الطوائف
٣٣٤	حیره‌ده مناذره دولتی
٣٤٦	قرقیساده بنی سمیدع دولتی
٣٤٨	شامده غسانه دولتی
٣٥٦	ملوك متفرقهٔ عرب
٣٦٣	عربلرك عوائد وصفات و بلاغت و دیانتلری

{ تصحیح }

برنجی جلدك ایكیوز التمش اوچنجی صحیفه‌سنك اون طقوزنجی سطری « قلندیغی محمد بن سهلدن روایة المعجم فی لغات الاماكن نام كتابده بیان اولنمشدر » دیو یازیله‌جق ایكن سهوه مبنی « قلندیغنی محمد بن سهلدن روایة یاقوت معجمنده بیان ایتمشدر » دیو یازلمش اولمغله تصحیح سهو اولنور .

—

ایکنجی جلدك خطا وصواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۹	٤	جنوبندن	جنوبدن
۱٥	۱۰	اولمغه	اولمغله
۱۸	۳	اورالرده	اورالره
۱۸	۹	قدر قدر	قدر
۱۹	۱٥	کلدرکی	کلدرکه
۲۲	٦	هنده	هندده
۲۳	۱۰	قری	قرق
۲٦	۱۹	اولرطه‌سندن	اورته‌سندن
۲۸	۱۳	بریسنی	بریسی
۳٤	٥	لقری	لقردی
٤٤	۱	بالاجره	بالاخره
٤٥	۹	اصنافه	اصنامه
٦۲	۷	ادوسنه	اردوسنه
۷۱	۱	هراقلس	هراقس
۸۰	۱۹	اوصره	اوصرده
۸۸	۱	زماننده	زمانندن
۱۰٥	٦	هرقانوس	هرقانوسی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٠٧	٣	قالمدرلمرینی	قالدرلمرینی
١٣٨	٤	اولدقدن	الدقدن
١٧٣	١٩	ایدی	ایتدی
١٤٤	٧	هایکایته	هایکانیه
١٤٨	١٦	(٢٢٨٤)	(٢٢٧٤)
١٦١	٢٨	دخی	رضی
٦١٩	٢	ارالرندن	ارالرنده
١٧٧	٦	(٣٢٠١)	(٢٢٠١)
١٨٥	١٩	انیغونوس	انتیغونوس
١٨٦	٢	ممتدر	ممتد
١٩٨	٤	اورالرده	اورالره
٢٠٥	١٠	بنی بکر	بکر
٢١٥	٥	شهریدر	شهیریدر
٢١٩	١٤	(٣٠٩٥)	٣٠٦٥
٢٢٣	٩	عموجەلری	عموجەلری مستقل اولدیلر
٢٢٥	٥	خلدن	خلدون
٢٢٩	٢٠	واقتدار	واقدار
٢٣٤	٩	مظریتنی	مظفریتنی
٢٣٨	١٢	بلقیش	بلقیس
٢٧٠	٩	خببر	خیبر

صحيفه	سطر	خطا	صواب
٢٧٢	٢ـ١٠	زراع	ذراع
٢٧٣	١	جانبنه	جانبندن
٢٧٨	٢٠	ورفيعلرى	رفيعلرى
٢٨٠	٤	الحق	الخلق
٢٨٤	٣	نست	نسب
٢٨٤	١٨	منورده	منوره‌ده
٢٨٥	١٦	اولرى	اورالرى
٢٩٤	٩	اطنابه	اطناب
٣١٠	١	متقذ	منقذ
٣١٠	١٤	غضباك	غضبناك
٣١٢	١٨	نزادك	نزارك
٣٢١	١٦	بخد	نجد
٣٢١	١٧	دائره	دائرهٔ
٣٢٥	١١	المقصود	المقصور
٣٢٩	٤	نامخلده	نام مخلده
٣٣٦	٢٠	معرفددر	معروفدر
٣٤١	١٩	عمرو	عمروى
٣٥٩	١٢	اصنعا	اصغا
٣٦١	١٢	نعمال	نعمان

مرآة العبر

مؤلفی

دیاربکرلی سعید پاشا

صاحب و ناشری

عصر کتبخانه‌سی صاحبی کرقور

اوچنجی جلد

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت

(قره‌بت و قصبار) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۵

١٣٠٤

اوچنجی قسم

افریقا قطعه سنك جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

افریقا قطعه سنك جغرافیاسی و افریقاجه اکتشافات . بلاد نیلیه . بلاد مغرب . افریقای شرقیه و افریقای وسطی . افریقای غربیه . افریقای جنوبیه وجزائر افریقا

برنجی فصل

افریقا قطعه سنك جغرافیاسیله افریقاجه اکتشافات

– ۱ –

جغرافیا

افریقا قطعه سی مقدملری بر شبه جزیره ایدی که بر طرفدن سویش برزخنه متصل و اطراف سائره سی دریا ایدی . (۱۸٦۹) سنهٔ میلادیه سنده سویش قنالی کشاد اولندیغندن هرطرفی صو ایله محاط اولدی .

شو قطعه اسیادن کوچك واوروپادن بیوکدر .
طول غربیدن اون یدی درجه واوتوز دقیقه وطول شرقیدن اللی بر درجه یکرمی ایکی دقیقه بیننده وعرض شمالیدن اوتوز یدی درجه ویکرمی دقیقه ایله عرض جنوبیدن اوتوز درت درجه واللی دقیقه میاننده واقعدر .

قطعهٔ مذکوره شمالدن اق دکز، سبته (جبل طارق) بوغازی، بحر محیط اتلانتیق وشرقدن سویش قنالی، بحر احمر، باب المندب بوغازی، بحر محیط هندی وجنوبدن بحر محیط جنوبی وغربدن بحر محیط اتلانتیق ایله محدوددر .

غیر منتظم بر مثلث شکلنده اولوب اعظم طولی رأس رجاء صالحك جهت شرقیه سنده بولنان اغولهاس بروننده تونسده بیسرتا نام موقعه قریب بیانکو نهرینه قدر (٤٣٣٠) واعظم عرضی اتلانتیقده واقع یشیل بروندن بحر محیط هندیده بولنان غوردافوی برونه قدر (٤٠٠٠) میل جغرافی وقطعه نك مساحهٔ عمومیه سی مدکسکر (مادغشقر) وجزایر افریقیه مستثنا اولمق اوزره (١١٣٦٠٠٠) میل مربعیدر .

خریطه یه عطف نظر دقت اولنسه افریقا ایله امریقانك یکدیکرینه اتصالی تقدیرنده افریقانك جزؤ

شمالیٔ غربیسی مکسیقو خلیجنه وامریقای جنوبیه‌نك سانت روك برونی کینیا کورفزینه تماس وتوافق ایده‌جك بر صورتده کوریلور . بناءً علیه جغرافیلرك اکثری شو ایکیسی وقتیله بر قطعه ایکن بر عارضهٔ شدیده‌یه تصادفله یکدیکرندن ایرلمش اولمسنه ذاهب اوله‌یورلر .

افریقاده بولنان سلاسل جبالدن بریسی اطلس طاغلری سلسله‌سیدر . شو سلسله بر طاقم سلاسل عدیده‌و متوازیه‌درکه بلاد غربده عرض شمالینك یکرمی سکز واوتوز یدی درجه‌لری بیننده واقع وشمالاً کبریت کورفزی برونندن غربده بونا برونه واورادن غرباً فاسه وفاسدن نون برونه‌قدر ممتددر . سلسلهٔ مذکوره‌نك اك یوکسك محلی فاس ومراکش ارالرنده بولنان قسمدرکه شو قسمك سطح بحردن اعظم ارتفاعی (۱۳۲۰۰) قدمدر .

شو طاغلرده وحوشك وبیوك بیوك یلانلرك التجا ایلدکاری پك چوق مغاره‌لر واردر .

افریقا طاغلرندن معدود بر سلسله دخی جنوباً حبش بلادندن رأس رجاء صالحك ساحل شرقیسنه‌قدر امتداد ایدر .

قطعه‌نك اورطه‌سنده‌کی طاغلره جبال قمر دنیلور . جبال مذکوره بلاد حبشك جنوبندن غربه طوغری ممتد

اولغله وسط قطعه‌یه‌سی یوقسه جبال غربیه‌سی منتهی اوله‌یور هنوز معلوم اوله‌مامشدر . شو جبلده اون اوچبیك قدم ارتفاعنه قدر یوکسك محللر واردر .

قطعهٔ مذکوره‌ده دها بشقه طاغلر دخی واردرکه بو طاغلرك اکثریسی قطعه‌نك حالا کشف اولنمامش اولان جهتلرنده‌در .

افریقانك وسطنده بر بیوك قسم اولغله شو قسم درونندہ‌کی طاغلر و اهالی شمدی‌یه‌دکین کشف ایدیله‌مامشدر . کشف اولنمامش اولان محللرده واسع صحرالر و بادیه‌لر واردرکه بلاد غربك جنوبنده واقع و عرض شمالینك اون التنجی درجه‌سندن یکرمی طقوزنجی درجه‌سنه قدر ممتد اولان صحرای کبیره او جمله‌دن معدوددر . صحرای مذکوره‌نك معدل عرضی (١٠٠٠) و منتهای طولی (٣٠٠٠) میل جغرافیدر . نهر نیلدن بحر محیط اتلانتیقی‌یه قدر ممتد اولوب مساحه‌سی بحر متوسطك مساحه‌سندن چوقدر . بعض محللرده‌کی سطحی بحر مذکوردن دها الچقدر . شو صحرانك حدود جنوبیه‌سی هنوز کشف اولنمامشدر .

فصل اعتدالده صحرای مذکوره درونندہ ریاح شدیدهٔ

شرقيه اسر . وشو هبوبك مدتی سنه‌نك اوچ ربعی مقداری امتداد ایدر . ریاح مذکوره‌نك تصادف ایلدیکی قوملر بر صورت هائله‌ده مرتفع و ممتد اولورکه اول اثناده مصادف اوله‌جغی قافله‌لری هلاك ایدر . صحرانك قسم غربیسی اقفردر . لیبیا دیو معروف اولان قسم شرقیده ینابیع واوتلی محللر وخرما وبعض اشجار بولنور . صحرای مذکوره‌نك چوق یرلری قوملقدن عبارت واشعهٔ شمسك اورالرده عموداً انتقاض ایتسندن طولایی حرارت پك مشتد اولمغله بعض وقتلرده حرارتك شدتی فاخرنهیتك ایکیوز درجه‌سنه بالغ اولورکه سانتیغرادك طقسان یدی درجه‌سندن زیاده‌جه‌در . ریاح سمومك هبوبی اثناسنده دوقتور بوکهرت (١٨١٣) سنهٔ میلادیه‌سنده کولکه‌ده حرارتی قیاس ایلدکده فاخرنهیتك (١٢٢) درجه‌سنه‌و (١٨٦١) سنه‌سنده صموئل (باکرپاشا) معرفتیله وقوعبولان قیاسه نظراً (١١٤) درجه‌یه بالغ اولدیغی کورلمشدر .

افریقاده‌کی نهرلر پك چوقدر . سیاحلرك تصادف ایلدکاری تعب ومخاطراتدن طولایی انهار مذکوره‌دن چوغنك مخرجلری واکثریسنك مصبلری معلوم دکلدر .

اصل نهر نیل ایکی نهردن ترکب ایدرکه بریسنه نهر ابیض ودیکرینه بحر ازرق دنیلور . بحر ازرق بر طاقم کوچوك نهرلردن تشکل ایدر . شو نهرلرك مخرجلری بلاد حبشده واقعدر . شمال غربی‌یه طوغری جریان ایدرك مدینهٔ خرطوم یاننده نیل ابیض ایله برلشور . نهر ابیضك مخرجنی سیاحلر تتبع ایلدیلر . مخرج مذکور عرض جنوبینك اوچنجی درجه‌سنده‌کی ایکی بحیره‌نك صولرندن تشکل ایلدیکی تحقق ایتمشدر . شو بحیره‌لرك شرق جهتنده نیانزا ویقتوریا وغرب جهتنده نیانزا البرت نامیله دیکر ایکی بحیره واردرکه صولری یاقنلرنده‌کی طاغلردن کلوب دوکیلور . وبرنجیسندن بر نهر چیقه‌رق شمال شرقی جهتنده ایکنجیسنه منصب اولور . صکره شو مصبك قربنده ایکنجیسندن بحر ابیض خروج ایله شماله طوغری جریان وذکر اولندیغی اوزره مدینهٔ خرطومك یاننده بحر ازرق دنیلان نهر ایله التقا ایدر . ونوبه ومصر بلادندن مرور ایله اق‌دکزه دوکیلور .

انهار مذکوره‌دن بریسیده سینغال نهریدر . شو نهر صحرای کبیره‌نك جهت جنوبیه‌سندن چقه‌رق عرض شمالینك اون التی درجه وبش دقیقه‌سنده بحر محیط اتلانتیقی‌یه دوکیلور . طول جریانیسی سکز یوز میلدر .

انهار مزبوره‌نك بريسيده قبيا نهريدر . شو نهرك مخرجى صحرانك جنوب غربيسنده‌كى طاغلرده وعرض شماليڭ اون درجه واوتوزالتى دقيقه‌سنده‌در . شمال غربيدن خيليجه انحرافلر اخذ ايدرك جنوب غربى‌يه انعطاف وعرض شماليڭ اون درجه واوتوز دقيقه‌سنده بحرمحيطه انصباب ايدر . طول جريانيسى التيوز اون ميلدر .

او نهرلردن بريسيده نيجر نهريدر . شو نهرك مخرجى صحرانك جهت جنوبيه‌سنده‌كى طاغده و (١٦٣٨) قدم ارتفاعنده بولنان بر محلده وعرض شماليڭ طقوزدرجه واون دقيقه‌سنده‌در . بر دفعه شرقه ، صكره غربه بعده جنوبه دونه‌رك متعدد شعبه‌لره ايريلور . والك بيوك شعبه‌سى فرموسا برونڭ يانده بحرمحيط اتلانتيقى‌يه دوكيلور . بو شعبه‌نك طول جريانيسى بيك درتيوز قرق ميلدر . ذلتا شكلنده بولنان ديكر شعبه‌لردن قاعده مقامنده‌كى كونكو نهرى عرض جنوبيسنك التى بچق درجه‌سنده واورينا نهرى عرض مذكورك التى درجه وطقوز دقيقه‌سنده‌و قويلمان نهرى ينه او جوارده بحر محيطهندى‌يه دوكيلور .

قطعهٔ مذکوره‌ده دها بشقه نهرلر ده‌واردر .

افریقاده‌کی بحیره‌لردن تشاد بحیره‌سی قاره‌نك اورطه‌سنده وعرض شمالینك اون اوچ درجه‌سنده‌در . جنوب غربی جهتندن بوکا متعدد نهرلر دوکیلور بحیرهٔ مذکوره‌ده پك چوق بالقلر واردر . اطرافنده‌کی اراضی پك کوزلدر .

شو بحیره‌لردن دبو بحیره‌سی تنبکتو قربنده وقارون بحیره‌سی مصرده ودبینه بحیره‌سی بلاد حبشده والبرت بحیره‌سیله ویقتوریا بحیره‌سی کذلك بلاد حبشده‌در . داخل بلادده دها بعض بحیره‌لر وار ایسه‌ده معروف دکللردر .

افریقانك هواسی اقالیم استوائیه‌ده واقع وصحرالری چوق اولدیغی ایچون حار یابسدر . شمس خط استوانك شمالنده بولندیغی موسملرده شمال طرفلرنده یغمورلر یاغار . ایکی خط اعتدال اره‌سنده سیس زیاده واقع اولور . صحرالرده صولرك ازلغندن وقوملرك کثرتیله برابر روزکارلرك شدتندن حاصل اولان غبارلردن ناشی سفر مشکلدر . بعض محللرنده حیوانات ونباتاتی اضرار ایده‌جك سام روزکارلری اسر .

افریقاده حیوانات بریه وارسلان وقپلان کبی

وحوش ضاربه چوقدر . میمونلرك انواعی ، کرکدان ؛ فیل ، دوه ، زرافه ، فرس نهری ، حمار بری و تمساح بولنور . درلو درلو وپك بيوك يلانلرده واردر . شو يلانلردن بوا ديو معروف اولان برنوعك اوزونلغی قرق قدمدر .

افریقاده اقالیم استوائیه یه مخصوص هر درلو حاصلات والتون ، تیمور ، نحاس ، جیوه ، طوز ، کومور و بللور معدنلری ومعادن سائره بولنور .

قدمای جغرافیین افریقا قطعه سنده یوز ملیون نفوس اولدیغنی بیان ایتمشلر ایسه ده متأخرین ایکیوز ملیون نفوس بولندیغنی کوسترهیورلر . لکن اکثر محققین درون قطعه ده یوز اوتوز ملیون سیاهلر ویکرمی ملیون حامیلر ، اون اوچ ملیون پانتوسیلر ، سکز ملیون فلاته (فلاحین) ، بربچق ملیون نوبیلر ، اللی بیك نفوس هوتنتوتلر اولدیغنی تخمین ایلدکلرندن معدل تقریبی وجهله یوز یتمش ایکی ملیون نفوس اعتبار ایده یورلر .

افریقا قطعه سنده یوز اللی درلو لسان مستعملدر . شو قطعه نك شامل اولدیغی ولایات وممالك اره لرنده حدود تعیینی غیر ممکن واکثر محللری غیر مکشوفدر . وضعیت جهتیله یدی قسمه تقسیم اولنور .

(۱) بلاد نیلیه	مصر و اثیوبیا و حبشه ایله مجاور اولان سائر ولایات صغیره در •
(۲) بلاد مغرب	بوکا بلاد بربر دخی دنیلور • صحرای کبیره، برقه، فزان، تونس وطرابلس وجزائر ومراکش ایله فاس در •
(۳) افریقای شرقیه	زنکبار، موزمبیق، صوفالا بلادیله سائر بعض محللردر •
(٤) افریقای وسطی	بلاد سوداندر • قطعه‌دن اقسام مختلفه‌یی حاویدر •
(٥) افریقای غربیه	سینکامبیه وکوینه‌یه بلادینی شاملدر •
(٦) افریقای جنوبیه	رأس وکفره دینلان بلادی شاملدر •
(۷) جزائر افریقا	شو قطعه‌یه تابع جزیره‌لری حاویدر •

- ۲ -

افریقاجه اکتشافات ومستعمرات

قدما مصر وساحل شمالیدن ماعدا افریقانك حاوی اولدیغی یرلرك جمله‌سنه لیبیا اطلاق ایدرلر ایدی •

هيرودوت ديركه « فرعون نخو زماننده برجماعت افريقانك هرطرفنی كزمشدر »

بعض روایاته نظراً فرتاجنه‌لیلر قطعه‌نك داخلنی استقرا صورتیله تحقیق ایلدیلر . لكن پورتوغاللیلرك كشفیاتنه قدر . شوقطعه ایچون سبقت ایدن مكتشفلرك اكتشافلرندن فائده مفقوددر .

پورتوغال سیاحلری میلادك اون بشنجی عصرنده مصردن بحر محیط هندی‌یه قدر افریقاده واقع ساحللرك هپسنی تتبع ایتدیلر . پورتوغاللیلرك اورالرده تأسیس ایتمش اولدقلری مستعمراتك طریق انشا آتی اندن صكره اچلدی . پورتوغال مكتشفلرینك الك مشهوری وسقود اغاما نام ذاتدر . شوذاتك رأس رجاء صالح طرفلرینی كشت وكذاری میلادك (١٤٩٧) سنه‌سنده ایدی . مكتشف مومی الیهك افریقا صولرنده سیروسیاحتی ممباس نام محله واورادن هنده قدر استمرار ایلدی .

پرنس هانری بوندن مقدم برطاقم قوماندانلرك ریاستلری التنده خیلوجه تجهیزات اختیاریله بحراً سوق وبعض مرتبه كشفیات اجرا ایتمشدر .

فرانسه‌لیلر میلادك اون یدنجی عصرنده افریقاده مستعمرات انشا ایلدیلر .

پورتوغالیلرك هند شرقی شرکتلری میلادك (١٦٥٠) سنه‌سنده تأسس ایدرك رأس رجاء صالحده مراکز انشا ایتدیلر .

انکلیز بیوك مجلسنك رأییله تأسس ایدن افریقا شرکتنك تاسسی (١٧٥٠) سنه‌سنده‌در . متعاقباً کینیا تجارت شرکتی مرکزلری دخی تأسیس ایدلدی .

(١٧٧٢) سنه‌سنده سقوتلاندی بروس نام سیاح نیل ازرقك منبعنی تحری ایچون متاعب شدیده اختیاریله سیاحت وانکلتره‌یه رجعتله مشهوداتنی خبر ویردی . لکن افاده‌لرینی ایشیدنلرك هیچ بریسی تصدیق ایتمدی .

سقوتلاندی منقوبرك (١٨٠٦) سنه‌سی نیجر نهری حوالیسنه وقوع بولان ایکنجی سفرنده تنبکتویه قدر کیده بیلدی .

(١٨٢٢) سنه‌سنده دنهام وکلاو برتونك تحت ریاستنده اوله‌رق بورنویه طوغری کیدن مکتشفلر طرابلسدن حرکتله اکتشافات عدیده‌یه دوام ایلدیلر . تشاد بحیره‌سی ابتدا بونلرك واسطه‌لریله معلوم اولدی .

کلاوبرتون کشفه دوام ایله (١٨٢٧) سنه‌سی سقاتو نام محلده وفات ایلدی .

بوندن صکره برت، ووژل، اوفروغ نام ذوات بلاد سودانك جمله‌سنی کزوب تتبع ایلدیلر .

كلو برتونك خادملرندن لنـور ايله قرنداشى نيجر حواليسنده بعض مرتبه كشفياته موفق اولمشلردر •

(١٨٤١) سنه سندن صکره دوقتور لوونستون لوندره‌دن بحر محيط اتلانتيق ساحللرنده موزمبيق بوغازينـه قدر سـياحت ايلدى • شـوذات خيلى معلومات استحصال واعطا ايتمشدر • نغامى، نياسا بحيره‌لرى حقنده معلومات ويرن بودر •

سبيك، باكر، برتون نيلك منبعنى كشف ايله معلومات ويرديلر •

مصر خديو سابقى اسماعيل پاشانك اثناء حكومتنده صموئل (باكر) برمفرزهٔ عسـكريه ايله نيل واديسنده كشت وكذار وخيلوجه فوائدجغرافيه استحصال ايلدى •

ایکنجی فصل

مصر مملکتی

مصر جغرافیاسی . مصر وقایع تاریخیه سنك بدایتی . مصرده فراعنه حکومتی . اسکی مصرلیلرك مدنیت وعوائد ومذهبلری . مصرده بطالمه حکومتی . اثیوبیا . حبشه .

- ٣ -

مصر جغرافیاسی

مصر مملکتی افریقا قطعه سنده واقع بر دائرهٔ واسعه درکه شمالاً اق دکز، جنوباً بلاد نوبه، شرقاً خان یونسدن سویس وبحر احمره قدر مفروض خط، غرباً صحرای کبیره وبلاد برقه ایله محدوددر . عرض شمالینك یکرمی اوچ درجه وقرق دقیقه سیله اوتوز درجه ویکرمی سکز دقیقه سی بیننده وطول شرقینك اوتوز درجه سیله اوتوز درت درجه واوتوز التی دقیقه سی میاننده واقعدر . معظم عرضی درتیوز التمش سکز ومعظم طولی ایکیوز اوتوز میل جغرافی ومساحه سی سکز بیك میل مربعیدر . اهالیسی بوندن طقوز سنه مقدم وقوعبولان تعداد وتحریر

حكمنجه بش مليون اون يدى بيك التيوز يكرمى يدى نفوسدن عبارتدر.

دائرهٔ مذكورهنك شرق وغرب جهتلرنده ايكى طاغ اولديغندن هيئت اراضيسى پك واسع بردره شكلندهدر. اراضئ مذكورهنك اورطهسنده جريان ايدن نهر نيلك مخرجى مبحث سابقده بيان اولندى. شو نهر دنيانك انهار عظيمهسندن معدوددر. دائرهٔ مرقومهده يغمور نادردر. حسب الاقليم خط استواجه هرسنه حزيران آينده پك چوق يغمورلر ياغديغندن شو يغمورلر نيلك صولرينى تشرين اوله قدر ارتروب اطرافندهكى يرلر اوزرنده حاصل اولان بالچقلر قوهٔ انباتيهيى حد لايقنه ابلاغ ايدر. بناءً عليه نهرك معتاد اولان طغيانى بغداى، پرنج، خرما، زيتون، شكرقامشى، پموق، خيار شنبر، كتان وسائر شيلرزراعتلرندن بيوك بيوك استفادهلره سبب اولهيور.

مصر مملكتى (مصر عليا)، (مصر وسطى)، (مصر سفلا) ناملريله اوچ بيوك قسمى حاويدر.

مصر عليا بلاد صعيددر. شو قسم بلاد نوبهيه اتصال ايدر. قسم مذكور سطح دريادن براز مرتفع ومصر مملكتنك محصولاتدن استفادهسى ايسه نهر نيلك طغياننه تابع اولديغندن نهرك طغيانى درجهٔ مطلوبهيه

وارەمیان سنەلردە مصر علیاجە محصولات محافظەسی جدوللرە محتاج اولور.

مصر وسطی قسمنك قاعدۀ قدیمەسی جیزە اهرامنك یاقیننده وشمدی کی قاهره شهرینك حذاسنده واقع منفیس دیو معروف بربیوك مدینه ایدی. شومدینه ازمنۀ قدیمەدە مدن دنیانك اك مشهوری اولدیغی حالده الیوم اثار عمارتدن خالیدر.

مصر سفلا قسمی ذلتا اسمیله معروف وخط روم حروفندن (ذلتا) حرفی کبی شکل مثلثده واقعدر. شرق وغرب جهتلرنده بولنان ایکی ضلعی ایکی جدولدن وضلع شمالیسی دکزدن عبارتدر. قسم مذکورك عاصمەسی هلیو پولیس شهری ایدی شهر مذکور خراب اولمغله صکرەلری اسکندریه شهری انك یرنده بنا اولندی.

دائرۀ مذکورەنك نهر نیلدن استفاده ایدن محللری هردرلو معموریته مستعد ایسەدە نهردن اوزاق اولان یرلرقومسال چوللردن عبارت اولمغله قابل عمارت دکلدر.

اهرام — مصردە اثارعتیقەدن فرعون تپەلری دیمکله مشهور برطاقم اهرام واردر. بونلردن جیزەدە بولنان اوچ هرم دنیانك عجایب سبعندن معدوددر. اهرام

مذکوره مربع الشکل اوله‌رق اشاغیسی وسعتلی ویوقاروسی برنقطه‌یه منتهیدر . شوهرملردن بیوکنك ارتفاعی بشیوز آلتمش وقاعده‌سنك هرناحیه‌سی یدیوز قرق التی ومحیطی ایکیبیك طقوز یوز سکسان درت قدمدرکه اللی بیك درتیوز ذراع مربعی برمسافه‌یی استیعاب ایتمشدر . بونلر فراعنهٔ قدیمه‌یه وعائله‌لریله مقدس عد ایلمش اولدقلری حیواناته مخصوص قبرلر ایمش .

اهرام ثلثهٔ مذکوره‌دن بشقه مجرای نیل جهتنده دها چوق هرملر واردرکه بربیوك مسافه‌یی استیعاب ایتمشلردر . بیوك هرمی فراعنه‌دن شوفو ایله قرنداشی نوشوفو ، اورطه هرمی شافری ، اوچنجی هرمی منقاری یاپدرمش اولدیغی کشفیات اخیره‌دن آکلاشلمشدر .

هرملرك انشاسنده فراعنه طرفلرندن فوق‌العاده تکلفات اختیار اولنمشدر . بونك ایچون استخدام اولنان عمله‌نك چوق اولوب یوز بیك نفر قدر آدم متمادیاً قوللانیلور وهر اوچ ایده بردکیشلوب یرلرینه یوزر بیك عمله قونیلور ایمش .

ابوالهول ـ جیزه‌ده‌کی اهرامك یاقننده‌کی ابوالهول صنمی دخی آثار غریبه‌دندر . یونانیلر بوکا اسفنکس دیرلر ایدی . صنم مذکورك جسدی ارسلان وباشی برحبشی

انسان رسمنده‌در . قدمای مصریه‌نك معبود اتخاذ ایلدکلری شمسك هرسنه حبشه طرفلرنده یاغدردیغی یغمورلرله نیل فیضان ایدرك مزر وعاتجه خصب ورخا وقوعنه اشارت ایمش . شو صنمك نوقت یاپلدیغنه دائر یاقن وقتلره دکین معلومات یوغیدی . صکره‌لری اوزرنده بولنان یازولردن کیوبسك زماندن مقدم انشا اولندیغی استفاده ایدلمشدر . صنم مذکورك دپه‌سندن چکه‌سنه قدر قیاس رأسی یکرمی التی‌، جسدینك طولی یوز قرق التی‌، کتفینك عرضی اوتوز التی قدم اولوب ایکی قولی اللیشر قدم مسافه‌یه قدر ممتددر . قوللری ارالرنده‌کی برکوچك هیکل طاشدن بنا اولنمش وجسدی یکپاره قیادن یونلمشدر . ابوالهولك یاننده موضوع طاشدن برلوحه اوزرنده دردنجی توتموزیسك صورتی مرسم واسمی هیرو غلیف قلمیله اولوحه‌ده منقوشدر . ایکی قولی اوزرنده روملر زماندن قالمه بعض یازولر دخی واردر . روملر تنصر ایتزدن مقدم بوکبی معبودات مصریه طاپدقلری اکلاشیلایور . صنم مذکور بونجه جسامتی حاوی ایکن بغایت تناسب اوزره یاپلمشدر .

دیکیلی طاشلر — حوالیٔ مصریه‌ده برطاقم دیکیلی طاشلر دخی واردرکه هپسی آثار عتیقه‌دندر . بونلردن

بریسی یوز طقسان قدم ارتفاعندهدر. بر پارچه طاشدندر. شو طاش قلیپو پاترایه منسوبدر. لکن بین‌العوام فرعونه نسبت اولنه‌یور. حجر مذکور اوزرنده قلم قدیم ایله یازولر واردر. فرعون توتموزیس زماننده اسکندریه‌یه نقل ونصب ایدلمش اولدیغی مرویدر. بریسی استانبولده دیگری رومادە بولنان ایکی عدد دیکیلی طاش دخی توتموزیسك اثارندن اولدیغی اوزرلرندەکی یازولردن معلوم اولوب بونلر اسکندریه‌دن کتورلمش اولدقلریده جملهٔ روایاتدندر.

اسکندریه منارەسی ـ اسکندریه‌ده بروقت موجود اولان مشهور مناره دخی دنیانك عجایب سبعندن ایدی. شو مناره‌یی هجرتدن طقوز یوز درت سنه مقدم مصر حکمداری بولنان بطلمیوس سوتیر اسکندریه قارشوسنده واقع فاروس جزیرەسنده وبر یوکسك قیا اوستنده بنا ایتدیرمشیدی که بشیوز قدم ارتفاعنده براثر عجیب ایدی. کیجەلری اوزرنده بیوك فنار یاقیلور وضیاسی مسافهٔ بعیده‌یی تنویر ایدر ایدی. اوزرینه چقلمق ایچون خارجدن برمصنع نردبانی دخی وار ایدی. وضعیت بناسی اوچ طبقه‌یی حاوی اولدیغندن برنجی طبقه مربع، ایکنجیسی مثمن، اوچنجیسی مدور ایدی. ملوك امویه‌دن

ولید بن عبدالملك درونده اموال محفوظه واردر ظنیله عسکر کوندروب یاریسنه قدر یقدرمش ایسه‌ده برشی ظهور ایتمدیکندن بقیه‌سی حالی اوزره ترك ایدلمش ومصر حکمداری الظاهر بیبرس زماننده بعض محللری یقلمغه باشلادیغندن بقیه‌سیده هدم ایتدیرلمشدر .

- ٤ -

مصر وقایع تاریخیه‌سنك بدایتی

اسکی مصرك واوراده حکومت ایدن فراعنه‌نك اخبار تاریخیه‌لری لایقیله مضبوط اولمدیغندن عمران عالمدن برو صورت متسلسله‌ده وشایان وثوق عد اوله بیله‌جك درجه‌ده وقایعنی حاوی کتاب یوقدر .

اهالیء قدیمه بر وقت قمری شمسه زوجه وعطاردی قرنداش اتخاذ ایله شمسی (ازریس) ، قمری (ازیس) ، عطاردی (هرمس)ناملریله یاد وبونلرك هر بریسنی معبود اعتقاد ایتمشلر ایدی . شو اعتقاد اوزرینه پك چوق خرافاته اعتبار ایدرك حتی کواکب مذکوره‌دن مقدم برکان نامنده بر معبودك طقوز بیك سنه مدت حکومت ایتمش اولدیغنه‌ده ذاهب اولمشلردر . مصر

اهالئ قدیمه‌سنك ازمنهٔ متقدمه‌ده عبادت اوثانه تمسكلرینك اسباب اصلیه‌سی اعتقاد مذكوردن نشئت ایلدی ٠

مصرایمك بدایت حكومتنه‌قدر مصر الكاسنده سبقت ایدن حكومات حقنده ذكر اولنان موهوماتدن بشقه تاریخلرجه معلومات صحیحه یوقدر ٠

مورخلرك افاده‌لرینه كوره مصرایمدن فرسلرك ضبطنه قدر مصر الكاسنده یكرمی التی عائله‌نك حكومتی سبقت ایدرك شو عائله‌لرك افرادملوكی بعض وقتلرده یكدیكری ایله معاصر وبر طاقی حوالیء مصریه‌نك جهات‌متعدده‌سنه مقاطعه صورتیله متصرف ایدیلر ٠ بونلرك جمله‌سنه فراعنه وهر برینه فرعون اطلاق‌اولندی ٠

مصر اهالیء قدیمه‌سنك قبطی دیو كسب اشتهار ایتملری صعیدده قبط‌نامیله موسوم بر مدینه‌یه نسبتلرندندر ٠ مدینهٔ مذكوره‌نك بانیسی قبط نامنده بر كمسه‌ایمش ٠

فراعنه‌نك برنجیسی منس (منفیس) بن‌حام بن نوح علیه‌السلامدر ٠

شو ذات توراتده مصرایم نامیله ذكر اولنمشدر ٠ حكومت مصریه اندن مقدم‌اعتقاد مذكوری ترویج‌ایدن كاهنلراللرنده ایكن حكومت‌عسكریه‌نك انتخاب‌واهتمامیله

کهنه‌نك مداخلاتی الغا و مصرایم حکمدار اتخاذ اولندی .

- ۵ -

مصرایمدن فرسلرك ضبطنه‌قدر فراعنهٔ مصرك وقایع تاریخیه‌سی

قبل الهجره

(۳۲۹۰ — ۹٤۵)

(مصرایم) تقریبا هجرتدن اوچبیك ایکیوز طقسان سنه مقدم وطوفاندن یدی یوز یتمش درت سنه صکره مسندنشین حکومت اولمشدر . تبعه‌سی کندوسنی معبود اتخاذ ایده‌جك بردرجه‌یه قدر حقنده رعایت کوستردیلر . بناءً علیه اسکی مصر اهالیسی ایچلرنده بت پرستلك عادت باطله‌سی تحدث ایلدی .

اسکی مصر دینلان منفیس شهری بونك اثریدر . نهر نیلی مجرای اصلیسندن چویروب اهالینك زراعتنی تحسین وایچلرنده قوانین سیاسیه وضع وتأسیس ایدن مصرایمدر . بعض مورخلر مدت حکومتنی التمش ایکی سنه روایت ایده‌یورلر . زمان حیاتنده اوغلی اثوثیس اوتوزسنه قدر

مصر عليا دنيلان صعيد حواليسنده واليلك ايتمشدر .

(اثوثيس) مصرايمدن صكره مسند سلطنته اوطوردی . بونك مدت حكومتی يكرمی سكز سنه كوستريله‌يور . منفيسده برطاقم هيكللر، كوزل قصرلر ياپدردی . زماننده ايكنجی واوچنجی عائله‌لردن ظهور ايدن حكمدارلر . اطراف ممالكه تسلط ايلديلر . ايكنجی عائله‌دن فرعون قايخوس سلطنتی ضبط ايتدی .

(قايخوس) منفيس شهرينی بالاستيلا خلق معبود اتخاذ ايتديكی ابيس دينلان اوكوزه طاپدرمشدر .

اوچنجی عائله منفيس شهرندن نشئت ايتدی . هيروغليف ديو معروف اولان مصرك اسكی يازوسی شو عائله‌دن نستروس زمانده ظهور ايتمشدر .

قايخوسدن صكره منفيسده حكمدار اولان ذاتك بعض مورخين (سزوخريس) وبعضيلری (بوسيروس) ناميله موسوم اولديغنی يازه‌يورلر .

بلاد صعيددن ثيبه شهرينی بوسيروس بنا ايلديكی مرويدر . ازمنهٔ قديمه‌ده مداين مصرك الك بيوكی شهر مذكور ايدی .

دردنجی عائله‌نك عاصمه‌سی ينه منفيس شهری ايدی . (شوری)، (منقاری)، برنجی (سوفيس) وبرادری

ایکنجی (سوفیس) ، (شوفو) وقرنداشی (نوشوفو) شوعائله ملوکنك مشهورلریدرلر.

اهرام مصردن جیزه حوالیسنده‌کی بیوك هرم بوقاروده کوستردیکی اوزره شوفو ایله نوشوفونك اثرلری اولدیغی اوزرنده منقوش اسملرندن اکلاشیلایور. مدفنلریده هرمك یاننده یکدیکرینه قریب ایکی حجره ایچنده اولدیغی بعض تاریخلرده مذکوردر.

منقارینك اسمی اوچنجی هرمده منقوش بولنمغله تابوتی بولدیرلمشدر.

بشنجی عائله‌نك ملوکی طقوز پادشاهدن عبارت ایدی: مشهورلری (اسرقیف)، (شافری)، (نقراقیس) در. شافری اهرام مصردن ایکنجی هرمی یاپدردی.

التنجی عائله ملوکنك شهرتلیسی (اپاپوس) و (نیتوقریس) در. نیتوقریس نسواندن بغایت حسندار برقاری ایدی. مشارالیهانك رجال دولتی بعض مرتبه حسد وغرض اوزرینه قرنداشنی اولدرذکلرندن حیله ایله قاتللری قصرنده ترتیب ایلدیکی ضیافته جلب ایدوب اثنای طعامده بغتةً نیله غرق ایتدیردی.

یدنجی وسکزنجی عائله‌دن حکومت ایدن فراعنه‌نك اخبار تاریخیه‌لرینه دائر هنوز برشی کشف اولنه‌مامشدر.

طقوزنجی عائله‌دن (اقسوئس)ك اسمی معروفدر. شوآدم فراعنه‌نك ظالملرندن معدوددر. برتمساحك تلفکرده‌سی اولمشدر.

اوننجی واون برنجی عائله‌لرك وقایع تاریخیه‌لری مجهولدر.

اون ایکنجی عائله زماننده مصرالکاسی اختلافدن قورتیلوب برمملکت متحده شکلنی المش وثیبه شهری اومملکته قاعده اتخاذ اولنمشدر. اوچنجی (اوسیرتازن) بوعائله ملوکندندر. مطریه‌ده‌کی دیکیلی طاش ایله تب (ثیبه)شهرنده‌کی قارناق معبدی بونك اثارندندر. اوسیرتازن حکومتك استقلالنه وحبشه‌نك دخی ضبطنه موفق اولمشدر. شوذات مصر عسکرینی اسیا قطعه‌سنه وروم ایلی طرفلرینه سوق ایله اثر مظفریت اولمق اوزره کتدیکی یرلرده یازیلی طاشلر رکز ایتدیکی مرویدر.

اوسیرتازنك خلفی (امنیمس) در. طاشدن انشا اولنان ولابرنت دیو مشهور اولان یرالتی سرایلری بونك اثری اولدیغی روایت اولنه‌یور. شوسرایلر اثار عتیقه ایچنده الك زیاده حیرتی موجب اوله‌جق اثرغریبدر. امنیمسك مدت حکومتی قرق درت سنه‌در.

اون اوچنجی واون دردنجی عائله‌لره دائر اخبار تاریخیه مجهولدر.

اون بشنجی و اون التنجی عائله‌لرك ثیبه شهرندن نشئت ایلدکلری مروی ایسه‌ده وقوعات تاریخیه‌لرینك تفصیلاتنه معلومات یوقدر. فقط اون التنجی عائله‌نك حکمدار اخیری (تیماوس) اولدیغی و عربلردن عمالقه طائفه‌سی مصر وسطی ایله مصر سفلایی بونك النلدن الدقلری تاریخجه ثابتدر.

اون یدنجی عائله مذکور عمالقه طائفه‌سندن تشکل ایدن حکومتدر. شو حکومتك برنجی پادشاهی (ولید بن دومغ) در. اسکی یونانیلر بوکا سلاتس و حکومت مذکوره‌یه (هیقسوس) اطلاق ایلدیلر. (هیق) حکومت و (سوس) چوبان معناسنه اولدیغندن (هیقسوس) «چوبان حکومتی» دیمکدر.

(ولید) بربیوك اردو ایله مصر جوالیسنه کیدرك مصر ممالکنی دوچار اختلال ویرلی عسکرینی پریشان ایلدکدن صکره نیل درەسنه قدر ضبط ایله برابر حکومتی استیلا و منفیس شهرینی قاعده اتخاذ ایتدی که شو استیلا قبل الهجره ایکی بیك سکز یوز اوتوز التی سنه‌سنده ایدی.

ولید لازم کلان محلاره عساکر محافظه تعیین وهیاکلك تخریبیله یرلرینه قلعه‌لر انشا ایلدی . مؤخراً اباریس نام شهرك موقعنده قابلیت کوردیکندن اوراسنی بالتعمیر برطاقم عسکر اقامه‌سیله هرسنه یاز موسملرنده شهر مزبوره عزیمت وعسکرك لوازماتنی اکمال ایله تعلیم وتعلملرینه دقت ایدر ایدی . لکن برلوسلالهٔ حکمداریسنك ممالکدن تمامی تمامنه یدادارەلری قطع اولنه‌مدیغندن ممالکك برقسمی دخی انلرك اللرنده ایدی . ولید اون طقوز سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولدی .

عمالقه‌دن مصرده حکومت ایدن ملوکدن مذکور ولید بن دومغ٬ ریان بن الولید٬ دارم بن الریان٬ کاسم بن معدان٬ ولید بن مصعب نام حکمدارلرك اسملری معلوم ودیکرلری مجهولدر .

حضرت یوسفی اخوانك صاتمسی ونبی مشارالیهك عزیز مصر اولمسی ریان بنی بن ولید زماننده اولدیغی جملهٔ روایاتندر .

عمالقه حکومتنك تجاوزات متمادیه وامتداد مدتلرندن اهالی دلکیر ومتنفر اولدقلرندن ثیبه شهریله ولایات سائره اهالیلری اکابر وارکانی بالاتفاق حکومت مذکوره علیهنده قیام عمومی کوستردیلر . ارالرنده پك چوق

محاربه‌لر وقوعبولدی . بالاخره حکومت مغلوب اولمغله عمالقه عائله‌سی و متعلقاتی ثیبه حوالیسندن طرد اولندقلری کبی متعاقباً سائر حوالئ مصریه‌دن دخی چقارلدیلر . افراد عائله منسوبات و متعلقات کثیره‌لریله برابر اوادیس قلعه‌سنه التجا و تحصن ایلدیلر .

اکابر مذکوره‌دن اون سکزنجی عائلهٔ حکومتی تشکیل ایدن (اموسیس) قلعه‌ده‌کی عمالقه جمعیتیله خیلی اوغراشدی لکن قلعه‌نك متانتی جهتیله اورادن اخراجلر- ینه موفق اوله‌مدی . اموسیسك عائله مذکوره‌یی تشکیلی هجرتدن مقدمکی (٢٣٢٢) سنه سنه‌ده‌در .

اموسیسك وفاتندن صکره اوغلی (توتموزیس) حکمدار اولوب کلیتلو عسکرله قلعهٔ مذکوره‌یی محاصره ایلدی ایسه‌ده قوهٔ جبریه استعمالیله مقصودینه موفق اوله‌مامشیدی . لکن عائلهٔ مرقومه‌ده ارتق مضایقات عظیمه ایله دشمنك مخاطراتی اراسنده یشایه‌میه‌جقلرینی اکلادقلرندن تعرضدن مصون اولمق شرطیله مصر حوالیسنی ترك اتمکه راضی اولدیلر . طرفین بیننده اولوجهله معاهده یاپلدقدن صکره محصورین ایکیوز بیك نفردن زیاده غلبه‌لکله قلعه‌دن چقوب تعرضه تصادف اتمکسزین سوریه حوالیسنه عزیمت و حوالئ مرقومه‌نك

اهالئ اصليه‌سی اولان فنیکه‌لی وکنعانیلرله اختلاط ایتمشلردر ٠

اون سکزنجی عائله‌نك ملوکی بونلردر ٠

اموسیس ٠ برنجی توتموزیس ٠ برنجی امینوفیس ٠ ایکنجی توتموزیس ٠ اوچنجی توتموزیس ٠ اوچنجی امینوفیس ٠ بوزیریس ٠ اوزیماندیاس ٠ موریس ٠ دردنجی امینوفیس ٠

توتموزیسك وفاتنده اوغلی برنجی امینوفیس یرینه کچدی ٠ مصر و مضافاتی علی العموم امینوفیسك یداستقلالنده قالمش و بونك زمانه مخصوص اثاردن اولمق اوزره پك چوق آت صورتلری بولنمشدر ٠ عمالقه زمانه دکین مصر حوالیسنده آت یوغیدی ٠ اندن صکره تکثر ایتمشدر ٠ اثار عتیقه اراسنده امینوفیسك کندی صورتیده بولنمغله الیوم مصر موزه‌خانه‌سنده محفوظدر ٠ شو صورتك یاننده برملکهٔ حبشیه رسمی دخی کورلمشدر ٠ مصریلرك سودانیلردن تزوج ایلدکلری بوندن استدلال اولنه‌یور ٠

چند سنه مقدم امینوفیسك تابوتی دخی بولنوب مصر موزه خانه‌سنه قونلدی ٠ شو تابوتك اوزرنده

التوندن برقلاده و التون قوردونلی برقلیج و برتاج اولوب تاجك اوستنده التوندن معمول ایکی تمثال وار ایمش ٠

اهالیٔ مصر امینوفیس زماننده بیوك انتظامه مظهر اولمش وقارناقده کی مشهور رواق بونك آثارندن معدود بولنمشدر ٠

شو عائله‌دن قبل الهجره (۲۲۲۲) سنه‌سنده تفرعن ایدن اوچنجی توتموزیس عائلهٔ مذکوره‌نك الك بیوك فرعونیدر ٠ فتوحاتی اسلافندن زیاده‌در ٠

بابل و آثور حکمدارلری بونك دائرهٔ اطاعتنه کیرمشلردر ٠ بوقاروده ذکر اولندیغی اوزره صکره‌لری روملرك استانبوله‌ و رومایه نقل ایلدکلری دیکیلی طاشلری توتموزیس اسکندریه‌ده نصب ایتدروب اسمنیده اوزرلرینه یازدرمشدر ٠

حضرت یوسف علیه السلام ایله اخوانتك قضیه‌لری بونك زماننده اولدیغنی متأخرین یازه‌یور ٠ قدما عمالقه‌دن ولیدك اوغلی ریان زماننده کوستره‌یورلر ٠ متأخرینك اکثری شو روایتك عدم صحتنی بیان ایلدیلر ایسه‌ده تورات یونانیه‌دن استدلال اولنان تاریخلر حکمنجه‌ده عمالقه زماننده اولمسی اکلاشیلایور ٠

عائلهٔ مذکوره‌دن اوچنجی (امینوفیس) یونانیلرجه

ممنـون لقبیـله معروفدر . بوده فرعونك بیـوكلرندن واقطـار غربیه‌ده صـیت عظیمی حائز ملـوكندندر . قبری ثیبـه شهرنده صـورت منفرده‌ده اولمـق اوزره موجوددر . شوفرعون نفسی ایچون الوهیت ادعاسنه قالقشمش و نیلك صول طرفنده شهر مذكوره محـاذی بر هیكل انشا ایتمشیدی . صـكره‌لری خراب اولمغله كندی صورتندن عبارت اولان بربیوك صنمدن بشقه اثر قالمدی .

شـو عائله‌دن (بوزیریس) و (اوزیماندیاس) نام فرعـونلر دخی مشهورلردندر . بوزیریس ثیبه شهرینك زینت وعمارتنی ارتزمش واوزیماندیاس حرباً بلخ شهرینه قدر كیـدرك عودتنده یاپدردیغی ابنیـه‌نك دیوارلرینـه فتوحاتنی یازدرمشدر .

بونك زماننده مصریلر برسنه‌یی اون ایكی آیه وهر آیی اوتوز كونه تقسیم ایدوب سـنهٔ تامه‌یی اوچیـوز التمش بش كون التی ساعت اعتبار ایتدكلرندن بش كون التی ساعت صـوكی آیه عـلاوه ایلمدیلر . مصر اها- لیسنك علم هیئتده مهارتلری اولدیغی بوندن اكلاشیلیور .

عائلهٔ مذكوره‌نك حكومتی دردنجی (امینوفیس) زماننده ظهور ایدن اختلال صره‌سنده منقرض اولدی .

اون طقوزنجی عائله‌نك برنجی فرعونی رامزه‌س (رامسس) اولوب تفرعنی قبل الهجره (٢١٢٢) سنه‌سنده‌در . فیومده‌کی بیوك حوض بونك اثریدر . حوض مذکورك (١٨٠) ساعت محیطی و (٣٠٠) قدم عمقی اولوب نیلك اثنای فیضاننده درونه صو طولدریلور . وفیضان زراعته کافی اوله‌مدیغی وقتلرده مزروعاتجه او حوضدن استفاده اولنورایدی .

رامسسدن صکره اوغلی (سه‌توس) تفرعن ایلدی . بوکا بعض تاریخلرده بشنجی (امینوفیس) دنیله‌یور . مذکور سه‌توس بر وقتدنبرو مصرده یرلشمش اولان بنی اسرائیلی خدمات شاقه‌ده استخدام ایله نسللرینی محو ایتمك ایچون اطفال مولوده‌لرینك اعدامنی امر ایلدی . او اثناده کندی عیالی نیلده استحمام ایدرکن اوزاقدن صو اوزرنده بر صندق گوزینه ایلشدیکندن کتوردوب اچدقده ایچنده برچوجق ظهور ایتمکله باباسنك بنی اسرائیل اطفالی حقنده‌کی اوامری اوزرینه ابوینی اعدامندن خوفاً چوجغی صندیغه وضع ایله نیله اتدقلرینی اکلادیغی جهتله چوجغی مرحمةً کندی سراینه کوتورمش و تربیه ایتدرمشدر . شو چوجق حضرت موسی علیه السلام افندمزدر .

سه‌توسدن صکره ق . ه (٢١١٢) ده اوغلی ایکنجی رامسس تسلطن ایلدی . یونانیلر بوکا (سیزوستریس) دیرلر . سیزوستریس قوت وشهرتجه اسلافنه تفوق ایتمشدر . پدرینك حیاتنده فنون سیاسیه وعسکریه‌جه کوزل تربیه ایدیلوب فطانت وزکاوت فطریه‌سیده فوق العاده اولدیغندن سن بلوغه واردقده عسکرله بالذات عزیمت وجزیرة العربی فتح ایتمش ومصرك جانب غربیسنده بولنان بعض بلادی دخی یدتسخیره الشیدی . فتوحات اخیره‌دن عودتنده پدری وفات ایتمکله یرینه اوطوردی .

زمان حکومتنده محاربات وفتوحاته دوام ایله برابر ممالکنك اسایش وزراعتنی محافظه‌یه غیرت ایدرك ولایاتنی اوتوز التی دائره‌یه بالتقسیم هربریسنه اصحاب استقامت واهلیتدن والیلر تعیین ایلمشدر . قوهٔ عسکریه‌سنی اوتوز التی بیك پیاده ویکرمی درتبیك سواری ایله یکرمی یدی بیك حرب عربه‌سنه ابلاغ ایدوب قوهٔ مذکوره‌یه نصب ایلدیکی بیك یدیوز ضابطك هپسی لیاقت واقتدارجه معتمد ومجرب ایدیلر .

حبش ممالکنی بالتسخیر مقدار معین التون و ابنوس وفیل دیشی ویرلمك اوزره ویرکویه ربطله تدارك ایتمش

اولدیغی درتیوز پاره سفینه‌دن مرکب قوهٔ بحریه ایله شاب ذکرینك ساحلنده‌کی بلادی ید تصرفنه الدی . آسیا قطعه‌سنجه‌ده فتوحاتنی ایلرو کوتوروب ممالکی هندده واقع غانژ نهرندن اوروپا قطعه‌سنده بولنان دینوب (طونه) نهرینه قدر ممتد اولمشدر . فتح ایلدیکی محللرده هیاکل و آثار سائره انشاسیله اوزرلرینه انتصارات وفتوحاتنی نقش وترقیم و مواقع لازمه‌ده عساکر کافیه اقامه‌سیله دیانت و عوائد سائره‌سنی نشر وتعمیم ایلدی . آثار مذکوره‌نك بعضلری حالا موجوددر . مصرده دخی اسمنه منسوب هیاکل متعدده یاپدروب وادیٔ نیلك اکثر محللرنده آثارینی ابقا ایتمشدر .

نیلدن ضرردیده اولان الچق یرلری یوکسلدوب لازم کلان محلره کوپریلر انشا وجدوللر کشاد ایلدی . زماننده مصر الکائی اقوام سائره‌نك مغبوطی اوله‌جق درجه‌ده معموریت وسعادت حاله بالغ اولمش ایدوکی مرویدر .

خریطه‌نك ایجادی بونك زماننده‌در . ممالکنك جمله‌سنی یاپدردیغی خریطه اوزرینه قید وتصویر ایتدردی .

محاربه‌لرده اسیر ایلدیکی ملوکی بارکیرلر کبی عربه‌سنه قوشدروب حقلرنده حقارتلو کوسترمش وموکبنده رجعت ایلدکده اومعامله‌لری معاملات جمیله‌یه تحویل ایتدرمشدر .

فرس دولتی مصری استیلا ایلدیکی زمان برنجی دارا رواق اوزرنده سیزوستریسك صورتنی کوروب کندی رسمنی او صورتك اوست طرفنه اصمق استمش اولدیغی حالده محافظه‌سنه مأمور اولان کاهن فتوحات وسعادت اهالیجه انك یتشدیکی درجه‌یه وارمدقجه رسمنی صورتنك اوستنه اصمغه صلاحیتی اولمدیغنی دارایه سویلمکله دارا بوسوزدن متأثر اولمدقدن بشقه کاهنك سوزینی تصدیق و « بنده سیزوستریس قدر معمر اولدم ایسه ممکتکزه انك کبی خدمت ایدرم » دیه‌رك وعد جمیل ایله کاهنی تلطیف ایلدی .

مورخ مانیتونك روایتنه کوره سیزوستریس التمش ایکی و بوسیفیوسك قولنده کوره التمش التی سنه معمر اولمشدر . اخر عمرنده کوزلرینه عما عارض اولدیغندن انتحار ایلدیکی مرویدر .

بعض سیاحین نوبه وقارناق ویثبه‌ده‌کی طاش دیرکار

و خرابه قصرلرك اوزرلرنده سیرو سترایلك اسمنه وفتوحاتنه دائر خیلی شیلر بولنمشلردر ٠

بوندن صکره اوغلی (منفط) تفرعن ایلدی (۲۰۵۰).

فرعون مرقوم باباسی کبی علو همت اصحابندن اولمدقدن بشقه کبر وغرور ایله ده مجبول ایدی٠ دعوای الوهیته قدر جرأت ایتمشدر ٠ زماننده برسنه نیلك زیاده جه طغیاننی کوردیکندن غضبه کلوب نیلی تأدیب ایچون برمزراق اتی ویردی ٠ لکن شو کبر وعظمتی سوء عاقبتنی منتج اولدیغندن کندوسیده حضرت موسی علیه السلام افندمزك ضرب عصا معجزه سیله منفلق اولان دکزه غرق ایله نابدید اولدی ٠

فرعون منفط بنی اسرائیل حقلرنده تحمل اولنه میه جق درجه ده مظالم کوستردی ٠ حضرت موسی بنی اسرائیلی قورتارمق ایچون برابر الوب مصردن هجرت ایدرکن منفط بالتعقیب بحر احمرده غریق دریای هلاك اولمشدر ٠

قدمای مصریین فرعون مرقومك او صورتله مغروقیتنی اشاعه دن عار ایلدکلرندن شو حادثه یی کتم ایچون صعیدده نامنه برقبر تشهیر ایلدیلر ٠ حالبوکه اویله برقبرك وجودی ایچنده مدفون اولماسنه دلالت

ایتمیه جکی ومع مافیه فرعون حیاتنده اویله برقبر حاضر-
لیوب غرق اولدقدن صکره بوش قالمش اوله جغی
بدیهیدر ۰

یکرمنجی عائله دن اوچنجی (رامسس) ق ۰ ه
(۱۹۲۲) ده و دردنجی (رامسس) اندن صکره حکومت
ایتمشلر ایسه ده بونلرك وشو عائله یه منسوب فراعنهٔ
سائره نك وقایع تاریخیه لری مجهولدر ۰

یکرمی برنجی عائله دن (کیوبس) و (شفرن)
ناملرنده ایکی حکمدارك برنجیسی اللی و ایکنجیسی اللی
التی سنه مصرده حکومتله ایکیسیده مظالم و کفریاتك
انواعنی ارتکاب ایدرك بین العموم مظهر لعنت اولمشلردر ۰

بونلردن صکره کیوبسك اوغلی (میستریتوبوس)
یدی سنه حکومت و خلق عدالتله ممنون ایلدیکی
مرویدر ۰

بعض تاریخلرده بو عائله دن (اسخیس) نامیله
بریسنك تفرعن ایتمش اولدیغی روایت وفیوم ایله بنی
سویف اراسنده واقع لاهون قریه سنده کی طوغله دن
معمول فرعون تپه سی بونك زمانه نسبت اولنه یور ۰

یکرمی ایکنجی عائله نك برنجی فرعونی (ششونق) در ۰
تاریخ تفرعنی قبل الهجره (۱۷۳۲) سنه سیدر ۰

شو عائله‌نك عاصمه‌سی بسطه مدینه‌سی ایدی . حضرت سلیمان علیه السلامك اوغلی و یهودا ملکی رحبام ایله محارب اولان بنی اسرائیل ملوکندن یربعام مغلوباً بسطه‌یه فرار و ششونقه التجا ایلدی . ششونق مصریلردن و سودان و حبشه‌لیلردن مرکب بر بیوك اردو ایله رحبعام اوزرینه یوریوب بالمحاربه غلبه و بیت المقدسك خزائنی یغما ایتمشدر . فتوحات وانتصاراتی قارناق هیکلنك دیوارلرنده منقوشدر .

ششونقدن صکره ق . ه (١٧٢٠) تاریخلرنده اوغلی (اوسرخون) تفرعن ایلدی . توراتده بونك اسمی زارح الحبشی دیو ذکر اولنه‌یور . اوسرخون پك بیوك بر اردو و اوچیوز حرب عربه‌سیله کیدرك وادیٔ صفده یهودا ملکی ایله محاربه ایچون صفوف عسکریه‌سنی تسویه ایلدیکی اثناده مصریلرك قلبلرینه خوف عارض اولدیغندن عموماً فرار ایلدیلر . اوسرخونك مدتی اون بش سنه‌در .

بوندن صکره (هرشاسب)، بعده ایکنجی (سرخون)، ایکنجی (ششونق)، برنجی (تکلاث)، اوچنجی (سرخون)، اوچنجی (ششونق)، ایکنجی (تکلاث) ترتیب اوزره تفرعن ایلدیلر .

یکرمی اوچنجی ویکرمی دردنجی عائله‌لردن

(بردپیوس) و (بوشوری)، (خیوس)، (سؤس)ناملرندەدرت فرعون اسملری معلوم وتفصیلات تاریخیەلری مجهولدر.

یکرمی بشنجی عائله حبشەدن نشئت ایتمش وبونلرك برنجیسی (سباقو) اولوب (١٣٧٢)دە تسلطن ایلمشدر. سباقودن صکره قرنداشی (سواخوس) سریر ملکه اوطوردی. توراتده سواخوسك اسمی (سوا)در. اثور حکمداری سالمناسرك بنی‌اسرائل ممالکنه تجاوزی جهتیله بنی اسرائیل ملکی هوشع سواخوسدن استغاثه ایلدی.

بوندن صکره طهراق جلوس ایتمشدر. طهراق مشهورلردندر. ابو مدینەسندەکی هیکله بربیوك قاعه اضافەسیله سنا خریب زماننده اثوریلرله وقوعبولان محاربەسندەکی غلباتنی شوقاعه اوزرینه یازدردی. یاقن وقتلرده ابوشهرینك خرابەلری اراسنده طهراقك تمثالی بولنغله شوتمثال اوزرنده مصر وحبشه وبالجمله ممالك افریقایه حکم ایلدیکنه دائر یازولر کورلمشدر. مدتی یکرمی بش سنەدر. حکومت حبشه بونده منقرض اولدی.

ملوك حبشەنك انقراضندن وایکی سنه مدت اختلاف حکم یورتدکدنصکره ممالك مصر کبرادن اون ایکی حکمدارك ایادیٔ ادارەلرنده قالدی. اوصرەده برکاهن

کویا هاتف غیبینك تلقینی ایله شو حکمدارلردن قنغی بریسی ولکین دینلان صنمك عشقنه باقر قدحدن شراب ایچر ایسه حکومتده کسب استقلال ایده جکنی خبر ویرمشدر. بناءً علیه کاهنك سویلدیکی سوزك ظهورینه محل قالمامق اوزره ذکر اولنان حکمدارلر میانه لرنده روابط اتفاقی عقد وتأسیس وبونی یمین ایله دخی تأکید وتأمین ایلدیلر. هپسی متحدانه ومسالمتکارانه حرکت ایدرکن برکون معبدلرنده ولکین نام صنمك عشقنه برابرجه شراب ایچدکاری صره ده کاهنلرك کتوردکاری التون قدحلر اون برعدد اولدیغی جهتله حکمدارلردن (ابسامیس) خاطرینه بشقه برشی کلمکسزین اتفاق ویمین سابقدن غفلتله باقردن معمول تاجنی باشندن چقاروب ایچنه شراب طولدردقدن صکره ولکین عشقنه دیوب ایچمش اولدیغندن رفقاسی بونی کورملریله برابر کاهنك سوزی خاطرلرینه کلوب غضب وحدتله ابسامیسی نفی وتغریب ایتدیلر. ابسامیس اخذ انتقام اسبابنی ارارکن اق دکزده فورتنه یه طوتلمش بریونان کمیسی عسکرله مملو اولدیغی حالده مصر سواحلنه طوغری کلدیکنی کوروب شو کمیده کی عسکری بالاستصحاب کندی هوادارلریله توحید وسائر حکمدارلره غلبه ایله مصر الکاسنی ضبط ایلدی. (١٢٨٦).

یکرمی التنجی عائله‌نك برنجی حکمداری بودر . مصرك تمدن ومعارف وثروتنك تزییدنده ابسامیسك عنایت عظیمه‌سی وقوعبولمشدر . کندی حکومتیله یونان وصور حکومتلری ارالرنده تجارت معاهده‌سی عقد ایدرك بووسیله ایله مصری تجارتگاه عموم عد ایدیله‌جك بردرجه‌یه وارردی . لکن اردولرنده یونان ضابطلرینی استخدام ایله برابر مناصبك پارلاقلرینه دخی یونانیلری تعیین ایلمسی حقنده اهالیٔ مصرك غیظ ونفرتلرینی موجب اولمشدر .

فلسطین محاربه‌سنده یونان عسکرینی صاغ، مصرلیلری صول جناحه السیده بشقه‌جه تهوره سبب اولمغله مصر عسکری حرب ایتمکسزین معرکه‌دن چکیلوب دیارلرینه طوغری طاغلدیلر . بناءً علیه برایشه موفق اولمقسزین مصره عودت ایلدی .

ابسامیس دیار مصرده مزین بنالر ودیکیلی طاشلر انشا واقامه‌سیله خیلی اثر ابقا ایتمشدر . مدت حکومتی اللی درت سنه‌در .

بوندن صکره اوغلی (نخو) تفرعن ایلدی . (۱۲۳۲) . بونکده باباسی کبی احوال رعایانك تحسینی ودائرهٔ

تجارەتك توسیعی حقنده بیوك همتلری وقوعبولمشدر. نهر نیلك برجدول واسطەسیله شاب دکزینه ایصالی ایچون عندالکشف کشادینه لزوم کوریلان طقسان التی میل مسافەنك حفریاتنه باشلامش و بویولده یوز یکرمی بیك قدر نفوس تلف اولمشیکن اکمالنه موفق اولەمدی.

نخو آسیاجه خیلی مملکتلر استیلا وبابل حکمدارینه حرباً غلبه ایتمشدر. بابل محاربەسندن صکره مصره عودت ایدرکن اورشلیم ملکی یهویا حازی عزل ایله یرینه قرنداشی یاقیمی نصب ویهود طائفەسی اوزرینه خراج وضع ایلدی. لکن یاقیمك اورشلیم حکومتی زماننده بابل حکمداری برنجی بختنصر عساکر کثیره ایله کیدرك اورشلیم ممالکنی ضبط وفرعونك اورالردن یدحکمنی قطع ایلمشدر. نخونك مدت حکومتی اون التی سنەدر.

نخونك وفاتنده اوغلی ایکنجی (ابسامیس) تفرعن ایلدی. (١٢١٦).

بوده فوت اولدقده یرینه فرعون (حفرع) دیو معروف اولان اوغلی (ابریس) جلوس ایتمشدر. (١٢١٠)

ابریس جنود عظیمه ایله آسیا محاربەسنه کیدرك صور وصیدایی محاصره وفنیکه بلادینی دائرۀ اطاعتنه ادخال ایتدی. لکن زماننده بختنصر کایتلو عسکرله

مصر ممالكنی بالاستیلا برجلری وهیكللری تخریب وابریسیده اسیر ایتمشدر. بختنصر مصر حكومتنه اعیان مصردن (اماسیس) ی تعیین ایلدی. (١١٩١)

اماسیس برمدت حكومت مصریه‌ده قالدقدنصكره كسب استقلال ایدرك قبریس جزیره‌سنی دائرهٔ اطاعتنه المشدر. مدتی قرق درت سنه‌در.

وفاتنده اوغلی اوچنجی (ابسامیس) مسند نشین حكمداری اولدی. (١١٤٧).

فرس حكمداری قامبوزس (كیكاوس) بونك زماننده عسكرله مصره هجوم ایدرك بینلرنده بیوك محاربه‌لر وقوعبولدی. بالاخره ابسامیسی اسیر وتسیماً اعدام ایتدكدنصكره مصر ممالكنی تسخیر و فرسك برولایتی صره‌سنه ادخال ایدی ویردی. (١١٤٦).

اوتاریخدن قبل الهجره (١٠٣٥) سنه‌سنه قدر مصرده ملوك فرسك والیلری حكومت ایلدیلر. تاریخ مذكورده مصر اهالیسی ولایت فرسدن تنفرله اعلان عصیان ایتدكلرندن فرس مأمورلرینی طرد واستقلاللرینی اعاده ایتمش اولدقری حالده اوچنجی دارا بیوك براردو ایله كیدرك ممالك مصری حرباً ینه استیلا ایتمشدر. (٩٨٠).

دارانك سقوطنه قدر ممالك مذكوره ولاة فرسك

ایادیٔ ادارەلرندە قالوب اندن صکرە اسکندر یونانی‌یە منتقل اولدی. (۹۸۰).

اسکندرك وفاتندن صکرە ممالکی امراسی بینلرندە تقسیم اولندیغی صرەدە مصر الکاسیدە بطلیوس سوتیرە حصەء دوشدیکندن اورادە بطالمە دولتی تشکل ایلدی. قبل الهجرە(۹٤٥).

- ٥ -

اسکی مصریلرك مدنیت و عوائد و مذاهبی

امور سیاسیە - مصرلیلرك ادارۀ ملکیە وسیاسیە‌لری بر طاقم مجلسلرك وجودلریلە مقید اولوب حکمدارلرینك سطوتی کاهنلردن بشقە رعایانك جملەسنە نافذ ایدی. کهنە اصحاب شرایع وعلوم عد اولندقلرندن سطوت فراعنەدن هروجهلە سالم ایدیلر. مساحۀ اراضی ویرکو توزیعی هپ کهنەیە عائد وظایفدن ایدی. اراضینك جملەسی فراعنە وکهنەنك ملکاری اولمغلە اهالی اورتاقلقلە زراعت ایدرلر ایدی.

محکمەلر فراعنەنك هر درلو اعمال نفوذندن سالم

وحكمدارلر خلقی محاكمه ايتمكدن ممنوع ايديلر. اشبو بيوك محكمه‌نك حكامی اهالينك انتخابيله تعيين اولنوب حاكملر بعدالانتخاب ايچلرندن برينی رئيس تعيين ايدرلر ايدی. ولايات محاكمنك اعضاسی حكام مذكوره‌نك انتخابيله نصب اولنور ايدی.

مصريلرك هربريسی بر سنه تجارت وتعيشك صورت جريانی حاكملرك انظار تدقيقنه عرض ايدوب غير مشروع چكنمكده اولديغی تحقق ايدنلر اعدام وحركاتنی طوغری سويليوبده كتم ايدنلر بعدالتحقيق اغر جزالره مجازات ايديلورلر ايدی.

برجنايت صاحبنی رشوتله جزادن قورتاران وبر بی‌كناهی اتهام ايدن حاكملرك جزالری پك اغر ايدی.

عرض وادب اصحابندن اولميانلردن ذكورك الت تناسللری قطع ايله رجوليتلری ونسوانك برونلری كسيلوب اسباب حس وجماللری اسقاط اولنور ايدی.

معارف وصنايع ـ اثار وتواريخ موجوده كوستره‌يور كه اسكی مصر اهاليسی معارفده وفنون عقليه و فلسفيه‌ده پك ايلروده ايديلر. هيئت، نجوم، هندسه، طب فنلرنجه براعتلری استغراب اولنه‌جق درجه‌ده ايدی. علم هيئتده

نه درجه‌ده مهارتلری اولدیغی بر ذاتك دندره قریه‌سنده بولندیغی طاشدن معمول منطقة البروج صورتندن معلومدرکه فرانسه هیئت شناسانی صورت مذکوره‌دن پك چوق نتایج علمیه استفاده ایلدیلر ٠

فن معماریده اتقان و مهارتلری ایسه اثرلری الیوم مشهود عیون حیرت اولان ابنیه و اهرام کبی شیلردن معلومدر٠ اوعظمت و ارتفاعی حاوی هرملر ـ که هر پارچه‌سی اون ذراعدن یکرمی ذراعه قدر طول و ایکی ذراعدن اوچ ذراعه قدر عرضی اولان ـ بیوك بیوك طاشلردن یاپلمشدر٠ ایکی طاشك اره‌سنه بر ایکنه، بلکه بر قل بیله کچه‌میه‌جك درجه‌ده معمارلرینك اتقان و صنعتلرینی اثبات ایده‌یور ٠

ثیبه شهریله صعید ایچنده‌کی مداین خرابه‌لرینك آثار عتیقه‌سی ایسه عجایب وعظمت اصلیه‌سنی و اورالرده‌کی هیکللری، دیکیلی طاشلری، تمثاللری، مزین معبدلری نظر دقتدن کچورن سیاحلر منظره‌لرینی، شکللرینی، بنالرینی آثار حاضره‌یه تطبیقه چالشدقجه کچمشلرك همم عظیمه‌لرینی معاصرین ایله نسبت قبول ایده‌میه‌جك درجه‌ده بوله‌یورلر٠

الهۀ ثلثه‌لرینه نسبتله یاپمش اولدقلری حدیقۀ مصریه هیکلی اولقدر صنایع غریبه‌یی حاویدکه کورنلرك نظر

انداز تعجب اولماسی ممکن اوله‌میور . شو هیکلده ضیا المق ایچون پك چوق منفذلر اولوب دیوارلرنده تصاویر عجیبه وطاشدن یونلمش تماثیل مستغربه موجودر . جمله‌سی امت قدیمهٔ مصریه‌نك عوائد وتصرفاتنی لسان حال ایله اعلان ایدوب طوره‌یورلر . شو صورتلر کویا علی الانفراد وطاقم طاقم عملیات متنوعه ایله مشغولدرلر . کیمیسی شراب چقاره‌یور ، کیمیسی آو آولایور ، اوجیلر اغلرله بالقلری ، طوتسا- قلرله درلو درلو حیوانلری صید اتمکه چالشیورلر . کمیجیلر صو اوزرنده یکدیکرینه حمله‌لر کوستره‌یورلر . اویونجیلر تحف تحف اویونلر اوینایورلر .

قیومجیلر اوانی اعمال ، حماللر ارقه‌لرینه اغر یوکلر تحمیل ایده‌یورلر . طاشجیلر قیالر یارمقده ، مصورلر تماثیل یاپمقده ، تاجرلر تجارت اتمکده ، اشجیلر اش پشورمکده ، چوبانلر قیون کوتمکده ، اکنجیلر اراضی اکمکده ، تخم سرپمکده ، باغچوانلر باغ دیکمکده ، سفینه اوسته‌لری کمیلر انشاسنه چالشمقده کورینه‌یورلر . مصرك صنایع وآثار غریبهٔ قدیمه‌سنك چوغی شو دیوارلرك اوزرلرنده مشاهده اولنه‌یور که اهالئ قدیمه‌نك مدنیت وصنایعجه بالغ اولمش اولدقلری مرتبهٔ عالیه حیرت افزای عقول اوله‌جق درجه‌ده اولدیغی اکلاشیلایور .

آلتون، کومش، اوانئ مختلفه، صنعت زجاجیه، آلات زراعیه‌ده، شیشه‌یی اریدوب زمرد وعقیق کبی درلو درلو رنکلره تحویلده‌کی هنرلری نه بیوك اقتداری حائز اولدقلرینه بشقه بشقه دلالت ایدر.

کتابت ـ اسکی مصریلرك لغتلری حروف هجا ایله یازلمیوب اشباح طبیعیه‌دن استعاره اولنمش اشاراتدن عبارت ایدی. هیروغلیف دنیلان خط بودر. خط مذکور ایکی نوعدر. برنوعی نطقه اشارتدرکه بعض نقوش وتصاویر بوکا دلالت ایدر. ایکنجیسی بعض جمل مختصره‌یه دلالت ایده‌جك اشارتلردر. شو نوع رؤسای کهنه‌یه مخصوص بر قلم ایدی. خط مذکور عصرمزه کلنجه‌یه دکین بین الخلق مجهول ایکن میلادك (۱۸۲۲) سنه‌سنده فرانسه‌لی معلم مشهور شبلیون کشف وحل ایلدی.

عوائد مخصوصه ـ اهالئ مرقومه‌نك کندولره مخصوص بر طاقم احکام غریبه و عوائد عجیبه‌لری دخی وارایدی. برکسه دیکرندن اقچه استقراض ایتسه باباسنك قبرینی داینه ترهین ایتمسی لازم کلور و بورجنی ویرنجه‌یه قدر موتانك قبری داینك ید ضبطنده بولنور ایدی. مدیون بورجنی ویرمکسزین وفات ایلدیکی حالده کندوسنك

واولادى دخى ايفا ايتمز ايسه كذلك انلرك جنازه‌لرى تابوتى مدفون اولان موتانك قبرستاننده دفن وتقبيردن ممنوع اولور ايدى .

اهالىٔ مرقومه اجانبه اولقدر بغض ايله مألوف ايديلركه هيچ براجنبى ايله برمحلده اوطورمز وبرابرجه طعام يمزلر ايدى .

ايچلرنده اشرافدن بريسى فوت اولسه نسوان ورجالدن بالجمله اقاربى يوزلرينه چامورلر سوروب كوكسلرينه اوره اوره شهرك زقاقلرنده نوحه‌لر ايتدكدن وميتك جسدينى تابوتجى‌يه كوتوروب تحنيط ايتديردكدن صكره كرسىٔ قضاة اوكنه بالاحضار تذكيه‌اولنور ايدى . ميت اعتقادلرينه موافق صلاح وتقوى اصحابندن اولديغى قضاة حضورنده تحقق ايدر ايسه معززاً دفننه حكم ايديلور ومذموميتى ثابت اولور ايسه لياقتك خلافنده بر صورتله دفن ايتديريلور ايدى . شو قاعده اشرافه بيله شامل اولوب حتى پك چوق مصرفله حياتنده قبرينى ياپديرمش ايكن مماتنده تذكيه‌جه حسن حالنه حكم اولنميان بعض فراعنه حقنده دخى شو معامله اجرا واومقوله‌لر جنازه الايلرندن محروم طوتلمشلردر .

صناعت تحنيط ـ جنازه وجه‌اتى اوزره موميا

ایدیلور ایدی . دماغنی برون دلیکلرندن وامعاسنی بوش بوکرنده دلدکلری دلیکدن چیقاروب خرما شرابیله ییقارلر وباشنه وامعانك ایچنه ریحان و دارچین وکوزل قوقولی شیلر طولدیروب عطریات ایله تدهین ایتدکدنصکره اوتوز کون شوحال اوزره ترك ایدرلرایدی . بعده قرق کون ناترون صویی ایچنده براغیلور . و ریحان صوینه باتررلمش صارغیلر ایله صاروب شو صارغیلری طیش طرفندن صمغ صویی ایله سراپا صولارلر واغاجدن، یاخود طاشدن معمول تابوت ایچنه قویدقدن صکره صاحبنه ویررلر ایدی . صاحبی شو تابوتی یاخانه سنده ابقا یاخود قبره دفن ایدر ایدی . اولوقتلر بو وجهله مومیا ایدلمش پك چوق امواتك اجسادی شمدی یه دکین طوره یور .

مذهب — اسکی مصریلرك دیانتلری بتلره، حیوانلره یلدزلره، طاپمقدن عبارت . و معبودلرینك الك بیوکی بوزاغی ایدی . شو بوزاغی عندلرنده (ابیس) دیو موسوم ایدی . معبود اتخاذ ایده جکلری بوزاغی تویلری سیاه، الننده مثلثة الزوایا بربیاض، ارقه سنده نسره و ضلعنده هلاله ولسانی التنده خنفسایه بکزر بر صورت بولنمق، قویروغنك تویلری ایکی درلو اولمق اوزره مشروط اولدیغندن تدارکنده بیوك مشکلاته تصادف ایدرلر

ایدی . کهنه بونی معبود اتخاذ ایتمش اولدقلری اوزیریس (شمس) دن و حیوانات سائره‌یی اوزیس (قمر) وهرمس (عطارد) کبی نجومدن رمز اولمق اعتقاد ایدوب حیوانات مرقومه‌نك خدمتنه اشخاص مخصوصه تعیین ایتمشلر ایدی . هرکیم شو حیوانلردن بریسنی اولدررایسه قتل ایله مجازات اولنور ایدی .

معبود اتخاذ ایلدکلری ابیس و کدی، یلان، چایلاق وسائر حیوانلر اولدکده تشریفات و تعظیمات مکمله ایله مقابر مخصوصه‌یه دفن ایدیلور ایدی .

اهالیٔ مرقومه‌نك امور مذهبیه‌دن بشقه اعمال و عادات و اخلاق متخذه‌لرینك جمله‌سی ممدوح و مقبول اولوب یالکز دیانتلرینه متعلق حاللری کفریاتك انواعنی حاوی ایدی .

- ٦ -

مصرده بطالمه دولتی

قبل الهجره

(٩٤٥ - ٦٥١)

اسکندر یونانینك وفاتندن صکره ملکینك مقاسمه‌یه وضع ایدلدیکی صره‌ده مصر، قبرس، فنیکه، فلسطین

و افریقا قطعه سنك طرابلس غربه قدر ممتد اولان لیبیا ممالکی اسکندرك امراسندن برنجی بطلیموس سوتیر بن لاغوسه حصه دوشمشیدی. سوتیر قبل الهجره (٩٤٥) سنه‌سنده مصرده بطالمه دولتنی تأسیس ایلدی. سوتیر اسکندرك باباسی فیلیبك بعض جواریسندن متولد اوغلی اولدیغی مرویدر.

حکمدار مشارالیه حاذق، محب علوم، عدالتله موصوف ایدی. اسکندریه‌یی دارالملك اتخاذ ایدرك اوراده مشهور کتبخانه‌یی انشا و بر بیوك مدرسه دخی بنا ایتدی. بر طاقم مدینه‌لر اعمار وجدوللر کشادیله تجارت وزراعتك توسیع واصلاحنه‌ده موفق اولمشدر. زماننده اسکندریه غنا و معارفجه خیلی ترقی ایتدی. لکن مصرلیلر مذهب وعوائدجه یونانیلرله قابل اختلاط اولمدقلرندن سوتیر واخلافی اهالیٔ اصلیه‌یه هیچ بر وقت کندولرینی سودره‌مدیلر.

سوتیرك افکاری اعمار مملکت و نشر عدالت اولدیغندن محاربه ایله قان دوکمکه میل ایتمیور ایدی. اسکندرك قوماندانلرندن مقاسمهٔ ملك اثناسنده اسیای صغرایی تملك ایتمش اولان انتیغونوسك سرعت تقدمی وقبریس وفنیکه اهالیلرینك دائرهٔ اطاعتدن چیقمغه میل

کوسترملری محاربه‌یه قیامنی موجب اولمغله حرکات عسکریه‌یه تشبث ایدرك صور و صیدایی استیلا ایلدی ۰ میونتاده سرعسکرلرندن قیلاس بیوك بر هزیمته دوچار اولدیغندن بر مدت اختیار سکونتله کندوسنی طوپلادقدن صکره (۹۳۳) سنه‌سنده بتکرار محاربه‌لره باشلامشدر ۰

خیلی وقت اوغراشدی ایسه‌ده قبریس جزیره‌سنده‌ده بر انهزامه تصادف ایدوب شو هزیمتدن صکره انتیغونوسك اوغلی دیمتریوس ممالکنك بعضیسنه صوقلمش اولدیغی حالده بالاقدام دفع و تنکیلنه موفق اولمش و مخلص معناسنه اولان سوتیر لقبنی شو موفقیت اوزرینه آلمشدر ۰

حکمدار مشارالیه شام ممالکنه‌ده سوق جنود ایلدیکندن عساکر مرقومه قوماندانی او حوالی‌یی فتح ایله طائفهٔ یهوددن یوز بیك قدر نفوس اسیر و بیت‌المقدسده‌کی اوانئ ذهبیه‌یی اخذ ایدوب اسکندریه‌یه کوندردی ۰

فتوحاتنی بالاکمال ممالکنك تنظیمات و عاصمه‌سنك تزیین و اصلاحاتنه اقدام و بعض هیاکل و ابنیهٔ فاخره انشاسیله کندوسندن صکره ورثه‌سی بیننده اختلاف ظهور ایتمامك ایچون موتندن ایکی سنه مقدم سریر حکومتدن اینوب ایکنجی اوغلی بطلمیوس فیلودلفوسی

اجلاس ایلدی (٩٠٥) . منارهٔ اسکندریه سوتیرك آثارندندر .

فیلو دلفوس قرنداشنه محبت ایدیجی معناسنه‌در . حالبوکه قرنداشنه باغض ایدی . تهکماً اویله تلقیب اولنمشدر .

فیلو دلفوس دائرهٔ علوم و فنونك توسیعنه و هر درلو صنایعك تزییدینه مائل اولمغله باباسنك یاپدیغی اسکندریه کتبخانه‌سنه پك چوق کتاب وضع ایتدیرمشدر . باباسنك زماننده تحت اسارته آلنمش اولان یهودیلری اطلاق وبیت المقدسدن کتورلمش اولان اوانئ ذهبیه‌یی اعاده ایلدی . زماننده لغت یونانیه اقاصئ ممالکه قدر انتشار ایتدیکندن تورات عبرانیه‌نك لسان یونانی‌یه ترجمه‌سنی امر ایتمکله یتمش نفر علما اجتماع وکمال دقتله ترجمه ایلدیلر . بونك ایچون تورات یونانیه‌یه (ترجمهٔ سبعینیه) دنیلدی . مصرلی کاهن مانیتو فیلودلفوسك امریله هیکللرده محفوظ دفاتر رسمیه و اوراق قدیمه‌دن مصر تاریخنی جمع وتألیف ایتمشدر .

فیلو دلفوس باباسندن تورث ایتدیکی ممالك ایله بالاکتفا حروب و فتوحاته طمع ایتمامش و تزیید منافع و معارف ایله طرق بحریه‌نك وحبش وسودان بلادیله

منبع نیلك اكتشـافنی بالالتزام مدت حکومتنی اکمال ایتمشـدر . وفاتنـده اوغلی بطلمیوس اورکتیس جالس مسند حکومت اولدی (٨٦٩) .

اورکتیس کریم معناسنه‌در . حسن اداره و عدالتجه باباسنك و دده‌سنك مسلکنده کیتمش و حروب کثیره ایله دست مظفریت و فتوحاتنی جزیرهٔ مابین النهرین، عراق، خوزستان و اذربیجانه‌قدر اوزاتمشدر . ممالك مذکوره‌نك استیلاسنی قوهٔ قریبه‌یه کتورمش ایکن اجل مساعد اولمدیغندن مقصدینی قوه‌دن فعله ایصـال ایتمکسزین وفات ویرینه اوغلی بطلمیوس فیلو پاتر جلوس ایتدی (٨٤٤) .

فیلو پاتر باباسنه محب دیمکدر . شو ذات اخلاق ذمیمه ایله موصوف واراقهٔ دما ایله مألوف ایدی . بعض اقرباسنی بیله اعدام ایتمش ویهودیلره ایتدیکی مظـالم قالمامشدر . بر وقت غفلته اسیر و سوء سیرتندن خلق دلکیر اولمغله دولت سلفکیه او غفلتدن استفاده ایدرك بعض ممالکنی استیلایه قیام ایلدی . بناءً علیه غفلتدن آییلوب حرباً خصمانسنه غلبه ایتدکدنصکره ینه فضایح افعال ارتکاب ایتدیکندن ارتق کیمسه‌ده تحمله طاقت قالمدیغی جهتله اهالی طرفندن حقنده بیوك بیوك حقارتلر

کوسترلش وعاقبت مسموماً ترك حیات ایتمشدر (٨٢٧)٠

وفاتندن صکره اوغلی بطلمیوس ایپفانس اسکندریه‌ده سریر حکومته اوطوردی٠ ایپفانسك وزارت خدمتنده بولنان اغاثوقل ادارهٔ اموره قیام وظلمی التزام ایلدیکندن اهالی بالاتفاق اغاثوقلی دفع ایله یرینه هیپومنیوس نامنده بریسنی اقامه ایلدیلر٠ وهیپومنیوسك دخی امر منصبه لیاقتی کوریله‌مدیکندن انیده دفع ایدرك اریستومنیوسی یرینه نصب ایتدیلر٠ بطلمیوس ایپفانسك حداثت سنی و ادارهٔ اموره مستخدم اولانلرك عدم اقتدارلریله امور انضباطیه‌نك دوچار اختلال اولمسی سلفکیه حکمداری بیوك انتیوخسك سوریه وفنیکه‌نك ضبطنه قیامنی موجب اولمشدر٠ میانهٔ طرفینده محاربه‌لر جریانیله شام وفلسطین ولایتلری انتیوخسك ید ضبطنه کچدی، و اچیلان غوائلدن ناشی ایپفانس هیچ بروقت موفق اوله‌میوب ضایعات عظیمه‌دن صکره اعوانك تسمیمیله اعدام وملك الندن استخلاص ایدیله‌رك فیلوماترا جانس تخت حکومت اولدی (٨٠٣)٠

فیلوماترا اناسنه محب دیمکدر٠ جلوسنده بش یاشنده ایدی٠ ادارهٔ اموری درعهده‌ایدن اناسی قلئوپاترا همت واقتداریله ملکی حسن اداره ایلدی ایسه‌ده وفاتنده

وزراء دولتنك طمع وارتكابيله فيلوماترانك عجزی سوریه حكمدارينك حركات خصمانه سنی جلبه سبب اوله رق بالوز نام محلده بالمحاربه حكمدار مشار اليه غلبه ايتكله منفيس شهرينى استيلا ايله بطلميوس فيلوماترايى دخى اسير ايلدى . فيلوماترا درت سنه قدر اسارتده قالدقدنصكره اطلاق وملكنه اعاده اولندى ايسه ده غيابنده عنان حكومتى يد استبدادينه المش اولان قرنداشى اوركتيس اطلاقندن صكره دخى حكومته اشتراكدن ال چكمامشدر . سوريه حكمدارى ينه حركات خصمانه يه باشلايوب عسكرله اسكندريه يه كتدكده روما سفيرى بوپيلوس مقصدينه ممانعت كوستردى . بوندن صكره فيلوماترا ايله قرنداشى اراسنه نزاع دوشه رك روماليلرك توسطيله قرنداشى قيروان حكومتنه دفع ايديلوب فيلوماترارقيبدن قورتلدى ايسه ده براز صكره عاصى نهرى اوزرنده بر محاربه ده مجروحاً وفات ايلدى (٧٦٧) .

فيلوماترانك وفاتنده اوغلى يرينه قائم اوله جق ايكن قرنداشى اوركتيس اسكندريه يه كلوب مملكت مصرى اغتصاب ايله برادرينك زوجه سى قليئوپاترايى كندوسيله تزوجه اجبار وبرادرينك جلوس ايدن صغير اوغلنه شريك حكومت اولمسنه اصرار ايتدى . بو مقصدينه

جواب رد الدیغی جهتله صغیر مزبوری اعـدام و درلو درلو فضایح ارتکاب ایلدیکندن اهالینك انواع حقارت وخصومتنه تصـادفله اسکندریه‌یی ترك ایتمسی تکلیف اولندی ؛ مصره کیـده‌رك اوراده اقامت و (٧٣٩) تاریخنـده وفات ایدوب اوغلی بطلیوس ایکنجی سوتیر یرینه جلوس ایلدی .

بونك زماننده اسکندریه‌ده جریان ایدن مظالمك کوستر-دیکی تأثیرات وخیمه کندی زماننه منحصر قالمیوب اخلافنه‌ده انتقال ایتمشدر . بعد الجلوس ادارهٔ مملکت اون سـنه مـدت اناسی قلیئوپاترانك زیر اداره‌سـنده بولنـدی . بر وقت صکره سلفکیه حکمداری انتیوخس ایله ارالرنده باب منازعه اچیلوب درلو درلو فنالقلر تحدث ایتمکله بالاخره (٧٠٣) سنه‌سنده برنجی الکساندر جلوس ایتمش ایسه‌ده از بر مدت حکومت ایتدکدن صکره یرینه جلوس ایدن ایکنجی الکساندر مطرود و حکومتنك اون طقوزنجی کونی مقتول اولدی (٧٠٢) .

بطالمه سلاله‌سی ایکنجی الکسـاندرك مقتولیتی ایله منقرض اولمش و بطلیوس سوتیرك ولـد غیر مشروعی اولان اولتیس جلوس ایتمشـدر . اولتیسـك ولد غیر

مشروع اولدیغی ایچون رومالولر بر طرفدن وسلفکیلر دیکر طرفدن مصرك استیلاسنه کوز دیکدی . اهالی ایسه اولتیسه اوچنجی سوتیر لقبنی ویروب سوتیر خیلی وقتلر مصری تجاوز اجانبدن محافظه ایتمش اولدیغی حالده متصف اولدیغی دنائت خلق تنفیر ایتدیکندن اهالی کندوسنی خلع وطرد ایتمکله اوچ سنه منفاده قالدقدن صکره سوریه حکمدارینك تجهیز ایتدیکی عسکری بالاستصحاب بتکرار اسکندریه یه داخل اولشدر . اوچ سنه صکره وفات ایدرك اوغلی بطلیوس دنیوسیوس جلوس ایلدی . (٦٧٤) . دنیوسیوس جلوسنده اون اوچ یاشنده ایدی .

حداثت سنی جهتیله وصیلری ادارهٔ حکومت ایتمش وهمشیرەسی قلیئوپاترا بطلیوسی تزوج ایله زمام سلطنتی کندی النه الق استمش اولدیغندن دنیوسیوسك وصیلری مخالفتیله قلیئوپاترایی طرد ایلدیلر . مزبوره قیصر اوغستوسه التجا ایلدی . لکن اوغستوسك زماننده قلیئوپاترا نائل مقصد اولەمدی . مزبوره حسن وجمالده بالاتر اولمقدن ناشی افخر ثیابنی التباس وروما سر عسکرلرندن انطونین ایله استیناس ایلدکده جاذبهٔ حسن وآنی انطونینی اعجاب ایتمکله انطونین مزبورەدن آیرلمغه تحمل

ایده‌میوب بالآخره وظایف مأموره‌سنی ترك ایله برابرجه اسکندریه‌یه کیدرك اوراده قلئوپاترا ایله تزوج ایلدی. بناءً علیه دیکر زوجه‌سی اوقتاویه‌نك برادری و روما سرعسکری اوقتاوه ایله ارالرنده خصومت تحدث ایتمشدر.

بطلیوس دنیوسیوس (٦٦٠) تاریخنده وفات ایدرك حکومت مصریه قلئوپاترایه انتقال ایتمش واوقتاوه عساکر کثیره ایله مصره عزیمت واوزون اوزادی محاربه‌لرله مصری ضبط ایتمش اولدیغندن بو صره‌ده انطونین نفسنی خنجرله اعدام ایلدی. قلئوپاترا ایسه اوقتاوه‌یی دام عشقنه دوشورمك ایچون هر درلو جهدینی صرف ایتمش اولدیغی حالده مقصدینی تحصیل ایده‌مدیکندن خفیاً بر وعا ایچنده جلب ایتدرمش اولدیغی بر انکرك یلاننی ممه‌لری اوزرینه وضع ایدرك یلانك لسعیله وفات ایتمشدر (٦٥١).

بطالمه حکومتنك مدتی (٢٩٤) سنه اولوب بوندن صکره مصری روما‌لولر استیلا ایلدیلر.

- ٧ -

اثیوبیا واثیوبیلر

(اثیوبیلر) سیاهلردر. اثیوبیا قطعه‌سی ازمنهٔ قدیمه‌ده مصرك جنوب جهتنده‌کی قطارك عمومنه اطلاق

اولنورایدی . صکره نیل اعلا وادیسنده‌کی شلاله‌لردن دلفادویه قدر ممتد اولان نوبه، حبش، کردوفان، دارفور، عادل، مقدشو، ملنده‌یه و اول وادیده‌کی بلاد سائره‌یه اطلاق اولندی .

اثیوبیا لفظی اثیوبیکوسدندر یانمش یوز دیمکدر . تسمیهٔ وصفیه قبیلندندر که قطرك حرارتی و بشره‌لرینك سیاهلغی ایچون بلاد مذکوره‌ده‌کی اجناس اهالی‌یه اثیوبی لفظی اسم عمومی اولمشدر .

اسکی جغرافیلر شو بلادی اثیوبیای شرقی واثیوبیای غربی نامیله ایکی‌یه تقسیم ایلدیلر . بو تسمیه نیلك ساحل یمیننده‌کی اثیوبیلری تمییز ایچوندر . قطعهٔ مذکوره‌ده نیل ایله بلاد حبشه‌ده واقع اتباراه نهیره‌سی میاننده ساکن اثیوبیلرك اصل مدینه‌لری مروه‌در . بونلردن بلامی قبیله‌سی مروه‌نك شرقنده و نوبیلر غربنده، سمیریتیلر جنوبنده‌کی بلاد حبشه‌ده ساکندرلر . سمیریتیلرك بلادی اراسنده سمبوبیتس واکسوم مدینه‌لری واقعدر .

بونلردن صکره الیفونطوجه (فیل اکل ایدنلر)، ستروثیوفاجه (دوه‌قوشی اکل ایدنلر) اوفیوفاجه (یلان اکل ایدنلر) قبائلی داخل بلادده ساکن اولمشلردر . بونلر افریقانك اقوام وحشیه‌سی اولدقلرندن اخبار تاریخیه‌لری کلیاً مجهولدر .

اثیوپیلردن تروغلادیت قبیله‌سی حدود مصرك ساحلی اوزرنده باب‌المندب بوغازینه قدر وطن اتخاذ ایتمشلردر . بونلرك اسکه‌لرندن بریسی اودلیسدر .

اخثیوفاجه (بالق اکل ایدنلر) جنوب طرفنده‌درلر . قبائل مذکوره‌نك بعضیسیده کریوفاجه (لحم اکل ایدنلر) خیلونوفاجه (قبلومبغه اکل ایدنلر) در . ماقروبی قبیله‌سی دخی اثیوپیلردندرکه یوز یکرمیدن یوزاللی‌سنه‌یه قدر معمر اولورلر .

اثیوپیلرك یرلری توراتده ارض کوش دیو مذکور اولدیغنه نظراً کوش بن حام سلاله‌سندن اولدقلری ملحوظدر .

مصریلرك ابنیه‌لرندن نیلك شلاله جهتنده واقع قنه وسمنه قلعه‌لرندن اکلاشیلیورکه هجرتدن اوچبیك سنه‌دن زیاده مقدم شوقلعه‌لری اثیوپیلر بنا ایلدیلر . مصر فرعونلرندن اوسیرتازن اثیوپیلری دائرهٔ اطاعته ادخال ایلمش اولدقلری کشفیات جدیده حکمنجه اثار عتیقه‌دن استدلال اولنه‌یور . بونلرله جریان ایدن محاربه‌لرك تاریخی فرعون مرقومك سرعسکرلرندن امینی نامنده بریسنك قبری اوزرنده یازیلودر .

هجرتدن یکرمی اوچ عصر مقدم مصریلرله اثیوپیلر

ارالرنده خیلی محاربه‌لر وقوعبولدی • فرعون برنجی توتموزیس وبرنجی امینوفیس محاربه‌لرجه اثیوبیلره غلبه ایلدکاری نیل اطرافنده واقع تومبوس جزیره‌سنده بولنان اثار عتیقه یازولرندن اکلاشلمشدر • بناءً علیه فرعونلر اثیوبیلری دائرهٔ اطاعتلرنده طوته‌بیلدیلر ایسه‌ده قبل الهجره یکرمی‌ایکنجی عصرده عصیان ایلدیلر •

فرعون رامسسك زماننده اچیقدن اچیغه عصیانلرینی اعلان ایدرك مصر ملحقاتندن سائر قبائل زنجیه دخی بونلرله اشتراك ایتدیلر • لکن مصریلر اوزون اوزون محاربه‌لرله غلبه ایتدکارندن قبائل مذکوره برمدت دائرهٔ مذلت وحقارت التنده یشامش ومصریلر بونلری نهب وغارتله اللرینه چکنلری کوله وجاریه دیو استخدام ایتمشلردر • صکره کسب استقلال ایلدیلر •

کیانیان دولتنك مصره قدر ممتد اولان استیلاسی صره‌سنده‌اثیوبیلر استقلاللرینی محافظه ایدرك فرس دولتنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمدیلر • اسکندرك زماننده دخی یونان حکومتنك بویندریغی التنه کیرمیوب مصرده تشکل ایدن بطالمه دولتی برمدت بونلری کندی حاللرینه براقشیدی • بطالمه زمانلرینه قدر اثیوبیاده کاهنلرك شوکتلری قوت اوزره ایدی •

هجرتدن (٨٦٩) سنه مقدم جلوس ایدن بطلمیوس اورکتیس اثیوبیانك قسم جنوبیسنی استیلا ایدرك تاریخ انتصاراتنی بیاض مرمر اوزرینه یازدرمش ایسه‌ده بطلمیوس مشار الیهك وفاتندن صکره اثیوبیلر ینه حال اصلیلرینه رجوع ایدی‌ویردیلر •

روملرك مصری استیلالرندن صکره قیصر اوغستوس اثیوبیلری دخی تسخیره قیام ایلدی • اوتاریخلرده اثیوبیا قطعه‌سی یرلودن قنداقه نام ملکه‌نك تحت حکمنده ایدی • قنداقه جمع عسکرله روماليلرك اوزرلرینه کتدی ایسه‌ده روما سرعسکری و مصر والیسی غالیوس مدافعه کوستردیکندن مظفریت قازانه‌میوب بالاخره روملره براز ویرکو اعطاسنی قبول ایتمشدر •

اثیوبیلر ازمنهٔ قدیمه‌ده صخور جبالده برطاقم هیکللر حفر و انشا وجبال برقالده هرملر بنا ایلدیلر • شوهرملر آثار مصریه‌دن فرقلیدرلر • نیلك اوست طرفلرنده‌کی آثارك هپسی اثیوبیلرکدر •

اثیوبیلر ازمنهٔ قدیمه‌ده ثروت وتمدنجه مشهور ایدیلر • کندولره مخصوص حکومتلری وحکمدارلری اولوب حکومت وراثت اوزره ابناء ملوکك بیوکارینه وملکك

زوجه‌سی بر حیات اولدیغی حالده قیدحیات شرطیله اکا انتقال ایدر ایدی ٠

اثیوبیلر ازمنهٔ قدیمه‌ده ابتدا دین یهود اوزره ایدیلر ٠ قنداقه زماننده تنصر ایلدیلر ٠

طائفهٔ مرقومه‌نك ازمنهٔ مذکوره‌ده هیروغلیفیه و دیموتغرافیه کتابتلرینی استعمال ایلدکلری و کتابتلری مصریلرك کتابتلرینه مشابه و لغتلری مختلف اولدیغی اثیوبیا اهرامی اوزرلرنده‌کی یازولردن اکلاشیلیور ٠ صکره‌لری یونانیلرك کتابتلرینی تحصیل ایتدیلر ٠ بعض هیکللرینك دیوارلرنده خطوط یونانیه کورلمشدر ٠

الیوم لغت اثیوبیه دینلان لسان حبشه مملکت متأخره‌سنده مستعمل ایدی ٠ شو لغت افریقاده‌کی اقوام سامیه عربلرینك استعمال ایلدکلری لغتك برفرعیدر ٠ بعض محللرنده تیغریه و امهریه نامریله برر لسان دخی استعمال اولنمشدر ٠ شو لغتلرده اثیوبیه لغتنه مشابهدر ٠

- ٨ -

حبشه و حبشه‌لیلر

حبشه بلادی افریقای شرقیه دائره‌سنده بر مملکت اولوب شاب دکزینك جنوب غربیسنده واقعدر ٠

حدودی تماميله مقرر دكلدر . بو اسم چوق كره حبشه بلاد اصليه‌سی دائره‌سنده قالميوب خارج دائره‌يه‌ده توسع ايتمشدر .

حبشه بلادی سابقلرده تيغری، مهره، شوا بلاديني شامل ايدی . يكی جغرافيلر شوايی اخراج ايده‌يورلر .

كيت ژونستون نام جغرافی حبشه بلادی عرض شماليك يدی درجه قرق دقيقه‌سندن اون التی درجه قرق دقيقه‌سنه و طول شرقينك اوتوز درت درجه يكرمی دقيقه‌سندن قرق اوچ درجه يكرمی دقيقه‌سنه قدر ممتد اولمسنه ذاهب اوله‌يور .

شمالده نوبه‌نك جانب غربيسی وسنار وجنوب ايله شرقده غالی، سومالی، عادل بلادی اولوب ارض سمحره حبشهٔ حقيقيه‌يی شاب دكزندن فصل ايدر . شو دائره‌نك معظم طولی تقريباً التيوز ميل مربعی‌يه وعرضی دخی بو مقداره قريبدر . عدد اهاليسی بش مليون راده‌لرنده‌در .

حبشه دائره‌سی مبدأندن وسطنه طوغری بر طاقم ارتفاعات مسطحه تشكيل ايدركه شو ارتفاعات شمالاً وجنوباً ممتددر . مواقع مختلفه‌سنده سلاسل جباله تصادف و اعلای سلسله‌دن برجهتی بحر احمره وديكر طرفی قاره‌يه طوغری كسب انحنا ايدر . دائرهٔ مذكوره‌نك

سطح بحردن یوکسک اولان محللرینك معدل ارتفاعی یدی بیکدن سکز بیك قدمه قدردر . اورالرده بعض انهار مجرالری واردر . شو انهارك بعضیلری سطح عمومیدن بیکلرله قدم امتدادنده درین یارقلر احداث واراضیٔ مجاورهیه جریان ایدرلر .

مستر قلیمنتس برکهام انکلیزلرك بعضیلرینه رفاقتله او حوالی یه کیدرك بردرجه یه قدر تحقیقات اجرا ایتمش اولدیغندن شو ذات اراضیٔ حبشه یی وجه آتی اوزره ترتیب ایلمشدر .

(۱) صولرك مارب نهرینه دوکلدکاری جهت .

(۲) صولرك نقازه واتبارا نهرلرینه دوکلدکاری جهت .

(۳) صولرك اباى نهرینه دوکلدکاری جهت .

اقسام مذکورهنك برنجیسی تیغر حوالیسنده در . حبشهنك قسم شمالیسی بونده داخل اولوب اراضینك دکزدن اوراده کی ارتفاعی (۹۰۰۰) قدمدر . شو قسمده واسع دره لر واردر . حوالیٔ مذکوره ده کی یوکسك محللرك اك مرتفعی صویره طاغیدر که ارتفاعی (۱۰۳۲۸) قدمدر . سینا نام موقع قربنده برده ارابی تیریکی نامیله برطاغ اولدیغندن بونك ارتفاعیده (۸۵۶۰) قدمدر .

ایکنجی قسم نقازه واتبارا نهرلرینک جریان ایلدیکی جهت مذکوره اولوب شوجهتلرك بعض محللرینك سطح بحردن ارتفاعی (۸۰۰۰) قدمدر . شامل اولدیغی اراضی ایسه زراعته قابل وپك کوزلدر . قسم مزبورك جهت شمالیهٔ غربیه‌سی ایسه برطاقم یوکسك تپه‌لری حاوی اولمغله داخل قسمده بولنان بلاد سمیانده واون اوچ درجه اون دقیقه عرضنده بولنان جبالك یوکسکی (۱۵۰۸۸) واون اوچ درجه اون ایکی دقیقه‌ده واقع بواهات جبالنك اعظم ارتفاعی (۱٤۳٦۲) قدمدر .

اوچنجی قسم نیل ازرقك اسقا ایتدیکی محللردرکه امهره‌نك اعظم قسمی بونده داخلدر . اختلافات مقاطعات ایله شوقسمك اعظم ارتفاعی (۱۱۰۰۰) ووابلا و ذالتنتا تپه‌لرینك اعظم ارتفاعی (۹۰۰۰) قدمدر . ناحیهٔ مرقومه‌ده جتا نامیله بربیوك نهر جاریدرکه شو نهرك مجراسنه تصادف ایدن دره‌نك عمقی (۳۵۰۰) قدمدر .

بلاد مرقومه‌ده بعض بحیره‌لر واردر . بونلردن اسنجی بحیره‌سنك طولی درت وعرضی اوچ میلدر . صویی طاتلیدر .

بلاد حبشه‌دن مجدلا نام محلده حرارت یاز موسمنده التمش بش بچق وقیش موسمنده بش درجه‌در .

بلاد مرقومه‌نك اهم حاصلاتی حنطه، شعیر، داری، پرنج، پموق، الچق اولان یرلرده بعضا قهوه، شکرقامشی، کتان، لوبیا، لیمون، پورتقال، انجیردر . تیغری بلادینك بعض محللرنده اوزوم بولنور .

حبشه اهالیسی اولا تیغری (اثیوبی) قبیله‌لریدر . ثانیا امهری قبائلیدرکه امهره وشوا طرفلرنده اقامت ایدرلر . ثالثا اغوس قبیله‌لریدر . بونلر داغ ولاستا ایله شوقسمك دیکر ولایتلرنده بولنورلر . اشبو قبیله‌لرك اصللری فنیکه‌لی اولدقلری ظن اولنه‌یور .

حبشه‌لیلر شهوتلری غالب وقان دوککه حریص اقوامدندرلر . پك چوق عادات خصوصیه‌لریده واردر . ایچلرنده بعض مرتبه معارف دخی بولنور چوغی کوچك شیخلرك اوامرینه تابعدرلر .

حبشه اهالیسنك ازمنهٔ قدیمه‌ده تقلیدات سیاسیه‌لری سبا نامنده برملکه‌نك قوانین سیاسیه‌سی ایدی . مشارالیها اکسوم مملکتنه حکم ایتمش و رجال دولتی مملکت مذکوره‌ده مقیم بولنمشیدی . حبشه‌نك مدنیتجه بعض مرتبه شهرتلری وقومیتجه بردرجه‌یه قدر غلبه‌لری مشهور ایدی .

هجرتدن مقدمکی اون بشنجی عصرده فراعنهٔ مصرك

یکرمی بشنجی عائله‌سی حبشه‌دن ظهور ایتمشدر . مصر مبحثنده کوستردیکی اوزره عائلهٔ مذکوره‌یی حبشه‌لیلردن سباقو تأسیس ایتدی . شو عائله مصرده قبل الهجره (١٣٣٥) سنه‌سنه قدر حکومت ایتدیلر .

اهالیٔ مرقومه ازمنهٔ قدیمه‌ده وثنی اولدقلری حالده هجرتدن (٢٢٢) سنه مقدم اسکندریه پطریقی فرومنتیو - سك اول حوالی‌یه سوق واقامه ایلدیکی پاپاسلر واسطه - لریله اکثریسی دین نصرانیتی قبول ایلدیلر . حکومتلری بردرجه‌یه قدر ترقی ایدرك جلد سابقده تفصیل اولندیغی اوزره قرون اولی اواخرنده یمن مملکتنی دخی ضبط واستیلا ایلمشلر ایدی .

دین مبین اسلامك بدایت ظهورنده حبشه حکمداری بولنان نجاشینك حق عالیٔ حضرت رسالتپناهیده کوستردیکی حرمت ومشرکینك اذالرندن ناشی موقتاً حبشه‌یه هجرت ایدن اصحاب کرام حقلرنده التزام ایلدیکی رعایت کتاب ثانیده تفصیل اولنه جقدر انشاالله تعالی .

مملکت حبشه‌ده ساکن امم لغات وعاداتجه مختلفدرلر . اهل سیر امم مرقومه‌نك جمله‌سنی بیاض انسان قسمندن عد ایلدیلر . حالبوکه امم مرقومه‌نك رنکلری بغایت

اسمردر . جنسیتلری زنجی و سودانیلره بیاضلردن زیاده قریب وتویلری قویرجق، دوداقلری قالینجـه، بورونلری سودانیلردن زیاده یصی اولوب نظر دقت تمییز ایدرکه بونلر حقیقتده نه‌زنجی، نده بیاضلردن عد اولنه‌بیلورلر . بلکه شـوایکی بیننده برقوم مخصـوص صایلیرلر . امم مرقومه‌نك بوصورتلری سودان وشرق بلادی ارالرنده بولندقلرندن ناشیدر .

حبش حقیقی، برابره، تیبو، غاله قبیله‌لری حبش قبائل مشهوره‌سـندن معدود درلر . مجثمز حبش حقیقی طـائفه‌سی اوزرینه مبنی‌در . قبائل سـائره حقلرنده‌کی معلومات پك از در .

عائلهٔ سامیه‌دن حبشه بلادینه کیدرك اوراده قالمش و نسللری تکثر ایتمش اولان طاقلر فی‌الاصل امم سامیه‌دن ایکن حبشـه‌لیلرله اختلاط و تناکح ایلدکاری جهتـله فرعلرینك رنکارنده سـیاهلق حاصل اولمش ایسـه‌ده بو طاقلر لون وسیماجه حبش حقیقیدن ممتازدرلر .

دوقتور روبلك رأینـه کوره حبش حقیقی اقوامی ایکی اصل عظیمك فرعیدر . بو اصللرك الك بیوکی عربلره و دیکری سودانه قریبدر . برنجی اصل شکلجه یاقشقلی وهیئاتجه بدویلره مشابهدرلر . بو طاقلرك یوزلری یصی،

بورونلری اینجه، دائرهٔ وجهلری صحیح، اغزلری متناسب، دوداقلری قالینجه، کوزلری حدید النظر، دیشلری کوزل وانتظاملی، تویلری از قویرجق، بویلری متعدلدر. اقوام مذکوره حبشه‌نك جبال طرفلرنده وتزانا بحیره‌سنی محیط اولان اوو‌ه‌لرده ساکن اهالیدر.

فلیشه، اغده، وثنی طاقملری شو اهالیدن معدوددرلر. ایکنجی اصل برنجی اصله نسبتله امتیاز خصوصیتی حائز درلر. بو قسمك بورونلری برنجی قسمدن از اینجه وطولاً یصی، تویلری فلفلی وسرتدر. قسم ثانیٔ مذکور سواحل حبشه وحاسن ولایتیله حبشه‌نك جهت شمالیه‌سندن اقطار سائره‌ده متوطن اهالیدر.

بارونلری حبشی و زنجی طاقملری بیننده مقابله اجرا ایلدکده وجه‌اتی اوزره بولمشدر. زنجیلره نسبتله حبشیلرك کوزلری بیوك، منظرلری لطیف، کوزلرینك زاویهٔ داخلیه‌لری از مائل، یناقلریله یوزلرینك قوسلری زنجیلردن زیاده بارز، یناقلریله چکه زاویه‌لرندن مرکب اولان مثلث پك زیاده استقامتلی و دوداقلری قالیندر. فقط زنجیلر کبی مقلوب دکلدر. و دیشلری کوزل و از چقدر. رنکلری اواسط افریقاده‌کی زنجیلر کبی بغایت سیاه دکلدر.

مصر حواليسنده‌کی تمثاللرك باشلری و خصوصیله ابوالهوال صنمنك باشی حبشیلرك باشلری رسمنده‌در ٠

قدیم حبش اهالیسنك سلاحلری پیاده‌لرجه قلیج وقلقاندن وسواریلرینك سلاحلری قلیج وقارغیدن عبارت ایدی٠ شمدی پیاده‌لرنده تفنك دخی واردر٠ سواریلری اتلرینك دیزکینلرینی براغوب ایکی ال ایله محاربه وفخذلرینك مساعده‌سیله اتلری استدکلری کبی تحریك ایدرلر ٠ اون بش مترو محلدن اتدقلری قارغیلری کیمه دوقنور ایسه اکثریا حیاتدن محروم ایدر٠ هر اتلی ایله برقلیج دخی موجود اولدیغندن کندولره طوغری اتیلان قارغی‌یی قلیج استعمالیله دفع وقطع ایدرلر ٠ اتلیلقده اول قدر مهارتلری واردرکه سرعت شدیده اوزره ات سوررکن تصادف ایلدکلری انسانلرك باشلری اوزرندن اوته طرفه صچرادرلر٠ محاربه اثناسنده صف بسته برشکلده طوررلر ایکن بالایجاب اتلرینی کیرویه طوغری دخی یوریدرلر٠ اتدقلری تفنك قورشونلری نادراً خطا ایدر ٠

حبش حکمدارلرینك تواریخ عربیه‌ده عنوانلری نجاشیدر ٠

اوچنجی فصل

بلاد مغرب جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی بیانندهدر

بلاد مغرب جغرافیاسیله اقوامی. بلاد مغرب قرون اولی تاریخی. قرتاجنه. قرتاجنه ورم محاربهلری

- ٩ -

بلاد مغرب جغرافیاسیله اقوامی

بلاد مغرب شمالاً بحر محیط وبحر روم، شرقاً بلاد مصر، جنوباً صحرای کبیر، غرباً بحر محیط غربی ایله محدوددر. بلاد مذکوره برقه، فزان، تونس، طرابلس، مراکش ایله فاسدن عبارتدر. شرقدن غربه معظم طولی (٢٦٠٠) وعرضی بعض محللرده (٥٥٦) وبعض محللرده (١٤٠) میلدر. ازمنهٔ قدیمهده بوکا بلاد بربر دنیلور ایدی. یکرمی ملیون نفوسی حاویدر.

بلاد مغربی شرقدن غربه طوغری اطلس طاغلرینك سلسلهلری قطع وایکی‌یه تفریق ایدر. جهت شمالیهده‌کی

اراضی کثیر المیاه ومنبت یرلردر. جهت جنوبیه بلاد جرید دیو معروف اولوب واسع وموحش و پك صیجاق محللردر.

اطلس طاغلری مرتفع وفاس ایله مراکش اراوینی فاصلدر. اطرافنده پك چوق اورمان و خرما، زیتون نارنج، انجیر، توت، بلوط اغاجلری، اوزوم باغلری، شکر قامشی واردر. اراضیسنده وحوش، بیوك یلانلر، عقربلر کثرت اوزرهدر. اوراده کوزل اتلر وهجینلر بولنور.

مصردن جنوب محیطه و بلاد بربره طوغری ممتد اولان مواقع شمالیه قدماجه معلوم ایدی. اوبر جهتلر پکده معلوم دکل ایدی. اعصار قدیمهده یالکز بلاد مصره وجوارلرینه افریقا دینلور ایدی. اراضیٔ سائره قرتاجنه دولتنك تشکلندن صکره افریقا نامنی المغه باشلایوب کیده کیده شمدیکی افریقا قطعهسنه تعمیم ایلدی.

بلاد مغربك اهالیٔ اصلیهسی حقنده اقوال مورخین اختلاف اوزرهدر. کیمیسی افریقانك جهت شمالیهسنه کیدرك اوراده منازل ومساکن انشا ایلدکلرینه، کیمیسی یمن عربلرندن و برطاقیده بنی غساندن اولدقلرینه ذاهبدرلر. بعضیلریده بنی کنعاندن و عمالقهدن مخلوط اولدقلرینه واوطان اصلیهلرینه عسکرله هجوم ایدن ملوکك اوکلرندن

قاچوب دیار مصره کیتدکارنده ملوك مصر جوارلرینه نزوللرینی قبول ایتمدکارندن بلاد مغربك اورطه‌سنه طوغری انتشار ایله برطاقی سواحل بحرده، بعضیلریده جهات داخلیه‌ده توطن ایلدکارینه ذاهب اوله‌یورلر. بعض آثار قدیمه اوزرلرنده فنیکه لسانیله « بزلر مغتصب یشوع بن بونك اوکنده منهزم اولانلرز » عباره‌سی کورلمشدر. بنی اسرائیلك کنعانیلر یدلرنده‌کی محللری استیلا ایتدکاری وقت اهالیسنك اوحوالی‌یه طوغری هجرت ایتمش اولملری آثار مذکوره‌نك موجود اولدیغی حوالیده ساکن اولانلر بنی کنعان اولدقلرینی کوستره‌یور.

بلاد مغربده بولنان بربر شعوب وبطوننك اصللری برانس ومادغیس نامليله ایکی برادره منسوبدر. بونلردن قبائل لایحصی منشعب اولمشدر.

برانس شعوبی نسابین عندلرنده یدی جذمی جمع ایدر. اجذام مذکوره ازدواجه، مصموده، اوربه، عجیبه، کتامه، صنهاجه، اوریغه بطونیدر. سلیم بن سابق نام نسابه لمطه، هسکوره، کزوله بطنلرینیده علاوه ایلدی.

ابو محمد بن حزم دیرکه « صنهاجه ولمطه نام برادرلر یصکی نامنده بر اناتك اوغلاریدرلر. لکن بونلرك بابالری معروف دکلدر. مزبورة یصکی اوریغ نامنده بریسیله

تزوج ایتدکدنصکره اوریغدن هوار نامنده بر اوغلی دنیایه کلمشدر . صنهاجه ولمطه هوارك انا بر قرنداشلری اولدیغنه معلومات یوقدر » .

کابی دیرکه « کشامه وصنهاجه بربرقبائلندندکلدرلر . بونلر یمن عربلری شعوبندندرلر . یمن ملکی افریقش بن صیفی افریقا طرفلرینه غزایه کتدکده کشامه وصنهاجه قبیلهلری برابرجه کیدرك اوراره نزول ایلدیلر » . اشبو روایت صحیحدر .

اجذام مذکورهدن معدود ازدواجه نام بابادن مسطاطه ومصمودهدن غماره واوریغدن هواره، ملك مغد، قلدن، وهوارهدن ملیله، بنوکهلان، وملکدن صطط، ورفل، سیل، مسراته بطونی انشعاب ایلدی . بونلرك جملهسنه لهانه اطلاق اولنور . معذبن اوریغدن ماداس، زمور، کبا، مصرای وقلدندن ممصاته، بیانه، فل، ملیله بطونی تشعب ایتمشدر .

بنومادغیس شعوبی ـ که بونلره بتر دخی دینلور ـ درت جذمی جمع ایدر . اجذام مذکوره اداسه، نفوسه، ضریه، بنولو الاکبردن عبارتدر . نفزاوه بطونی لوالاکبرك ولواته لوالاصغرك اوغللریدر .

لواتهدن سرداته بطنی منشعب اولدی . نفزاوهدن

بطون کثیره انشعاب ایتمشدرکه لهاصه، غساسه، زهله، سومانه، ورسیف، مرینزه، زاتیه، ورکول، مرسینه، وردغروس، وردن قبائلنك جمله‌سی انلردندر. شو قبائله بنوتطوفت دینلور. تطوفت نفزاوه‌نك اوغلیدر.

قبائل بربردن نسبلری امم ماضیه‌یه راجع اولانلر حقلرنده نسابین مختلفدرلر. بعضیلری بونلر ابراهیم علیه السلام اولادندن نقشانه وبعضیلری یمن عربلرینه منسوب اولدقلرینی بیان ایلدیلر. مسعودی قبائل مذکوره‌نك غسان وسائر قبائل یمندن اولدقلرینی وسیل عرمدن صکره تفرق ایدرك بلاد مغربه کلدکلرینی سویلدی. اختلاف ایسه پك چوقدر.

یمن عربلرندن اولدقلری اکثریت اقواله مربوط اولان صنهاجه وکتامه‌دن ماعدا بلاد مغرب قبائلنك جمله‌سی کنعان بن حام بن نوح اولادندن اولدقلری کافهٔ روایاتدن صحیحدر.

- ١٠ -

بلاد مغربك قرون اولی تاریخی

بلاد مذکوره‌نك قرون اولی وقایعنی صحت وترتیب اوزره بیان ایده‌جك برتاریخ کتابی یوقدر.

بر درجه‌یه قدر معلوم اولان وقایع ملوك يمنك اوحوالی‌یه هجومیله غلبه‌لری واورالرده بعض مداین بنا ایتدرملریدر . ملوك يمن بلاد مغربه غزالر ایدرك تابعه‌دن افریقش بن صیفی وذوالمنار - مبحث مخصوصنده ذکری سبقت ایلدیکی وجهله - عسکرله اوحوالی‌یه عزیمت واقوامنه غلبه ایتمش وسبطله ، جلولا ، مرناق ، طاقه ، افریقیه ، زناته شهرلریله سائرمدینه‌لر ملوك يمنك استیلالری زمانلرنده تأسیس اولنمشدرکه بونلر فتوحات اسلامیه اوائلنده عندالمحاربه خراب اولمشدر .

اتیده بیان اولنه‌جغی وجهله الیوم تونس وازمنهٔ قدیمه‌ده ترشیش دیو معروف اولان مدینه‌نك جوارنده اثار عتیقه‌سی موجود قرتاجنه حقنده بعض معلومات تاریخیه وازدر .

بلاد مغربی رومالولر حرباً استیلا ایتدکدن صکره اهالینك برطاقی فرار وتحفظلرینه مدار اوله‌جق طاغلره التجا ایتمشلردر . طاغلره التجا ایدن قبائل نومیدیه دیو معرفدرلر . موریتانیا اطلاق اولنان مراکش وجزائر کبی بلاد حین استیلاده رومالولره اطاعتله دیانت مسیحیه‌یی قبول ایلدیلر . هجرتدن (٦٠٥) سنه مقدم برابردن تاقفراس نامیله برشخص قیام ایدرك اهالینك اطاعتنه مظهر اولمش

واهالی‌یی رومیلرك علیهلرینه قالدرمشیدی. بلاد بربرك رومیلر اللرندن قورتارلمسی ایچون یدی سنه محاربه ایتدیلر ایسه‌ده مقصدلرینه نائل اوله‌مدیلر.

هجرتدن (٢٩٥) سنه مقدم بلاد مغربده رومالولرك والیسی بولنان بونیفاس نشر لوای عصیان ودولت متبوعه‌سنك دائرهٔ اطاعتندن خروج ایدرك استقلال املنه دوشدیکندن ووندالیلر (اندلسلیلر)دن بالاستعانه جمع ایلدیکی سکسان بیك عسکرله مقصدینی ترویجه تشبث ایتدی ایسه‌ده مساعده مأمول ایلدیکی اقوامك چوغی کندوسنه خصومت کوستردیلر. بونیفاس افعالندن نادم اولوب علیهنه عداوت کوسترن ووندالیلرله ارالرنده خیلی محاربه‌لر وقوعبولدی. بالاخره باشنده‌کی عسکر مغلوب ومنهزم اولدیغندن دائرهٔ اداره‌سنده‌کی محللری ووندالیلر استیلا ایدی ویردیلر. امپراطور ژوستینینك زماننه قدر بلاد مذکوره ووندالیلرك یدلرنده قالمش اولدیغی حالده قبل الهجره (١٨٧) سنه‌سنده امپراطور مشار الیه بیساریوس نام قوماندان رفاقتیله عساکر کثیره سوق ایدرك بلاد مذکوره‌یی ضبط ایتمشدر.

بلاد مغرب رومیلرك استیلالرندن ظهور اسلامه قدر رومیلرك یدلرنده و قبائل و شعوبی روم حکومتنه

ویرکو ویرمك اوزره کندو شیوخ ورؤساارینك ایادیٔ ادارەلرنده ایدی • امپراطور هرقلك زماننه دکین برقه وطرابلس واندلس وسائر بلاد مغرب امرا ورؤساسی روم امپراطورلغنه ویرکو ویروب هرقل زماننده افرنجلر بلاد مذکورەیه تجاوزله بعض محللری استیلا ایلدیلر • افریقا اهالیسی اولوقتلره قدر روم قیصرینی ملل نصرانیەنك کافەسنه حکمدار بیلوب روملردن بشقه ملل مسیحیه اولدیغنده بیلمزلر ایدی • افرنجلرك اوراره هجوملرنده بلاد مغرب روملر طرفلرندن منصوب جرجیر نامنده بریسنك تحت ادارهٔ عمومیەسنده ایدیلر • جرجیر افرنجلرله محاربه ایدرکن مقتول اولمشدر •

برابرەنك برقسمیده دین یهودی اوزره ایدیلر • بو دیانتی بنی اسرائیلدن المشلر ایدی • دور اسلامده افریقاجه دین مبین اسلامك انتشاری صرەسنده بربرلرك اقسام معروفەسی دخی شرف اسلامیتله مشرف اولدیلر • بلاد مغربجه وقوعبولان فتوحات اسلامیه کتاب ثانیده تفصیل اولنەجقدر ان شاالله تعالی •

- ۱۱ -

قرتاجنه وقرتاجنه‌لیلر

ازمنهٔ قدیمه‌ده قرتاجنـه دینلان شهر شمدی تونس دینلان مدینه‌نك ایکی میل بعدنده ونامنـه منسوب اولان خلیجك قربنده ایدی .

اعصار قدیمه‌ده کلین کبی پارلاق ، ابنیه‌سی کوزل ، منظره‌سی فرحفزا ایدی .

فنیکه‌لولردن صور حکمداری بیغمالیون قزقرنداشی دیدونك زوجی رئیس الکهنه اسرباسی مالنه طمعاً اعدام ایلـدکده دیدون مقتول مرقوملك اموال واشـیاسنی طوپلایوب اعیان بیت ومتعلقاتیـله برابر افریقـاده واقع سیسلیا دینلان موضع قارشوسنده‌کی محله فرار ایتمشیدی . اوراده اراضیٔ واسعه صاتون الدقدن صکره اراضیٔ مذکوره‌ده‌اهالینك‌وکندی‌یانده‌کی فنیکه‌لولرك‌معاونتلریله قرتاجنه شهرینی بنا ایلدی . (قرتاجنـه) لفظی جدید معناسـنه اولدیغندن یکی شهر دیمکدر . شهر مذکورك بناسی قبل الهجره (۱٤٦۸) سنه‌سنده‌درکه یهودا ملکی یهواشلك زماننه مصادفدر .

او حوالی ملوکندن جارباس قرتاجنه‌یی بعدالاستیلا

دیدون ایله تزوج اتمك استدی . دیدون ایسه قوجه یه وارمق عزمنده اولمدیغندن جارباس جبراً مقصدینی اجرایه قیام ایلدیکنی کوردکده نفسنی احراق ایله هلاك ایتمشدر . قرتاجنه مملکتنك بدایت عمرانی وجه مذکور اوزره‌در .

شهر مزبور ابتدا بر تجارت مدینه‌سی ایدی . فنیکه‌لولردن معدود وطبیعتلرنده‌کی تجارت استعدادی بابا ودده‌لرندن موروث اولانلرك سعی و اقداملریله ثروتلری پك زیاده وسعت ومملکتلری عظمت کسب ایدرك دائرهٔ حکومتلری اعصار قدیمه‌ده ممالك سائره‌دن زیاده اتساع ایله مشهور اولدی . وایچلرنده بر بیوك دولت دخی تشکل ایتدی . حکومتلری اول امرده حکمدارلق صورتیله مؤسس ایدی . صکره ایکی ذاتك ریاستنه تابع واوجیوز اعضادن مرکب اولمق اوزره بر مجلس عالی تشکیل ایله تأسیس جمهوریت ایلدیلر .

قرتاجنه‌نك شعوبی مختلف الاجناس ایدی . فقط هپسنك اصلی فنیکه حوالیسندندر . حتی دیانتلری بیله فنیکه‌لولرکبی اولوب لسانلرینه عبرانی لغتلری قارشمش ایدی . طمع و حب مکاسب ایله موصوف ایدیلر . لکن بونلر غوائلدن احترازاً حاللرینی هر وقت امم مجاوره‌دن مکتوم

طوتدقلرندن اخبار تاریخیه‌لری پکده شایع و معلوم اوله‌مامشدر .

بعض اثار منقوشه وسائره‌دن اکلاشیلان حاللری تجارتلرینك صور اهالیسی تجارتنه مشابه اولمسی وکشف ایتدکلری معادنك کثرتندن واخذ و عطالرینك انتظام و ازدیادندن ناشی ثروت و تجارتلرینك اسکندریه‌یه بیله تفوق ایتمسی وسطوتلرینك تونس، طرابلس غرب، وسائر بوکبی افریقای شمالیه‌نك چوغنه یایله‌رق بالیار جزیره‌سیله اسپانیا، ساردنیا، قورسیقه، مالطه طرفلرنده خیلی یرلری فتح و استیلا ایتمش اولملریدرکه سیسلیایه غلبه ایتدکلری زمانه قدر سطوت وتجاوزلری ممتد اولمش وجزیرهٔ مذکوره‌یی استیلالری روملرله ارالرنده محاربات هائله‌نك حدوثنه سببیت ویرمشدر .

- ١٣ -

قرتاجنه و روملر محاربه‌لری

قبل الهجره

(٨٨٦ - ٧٦٧)

ایتالیانك جهت جنوبیه سنده ساکن بر طائفه روماللوه التجا وسیسلیاده واقع سرقوسا حکمداری هیر وعلیهنده استعانه ایلدکلرندن روملر اولطرفلره بر بیوك اردو سوق

ایدرك سرقوسا و قرتاجنه اهالیلری برلکده روملره غلبه ایلدیلر . لکن قرتاجنه لولرك محاربه ده کوستردکلری اقتدار و بسالت سرقوسا حکمدارینی و همه دوشوردیکندن حکمدار مشارالیه قرتاجنه علیهنده روملرله بر معاهده قبول ایتمکله شو معاهده محاربات هائله نك حدوثنه سبب اولدی .

او تاریخلرده روملرك حرب ایده جك قوهٔ بحریه لری یوغیدی . قرتاجنه لولرك ایسه مکمل قوهٔ بحریه لری وار ایکن رومالولر یوز قدر سفاین حربیه انشاسیله حرباً غلبه و قرتاجنه لولرك اللی عدد کمیلرینی ضبط ایتدیلر . رومالولر شو مظفریتی مبدأ موفقیت اتخاذ و قوتلرینی اوچیوز کمی یه ابلاغ ایدرك بتکرار قرتاجنه لولره محاربه ایتمکله التمش کمیلرینی دها اخذ ایله برابر قورسیقه و ساردنیا جزیره لرینده استیلا ایلدیلر .

بوندن صکره افریقا ناحیه لرنده ایلرو یوریمکه باشلایوب ریغولوس نام قوماندان رفاقتیله بر بیوك اردو قرتاجنه یه نزول و شهری محاصره ایلدی . رومالولر شو حرکتلرنده قرتاجنه یی استیلا ایده جك درجه ده تقرب ایتمشیکن اسپارته اهالیسنك قرتاجنه لولره وقوع بولان امداد و معاونتلری اوزرینه رومالولر منهزم اولوب

مقصدلرینه نائل اوله‌مدیلر . شو محاربه‌ده ریغولوس قرتاجنه‌لولرك اللرنده اسیر اولمشیدی . روما دولتیله ارالرنده عقد مصالحه‌یه دائر اولان شروطی عرض ایتمك اوزره قرتاجنه‌لولر ریغولوسی رومایه کوندردیلر . ریغولوس ایسه کیدرك رومالولری قبول مصالحه‌دن تبعید وقرتاجنه‌لولر بونی حس ایتدکلرندن عودتنده ریغولوسی اعدام ایتمشلردر . محاربهٔ مذکوره یکرمی اوچ سنه ممتد اولدقدنصکره بینلرنده یکرمی اوچ سنه ممتد اولمق اوزره بر مصالحه عقد ایدلدی .

مدت مصالحه‌نك ختامنده قرتاجنه سرعسکری انیبال اسپانیانك بعض شهرلرینی محاصره ایلدی . اسپانیالولر رومالولردن استمداد ایله یدی ماه قدر محاصره‌ده ثبات ایلدیلر ایسه‌ده مضایقه‌لری شهرلرینی محافظه‌دن امید کسه‌جك درجه‌یه وارمقله محصورین مدینه‌لرینی احراق بالنار ایدی ویردیلر . بوندن صکره انیبال عسکرله ایلرلیوب اسپانیانك ایچ طرفلرینه دخول و الب طاغلرینی کچه‌رك ایتالیانك بلاد شمالیه‌سنه نزول ایلدی .

بلاد مذکوره‌نك وسطنده روما عسکرلری قارشو کلوب محاربه ایلدکلرنده انیبال غلبه ایله رومالولرك چوغنی اولدردی . انیبال شو غلبه‌دن صکره ایتالیه

حواليسنده اون اوچ سنه مدت اقامت ایتمش اولدیغی حالده منتظر اولدیغی امدادك عدم ورودی و او صره‌ده رومیلر شیبیو نام قوماندان رفاقتیله پك بیوك اردولر سوق ایلدكاری جهتله بالمحاربه انیبال مغلوب و قرتاجنه‌نك اسپانیاده واقع بلادی رومیلرك دائرهٔ استیلالرینه داخل اولمشدر.

بو مظفریتدن صكره رومالولر سفینه‌لرله قرتاجنه سواحلنه هجوم ایدرك انیبال عساكر كثیره ایله مدافعه‌یه یوریدی. لكن بولندیغی محلدن موقع حربه كیدركن اثنای راهده پك چوق متاعبه تصادفله برابر محاربه‌لرده دخی كلیتلو عسكر ضایع ایتدیكندن قرتاجنه‌لولر اقبح هزیمته دوچار و اردولری تارمار اولدی. بناءً علیه یدلرنده‌كی بحر متوسط جزایرینك هپسی و سیسلیا و اسپانیا دائره‌لری سفاین بحریه‌لریله برابر رومالولره تسلیم ایدلمك، اون كیدن زیاده اللرنده سفینه قالمامق، فیمابعد رومانك رخصتی اولمدقچه هیچ بر طائفه ایله حرب ایده‌مامك كبی اغر شرطلرایله بینلرنده مصالحه منعقد اولوب ایكنجی دفعه‌ده اچلمش اولان باب محاربه شو صورتله قپاندی.

بو مصالحه قبل الهجره (٨٣٢) دن (٧٧١) سنه‌سنه قدر دوام ایدوب او تاریخده اوچنجی دفعه محارباتی

پارلامشدر . بو اثناده جزائر بلادینك اجزاسندن معدود نومیدیا اهالیسیله روماللر ارالرنده عهود منعقد ایدی . نومیدیالولر رومالولره مغروراً قرتاجنه‌نك بعض ولایتلرینی غصب ایلدیلر . قرتاجنه‌لیلر بوکا تحمل ایده‌میه‌رك حربه قیام ایتمکله رومالولر غضبلنوب قرتاجنه‌لولر علیهلرنده اعلان حرب ایلمشلردر . بناءً علی ذلك رومالولر عساکر کثیره سوقیله درت سنه مدت محاربه‌یه دوام و قرتاجنه‌یی ضبط ایله احراق بالنار ایتدیلر (۷٦۷) .

(۷٤۲) ده رومولردن غراکوس شهر مذکوری اعمار و درونده شعوب غریبه اسکان ایتدیرمشدر . قیصر اوغستوس شو عمارتی دها زیاده ایلرویه کوتوردی . عمارت مذکوره ایله شهر ینه نما بولمغه باشلایوب افریقا بلادینك مشهورلرندن عد اولنه‌جق بر درجه‌یه واردی . قبل الهجره (۱۸۳) سنه‌سنده قرتاجنه‌یی ووندالیلر وبعده اسلام فاتحلری ضبط وتخریب ایتمکله شمدی خرابه‌لری تونسك ایکی میل شمالنده عظمت اصلیه‌سنه نشانهٔ عبرت اولمق اوزره کندوسنی کوستروب طوره‌یور .

دردنجی فصل

افریقای شرقیه و افریقای وسطی بیاننده در

- ١٣ -

افریقای شرقیه

افریقای شرقیه نك کرك جغرافیاسنه وکرك قرون اولی تاریخنه شمدی یه دکین حقیله معلومات النه مامش اولدیغندن صورت مجمله ده تعریفیله اکتفا اولنور .

بو دائره درت قسمدر .

(١) زنجدر . بوکا زنکبار دخی دنیلور . شو قسم عرض جنوبینك اوچ درجه سندن اون درجه سنه قدر ممتد وهواسی صحته غیر موافقدر . درونده چوق فیللر وسائر حیوانات استوائیه واردر . کیلو جزیره سی شو قسمده داخل اولوب بونده کیلو اسمیله بر مدینه موجود و موقعی ایکی نهردن حاصل بر جزیرۀ حادثه نك قارشو- سنده در . اوراده عاج و دوه قوشی وشمع وعقاقیرطبیه بولنور .

بو دائره‌ده و عرض جنوبینك درت درجه و اوچ دقیقه‌سنده، طول شرقینك اوتوز طقوز درجه قرق بر دقیقه‌سنده، دکز کنارنده ممباسا نامیله بر مدینه واردر. داخل دائره‌ده بر طاقم سلاسل جبال اولمغله بونلردن بعض انهار جریان ایدر.

(٢) موزمبیق دائره‌سیدر. بونك قاعده‌سی موزمبیق مدینه‌سیدرکه موقعی عرض جنوبینك اون بش درجه ایکی دقیقه سنده و طول شرقینك قرق درجه درت دقیقه‌سنده‌در. اهالیسنك تجارتی کوله وجاریه صاتمقدر.

(٣) مکزنکا دائره‌سیدر. بوکا منومتباده‌ی دینلور. موزمبیقك جنوب جهتنده‌در. دائرهٔ مذکوره‌یی بر طاقم نهرلر خرق ایدر. اهالیسی سیاه عربلردر. جمله‌سی اصنام پرستدرلر.

(٤) دلکوا دائره‌سیدر. بو اسم ایله معروف بر کورفز کنارنده واقع اولوب داخل دائره‌دن بر طاقم نهرلر جاری و خلیج مذکوره منصب اولور. اهالیسی وحیواناتی وحشیدرلر.

شو دائره‌نك قرون اولی وقایع تاریخیه‌سی کلیاً مجهولدر.

- ١٤ -

افريقاى وسطى

افريقاى وسطى دائره‌سى سودان بلاديدر. حدودى شمالدن صحرا، غربدن سینکامبیا وکینه اولوب بقیهٔ حدودى مجهولدر. بلاد مذکوره منطقهٔ حاره‌ده وخط استوانك ایکی جانبنده اولدیغندن هواسى، حواصلى، حیواناتى سائر اقالیم استوائیه‌ده اولانلر کبیدرلر. شو دائره‌نك بر بیوك قسمنه سیاحلردن هیچ برکیمسه داخل اولمدیغندن قسم مذکوره معلومات النه‌مامشدر. سیاحلرك داخل اولدقلرى محللردن ویردکلرى معلومایه نظراً سودان بلادى ولایات متعدده‌یه منقسم و دارفور، بغرمى دارقله، دنقله مثللو بر طاقم مداین وقصباتى حاویدر. بغرمى قصبه‌سى دارفورك غربنده ودارقله‌نك شمالنده اولوب بونکله نوبه‌نك اراسنده برغو بلادى واقعدر. برنو شهرى شو بلاددن معدوددر.

کوکا، برنى، انکرنو مدینه‌لرى ومنداره‌دن برنونك جنوبنه قدر ممتد اولان محللر بلاد مذکوره دائره‌سنده‌در. کرسئ بلادى کوکایه یوز سکسان میل مسافه‌ده واقع موره مدینه‌سیدر.

سودانده واقع چاد بحیره‌سنك موقعى عرض شمالینك

اون درت درجه‌سنده اولوب داخل بلاددن جریان ایدن شاری نام نهر کبیر شو بحیره‌یه دوکیلور . نهر مذکورك اوزرنده لغون نامیله بر قصبه واردر . بو دائره‌نك غرب طرفنده فلاته بلادی اولوب اراضیسی کوزلدر .

سودان دائره‌سنده بولنان خرطوم شهری نیل ازرقله نیل ابیضك ملتقاسنده وعرض شمالینك اون بش درجه اوتوز التی دقیقه، طول شرقینك اوتوز التی درجه اوتوز یدی دقیقه‌سنده واقعدر .

شهر مذکور اسبق مصر والیسی متوفی محمد علی پاشا زماننه‌قدر اون خانه‌لی بر کویدن عبارت ایکن مشار الیه زماننده کسب عمارت ایدرك شمدی یکرمی بیك نفوسی حاوی بر مدینه اولمشدر . هواسی لطیفدر .

امم سودانیه اصناف وشعوب کثیره‌یی حاویدر . بعض نسابین اصللرینی حام بن نوحه نسبت ایده‌یورلر . ابن عبدالبر سودان اقوامی قوط بن حامك وبعضیلری قبط بن حامك اولادندن اولدقلرینی روایت ایلدیلر .

افریقای وسطانك دخی قرون اولی وقایع تاریخیه‌سی مجهولدر .

بشنجی فصل

افریقای غربیه • افریقای جنوبیه • جزائر افریقا •

- ١٥ -

افریقای غربیه

افریقا قطعه سنك سواحل غربیه سی اقسام متعدده یه وبر طاقم ولایاته منقسمدر • بونلردن بریسی سینه‌کمبیا دائره سیدر • سینه‌کال وکمبیا نهرلری شو دائره ده جاری اولدقلری ایچون اویله تسمیه اولندی . حدودی شمالدن صحرا ، شرقدن بلاد سودان، جنوبدن کینهٔ علیا، غربدن بحر محیط اتلانتیقدر • اقسام عمومیه سی عرض شمالینك طقوزنجی واون سکزنجی درجه لری بیننده واقعدر • اراضیسنك اکثری دوز اووه اولوب راس اخضر ناحیه سیله جهات جنوبیه ده وسیرالیون نهری اوزرنده واقع تپه لردن ماعدا اراضیسی دوز اووه لردن عبارتدر •

دائرهٔ مرقومه اراضیسنده خرما ، نارجیل ، تمر هندی ، انجیر، لیمون وپورتقال اغاجلری وحیواناتدن یلانلر ، موذی ایلر و حیوانات مألوفه کثرت اوزره بولنور •

هواسی بغایت صحیحاقدر . اورالرده حزیراندن تشرین ثانی یه قدر یغمورلر یاغار . افریقای غربیه‌ده جاری انهارك ایکیسی ذکر اولنان سینکال وکمبیا نهرلریدر . بونلره متعدد نهرلر ونهیره‌لر دوکیلور . شو انهارك اطرافنده‌کی اراضی منبت ومزروعدرلر .

دائرهٔ مرقومه‌ده متعدد بحیره‌لر واردرکه بونلرك بعضیلری هر وقت باقی بولنور . بعضیلری یاز موسمنده قوریرلر . شطوط بحریه اوزرنده کوزل وکوچوك جزیره‌لر واردر .

افریقای غربیه‌نك حاوی اولدیغی اهالی (١٠,٠٠٠,٠٠٠) نفوسدر .

اهالیٔ مرقومه پك چوق قبائلدن مرکبدر . بعضلری بعضلریله محاربه‌لر ایتمکده ویغما واسیر ایدرك طوتدقلری اسیرلری امریقای جنوبی طرفلرینه کوندروب صاتمقده‌درلر .

غربیٔ افریقا اقسامندن کینیا (کینه) دینلان دائره‌نك اجزاسی عرض جنوبینك اون التی درجه‌سیله عرض شمالینك اون درجه‌سی بیننده واقعدر . اراضیسی وحواصلی کوزلدر . حیواناتی سائر اقالیم استوائیه کبیدر اهالیسی سیاه اولوب (٧ ٠٠٠ ٠٠٠) نفوسدر .

بلاد مرقومه کینیای علیا وکینیای سفلا دائره‌لرینه

منقسمدر . برنجیسی شمالدن سینکامبیا و بلاد سودان ، شرقدن اجزاء مجهوله ، جنوب شرقیدن کینیای سفلا ، جنوب و غربدن بحر محیط ایله محدوددر . درونی بر طاقم نهرلر خرق ایدر . روکل ، شربر ، مسوراد نهرلری انلردن معدوددرلر .

نواحیٔ مرقومه نك الك مشهور قسمی بنین مملکتیدر . مملکت مذکوره کینیا خلیجنك شمالنده و دهومی مملکتیده بنینك شمالنده واشنتی مملکتی ایکیسنك غربنده واقعدر . بو دائره نك اهالیسی ممالك سودان اهالیسندن قوی و اکثریسی بت پرست اولوب الهه لرینه ذبایح بشریه تقدیم ایدرلر .

کینیای سفلا قسمنك حدودی شمالدن کینیای علیا شرق و جنوبدن اراضیٔ مجهوله ، غربدن بحر محیط اتلانتیقیدر . دائرهٔ مرقومه نك منقسم اولدیغی اقسامك مشهورلری . کونکو ، انکولا ، بنکویلا ، لوانکودر .

کینیای سفلا درونده انهار متعدده جاریدر . بحر محیطه منصب اولورلر .

حیوانات و حواصلی سائر اقالیم حاره کبیدر .

شو دائره نك جهات داخلیه سنده کی اهالی قبائل متوحشه دن اولوب انسان اتنی اکل ایدر طاقدن

اولدقلرندن سیاحلردن هیچ بریسی اوراره کیده مامشلردر . افریقای غربیه‌نك قرون اولی تاریخی مجهولدر .

- ١٦ -

افریقای جنوبیه

افریقای جنوبیه راس هوتنتوت وکفره بلادی اقسامنه مقسومدر .

بلاد راس : راس رجاء صالحه نسبتله اویله تسمیه اولندی . افریقانك (١٤٩٣) سنهٔ میلادیه‌سنده پورتو - غاللولر معرفتیله کشف اولنان محللرندندر . بو طریقدن هنده کیدیلور . صکره‌لری انکلیز دولتی تملك ایلدی . (١٦٥٠) تاریخ میلادیسنده راس بلادینی هولاندالیلر تملك ایتمشیکن (١٨١٤) ده انکلتره‌نك ید تملکنه چکمشدر .

بلاد مرقومه‌یی شرقدن غربه طوغری امتدادایدن جبال متوازیه سلسله‌لری خرق ایدر . بو سلسله‌لرك برنجیسی بحردن (٢٠ — ٦٠) میل مسافه‌ده واقع وایکنجیسی جبال سوددرکه برنجیسندن مرتفعدر . اوچنجیسی بحردن (٨٠ — ١٠٠) میل بعید المسافه اولوب ارتفاعی (١٠٠٠٠) قدمدر . شو طاغلرك

ارالرنده‌کی دره‌لر و اووه‌لر پك كوزلدر . طاغلردن كلان نهرلر و نهیره‌لرك صولریله اسقا اولنورلر . اووه‌لرك بعضیلری صودن خالی وقیش موسملرنده اوتلر و چیچكلر ایله طولودر . یاز موسملرنده صیجاقدن محترق ویرلری منشق اولور .

نهرجبل ، نهرفیل انهار مذكوره‌دندرلر . ایكیسنده دخی قایقلر وعریض دینلان نهرده بیوك كمیلر ایشلر .

بلاد راسك حیواناتی سائر بلاد افریقاده‌كیلر كبی در . حواصلی حبوب ، كتان ، قهوه ، شكر قامشی اولوب اوتلرینك ایچلرنده درلو درلو كوزل چیچكلر واردر . اورالرده اوزوم پك چوق اولدیغندن خمرك انواعی اعمال ایدرلر .

معادنی كومش ، قورشون ، تیمور ، كهرچله‌دن عبارتدر .

دائرهٔ مذكوره‌نك اهالئ قدیمه‌سی هوتنتوت طائفه‌سیدر . بونلردن شمدی راس بلادنده از نفوس قالمشدر . لكن جهات داخلیه‌ده هوتنتوتلر پك چوقدر جمله‌سی حالت جهل وغباوتده‌درلر . بلاد مرقومه‌ده بصمان نامیله بر طاقم قبائل دخی موجوددركه مغاره‌لرده اقامت ایدرلر .

هپسی قبیح الصوره وغلیظ الطبعدرلر . قیونوکچی دریلرندن البسه اتخاذ وصید وحوش ، سرقت ، نهب ایله تعیش ایدرلر .

بلاد راس مدینه‌لرینك مشهوری راس مدینه‌سیدر . شو مدینه رأس کورفزی اوزرنده‌واقع طاغ اتکنده‌در . سکانی اقوام مختلفه‌دن مخلوطدر . یکرمی بیك نفوسی حاویدر .

بلاد کفره شمالاً مزمبیق وجنوباً راس بلادی اراسنده‌در . اهالیسنك بر قسمی صفاتجه قوقاسیلره دیکر قسمی‌سودانیلره بکزر . قوقاسیلره مشابه اولانلرك قفا کوکلری مستدیر وبرونلری اینجه وسودانیلره مشابه بولنانلرك تویلری قویرجق‌ودوداقلری قالیندر . اهالیٔ مرقومه نه‌مذهبده اولدقلری مجهولدر .

او نواحینك طاغ طرفلرنده‌کی محللرك هواسی لطیف وسواحل جهتلرینك هواسی وخیمدر . صحرالرنده‌قورت وفیل کبی حیوانات چوقدر .

دائرهٔ مذکوره‌نکده قرون اولی وقایع تاریخیه‌سی مجهولدر .

- ١٧ -

جزائر افريقا

افريقا جزيره‌لرینك بریسی عرض شمالینك اوتوز ایکی درجه اوتوز سکز دقیقه‌سنده وطول غربینك اون التی درجه اللی دقیقه‌سنده واقع مدیرا جزیره‌سیدر . بو جزیره لطافت هوا ایله مشهوردر .

دیکری عرض مذکورك اون ایکی درجه اللی سکز دقیقه‌سنده وطول مزبورك اون التی درجه یکرمی بش دقیقه‌سنده واقع پرتوسانتو جزیره‌سیدر . بو جزیره‌لرك ایکیسیده پورتوغال املاکندندر .

جزائر مذکوره‌دن معدود — قدمانك مبدأ طول اعتبار ایلدکلری — جزائر خالدات یدی عدد جزیره‌یی و (٢٠٣٠٠٠) نفوسی حاویدر . اطرافنده بعض جزایر صغیره واردر که هپسی اسپانیایه تابعدر . بونلردن تنریف جزیره‌سنده بو نام ایله یاد اولنور بر طاغ واردر . شو طاغك ارتفاعی (١٢٠٠٠) قدمدر .

ویشیل برون اطه‌لری اون جزیره‌دن عبارت اولوب الك بیوکی عرض شمالینك اون درت درجه اللی التی دقیقه‌سنده وطول غربینك یکرمی اوچ درجه یکرمی طقوز دقیقه‌سنده واقعدر .

جزایر مذکوره‌نك هواسی لطیف و طپراغی منبت، حواصلی کثیردر . پورتوغال دولتنه تابعدرلر .

کینیا خلیجنده دخی متعدد جزیره‌لر اولوب عرض شمالینك اون و طول شرقینك سکز درجه‌سنده بولنان مارتو جزیره‌سی انلردن معدوددر . بو جزیره‌نك هواسی وخیم وطپراغی لطیفدر .

راس رجاء صالح ایله برازیلیا بیننده اوچ جزیرهٔ غیرمسکونه واردر . اك بیوکی ترستان جزیره‌سیدر . بو جزیره‌نك محیطی اون ایکی میلدر . اشجار ایله مملودر . اورالرده یبان خنزیری و طاغ کچیلری وطیور بحریه بولنور .

جزائر افریقادن معدود مدکسکر (مادغشقر) جزیره‌سی عرض جنوبینك یکرمی درجه اون ایکی دقیقه‌سیله اللی بر درجه قرق دقیقه‌سی بیننده واقعدر . طولی (٤٨٠) وعرضی (٢٢٠) میل جغرافیدر .

درونده شمالدن جنوبه ممتد سلاسل جبال اولوب شو سلسله‌لردن انهار کثیره جریان ایدر .

حواصلی شکرقامشی، نارجیل، توتون، چوید، فلفل، کتان وبعض عقاقیردن عبارتدر .

حیواناتی اوکوز، جاموس، قیون، سیاه رنکلی بر

نوع قوش وانهارنده تمساح اولوب آت ، فیل ، ارسلان و قپلان اورالرده یوقدر .

معادنی نحاس ، قورشون ، قلای ، تیمور ، جیوه ، کهربا ، زمرد ، وسائر بعض احجار کریمه‌در .

اهالیسی (٤٥٠٠٠٠٠) نفوسدر .

مادغشقر جزیره‌سیله بر افریقا اراسنده بر طاقم کوچوك جزیره‌لر واردر .

وکوموراس وهنکوان جزیره‌لری انلردن معدوددر . یوحنا مدینه‌سی هنکوان جزیره‌سنده وعرض جنوبینك اون ایکی درجه طقوز دقیقه ، طول شرقینك قرق درت درجه اون طقوز دقیقه‌سنده واقعدر . جزایر مذکوره‌ده اقالیم حاره حاصلاتنك هپسی موجوددر . بوربون جزیره‌سی مادغشقرك شرقنده وعرض جنوبینك بش درجه قرق اوچ دقیقه‌سنده‌اولوب فرانسه‌یه‌وعرض مذکورك یکرمی درجه اون دقیقه‌سنده ، طول شرقینك اللی یدی درجه یکرمی طقوز دقیقه‌سنده بولنان‌مورنیوس جزیره‌سیله سائر متعدد کوچوك جزیره‌لر انکلتره‌یه تابعدرلر .

مادغشقر جزیره‌سنك صیفی تشرین ثانیده باشلایوب

نیسانده و شتاسی مایسدن بدأ ایله تشرین اولده منتهی اولور . اراضیسی پك کوزلدر . پرنجی اعلادر .

جزیرهٔ مذکوره اراضیسنده سواح نامیله برنوع اشجار واردر . هردالنك اشاغیسنده کیسه کبی برشی صاریلی اولوب نابت اولمغله یغمور یاغدیغی وقتلرده شو کیسه‌لره یغمور صولری طولوب لذتنی ضایع ایتمکسزین محفوظ و هرکیسه‌ده یوزاللی درهم صوموجود بولنور . یولجیلر قارغی ایله مذکور کیسه‌لری دلوب صولرینی ایچرلر .

درون جزیره‌ده (۹۰۰۰) قدم ارتفاعنده یوکسك طاغلر واردر . جزیره‌نك الك بیوك شهری انتاناناریوو مدینه‌سیدرکه سکسان بیك نفوسی حاوی اولوب مملکتك مرکز حکومتیدر . اسکلهٔ بحریه‌سی اولان تاماتاف قصبه‌سی (۳۰۰۰) نفوسی شاملدر .

مادغشقر جزیره‌سنك شعوبی بریسی سقلوان، دیکری مالیکاز اقوامیدر . سقلوان قسمی لون و عوائدجه کوله‌لره بکزرلر . اهالیٔ جزیره اسمر، صاچلری اوزون، بورونلری قالین، کوزلری بیوك و پارلاقدر .

داخل جزيره‌ده هواز ناميله برقبيله واردركه قبائل عموميه‌نك سطوت وشوكتجه الك معتبری بوقبيله‌در • قبيلهٔ مذكوره‌نك هندده واقع مالاقه شبه جزيره‌سندن اوراره كيتدكاری مظنون ايسه‌ده قبائل اصليه‌نك نره‌دن ونوقت جزيرهٔ مذكوره‌يه كيتدكاری معلوم دكلدر •

مادغشقر جزيره‌سنكده قرون اولی وقايع تاريخيه‌سی مجهولدر •

دردنجی قسم

اوروپا قطعه‌سنك جغرافیاسیله قرون اولی تاریخی

اوروپا اقوامی وجغرافیاسی — یونان — رومل وایتالیا — بیزانس (استانبول) وروم شرق امپراطورلغی — اسپانیا — جرمانیا — غالیالولر وتفرعاتی — بریتانیا وتفرعاتی — اسیادن اوروپایه هجرت وهجوم ایدن ترك اقوام قدیمهٔ مختلفه‌سی ٠

برنجی فصل

اوروپا قطعه‌سنك جغرافیاسی واقوامی

تعریف وتسمیه ومعلومات حاصله ٠ مساحه ونفوس وحدود ٠ مشتملات ٠ اوروپا اقوامی

- ۱ -

اوروپانك تعریف وتسمیه‌سیله اوروپایه حاصل اولان معلومات

اوروپا قطعه‌سی کرهٔ ارضك حاوی اولدیغی بش قطعه‌نك بریسی واوسترالیادن ماعداسنك الك کوچوکیدر ٠

موقعی جغرافیا جهتیله آسیا قطعه‌سنك شمال غربیسنده‌در . ازمنهٔ قدیمه‌ده آسیادن معدود برشبه جزیره ایکن صکره‌لری باشلوجه برقطعه اعتبار اولنمشدر . تاریخ تمدن جهتیله اهمیتی حائزدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك یوزده یکرمیسی کوللر، نهرلر، صحرلردر . اقصای شمالیسنك سکنای بشر اتخاذینه قابلیتی یوقدر . یوزده اوتوز التیسی زراعته و مواشی تربیه‌سنه قابلدر . اوروپانك زراعته قابل اراضیسنك اك کوزلی بریتانیا، جرمانیا، فرانسه دائره‌لرنده‌در .

اسکی یونانیلر شوقطعه‌نك کندو دائره‌لرینه قریب یرلرینه اوروپا اطلاق ایدرلر ایدی . وجه تسمیه : بعض روایتجه فنیکه حکمداری اغینورك قزی (اوروپی) یه نسبتیدر . یونانی و فنیکه‌لیلرك اعتقادلرنجه مزبوره اوروپی مشترینك معشوقه‌سی ایدی . بعضیلری (اوروس)ه نسبت ایدرلر . اوروس هوای جنوبی معناسنه‌در . کیمیسی اسکیث لساننده ارض مستعرضه دیمك اولان (اوریس وابیا) یه نسبت ایده‌یورلر . بعضیلریده لغت عبرانیه‌جه بیاض یر معناسنی شامل (حورافا) دن مصحف اولدیغنی بیان ایتمشلردر . دها بشقه وجه تسمیه‌لری وار ایسه‌ده تفصیلنه لزوم کوریله‌مدی .

اومیروسك جدول اقطارنده (اوروپا) اسمی ذکر اولنمامشدر . بعض محققین « اومیروس (اپلـون) ایچـون تنظیم ایلدیکی قصیده‌ده اوروپا لفظنی ذکر ایدوب بواسمی پلوبونیس وجزائر یونانیه‌یه تخصیص ایلدی » دیورلر . لکن ایتالیانك جهت جنوبیه‌سیله اغریقیا (یونان و جزائر بحر سفید و ایونیا و المان وثراقه دائره‌لری) نك ماعداسی اولان اوروپا بلاد داخلیه‌سنه اومیروسك معلوماتی یوغیدی .

مورخ ایقاپتوسك زماننه مصادف قبل المیلاد (٥٠٠) تاریخلرنده بطریق الاجمال اسپانیا وغالیای جنوبیه، رین نهرینك مخرجنك قربنده واقع اقلیم ایله دانوب (طونه)، قره‌دکز ساحلی، پالوس‌میئس (ازاق دکزی) دائره‌لری بعض مرتبه دائرهٔ معلوماته داخل اولدی . متعاقباً بحر متوسط جزائریله ثراقه ممالکنه‌ده تماميله معلومات النَدی .

هیرودوت زماننده اوروپای شمالیده اولوقته قدر مجهول اولان برقسمه وصکره غالیا وشمال دائره‌لرینك اورطه یرلرنده بربیوك قسمه معلومات استحصال اولنمشدر . لکن قسم جنوبیٔ متوسط اقسام سائره‌یه نسبتله معلوم ایدی .

استرابون عصرنده اوروپا حدود شماليه سنك انتهاسى بحر شمالى و بحر بالطق اعتبار اولنور ايدى . اورطه ده كى قسملر ايله اقسام شماليهٔ متوسطه تماميله معلوم دكل ايدى . روسيه نك بوكونكه كونده اوروپا قطعه سنده كى مستملكاتنك چوغى مجهول ايدى .

رومالولرك اوروپاجه استيلا ايلدكارى ولايتلرجه سبقت ايدن تخطيطلرينه نظراً اكلاشيلايوركه دروسوس نيرونك قبل الميلاد (١٢ ـ ٩) و جرمانيكوسك بعد الميلاد (١٣ ـ ١٥) تاريخلرنده احداث ايلدكارى محاربات شماليه زمانلرنده جرمانيای شماليه اقليملرينه معلومات صحيحه يوغيدى . اول وقتلرده سقنديناويا وشمالئ روسيه واوقيانوس اركتيكى جهتلرينه معلومات حاصل اولمشدر .

بوندن صكره امتداد ايدن استقراء بلدان اوزرينه اوروپاجه معلومات جغرافيا توسع وتكمل ايلدى .

ـ ٢ ـ

مساحه ونفوس وحدود

غوتا و سائر معتمد جغرافيلرك تقويملرينه نظراً اوروپا قطعه سنك مساحه سى (٢,٦٢٧,٠٠٠) ميل

مربعیدر . طولی حقنده‌کی تحقیقاتك صحته قریب اولانی ریتر نام ذاتك قول اتیسیدر .

اوروپانك شمالدن جنوبه طوغری طولی } عرض شمالینك ١٧،١٠ و طول شرقینك ٢٥،٤٦ دقیقه‌سندن عرض مذکورك ٣٦ وطول غربینك ٥،٤٦ دقیقه‌سنه قدر

اوروپانك غربدن شرقه طوغری طولی } عرض مذکورك ٣٨،٤٦ وطول غربینك ٩،٣١ دقیقه‌سندن عرض مذکورك ٦٨ وطول شرقینك ٦٠ درجه‌سنه قدر

بناءً علیه قطعهٔ مذکوره‌نك معظم طولی (٢٤٩٠) وعرضی (٢٤٢٠) میلدر .

اوروپانك حدودی شمالاً بحر منجمد شمالی شرقاً اورال طاغلریله اورال نهری و بحر خزر، جنوباً قوه قاف سلسله‌سی و قره‌دکز و بحر متوسط، غرباً اوقیانوس اتلانتیکی ایله محدوددر . لکن اوروپا واسیا ارالرنده‌کی حدفاصل شمدی‌یه دکین اختلافدن سالم اوله‌جق درجه‌ده تقرر ایتمامشدر . (١٨٧٢) سنهٔ میلادیه‌سنده نشر اولنان رسمی تقریرلره نظراً اوروپا قطعه‌سی (٣٠١,٧٠٠,٠٠٠) نفوسی حاویدر .

قطعهٔ مذکوره قائم‌الزاویه بر مثلث شکلنده و بو مثلثك زاویهٔ قائمه‌سی بحر خزر اوزرنده‌در . مثلث مذکورك

جون بسكايدن نهر قارايه قدر ممتد اولان قسمنك مساحه ـ سی (٢,٦٥٠,٠٠٠) و درونندەکی مرتفع محللرك مساحەسی (٨٦٠,٠٠٠) و جزیرەلرینك مساحەسی (٢٠٠,٠٠٠) میل مربعیدر ٠

اوروپانك اوچ جهتی صوایله محاطدر ٠ شمالدن قطعهٔ مذکورەیی احاطه ایدن اوقیانوسك مسافەسی (٤٠٠) میلدر ٠ اق دکز بوندن ایریلوب تشکل ایتمشدر ٠

- ٣ -

اوروپا قطعەسنك مشتملاتی

قطعهٔ مذکوره پك چوق بحیرەلری و کورفزلری حاویدر ٠ مشتملاتندن بریسی بحر سفید (اق دکز) در ٠ شو دکز بحر منجمد شمالیدن روسیه بلادینه داخل اولمشدر ٠ درونده اون اوچ نهر منصب اولور ٠ مساحەسی (٤٠,٠٠٠) میل مربعیدن زیادەدر ٠ معظم ساحلی منطقهٔ معتدلەده واقع و غرباً بحر محیط اتلانتیقی ایله محدوددر ٠

بریسیده بحر شمالدر ٠ بوکا بحر جرمانی دخی دیرلر ٠ شرقاً نروج و دانیمارقه و غرباً جزایر بریتانیا ارالرنده واقعدر ٠ معظم عمقی (١٩٠) و معدل عمقی (٣١) قولاجدر ٠ مساحەسی (١٥٣,٧٠٩) میل مربعیدر ٠

بریسیده بحر بالطقدرکه اسوج وروسیه بیننده‌در . مساحه‌سی (١٥١,٩٠٠) میل مربعی، عمقی (٦٠) قولاجدر . بحر بالطقـده ایکی کورفز واردر . بریسی بوثینیـا خلیجیـدرکه روسـیه واسوج بلادینی فصـل ایدر . دیکری فینلاندا خلیجیدرکه روسیه بلادینك ایچروسنه کیرمشـدر . بودکزده متعـدد جزیره‌لر واردر . بحر بالطقله بحرجرمانی اراسنی شلیف بوغازی فصل ایدر . بوکا سکاجراك دخی دینلور .

اوروپا قطعه‌سـنده واقع بحر متوسـط روم دکزی دیمکله معروفدر . بونکله بحر محیط اراسنی جبل طارق بوغازی فاصلدر . شوبوغازك طولی (٢٨) واقل عرضی (٨) میلدر . بونك اورطه‌سـنده صولر اوقیانوسـدن بحر متوسطه وایکی جانبنده عکسـنه جریان ایدر . بحر متوسـط مذکورك مساحه‌سی ـ اوروپا و جزایر روم دکزلری مستثنا اولمق اوزره ـ (٨٦٠,٠٠٠)میل مربعی وعرضی اندلسله افریقا بیننده (١٥٠) وسدره کورفزیله ادریا دکزی اراسـنده (٧٠٠) میلـدر . بحر مذکور اوروپا ایله افریقـانك اراسنی فصـل ایتدیکی ایچون (بحرمتوسط) دیو موسوم اولدی . شـو بحرده دخی متعدد جزیره‌لر واردر .

ينه اوروپا قطعه‌سنده واقع بحر اسود (قره دكز) استانبول بوغازى ومرمره دكزى واسطه‌سيله بحرمتوسطه اتصال ايدر. قره دكزك مساحه‌سى (٢٣٣٠٠) ميل مربعيدر.

اوروپا بحيره‌لرينك اكثريسى سويسرا (اسويچره)، ايتاليا، المانيا، روسيه، اسوج بلادنده‌در. بونلرك الك بيوكى روسيه بلادنده‌كى (لادوقا) بحيره‌سيدركه مساحه‌سى (٦٣٤٠) ميل مربعيدر.

اوروپا نهرلرى پك چوقدر. مجرالرينه تصادف ايدن اراضينك چوغنى اسقا ايدرلر. لكن بشقه قطعه‌لرده‌كى نهرلركبى بيوك دكلدرلر. الك بيوكى اوروپانك اسيايه اتصال ايده‌جكى جهات شرقيه‌ده واقعدر بوكا چوق نهيره‌لر منصب اولور.

اوروپا طاغلرينك باشلوجه‌لرى الب، اپه‌ن، البرت، بالقان، اورال كرباث اسقنديناو طاغلريدر. الب طاغى سويسرا وشمالئ ايتاليا‌ده واقعدر. اعلاسنه بلانك طاغى دينلور. ارتفاعى (١٥٧٠٠) قدمدر. شو طاغ بلاد سويسرادن (١٣٠٠٠) ميل مربعى مقدارى سلاسل كثيره تشكيل ايدر (٧٠٠٠ ـ ٨٠٠٠) قدم ارتفاعنده هروقت قار بولنور. البرت طاغى فرانسه و اسپانيا بيننى فاصل وكرباث طاغى اوستريا بلاديني دونو نهرينك

شمالنه قدر قاطعدر . بالقان طاغلری دولت علیهٔ عثمانیه بلادنده‌در . اورال طاغلری اوروپا واسیابینی فاصلدر . اسقندیناو طاغلری اسوج ونوروج ارالرینی فصل ایدر .

اوروپاده اوچ وولقان واردر . بریسی آتنه‌ده دیکری ناپولیده بریسیده ایسلانده جزیره‌سنده‌در .

اوروپا قطعه‌سی منطقهٔ بارده‌ده بولندیغی ایچون جهات شمالیه‌ده هواسی صوغوقدر . جهات متوسطه وجنوبیه‌سنك هواسی معتدلدر . فقط اسپانك جنوبی جوارنده حرارت زیاده‌در .

اوروپانك حواصل ومعادنی ومشتملات سائره‌سی مباحث آتیه‌ده تفصیل اولنه‌جقدر انشاالله تعالی .

- ٤ -

اوروپا اقوام وامم قدیمه‌سی

اوروپا اقوامی امم کثیرهٔ مختلفه نسللرندن منشعبدرلر . بو امتلرك الك بیوکی اوروبیٔ هندی فرعیدر . اوروپانك قسم غربی وقسم جنوبیسنده‌کی اهالی فجر تاریخك نشر انوار ایتمکه باشلادیغی وقتده کلتی وایبیریلروشرق وشمال شرقی سکانی امم اغریه [۱] یدلرنده ایدی .

[۱] اغریه مغول اقوامیدر . قدماجه بونلره اسکیت دینلور ایدی .

لابه (لابلاند)، فنه، مجار اقوامی امم مذکوره بقایاسیدر.

ازمنهٔ قدیمه‌ده اسلاولر قره دکزك جهت شمالیه‌سنده واقع محللرده ایدیلر. صکره یوزلرینی شمال شرقیه چوبروب اغریلرك یرلرینی یواش یواش ضبط ایتدیلر. ازمنهٔ مذکوره‌ده شرقده اغری واسلاو وغربده کلتی امتلری آرالرنده امم جرمانیه وار ایدی. بونلر سقندیناو یایی فتح ایچون شمالاً وفرانسه‌یی فتح ایچون جنوباً تقدم ایلدیلر.

اوروپانك جنوب شرقیسنی اسیا وافریقا امتلری وطن اتخاذ ایتمشلر ایدی. اغریقیا وایتالیاده هیلانیه ورومانیه نامریله ایکی امت مشتهر اولمشلردر. اوروپاده الك ابتدا لوای معارف وتمدنی نشر ایدن طائفه هیلانیه امتیدر. رومانیا فاتحلریده بونلره منضم اولدی. بعده منفعتلری بحر متوسط اطرافنده‌کی اقطاره تعمیم ایلدی. رومانیلرك قوتلرینه خلل عارض اولدقده امم شمالیه بونلره غلبه ایتمشیدی.

ارادن قرون متعدده مرور ایتدکدن صکره رومانیلر برتمدن جدیده وضع اساس ایلدیلر.

روماللولرك تمدن جدیدندن صکره ایتالیایه هیدوله،

استروغوت ، لومباردا و سائر امم تونونیه و اسپانیایه سوئه‌و ، ویزیغوت ، و ونداله وغالیا (فرانسه) یه فرنك ، برغندی و بریتانیایه انغله ، صکصون (ساقسون) ، جونه ، فریزی اقوامی دخول و توطن ایتمشلردر .

ایتالیا وغالیانك فاتحلری بولدقلری امم ایله اختلاط وعادتلریله استیناس ایدرك نسللرینك اختلاطلرندن لاتین جنسی نشئت ایلدی . بریتانیایه کیدنلر اقوام اصلیه‌یی ولیر وقرنوال وکمبرلند طرفلرینه طرد ایتدیلر . لکن فرانسه‌لیلر ونورمندیلر صکره‌لری انلرك بلادینه غزا ایدرك اختلاطلرندن کاتی وانغلوساقسون ونورمندی اقوامندن امت واحده ترکب ایلدی‌که امت مذکوره مرکب اولدیغی حالده (انکلیز) نامیله مشتهر اولمشلردر .

مؤخراً عربلر وتاتارلر وسائر بعض اقوام دخی اوروپایه یاپیلمقله بونلرك وقوعات وفتوحاتلری قرون وسطی وقرون اخیره‌ده وقوعبولدیغندن کیفیتلری ایکنجی واوچنجی کتابلرده تفصیل اولنه‌جقدر . ان شاالله تعالی .

ایکنجی فصل

یونان بلاد واقوامی وقرون اولی تاریخی بیانندهدر

یونان بلادی جغرافیاسی . یونان اقوامی . یونان اعصار خرافیهسی . تروئه محاربهلری . اسپارته . اتنه . یونان وفرس محاربهلری . ماکدونیا . اپیر . یونان معارف ومدنیت ومذاهبی .

- ٥ -

یونان بلادی جغرافیاسی

یونانستان قدیم دائرهسی شمالاً ایلیریا (بلادبوشناق) ومیسیا (صرب)، جنوباً بحر روم (اقدکز)، شرقاً روم ایلینك جزء شرقیسندن عبارت اولان تراقیا، وادریاتیك (وندیك کورفزی) ایله محدود برقطعهدر.

شو قطعهنك حاوی اولدیغی بلاد درت بیوجك اقسام طبیعیهیه وهر قسم دخی بر طاقم کوچوك دائرهلره منقسمدر.

اقسام اربعهٔ مذکورهنك برنجیسی اپیروس (یانیه) وتسالیا (ترحاله)، ایکنجیسی ارناود بلادینك جزائر شمالیهسیله روم ایلینك جزء غربیسنی تشکیل ایدن ماکدونیا،

اوچنجیسی بلاد رومدن عبارت اولان هلاس، دردنجیسی بلوپونس (موره شبه جزیره‌سی) دائره‌لریدر. بلاد مرقومه‌یه (اغریقیا) نامی اطلاق اولنمشیدی.

بعض جغرافیا کتابلرنده قطعهٔ مذکوره شمالی، وسطی، جنوبی اعتباریله اوچ قسم اعتبار اولنمشدر.

قسم شمالی قامبونی طاغلری و قوماتیه سلسله‌لریله تفریق اولنور. قسم وسطی سلسلهٔ مذکوره‌دن قوردوس برزخنه قدر ممتد محللردن، قسم جنوبی موره شبه جزیره‌سندن عبارتدر.

- ٦ -

یونانستان اقوام اصلیه‌سی

یونانستانک الک ابتداکی اهالیسی پلاسجی (پلازغی) طائفه‌سیدر. تراقس، الیرنی، النوس، واردانی، پئونس قبیله‌لری بلازغی اقوامندن واژه‌ئی (اکه‌ئی)، اولیس، ائونس، دوری طاقلریده النوسلردن انشعاب ایلدی.

اولیس طائفه‌سی پک بیوک بر قبیله اولوب ابتدا تسالیا قطعه‌سنک جهت شمالیه‌سنده ساکن ایدیلر. صکره‌لری پلوپونس دائره‌سنه یایلمش و هجرتدن مقدم‌کی اون دردنجی عصرده یونانستانی ترك ایله اناطولی طرفلرینه کچمشلردر.

دوری طائفه‌سی تساليا جوارنده ـ اليوم دوريس دينلان قطعه‌ده ـ ايديلر . صكره‌لری مغاره و كريد دائره‌لرينه نقل ايلديلر .

احائی دينلان قبيله اوليس فروعندن معدود در . اوليسلرك پلوپونس دائره‌سنی وطن اتخاذ ايلدكاری وقتلرده ايچلرندن بر طائفه او دائره‌نك احائيا تسميه ايدلمش اولان پارچه‌سنده ساكن اولدقلرندن اونام ايله شهرت ويرديلر .

اصول اقوام عد اولنان قبائل مذكوره‌نك فروعی چوقدر . باشلوجه‌لری يازدقلرمزدن عبارتدر .

ـ ٧ ـ

يونانستانك بدايت مسكونيت واعصار خرافيه‌سی

قبل الهجره

(٣٠٦٢ ـ ٢٢٦٥)

يونانستان قديم قطعه‌سنك بدايت مسكونيتندن فرسلرك تجاوزلرينه قدر كچمش زمانلره متعلق وقايعك چوغی مجهول ومعلوم اولانلركده اكثری خرافات ايله مخلوطدر .

مورخلرك اکثری یونان طائفهٔ قدیمه سنی اولاد نوحدن یافان (یاوان)ه نسبت ایده‌یورلر. (یونان) بونك محرفیدر. هیرودوتك یونان اصلی‌یه دائر اولان روایتیده بوکا یاقین بر شیدر.

هلاس - یاوانك هلاس، ترشیش، کتیم، دودایم نام‌لریله موسوم اوغللرندن ترشیش اسیای صغرایه، کتیم ایتالیا دکزی ساحلنه، دودایم تریسته شهرینك جنوب طرفنده واقع ارناود بلادینك بولندیغی موقعه کیدرك توطن ایلدکاری کبی هلاس دخی تقریباً هجرتدن (۳۰۶۲) سنه مقدم باشنده‌کی غلبه‌لکله یونانستانك غرب جهتنده بولنان قطعه‌یه عزیمت و اوراده طرح سکنا و اقامت ایلدی.

شو طائفه‌نك اوائل حاللرنده تعیش و توطنلری حیوانات سائره‌یه یاقین برصورتده اولوب هپسی وحشتله مألوف ایدیلر. قیون اوتاررلر، طاغلرده‌کی مغاره‌لرده یاتوب قالقارلر ایدی. یدکاری بقول نوعیله اوت کوکلرندن، کیدکاری، حیوانات دریلرندن عبارت ایدی.

شو حال اوزره عمر کچیرر کن صکره‌لری ایچلرندن پلازغی نامنده بریسی پلوط بولوب یمکه باشلادقلرندن پلازغی‌یی رئیس اتخاذ ایله اکا نسبتله شهرت ویردیلر.

تیتانیلر ـ او اثناده فنیکه‌دن تیتانی دیدکاری طائفه یونانستانه هجرت ایلدی. اهالیٔ اصلیه ایله برلشدیلر. و اهالیٔ مرقومه انلردن بعض معارف اخذ ایله وحشیلکدن قورتلمغه باشلادیلر.

یونانیلر تیتانیلری اورانوس اولادی اعتقاد ایتمش و فنیکه‌لولرك معبودلری اولان اورانوس (سما)، ساتوروس (زحل)، ژوپیتر (مشتری) کبی یلدزلره طاپمشلردر. شو اسملرك هربریسی وقتیله بر انسانه مخصوص ایدی. مسمالری بر جهتله کسب اشتهار ایتدکاریچون صکره‌لری ارالرنده معبود اتخاذ ایتدیلر. خرافات یونانیه‌نك اصلی بودر.

تیتانیلر یونانستانده بعض شهرلر یاپدیلر. لیبانتوکورفزینك یانده‌کی سیسوم شهری بونلرك آثارندندر.

تیتانیلر حضرت ابراهیم علیه السلامك اخرایامنه تصادف ایدن (۲٤۷۸) ده ارغوس شهرینی بنا ایتمش اولدقلری مرویدر. بونلرك حکمدارلرندن اوغیژس نامنده برشخص روایت اولنه‌یور. زمانی قبل الهجره (۲٤۱۸) تاریخنده ایمش.

- ۸ -

اتنه شهر و حکومتنك جغرافیاسیله وقایع تاریخیه‌سی

قبل الهجره

(۲۲۶۵ - ۱۶۹۰)

اتنه شهر وموقعی - عثمانلولرجه اتنه دیو مشهور اولان شهر قدیمه یونانیلر (اثینا)، عربلر (مدینة الزیتون) فرانسزلر (اتین)، انکلیزلر (اتنز) دیرلر. شهر مذکور یونانستانك شرق جهتنده بولنان کوچوك اتیقه شبه جزیره سنده‌در. عرض شمالیدن (۳۶° ,۲۷') طول شرقیدن ۲۳° ,۳۸' نقطه‌ده و دکزه بربچق ساعت مسافه‌سی اولان اقروپول تپه سنك اتکنده‌در. صکره‌لری شهرك ایچ قلعه‌سی اقروپول دیه شهرت ویردی.

اتنه شهرینك فالیروس، مونیخیا، پورتولیون (پیره) ناملریله معروف اوچ عدد اسکله‌سی اولوب شهردن پیره اسکله‌سنه قدر ایکی بیوك دیوار چکلمشیدی.

شهریدی قسمی و اون اوچ دروازه‌یی شامل و ارباغوس، اودیون، بریتانیون، بقیلوس، اقادامیا، سکز کوشه‌لی بر جسیم برج، لیقیوس کبی بیوك بنالری و ژوپیتر،

روزكار، ثيفس، انتصار هيكللريني ونجوس، هيرودوس انتقيوس تيـاترولريني حاوى ايدى . ابنيهٔ مذكوره‌نك هپسى صنايع غريبه‌ايله ياپلمش ونقشلر، صورتلر ودرلو درلو يازولرايله مزين بولنمش ايدى . انقلابات دوران جمله‌سنى خراب ايدرك ميدانده صنايع اصليه‌سنى آكدره‌جق اثار عتيقه‌دن بشقه برشى براقامشـدر . اتنه اراضيسى اليوم آثار عتيقه‌جه خزينه اطلاق اولنه‌جق برحالده‌در .

كقروپس ــ تيتانيلرك انقراضندن ايكى عصره قريب زمان مرورندنصـكره قبل الهجره (٢٢٦٥) تاريخنده حكماى مصردن كقروپس يونانستانه هجرت و اوراده اون ايكى مدينـه بنا ايلدى . اتنه شهرى او مدينه‌لرك برنجيسى‌در . كقروپس اولوقت يونانيلره رياست ايتمكده بولنـان ذاتك قزينى تزوج ايلديكنـدن قاين پدرينـك وفاتنده يونانستان حكومتى كندوسنه منتقل اولدى .

او تاريخلره قدر يونانستان اهاليسى جمعيت متمدنه صورتيله يشـامق بيلميوب هر فامليا صـورت متفرقه‌ده تعيش ايدر و هپسى برشخصك رياستى التنده بولنـور ايدى . كقروپسك همتيله مدنيت يولنه كيرمكه باشلايوب اون ايكى قبيله‌يه بالتقسيم هر قبيله ذكر اولنان مدينه‌لرك بريسنده يرلشديرلدى . اندنصكره بغداى و زيتون زراعت

و (اریئوباغوس) عنوانیله بر محکمه تشکیل ایدوب ازدواج ودفن اموات کبی معاملات حقنده بر طاقم قاعده‌لر دخی قبول ایتدیلر .

کقروپسك عاصمه‌سی اتنه شهری ایدی . کندوسندن صکره کرناؤس وبعده امفقتیون اتنه مربوطاتنده برر دیوان تشکیل ایدرك هر دیوانه بریسی اعیاندن و دیکری عوامدن ایکیشر نائب نصب ایدلمش و قبائل علی‌العموم دائرهٔ اتحاد و انتظامه النمشدر .

خارجدن او دائره‌یه کیرمك استیانلره « امفقتیون شهرلرندن هیچ بریسنك خرابنی موجب اوله‌جق معامله‌ده بولنمیه‌جقلرینه، یونانلیلرینی دکزده سیردن منع ایتمیه‌جکلرینه، معبودلرینكماللرینی یغما ایدنلره، یاخود بشقه‌سنك یغما ایتمسنه کوز یومانلره اغر عقوبت کوستره‌جکلرینه » یمین ایتدرلدکدنصکره دائرهٔ اتحاده قبول اولنمق اوزره بر قاعدهٔ مرعیه وضع ایلدیلر . اولوقته قدر دائره‌لرینه جوار محللرده تأسس ایلمش اولان کوچوك جمهوریتلر امفقتیون زماننده یونان حکومتنه کسب مناسبت وارتباط ایتمشلردر .

امفقتیوندن صکره حکمدار اولان ارختونیوسی وولقان ایله میزوونك اوغلی دیو اعتقاد ایدرلر ایدی .

اثینا دیدکاری معبودلری ایچون زیتون اغاجندن برهیکل یاپدردیغندن شهر اثینا (اتنه) نامیله شهرت بولمشدر . عربلرده او هیکل مناسبتیله اتنه‌یه مدینة الزیتون اطلاق ایلدیلر .

ارختونیوس حقنده درلو درلو خرافات روایت اولنه‌یور . کویا اناسی میتروه بکارتنی محافظه ایلدیکندن ارختونیوس کندوسنه اوغل اولمق اوزره کوکدن یره دوشوب بر اباغی طوپال اولمش وسقردیسک قزلری یرده بولوب میتروه‌یه کوتوردکارنده هیکلده تربیه ایله بیودلمش ایمش .

ارختونیوس حکمدار اولدقدن صکره عدالت وامور سیاسیه‌جه هرکسی ممنون ایده‌جك درجه‌ده حذاقت کوستردی .

ارختونیوسدن صکره برنجی بندیون، ارختوس ایکنجی کقروپس، ایکنجی بندیون متسلسلاً حکومت ایلدیلر .

ایکنجی بندیوندن صکره حکمدار اولان اثریوس (ایفس) خرافات یونانیه‌دن اولمق اوزره ترزینه شهرینه کیدرك اورانك حکمداری پتسیوسك قزیله ازدواج ایتدکدنصکره قلیجنی بر قیانك التنده صاقلادیغندن اوغلی

دنیایه کلوبده او قیابی یوارلیه بیله جك درجه یی بولدقده قلیجی الوب یاننه کلمسنی زوجه سنه توصیه ایتمش واوغلی ثیسیوس مزبوره دن تولد ایدوب بیودکده باباسنك وصیتی اوزره طاشك التندن قلیجی اخذ ایله براً اتیقه یه کیدرکن یولده پك چوق خرسزلر وجناورلر اولدرمش ایمش •

اثریوس اغتصاب حکومت ایچون علیهنده عصیان کوسترن برادرزاده لریله محاربه یه طوتلمغله مظفر اولدقدن صکره کریده عزیمت واوراده انسان یمکه حریص مینوتاروس نام جناوری تلف ایتمش ایسه ده اوغلی ثیسیوسی او جناورك یوطمش اولدیغنی تخیل ایتمکله کندوسنی اق دکزه اتمش ایمش •

اثریوسدن صکره اوغلی ثیسیوس حکمدار اولدی • اتنه حکمدارلرینك الك مقبولی وسولونك مؤخراً اصلاح ایلدیکی نظاماتك واضعی بودر •

ثیسیوسك نامنی یونانیلرجه تخلید ایدن اسبابك بیوکی کندی نامنه نسبتله یاپدردیغی ثیسیوم هیکلیدر •

ثیسیوس امازونه عزیمتله حرباً غلبه واورانك قرالیچه سی انتیوبی یی اسیر ایتمش و بیوك اتیقه یه هجوم ایلمش ایسه ده مغلوب اولمشدر • ثیسیوس صکره لری سکیروس جزیره سنه کتدکده حکمدار لیقوسك خیانتیله

مقتول اولدی . جنازه‌سی سکیروسده قالمشیکن قبل الهجره (١٩٠١)ده کوکلری اتنه‌یه کوتوریلوب ثیسیوم هیکلنه وضع اولنمشدر .

ثیسیوسدن صکره مینسیثوس اتنه حکمداری اولدی . مشهور تروئه محاربه‌سی بونك حکومتی زماننه مصادف اولمغله یونانیلره خیلی معاونتده بولنمشدر .

مینسیثوسدن صکره دیموفون، اقستئیس، اقیداس، ثیمتس، میلانثوس، قادروس متسلسلا حکمدارلق ایلدیلر .

قادروس شو حکمدارلرك صوڭکیسیدر . (١٦٩٠)ده پلوپونیسه طائفه‌سنك اتنه‌یه هجوم ایلدکلری جهتله کویا « اتنه حکمداری قادروسك نفسنه ضرر دوقنمز ایسه مظفر اولورسکز » دیو هاتف غیبی خبر ویردیکندن شو طائفه‌نك رئیسی بونی عسکره تفهیم ایله قادروسه زنهار مضرت وقوعه کتورلمامسنی توصیه ایتمش ایمش . کیفیت قادروسه واتنه‌لیلره منعکس اولدقده قادروس کندوسنی بیلدیرمیه‌جك بر قیافتله خفیاً پلوپونیسه عسکری ایچنه کیدوب اوراده بر منازعه چقارمش واثنای منازعه‌ده مقتول اولوب اتنه محافظه‌سیچون نفسنی قربان ویرمش اولدیغنی پلوپونیسه عسکری

ایشتدكلرنده هزيمت قورقوسيله محاربه‌دن فراغت‌ويرلرينه رجعت ايتمشلردر ٠

قادروسك وطن سلامتی ایچون نفسنی قربان ويرمسی آتنـه اهاليسی ايچنده نامنی بيوتديكندن شانـه رعايت مخصوصه اولمق اوزره كندودن صكره آتنه حكمدارلغی الغا وارخون عنوانيله آتنـه‌ده بر جمهوريت احـداث اولندی ٠ قبل الهجره (١٦٩٠) ٠

- ٩ -

تروئه محاربه سی

قبل الهجره

(١٨٩٢ - ١٩٠٢)

(تروئه) آسيای صغرانك قسم غربيسنده برمدينه‌نك اسمی ايدی٠ شومدينه‌نك موقعی چناق قلعه بوغازينك خارجنده واناطولی ساحلنده‌در٠ دكزدن اوزاقلغی ايكی عسكرك حركتنه كفايت ايده بيله‌جك درجه‌ده ايدی٠

ياقين وقته قدر مدينهٔ مذكوره‌نك وجودينه تروئه محاربه‌لرينـك شهرتندن بشـقه دليل يوق ايدی٠ بوندن اون سنه مقدم جرمانيالی دوقتور هانری سولمن آسيای صغرايه سياحتله شهر مذكورك خرابه‌لرينی بولمشدر٠

تروئه حكمداری بریاموسك اوغلی پاریس لاقونیا حكمداری منه‌لاؤسك طقوز یاشنده بولنان زوجه‌سی هیلانه‌یی تروئه‌یه قاچردیغندن بو ماده یونانیلرك ناموسنه دوقنوب محاربات مذكوره‌یی نتیجه ویردی. بناءً علیه اخذ انتقام ایچون یونانیلر تداركات حربیه‌یه وقتلر صرف ایدرك میدانه كتوردكاری بیك سكزیوز عدد سفینه‌یه یوز بیكدن زیاده عسكر وضعیله شوقوهٔ جسیمه هجرتدن (١٩٠٢) سنه مقدم حركت وتروئه شهرینی محاصره ایلدی.

یونان اردوسی منه‌لاؤسك قرنداشی قهرمان مشهور اغاممنون قومانداسنده اولوب قورنتوس، سیسیون، اشیل، پاتروقل، ارغوس حكمداری دیومیه، قهرمان اولیس، حكیم مشهور منتور اشبو اردو ایچنده ایدیلر. تروئه اردوسیده بریاموسك وقرنداشی هكتور ایله سربیدون وانیاس نام بهادرلرك قوماندالرنده ایدی. محاربه‌لرده ابتدا یونانیلر غلبه ایلدی. كویا معبودلری برتپه اوزرنده شو محاربه‌لری تماشا ایدركن یونانیلر اطرافنده بولنان اهالی‌یه صارقندیلق ایلدكاری ایچون ارالرینه نفاق دوشوردكلرندن اغاممنون ایله اشیل میانه‌لرنده یوز كوسترن اختلاف محاصره‌دن عدم استفاده‌یه سبب اولمغله

اون سنه مدت اقدام ایتمش اولدقلری حالده تروئه‌یی ضبط ایده‌مدیلر.

صکره اولیس صندقلر ایچنه عسکر قویوب دسیسه ایله شهره صوقدی. بوتدبیر ایله تروئه‌یی استیلا وشهری سرپا تخریب ویغما ایلدیلر. بعدالغلبه بریاموس ایله اوغللرینی بالاعدام عائله‌سنی اسیر ایتمشلردر.

تروئه‌یی محاصره ایدنلر زعملرنجه معبودلرینک غضبلرینه اوغرادقلری جهتله عودت ایدرکن هر بریسی بر بلایه تصادف ایلدیکی کبی اولیسک دخی بیندیکی کمی پاره‌لنوب اون سنه مدت دارودیارندن جدا وزمان سیاحتنده خیلی بلیه‌لر ایله دوچار ابتلا اولمش ایمش.

یونانی شاعر مشهور اومیروس تروئه محاربه‌لرینی (ایلیاده) عنوانلی قصیده‌سنده تفصیل ایدوب شو وقعه یکده اساسز دکل ایکن افاداتنی همان اصلی یله انکار اولنه‌جق درجه‌ده خرافات وموهومات ایله قارشدرمشدر.

اولیسک سیاحتنه دائر اومیروسک (اودیس) عنوانیله مشهور برقصیده‌سی واردر. اوقصیده‌ده بوسیاحت ماده‌سی درت قسمه تقسیم ایله برنجی قسمده اولیسک بیندیکی کمی پاره‌لنوب کندوسی اوجیجیا (موهوم) جزیره‌سنه دوشدیکندن زوجه‌سی نبلوبانک عاشقلرندن طولایی

مزبوره ایله اوغلی تلماق ایچون بر مرکز خطرده اولدیغی حالده جزیرهٔ مذکوره حکمداری قالیپسونك براز مدت یاننده اقامتله مظهر رعایت اولدیغی وقالیپسویه مخصوص اولان سرایك توصیفاتی، ایکنجی قسمده اوجیجیا جزیرهسندن چیقوب اتیقهیه وصولنه قدر سرکذشتی، اوچنجی قسمده امیلری چوبان اومیدوسك خانهسنده اوغلی تلماق ایله برلشوب زوجهسنك عاشقلرندن نصل انتقام المرینه دائر وقوعبولان مذاکرهلری، دردنجی قسمده انتقامك نصورتله اجرا ایدلدیکی تفصیل اولنمش وشو قصیده فنهلونك یازمش اولدیغی مشهور تلماق رومانه اساس اولمشدر.

- ١٥ -

اتنه جمهوریتی

جمهوریتك تشکلندن صکرهکی وقایع تاریخیه

قبل الهجره

(١٦٩٠ - ٩١٦)

پلو پونیسه طائفهسنك اتنهیه هجرتلرندن صکره اتنه حکمداری قاردوس نفسنی وطن سلامتنه قربان ویرمش اولدیغی وشانه رعایةً کندوسندن صکره

حکمدارلق الغـا اولنـه‌رق ارخون عنوانی التنـده برجمهوریت احداث ایدلدیکی یوقاروده یازلمشدر ·

اشبو جمهوریتـك بدایت تشکلی اولان هجرتدن مقدمکی (١٦٩٠) تاریخنـده قاردوسـك اوغلی میدون جمهوریتك ریاسـتنه تعیین اولندی · میدونك وفاتنه قدر ریاست عهده‌سنده قالدی · وفاتندن صـکره ارخونلرك هر بریسـنه اون سـنه وبروقت صکره برسـنه مدت تحدید ایلدیلر ·

(١٣٣٦) تاریخنه قـدر ارخونلغه میدونك اولادی متصرف اولمشلردر · بوندن صکره ارخونلق مدتی ینه اون سـنه بالاعتبار ارتق میدونك اولادینـه منحصر طوتلمیوب عائله‌سندن هرکیم انتخاب قازانیر ایسه او تعیین اولنور ایدی ·

(١٣٠٥) سنه‌سنده ارخونلق مدتی ینه برسنه‌یه تنزیل ایدلدی · فقط میدونك عائله‌سنه‌ده انحصار صورتی لغو ایدیله‌رك شرط اهلیته مقید اولمق اوزره هر هانکی عائله‌دن اولور ایسه اولسون مناسبلری ارخون انتخاب اولندیلر ·

ارخونلر مقدملری پادشاهلر کبی نافذالکلام ومرعی ایدیلر · صکره‌لری ضعفه تصادف ایتمکله اعتبارلری پك زیاده اکسلدی · حتی ارخون بولنان ذاتك تحت ریاستنده‌کی

طقوز اعضانك هر بريسى بطريق الغلبه ارخون نامیله یاد اولنمغه باشلادى .

ارخونلرك اعتنا ایلدکلری موادك باشلوجه‌لری باخوس، اپلـون، دیانا نام‌لریله یاد اولنان اعیاد ملیه وایتام ایشلریله امور ارثیه‌یه متعلق مسائل ایدی .

ارخون عنواننك افراد اعضایه تعممندن صکره برنجی ارخون رئیس صفتنده بولنوب ایکنجیسی امور دینیه، اوچنجیسی امور عسکریه وخارجیه‌یه مرجع اتخاذ اولندیلر .

آتنه‌نك الك پارلاق زمانی قاردوس سلاله‌سندن (۱۲۸۰) تاریخنده تولد ایدن سولونك ارخونلغی وقتنده ایدی . سولونك زماننده اول آتنه‌لیلر اشرافك مظالمی وفقر وضرورت بلیه‌سی التنده معذب ایدیلر . شو حالر فساد عمومی‌یه استعداد ویردیکندن اداره‌یی یولنه قویمق اوزره اقتدارینه اعتماد ایلدکلری سولون (۱۲۱۶) تاریخنده ارخون انتخاب اولنمغله وطنك سعادت حالنی تأمین ایچون برطاقم نظامات جدیده وضع ایتمشدر .

سولونك وضع ایلدیکی نظاماتك خلاصه‌سی « ارخون بولنان ذات امور سیاسیه‌جه هر درلو قوهٔ تصرفیه‌یه مالك وبالجمله ولاة ارخونك امرینه تابع

بولنمق ، اهالی درت قسم اعتباریله بشیوز مادمنی بغدایدن زیاده ایراد سنویسی اولانلر برنجی واوچیوز مادمنی بغدایدن بشیوزه قدر حاصلات سنویه‌سیله محاربه‌ده اسب اعطاسنه قدرتی بولنانلر ایکنجی وسنوی ایکیوز مادمنی بغدایدن اشاغی ایراده مالك و برچفت اوکوز بسلمکه مقتدر طاقلر اوچنجی وقسم ثالثك مادوننده کیلر دردنجی قسم عد اولنمغله برنجی صنف اعتبار اولنان مأموریتلر قسم اول اصحابنه منحصر اولمق ، ایکنجی صنف مأموریتلرنده قسم ثانی وثالثدن مأمورلر استخدام ایدلمك ، ایکنجی قسم افرادندن سواری واوچنجی قسمدن اغر سلاحلی پیاده عسکری قوللانیله‌رق دردنجی قسمك هر درلو ویرکودن معاف طوتلمریله برابر بونلر خفیف سلاحلی پیاده عسکرلکده بالاستخدام مأموریات سائره‌ده قوللانلمامق وارخونلرك وسائر حکامك انتخابلرنده اقسام اربعۀ مذکوره‌نك اصوات حق جریان ایتمك ، سناتو نامیله درت یوز اعضادن مرکب بر هیئت اقامه‌سیله اقسام مرقومه‌نك هر طاقندن هیئت مزبوره اعضالغنه یوزر نفر النمق ، کرك تصرفات وحیات اهالینك کرك نظامات بلادك محافظه‌لرنده اریئوباغوس دینلان محکمه‌نك هر درلو صلاحیتلری بولنمق » ماده‌لرندن عبارت ایدی .

نظامات مذكوره اخشابدن لوحه‌لر اوزرلرینه یازدیریله‌رق ابتدا اتنه‌نك ایچ قلعه‌سی اولان اقروپولده‌كی قصر حكامه‌و صكره بریتانیون دینلان سائر قضاة معروفه‌یه مخصوص قصرلره تعلیق اولندی ·

بونلردن بشقه بر مكمل كتبخانهٔ عمومی یاپدیریلوب درونه پك چوق كتب نفیسه قونلدی · چوجقلرك تدریس وتربیه‌لریچون لزومی قدر علما ، شعرا وصنعتكاران جلب واقامه ایدلدی ·

اتنه‌ده خیلی ابنیهٔ منتظمه یاپدیریله‌رق شهرك تزییناتی بر صورت مكمله‌یه ابلاغ وژوپیتر هیكل عظیمنه‌ده وضع اساس ایتدرلدی ·

بو ایشلر یولنه قونلدقدن صكره اكتساب ایده‌جكی فوائد سیاسیه ومدنیه‌دن ابناء وطنی مستفید ایتمك واون سنه مدت ممتد اولمق اوزره بر سیاحت اختیار ایدوب مصره ولیدیایه قدر عزیمت ایلدی · لكن كندوسی یونانستاندن چیقدقده ادارهٔ حاضره‌نك انتظامنه خلل كلمز اعتقادنده ایكن كندوسندن صكره درلو درلو اویغونسزلقلر یوز كوستردی · یرینه اقامه ایلدیكی پیسستراتوس خصمانك هجومیله مجروح واتنه‌دن مطرود اولدیغندن اون سنه‌قدر اوته‌ده بروده طولاشوب

جمع ایلدیکی قوهٔ عسکریه ایله آتنه‌یه عودت و خصماسنه غلبه ایله بالاستقلال اجرای حکومت اتمکه باشلادی . سولون سیاحتندن عودت ایلدکده هر ایش وضع ایتدیکی نقطه‌دن ایرلمش و پیسسترانوس ارخونلرك حکمنی ید اختلاسنه الوب ذروهٔ استبداده چیقمش اولدیغنی کورمشدر .

لکن پیسسترانوس قوهٔ استبدادیه ایله زمام اداره‌یی تمامیله ید استقلالنه الدقدن صکره سولونك قوانین ونظاماتنی محافظه‌یه باشلایوب عدل و مروتی التزام ایلدی .

زماننده آتنه‌لولر خیلی راحت و سعادت بولمشلردر . اطرافدن طوپلادیغی حکما ایله سراینی بر مدرسهٔ حکمته دوندرمش وشاعر اومیروسك اولوقته قدر شونك بونك یدنده متفرق اولان اشعارینك اکثرینی بر یره جمع ایتدرمشدر . پیسسترانوس (١١٤٩) ده وفات ایدرك یرینه اوغللری هیپارخوس و هیپپیاس خلف اولدیلر .

هیپارخوس آتنه‌لی بر قاری حقنده بعض کونافالق کوستردیکندن مزبوره‌نك قرنداشی اریستوپیتون بعض اشخاص ایله بالاتفاق ملتجه اجرا اولنان بر آلایده هیپارخوسی اوروب اولدیردیلر .

هیپیاس قرنداشنك انتقامنی المق ایچون مظالمنی چوق ایلرویه کوتوردی ۰ اتنه اهالیسی اسپارته‌لیلردن استعانه ایله هیپیاسی طرد ایلدیلر ۰ هیپیاس اولوقت فرس پادشاهی بولنان برنجی دارایه التجا ایلدی ۰ (١١٣٢) ۰

لکن هیپیاس طرد اولندقدنصکره اتنه‌ده اداره‌یه سکونت کلیوب رؤسادن قلیستینوس و ایساغورسك هر بریسی کالای حکومتك بر طرفنه یاپشوب کشاکشله معارضه‌یه باشلامش اولدقلری حالده قلیستینوس غلبه و ایساغورسی طرد ایتمکله کالای حکومت ید استقلالنده قالدی ۰ (١١٣٠)

قلیستینوس سولونك نظاماتنی بعض مرتبه تعدیل ایله سناتونك اعضاسنی بشیوز نفره واهالینك اصنافنی اون قسمه ابلاغ ایتمشدر ۰ شو تقسیم هر قسمدن بر فرقه عسکر اخراجنی تسهیل ایلدیکندن اتنه‌نك قوهٔ عسکریه‌سی ییودی ۰

بو صره‌ده طریق تقدمده یورییمکه چالشان اسپارته‌لیلر حکمدارلری قلیومنیس قوماندا سیله قلیستینوس ایله معارضه‌یه قیام ایدرك اتنه‌لولره قارشو حرباً مغلوب اولدیلر ۰ شو معارضه‌نك بدایت شیوعنده اسیای صغراده بولنان هیپیاس بتکرار حکومتی یقه‌لمق خولیاسیله اتنه‌یه

طوغری کلیور ایدی. اسپارته‌لولرك مغلوب اولدقلرینی ایشتدکده ینه دارانك یاننه کتدی. دارا ایسه او ارالق یونانستانی استیلا ایتمکی قرارلشدرمشیدی. هیپیاسك دخالت وتشویقی افکارینه بر قاندها قوت ویردی.

بناءً علیه (١١١٢) ده فرسلرله یونانیلر بینلرنده محاربه‌لر باشلامشدرکه اتیده بیان اولنه‌جغی وجهله شو محاربه‌لر چوق زمان امتداد ایلدی.

- ١١ -

اسپارته جغرافیاسیله فرسلرك تجاوزلرینه قدر وقایع تاریخیه‌سی

قبل الهجره

(٢٥٠٢ - ١١١٢)

اسپارته شهرینك موقعی لقدومونه دینلان مدینهٔ قدیمه‌در. وقتیله لاقونیا مملکتنك قاعده‌سی و پلوپونیس دائره‌سنك الك بیوك مدینه‌سی ایدی.

مدینهٔ مذکوره اینوس وتیاز نهرلرینك دکزدن یکرمی میل مسافه بعدنده منصب اولدقلری ایورت نهرینك صاغ طرفنده التی میل محیطی بولنان بر وادی ایچنده ایدی.

شو وادی شرقاً و غرباً تایکیت و بروتون سلسله‌لریله محدوددرلر .

اسپارته‌لولرك حارسهٔ مملکت اعتقاد ایتدکاری فلقیبقوس هیکلی شهرك صاغ طرفنده واقع اقروپولیس تپه‌سنده ایدی .

اقروپولیس تپه‌سنك قربنده هیاکل و تماثیل ایله مملو بر بقعه وار ایدی . اسپارته‌لولرك سناتولری وقضاته مخصوص مجلسلری شو بقعه‌ده تجمع ایدرلرایدی . موقع مذکورده فرسلردن اغتنام ایلمش اولدقلری ماللردن یاپلمش بر رواق و معبودات یونانیه‌نك اعظمی اولان اپلونه اکراماً کنج اوغلانلرك و قزلرك رقصلرینه مخصوص ــ خورس نامیله معروف ــ بر میدان دخی وار ایدی .

اسپارته‌ده‌کی ابنیه‌نك بیوکاری نپتون هیکلی ایله بر تیاترو ایدی . بونلرد دوازهٔ شهرك یاننده بولنان دلب نام محلده بنا قلنمشلر ایدی .

اسپارته‌لیلر « ناقص الاعضا طوغان چوجقلرك وطنه فائده‌لری اوله‌مز » دیه‌رك حیاتلرینی استمدکلرندن اویله چوجقلری القایه مخصوص اسپارته جوارنده دروس دینکله معروف میدان ایچنده بربیوك چقور وار ایدی .

قلعه واستحکام اهالینك شجاعتنی ازاله ایده جك شیلردر اعتقادیله اسپارته لیلر قلعه یه اعتبار ایتمزلر ایدی .

الیوم شهر مذکورك موقع قدیمنده بعض آثار عتیقه دن بشقه برشی یوقدر . اسکی اسپارته نك انقاضندن یاپلمش اولان مسترا مدینهٔ موجوده سی موقع مذکورك درت کیلو متره بعدنده در .

قورنفوسك اوغلی اسپرتون هجرتدن (٢٥٠٢) سنه مقدم ذکر اولنان وادی یه کله رك باشنده بولنان غلبه لکله بالاتحاد اسپارته شهرینی بنا ایلدی . اسپارته حکمدارلرینك برنجیسی بودر . بونك تشکیل ایلدیکی عائلهٔ حکومت هرقلید طائفه سنك اوحوالی یی استیلا ایتدکاری زمانه قدر ممتد اولمشدر .

اسپرتوندن صکره لیلقوس ، میلیس ، ایوتاس ، لقدمون ترتیب اوزره حکومت ایلدیلر . لقدمونك بدایت حکومتی (٢١٩٩) تاریخنده در .

اسپارته مدینه سی لقدمون زماننده توسع ایتمش ولقدمونك شهرتنی المشدر . لکن اومیروس اشعارنده اسپارته ایله لقدمون مدینه لرینی بشقه کوستره یور .

بعض مورخلرك روایتنه کوره اسپارته اراضیسنده ابتدا لبجه طائفه سی متوطن و لیلقوس طائفهٔ مذکوره نك

برنجی حکمداری ایدی. ژوپیترك اوغلی لقدمون اسپارته شهرینی بنا و نامنه نسبتله لقدمون تسمیه ایلدی. بناءً علیه طائفهٔ مذکوره دخی لقدمونیلر نامیله مشتهر اولدیلر.

لقدمون عائله سندن کلان حکمدارلرك صوك کیسی اولان تیامینوس زماننده دوریلرله هرقلید طائفه سی اورالری استیلا ایتمشلردر. شو استیلا صره سنده لاقونیا مملکتی هرقلید قوماندانلرندن ارستودیمك حصه سنه اصابت ایلدی.

ارستودیمس اثنای محاربه ده فوت اولدیغندن اوغللری ایورستیس ایله پروقلیس بالاشتراك حکمدارلقده بولندیلر. شو ایکی حکمدارك هربریسندن برعائلهٔ حکومت انشعاب ایتمکله عائله نك بریسی ایورستیسید، دیکری پروقلیسید ناملریله معروفدرلر. هپسنك اسم وتاریخلرینی مشعر اشاغیده برجدول درج ایده جکز.

هرقلید ودوری طائفه لری اسپارته دائره سنی استیلا ایلدکلری وقت اورالرده بولنان لاقولی واحائی قبیله لرینی تحت محکومیته الهرق جزیه یه ربط واسترااستمز خدمت عسکریه ده استخدام ایلدیلر.

ایوریستیس وپروقلیس وفات ایتدکدنصکره عائله لری بالاشتراك حکومت ایدرکن ارالرنده خصومت قپوسی

اچلدیغندن شوقیو لیقرغوسـك زمانه قدر اچق قالمش وانك وقتنده قپانمشدر.

لیقرغوس حکمدار دکل ایدی (۱۵۰٦) تاریخنـده وفات ایدن اسپارته حکمداری پولیدقوتوسك قرانداشی ایدی. پولید قوتوس وفات ایلدیکی وقت زوجـه‌سی حامله اولدیغندن انك حملندن بشقه میدانده وارث ملك اوله‌جق اولادی یوق ایدی. لیقرغوس حمل مذکورك ولادتنه انتظاراً امور حکومتی نیابت صـورتیله اداره‌یه باشلادی. زوجهٔ مزبوره لیقرغوسه نمایان اولان میـل وعلاقه‌سی اوزرینـه چوجوق طوغدیغی وقت خفیاً اعدام ایدلمك وحکومت لیقرغوسه قالمق اوزره ازدواجه طلب کوستروب شوطلبی لیقرغوسه اچدقده لیقرغوس پك چرکین کوردی ایسه‌ده کرهنی میدانه قویسه مزبوره چوجغه براهانت ایدر مطالعه‌سیله ضمیرنده اولانی افشا ایتمیه‌رك چوجق دنیایه کلدکده کندوسی خفیاً اعـدام ایتمك اوزره یاننـه کوندرمسنی مزبوره‌یه افاده ایتدی. چوجق تولد ایدرك یاننـه کوندرلدکده لیقرغوس درحال ارکان واعیانی جمع ایله «اسپارته‌نك حکمدار مشروعی شوچوجقدر» دیو اعلان وچوجغی حارلاؤس تسمیـه ایله بالمحافظه امور نیـابتی اداره‌یه دوام ایلدی. بونك

اوزرینه حقنده مزبورەنك تحدث ایدن خصومتی راحتسزلغنی موجب اولدیغندن اسپارتەیی ترك ایله کرید ومصر طرفلرینه کیتمشدی .

عزیمتندن صکره اسپارتەنك هرطرفنی فساد استیلا ایلدیکندن اهالی لیقرغوسی جلب ایله امور نیابتی کندوسنه تفویض ایتدیلر . بناءً علیه لیقرغوسك وضع ایلدیکی نظاماتك حسن ادارەجه بیوك تأثیراتی کورلمشدر .

نظامات مذکورەنك خلاصەسی « اهالی اوچ شعبەیه منقسم اولوب برنجی شعبه اولان اسپارتەده ساکن فاتحلر (هرقلید ودوریلر) طائفەسنك برقسمی مأموریات عمومیه ودیکر قسمی عسکرلك خدمتلرنده قوللانلمق ، ایکنجی شعبه عد ایدیلان اسپارتەیه جوار مدینەلرده ساکن بریاسی (لاقونی) طائفەسی حریت تامەیی حائز اولوب فقط قوهٔ سیاسیەدن حصەدار اولمامغله برابر زراعت وصناعتله بالاشتغال یللرندەکی اراضیدن حکومته ویرکو ویرمك ومحاربه زمانلرنده تجهیز عسکر خدمتنده بولنمق واوچنجی شعبه عد اولنان هلوسیلر (کولەلر) طاقلری اسپارتەدە ساکن اولانلره عائد اراضیی زراعتله بعضاً مصالح اهلیه وحربیه خدمتلرینه قبول ایدلمك » مادەلرندن عبارت ایدی .

بو نظامات ایله اسپارته‌لولرك اراضیسی طقوز بیك حصه‌یه تقسیم اولنوب اهالیدن اوتوز یاشنه ایاق باصانلرك شو حصه‌لردن برینه اورتاق ایدلمسی و بونلرك هر بریسی نظامات موضوعه‌یه اطاعت و عسکردن معارف طوتلمری، مولودلری قوتلی اولمق ایچون نسوانك جناستق ایله اشغال ایدلملری کبی برطاقم نظامات عمومیه دخی وضع اولندی.

وکذلك اون سکز اعضادن مرکب بر دیوان تشکیل اولنه‌رق شو دیوانك ریاستی حکمدارلره تخصیص ایدلدی.

نظامات وقواعد مذکوره حکمنجه او تاریخدن اعتباراً اسپارته اداره‌سی برجمهوریت شکلنه کیرمکله حکمدارلر او جمهوریتك رئیسی اولمشلردر. بو اجراآت ایله اختلاف سوداسنده اولان مقدمکی حکومت مشترکه‌نك اختلافاتی دخی برطرف اولدیغندن اسپارته جمهوریتنه تابع اراضینك کتدکجه عمرانی تزاید وسکانی تکثر ایدرك چوق وقتلر نظامات مذکوره‌یه خلل کلمدی.

- ١٢ -

مسينيا محاربه‌لری واسپارته‌لولرك بقيۀ وقوعات واحوالی

قبل الهجره (١٣٤٦ - ١١١٢)

هجرتدن (١٣٤٦) سنه مقدم اسپارته‌لولر ايله مسينيالولر ارالرنده بر محاربه قپوسی اچلمشدر.

شوايكی حكومتك حدودی اوزرنده بولنان برچايرده مسينيا زنكينلرندن پوليقار نامنده بر شخصك چوبانلری اوكوزلرينی اوتلاته‌يور ايدی. چاير صاحبی هم چوبانلری همده اوكوزلری صاتی ويردی. پوليقار حقيقت حالی اوكرندكده ادعايه قيام ايلديكندن اوكوزلرك بهالرينی تسويه ايتمك اوزره چاير صاحبی پوليقارك برابر الوب كوتورديكی اوغلنی حدود باشنده اولدردی. پوليقار اسپارته حكومتنه مراجعت ايتمش اولديغی حالده دعواسنه قولاق بيله ويرلمديكنی كوردكده حدوده چكيلوب اسپارته‌لولردن النه كچنی اعدام واخذ انتقام ايلدی. اسپارته حكومتی پوليقارك طرفلرينه تسليمنی مسينيا حكومتندن ادعايه اصرار ايلدكده انلرده شوطلبك ترويجنی التزام ايتمديلر.

بو سببدن اوتوری اسپارته لولر مسینیا علیهنه اعلان حرب ایدرك عسکرله حدودی تجاوز و مرکز حرکت اولمق اوزره طاغ تپه سنده بولنان امفه قصبه سنی استیلا ایلدیلر. مسینیالولر اول امرده اسپارته لولره قارشو طوره مدقلرندن لاقونیا بلادنده یغما کرلکله مشغول اولدقلری حالده صکره قوهٔ قلبیه حاصل ایلدکاری جهتله برکیجه ایچنده بغتةً دشمنه مقابل بر استحکام انشا وارقه سندن اسپارته عسکریله حربه اعتنا ایتمشلردر. بو معامله اسپارته عسکرینك کوزلرینی یلدیردیغندن محاربه دن فراغت وممکلتلرینه عودت ایتدیلر ایسه ده راست کلانك لوم وتقبیحنه تصادف ایلملری بتکرار مسینیالولر اوزرلرینه هجوم ایتملرینه سبب اولدی. برنجی محاربه ده غالب ومغلوب معلوم اولمدی. ایکنجی محاربه ده مسینیالولر بیوك ضایعاته تصادفله اووه ده بولنان شهرلری دشمنه براغوب ایتومی طاغنه چکلدیلر.

کویا محاربه ده غلبه قزانملری حکمدار فامیلیاسندن برقزك جهنم معبودینه قربان ایدلمسنه متوقف ایدوکنی هاتف غیبی خبرویرمش ایمش. اسمنه قرعه اصابت ایدن برباکره قزك باباسی رشوتله معبودلرندن مساعده قازاندیغندن شوقزك حکمدار نسلندن اولمدیغی مسینیالولره اخبار اولندی.

حکمدار فاملیاسندن ارستودیموس وطنك سلامتی ایچون کندی قزینی جهنم معبودینه تقدیم ایتمك استدی. نشانلوسی قزك بکرینی دها اول ازاله ایتمش اولدیغنی اورطه یه آتمسی ارستودیموسك ناموسنه دوقنمش اولمسی قزی اولدرمسنی موجب اولدی. هاتف غیبی ایسه بویله بکری ازاله ایدلمش برقزك اولدرلمسنی جهنم معبودی قربان عد ایدهمز خبرینی ویردیکندن اوصره ده عندالمحاربه مقتول اولان حکمدارك یرینه ارستودیموسك ادعا ایلدیکی حق وراثتی قزینی قتل ایتمسی جنایتی اسقاط ایلدی. بوندن صکره ارستودیموس - قزی سیاهلر کیمش' کوکسنی' یاره سنی کوسترهرك جالب حزن اولهجق معامله ده بولنمش اولدیغنی - کورمکله ارستودیموس بورؤیادن اولهجکنی وقزی حقسز اولدردیکنی بالاستدلال قزك قبری اوزرنده نفسنی قتل ایتدی.

بوقاروده کوستردیکی وجهله مسینیالولر بوزلدقدنصکره ایتومی طاغنه چکلمشلر ایسهده اوراده دخی مقاومت ایدهمدیلر. وممکتلرینی دشمنه ترك ایله اسپارته لولرك ایادئ اسارتلرنده قالدیلر.

مسینیالولر قرق سنه مدت اسپارته لولرك قید اسارتلریله باغلو قالوب صقندیلری تحمل اولنهجق درجه یی کچدی.

حکمدارلری نسلندن بسالتنه اعتماد ایلدکلری اریستومینسی اوزرلرینه قوماندان انتخاب واسپارته‌لولره قارشو اعلان عصیان ایلدیلر .

ایکی طرف اره‌سنده یوز کوسترن محاربه‌لرده مسینیالولر غلبه ایلدی . اریستومینسك شو محاربه‌لرده کوستردیکی شجاعت حقنده عمومك تقدیر ورعایتنی جلب ایتمکله وطننه عودت ایدرکن طائفهٔ نسوان یوللری چیچکلرله تزیین واستقبال ایدن افراد مظفریتنی القشلرله تحسین ایتمشلردر .

لکن مسینیالولرك اسپارته‌لولر علیهلرنده کوکلشمش اولان دشمنلکلری هیچ بروجهله زائل اوله‌مدیغندن ارالرنده بربیوك محاربه دها وقوعبولدی . بومحاربه‌ده ینه مسینیا عسکری غلبه ایتمشیکن قول قوماندانلرندن بعضیلرینی اسپارته‌لولر اقچه ایله کندولره میل ایتدرملری، غلبه‌نك اوته طرفه یوز چویرمسنی موجب اولمشدر .

شو مغلوبیتدن صکره مسینیالولر ایرا طاغنه چکلدیلر .

اریستومنیس اورادن ارقه‌سی کسلمکسزین اسپارته ممالکنه اقن صالمغه دوام ایدرکن ایکی دفعه اسیر اولوب قورتلمش ونهایت الامر مجروح اوله‌رق برکیجه ایرا قلعه‌سنده اویور وهوانك پك زیاده یغمورلی اولمسی جهتیله بویله

وقتده دشمن هجوم ایده جکی خاطرلره بیله کلمیوب هرکس عالم استراحتده لاقیدانه برصورتده ذوقیله مشغول بولنور ایکن اسیرلردن بریسی فرصت وقتی اولدیغنی اوجوارده کی اسپارته اردوسنه برتقریب ایله خبر ویردی .

اسپارته لولر قضای ناکهانی کبی بغتةً هجوم و قلعه یه دخول ایلدکلرینی مسینیالولر کورملریله برابر اسلحه یه صاریلوب اوچ کون اوچ کیجه محاربه یه دوام ایلدیلر ایسه ده غلبه ایده مدکلرندن اریستومنیس دشمنك موافقتیله ذکور ونسوانی بالاستصحاب اورادن اردوسنه عزیمت ومملکتلرینی اسپارته لولره ترك ایتدیلر .

بومغلوبیتدن صکره مسینیا حکومتی کلیاً منقرض واهالیسی اسپانه لولرك خرجکذاری اولمشدر . بونلر اوقات مسالمتده اسپارته لولرك یرلرینی اکرلر ومحاربه کونلرنده حایتلرینه متعلق خدمتلرده بولنورلر ایدی . شواحوال محکومیت اشتمال مسینیالولره نفسلرینی حیاتلرندن بقدره حق درجه ده تأثیراتی مستلزم اولدی .

ایچلرندن بیوجك برجماعت ایریله رق برقسمی ارقادیا، دیکر قسمی المان طرفلرینه کتدیلر . المانیایه کیدنلر زنکلی شهرینی یاپوب اوراده اقامت ایتمکله شهر مذکور انلره نسبتله شهرت ویردی .

(١٢٢٥) تاریخلرنده اسپارته‌لولر ارقادیانك ایورت وادیسندن یوقاروده‌کی یرلری استیلا ایلدیلر. واویرلر اهالیسی ناچارو ناخوه اسپارته‌لولره مطاوعت کوستردیلر. بوصورت ایسه ارقادیالولرك مرضیٔ عمومیلری خارجنده اولدیغی ایچون اخرالامر طرفین ارالرنده محاربه‌لری انتاج ایلدی. لکن عندالمحاربه ارقادیالولر مغلوب اولمغله ارقادیانك عاصمه‌سی اولان ثیریا شهری دخی اسپارته‌لولره اطاعت ایتمشدر. (١١٨٢).

اسپارته‌لولر ارغولیده دائره‌سنیده حرباً اطاعتلرینه ربط ایتدکدنصکره (١١٦٩) دن (١١٤٦) تاریخنه دکین ارغولیده‌لولرله ارالرنده محاربه‌لردوام ایدرك ارغولیده‌لولر دخی مغلوب وممالکتلرندن ثیره وقینوریا شهرلری اسپارته ممالکنه منضم اولدی.

بو فتوحات اسپارته حکومتنی یونانستانجه مرتبهٔ علیاده کوستردیکندن حکومت مذکوره هکمونیه (برنجیلك) عنوانئی احراز ایلدی. فرسلرك تاریخ تجاوزلری اولان (١١١٢) سنه‌سنه دکین ارتق یونانیلردن هیچ برطائفه اسپارته‌لولره قارشو چقه‌مدیلر.

- ١٣ -

يونانيلرله فرسلر ارالرنده محاربه ظهورندن روءالولرك يونانستانی استیلالری زماننه قدر یونانستان وقايعی

قبل الهجره
(١١١٢ - ٧٦٨)

یونان قبائلنك بعضيلری اسيای صغراده ايولونيا (سيواس، صاروخان، ايدين) وايوليا (اسياى صغرانك غرب جهتنده‌كی بلاد) دائره‌لرنده مستعمرات اتخاذ ايتمشلر ايدی. شو مملكتلر ليديا حكمداری قريسوسك يد استيلاسنده اولديغی حالده فرس پادشاهی كيخسرو اورالری ضبط ايلديكندن كيخسروك دامادی دارانك زماننده بلاد مذكوره اهاليلری فرس حكومتنك بوينددرغی التندن چيقمغی ارزو ايلديلر. و اهالئ مرقومه اتنه، جزاير بحر سفيد طرفلرندن بالاستمداد كوندريلان سفاين وعسكری كندو قوتلريله برلشدروب فرسه تابع اسكله‌لرده محاربه‌يه بدأ ايله فرسلره متعلق ليديانك قاعده‌سی اولان سرديش شهرينی دخی بالمحاصره احراق ايتديلر.

دارا شو وقوعاته تحمل ایده‌مدی . یونانستانك استیلاسنه قیام واولوقتك عادتی اوزره سفرا کوندروب اطاعتلرینه دلیل اولمق اوزره مملکتلرینك طپراق و صویندن بر مقدار ارسال ایتملرینی طلب ایلدکده یونانیلر « استدیککز مقدار الیکزده افندیکزه کوتوریکز » دیه‌رك سفیرلرك کیمیسنی قیولره‌ کیمیسنی بالوعه‌لره اتدیلر .

او عصرلرده فرس دولتنك قوهٔ غالبه‌سی دنیایی دتره‌جك درجه‌لرده کسب عظمت واشتهار ایتمشیدی . یونانیلرك قوتی فرسلرك قوتنه نسبتله کان لم یکن قبیلندن ایکن بو معامله‌لری دارانك غضب شدیدینی موجب اولمغله دارا براً و بحراً قوت جسیمه سوقنه تشبث و دامادی ماردینوسك قوماندا‌سی التنده اولمق اوزره اوچیوز سفینه وخیلی عساکر بریه یونانستانه سوق ایلدی . لکن سفاین مذکوره جبل اثوس (اینه‌روز) جهتنده بر بیوك فورتنه‌یه تصادفله برباد اولدیغی کبی قوهٔ بریه‌ده ماکدونیا طرفلرینی دائرهٔ اطاعته بعدالادخال اتنه واسپارته‌یه طوغری اچلمریله برابر یونانیلره قارشو منهزم و پریشان اولدیلر .

دارا (۱۱۱۲) سنه سنده داتیس وارتغون نام قوماندانلر قوماندالریله التیوز سفینه وبر جسیم قوهٔ بریه

ترتيب ايدوب يونانستانه سوق ايلدی . شو قوۀ عظيمه ارشيبل (اوسيكانيا) جزائرينه بالهجوم اورالرده خيلی يرلرك استيلاسيله اهالی‌يی اسير و بلاد فرسه تسيير ايتدكدن صكره اتيقه سواحلنه توجه ايدی ويرديلر . فرسلرك يوز اون بيك نفردن مركب برقوۀ بريه‌لری يونانستاندن مطرود هيپياس قوماندا سيله ايلرولدی . آتنه‌لولر اسپارته‌دن استعانه ايلدكده اسپارته‌لولر هرنقدر معاونت وعدنده بولنديلر ايسه‌ده عساكر معاونه محاربه زماننه يتشه‌مدی . هيپياس اردوی مذكور ايله بلاد يونانيه‌دن ساحل بحرده و آتنه‌نك اون ميل بعدنده واقع ماراتون بلده‌سی اوزرينه وارر وارمز يونانيلرك تدارك ايده‌بيلمش اولدقلری اون بيك قدر موجودلی اردو ملتيادسك قوماندا سنده اوله‌رق حربه حاضرلندی . فرسلرك قوۀ جسيمه‌لرينه بويله عشری مقداری عسكرله مقابله‌ده خطر ملحوظ ايكن يونان عسكری نفسلرينی اولومه بالتوطين حربه قرار ويرديلر . ماراتون دوزنده شدتلی بر محاربه جريان ايلدی . فرسلر يدی بيك مقتول براغوب اقبح هزيمته كرفتار اولدقلرندن كميلره قاچديلر . هيپياس بو محاربه‌ده مقتول اولمش و يونانيلرك عسكرجه تلفاتی ايسه ايكيوز نفری كچمامشدر .

فرسلر شو اجی‌يی يوطه‌مدقلرندن ايكنجی دفعه اولمق

اوزره هجوملرینی تکرار وینه هزیمت قبیحه ایله مملکتلرینه فرار ایلدیلر . ملتیادیس بو مظفریتله بیوك شهرت قازاندی .

بوندن صکره اتنه‌لولر فرسلرك جزایرده استیلا ایلدکلری یرلری یدلرندن نزع ایتمکه قیام ایدرك پاروس جزیره‌سندن ماعداسنیده اخذه موفق اولدیلر . لکن یونان قوهٔ حربیه‌سی اتنه‌یه عودت ایتدکده اهالی پاروسك ضبط اولنه‌مامسی ایچون ملتیادیسی بالاتهام نفی ایدرك ارخونلرك رئیسی تمیستوقلیس و اعیاندن اریستیدیسك همتلریله یوز قدر گمی حاضرلیوب بلاد فرسه هجوم ایده‌جکلری صره‌ده دارا وفات و اوغلی اکزرکسیس جلوس ایتدی . اکزرکسیس یونانیلردن انتقام المغه تشبثله درت سنه مدت او اوغورده چالشه‌رق بیك ایکیوز سفینه و ایکی ملیون قدر عساکر بریه استصحاب و بلاد یونانه طوغری حرکت ایلدی .

اتنه‌یه یاقن بر محله قدر ایلرولیوب ترمیل بوغازنده طرفین شدتله محاربه ایلدیلر . یونان عسکری پك از ایدی . مقاومتلردن تحفظه مدار اولمق اوزره طوتمش اولدقلری بوغازك ضبطنی تسهیل ایده‌جك بر طریق بر یونانلی طرفندن خیانتله فرسلره کوسترلدی . اکزرکسیس

او يولدن يونان اردوسنك خط رجعتنى كسدكده محاربهٔ مذكوره‌ده بولنان اسپارته حكمدارى ليونيداس يانندەكى قوهٔ قليله ايله فرسلره مقابله ايتمش و كندوسيله رفاقتندەكى اوچيوز نفر اسپارته‌لى حرب ايده ايده تلف اولمشدر ٠

شو محاربهٔ بريه اثناسنده بحراً دخى فرس ويونان عسكرلرى ارالرنده حرب جريان ايدرك ابتدا يونانيلر غلبه ايلديلر ايسه‌ده ليونيداسك فوتنى ايشتدكارنده غيرتلرينه صوغوقلق كلديكندن اتنه ساحلنه طوغرى كيرولديلر ٠ فرس عسكرلرى راست كلدكارى يرلرى تخريب ايله اتنه‌يه هجوم ايدوب اورايده يغما واحراق ايتمشلردر ٠

لكن تيمستوقليس قوماندانه الديغى قوهٔ بحريه ايله سالامين بوغازنده فرس دونماسيله بالمحاربه بوغازك طارلغندن ناشى ايرانيلر سفائن موجوده‌لرينى استدكارى كبى اداره ايده‌مدكارندن تيمستوقيلس شو حالدن استفاده ومحاربهٔ بحريه‌يه شدت اعطاسيله غلبه ايلدى (١١٠٢) ٠

اكزر كسيس ساحلدن شو محاربهٔ بحريه‌يى سير ايده‌يور ايدى ٠ فرس دونماسنك مغلوبيتنى كوردكده ماردينوس قوماندا سيله اوتوز بيك عسكر او حواليده براغه‌رق كندوسى قوهٔ باقيه ايله فراراً بلادينه رجعت ايتمشدر ٠

ایکنجی سنه اسپارته‌لو پوزانیاس واتنه‌لو اریستیدیس قوماندالرنده طوپلانان یوز بیك قدر مقاتل ایله ماردینوسك اوزرینه هجوم ایدرك بیوتیا اووه سنده بین الفریقین محاربهٔ عظیمه وقوعیله ماردینوس مقتول وفرسلر تارمار اولدیلر . یونانیلر بیوتیا اووه‌سنده حرب ایدرکن اسیای صغری سواحلنده‌کی یونانیلردخی فرسلرله بالمحاربه غلبه ایدرك سردیشده بولنان اکزرکسیس شو هزیمتلرك خبرینی الدقده کندی بلادینه عزیمت ایتمش و اتباعندن بریسنك سوء قصدیله مقتول اولمشدر .

لکن یونانیلر فرس محاربه‌لرندن کیرو طورمیوب ایونیالولری فرسلرك دائرهٔ اطاعتلرندن چیقمغه تحریص وحقلرنده معاونتلر اجرا ایله قبریس جزیره‌سنی زجراً فرسلرك یدلرندن الدقدنصکره بیزانتیوم (قسطنطینیه) شهرینه بالهجوم اورایده یغما ایلدیلر .

مملکتلرینه عودت ایلدکلرنده الدقلری غنائم ایله اتنه‌یی تعمیر وتزیین واسکله‌سنی توسیع ایتمشلردر . یونانیلر شو مظفریتلردن صکره کتدکجه قوتلرینی ارتردیلر .

قوماندان عمومی پوزانیاس بوندن صکره یونانیلرك حقارتلرینه تصادف ایلدیکندن فرس پادشاهیله کزلیجه مخابره ایدرك کندوسی والیلکله یونانستانده قالمق واکزر-

كسيسك قزينى نكاحله الق شرطيله بلاد يونانى فرس دولتنه تسليم ايده جكنه تعهد ايلدى . يونانيلر بعض شبهه يه ذاهب اولدقلرندن پوزانياسى تحت محاكمه يه الديلر ايسه ده سررشته بوله مديلر . لكن صكره بعض مخابره اوراقنى اله كچوردكلرندن اوزرينه هجوم ايتدكلرنده هيكله قاچش اولمغله هيكلك قپوسنى پوزانياسك اوزرينه سد ايلديلر . درون هيكلده اج وصوسز قالوب فوت اولدى . يونانيلر هيكلى سد ايدركن برنجى طاشى پوزانياسك اناسى وضع ايتمشدر .

يونانيلر بوندن صكره تيمستوقليسى پوزانياسك خيانتنه اشتراكله اتهام ونفى ايلديلر . تيمستوقليس نفيندن صكره فرس پادشاهى ايكنجى اكزركسيسه التجا واكزركسيس رعايت وممنونيتله قبول ايتمكله وفاتنه قدر اوراده قالدى .

تيمستوقليسدن صكره اريستيديس ارخونلره رئيس اولوب وفاتنده ملتياديسك اوغلى سيمون رئيس اولدى . بعض اسباب اوزرينه اهالى سيمونى عزل ونفى ايدرك يرينه پريقليسى اقامه ايلديلر . وبش سنه كچدكده تحدث ايدن فسادات داخليه دن ناشى سيمونى جلب ايله عسكر قوماندانلغنه تعيين ايتديلر . يونانيلر بوندنصكره ده فرسلرله خيلى محاربه لر ايدرك مظفر اولمشلردر .

بو محاربه‌لرده فرسلره ضعف کلی یوز کوستردیکندن اکزرکسیس بعض مرتبه اوهامه ذاهب اولمغله سیمون ایله بالمخابره فیمابعد اسیای صغراده‌کی املاک یونانیه‌دن ال چکمك، املاك مذکوره ممالك مستقله اولمق، یونان سواحلی دکزلرنده فرس کمیلری کشت وکذار ایتمامك، فرسلر حدود یونانیه‌ده اوچ میلدن زیاده تخطی ایده‌مامك شروطیله بینلرنده مصالحه عقد ایدلدی ٠

سیمون قبریس جزیره سنده حرب ایدرکن مجروح اولمغله مصالحه عقبنده متأثراً وفات ایتمشدر (١٠٧١)٠

پریقلس اتنه‌ده سیمونك فوتندن صکره یکرمی سنه ریاستده قالوب اتنه‌نك تعمیرات وتزییناتنه وتزیید معارفه پك چوق همت ایلدی٠ صوك وقتلرنده اتنه واسپارته‌لولر ارالرنده نفاق واختلاف تحدث ایدرك یکرمی سنه مدت محاربه‌لر وقوعبولمشدر٠ حروب مذکوره (پلپونیوس محاربه‌لری) دیو مشهوردر٠

قورنتوس وقورفو جزیره‌لری ارالرنده محاربه وقوعی وپریقلیس اتنه‌لولری قورفو اهالیسنه معاونته تحریض ایلدیکی جهتله اسپارته‌لولر اتنه حقنده ذاتاً مضمر اولان حدتلرینی میدانه قویوب پریقلیسك او تشویقنی نقض عهده سبب عد ایلدکلرندن حروب مذکوره تحدث ایلدی٠

محاربات مذكوره (١٠٥٣) سنه‌سنده باشلایوب (١٠٢٦) سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر . شو محاربه‌لرده اسپارته٬ قورنتوس٬ ارغوسه وارنجه موره ولايتلری برطرفده وممالك شماليه‌نك اكثریسیله تساليا وجزائر ارشبيل (جزاير بحرسفيد) مملكتلری آتنه‌لولر ايله ديكر طرفده ايديلر . آتنه‌لولك قوهٔ عسكريه‌لری اوتوز ایکی بيك واسپارته‌لولك التمش بيك نفر اولوب غلبه بعضاً آتنه‌لوله٬ بعضاً اسپارته‌لوله يوز كوستریور ايدی . غلبهٔ اخيره اسپارته‌لولرده قالدی . شو غلبه‌دن صكره آتنه‌لولر اسپارته حكمدارلرينك دائرهٔ اطاعتلرينه داخل اولمق اوزره بينلرنده مصالحه منعقد اولمشدر .

مصالحه‌نك تقررندن صكره اسپارته‌لولر آتنه جمهو- ریتنی ونظامات قديمه‌يی ابطال ايله ادارهٔ مملكتی اوتوز نفر اعضادن مركب برهيئته حواله ايلديلر . هيئت مذكوره‌نك مظالمی خلقی تنفير ایتمكله آتنه اهاليسندن واصحاب درايتدن تراسيبولوس اهالی ايله بالاتفاق هيئت مذكوره‌يی طرد وجمهوريتله سولونك قانوننی اعاده ايلدی (١٠٢٠).

بوندن صكره آسيای صغراده متوطن يونانيلر فرس پادشاهی دارانك اوغلی اكزركيس عليهنه قيام واسپارته‌دن

یاردم طلب ایتدکلرندن اسپارته حکمداری آریژیلاس قومانداسیله معاونته کیدن عسکر برلشەرك فرسلر علیهلرینه اعلان حرب ایتمکله بالمحاربه یونانیلر فیریکیەیی استیلا و بلاد فرسه تقدم ایتدکلرنده اکزرکیس خوفه ذاهب اولدیغندن آتنه وسائر بلاد یونانی اسپارتەلولر علیهلرنده تحریك ایلدی . بناءً علیه آتنه ایله اسپارته ارالرنده خصومت ومحاربه باشلادی . و اریژیلاس کندی بلادینه عودته مجبور اولدی . بوماده اوزرینه فرسلر تهلکەدن قورتلدیلر .

آتنەلولرك شو معاملەلری و اسپارتەلولرك عودتی عقدمصالحەیی دعوت ایلدیکندن اسیای صغری وقبریس جزیرەسی فرسلره اعاده اولنمق و هیلاس وجزایر ملحقەسی مملکت مستقله اعتبار ایدلمك لمنوس وامبروس وسیروز اتنه یه قالمق اوزره برمصالحه عقد ایدلدی . شو مصالحه (انتلیسداس) نامیله شهرت بولمشدر (۱۰۱۰) .

آتنەلولرك اولوجهله اسپارتەلولری اشغال ایلملرندن طولایی میانهٔ طرفینده محاربەلر یوز کوستردکده ممالك یونانیەدن تب شهری تقویت بولمغه باشلادی . لکن اسپارتەلولر ممالك یونانیەیی تمامیله استیلا فکرندهاولدقلری حالده تبلولرك تزاید شوکتنه طیانەمیوب بربیوك قوهٔ

عسكريه سوقيله شهر مذكوری تسخیر و اسپارته‌نك بر ولایتی مقامنه تنزیل ایلدیلر ٠

اسپارته‌دن تبه تعیین اولنان ولاتك هردرلو مظالم ارتکاب ایللری اتنه‌لولرك غیرتنه دوقندی ٠ تبلولره معاونته قیام ایده‌جك اولدقلرنده اسپارته حکومتی تبلولری تسکین ایچون مظالم ارتکاب ایدنلرك تأدیبلرینی بالالتزام تب شهرینی ینه دائرهٔ حکملرنده ابقا ایتدیلر ٠ مؤخراً اعیان تبدن ایبامینونداس وپلوپیداسناملرنده ایکی ذات قیام ایدرك اسپارته‌لولرك تب شهرنده‌کی مأمور- لرینی حرباً طرد ایتدکلرندن تب و اسپارته بینلرنده محاربه باشلادی ٠ محاربه‌لر براز مدت جریان ایدرك تبلولر ارقادیا بلادندن لوقترا قربنده‌کی محاربه‌ده برمظفریت قزانوب اسپارته شهرینك قپولرینه قدر تقدم وشهری بالاحراق ملحقاتنی یغما ایتدکدنصکره مظفراً مملکتلرینه عودت ایتدیلر (١٠٠١) ٠

بوندن صکره بتکرار تب واسپارته‌لولر ارالرنده محاربه‌لر وقوعبولدی ٠ ینه ایبامینونداس غلبه ایتدی ایسه‌ده اثنای حربده مقتول اولمشدر ٠ تب شهرینك سطوتی ایبامینونداسك بدایت ظهورینی متعاقب باشلا- دیغی کبی ادبارینده وفاتنی تعاقب ایلدی (٩٨٣) ٠

ایپامینونداسك وفاتندن صکره تب واسپارته‌لولر ارالرنده مصالحه منعقداولوب بو مصالحه حکمنجه تبلولرك استقلاللری بعض مرتبه تنزل ایتدی .

اسپارته حکمداری اریژیلاس سکسان یاشنه‌وارمش وعمرینی حرب ایله کچورمش ایدی . فرسلرله محاربه ایچون مصر طرفلرینه کیتدکده اوراده فوت اولمشدر . اسپارته‌نك دخی تقدمی انك زماننده ایدی . صکره تنزله یوز طوتدی (٩٨٣) .

شو اثناده ماکدونیا حکمداری استاناس اوچ نفر اوغلنی ترك ایله وفات ایلدیکندن اوچندن بریسی تبلولر معرفتلریله مسند حکومته اوطوردلدی . و بونلردن فلیب مملکتك اعیانیله رهن اوله‌رق تب شهرینه کوتورلدی . تفصیلاتی (ماکدونیا) مبحثنده یازیله‌جقدر انشاالله تعالی .

اتنه ارخونلرینه دائر یوقاروده بحث کچمشیدی . بونلر روماليلرك اتنه بلادینی استیلا ایلدکلری زمانه قدر دوام ایلدیلر . لکن بدایتندن‌نهایتنه قدر کلانلرك اسملرینی کوستره‌جك جدول یوقدر . فقط (١٣٠٦) سنه‌سندن (٩١٦) تاریخنه دکین اتنه‌ده ارخونلق ایتمش اولان ذوات اوچیوز طقسان ایکی عدد اولدقلری حالده بونلردن ایکیوز اوتوز التی عددینك و (١١٠٧) سنه‌سندن

(٩١٦) سنه سنه قدر قيام ايدن ارخونلرك اسملری معلوم اولوب عدد مذكور خارجنده اولانلرك اسملری مجهولدر ·

اسپارته نك بدايت عمرانندن (٩٨٣) تاريخنـه قدر محاربات و معـاملاتی بيان اولنمشيدی · برنجی حكمدار اسپرتونك بدايت حكومتی اولان (٢٥٠٢) سنه سـندن (١٨١٤) تاريخنه قدر اسپرتون عائله سندن اسملری معلوم اولان حكمدارلر بونلردر ·

اسپارته ده اسپرتون عائله سندن حكومت ايدنلر

اسامیٔ حكمداران	بدايت تاريخ حكومتلری قبل الهجره
اسپرتون	٢٥٠٢
ايلقس	٢٣٣٤
ميليس	٢٣٠٢
ايورتاس	٢٢٥٣
لقدمون	٢١٩٩
اميقلاس	٢١٠٢
اغالوس	٠٠٠٠
قينورتاس	٢٠٣٧

ایبالوس	....
ابوقوون	....
تینداروس	١٩٥٠
منه‌لاؤس	١٩٠٢
اورستغس	١٨٦٢
تیسامینوس	١٨١٤

شو عائله‌دن صکره ذکر اولندیغی اوزره اسپارته‌یی ضبط ایتمش اولان هرقل اولادندن ارستودیموس وفات ایتدکده ایکی اوغلی وبعده انلرك هر بریسندن منشعب بر ر عائله بالاشتراك حکومت ایلدیلر . بونلردن اسملری معلوم اولانلرك اسملری و بدایت حکومتلری تاریخلری وجه اتی اوزره‌در .

هرقلید حکومتنی تشکیل ایدن ارستودیموسك

تاریخ جلوسی قبل الهجره {١٨١٢}

(برنجی عائله) اسامیٔ حکمداران	بدایت حکومتلری تاریخی قبل الهجره
ارستودیموسك اوغلی پروقلیس	١٨٠٨
سؤوس	١٧٦٤ — ١٦٠٨
ایوریبون	
پریتانیس	

اونوس	١٦٠٨
———	....
بوليد قوتوس	١٥٢٩
حاريلاؤس نائبی لیقرغوس	١٥٠٢
نيقندروس	١٤٣١
تیوبمبوس	١٣٩٢
زفقیسداميس	١٣٤٥
اناقسیدامس	١٣١٢
ارخيدامس	١٢٧٣
انماسيقلس	١٢٦٧
ارستون	١٢١٩
دیمارانس	١١٤٢
ليوتيخدس	١١١٤
برنجی ارخیداموس	١٠٩١
———	....
———	....
———	....
ایکنجی آژیس	٩٦٠
برنجی افداميداس	٩٥٢

اوچنجی ارخیداموس	...
دردنجی ارخیداموس	۹۱۸
ایکنجی افدامیداس	۸۸۳
اوچنجی اژیس	۸٦۳
افریداميس	۸٦۱
اوقليداس	۸٥٦
ظالم ليقورغوس	۸٤۱
ظالم مخانيداس	۸۳۲
ظالم وابيس	۸۲۷ — ۸۱۳
(ایکنجی عائله)	بدایت حکومتلری تاریخی
اسامیٔ حکمداران	قبل الهجره
اپورستيس	۱۸۰۸ — ۱٦۰۸
اژیس	
اریخسترس	
لابوتاس	
— — —	
— — —	
— — —	
— — —	
دوريسوس	۱٦۰۸
اژیلاس	۱٥۷۹

ارخيلاؤس	١٥٣١
ـــ ـــ ـــ	.....
تليقلس	١٤٧٥
القامينوس	١٤٣٥
بوليدوروس	١٣٩٨
برنجي اوريقرانس	١٣٤٦
اناقسندروس	١٣٠٠
لؤون	١٢٦٨
اناقسندريدوس	١٢١٩
برنجي قليومينوس	١١٤١
برنجي لونيداس	١١١٣
تليسترخوس	١١٠٢
بيستوانقس	١٠٨٨
پوزاتياس	١٠٤١
برنجي اژيسيبوس	١٠٢٠
برنجي قليومبروتس	١٠٠٢
ايكنجي اژيسيبوس	٩٩٣
ايكنجي قليومينوس	٩٩٢
برنجي ارتياس	٩٣١
اقروتاتوس	٨٨٧

ایکنجی ارتیاس	٨٨٦
ایکنجی لونیداس	٨٧٨
ایکنجی قیلومبروتس	٨٦٥
ایکنجی لونیداس (ثانیا)	٨٦١
اوچنجی قلیومینوس	٨٦٠
اژیسیبولیس	٨٢١ ـ ٨١٣

شو تاریخده دکین ذکر اولنان ایکی عائله مشترکاً اسپارته‌ده حکومت ایدوب اندن صکره اختلال ظهوریله مذکور عائله‌لرك حکومتلری منقرض اولمش و (٨١٣) ده اسپارته حکومتنی ضبط ایدن ماحانیدوس احائیالولرله ماثینیاده حرب ایدرکن منهزم و مقتول اولدیغندن اسپارته ناویس نام ذاتك ید ضبطنه چکمشدر ٠

جریان ایدن اختلال حکمنی کتدکجه تشدید ایلدیککندن (٨٠٣) سنه‌سنده یونانستان ذروهٔ استقلالدن دوشمکه باشلادی ٠ رومالولرك قطعهٔ مذکوره‌یی استیلایه تعلق ایدن افکارلرینه قوت ورواج حاصل اولوب اهالیٔ یونان بوداهیه‌یه قارشو طورمق ایچون صوك کونلرده بالاتفاق پك چوق اقدام کوسترمشلر ایسه‌ده استقلاللرینی محافظه ایده‌مدکلری جهتله قطعهٔ مذکوره قبل الهجره (٧٦٨) تاریخنده رومالولر طرفلرندن ضبط ایدلدی ٠

- ١٤ -

ماكدونيا مملكتی قرون اولی تاریخی

قبل الهجره

(١٤١٨ — ٧٦٨)

ماكدونیا دائره سی اطه لر دكزینك شمالنده بر مملكت قدیمه ایدی . ماكدونیلر ویونانیلر قومیتجه اصل واحددن نشئت ایلمش اولدقلری مظنوندر . فقط یونانستانك قرون اولاده دائرهٔ مدنیتـه كیرمكه باشـلادقلری زمانلرده ماكدونیا دائره سنده كی اهالی او دائره دن متباعد ویونانیلر بینلرنده برابره دن معـدود ایدی . بناءً علیـه امفقتیون مشورتنده ماكدونیالولرك هیچ بركونه صـوتلری یوق ایدی .

قرون اولاده ماكدونیالولر خیلی عصرلر حكومت منتظمهٔ سیاسیه تبعیتنده یشامیوب طاقم طاقم ایچلرنده كی اعیان واشرافك اداره لرینه تابع ایدیلر . اشبو اشرافك ایسه اداره لری بركونه استقلاله مربوط اولمدیغندن حكملری اهالی یه تمامیله نافذ دكل ایدی . یالكز محاربه لرده رئیسلرینه اطاعت ایدرلر ایدی .

هجرتدن (١٤١٨) سنه مقدم قارانوس نامنده بر ذات

ماکدونیاده بر حکومت تشکیل ایلدی . قارانوسدن بدأ ایله بیوك اسکندرك باباسی فلیپك زماننه قدر حکمدارلق ایدنلرك تاریخجه شایان بیان اوله جق وقایع مهمه لری اولمدیغندن یالکز بونلرك اسملریله بدایت حکومتلری تاریخلرینی اتیده کی جدولده درج ایله اکتفا ایدرز .

ماکدونیا حکمداران قدیمه سی

قبل الهجره

(۱٤۱۸ - ۹۸۲)

اسامیٔ حکمداران	بدایت حکومتلری تاریخلری
قارانوس	۱٤۱۸
قونوس	۱۳۸۸
تیریماس	۱۳٥۰
پردیقاس (۱)	۱۳۱۷
ارغوس (۱)	۱۲٦۹
فلیپ (۱)	۱۲۳۱
اژروپاس	۱۱۹۸
السه تاس	۱۱۷۸
امینتاس (۱)	۱۱٦۰
الکساندر (۱)	۱۰۸۸
پردیقاس (۲)	۱۰۷٤

ارخيلاؤس (١)	١٠٥١
اورستس	١٠٢٧
ارخيلاؤس (٢)	١٠٢٤
امينتاس (٢)	١٠٢٠
پورسانياس	١٠٢٠
ارغوس (٢)	١٠١٢
امينتاس (٢)	١٠١٠
استاناس	٩٩٧
الكساندر (٢)	٩٩٢
پته‌لومه	٩٩١
پرديقاس (٣)	٩٨٨
امينتاس (٤)	٩٨٢

اشبو جدوله نظراً ماكدونيا ملوك قديمه‌سنك يكرمى دردنجيسى عد اولنمق لازم كلان ايكنجى فليب مشهور بيوك اسكندرك باباسى و حكمدار استاناسك اوغليدر .

استاناسك وفاتى صره‌سنده ماكدونياجه بربيوك اختلال حكم يوريده‌يور ايدى . فليب ايله ايكى برادرلرى ارالرنده ملك ايچون تحدث ايدن منازعه‌نك راحتسزلغى اول اختلاله منضم اولديغندن اهالينك تب حكومتنه مراجعتلرى اوزرينه حكومت مذكوره‌دن پيلوپيداس

نام قوماندان رفاقتیله اصلاح ایچون ماکدونیایه عسکر کوندرلدی . پیلوپیداس اختلال و منازعه‌یی تسکین و استاناسك اوغلارندن ایکنجی الکساندر (اسکندر) ی ماکدونیایه حکمدار تعیین ایتدکدنصکره فلیب ایله بعض اعیان مملکتی رهن اولمق اوزره تب شهرینه کوتوردیلر .

فلیب کوتورلدیکی وقت اون یاشنده ایدی . پیلوپیداسك خانه‌سنده اقامت وفن حربه وامور سیاسیه‌یه دائر اولان درسلره دوام ایدرك یکرمی بش یاشنه واردیغی اثناده ماکدونیاجه اختلال ظهور ایلدیکی خبرینی المغله تبدن وطننه فرار ایلدی . ماکدونیایه وصولنده برادر زاده‌سی دردنجی امینتاس نام صبئ نابالغ حکمدار ایدی . فلیب امور حکومتی امینتاسه وصایتله اداره‌یه باشلادی . برادر زاده‌سنك طرفدارلری شو وصایت ماده‌سنك علیهنده بولندیلر . قوهٔ جبریه ایله فلیبی منعه قیام ایلدکلرنده فلیب تدارك ایلدیکی قوتله بالمقابله غلبه ایلدی . اهالی عموماً عرض اطاعت وفلیبی حکمدارلغه قبول ایلدیلر . قبل الهجره (۹۸۱) .

فلیب بالاصاله مسند حکمداری‌یه اوطوردقدنصکره سائر ممالك یونانیه‌نك کندوسنه اطاعتلرینی موجب اوله‌جق وسائط و تدابیره تشبث ایتدی . اوارالق اتنه

واسپارته‌لولر كرك يكديكريله و كرك فرسلرله دوام ايدن محاربه‌لردن طولايى برحال ضعف اشتماله تصادف ايتمشلر ايدى . تبلولر ايسه اسپارته‌لولرله وقوعبولان محاربه‌لرندن ناشى اقتدارلرى محو اوله‌جق بر درجه‌يه كلمشيدى . فليب يونان ممالكنده نفاق و شقاقك تزييدينه چالشمسنى مقصدينه موافق كوردى . بوكبى ايشلرده اقتدارلرينه اعتماد ايلديكى اعيان مملكتى استخدام و بريالدن دخى ماكدونيا مملكتنده بولديغى معدنلردن آلتون وكومش چقاروب تحصيل مرامه بذل نقود اهتمام ايلدى . فليب تدابير مذكوره‌يه دوامى صره‌سنده كسب اشتداد ايتمكه باشلايان محاربات مقدسه‌يى حصول مقصدينه مساعد كوره‌يور ايدى .

محاربات مذكوره‌يه سبب فوسيديا اهاليسنك اپلون معبدى اوقافنه مربوط بعض اراضى‌يى اينه مغاير اوله‌رق زراعت ايتمش اولملرى ايدى‌كه امفقتيون محكمه‌سى كفارت ذنوب ايچون اهالئ مرقومه عليهنده كايتلو تضميناته حكم ويرمش وشو حكمك انفاذينى لوقريلرله تب اهاليسنه تفويض ايتمشلر ايدى . فوسيديا اهاليسى حكم مذكوره مخالفتله اعلان عصيان ايلديلر . بناءً عليه فوسيديا ، اسپارته ، تب ، تساليا ، لوقريا ممالكى اهاليلرى بينلرنده اچلان محاربه اون سنه مدت امتداد ايلدى .

محاربات مذکوره‌نك شدتی اثناسنده فلیب انتهاز فرصتله تساليا و بيزانس (استانبول) حواليسنه تعرض ایتمکه باشلادی . بونکله برابر ممالك مرقومه‌یه صلاحیت رسمیه صفتنی حائز اولمق ایچون کندوسنك بر مصلح متوسط صورتیله قبول ایدلمسنی ممالك مذکوره اهالیسنه تکلیف ایلدی . آتنه‌لولردن ماعداسی بالقبول فلیبی امفقتیون جمعیتی اعضالغنه‌ده انتخاب ایتدیلر . لکن آتنه‌لولرك خطیبلری مشهور دیموستنین فلیبك دساس و حیله‌کار اولدیغنی و بوندن مقصدی حریتلرینی نزع ایتمکدن عبارت بولندیغنی درك ایتمکله مؤثر نطقلرله آتنه‌لولری مخالفته دعوت ایلدی . آتنه‌لولر تکلیف مذکوره جواب رد اعطا ایلدیلر . فلیب ایسه ممالك سائره‌نك قبولندن بالاستفاده تجهیز ایلدیکی عسکرله اول باول اهمیت موقعیه‌جه مقصدیله متناسب اولان ترموپیل بوغازینی ضبطه قیام ایلدی . دیموستنین بر قوهٔ عسکریه ایله منعه قیام ایدرك آتنه عسکرینك بوغازه تقرب ایلدیکی صره‌ده فلیب ایش بیویه‌جکنی و مقصدینی دردست ایچون تدارك ایتمش اولدیغی قوتك تناقص ایده‌جکنی بالملاحظه بشقه بر فرصته انتظاراً عسکرینی بلامحاربه ترموپیل بوغازندن کیرو یه الدی .

بوندن صکره لوقریا اهالیسنك برطاقی اپولون هیکلنك بعض اراضیسنه وضع ید ایلدیلر . امفقتیون محکمه‌سی بونلر حقنده دخی حکم سابقی اعطا ایلدی . لوقریالولرك قبولدن استنکافلری حروب مقدسه‌نك تجدیدینه سببیت ویردی . بودفعه‌کی محاربه‌لرده فلیب عساکر مجتمعه‌یه قوماندانلغه چاغرلمقله الداتمق مقصدیله ابتدا بعض مرتبه عدم قبول صورتی کوستردی ایسه‌ده ایکنجی دفعه وقوعبولان تکلیفه موافقت ارائه وبیوتیا وفوسیدیا ممالکنه عسکر سوق ایتدی . تب اهالیسی ایسه فلیبك بوحرکتندن دهشته تصادف ایتدیلر . دیموستینك تحریکیله اتنه‌لولر فلیبه مخالفت و ترتیب ایتدکلری اوتوز بیك عسکری فلیب اوزرینه سوق ایتمکله بیاتیا مداین شمالیه‌سنك بریسنده تلاقئ طرفین وقوعبولوب ایکی طرفدن اشتعال نائرهٔ قتال اولندی . فلیب غلبه ایدرك اتنه‌لولر مغلوب ومنهزم اولدیلر (٩٦٠) .

فلیبك طرف طرف کوستردیکی غلبه اوزرینه ممالك یونانیه‌نك جمله‌سی دائرهٔ اطاعتنه داخل اولدیغندن یونان اهالیسنك کندی یوزندن تصادف ایلدکلری مصائبی اهالئ مرقومه‌یه اونوتدرمق ایچون فرسلر علیهلرنده برمجلس مشورت عقد ایتمکله مجلس محاربه‌یه

قرار اعطا وشو محاربه ده فلیبك قوماندانلغنی قبول ایلدیلر . لکن قوماندانلغه دعوتنی مشعر اوراق واصل اولمزدن مقدم اتباعندن پوزانیاس فلیبی اوروب اولدردی (٩٥٨)

- ١٥ -

بیوك اسکندرك وقایع تاریخیه سی

قبل الهجره

(٩٥٨ - ٩٤٥)

اسکندر قبل الهجره (٩٧٨) تاریخنده فلیبك زوجه سی اولمپیاسدن تولد ایتمش وتدرس ایده جك سنه واصل اولدقده حکیم مشهور ارسطونك تعلیم وتهذیبنه تودیع اولنمشیدی . تحصیل کمالات ادبیه وسیاسیه ایله برشاب جمیل اولدیغی حالده پدرینك وفاتنده جالس سریر حکمداری اولدی (٩٥٨) .

دیموستین اهالی بی فلیبه اطاعتدن تحذیر ایتدیکی کبی اسکندره دخی اطاعتدن تحذیره دوام ایلدی . اسکندرك جلوسندن صکره تراقیا اهالیسی روی عصیان کوستردیلر . اسکندر (٣٠٠٠٠) عسکرله اوزرلرینه کیدوب تب شهرینی تسخیر وتخریب واهالینك چوغنی فروخت ایدیویردی . بواقتدار وشدتی کوردکلرنده یونان بلاد

باقیه‌سی قورقـولرندن طرف کندوسـنه روی اطاعت کوسترمکه باشلادیلر .

بناءً علیـه قورنتوس شهرنده عموم ممالك یونانیه‌دن جلب وتشکیل اولنان جمعیت دولیه مقدما فلیپه‌تودیعی قرارلشدردقلری عسکر قوماندانلغنی اسکندرك یدبسالت واقتدارینه تسلیم ایتمکی تنسیب ایلدیلر .

اسکندر شـووظیفهٔ مهمه‌یی بالقبـول پدرندن قالمه خزینه‌یی تدارکات عسکریه‌یه صرف ایله ترتیب ایلدیکی (٣٠٠٠٠) پیـاده و (٦٠٠٠) سـواری ایله ابتـدا ترواده حوالیسـنه عزیمت وتروئه محاربه‌سـنده مقتول یونانیلره اکراماً ذبح قرابین ایتدکدن صکره یوزینی ممالك فرسه چویردی .

فرس پادشاهی اوچنجی دارا اسکندرك حرکاتندن خبر الدقده استهزا واسـکندری « صبی مجنون » دیو یاد ایتمکه باشلادی .و (٣٠٠٠٠٠) نفر مقاتل تجهیزیله اسـیای صغراده غرانیقوس نهرینك کنارنده محـاربه‌یه حاضرلندی . اسکندرك معیتنده‌کی قوماندانلر دارانك قوت وشـوکتنی تحقیق ایتدکده اسـکندره مراجعتله شوقوهٔ جسیمه‌یه اوتوز التی بیك عسـکرله مقابله تهلکهٔ عظیمـه‌یی منتج اوله‌جغنی بالاخطـار مقابله صـورتیله

محاربه‌دن صرف نظرله شبخون کوسترملرینی استیذان ایتدیلر . اسکندر « بن اویله موفقیت خرسزلغنی قبول ایده‌مم » جوابنی ویردی . نهر مذکور کنارنده طرفین قارشولشوب ارالرنده جریان ایدن قتال شدیدده دارانك عسکرندن (۲۰۰۰۰۰) واسکندرك اردوسندن پك آز مقتول اولدیغی حالده دارانك قوه موجوده‌سی منهزم وپریشان اولدی .

دارا بو هزیمتك اجیسنی چیقارمق اوزره ایکنجی سنه (۶۰۰۰۰۰) مقاتل ایله کیلیکیاده واقع ایاس قصبه‌سی قربنده اسکندرك عسکریله بالمحاربه دارانك اردوسی اقبح صورتله منهزم اولمشدر . ودارانك انا وزوجه‌سیله قزلری اسیر دوشدکلرندن اسکندر بونلر حقلرنده فوق‌العاده حرمت ورعایت کوسترمشدر .

دارا انهزام وفرارندن صکره انا وزوجه‌سیله قزلرینی کلیتلو فدیه ایله قورتارمق تدبیرینه تشبث ایلدی ایسه‌ده اسکندر تسلیملرینی دارانك بالذات عزیمت ایتمسنه تعلیق ایتدی . دارا بو صورته جرأت ایده‌مدی .

اسکندرك فرس عسکرینه قارشو غلبهٔ مذکوره‌سی صور شهرندن ماعدا سوریه بلادینك تمامیله کندوسنه اطاعتلرینی موجب اولدی . صور شهریده یدی آی

محاصره ایله تسخیر وتخریب ایلدی . بونی متعاقب غزه شهری عصیان ایتمکله ایکی آی محاصره وعنوةً فتح اولنه‌رق اهالیدن (١٠٠٠٠٠) نفس کوله‌وجاریه دیو فروخت وحکمداری بانیس اقبح تعذیب ایله اعدام اولندی .

اسکندر قدسك فتحنه یوز چویردکده رئیس احبار البسهٔ رسمیه ایله استقبال ایتدیکندن حقلرنده معاملات جبریه‌دن صرف نظرله مظهر تأمین اولدیلر .

بوفتوحاتك ختامنده عسکرله مصره توجه ایلدی . اهالی بلامقاومت قپولری آچوب شهری تسلیم ایتدیلر . اسکندر بعدالتسلم صحراده واقع ژوپیتر هیکلنه کیدرك ذبح قرابین وکندوسنی ژوپیترك اوغلی دیو یاد ایتملرینی کهنه‌یه تکلیف ایتمکله اولوجهله تلقیب اولندی . فقط هیکل مذکوره کیدرکن تصادف اولنان قوملو یرلرده خیلی عسکری تلف اولمشدر . اسکندر بوندن صکره اسکندریه شهرینك موقعنه عزیمتله شهر مذکوره نامنه نسبتله وضع اساس ایلدی .

اسکندر فتوحات وانتصارات مذکوره‌دن صکره بتکرار دارا ایله محاربه ایتمك اوزره فرس بلادینه کیتدکده دارا فراتك جانب غربیسنده‌کی ممالکنی کاملاً ترك ایتمك

شرطیله صلحه طالب اولدی. اسکندر قبول ایتمدیکندن دارا علی اختلاف الاقوال جمع ایلدیکی التی یوز بیك نفر عسکرله مدافعه‌یه قیام ایتمش اولدیغی حالده اسکندرك اربیله تابع غوغامله صحراسنده تصادف اولنان التمش بیك موجودلی براردوسنه قارشو پك بیوك برانهزامه دوچار وباقتریانه حوالیسنه فرار ایلدی. فرار ایدرکن امراسنك غدریله نوجهله مجروحاً وفات ایلدیکی کیانیان مبحثنده ذکر اولنمشدر.

اسکندر فتوحات مذکوره ایله قناعت ایتمیه‌رك هنده عزیمتله چوق یرلرینی فتح ایتدی. ومشرق طرفنه طوغری فتوحاتنی تمدید نیتنده اولدیغی حالده مشاق سفردن عسکرك اوصانمسی ارزوسنه مانع ورجعتنی موجب اولدی. عودت ایدرکن بلاد فرسك مشهورلرندن پرسیوپولیس مدینه‌سنی احراق ایتمشدر.

بوندنصکره بابل شهرینه عزیمت ایلدی. شهر مذکوری تعمیر ایله عاصمهٔ دولت اتخاذینی مراد ایدرك کلیتلو عمله جمع ایله اعماره باشلامش واوصره‌ده قرتاجنه واوروپاده اسپانیا وایتالیا ممالکنك فتح وتسخیری تصورنده‌ده بولنمشیدی. انقضاء عمری شومقاصدینك وجود پذیر اولمسنه مانع اولمغله حکومتنك اون اوچنجی وعمرینك اوتو

اوچنجی سنه‌سی بابلده وفات ایتمشدر . قبل الهجره (٩٤٥).

- ١٦ -

اسکندرك وفاتندن ماکدونیایی رومالولرك استیلالرینه قدر جریان ایتمش اولان وقایع

قبل الهجره

(٩٤٥ - ٧٦٨)

اسکندر وفات ایدرکن یرینه کیمك حکمدار اوله جغنی وصیت ایتمامش وزوجه‌سی بولنان روکسانا (دارانك قزیدر) حامله بولنمشیدی . ارکان دولت اسکندرك حین وفاتنده پارمغنده‌کی مهرینی چقاروب امرادن پردیقاسه بالاعطا حکمدار تعین ایدنجه‌یه قدر یدنده قالمسنی تنسیب ایلدیلر . حملك ظهورینه انتظاراً پردیقاس طرفندن نیابت صورتیله ادارهٔ امور اولنمسی بحثنده امرانك اتفاقی حاصل اولدی . عسکری طاقی بو کاراضی اولمیوب اسکندرك برادری ارهیداسك حکومتنی طلب ایتدیلر . ارهیداس هر درلو اقتداردن بی‌بهره بولنمش اولدیغی حالده بالضرور انك حکومتی قبول اولندی . و پردیقاس معاون حکومت اولدی .

پردیقاس مملکتی اوتوز درت ولایته بالتقسیم اسکندرك

امراسندن هربریسنی برولایته والی تعیین وارسال وامور حکومتی کندی ید اختیارنده اداره‌یه دوام ایلدی .

روکسانا او صره‌ده بر اوغلان چوجغی تولید ایتدیکندن باباسنك اسمیله تسمیه ایدیله‌رك پردیقاس چوجغی کندی دائرهٔ وصایتنه الدی . براز صکره پردیقاس علیهنده بر دائرهٔ بغض وحسد اچله‌رق بو دائره کتدکجه وسعت بولمغله خلافکیرلری اعدامی صورتنی ارامغه باشلادیلر . بوجمعیتك رئیسی - اسکندر ماکدونیادن چقدیغی وقت اوراده وکیل حکومت تعیین ایتمش اولدیغی - انتیپاتر ایدی .

اسکندرك وفاتی شایع اولدقده انتیپاتر ماکدونیاده پردیقاسك علیهنه قیام امارهسی کوسترکن یونانیلر استقلال سابقلرینك اعادهسی ارزوسنه دوشدیلر . اتنه‌لی خطیب دیموستین دعوای حریت واستقلاله قیام ایتمکه تشویق ایله هپسنی اپاغه قالدردی . اتنه‌لولرك قیام ایتملریله برابر یونانستانك بلاد سائرهسی اهالیسیده او دعوایی القشلایوب اتنه‌لولره موافقت و جملهسی یدواحد کبی اتحاد واتفاق ایلدیلر .

پردیقاسك ازالهسی ایچون ماکدونیاده تشکل ایدن جمعیت مخالفه یونانستانده علولنمکه باشلایان اتش اختلافه

قارشو كندو فكرلريني تقديمه جرأت ايده مديلر . انتيپاتر اول باول او فساداتك ازاله سني التزام ايدرك جمع ايلديكي عسكرله تساليا اعمالندن لاميادە اقوام متفقه ايله حربه طو- تشدي . كندوسي مغلوب و رفاقنده كي سرعسكر يونات مقتول اولمشيكن مؤخراً قوماندان قراتيـد ايله قراتونده تكرار محاربه وقوع بولمقـله اقوام متفقه بوزيلوب تار مار اولديلر .

انتيپاترك شو غلبه سـنك تأثيريله تساليا اهـاليسي دائرۂ اطاعته داخل واتنه لولرده دخي موافقت ضروريه حاصل اولدي . مصارف حربيه مخـالفت كوسترمش اولان اقوام متفقهٔ مرقومه دن النمق و ماكدونيا عسكري بلاد يونانده مونيخياده اقامه ايدلمك و بونلري فسـاده تشويق ايدن خطيب ديموستين ايله هيپار انتيپاتره تسليم اولنمق شرطيله بالمصالحه دفع جدال ايدلدي . ديموستين وهيپار فرار ايتديلر ايسـه ده هيپار دردست واعـدام اولنوب ديموستين اله كچه جكني اكلادقده قالوريا جزيره- سنده واقع نبتون هيكلنده نفسني تسميم ايلدي .

انتيپاتر شو ايشلري كوردكدن صكره فيمابعد مخالفتده بولنمالرينه دائر ايتوليا اهاليسـندن دخي صلحاً تأمينات استحصال وارتق آسياده پرديقاس ايله محاربه اسـبابني

استحکماله استعجال ایتمشدر . لکن جمع ایلدیکی عسکرله پردیقاس اوزرینه اعلان حرب ایلدکده عندالمحاربه مغلوب اولدی . پردیقاس دخی مؤخراً کندی عسکری بیننده فساد ظهوریله مقتول اولمشدر (۹٤۲) .

پردیقاس وفات ایتدکدن صکره حکومتك نیابتنی انتیپاتر ید استقلالنه الدی .

انتیپاتر ایله اسکندرك اناسی اولیمپاس ارالرنده خصومت قدیمه اولدیغندن اولیمپاسك او دائره‌دن چقمغه مجبوریتی حاصل اولدی . واولیمپاس کلینی روکسانایی وحفیدی اسکندری بالاستصحاب ایروسه عزیمت ایتدی . انتیپاتر ایسه از بر مدت حکومتك نیابتنی اداره ایدرك وفات ایلدیکندن اصدقاسندن پولیسپرثون یرینه کچمش اولدیغی حالده انتیپاترك اوغلی قاساندر کندوسی نائب اوله‌مدیغی ایچون پولیسپرثون علیهنده خلقی تحریك ایتمکله طرفین ارەسنده حرب وخصومت یوز کوستردی .

پولیسپرثونك سنهٔ مذکوره‌ده وفاتیله اختلاف توسع ایتدیکی وماکدونیاده بو حال بحرانك حکم یورتدیکی صره‌ده اسکندرك سرعسکرلرندن اسیای صغراده تفرد ایتمش اولان انتیغونوس تزیید سطوت وتوسیع مملکت ایله مشغول ایدی .

اسكندرك امراء سائره‌سی انتيغونوسك ازدياد سطوتندن خوفه ذاهب اولدقلرندن عليهنده محاربه ايتمكله بالاتفاق (٩٣٩) تاريخنده طوپلادقلری عسكرله كيدرك محاربه ايلديلر. انتيغونوس غلبه ونامنی حكمدار ديو اعلان ايلدی. انتيغونوس ايله امرا ارالرنده‌كی اختلاف التی سنه امتداد ايدرك (٩٣٣) سنه‌سنده ايبسوس نام محلده حرباً انتيغونوسه واوغلی ديمتريوسه غلبه ايتمشلردر. انتيغونوس بو محاربه‌ده مقتول اولمغله يدنده اولان ممالكی مقاسمه‌يه وضع ايله مصر وجزيرة العرب وفلسطينی بطلميوس سوتير وماكدونيا ايله بلاد يونانی قاساندر، تراقيا وبيسيا ايله اسيای صغرانك بر قسمنی ليزماق، بحر اسوددن هندده واقع لاندوس نهرينه قدر سلفكوس استيلا ايتدی.

بو حروب ومخاصمات ارasında اسكندرك عائله‌سی پك مضطر واضمحلاله قريب اولمشلر ايدی. اسكندرك وفاتندن اون بر سنه صكره هپسی مقتول ومنقرض اولديلر.

ماكدونيا حكمداری قاساندر (٩٣٣) ده وفات ايتمكله اوغلی ديمترايوس ماكدونيايی ضبط ايلدی. سوريا حكمداری سلفكوس حرباً غلبه ايله ديمترايوسی اسير وماكدونيايی ضبط ايلدی. سلفكوس بطلميوس سوتيرك

اوغلی سیرونوسك غدریله مقتول اولدقده ماكدونیایی سیرونوس استیلا ایتدی (۹۰۴).

بوندن صكره غالیا وجرمانیا نواحیسندن سیرونوس اوزرینه هجوم ایدن طوائف ایله عندالمحاربه سیرونوس مقتول اولمش وطوائف مذكوره بلاد یونانی یغما ایلمشدر. مؤخراً دیمتریوسك اوغلی انتیغونوس غوناتاس قیام ایدرك برنجی انتیوخس ایله عقد ایلدیكی معاهده حكمنجه ماكدونیایی استیلا ایلدی (۸۹۸).

مقدمجه لیزماقك طرد ایتدیكی ایپروس حكمداری پیروس هجوم ایله انتیغونوسی قاچیروب ماكدونیایی ضبط ایتمش اولدیغی حالده ایكی سنه صكره ارغوس حصارنده مقتول اولدیغندن انتیغونوس غوناتاس ینه ماكدونیا حكومتنی ضبط ایتدی (۸۹۶)

انتیغونوس بر زمان كمال اقبال ایله حكمران اولەرق وفاتنده اوغلی ایكنجی دیمترایوس جلوس ایتمشدر (۸۶۲).

ایكنجی دیمترایوس (۸۵۱) تاریخنده فوت اولمغله اوغلی انتیغونوس دوزن جانشینی اولدی. بو ذات باباسنك ولد مشروعی دكل ایدی. انتیغونوس عائلەسنك تحریكیله علیهنده خیلی قیل وقال واسپارته لیلرله ارالرنده حرب وجدال وقوعبولمش ایسەده غلبه ایدرك

اسپارته یه ده استیلا ایلدی . و (٨٤٣) ده وفات ایدوب ایکنجی دیمتر ایوسك اوغلی بشنجی فلیب مسند حکمرانی یه جالس اولدی .

فلیب (٨٠٠) تاریخنده وفات ایدوب یرینه اوغلی پیرسه کچدی . پیرسه‌دن صکره (٧٧٤) ده اوغلی اندریقوس ماکدونیا حکمداری اولدی . لکن روماللر استیلا افکارینی تزییددن خالی اولمدقلرندن محاربه‌لرله ماکدونیانك اکثر محللرینی ضبط ایتدیلر .

ماکدونیا دائره‌سی (٧٦٨) ده روماللرك بر ولایتی عد اولنه‌رق امپراطورلق کرسیسی استانبوله نقل ایدلدکده روم ممالك شرقیه‌سنك اجزاسندن معدود اولدی .

- ١٧ -

ایپیره قرون اولی تاریخی

ایپیره یه ایپیروس دخی دینلور . بانیای جنوبی دیو معروفدر . یونانستان بلاد شمالیه‌سندن اولوب شمالاً ایلیریا ، غرباً یونان دکزی ، شرقاً تسالیا ، جنوباً خلیج امبراکیا (بارتا) واقرنانیا ایله محدود بر دائره‌در . شو دائره ازمنهٔ قدیمه‌ده ایپیرهٔ قدیمه ، امبراکیا واقرنانیا دائره‌لرینه منقسم اوله‌رق اهالیسی پلازغیلر ایدی .

قبل الهجره یکرمی التنجی عصرده لیقاونك اوغللری اوراره یایلوب (۱۳۰۰) تاریخلرنده هرقلیلرك امراسی اپیره‌یی استیلا ایتدیلر • هرقلیلر مؤخراً تسالیایه عزیمتله نیوبتولیم طائفه‌سنی طرد واورادە توطن ایتمشلر ایدی • اون سنه صکره ایچلرندە بر حکومت تشکل ایتدی •

شو حکومته منسوب اولان ملوکك ادمیتس نامنده بر ذاتدن ایلروسنه معلومات تاریخیه یوقدر •

ملوك معلومه بونلردر

(اپیره حکمدارلری)		(قبل الهجره)
		سنه
ادمیتس		۱۱۰۲
تروتاس		۱۰۵۱
کیتس	(۱)	۱۰۱۷
اریباس		۹۸۳
نیوبتولیم	(۲)	۰۰۰
برنجی اسکندر		۹٦٤
اباقیدس		۹۵۳
کیتس	(۲)	۹۳٤
پیرهوس	(۲)	۹۱۷

نیوبتولیم	(٣)	...
اسکندر	(٢)	٨٩٤
پیرهوس	(٣)	٨٦٤
بطلمیوس		...
لاودامی		...

ادمیتس زمانه قدر شو حکومتك زیر دستنده کی اهالی مولوسیلردن عبارت ایکن انك واخلافنك زمانلرنده مملکت تدریج ایله کسب اتساع ایتمش وبرنجی اسکندرك زماننده اپیره دائره سی کاملاً حکومت مذکوره نك یدادارهسنه کچمشدر ٠

ایکنجی پیرهوسك زماننده مملکت بر صورت فاخره اکتساب ایدرك صکره لری ماکدونیایه تابع اولدی ٠ یونان ممالك عمومیه سنك (٧٦٨) سنه سندن صکره وقایع تاریخیه سی روم تاریخیله مخلوطدر ٠

- ١٨ -

اسکی یونانیلرك معارف ومدنیت ومذاهب وعوائد سائره لری

معارف وفلسفه — شو بحث کتاب اولك لاحقه سنده یازیله جق فلاسفه تاریخنده تفصیل اولنه جق اولدیغندن بوراده پك مختصر بیان اولنه جقدر ٠

اقوام و ملل قدیمه جه علوم و معارف بر طفل نوساله کبی ایدی . شو طفل نوساله اسکی یونانیلر ایچلرنده مرتبهٔ شبابه بالغ اولمشدر .

اسکی یونانیلرك اوائل حاللرنده‌کی جهالتلری تیتانیلرله اختلاط ایتدکدن صکره زائل اولمغه باشلامشیکن تیتانیلرك انقراضلرینی متعاقب حال اصلیسنه رجوع ایتمشیدی . صکره‌لری محسوسات ، عقلیات ، ادبیات ، محاضرات ، تاریخ ، شعر ، ریاضیات ، طبیعیات فنلرنده امم سائره‌نك منظور انظار تعجب و حیرتلری اوله‌جق بر مرتبه‌یی بولدیلر .

یونان حکماسنك الك قدملیسی ملیته‌لی تالیس‌در . شو ذات قبل الهجره (۱۲٤۸) سنه‌سنده تولد ایلدی .

فلسفیاتجه تالیسك بعض مرتبه تعالیم فاسده‌سی وار ایدی . تالیس « عالمك اول و آخری اولمدیغنی ، موت و حیاتك مساواتنی ، اصل اول صودن عبارت اولوب یر طوکمش بر صو ، کوك میاه ثقیله اولدیغنی ، کرهٔ ارض مرکز عالمك اطرافنده بر محور اصلیده متحرك بولندیغنی » اعتقاد ایدر ایدی .

تالیسدن صکره شاکردلرینك مشهورلرندن انقسیمنس

مدرسه سنه قائم اولدی . تدریسجه انقسیمنسه انقساغوراس خلف اولمشدر . شو ذات تزیید علوم ومعارفه خدمةً هر درلو ایرادینی مدارسه وقف ایلمشیدی .

فیثاغورس دخی تالیسك شاکردلرندن و بیوك شهرت قزانمش فلاسفه دندر . اسمنه منسوب طائفه‌نك مؤسسی ودوران ارضك ابتداکی قائلی شو ذاتدر .

انقساغوراسك شاکردلرندن پرقلیس ـ که (۱۰۹۱) ده تولد ایتمشدر ـ خطابتجه پك بیوك شهرتی حائز ایدی . شو فیلسوف « عالمك بر صنعت قدیمه اولدیغنی ونهایتی اولمدیغنی » اجسامك الی مالانهایه قابل انقسام ایدوکنی قبول ایتمشیدی .

طبیعیوندن ارخیلاووس انقساغوراسك شاکردلرندندر . علوم طبیعیه‌یی اتنه‌دن یونیایه بو ذات نقل ایلدی .

(۱۰۸۰) تاریخنده تولد ایدن سوقرات (سقراط) ارخیلاووسك شاکردی و مدرسه سنده تدریسجه خلفیدر . شو ذاتك علوم اداب و اخلاقه شدت تعلقی وار ایدی . اشیای جیده‌یی اشیای ردیئه‌دن تمییز ایله علم قوانینی وجه عجیب اوزره تنظیم و حکمت ادبیه و عملیه‌یی وضع وتأسیس ایدن بودر .

سقراطك وفاتندن صكره شاكردلری قیروانیه، اقادامیٔ قدیم، کلبیه نامليله اوچ قسمه ایرلدیلر .

قیروانیه‌نك مؤسسی ارستیب نام ذاتدر . مسقط رأسی افریقا بلادندن قیروان شهری اولدیغی حالده یونستانه عزیمتله تحصیل علوم وفنون ایتدکدنصکره قیروانه عودتو اوراده بر جمعیت علمیه تأسیس ایلدیکندن شو جمعیت شهر مذکوره نسبتله قیروانیه دیو مشتهر اولدی .

سقراطك مشاهیر تلامیذندن بریسیده اقلیدسدر . شو ذاتك ولادتی (١٠٦٢) سنه‌سنده در . مغار شهرنده مغاریکیه ناميله بر جمعیت علمیه تأسیس ایتمشدر . علم منطق او جمعیتده سؤال وجواب طریقیله تعلیم اولندیغندن جمعیت مذکوره‌یه منطقیه دخی دینلور ایدی . اشبو اقلیدس هجرتدن مقدمکی اونجی عصرده اسکندریه‌ده تولد ایدن اصول هندسیه کتاب مشهورینك مؤلفی اقلیدسك غیریدر .

اقادامیٔ قدیمك واضعی سقراطك شاکردی پلاتون (افلاطون) در . اقادامی اتنه دائره‌سنده ـ جرامیقوس نام موقعده ـ بر نزهتکاه عمومی اولدیغی حالده افلاطونك وضع ایلدیکی جمعیت علمیه اوراده تأسس ایلدیکندن

موقع مذكوره نسبتله مشتهر اولدی . شو نام صكره جمعيات علميه يه تعمم ايتمشدر .

افلاطونه مدرسه جه اسبوسيبوا كاده اقسنوقرات، اقسنوقراته اقراطيس خلف اولدی .

اسطوانيلرك رئيسی زينون شومدرسه ده جريان ايدن تعاليمه عقيده لرينه مغاير شيلر قارشدرمشدر . زينون علم طبيعتده بريسی ماده (جسم)، ديكری قوت (روح) اولمق اوزره ايكی اساس قبول ايله جناب حقه روح اطلاق ايتمش اولديغندن اقراطيسك خلفی ارخيلاووس زينونك تعاليمنی امحا مقصديله اقادامیٔ قديمی اقادامیٔ متوسطه تحويل ايلدی .

ارسطاطاليس (ارسطو) افلاطونك پك پارلاق بر شاكردی وتاريخ تولدی قبل الهجره (١٠٠٦) سنه سی ايدی . اتنه يه عزيمتله اورايی وطن اتخاذ وافلاطوندن تعلم ايتمش وشاكردلرينی ماشياً تعليم ايلديكندن تأسيس ايلديكی جمعيت علميه مشائيون نامنی المشدر . ارسطو اولوقتلرده تداول ايدن علومك هپسنده كسب مهارت ايتمشيدی . قياسات، انواع، اشكال منطقيه بونك اختراعاتندن اولديغی كبی فلسفه يی عمليه ونظريه ناملريله ايكی يه تقسيم ايدن دخی بودر . ماكدونيا حكمداری فليب ارسطويی اسكندره معلم تعيين ايتمشدر .

(کلبیه) فرقه‌سنك مؤسسی سقراطك شاکردلرندن افلاطونك معاصری بولنان اتنه‌لی انتیستنوس‌در. شو جمعیت کلب ابیض دینلان هیکلك یاننده تأسس ایلدیکندن اونام ایله شهرت ویردی. جمعیت مذکوره‌یه منسوب اولانلر اختیار ایلدکلری معیشته نسبتله کلبیه دیو موسوم اولدقلریده مرویدر. کلبیه فرقه‌سی علم ادبدن بشقه علومه اعتبار ایتمدیلر. عمرینی برکوپ ایچنده کچورن مشهور دیوژن بو فرقه‌دندر.

یونانیلردن (هرقلیتسیه)، (الیاتیقیه)، (پیرهونیه)، (اپیقوریه) نامليله اقسام ایتالیانیه اولمق اوزره بعض جمعیات علمیه‌ده تأسس ایتمشیدی. هرقلیتسیه‌نك مؤسسی هرقلیتس قبل الهجره (۱۰۲۰) تاریخلرنده کسب شهرت ایتمشدر. پك متکبر وهرکسی تحقیره مائل ایدی. عمرینی طاغلرده امرار ونباتات وادهان ایله معشیت اختیار ایلدی.

(الیاتیقیه) فرقه‌سی ایتالیا بلادندن الیایه منسوبدر. بوطاقدن معدود اکسینوفانوس «عالمك ازلی اولدیغی وعدمدن ظهورینه امکان تصور اولنه‌میه‌جغی» اعتقادنده ایدی.

(پیرهونیه) فرقه‌سی (۹۹۵) ده تولد ایدن پیرهونه

منسوبدر . بوفرقه هیچ بر شیئك حقیقتنی تصدیق ایتمزلر وهرشیئه خیال نظریله باقارلر ایدی .

(اپیقوریه) فرقه‌سی پیرهونك شاکردلرندن (٩٦٢)ده تولد ایتمش اولان اپیقوره منسوبدر . شوذات آتنه‌ده بر بستان ایچنده ساکن اولوب اصحابنه تعلیم فلسفیات ایدر ایدی . بونلر جناب حقك عنایتنی ، خلود نفسی ، وجود ارواحی منکر ایدیلر .

تاریخ — یونانیلردن خیلی مورخلر ظهور ایتمشدر . اومیروسك اشعارنده تواریخ مندرج اولدیغندن بوکا هم شاعر همده مورخ اطلاق ایدرلر . لکن ابتدا طرز مستحسن اوزره تاریخ کتابی یازان هیرودوتدر . بوکا ابو التاریخ اطلاق ایده‌یورلر . ولادتی قبل الهجره (١١٠٧) سنه‌سنده‌در . بوندن صکره توقیدید ظهور ایلدی . شوذات هم مورخ همده عسکر ایدی . بولندیغی محاربه‌لره دائر خیلی وقایع یازمشدر . یونان مورخلرندن بریسیده آتنه‌لی اغزنیفوندر . تولدی (١٠٧٢) ده‌در . اغزنیفون حکم ادبیه واحکام سیاسیه‌یه دائر « توربودیا » نامیله برکتاب دخی تألیف ایتمشدر . بونلردن بشقه یونانیلردن دها پك چوق مورخ واردر .

طب — یونانیلرجه بقراطك زماننه قدر فن طبه دائر

کتاب یازلمامشیدی . بقراط فن مذکوری حاوی کتاب تألیف ایلدی . عمومی خسته خانه‌لر انشاسی بقراطك اثریدر . بقراط شام بلادندن حمص شهرنده ساکن اولوب التمش قدر تألیفاتی واردر . کتب مذکوره مأمون خلیفه زماننده عربجه‌یه ترجمه ایتدیرلدی .

بقراطدن صکره جالینوس ظهور ایتمشدر . زمانی هجرتدن مقدم کی سکزنجی عصرده‌در . بونك یوزدن زیاده تألیفی واردر . روفس وسائر بعض اطبا جالینوس زماننده ظهور ایدرك فن طبك دائرهٔ معلوماتنی توسیع ایلدیلر .

زراعت ـ یونانیلر اوائل حال واوقات وحشتلرنده زراعت وفلاحتی خوش کورمامشلر ایدی . معارفله اشتغال ایتدکدن صکره ملوك وفلاسفه‌یه قدر زراعته اعتنا ایلدیلر . لکن آتنه اراضیسی زیتوندن بشقه‌شیلرك زراعتنه صالح اولمدیغندن زیتون غرس ایدرك معیشتلرینه مقتضی حبوباتی قبائلدن الیرلر ایدی .

تجارت ـ اشیاجه تبادلك منفعتنی اکلادقلرنده یونانیلر دخی تجارته میل ایلدیلر . بناءً علیه مورخ اغزنیفون بعض مؤلفات سیاسیه‌سنده تجارته دائر بحثلر یازمشدر . خلقك اموالی تکثر ایتدکجه مملکتك ثروتی تکثر ایده .

جکندن قورینته، سیراقوسه بلادی تجارت سببیله پك معمور اولمشلر ایدی .

صنایع ـ اتنه مملکتی قبل الهجره (١٥٠٨) تاریخنده خطیب یونانی پراقلیسك زیر اداره‌سنه داخل اولدقده پراقلیس اهالی‌یی صنایع مهمه ایله اشتغاله سوق وتشویق ایلدی . بواشتغال (٢٠٠) سنه دوام ایتمکله صنایع یوزندن یونانك عمارتی پك ایلرویه کیتمشدر . بناءً علی ذلك کتدکجه آثار صناعیه تزاید ایدوب کرك ابنیه‌و کرك معمولاتك تحسیننده اخلاف اسلافی کچمکه چالشمقده‌ایدی . لکن ابنیه‌یه متعلق اثرلری زمانك انقلاباتیله مندرس‌و مضمحل اولدی . عجایب سبع دنیادن اسیای صغراده ـ افس شهرنده ـ کی ارتامیس هیکلنك بعض اثاری قالمشدر . هیکل مذکورك حین معموریتنده طولی درتیوز وعرضی ایکیوز قدم ایدی . هربریسی یتمش قدم ارتفاعنده یوز قرق التی مرمر عمودی حاوی ودروننده‌کی دیانا تمثالی عاجدن معمول ایدی . بناسندن (٢٢٠) سنه صکره‌یه مصادف اسکندر ماکدونینك یوم ولادتنده احراق اولندی . بونی احراق ایدن (ارسترت) دیو موسوم ـ لباس شهرتدن عاری ـ برشخص ایدی . اسمنی تشهیر وابقا مقصدیله هیکل مذکوری احراق ایتمشدر . شو

مورد اوزرینه یونانیلرجه « برقفس یاپمغه قدرتی اولمیان براحمق بربیوك هیکلی یاقمغه مقتدر اولور » مثلی سائر اولدی · هیکل مذکوری صکره تعمیر ایتدیلر ایسه‌ده روملر زماننده خراب اولدی ·

جرمانیالو دوقتور هانری سولمن (۱۸۷۶) سنهٔ میلادیه‌سنده شاعر اومیروسك اشعارینی دلیل اتخاذ ایله یونان قهرمانلرندن اغا ممنونك میسینی خرابه‌لرنده‌كی قبرینی کشف ایتمك وبوله‌جغی شیلر یونان دولتنه عائد اولمق اوزره الدیغی رخصته مبنی مذکور خرابه‌لرینه صورتله کشف وتحری ونه‌لر اخراج ایلدیکنه دائر تواریخ مختلفه ایله نشر اولنان مکتوبلری یونانستان اهالئ قدیمه‌سنك صنایعجه درجهٔ ترقیلرینی کوستره‌جکندن فقرات اتیه ذکر اولنان مکتوبلردن التمشدر ·

مسینی خرابه‌لرنده‌کی اسکی قبرلردن هر بریسی بر ریال قطعه‌سنده بر طاقم التون دوکمه‌لر ، التون صحیفه‌لرله اورتولی بعض انسان جثه وکموکلری ، خالص التوندن کاسه‌لر ، حلقه‌لر ، ایکی مصنع وشاحه چقارمشدرکه یونلرك اوزرلرنده‌کی نقوش بدیعه وصنایع غریبه عقللره حیرت ویره‌جك درجه‌ده ایمش ·

حلقه‌لردن بریسنك اوزرنده یونان قهرمانلرندن هرقلك بر ارسلان بوغازلایور طرزنده بر صورتی رسم اولنمش ، وشاحه‌لرك اوستنده دوائر وازهار غریبه ایله شعاعی اطرافنه منتشر بر شمس صورتی کورلمشدر .

قبرلرك بریسنده بولنان ایکی خاتم دخی غرائبدن ایمش . شو خاتملردن بریسنك اوزرنده تکرلکلی عربه‌یه بینمش ایکی شخص ایله ایاقلرینی یره اوره‌یور نمایشنده ایکی آت صورتلری وعربه‌ده‌کی سواریلردن بریسنك النده بر قوش اولدیغی حالده اوق ایله بر طاغ کچیسی جرح ایلدیکی رسم اولنمش وحیوان مجروح المندن شکایت ایده‌یور کبی کوسترلمشدر .

دیکر خاتمك اوزرنده اوچ دشمنه غلبه ایتمش بر محارب رسمی وار ایمش که شو محارب دشمنلرندن بریسنی اورمق ایچون قلیجنی چکمش ، اوده محاربك قارشوسنده دیز اوزرینه یره چوکوب النده حربه ایله مدافعه شکلنده بولنمش ، ایکنجی دوشمن مقتولا یره دوشوب اللری التنده قالمش ، اوچنجیسی حال فرارده نفسنی محافظه ایچون سپرینی بوینه طوته‌رق یوزینی ارقه‌سنه چویرمش اولمق اوزره رسم اولنمشدر .

هانری سولمن بونلردن بشقه دها خیلی کرانقیمت

ومصنع اشیای نفیسه بولمشدرکه هر بریسی یونانیلرك صنایعجه اتقان ومهارتلرینك درجهٔ علیاسنه برر برهان عد اولنه‌جق شیلردن ایمش ٠

نظامات ملیه — یونانستانده ممالك عمومیه‌نك بر حکومت اداره‌سنه مربوطیتی قبول اولنمدیغندن اسکی یونانیلرجه هر مملکتك قانونی بشقه ایدی ٠ مع مافیه قومیت وملیتلری اراسنده‌کی مناسبت عمومیه‌یی دخی محافظه ایتدکلرندن شو مقصده مبنی تشکیل ایتمش اولدقلری جمعیات ملیه روابط اخوتلرینه سبب مستقل اولمش ایدی ٠ جمعیات مذکوره طرفندن هر سنه بهار ابتداسنده دلفی یه و کوز موسمنده ترمویله مأمورلر کوندریله‌رك عقد اجتماع ایله اجرای آیین ایدیلور ومنعقد اولان مجالس عمومیه‌ده ملته خدمتی سبقت ایدنلره مخصوص برر صنم انشاسیله ابقای ناملرینه وملته حقارت ایتمش اولانلرك اجرای مجازاتلرینه حکم ویریلور ایدی ٠

اولیمپیاد اویونلری — یونانستانجه اتحاد نسبت ملیه، محافظهٔ روابط مدنیه، ادمان مهارت حربیه ایچون درت سنه‌ده بر کره اولیمپیاد شهری جوارنده جمعیات عظیمه عقدیله اجرا اولنور ایدی ٠ تفصیلی اختراعات بحثنده یازیله‌جقدر ٠

دیانت یونانیه — یونانیلر اوائل حاللرنده هرشیدن بیخبر ایدیلر · حیوانات کبی عمر کچیررلر ایدی · ایچلرینه کیدن غریبلردن ایشتدکلری خرافاتدن درلو درلو معبودلر قبول ایله پك چوق الهه اتخاذ وبونکله برابر نه مقوله اشخاصدن بر اختراعه تصادف ایلدیلر ایسه اونیده الههلری سلکنه ادخال ایدیویردیلر ·

یونانیلر الهه اعتقاد ایلدکلری شیلری برنجی وایکنجی درجهلره تقسیم ایله درجهٔ اولی قسمنی الههٔ علویه وایکنجی قسمی انصاف الهه بالاعتبار قسم ثانی بی الوهیتله بشریت اراسنده اعتقاد ایتمشلردر ·

برنجی قسمده یونان معبودلرینك اك بیوکی اورانوس (کوك) ایدی · زعملرنجه وستا (یر) کوکك زوجهسی وساترون ایله تیتان اوغللری وژوپیتر (مشتری) ساترونك اوغلی ایمش · سائر معبودات علویه اتخاذ ایلدکلری قسمدن چوغنك انالری ساترونك دیکر زوجهسی سنبلهدن ایمش · بو اعتقاد باطل اوزرینه سنبلهیه جدة الاله عنوانی ویرمشلردر ·

بونلردن صورت متسلسلهده پك چوق الهه اعتبار واعمال واحوالك هر بریسنه بر اله اتخاذ ایلدیلر ·

علی زعمهم ساترونك اوغلی ژوپیتر — که بوکا اله الا-

الهه دیرلر - باباسنك ملکنه وارث اولملرندن خوفاً عمیسی تیتانك اوغللرینی اولدروب باباسی ساترونك ملکنی ضبط ایلدیکندن مقتوللرك اعوانی بالاتفاق طاغلری یکدیکری اوزرینه قویوب ژوپیتری اولدرمك ایچون کوکه چقارکن ژوپیتر صاعقه‌لرله بالمدافعه هپسنی یره دوشوردی ایسه‌ده اعوان مرقومه‌نك عددلری چوق اولدیغندن ژوپیتری قورقوتدقلری ایچون ژوپیتر بشقه الهلردن استعانه طلب ایلدی . اعوان مذکوره ارتق مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی اکلایوب مصره فرار وحیوانات مختلفه اشکالیله تشکل ایلدیلر . یونانیلرك شو اعتقادات باطله‌لری شایع اولدقدن صکره‌بو شایعه اسکی مصرلیلرك حیوانانه طاپملرینه سبب اولمشدر .

وکذلك علی زعم باطلهم ژوپیتر باباسی ساترونی قاچردقدن صکره دنیایی کندوسیله قرنداشلری ارالرنده تقسیم ایدوب قسم علوی اولان سمایی کندوسنه بالافراز صولرك سلطنتنی قرنداشی نبتونه وجزء سفلی اولان جهنم حکومتنی دیکر قرنداشی اپلوتونه ویردی . ژوپیتر خصماسنك غائله‌لرندن قورتلدقدن صکره جنس انسانینك تصنیعنه ونظامات عالمك تنظیمنه باشلادی . ژوپیترك هم زوجه‌سی همده قز قرنداشی یونون نکاح ایله ولادتك

قزی هیپا عشقك، اوغلی مارس (مریخ) حروب و اسلحه‌نك
الهی عد اولنوب وولقان نامیله برچركین اوغلی دخی
طوغدیغندن ژوپیتر بونی كوكدن اشاغی اتمقله یره
دوشوب ایاغی قرلمش و صكره وولقانی صاعقه‌لر یاپان
تیمورجیلره رئیس تعیین اتمشدر . ژوپیترك دیكرزوجه‌سی
باشندن طوغوردیغی بلاس (اثینار) نام قزی ادابه الهه
تعیین اتمش اولدیغی حالده بلاسی حكمت و علومه حا كه
اعتبار ایدنلر مینروه تسمیه ایلدیلر . ژوپیتر معشوقه‌سی
لاتوندن تولد ایدن اوغلی اپولون (كونش) ه غضبلنوب
بونی ابتدا چوبانلره اله تعیین اتمشیدی . صكره قصورینی
عفو ایدرك انوار علویه‌نك نشر و تقسیمنه مؤكل و دیكر
زوجه‌سی منیوزینه‌دن متولد دیانا (قمر) نام اوغلنی
اوجیلره اله تعیین ایلمش و بشقه زوجه‌سی سمیله‌نك تولد
ایلدیكی بخوس یونانیلره اوزوم زراعتنی اوكرتمش ایمش .
ژوپیترك اوغلی اپولونك اولادینه كلنجه بونلردن اسكو
لاب طب، مركور (عطارد) تجارت، وینوس (زهره)
خاصیت تناسل، ابریاب باغچه‌لرك، همنه فرحلرك وكلینلرك
الهه‌سی و شو صكره‌كی ایكی موهوم زهره‌نك قزلری ایمش
اعتقاد فاسدنده بولنمشلردر .

الحاصل یونانیلرك بوكبی خرافات و ترهاتلری پك

چوق اولدیغندن دیانت فاسدەلرینە نمونە اولمق اوزرە بو مقدار ایلە اکتفا اولندی .

بونلرك قسم ثانی اعتبار ایلدکلری معبودلری حسن صنعتی ویا شجاعتی کوریلان برطاقم انسانلردن عبارت ایدی . کذلك قسم اول عد ایتدکلری الهەلریدە وقتیلە مشاهیر انساندن برشخص ایکن شاعرلری خیالات شاعرانە ایلە قدرلرینی یوکسلدە یوکسلدە ـ رفتە رفتە باسمان رفتە ـ کوکە چقاروب بینلرندەکی او اعتقادات باطلە ایلرو کتمشدر .

ارض وسمانك اوغلی وبونجە الهات موهومەلرینك باباسی دیدکلری ساتورن واوغللری ژوپیتر، نپتون، زحلك، مشتری‌نك وسائر یلدزلرك اسملری اولمیوب ساتورن انسان وکرید جزیرەسندە برحکمدار ایدی . اوغلی ژوپیتر ساتورنی مسندندن طرد ایلە کرید جزیرەسی حکومتنی ضبط و مملکتی قرنداشلری نپتون و اپلون ایلە ارالرندە تقسیم ایدرك جزیرەنك جهت شرقیەسنی کندو نفسی ایچون بالابقا غرب جهتنی اپلونە وسواحل طرفلرینی نپتونە ویرمشدر . جزیرەنك جزء اعلاسی ژوپیترك حصەسنە اصابت ایتدیکی ایچون کندوسنە کوك الهی ونپتونە دکزلرك، اپلوتونە جهنمك الهی ناملرینی طاقی ویردیلر .

ساتورون ایسه باشنه شو بلا کلدکدن صکره ایتالیایه فرار ایدرك ایتالیا حکمداری یانوسك یاننده قالدی. بشقه معبودلری. دخی بوکبی برر اصله مستند ایکن حریفلر اصل وفرعنی بالتغلیط نام‌لرنه معبدلر ' تمثاللر' انشا ایدرك بشقه بشقه رجال ونسوان مشهوره‌یه تخصیص طریقیله بت پرستلکك اشنعنی ارتکاب ایلدیلر.

هاتف غیبی - یونانیلر غیبدن صدور ایلدی. دیدکاری خبرلر اویله هاتفدن مسموع ومخبری نامشهود سوزلر اولیوب دلفی' اوبیرس' دودون هیکللرنده‌کی کاهنلر بررقاری جلب ایله تخت اوزرنده اوطوردوپ توتسولدکدن وچهرلری صاراروب کوزلری دونه‌رك اغزلری کوپوردکدن صکره شوقاریلرك اغزلرندن چقان صاچه صپان سوزلرندن عبارت ایدی. حقیقت حال ایسه کاهنلر اکثر وقتلرده حوادث لازمه‌یی ارباب وقوفدن صورت خفیه‌ده بالتحقیق اوقاریلرك اغزلرندن چقان قصه و بیمعنا سوزلری معلوماتلرینه توقیفاً شرح وتعریف ایله سؤال ایدنلره‌برر جواب ویررلر وتحقیقلری خارجنده سؤالره ویردکلری جوابلرك نتیجه‌سی چقماز ایسه تأویلاته باشلایوب اقوام یونانیه‌یی الدادرلر ایدی.

اوچنجی فصل

ایتالیا قطعه‌سی جغرافیا و اقوام اصلیه‌سی و ایتالیا و رومانك قرون اولی تاریخی بیاننده در

جغرافیا و اقوام ۰ بدایت احوال تاریخیه ۰ رومادہ جمهوریت ۰ امپراطورلق ۰ غرب امپراطورلغی ۰ رومالولرك مدنیت وعوائد ومعارف و مذاهبی ۰ پاپالر ۰ غوتلر ۰ لومباردلر ۰ ایتالیای رومانیه‌ده اکسارخوسلر ۰

— ۱۹ —

ایتالیانك جغرافیا واقوام اصلیه‌سی

ایتالیا قطعه‌سی شمالاً فرانسه و سولیرا و اوستریا، شرقاً ادریا (ونديك) دکزی، جنوباً وغرباً بحر متوسط ایله محدوددر ۰ مساحهٔ سطحیه‌سی (۱۲۰۰۰۰) میل مربعی واهالیسی (۲۰۰۰۰۰۰۰) نفوسدر ۰

الپ، اپه‌نن، قورنو، ولیبو طاغلری ایتالیاده اولوب قورنونك ارتفاعی (۹۵۲۰)، و لیبو طاغنك ارتفاعی (۸۱۸۳) قدمدر

ایتالیاده بیوك نهرلر یوقدر. انهار موجوده سنك الك بیوكی ایتالیا و اوستریا بینی فصل ایدن پو و روما شهرینه جریان ایدن تیبر نهرلریدر .

كورفزلری بندقی و تریسته و جزایری سیسلیا، ساردنیا قورسیقا كبی بعض جزیره‌لردر.

ایتالیا قطعه‌سنده صولرك بر محلدن دیكر محله اقدلمسی ایچون متعدد جدوللر واردر. داخل قطعه‌ده‌كی یوللر ایسه طاغلرك خرقی و دره‌لرك قطعیله اولقدر مكمل یاپلمشدركه یاپانلرك همتلری بو یوللردن اكلاشیلور. لكن بو یوللرك الك مهم اولانلری شمدیكی ایتالولولر اثر همتلری اولمیوب اسكی رومالولرك همم عظیمه‌لری اثارندندر. مذكور طریقلردن بعضیسی (٦٧٧٥) قدم ارتفاع و (۳۰) میل طولنده اولان شینیس جبلندن وبعضیسی (۷۰۰۰) قدم ارتفاع و اوتوز التی میل طولنده‌كی سمپلون طاغندن چكورلمشدر .

ایتالیا بلادینك الك مشهوری رومیه (روما) شهریدر. درونده ابنیهٔ فاخره وقصور عظیمه و حواریوندن پطرس و پاولوسه منسوب بر بیوك كنیسا موجوددر. شو كنیسا دنیاده‌كی كنیسالرك بیوكیدر .

روما شهری (۱۷۰۰۰۰) و ایتالیانك حاوی اولدیغی

سائر بلاد مشهوره‌دن ناپولی (٤۰۰۰۰۰)، پالیرمو (۲۰۰۰۰۰) بولونیا (۵۰۰۰۰) نفوسی حاویدر .

ناپولی شهرینك قربنده بر وولقان واردر .

ایتالیا قطعه‌سنك اقسام سابقه‌سی یدیدر .

(۱) ساردانیا . بوكا ساردو دخی دیرلر . شو قسم مملكتك شمالنده واقع و مساحه‌جه (۱۹۱۲۵) میل مربعی‌یی حاویدر . ساردانیا و قورسیقا جزیره‌لری بو قسم دائره‌سنده‌درلر .

(۲) لومباردیا .

(۳) پارما .

(٤) مودینا .

(۵) توسقانا . شو دائره بلادندن پیسا نام مدینه‌ده سكز طبقه اوزرینه مصنوع بر قلعهٔ عجیبه واردر . بر طرفنه میل ایدر طرزده یاپلمش اولدیغندن اورالردن گچن غربا یقیلور خوفیله یانندن چكه‌مزلر . البا جزیره‌سی قسم مذكورده واقع و بر قاچ كوچوك جزیره‌یی حاویدر .

(٦) پاپانك املاكیدر . روما شهری و سیسلیا جزیره‌سی بو قسمده‌در .

(۷) ناپولی قسمیدر .

اقسام مذكوره‌نك جمله‌سی ایتالیانك حكمی آلتنده بر مملكت متحده‌در .

ايتاليا‌جه جريان ايدن حفرياتده دنيانك اقاليم سائره‌سندن زياده غريب شيلره تصادف اولنمشدر . او قطعه‌ده رسوبات بحريه ايله اورتولمش اراضى درونده فيل، كركدن، و سائر درت اياقلى حيوانات كموكلرى كثرت اوزره كوريله‌يور . بارما و بياشنتسا جوارنده، على الخصوص ارنو دره‌سنك يوقارو قسمنده حفريات ايله آثار غريبه كشف ايدلمشدر . ناحيهٔ اولادن مارن ارقوانوده بر هيكل بولندى . بو هيكلك طولى (٢٠) قدمدر . ناحيهٔ ثانيه‌ده رسوبات بحريه ايله اراضئ متصله اراسنده جنسلرى ازمنهٔ عتيقه‌ده منقرض پك بيوك حيوانات كموكلرى كورلمشدر كه شو حيوانات اقاليم حاره‌يه مخصوص درلر . اورالرده ايسه فيل، كركدن، فرس نهرى كموكلرى اول قدر چوقدر كه كشف و تحقيق ايدنلر مذكور دره‌يه حيوانات قبرستانى اطلاق ايده‌يورلر .

ايتاليا قطعه‌سنك هواسى اوروپانك ممالك سائره‌سندن كوزلدر . لكن وفياتى اوروپانك سائر بلادندن زياده‌در .

اقوام — ابن خلدون ديركه « روملر روم بن يونان بن علجان بن يافث بن نوح عليه السلام نسلندندرلر . محققين روملرك جمله‌سنى يونانه نسبت ايده‌يورلر . اغريقيلر و لاتينلر دخى انلردندرلر . توراتده يونان (يافان) لفظيله

محرر و اولاد یافثدن اولدیغی مذکوردر . (یافان) لفظنده‌کی حرف فانك مخرجی واوه قریبدر . عربلر تعریب ایله یونان دیدیلر . ابن سعید بیهقینك و سائر مورخلرك مشرق تاریخلرندن نقل ایله یونان علجان بن یافثك اوغلی و روملر و لاتینلر یونانك اوغللری اولدیغنی روایت ایلدی »

ازمنهٔ قدیمه‌ده ایلریادن ایتالیایه نقل و هجرت ایتمش اولان اومبرینلر رومانك تأسیسندن پك چوق اول او دائره‌یه کلمش اولدقلرندن بعض مورخلر ایتالیا اهالیٔ قدیمه‌سی اومبرینلر اولمسنه ذاهب اوله‌یورلر . تیبر نهرینك یاننده و اومبرینلرك جوارنده سیکول نامیله بر طائفه ساکن ایدیلر . اپه‌نن طاغلری سلسله سنده و لیبو طاغی ایله فوسینوکولی حوالیسنده ساکن اهالینك مشهورلری ابوریژن قبیله‌سی ایدی .

تروئه محاربه‌سندن صکره انه نام شخص لاتیوم (لاتین) دائره‌سنه نقل ایدرك لاتینوسك قزی لاوینی‌یی تزوج و اسمنه نسبتله لاوینیوم شهرینی و اوغلی اسقاغن البن طاغی اوزرنده الب لالونغ شهرینی بنا ایتمش اولدیغی مرویدر .

دولت رومانیه‌نك تشکلی وجریان وقایعی ایتالیا قطعه‌سندن باشلامغله ایتالیا قرون اولی تاریخنك روم تاریخنه ارتباط کلیسی واردر. بناءً علی ذلك ایتالیا وروم تاریخنی برلکده یازه‌جغز.

- ٢٠ -

ایتالیانك بدایت معمور یتندن روماشهرینك تأسیسنه قدر وقایع تاریخیه‌سی

قبل الهجره

(١٣٧٥ - ٢٥٢٠)

ایتالیاده روما حکومتنك تأسیسنه قدر حکومت ایدن حکمدرانك حاللری قبائل وحشیه رؤساسنك حاللرینه موافق ایدی. اسکی تاریخلری امم سائره‌نك چوغی کبی خرافات ایله طولودر. مع‌مافیه وقایع تاریخیه‌لری ایچنده قابل تنقید اوله‌جق وقوعات صحیحه دخی تسلسل قبول ایتمیور.

رومنلرك منشائی اولان ایتالیا تقریباً هجرتدن (٢٥٢٠) سنه مقدم معمور اولمشدر. اعصار قدیمه اوائلنده بوکا ساتورنیا دیرلر ایدی. صکره استعمالجه ایتالیا حکمدارانی قدماسندن ایتالوسه نسبتله ایتالیا اسمی غلبه ایلدی.

ایتالوسك زمانی هجرتدن مقدم کی یکرمی برنجی عصرده در .

بعض روایته نظراً ابوریژن طائفه‌سنك حکمداری ژنوس یونانستاندن ایتالیایه عزیمت وقبل الهجره یکرمی برنجی عصرده برحکومت تشکیل ایلدی . یونانیلره اتباعاً رومانیلرك او تاریخلرده اختیار ایلدکلری اعتقادات خرافیه‌جه ژوپیترك سمادن طرد ایتدیکی وعقله قریب روایتجه کرید جزیره‌سی حکمداری ایکن اوغلی ژوپیترك کندوسنی ملکندن قاودیغی ساترون ژانوسك یانه‌وارد قده ژانوس ساترونه قاپیتولن طاغنی مأوی کوسترمش وساترون دخی انلره بغدای واوزوم زراعتنی اوکرتمشدر .

ژنوس اوتوز التی سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولوب یرینه پیکوس اوطوردی . پیکوسه‌ده قونوس خلف اولدی . بونلردن صکره ارقادیالو واندر حکمدار اولوب پلاتین تپه‌سی اوزرنده بادی شهرینی بنا ایتدی . واندردن صکره لاتیوم دائره‌سنه کلان هرقل حکمدار اولدی . انك زمانه‌قدر ابوریژن قومی انسانلری قربان بوغازلر ایدیلر . هرقل بو عادتی لغو ایتمشدر .

ابوریژنلر اومبرین دائره‌سنك جهت جنوبیه‌سنده بر طاقم شهرلر یاپدیلر . مؤخراً ابوریژن طائفه‌سیله سیکوللر ارالرنده خصومت وقتال تحدث ایلدی . تساليا

اقوامندن پلاشزه طائفه‌سنك معاونتلريله ابوريژن سيكوللره غالب اولديغندن سيكوللر ترينا‌قرن جزيره‌سنه هجرت واوراده توطن ايلديلر . جزيرهٔ مرقومه سيكوللره نسبتله سيجليا نامنى الدى .

تروئه محاربه‌سندن صكره انه قبل الهجره (۱۸۹۰) تاريخلرنده لاتيوم (لاتين) دائره‌سنه كيدرك لاتيوسك قزى لاوينى‌يى تزوج واسمنه نسبتله لاتيوم شهرينى تأسيس ايتدى . انه صاغلغنده او حواليده حكمدارلق ايدوب كندوسندن صكره اوغلى اسقاغن يرينه اوطوردى البن طاغى اوزرنده‌كى الد لالونغ شهرى بونك اثريدر .

انه سلاله‌سندن اون ايكى ذات حكمدارلق ايلديلر . بو حكمدارلرك اون ايكنجيسى پروقاس ايدى . پروقاسك وفاتنده نوميتور واموليوس نامنده ايكى اوغلى قالديغندن بينلرنده حكومت ايچون منازعه ومحاربه‌لر وقوعبولدى . اموليوس غلبه ايتمكله نوميتورى بر اوزاق محله نفى ايتمش ايسه‌ده بر مدت صكره نوميتورك رومولوس وروموس نامنده ايكى حفيدى توره‌يوب باشلرينه تجمع ايدن غلبه‌لك ايله اموليوس عليهنه قيام وحكومتنى محو ايدى‌ويرديلر .

رومولوس وروموس بو ايشى كوردكدن صكره ميدان كندولرينه قالمش وباشلرينه اوچ بيك قدر خرسز

وحیدود مقوله‌لری طوپلانمشیدی . ایتالیا دائره‌سنده وبحردن اون التی میل بعدنده واقع تیبر نهری اوزرینه کاوب کندولریله رفقاسنك بارنملرینه کفایت ایده‌جك مقدار قلبه‌لر انشا ایلدیلر . قلبه‌لرك اطرافنه بر دیوار چکمکه تشبث ایتدی .

دیوار ایسه اویله هجومه مانع اوله‌جق درجه‌ده دکل ایدی . روموس شو دیواری فائده‌سز کوردیکندن رومولوسه « سن شو دیواری بر مدینه سوری کبی فائده‌لی ظنیله‌می یاپدره‌یورسن » دیو تعریض ایلدیکندن رومولوس بو سوزدن غضبلنوب النده‌کی حربه ایله روموسی اولدردی . صکره‌لری شهرت عظیمه‌یی قازانان بر بیوك دولتك مرکز حکومتی واقوام متعدده‌نك هدف تعرضی اولان روما شهرینك تأسیسی بوندن عبارتدرکه سورینه ابتدا بانیسنك قرنداشنك قانی بولاشدی . رومولوس بالاقدام دیواری اکمال ایتدی .

- ۲۱ -

رومانك بناسندن روما جمهوریتنك تشکلنه‌قدر وقایع جاریه

قبل الهجره

(۱۳۷۵ — ۱۱۳۱)

رومولوس رومایی تأسیس ایتدکدن صکره کندسنه

وارقداشلرینه بررزوجه تدارکی چاره‌سنی ارامغه باشلادی . اولوقت ایتالیا حوالیسنده وروما جوارنده ساکن سابن (صابئین) قبیلهٔ متوحشه‌سندن ازدواج ایچون برر قز استدیلر . قبیله خلقی موافقت کوسترمدیلر . رومولوس برکون قبیله رؤساسنه بر ضیافت کشیده ایدرك انلرده ضیافتکاهه کلمش وذوقیات ایله اشتغال ایتمکده بولنمشلر ایدی . رومولوسك مقدمجه ارقداشلرینه ویردیکی تعلیمات اوزرینه ارقداشلری رؤسا اوزرینه هجوم وچوغنی اعدام ایتدکدن صکره قبیله‌دن برر قز اغتصاب وزوجه اتخاذ ایتدیلر .

رومولوس ورفقاسنك بو ظالمانه معامله‌لری قبیله خلقنی اخذ انتقامه مجبور ایلدی . کمال تهورله محاربه اسبابنی بالاکمال رومولوسله ارقداشلری اوزرلرینه هجوم ایتدیلر . تلاقئ طرفین وقوعیله حربه باشلانه‌جغی صره‌ده زوجات مرقومه ایکی دشمن اراسنده‌کی میدانه یوریوب یوکسك صدا ایله ایکی طرفه خطاباً « بوندن اول اولان اولدی کیدن کیتدی . بزلر بر طرفك قزلری ، دیکر طرفك زوجاتی یز . محاربه‌ده هانکی طرف مضمحل اولسه مصائبی بزلره عارض اولمقدن بشقه نتیجه حاصل اولمز » دیه‌رك سزلانمغه باشلادیلر . قبیله خلقی قزلرك قوجه‌لرینه

تعلق و ارتباط قلبیلرینی! کلادقلرنده طرفین ترك خصومتله میانه‌لرنده‌کی عداوت محبته منقلب و ارالرنده معاهدهٔ سالمه منعقد اولدی .

بوندن صکره کرك او حوالیده‌کی قبائل، کرك رومولوسك اصحابی رومولوسی کندولرینه حکمدار طانیدیلر . اوده جمله‌سی حقلرنده حسن سیاست و معامله اجراسنه دوام ایلدی .

رومولوس حکومتجه کسب استقلال ایتدکده نواب و اعیاندن بر مجلس ترتیبیله احوال بلادی تنظیم و اوتوز یدی سنه حکومت ایتدکدنصکره فوت اولدی (۱۳۳۷) .

رومولوسك وفاتنده سابنلردن نومبلیوس حکمدار اولمشدر . شو ذات حازم، حکیم، حسن حاله منتسب ایدی . امور سیاسیه‌جه بعض مرتبه قوانین وضعیله زیر حکمنده‌کی اهالی‌یه زراعت و برقاچ صنعت نافعه تعلیم ایلدی . بدایت حکومتندن قرق اوچ سنه صکره فوت اولدی (۱۲۹٤) .

نومبلیوسك وفاتنده ینه سابنلردن پوللوس هستیلیوس حکمدار اولدی . شو ذات حروب و مغازی‌یه حریص ایدی . زماننده رومللر ایله جوارلرنده‌کی البانیلر ارالرنده خیلی نزاع و قتال وقوعبولدی . نهایة الامرده ایکی

عسكردن هر فريق شجعاندن اوچر مبارز انتخابيله بينلرنده مبارزه اجراسنه وغلبه قنغى طرفده قالير ايسه او طرفه متعلق عموم عسكرك غالب و مظفر عد اولنمسنه قرار ويرديلر . شو قرار اوزرينه البانيلردن هر بريسى قورياتيوس و رومانيلردن هر بريسى هوراتيوس ناملريله اوچر برادرى مبارز انتخاب ايلديلر . بو التى كمسه اتلرينه بينوب سلاحلرينى باغلدقدن صكره يكديكرينه مقابل ميدانه اينوب ارالرنده مبارزه پارلادى . فريقين بونلره قارشو توقف اختيار ونتيجه يه انتظار ايده يورلر ايدى . قورياتوسلر اول امرده غلبه كوستر ديلر . وغريملرينك ايكيسنى اولدرديلر . مقتوللرك حياتده قالان قرنداشلرى هوراتيوس بونى استعظام و برشخصك اوچ كمسه يه غلبه سنى استبعاد ايلديكندن اتنك ديزكنينى اطلاق ايله فرار ايلدى . مخاصملرى سرعتله هرنقدر ارقه سى صره كتديلر ايسه ده دها مقدمجه تلف ايلدكلرى هوراتيوسلرله اوغراشمقدن اتلرى يورلمش اولديغندن اوچى برلكده هوراتيوسه يتشه ميوب بريسى ايلرويه كتمشيدى . هوراتيوس ايسه بونلره برر برر مبارزه يه كندوسنى مقتدر كوره يور ايدى . ايلرولمش اولان قورياتيوس يانينه ياقين كلمسيله برابر هوراتيوس اوزرينه بالهجوم خصم مرقومى

اولدردی . بوندن صکره ایکنجی و بعده اوچنجی قوریاتیوسلر اوزرلرینه یوریوب انلریده اعدام ایدی ویردی . البانیلر بونی کوردکلرنده حصول مظفریتدن خائب وخاسر قالمغله بایراقلرینی ترسنه تقلیب وسلاحلرینی یره القا ایلدیلر . رومانیلرجه بو مظفریتدن ممنونیت عمومیه حاصل اولمغله هوراتیوسك شانی اعلا و حقنده عرض تعظیمات ایدرك بالافتخار رومایه عودت ایتمشلردر .

هوراتیوسلرك بر حسنا قز قرنداشلری وار ایدی که مزبوره تلف اولان قوریاتیوسلردن برینه علاقه‌دار اولمشیدی . معشوقی قوریاتیوس قرنداشنك قلیجیله مقتول اولدیغنی ایشتدکده صاچلرینی یولوب نوحه وفریاد و رومانیلر عودت ایدرکن دروازهٔ شهره وصوللرنده مرقومه او حال ایله قارشو چقارق قرنداشی هوراتیوسه لوم وشتومك انواعنی ایراد ایلدی . هوراتیوس بوندن غضبلنوب «مقتول برادریکه اجیمیورسکده برادرك قاتلنه‌می اجیوب بو مناسبتسزلغی کوستره‌یورسن » دیه‌رك مزبوره‌یی اولدردی .

هوراتیوسك اولوجهله قز قرنداشنی اولدرمسندن طولایی قانون مرعیلری کندوسنی مسئول وقتل جزاسیله محکوم ایلیوب خدمت سابقه‌سنه حرمةً جزادن عفو

اولندی ایسه‌ده دامن اعتباری قتل جنایتی لکه‌سندن تطهیر اولنه‌مدی ·

رومانیلر ایله البانیلر ارالرنده وقوعبولان محاربه‌ٔ مذکوره مبارزلرك ناملرینه نسبتله « هوراتیلرقوریاتیلر » محاربه‌سی دیو شهرت ویرمشدر · بو محاربه‌دن صکره البانیلرده رومانیلرله برلشدیلر ·

توللوس هستیلیوس اوتوزایکی سنه مدت حکومت ایتدکدن صکره بر صاعقه اصابتیله فوت اولوب بومبلیوسك حفیدی انکوس ماریوس مسند نشین حکمداری اولدی (۱۲٦۲) ·

انکوس ماریوس زیردست حکمنده اولان اهالینك زراعتلرینی ترقی‌یه خدمت ومتروك ایین عبادتلرینی اعاده ایتدی · ولاتینلرله محاربه ایدرك درت شهرلرینی ضبط ایله اهالیسنی اوانتین تپه‌سی اوزرنده اسکان ایلدی · بو فتوحات رومالولرك اراضیسنی دکزه قدر توسیع ایتمشدر · انکوس ماریوس وفات ایتدکده یرینه یونانی بیوك تارکین اوطوردی (۱۲۳۸) ·

تارکینك باباسی بر زنکین تاجر ایدی · قورینتدن منفیاً اورایه کلمکله قرال سابقك توجهنی قازانوب قرال وفات ایدرکن کندوسنی اوغللرینه وصی تعیین ایتمش

و اهالینك دخی توجه عمومیلرینی قازاندیغندن قراللغه قبول اولنمشیدی . رومانك تزاید عمران و تزییناتنه و روما خارجنده‌كی سابنلرك تشکیلارینه موفق اولمش و اوتوزایکی سنه حکومت ایتدکدن صکره فوت اولوب یرینه سرویوس توللیوس نام ذات قرال انتخاب اولنمشدر (١٢٠٠) .

سرویوس قرق‌درت سنه حکومتله محاربات کثیره‌ده مظفریت قازانمش اولدیغی حالده دامادی ایکنجی تارکین سرویوسی اولدروب یرینه اوطوردی (١١٥٦) .

سریوسك او صورتله قتلی خبری قزی و تارکینك زوجه‌سی تلیایه بالغ اولدقده زوجنك باباسی حقنده‌كی غدرندن و سریر قرالی‌یه جلوسندن فرح و ممنونیت کوستروب تبریك ایچون عربه ایله دار ولایته طوغری کیتدی . باباسنك قان ایله آلوده اولان جنازه‌سی عربه‌نك کچدیکی زقاقده ایاقلر آلتنه آتلمشیدی . عربه او زقاقه یتشدکده جنازه کوزینه ایلشمسیله برابر عربه‌جی اضطراب و خوفه تصادفله حیوانلری کیرویه چویردی . تلیا عربه‌جینك دونمسنده‌كی سببی اکلادقده مرقومی تکدیر ایله عربه‌یی دار ولایته طوغری چویرمسی امرینی ویردی . جنازه‌نك مطروح اولدیغی زقاق ایسه پك طار اولدیغندن عربه جثه‌یی چکنمکسزین کچه‌مز ایدی .

عربه‌جی تلیانك امرینه بناءً حیوانلری سوق ایله جنازه‌یی عربه‌یه چکنتوب کچدی . تلیا بو حاله تأثر و مبالاتدن اثر بیله کوسترمدی .

ایکنجی تارکین جلوس ایتدکدنصکره اهالی حقنده مظالم و فواحشك انواعنی ارتکاب ایتمشدر . بناءً علیه اهالی بونی « متکبر تارکین » دیو تلقیب ایلدیلر . تارکینك مظالمنه اهالینك ارتق تحملاری قالمدیغندن جلوسنك یکرمی بشنجی سنه‌سی عائله‌سی ایله برابر طرد اولنه‌رق روماده بر جمهوریت تشکیل اولندی (۱۱۳۱) .

- ۲۲ -

روماده جمهوریت تشکلندن اوکوستك ایمپراطورلغنه قدر جریان ایدن وقائع تاریخیه

قبل الهجره

(۱۱۳۱ - ٦٦٨)

تارکین مسند قرالیدن طرد اولندقدنصکره قونسول نامیله روماده ایکی حاکم انتخاب وسنه‌ده بردفعه انتخاب اجراسی قانونه ربط اولندی . ابتدا قونسول نامیله اقامه اولنان حاکملرك بریسی پرونوس ودیکری قولاتینوس‌در .

پرونوس عدالتی محب ایدی . حتی ایکی نفر اوغلنك بعض جنایات ارتکاب ایلدکاریچون اعداملرینه حکم ویرمشدر .

روما اهالیسی اوتاریخلرده بریسی اشراف، دیکری عوامدن اولمق اوزره ایکی قسم ایدی بیوك مجلس اربابنك هپسی واکابر ومعتمدانك اکثری برنجی قسمدن معدود ایدیلر . قونسوللرك انتخابیده شو قسمه مفوض ایدی . بناءً علیه شو برنجی قسمك شوکتلری قوت وسطوتلری عظمت کسب ایدرك اهالینك عوام طاقمی بونلرك نفوذلری التنده اسیر کبی اولدیلر . بو حال عمومی تنفیر ایتمکله عوام ایله اشراف ارالرنده طرفدارلق تحدث وفتن ومشاجرات ظهور ایتمکه باشلادی . لکن قونسوللرك وظیفه‌لریله مکلف اولمق اوزره سنه‌ده بش کمسه‌نك دخی عوامدن انتخابی قانونه ربط اولندیغندن احوال عامه انتظام واشرافك شانی انحطاط کسب ایلدی .

بو صورت برازوقت دوام ایده‌بیلدی . صکره فریقین بیننده ینه بعض وعداوت باش کوستردی . بو اثناده اشرافدن وشجعاندن قوربولانوس نامنده بریسی قونسوللغك ابطالنه قیام ایدرك بومقصدینك ترویجی ایچون پك چوق چالشدی ایسه‌ده عوامك مقاومتنه و بالاخره غلبه‌سنه

تصادفله مغلوب اولدیغندن عوام قوربولانوسی روما حوالیسندن طرد ایلدیلر. قوربولانوس انتیوم شهرینه کیدرك اوتاریخلرده اشد طوائف عد اولنان وولسی شعوبنه بالالتحاق بونلری روملرله محاربه یه تشویق وتحریض ایتدی. انلرده بالموافقه شجعان وفرسانلرینی جمع ایله براردو تشکیل ایدرك رومایه طوغری یوله چقدیلر. شو اردونك رومایه تقرب ایلدیکی خبری روما لولره بالغ اولدقده خوف واضطرابه کرفتار اولدقلرندن قوربولانوسك استعطاف خاطری ایچون اختیارلرینی یانته کوندردیلر. قوربولانوس التفات بیله ایتمیوب یولنه دوام ایتدی. بوندن صکره خواص کهنه یی ارسال ایتدیلر. وکهنه قوربولانوسك یانته بعدالوصول جرایم سابقه لرینك عفوینی تمنی ایلدیلر. قوربولانوس مقصدینی تغییر ایتمکسزین قوت موجوده سیله روما شهرینك سورینه قدر ایلرولدی. سور اوکنه واردقده شهره هجومك اسباب تسهیله سنی ارارکن اشراف واهالی شهرده بولنان طائفۀ نسواندن برهیئت مبعوثه تعیین ایله قوربولانوسك رومادە قالمش اولان اناسی ویقتوریا شوهیئتك اوکنه وزوجه سی ارقه سنه دوشه رك هیئت افرادینك هربریسی رقت انکیز نظار اوله جق برصورتله لباس حزن وماتمی

لابسه وذیل تضرع واستغاثه‌یه ملابسه اولدیغی حالده عزیمت ومقصدندن صرف نظر ایتمسنی سوز وکدازله قوربولانوسدن نیاز ایلدیلر. قوربولانوس تذللك بودرجه‌سنی کوردکده نسوانه وبالخاصه انا وزوجه‌سنه تعلق ایدن شفقتی عنان اختیارینی الندن الملغله کندی حیاتندن مأیوسیتی کوزینك اوکنده تجسم وانانسنه خطاباً «والده رومایی قورتاردك. لکن اوغلك غایب ایتدك» دیه‌رك رومایه تعرضدن صرف نظرله عسکری بالاستصحاب انتیوم شهرینه عودت ایلدی. اهالی کندی حاللریله مشغول ایکن قوربولانوسك تحریضات متمادیه‌سی اوزرینه بونجه تدارکات وغوائل عظیمه اختیار ایتمش اولدقلری حالده تعذیب بلا فائده‌دن بشقه برشی کورمامللرندن ناشی حدتلنوب قوربولانوس دروازهٔ شهره یتشمسیله برابر هجوم اهالی‌یه مصادف ومقتول اولمشدر.

بوحادثه کچدکده روما دولتنك احوالنده انتظام ودولتلرنده عظمت حاصل اولمغه باشلادی. ایتالیانك داخل وخارجی اعمال نفوذ وتأثیر حکومتلرینه قارشو عرض انقیاد واهالینك نفوسیده کتدکچه کسب ازدیاد ایلدی. مملکت ایسه رونقنی کوندن کونه ارتروب غول (اسکی فرانسه‌لو) طائفه‌سنك رومایه هجوملری تاریخی

اولان هجرتدن مقدم‌کی (۱۰۱۲) سنه‌سنه قدر حال بویله دوام ایلدی.

طائفهٔ مرقومه جنرال برنوسـك قوماندا‌سی التنده بالاجتماع اوتاریخـده کیده‌رك رومایی محاصره ایلدیلر. روماولر طرفلرندن هردرلو مدافعه اسبابنه تشبث ایدلدی ایسه‌ده مقاومت ممکن اوله‌مدیغندن غوللر سهام بلاکبی رومایی مهاجمات عدیده‌یه هدف وروماولرك اسباب مقاومتلرینی امحا وتلف ایتـدکدنصکره شهره دخول ایدی ویردیلر. بونلر درون شهره کیردکلرنده شهرده‌کی اختیـارلرك ـ برمنتظم موقعده بی‌قید وفتور ـ هربریسی لبـاس هیئت وعظمتی لابس وعاجـدن معمول بر کرسی اوزرنده وقورانه ومدهشـانه برطور ایله جالس ایدی. مدنیتك رونق وتزییناتنی اندن مقـدم کورمامش اولان غول وحشیلرینـك هجومده پیشرولری اولان افراد بونلری کورملریله برابر اورکه‌رك یوزلرینی کیرویه چویردیلر. عسکردن برنفر غیرتله ایلرولیوب کرسیلر اوزرلرنده‌کی اختیارلردن بابیروس نامنده برشخصك صقالنه یاپشمسیله برابر بابیروسی کرسی اوزرندن چکوب یره اتی ویردی. بابیروس بوندن غضبناك اوله‌رك النـده‌کی عصا ایله نفر مرقومك باشنه اوردقده رجعته باشلامش اولان عسکرك

بعضیلری سائقهٔ غیرتك سوقیله بابیروسك داخل اولدیغی جمعیت اوزرینه هجوم وهپسنی قتل ایتدکدن صکره شهرك اورته‌سنه طوغری یوریدیلر. سائر غول عسکریده بونلره اتباع ایتمکله جمله‌سی درون شهره طاغیلوب احراق ویغما وازوقتده شهرك اکثر محللرینی تخریب ایلمدیلر.

اولوقتلر روما شهری‌پك بیوك وابنیهٔ فاخره‌یی حاوی ایدی‌که بوابنیه‌نك الك جسیمی برقلعهٔ حصینه کبی اولان قاپیتول سرایی ایدی. غوللر شهره کیردکده رومليك اکابر وشجعانی قصر مذکورده تحصن ایتمشلر ایدی. غوللر خیلی وقتلر محاصره ایتدیلر ایسه‌ده برشی یاپه‌مدیلر. قامیلوسك قیامنه قدر حال بویله کتدی. بالاخره قامیلوس قیام ایدرك موجود غوللره شدت وانتصاری بردرجه ایلرو کوتوردی‌که چوغی مقتول اولدی.

روملر بوبلایی کچوردکدنصکره وقتلرینك چوغنی ممالك ودول اجنبیه محاربه‌لرینه صرف ایدرك فن حربده کسب مهارت واللی سنه‌یه قریب مدت ظرفنده جریان ایدن محاربه‌لرك اکثرنده استحصال مظفریت ایلمدیلر.

بوندن صکره رومالولرك لاتیوم اهالیسیله انلره معاونت ایدن اتروسکی طائفه‌سی ارالرنده محاربه اچیلوب رومالولر غوللری واتروسکیلری برباد وممل‌کتلرینی استیلا ایتدیلر.

محاربات مذكوره‌يى سامينوم محاربه‌لرى تعقيب ايلدى. سامنيت دينلان طائفه‌نك يرلرى مقدملرى روما ممالكيله همحدود دكل ايدى. رومالولر لاتيوم حواليسنى حرباً استيلا ايتدكدنصكره سامنيت اهاليسنك اوطان وبلادى رومالولرك زيردستلرنده‌كى يرلرله همحدود حالنى كسب ايتديكندن سامينوم محاربه‌لرينه براستعداد طبيعى حاصل اولمشدر.

سامينوم محاربه‌لرى قبل الهجره (٩٦٥) سنه‌سنده باشلادى. سامينوم ديارندن قاپو شهرى رومالولرك يد ضبطلرينه گچدكدنصكره نهايت بولدى (٩٦٣).

شوحروب برطرف اولدقدنصكره لاتين اهاليسنك روما قونسوللرينه دعواى اشتراكه قيام ايتملرندن طولايى (٩٦٢) سنه‌سنده برمحاربه قپوسى اچيلوب لاتينلرك اطاعتلرى حاصل اولدقدنصكره قپاندى (٩٦٠).

بوندن صكره سامنيتلرك بعض تحريكاتيله يونانستان بلادندن پلوپونيس نام شهر اهاليسيله رومالولر ارالرنده محاربه‌لر تحدث وبومحاربه‌يه سامنيتلر دخى اشتراك ايلدى. محاربات مذكوره (٩٤٨) سنه‌سندن (٩٣٣) سنه‌سنه قدر امتداد ايدرك غلبه روما اولرده قالمشدر.

محاربات مرقومه‌نك زوالنده شمالده‌كى اتروسكى

وسامنیت اقوامنك روماللولر علیهلرینه قیاملرندن تحدث ایدن محاربه‌لر یوزکوستردی . بوده التی سنه ممتد اولمش واقوام مذکوره روما اهالیسنك شان وعظمتنی قبـول واعتراف ایتدکدنصکره باب محاربه سد ایدلمشدر . (۹۲۷) .

روماللولرك کوندن کونه غلبـه‌لرینی علیهلرنده‌کی اقوام صورت متذللانه‌ده قبول ایتمکدن وجداناً کندولرینی ممنوع کوردکلرندن (۹۲۲) سنه‌سنده سابن، اتروسـکی، اومبرین، غول طوائف مختلفـه‌سی بالاتفاق روماللولر اوزرلرینه اعلان حرب ایتـدیلر . بو دفعه‌ده اچیـلان محاربه‌لر اون یدی سنه ممتد اولمشدرکه غلبه ابتدا اقوام متفقه‌ده یوز کوستروب رومالـولر بیوك بیوك تلفـاته تصادف ایلمش اولدقلری حالده بالاخره روماللولر غالب وطوایف مذکوره منهزماً روما حکومتنك دائره اطاعتنه داخل اولدی . بناءً علیـه ایتالیا دائره‌سـنك حوالئ شمالیه‌سی دخی روما ممالکندن معدود اولمشدر (۹۰۵) .

بوندن صکره یونانستان بلادندن اپیر قرالی پیرهوس ایله ارالرنده محاربه اچلدی . روما اهالیسنك محاربات سـابقه‌ده‌کی غلبه‌لرینـه پایمال اولان اقوام مذکوره‌ده قدرت قالمیوب ایتالیا ممالکنده قوتلری تنـاقص ایتمیان طاقم تارانت طائفه‌سـندن عبارت قالمشـیدی . تارانت

طائفه‌سی ایسه هر نقدر قومیتلرینـه عائد اولان اقتدار عوارض مغلوبیته تصادف کبی حاللرله رخنه‌داراولمامش ایسـه‌ده رومالولر بر حدیقهٔ اسـتیلا مقامنه قویدقلری ممالك موجوده‌لرینك داخلنده وجوارنده خاروخس عد ایلدکاری اقوامی آتش تعرضله احراق وامحا افکارندن چکمیه‌جکلرینی وبنـاءً علی ذلك کندولرینی یوردلرنده راحت براقیه‌جقلرینی تارانت شعوبی حس ایلـدکلرندن رومالولر علیهلرنده برحرکت شـدیده اجراسـنه قرار ویردیلر. وپیرهوسدن دخی معاونت استدیلر. پیرهوس یکرمی بیك نفر پیاده واوچ بیك نفر سواریدن مرکب بر اردو وخیلوجه قوهٔ بحریه دخی ترتیب ایدرك رومالولر ایله پك چوق اوغراشدی وحتی روما شهرینك سورینه یتشه‌جك درجه‌ده شدتلی تجاوزلر دخی کوستردی. اهالیٔ شهر برقلعـهٔ حصینه کبی بسـالت فوق‌العاده التزامیله مدافعه‌ده ثبات ومقاومت ارائه ایلدکارندن پیرهوس شهره یقلاشه‌میوب حصوله موفقیتدن مأیوساً سجلیایه عزیمت وبتکرار ایتالیـایه عودت ایلمش اولدیغی حالـده روما قونسوللرندن کوریوس وانتووس قوماندانسنده‌کی عسکره مغلوب اوله‌رق ایپره عودت ایلدی. تارانت اهالیسی ایسه رومالولره غلبه‌امیدلرینی بردن بره غائب ایتدکارندن

کندولرینی روما حکومتنك قوجاغنه اتمقدن بشقه چاره تصور ایده‌میه‌رك روماولره کردندادهٔ تسلیم و اطاعت اولدیلر (٨٩٤).

شوغائله برطرف ایدلدکده روماولر سیزالپین غوللرینی دائرهٔ اطاعته المق ایچون محاربه‌لره باشلایوب غوللر بعض مرتبه غلبه ایله برابر ترانزالپین غوللرندن دخی بالاستعانه تکثیر قوت ایتمکله روما سناتوسی پك بیوك اردولر ترتیب و محاربه‌لره دوام ایلدیلر. غوللردن ژوان طاقلرینك قراللری عندالمحاربه قونسول مارسللوسك عسکرینه قارشو مقتول و محاربلری منهزم اولمش و بونلرله هم افکار اولان طوائف سائره دخی مصادمه‌لره تصادفله غلبه‌دن مأیوس قالمشلردر. بناءً علیه اکثریسی بشقه محللره هجرت ویرلرنده قالانلر بالضرور روما حکومتنه عرض اطاعت ایلدیلر. (٨٨٤).

روماولرك نه اول اثناده اچمش اولدقلری پونیك محاربه‌سی (٨٦٣) سنه‌سنده سجلیا قطعه‌سنك استیلاسی و مبحث مخصوصنده تفصیل اولندیغی اوزره بلاد افریقادن قرتاجنه‌لولرله وقوعبولان محاربه‌لری (٨٨٦) سنه‌سنده باشلایوب (٧٦٧) تاریخنده قرتاجنه‌نك ضبط واحراقیله ختام بولمشدر.

روماليلر فتح ممالك واستيلاجه توسيع مسالك ايتمكده دوام ايدرك اسپانيا تماميله روما ممالكنه منضم واليوم جزاير غرب واو تاريخلرده نوميديا دينلان افريقا بلاد معلومه‌سيده حرباً مضبوط اولوب حين استيلاده نوميديا حكمدارينى اسير وحبس ايتديلر. حكمدار مشار اليه محبسده اج وصوسز وفات ايتدى (۷۳٤).

قبل الهجره (۷۱۳) تاريخنده ايتاليا ولايتندن هنوز استيلا كورمامش محللرك ضبط وتسخيرى مقصدى بالالتزام ولايات مرقومه سراپا دائرهٔ استيلايه داخل اولدى.

اسيا محاربه‌لرى بو تاريخدن اوجه باشلامش اولديغندن بونكده بدايتندن ذكر وبيانته ابتدا ايده‌لم. سلفكيه حكمدارلرندن اوچنجى انتيوخس روماليلر عليهلرينه قيام ايله عسكرينى روم ايلى طرفنه كچورديكى وبالمحاربه مغلوب اولديغى تاريخ - كه قبل الهجره (۸۱۵) سنه‌سيدر - اول وقته قدر روما حكومتنك اسيا قطعه‌سنده‌كى ممالك ايله مناسبتى يوق ايدى.

دولت سلفكيه بحثنده تفصل اولنديغى اوزره انتيوخسك محاربهٔ مذ كوره‌ده مغلوبيتى وبر اغر معاهده قبول ايدرك اوغلى انتيوخس ايپفانسى رهن صورتيله رومايه كوندرمسى روماليلرك اسيايه تجاوزات طبيعيه‌لرينه بر شاهراه اچمشدر.

انتیوخسك وفاتنده رومادە بولنان اوغلی اپیفانس یرینه حکمدار اولدقدن صکره کرك بونك وکرك خلفلرینك حکومتلری رومالولرك عادتا تحکم وحمایه‌لری آلتنده بر حکومت اولمشیدی . لکن سلفکیه دولتی رومالولرك حمایه‌لریله بقاسنی تحصیله موفق اوله‌میوب هجرتدن (٧٠٦) سنه مقدم سوریه‌لولر سلفکیان سلاله‌لرینی بردن بره دائرهٔ حکومتدن طرد وتبعید وقابلیت عسکریه‌سی کسب اشتهار ایتمش اولان ارشکیان دولتی حکمداری دیقرانه تبعیت ایلدیلر . روما حکومتی بو تاریخدن مقدم اچمش اولدیغی شاهراه مناسبتدن نفوذ و استیلاسنی اصول اصول اسیا طرفلرینه یورتمکه باشلامش و برغمه حکمداری انالوس وفات ایتدکدن صکره ممالکنك رومالوله ترکنی وصیت ایتمش اولدیغندن روما حکومتی قبل الهجره (٧٥١) ده برغمه‌یی استیلا و اسیا نامیله بر روما ولایتنه بالتحویل بوواسطه ایله ارادیغی مناسبت استیلائیه‌یی بر درجه دها توسیع ایتدی .

بوندن صکره اناطولی حکمدارلری میانه‌لرنده وقوع بولان مخاصماتدن بالاستفاده روماجه اتخاذ اولنان وسائط وتدابیر بحرسفیدك طرف شرقیسنده بولنان آلتی قطعه مملکتك روما ولایاتی صره‌سنه کچمسنی منتج اولوبه

خیلوجه روما مهاجرلری اسیا قطعه‌سنه نقل واسکان ایدلدی .

روماْولر ایشی بو درجه‌یه کتوردکدن صکره اسیا قطعه‌سنده بولنان ممالکی بر بر یوتمق افکار حریصانه‌سیله برطرفدن انتریقه‌لرینی اداره‌یه، دیکر جهتدن قوهٔ عسکریه ایله مقصدلرینی ترویجه دوام اوزره ایکن پونتوس (طرابزون) حکمداری التنجی مهرداد روماْولره قارشو بر عداوت مجسمه شکلنی الوب کندوسنه قوهٔ ظهیریه اولمق اوزره ارشکیان حکمداری دیقران ایله عقد اتفاق و قرابت ایلدی. بناءً علیه شوایکی حکمدار روماْولرك اسیایه طوغری سرعت تخطیلرینی منعه صرف اقتدار ایدرك پونتوس وممالك ارشکیه جهتلرنده بولنان طوائف مختلفه‌یی ملل شرقیهٔ سائره ایله بالتوحید هجرتدن(٦٩٦) سنه مقدم روماْولرله محاربه‌یه باشلادیلر .

روماْولرك اسیای صغراده بولنان مملکتلری تمامیله مهردادك ید ضبطنه کچمکه از بر شی قالمشیکن رومادن انتخاب اولنان لوکیللوس نام قوماندانك بربیوك غلبه‌یه موفق اولمسی جهتیله مهرداد مغلوباً اشکانیان دولتنه التجا ایتمشدر. لوکیللوس بوغلبه‌یی متعاقباً جزیرهٔ مابین النهرین قطعه‌سنه کچوب اشکانیان اوزرینه هجوم ایتمك

استدی ایسه‌ده اردوسنده اختلال ظهور ایلدیکندن مقصدینه ظفریاب اوله‌مقسزین کیرویه دوندی. اولوقته قدر روما حکومتیله اشکانیان ارالرنده مناسبت یوق‌ایکن رومالولرك محاربات مذکوره ایله اسیاده توسیع دائرهٔ ملك ایدیشلرندن طولایی ید استیلالری اشکانیان ممالکنه جوار محلره قدر تطاول ایتمکله اشکانیان دولتی کبی بر دشمن جدیدله‌ده میانه‌لرنده بر خصومت قپوسی اچلدی.

لوکیللوسك رومه‌جه منتظر اولان فتوحاتی درجهٔ کماله یتشدرمزدن اول عودت ایتمسی مهرداد و دیقرانه بادیٔ استفاده اولدیغندن ایکیسی برلکده اسیای صغرانك رومالولره مناسبتی اولان بعض محللرینی تخریب ایلدیلر.

لوکیللوسك رجعتی واورجعتدن تولدایدن مضرتك اعدایی تجاوزه قدر سببیت کوسترمسی عزلنی ایجاب ایدرك روما جمهوریتنك تنسیب وانتخابیله یرینه پومپه نام ذات قوماندان تعیین وارسال اولندی.

پومپه اسیایه کچمسیله برابر مهردادك عسکرینی تار مار ایتدیکندن مهردادك رفیق متفقی اولان دیقران قورقوسندن پومپه‌یه عرض اطاعتله کندی ممالکنه طوغری رومالولرك اقفده اولان سیلابهٔ مضرتلرینه برسد حائل چکدی ایسه‌ده اوغلی ایکنجی دیقران

رومالولرجه استصحاب و مقصدلرينه نافع كوردكلرى حركتى استصواب ايديلهرك روما جمهوريتى ارشكيان ممالكنك بعض محللرينى بالافراز ايكنجى ديقرانه ويرديلر. مهرداد ايسه رومالولر حقلرندهكى غيظ و خصومتنى تسكين ايدهميوب جمع ايتديكى بيوك بر اردو ايله قره دكزك شمال طرفنه چكهرك تراقيا و ماكدونيايه و بعده ايتاليايه بالوصول رومايه هجوم ايتمك اوزره ايكن اوغلى فارناق اهانت واردويى كندى طرفنه جلب ايله پدرينى خلع ورومالولرله مصالحه عقد ايلدى، مهرداد دشمنلرينك ايادئ حقارتلرينه چكمامك ايچون ابتدا يانده بولنان قزلرينى وصكره كندو نفسنى قتل ايتمشدر (٦٤٩).

قارناق اوخيانتى ارتكابدن بشقه پدرينك جنازهسنى موميا ايدرك پومپهيه كوندردى ايسهده پومپه بو معاملهدن ممنونيت كوسترميوب بيوك برحرمتله جنازه الايى ترتيب ايتدردى. و شو دنائتى اوزرينه روما حكومتى فارناقى نظر امنيت واعتباردن دوشوروب مهرداد ايله ديقرانك مغلوبيتلرندن صكره فرات نهرينه قدر امتداد ايدن اسيا ممالكنى ضبط ايتدى.

سوريه ممالكيده بوصرهده روماحكومتنك ممالكندن معدود اولدى. شو قدر كه اشكانيان دولتنك جنك

آورلکده مهارتی جهتیله روماولر شو دولته جار ملاصق اولمق اوزره ارشکیان ممالکنك اشکانیانه جوار اولان یرلرینی بر حکومت مخصوصه اتخاذ وایکنجی دیقران عهده‌سنده ابقا ایلدیلر • روماولر اسیاجه اولان ایشلرینی براز مدت بو حالده براغوب اوروپا قطعه‌سنده تجاوزات و محارباته دوام ایتمشلردر •

روما قوماندانلرندن سزار (قیصر یولیانوس) فتوحات رومانیه‌جه کوستردیکی اقتدار وقع و شانی شعشعه افزای افاق اشتهار ایتمشیدی • لکن کندوسی قونسولاردن ماریوسك طرفداری اولوب دیکر قوماندان سیللا ایله ماریوس اراسنده تقرر ایدن خصومت وسیللا ایسه نشر ایتمش اولدیغی صوت جهیر نفوذ و حیثیت ماریوس طرفدارلرینك اعتبارلرینی قرمش اولدیغی کبی سزار دخی سیللادن احترازاً بثینیا حکمداری نیقومدینك یانته وصکره ردوسه کیتمش وسیللانك دغدغهٔ کاروباردن دامنکش فراغت اولدیغی اثناده — که هجرتدن مقدم کی (٦٨٣) سنه‌سی‌در — رومایه عزیمتله عسکر قوماندانلغنی و حاکملك وظیفه‌لرینی استحصال ایلمشیدی •

جمهوریتك علیهنده بولنان طاقملرله خیلی اوغراشوب غلبه‌یه موفق اولدیغندن (٦٨٢) تاریخنده قونسولغی

احراز و قونسول تعيين اولنمسيله برابر حل وعقد اموری ید اقتدارینه الوب نمایان اولان تحیز و تفردی دیگر قونسول بیبولوسی لباس نفوذ و اقتداردن تجرید ایلدی ٠

(٦٨٠) تاریخنده سزارك شمال غوللرینه غلبه‌سیله فتوحاتنی توسیع و معیتنده‌کی اردونك علیهنه قیام ایدن بلچیقالولر ایله شعوب سائره‌یی تنکیل ایلدکدنصکره شریك حکومت بولنان پومپه ایله میانه‌لرینه خصومت دوشدی ٠ سزاز مرکز حکومت خارجنده ید اقتدار وبسالتنی طرف طرف اوزادوب ودریای موفقیت ایچنده یوزوب کیدرکن مرکزده بولنان پومپه اتش حسد ایله یانمغه باشلادی ٠ بناءً علیه عسکر قوماندانسنی براغوب رومایه عودت ایتمك اوزره سناتودن استحصال ایلدیکی قراری سزاره تبلیغ ایلدکده سزار بومعامله‌دن پومپه‌نك مقصدینی تفرس ایتمکله معیتنده‌کی اردویی استصحاب وخصمانه برصورتله سیل بلا کبی رومایه طوغری عزیمته شتاب ایلدی ٠

شو عسکرك رومایه طوغری اقوب کلمکده اولدیغی شایعهٔ دهشت افزاسی اهالی‌یی و پومپه‌یی دوچار خوف و تلاش ایلدیکندن پومپه و سناتو وسائر ارکان حکومت رومایی ترك ایله قاپو شهرینه

چکلمکه مجبور اولدیلر. سزار توسقانا حوالیسنی بالمحاصره ضبط ایتدکدنصکره یوزینی قاپو شهرینه چویردی. لکن پومپه قاپودن برندیزی‌یه صاوشمش اولدیغی خبرینی المغله سزار و جهۀ عزیمتی برندیزی‌یه توجیه ایلدکده پومپه وسناتو اعضاسنك برطاقی اوتوز بلوك قدر عسکرله اپیره طرفنه چکدیلر. سزار ایکی ماهدن زیاده زمانی ایتالیانك خارج دائرۀ مضبوطیت اولان محللرینك تسخیرینه صرف ایدرك بومقصدینی موقع حصوله ایصال و متعاقباً سجلیا سار دنیا جزیره‌لرینی دخی دائرۀ اطاعتنه ادخال ایتدی. بوندنصکره رومایده ید ضبطه الدی.

سزارك اوروپاده حرکات عسکریه اجراسیله پرتوسطوتی غربده افاق اشتهاره منتشر اولدیغی صره‌ده روما جنراللرندن قره زوس یقه‌سنی دست غبطه‌یه طوتدردیغندن کندوسیده انك کبی شان قزانمق فکریله شرقده پارلاق ایشلر کورمکی ارزو ایدرك قبل‌الهجره (٦٧٥) ده برادر دوایله جزیرۀ مابین‌النهرین قطعه‌سنه کچدی. لکن اقبالی ارزوسنه مساعد اولمدیغندن اشکانیان دولتیله مخاصمه‌یه کیرشمش اولدیغی حالده حران محاربه‌سی بربیوك فلاکته اوغرامسنی و اضمحلالنی موجب اولدی.

سزار صيت بسالت واقتدارينى هر طرفه ايشتدردكدن صكره ايتاليانك ادارهٔ حكومتنى مارق انطوانه حواله ايدرك كندوسى پومپه‌يى يقه‌لامق اوزره‌اردو ايله هجوم وپومپه‌نك اردوسنى مهمات حربيه‌لريله برابر ضبط ايلدى. پومپه برمدت دها اسباب مقاومتى تحرى واستعمال ايله اشتغال ايتمش اولديغى حالده مغلوباً مصر طرفلرينه فرار واوراده برنفرك قليجيله ترك حيات مستعار ايتمشدر (٦٧٠).

سزارك پومپه‌يى تعقيب ايله اسكندريه‌يه وصولى پومپه‌نك وفاتندن صكريه تصادف ايدرك اوارالق اسكندريه‌ده حكمدار بولنان قليئوپاترا نام ملكهٔ مشهوره‌نك دام حسنوانه طوتلدى. اوكونلرده مصرلولرك ارالرنده تحدث ايدن خصومت سزارك برقاچ اى مدت اسكندريه سراينده محصوريتنى موجب اولمغله مؤخراً اسيادن ورود ايدن عساكر معاونه ايله مصرلولره غلبه و(٦٦٩)ده مصر حواليسندن قالقه‌رق قپادوقيا طريقيله رومايه عزيمت ايلدى. وصولنده خدمات مسبوقه‌سى اوزرينه نامى امپراطور (قيصر) ديو القشلانوب بالاستقلال مسند حكمدارى‌يه قبول اولندى (٦٦٨)

- ٣٢ -

روماده امپراطورلق تشکلندن امپراطورلغك ایکی یه انقسامنه قدر وقایع تاریخیه

قبل الهجره

(٢٢٧ - ٦٦٨)

سزار امپراطور اولدقده روماده ارکان واعیان الهه‌لری ایچون بربیوك احتفال ترتیبیله سزاری تقدیس ونامنه نسبتله اعمال ایلدکلری تمثالك اوزرینه « نصف اله » عباره‌سنی یازوب تمثالی قاپیتول قصرنده‌کی الهه‌لری میاننده بولنان تمثال مشترینك یاننه وضع ایلدیلر .

سزار نائل اولدیغی علو منزلتی کوردکده عمومك حقنده حسن انظارینی تأیید ایچون پك چوق مصرفله ولیمه‌لر و ضیافتلر ترتیب ایتمشدرکه عساکر رومانیه‌نك کافه‌سی شو ضیافتلرده بولندرلدقدن بشقه روما زقاقلرنده یکرمی ایکی بیك مائده چکلمش وهر بریسی اطعمهٔ نفیسه ومشروبات لذیذه ایله طولدرلمشدر . مائده‌لرجه اختیار اولنان مبذولیت اوزرینه اسافل ناسه وارنجه‌یه قدر اشراف ایله مساوی طوتلدی . شو معامله ایسه بردفعه‌یه

حصر ایدلمیوب هر وقت عادت حکمنه قونلدیغنـدن رومانیلر سزاره عبودیتی اسکی حاسیات حریه‌یه ترجیح ایتمکه باشلادیلر ・

سزار مهیب، حاذق، کندوسنی سوده‌جك صفات ایله متصف وشو اوصاف ایله برابر پك دساس ایدی ・ عمومه قارشو علویت ایچنده بر محویت صورتی اختیار ایتدی・ بو حاللری هپ خدعه ایله قلوب ناسی کندوسنه جلب وعمومك لباس حریتنی تمامیله سلب ایتمك ایچون ایدی・ ولایم عمومیه اثناسـنده التوندن معمول بر سریر اوزرنده اوطوروب باشنه جواهر ایله مرصع تاج قور ایدی ・ مشهودی اولانلره مصـاحبت و التفاتجه امثال واقران معامله‌سی کوسترر ایدی ・ رومالولر سزاری بو حالده کورمکدن مسرور ومعامله‌سندن مفتخر اوله‌یورلر ایدی ・

مع مافیه رومانیلر ایچنده محبت حریته اسیر اولمش اشخاص بردن بره زائل اوله‌مدی・ بوطاقدن بعضیلری سزارك قتلنده بالاتفاق هلاکنی تسریع ایده‌جك وسائطی استعماله باشلادیلر・ شوفتنه‌نك ریاستی بروتوس وقاسیوس نامنده ایکی شخصك عهده‌سنه توديع ایدلدی ・

بروتوس سزارك هم محب همـده محبوبی ایدی ・

لکن اختیار ایتمش اولدیغی طریق عمومه نافع اعتقاد ایلدیکندن وطنه تعلق ایدن منافع عمومیه‌یی غرض شخصیسنه مرجح کوره‌یور ایدی . قاسیوس ایسه ذاتاً وطنك حریتنی اعاده ایله خلقی سزارك بوندریغی التندن چقارمغی واجباتدن اعتقاد و بونکله برابر قیصره بغض وحسد ذاتیسی دخی نفس بنفس کسب ازدیاد ایده‌یور ایدی .

شو ایکی ذاتك دائرهٔ ریاست و اتفاقلرنده التمش قدر اشخاص اجتماع ایلدی . بو هیئت متفقه بیوك مجلس دائره‌سنك اوکنده مقصدلرینی جهاراً اجرا ایتمکی تصمیم و مذاکره ایتدیلر . وسزار دار حکومته کیده‌جکی وقت ایچلرندن بریسی کندوسنه برعرضحال ویرمك بهانه سیله یدینه بر رقعه صونمسنی وسزار رقعه‌یی الوب اوقومق ایچون توقف طبیعی کوستردکده او جوارده بولنه‌جق ارقداشلری بالتجمع ایشنی بتورملرینی قرارلاشدردیلر .

اوکونك فرداسی صباحلین سزار قصرندن چقوب حکومت سراینه کیتمك اوزره قصر قپوسنك اوکنده‌کی زدباندن اینرکن ارتمیدوروس نامنده برشخص استماع و حس ایتدیکی فتنه‌یی اخطار ایچون سزاره بر ورقه تقدیم ایتدی . سزار بو ورقه‌یی برعرضحال عادی ظن

ایتدیکندن اوقومقسزین خدمه‌سندن بریسنه ویردکدن صکره یولنه دوام ایلدی . کیدرکن اطرافنی حیله‌کار اصدقاسندن برجم غفیر احاطه ایدرك اهالی ایکی طرفنده‌کی دکانلرده کیمیسی القشلرله مدحه‌لر، کیمیسی سزارك طول عمری ایچون دعالر اوقیورلر ایدی . سزار ایسه مشهودی اولان معاملاتدن کبر و عظمت ارتکابیله نفسنی عجایب بر حالده کوریور ایدی .

بیوك مجلسك قپوسنه قدر کتدی . مجلس مذکورك ایکی طرفنده تماثیل کثیره وار ایدی‌که مشاهیر رومانیه‌دن هر بریسنك برتمثالی بوتماثیل ایچنده اولدیغی کبی مقدما مصردن سرمقطوعی کوندریلان معهود پومپه‌نك تمثالی دخی انلرك ایچنده ایدی . سزار پومپه‌نك تمثالی اوکنه یتشدکده هیئت فسده افرادندن متلوس سمبر کویا بر ایش ایچون استغاثه ایده‌یورطرزنده سزارك لباسنك برطرفنه یاپشدی . سزار حاجتنی اکلامق ایچون اولدیغی یرده طوردی .

شو توقف صره‌سنده هیئت متفقه‌دن بریسی برق خاطف کبی ایلرولیوب سزارك کتفینی اراسنه برخنچر یرلشدردی . سزار درحال ارقه‌یه دونوب حال مجروحیتنده بیله شجاعتنك حکمنی بالاجرا جارح مرقومك الندن خنچری

الدی ایسه‌ده سائر رفیقلری هجومه باشلادیلر . انلر حقلرنده‌ده کورنلره پارمق دیشلته‌جك بر صورتله مدافعهٔ شجیعانه کوستردی . او ارالق سزارك محبوبی بروتوس النده بر خنجر اولدیغی حالده جمعیت ایچندن سزاره طوغری فرلایوب بر خنجر اتدقده سزار بونی کوردکده « بروتوس سن‌ده‌می » دیه‌رك یوزینی ثوبیله اورتدکدن صکره پومبه‌نك تمثالی اوکنده میتاً یره دوشدی .

عصاة بربرینی چکنیه‌رك هجومله هر بریسی سلاحنی سزارك اتقده اولان قاننه باتیرمقله تشفیٔ صدور ایلدیلر .

بو ایش بتدکده بروتوس ارباب مجلسدن محب وطن دیو نامدار اولان خطیب مشهور شیشرونه نظر انداز سرور اوله‌رق « سوین ای وطن باباسی سوین . روما حریتنی بولدی » دیو خطاب ایتمشدر (٦٦٦) .

سزار اولدکدن صکره روماده بر بیوك فساد حکم یورتمکه شلادی . سزارك اعوان واصدقاسی انتقامنی المغه قیام ایتمکله بروتوس وقاسیوس ایله رفیقلری اضطراب عظیمه طوتلدیلر . مقتولك همشیره‌زاده‌سی اوقتاوه باباسنك وفاتنده صبی ایکن سزارك تربیه‌سی التنده بیومش وحکمای یونانیه‌دن تعلم ایچون یونانستانه کتمشیدی .

دایه‌سنك وفاتنده اون سکز یاشنده اولوب حادثهٔ مذکوره‌یی ایشتمسیله برابر تورث ایچون رومایه عودت ایلدی . رؤسای جمهوردن مارق انطوان اوقتاوه‌یه بر بیوك قسم اعطا واوقتاوه‌نك قز قرنداشنی تزوج ایله جمهورك ریاستنه‌ده اوقتاوه‌یی تشریك ایتدی . بناءً علیه کندوسی جمهوریتده برنجی واوقتاوه ایکنجی رئیس اولدیغی کبی لپیدوس نامنده بریسنیده اوچنجی تعیین ایلدیلر .

انطوان حکومت جمهوریه‌نك بقاسندن ممنون اولمیان طاقمدن ایدی . جمعیت اعدانك محوینی التزام وحکومتك استقلالنه متعلق اسبابی حاضرلمغه قیام ایتدی . فتنهٔ سابقه‌ده ذی‌مدخل وافکارینه مخالف اولانلردن هیچ بر کمسه‌یی صاغ براقمغی تصور ایدرك اعضای مجلس واعیاندن بیك اوچیوز قدر اشخاصك اسملرینی بر دفتره یازدی . وبو اسملرك مکتوب اولدیغی ورقه‌لری اعتماد ایلدیکی کمسه‌لره تسلیم ایدرك هانقی بریسنك قتلنه موفق اولورلر ایسه جائزه‌لر وعد ایلدی . بو طاقملردن کندوسنه اسامئ مذکوره اصحابندن بریسنك سر مقطوعنی کتورن مأمول خارجنده عطیه‌لر الدیغندن ارتق ایش اشخاص معدود ارا‌سنده مکتوم قالیرب اجلاف واسافله یایلدی .

فتنهٔ سابقه‌ده ذی مدخل اولانلرك وجودلری اورطه‌دن قالقه‌جقدر دیه‌رك اوطاقلردن بعضیلرینك اولاد واقرباسی ایله باباو عمو جه‌لرینك باشلرینی کسوب انطوانه کوتوردیلر. بروتوس وقاسیوس بو عربده‌لراوج ویرر ویرمز یونانستانه قاچمشلردر.

ایش کسب امتداد ایتدکده بروتوس وقاسیوس یونان حکومتندن استعانه‌یه وحکومت مذکوره‌دن تجهیز واعطا اولنان یوز بیك نفر مقاتل ایله مملکتی مغتصبلر یدلرندن قوتاره‌جغز دیو سیل کبی رومایه طوغری اقمغه باشلادیلر. بو خبر انطوان واوقتاویه یتشدکده رومادن ترتیب ایتدکلری عسکرله قارشو چقوب فلیپ نام محلده التقای طرفین وقوعبولدی. کوزکوزه ایلشمسیله برابر سلاحلره صارلدیلر. محاربه بردرجه شدت بولدی‌که اورطه‌ده ایشیدیلان قلیچ صداسندن عبارت قالمشیدی. بروتوس وقاسیوسك عسکرلری فنا حالده بوزلدیلر. شو ایکی شخص دست اسارته طوتله‌جقلرینی یقین ایتدکلرندن حقارتله اولمامك ایچون ایکیسیده انتحار ایلدی.

بوندن صکره انطوان ایله اوقتاوه اوچنجی شریك لبیدوسی طرد ایله میدانی ضبط ایدی‌ویردیلر (٦٦٤).

هجرتدن (٦٦١) سنه مقدم اشکانیان دولتیله

محاربه قرارلاشدريلوب ممالك شرقيه انطوانك وممالك غربيه اوقتاوه‌نك يدلرنده قالمق اوزره برمقاسمه اجرا ايدلدی • انطوان (٦٥٩) سنه‌سنده حكومت منقسمهٔ اشتراكيه‌يی بش سنه مدته تمديد ايتمك وشو مدت ظرفنده فراغ بال ايله قوتنی اشكانيان دولتی عليهنده استعمال ايلمك اوزره تارانه عزيمت وبالذات اشكانيان دولتيله حرب ايده‌جكنه تعهد ايلدی • شو فكرينی يولنه قويدقدن صكره لاذقيه‌يه كلوب اورادن اشكانيان ممالكنه متوجهاً حركت و ارشكيان حكمداری اردوازط ايله بالاتفاق ممالك ارشكيه طريقيله بممالك اشكانيانه دخول ايتدی ايسه‌ده اشكانيان دولتی مدافعات قويه اسبابنی استحصال ايله بلدان لازمه‌يی استحكامات التنده المش وانطوانك يانده ايسه الات محاصره ناموجود بولنمش ايدی • تشبثاتندن استفاده ايتمكسزين رجعته مجبور اولدی • اشكانيلر انطوانی بالتعقيب يكرمی يدی كون ظرفنده اون سكز محاربه وقوعبولوب انطوان كوجحال ايله ممالك ارشكيه قلاعندن اراسه يتشه‌بيلدی • انطوانك شو محاربه‌لرده (٢٤٠٠٠) عسكری تلف اولمشدر •

انطوان واوقتاوه بينلرنده حدوث ايدن نزاع وخصومته قدر متفقاً امور حكومتی اداره ايتمش اولدقلری حالده

بطالمه مبحثنده بیان اولندیغی اوزره انطوان عسکرله مصره کیدرك مصر ملکه‌سی قلیوپاترایه مفتون اولدیغندن مشار الیهایی تزوج ایلدی . اوقتاوه‌نك قز قرنداشی و انطوانك زوجهٔ اصلیه‌سی اوقتاویه‌نك مصادفه اولدیغی تهوردن اوقتاوه دخی حصه‌دار اولمغله عسکرله مصر حوالیسنه کیدرك انطوانله بالمحاربه غلبه ایتمش و انطوان انتحار ایتمکله اوقتاوه مظفراً رومایه عودت و بلامانع امپراطورلغی ضبط ایلمشدر (٦٥١).

اوقتاوه (اوغستوس) رومایه عودت ایتدکده ایمپراطورلق لقبنی اتخاذ و قیصر اسمیله‌ده کسب اشتهار ایلدی . وکذلك مظفر معناسنه اولان « اوکوست » عنوانیله‌ده شهرت ویرمشدرکه شرق مورخلری بولفظی اوغستوس دیو استعمال ایلدیلر . قیصر لفظیده عموم روم ایمپراطورلرینه لقب مخصوص اولمشدر .

اوغستوس مسند امپراطوری‌یه ارتقاسنده قازانمش اولدیغی شهرت شایعه اوزرینه اشکانیان دولتی خوفه ذاهب اولدیغندن مظفریات سابقه‌ده رومالولردن المش اولدقلری الویه و اسرایی رومایه اعاده ایلدی .

حضرت عیسی علیه السلامك ولادت باسعادتلری اوغستوس زماننده‌در .

اوغستوس عدالتی محب، حلیم، معارف واداىه مائل ایدی . اهالینك راحتی ایچون قوانین مقبوله ترتیب ایتدی . شجاعت ذاتیه‌سی و استخدام ایلدیکی جسور قوماندانلرك همتلریله پك چوق یرلر استیلا ایتمشدر . خصوصیله قوماندانلرندن غریبا برنجی درجه‌ده بسالت و اقتداری حائز ایدی .

اوغستوسك ایامنده استقلاللرینی محافظه‌یه حریص اولان جهات شمالیه قبائلندن ماعدا اوروپا اقوامنك جمله‌سی و انکلتره، فرانسه، اسپانیا، المانیا، عموم ایتالیا ولایتلری، یونانستان، اسیای صغری، سوریه، فلسطین، غرباً اسیای صغری ایله هند شرقی اراسنده‌کی بلده‌نك اکثری، افریقانك مصر، مراکش، حبشه کبی مملکتلری دولت رومانیه‌نك حکمنه تبعیتله ممالك مذکوره‌ده رومادن معین والیلر اقامه اولنمشیدی .

اوغستوسك اثنای حکومتنده روماجه بنا، نقش، تصویر صنعتلری پك زیاده ترقی ایلدی . مدن و بلدانده مزین هیکللر، تماثیل ایله منقش مرمردن قصرلر، بنا ومداین سائره‌ده دخی پك چوق ابنیهٔ نفیسه انشا ایدیله‌رك طرف طرف منتظم یوللر یاپلمشدر . جغرافیا مبحثنده کوستردیکمز طریقلرك الك مهملری اولوقتدن قالمش شیلردر .

روما شهری او تاریخلرده برجسامت فوق العاده کسب ایلدی. شهر مذکورك دائره‌سی اللی میله واهالیسی درت ملیون نفوسه بالغ اولمش واطرافی متین ویوکسك سور ایله محاط اولوب اوتوز قپویی شامل بولنمشیدی. فتوحات صره‌سنده قوماندانلرك ممالك اجنبیه‌دن کتوردکاری حسابسز امتعه، وتحف نفیسه هپ روما درونده‌کی قصرلرك وهیکللرك تزییناتنه صرف اولندی. بلاد یوناندن تماثیل عجیبه، مصردن مرمر دیرکلر، آسیادن آلتون وکموشه متعلق شیلر وذی‌قیمت طاشلر، اقطار مسکونه‌دن نیجه نیجه نوادر خارل کتوریلوب رومایه طولدریلور ایدی. شهر مذکور پرتو معموریت ورونقله کونش کبی پارلامقده ایدی که اورایه سیاحت ایدنلر شهرك منظره‌سندن دهشت وحیرته تصادف ایدرلر ایدی.

رومانیلرك بو ثروتلری هپ غنایم وسلب اموال عباد صورتیله قازانلمش شیلر ایدی. کتدکلری محللرده صغار وکباردن هیچ برکیمسه‌یه مرحمت وشفقت ایتمزلر واللرینه کیرن وکوزلرینه ایلشن اموال عبادی بابالرینك مال موروثلری کبی الوب کوتوررلر ایدی.

رومالولر امم قدیمه‌نك هر صنفنه برکونه مشابه

ایدیلر . بعضاً اویله کوزل ایشـلر کوسـتررلر ایدی که امم متمدنه ومنصفه کبی مدح وثنایه و بعضـاً دخی اویله فناالقلر ارتکاب ایدرلر ایدی که شعوب مضره کبی قدح وذمه سزا کورینورلر ایدی .

اوغستوسك زمان حکومتی کرك حکومت جمهوریه وکرك حکومت امپراطوریه‌نك بدایتلرندن نهایتلرینه قدر رومانك الك مقبول، الك پارلاق ایامی ایدی .

حکمدار مشارالیه هجرتدن (٦٠٨) سنه مقدم وفات ویرینه تیبر نام ذات جلوس ایلدی .

تیبر ــ شو ذات طبعاً ثقیل، شکلاً چیرکین، متکبر ، مسکراته ابتلاسی پك زیاده ایدی . « بن اسـلافك الك بیوکی‌یم » دیر و تمدح وتفخرینی وردزبان ایدر ایدی . جلوسندن صکره کندی افکارینه موافق اولانلردن وزرا انتخاب ایدرك حکمدار سابقك عائله‌سیله منسوبانندن راست کتـوردیکنی بلا سـبب اعدام و جسـدلرینی زقاقلره القـا ایتـدردی . تیبر بونجـه شـدت وشرتیله برابر بغایت قورقاق ایدی . لکن امور سیاسـیه‌جه وقوف واطلاعی اولدیغندن زماننده ظهور ایدن بعض اختلالی تسـکینه و جرمانیالولره حرباً غلبه‌یه موفق اولدی . اشکانیان شهزاده‌لرندن رماده بولنـان تیردادی ممـالك

اشکانیانه کوندردیکندن تیرداد حدوددن ایچرویه کیرمسیله برابر اشکانیان حکمداری اردوان ترکستانه قاچدی . تیبر قرنداشی جرمانیقوسی عسکرله اسیایه سوق ایتمکله ارشکیان حکومتنی رومانك حمایه‌سی دائره‌سنه ادخال ایتمشدر . ممالك اجنبیه‌یه بشقه درلو تجاوز کوسترمدی . بناءً علیه زماننده مصافات جریان ایدرك امور داخلیه‌جه‌ده صداعه میدان ویرمامشدر .

تیبر صکره‌لری ناپولی کورفزنده‌کی قاپری اطه‌سنه چکیلوب اوراده ذوقیات وعشرته ابتلاسی تزاید ایتمش وشو حال ایله وفات ایدرك برادری جرمانیقوسك اوغلی قالیقولا حکمدار اولمشدر (٥٨٥) .

حضرت عیسی علیه السلام بونك زماننده سمایه رفع اولندی . قدس نواحیسنده‌کی طبریه شهری تیبرك اثارندن اولوب قدس والیسی هیردوس بنا ایتدرمشدر .

قالیقولا ـ شو ذات حکمدار اولدقده حسن معامله و اداره‌سندن هرکس خوشنود اولدی . لکن صکره بر خسته‌لکه مبتلا اولوب کسب صحت ایلدکده اسکی استقامت وحسن حالنی کاملاً غیب ایدرك منفور عموم اوله‌جق حاللری ارتکاب ایتمکله وفاتنه قدر بو حاللری دوام ایتمشدر . بتدل اطوارندن صکره اصحاب

ملاهی و مسخره طبیعت اولانلری و ملاعبلری سورایدی .
بو مقوله لری هر وقت دیوانه جلب ایله ارباب مجلس
حضورنده معامله لرندن فرح ونشاط اکتساب ایدر .
وحضورنده وزرا واعیاندن رفع صوت ایدنلری جمعیت
ایچنده دوکدررر ایدی .

قالیقولالانك غرائب احوالندندرکه سودیکی بر قصراق
ایچون مرمردن مزین ومنتظم بر اخور و شو اخورده
عاجدن بر حوض انشا ایدرك انجو وجواهر ایله مرصع
برابر دخی اعمال ایتدرمش وشو قصراق بالاخره رومانیلره
حاکم اوله جقدر زعمیله اسمنی کاهنلرك دفترینه یازدرمشیدی .

حکمدار مشارالیهك ظلمی بر درجه ده ایدی که بر
کسه نك قتلنی مراد ایتسه انك اولاد و عیال و اقرباسنی
جلب ایله حضورلرنده قتل ایتدررایدی . زماننده
محاربه لر یکدیکرینی ولی ایلدی . اشکانیان دولتیله حروبك
ایسه ارقه سی کسلمدی . ارتق مظالمنده خلقك تحملی
قالمدیغندن معیتی بلوکی ضابطانندن شه راس نامنده بر
شخصك مباشرتیله اعدام اولنمشدر .

وفاتنده جمهوریت طرفدارلری جمهوریتی اعاده یه
چالشدیلر ایسه ده موفق اوله میوب عسکری طاقی
جرمانیقوسك برادری قلودی جلوس ایتدیردیلر (۵۸۱)

قلود — بو ذات خفت وغفلت اصحابندن اولدیغی حالده اداب ومعارفجه معلومات کافیه‌سی وار ایدی . روما وقرتاجنه وبلاد سائره وقایعنه دائر بر تاریخ تألیف ایتمشدر . مسالینه نامنده بر قاری ایله ازدواج ایلدی ایسه‌ده مزبوره امرادن بر کنجکسه‌یه علاقه‌دار اولمقله قلودك هر وقت موتنی ارزو ایدردی . مسالینه سوء قصد تدبیرینه تشبث ایلدکده کیفیت شیوع بولمغله اعدام اولندی . قلود بوندن صکره اوغستوس نسلندن اغرابین نامنده بر طول عورتله ازدواج ایلدی . اغرابین اسکی زوجه‌سندن دها زیاده شرتله متصفه اولمسیله قلودك دیکر زوجه‌سندن متولد اوغلی ابریتانیقوس باباسندن صکره حکمدار اولمامق ایچون مزبوره مقدمکی زوجندن تولد ایتمش اوغلی نیرونك حکمدار اولمسی افکارینه دوشدی . بناءً علیه قلودی تسمیماً اعدام واعیان ورؤسانك موافقتلرینی بالتحصیل نیرونی سریر حکومته اجلاس ایلدی (٥٦٨)

نیرون — شو ذات اناسی کبی فساد اخلاق وشرتله متصف ایدی . بدایت جلوسنده اکرچه براز مدت حسن معامله واستقامت کوستردی ایسه‌ده اوحاللرینی مظالم وسیئاته تحویل ایله اهالی حقنده تعذیبات مختلفه ارتکاب ایتدی . نیرون خرستیانلره پك دشمن ایدی . مسیحیلرك

چوغنی واو صرده ده روماده خلقی نصرانیتـه دعوتله مشـغول اولان پاولوسی ومتعاقباً حواریوندن بطرس (شمعون)ی وبعده اسـکندریه ده بولنان مرقس انجیلی‌یی قتل ایتدیرمشدر٠

نیرون بالاخره اناسی، زوجه‌سی، قرنداشی، معلمی فیلسوف سنیکایی دخی اولدیروب رومانك احراقنه امر ویرمکله شهرك برقسمی یانارکن کندوسی بریوکسـك طام اوزرنده چالغی چالدرمقـله اکلنیور ایدی٠ او ارالق خرستیانلری جلب ایله «شو حریق سزك اثر مفسـدتکز در» دیه‌رك حقلرنده قصاص نامشروع اجرا ایلدی٠

نیرون لزومسز ولیمه‌لر ترتیب ایله بونك ایچـون پك چوق اموال اسراف ایدر وکیجه‌لری تبـدیل لباس ایله صورت متنکره‌ده شهرك اطرافنی طولاشوب خلقك اخبار واحوالنی تجسس ایلر ایدی٠ شو حاللری نفرت عمومیه‌یی موجب اولدی٠ رؤسا واکابر علی العموم اعدامنه قرار ویردکلری مسموعی اولدقده کندی نفسنی قتل ایلدی٠ صکره جنازه‌سنی پاره پاره ایدرك اتلرینی کوپکلرك اوکلرینه اتدیلر (٥٥٤)٠

اوغسـتوسدن نیرونه‌قدر حکومت ایدن قیـاصره ژولین سلاله‌سندندرلر٠

نیرون زماننده اشکانیان دولتی ارشکیان ممالکنی استیلا ایتمکله روما جنراللرندن قوربلان اردشاده عزیمت وارشکیان سریر حکومتنه اوطوردلمش اولان اشکانیان شهزاده‌لرندن تیردادی طرد ایتدی .

غلبا — نیرونه خلف اولان غلبا عسکرله اسپانیاده بولندیغی حالده نیرونك وفاتنی ایشتمکله کندو حکمدارلغنی اعلان ایدوب رومادە تصدیق اولندی ایسه‌ده سکز آی صکره خلافکیرانندن اوتون بر اختلال عمومی احداثیله غلبایه خلف حکومت اوله‌جغی مظنون اولان پیزون مقتول وسریر حکومته اوتون موصول اولدی (۵۵۳) .

اوتون — شو ذاتك حکمدارلغی شایع اولدقده رومانیایه طوغری کلمکده اولان جرمانیا اردوسی وتیلیوسی حکمدار تعیین ایتمك اوزره تقدم ایدرکن اوتون ترتیب ایلدیکی عسکرله بدریاق نام محلده بالمحاربه مغلوب ومقتول اولوب وتیلیوس حکمدار اولدی (۵۵۳) .

وتیلیوس — شو ذات حکمدار اولدقده قلاویین سلاله‌سندن قدسی محاصره ایتمکده اولان وسپاسین کیفیتی استماع ایتمسیله برابر رفاقتنده‌کی جنرال موسینی عسکرله ایتالیایه سوق ایتدیکندن موسین کیدرك بالمحاربه غلبه وتیلیوس مقتول اولمغله وسپاسینك امپراطورلغی قبول واعلان اولندی (۵۵۳) .

وسپاسین — قلاویین سلاله‌سی حکمدارلرینك برنجیسی شو ذاتدر . موسینی ایتالیایه سوق ایلدیکی صره‌ده اوغلی تیتوسی قدس محاصره‌سی اوزرنده براغوب عسکرله مصره کتمشیدی . ویتلیوسك مقتولیتیله کندوسنك حکمدارلغه قبولنی مصرده خبر الوب بش سنه‌دن برو اورشلیم (قدس) ی محاصره ایتمکده اولان اوغلی تیتوس شهرك ضبط واحراقیله محاربه‌یه ختام ویردی . یهودیلر اندن صکره ممالك سائره‌یه هجرت ایلدیلر (٥٥٢) .

وسپاسین زماننده اسیای صغری بلادندن لیسیا وکیلیکیا ممالکیله بلاد سائره‌نك وبریتانیانك هر طرفی روما حکومتنك دائرهٔ اطاعتنه داخل اولدی .

حکمدار مشار الیه اون سنه حکمدارلق ایدرك زیر دستنده اولان اهالی زمان حکومتنده مظهر اسایش اولمش وکندوسیده اجلیله وفات ایدوب یرینه اوغلی تیتوس اوطورمشدر (٥٤٣) .

تیتوس — شو ذات محاربات سابقه‌ده کوستردیکی اقتدار وبسالت جهتیله بین الاهالی مقبول ایدی . زمانی صلح ومصافات ایله کچدی . اثنای حکومتنده ناپولی قربنده‌کی ینار طاغ ظهور ایدرك بعض بلاده ضرری

دوقنمش و بر شـدتلی طاعون ظهوریله بر کون ایچنـده (۱۰۰۰۰) نفوس تلف اولمشدر . تیتوس حمامده فجأة وفات ایتدی (٥٤١).

دومیتین — شو ذات تیتوسك برادری و حکومتجه خلفیدر . بدایت حکومتنده مکارم اخلاق التزام ایتمش اولدیغی حالده صکره مظالم ورذائلك انواعنی ارتکاب ایلدی . بلاسبب قتل نفوس وارتکاب فواحشده نیرونه بکزر ایدی . قتله اول قدر حریص ایدی که اولدره جك انسان بوله مدیغی وقتلرده حیوان اولدرردی . بو اوصاف ذمیمه ایله برابر متکبر و متعظم اولوب نفسنی « اله » دیو تلقیب ایتمشیدی . یهودیلره بغایت باغض ایدی . اکثرینی قتل ایتمشدر .

سیئاتی موجب اختلال و مظالمی خارج دائرهٔ تحمل اولدیغندن اعدامی قرارلشدیریلوب امرادن استفان نامنده بریسی کندوسنی اولدردی . (٥٢٦) قلاوییـن سلاله سنك صوڭکی حکمداری بودر .

نروا — دومیتینك وفاتنده شو ذات سریر امپراطوری یه اوطورمشدر . جلوس ایدرکن یتمش یاشنده ایدی .

صاحب معارف و سیاسیاته واقف اولدیغی حالده سن پیریسی یالکزجـه ادارهٔ امـوره مانع کورنمکله

استدعاسی اوزرینه جرمانیا حکمداری تراژانك شریك حکومت اولمسنی مناسب کوردیلر • تراژانی کندوسنه اوغل اتخاذ و ایکیسی برلکده ادارهٔ حکومت ایتمشدر • مقدمانفی ایدلمش اولان خرستیانلری بالاطلاق ابتنجه حریتلرینی اعطا ایلدی • وفاتنده تراژان حکمدار اولمشدر(٥٢٤)•

تراژان — شو ذات حکمت وفطانت اصحابندن ایدی • جسرلر انشا و یوللری اصلاح ایلدی • دکز لیمانلرینی تجدیدو تکثیر و تجارتی ومعاملات اخذو اعطایی تسهیل ایتمشدر • آت یارشدرمق ایچون رومادہ بر محل انشا و بر بیوك کتبخانه بنا ایله درونده بیاض مرمردن دیرکلر وضع و اوزرلرینه رومله شعوب سائره ارالرندہکی محاربه لری رسم ایتدردی • عسکرله بالذات میسوپوتامیا (جزیرهٔ مابین النهرین) بلادینه کیدرك اورالری وبلاد عربك بعض محللرینی روما حکومتنك زیر حمایه سنه المشدر • حسن صیتنی اقطار سائره یه تشهیر ایتمکله ملوك هند موفقیتنی تبریك ایچون یاننه سفرا کوندردیلر • لکن خرستیانلره پك باغض اولدیغندن اورشلیم اسقفی سمعانك قتلنه امر ویردی • (٥١٥) سنه سنده انطاکیه یه عزیمت ایدرك انطاکیه اسقفی اغناتیوسی قیویه اتدردی • سیلیسیا (کیلیکیا) ده سه لینونت شهرنده فوت اولمغله یرینه عمیسی اوغلی ادرین جلوس ایتمشدر (٥٠٥) •

ادریین — ثباتسز و غضوب بر حکمدار ایدی . بعضاً حلیم کورینور ایدی . خرستیانلره ویهودیلره پك باغض اولدیغندن بونلردن خلق کثیر اولدرمشدر . قدس شریفی هدم وصکره تعمیر ایتدرمش اولدیغی حالده اهالی ترك اطاعت ایتمکله تمامیله تخریب ایلدی . ولایاتی طولاشوب اجراآته اعتنا وناپولی جوارنده واقع بایس شهرنده وفات ایتمشدر . (٤٨٤)

انطونین — شوذات ادریینك خلف حکومتیدر . عدالتی محب، حلیم، مکارم اخلاقی جامع ایدی . مدت حکومتی صلح ومصافات ایله کچمش وخرستیانلره حریت ویرمشدر . وفاتنده مرقس اورل جلوس ایلدی (٤٦١) .

اورل — درس وکتاب مطالعه‌سنه مائل ومداوم ایدی . علوم وفنونجه کسب مهارت ایتمش ایسه‌ده اول اثناده روما حکومتی اضطرابه متصادف اولدیغندن یالکزجه اداره‌ٔ اموردن عاجز کورنمکله دامادی لسیوسی شریك حکومت اتخاذ وایالات شرقیه اصلاحنه تعیین ایتدی .

اورلك زماننده طوائف وحشیه و قبائلجه اختلال ظهور ایتمکله مدافعه‌لرینه چالشدی ایسه‌ده طوائف

مرقومه روما بلادندن چوق شیلر یغما ایلدیلر . مؤخراً جرمانیانك بعض اقوامی ممالکده مضرت کوسترمکله بالذات محاربه‌یه قیام وجمله‌سنی طرد ایتمش واسیاجه ظهور ایدن فناالقلریده ازاله‌یه موفق اولمشدر .

اوزلك ایام حکومتنده بر شدتلی طاعون وقوع بولوب روما نهری طغیان واقالیم مجاوره‌یی اضرار ایلدی .

حکمدار مشار الیه لهستانده بعض اقوام عاصیه ایله محارب ایکن وفات ایدرك اوغلی قومود خلف حکومتی اولدی (٤٤٢).

قومود — اقوام عاصیه محاربه‌لرنده باباسیله برابر ایدی . باباسنك وفاتنده وصیتنه مخالفت ورومادجه تنعم وملاهی فرصتنی فوت ایتمامك ایچون مصالحه‌یه عقد مسارعت کوستردی . رومایه عودتیله برابر ظلم واعتسافه دوام ومتعلقاتندن چوق کسه‌یی اعدام ایلدی . نکاحسز قاریسی مارسیا کندوسنی تسمیم ایتمکله وفات ایتمشدر . (٤٣٠)

قومودك وفاتندن صکره خلافکیرلری طرفلرندن روما والیسی پرتیناقسك امپراطورلغی قبول اولندی ایسه‌ده معیت بلوکلری عدم قبول ایله هجوم وکندوسنی قتل ایتدیلر . (٤٣٠) . مدتی سکسان یدی کوندر .

بونك فوتندن صکره سریر حکومت امپراطوردن خالی قالمغله طائفهٔ عسکریه امپراطورلغی بیع من یزیده عرض ایتدیلر . اکابردن راست کلان پی اوروب بهر نفره (۲,۲۵۰) دراخمی ویرمك شرطیله اصحاب ثروتدن یولیانوس (دیدیوس ژولیانوس) اوزرینه قرار داده سی چکلدی . شو ذات امپراطورلغی ضبط ایتمش اولدیغی حالده بریتانیا ، سوریه واقالیم سائرهٔ رومانیه ده بولنان عسکری طاقملری قبول ایتمیوب هر اقلیمده بر امپراطور انتخاب ایتدیلر . بناءً علیه ممالك متعدد قیاصره یه منقسم اولدی . ایتالیا سواحلنده کی عسکر شجاعت وحسن تدبیر ایله شهرت شایعه سی اولان قوماندانلری سوبری انتخاب ایتمشلر ایدی . سویر عساکر کافه ایله رومایه کیدرك هیچ بر کونه مانعه یه تصادف ایتمکسزین سریر امپراطوری یه اوطوردی (٤۲۹) .

امپراطور سابق سناتویه وعد ایلدیکی شیلری صکره ویرمدیکی ایچون بین العساکر اختلال احداثیله قتل ایدلدی .

سویر - شجیع وبهادر وادارهٔ عسکریه یه بالوجوه مقتدر ایدی . سلفنه امپراطورلغی بالمزایده صاتانلری دردست ایدرك کیمیسنی قتل وکیمیسنی بالتبدیل خارجدن

عسکر جلب ایلدی . و بیزانس (استانبول) شهرینی ضبطله ممالك داخلیه جه ظهور ایتمش اولان فتنه القلری ازاله یه موفق اولدی .

اشکانیان دولتنك حرکات تجاوزکارانه سی جهتیله عسکرله میسوپوتامیایه کیدرك کتەسیفون (مداین) و سلفکیه جهتلرنده اوچ سنه محاربه لرله اشتغال و رومایه عودتنده اوغلی قاراقاللایی خلف حکومت تعیین ایتدکدن صکره ظهور ایدن بعض اختلالی تسکین ایچون بالاشتغال یورق شهرنده وفات ایلدی (٤١١) .

قاراقاللا - شوذات پدرینك وفاتنده یاننده ایدی . سویرك وفاتنده خلف حکومتی اولدیغی حالده قرنداشی ژه‌تا ایله رومایه عودت ایلدکده ارالرنده اختلاف ظهور ایلدیکندن قاراقاللا غلبه و ژه‌تا والده سنك قوجاغنه التجا ایتمشیکن خنجرله ایکیسنی دخی جرح ایتدکدنصکره ژه‌تا طرفنده بولنان یکرمی بیك کشی یی اولدردی . بو حادثه نك عقبنده وسوسه یه و مراقه مبتلا اولمغله قاریشق رؤیالر کورمکه باشلادی . وسوسه سنی ازاله ایچون ولیمه لر ودرلو درلو اویونلر ترتیب ایتدیلر .

قاراقاللانك قطع ایلدیکی سکه نقود مغشوشه ایدی . التون مسکوکاتك ایچی باقر واوستی التون ایله وکومش

مسکوکاتك ایچی قالای واوستی کومش ایله اورتولمش اولدیغی حالده بونلر مسکوکات خالصه مقامنده استعمال اولنورلر ایدی . البسه و عوائدجه اسکندر یونانی‌یه تقلید ایدرك نفسی ایچون ماکدونیا اهالیسندن التی‌بیك نفر عسکر جلب وتحریر و هیکلره اسکندرك تمثالنی بالتعلیق کندوسیده اسکندر نامیله یاد اولنمسنی عمومه تنبیه ایتدی . صکره اسکندرك مسلکنه اتباع صورتیله محاربه‌لره باشلایوب سوریه‌یه واورادن میسوپوتامیایه عزیمت وحرباً اشکانیان دولتنه غلبه ایله اللی ملیون ایران منقری تضمینات الوب سوریه‌یه عودت ایلدی . ارتکاب ایلدیکی خفت مزاج و مهانت ناموس حکومتی محو ایده‌جك درجه‌یه واردیغندن عسکری طائفه‌سی بالاتفاق کندوسنی خلع ومقرینی امپراطورلغه انتخاب ایلدیلر (٤٠٥) .

مقرین ـ قاراقاللانك وفاتی وقتنده سوریه حاکمی ایکن اغتصاب مسند مقصدیله عسکری طاقنی قیامه تحریك ایتمشیدی . بعدالجلوس قپادوقیا (قیصریه) طرفلرینه کتدکده عسکری طاقی ایاقلانوب کندوسنی قتل ونکاحسز قاریسندن متولد اوغلی باسیوسی اجلاس ایلدیلر (٤٠٤) .

باسیوس - بدیع الجمال وحدیث السن ایدی . اکثر وقتلرده زی نسا ایله تزیی وبوینه التوندن قلاده تعلیق ایدر وقوللرینه بلازك طاقار ایدی . وقصرنده جابجا درلو درلو چیچکلر ایله ایاقلرینك التنه التون وکومش نثر ایتدرر ایدی . خلق افعالنی تقبیح ایله علیهنه قیام وکندوسنی اعدام ایتدیلر . یرینه عمزاده‌سی الکساندر سویر اوطوردی (۴۰۰) .

الکساندر سویر - حسن حال ایله موصوف ، حلیم جسور ، ادارهٔ سیاسیه‌جه ماهر ایدی . اناسی مامه خرستیاندر . بت پرستلك مذاهبی علیهنده خیلی اجراآته موفق اولدی . هروقت اهالی‌یی جمع ایله پارلاق نطقلر ایدر واقطار مملکتندن فساداتك ازاله‌سنه چالشیر ایدی . اصحاب معارف وفنونه عطایاسی مبذول ایدی .

ساسانیان دولتی مبحثنده تفصیل اولندیغی اوزره اردشیر بن بابك دولت ساسانیه‌یی تشکیل ایتدکدن صکره کیانیان یدلرنده ایکن صکره‌لری روملر طرفلرندن استیلا ایدیلان فرس ممالك سابقه‌سنك کندوسنه عائد اولدیغنی بالادعا بومقصدینی ترویج ایچون رومایه برهیئت مبعوثه کوندرمسی اوزرینه الکساندر سویر رد ایله جواب اعطا وعسکرله بالذات میسوپوتامیایه کیدرك

حرباً اردشیره غلبه ایلدی . ساسانیان دولتنی محو ایدنجه‌یه قدر محاربه‌یه دوام ایتمك ارزوسنده اولدیغی حالده جرمانیالولرك غول وایلاریا حوالیسنه هجوملری خبرینی المغله بالضرور فرس مسئله‌سنی سرعتله برطرف ایدرك رن نهری ساحلنه طوغری عزیمت ایتدی . غوت طائفه‌سندن مقسیمینك تحریکیله عسکر ایاقلانوب کندوسنی وانا‌سنی اولدردیلر (۳۸۷) .

مقسیمین ـ الکساندر سویرك وفاتنده امپراطورلغنی اعلان ایتمشدر . حادثهٔ مذکوره‌دن اوتوز ایکی سنه مقدم الکساندر سویر روما عسکر قوماندانلغنده ایکن مقسیمینك وطنی اولان تراس شهرینه کتمش واوراده‌کی پهلوانلرك کورش طوتملرینی امر ایتمشیدی . اوکون چالغیجیلر واویونجیلر الکساندر حضورنده صنعتلرینی کوستررکن مقسیمین الکساندر سویرك حضورینه چقه‌رق کورش طوتانلرك ایچلرینه کتمسنی بالاستیذان کتمش ومصارعه‌ده درجهٔ مهارتنی الکساندره بکندرمشیدی . الکساندر سویر کندوسنی نفرلکله سلك عسکری‌یه قید ایدوب صکره ترقی ایتدره قوماندانلرك بیوکلری صره‌سنه کچورمشیدی . افندیسی حقنده اولوجهله خیانت وکفران نعمت ارتکابیله امپراطورلغی یقه‌لدی .

لكن مرتكب اولديغى مظالم وتعديات خلقى تنفير ايتمكله ايكى سنه صكره سناتو كندوسنى عزل وافريقاده‌قرتاجنه ايالتى واليسى بولنان غورديينى امپراطورلغه انتخاب ايتديلر (٣٨٥) .

غورديين ـ شوذات سناتونك انتخابيله هر نقدر امپراطور ديو اعلان واوغلى كوچوك غورديين دخى شريك تعيين اولندى ايسه‌ده مقسيمينك جنراللرندن روما حكومتنك بلاد مغرب واليسى بولنان قاپلين عدم موافقتله عليهنه قيام وكوچوك غورديينى دردست ايله اعدام ايلديكندن بوحادثه اوزرينه امپراطور غورديين نفسنى صلب ايلدى (٣٨٥) .

مقسيمين ايسه سناتونك كندى عليهنده‌كى قرارلرندن خبر الدقده قوهٔ جبريه ايله مسنديني اعاده ايچون عسكرله ايتاليايه طوغرى يوريدى . لكن سناتو طرفندن يول اوزرنده‌كى حكومت مأمورلرينه كوندريلان تعليمات اوزرينه مقسيمين وعسكرينه هيچ برطرفدن زاد وذخاير ويرلمديكندن اكيله شهرينه يتشدكده محاصره‌يه تشبث ايتمش اولديغى حالده عسكرى اياقلانوب كندوسنى دوكه دوكه اولدرديلر (٣٤٨) .

غورديندن صكره كرسئ حكومتك رومادن استانبوله

نقلنه قدر امپراطور اولانلرك بعضیلر ایله صورت مشترکه‌ده اجرای حکومت ایتملری قاعده‌سی اتخاذ اولندی .

ایکنجی مقسیمین وبالبیس ـ شو ایکی ذات غوردیندن صکره اشتراك اوزره امپراطور تعیین اولندیلر ایسه‌ده سرای طاقمی ایکیسینیده قتل ایتدکارندن سناتو برنجی غوردیین نسلندن اون اوچ یاشنده بولنان اوچنجی غوردیینی امپراطور انتخاب ایلدیلر (٢٣٨) .

اوچنجی غوردیین ـ شو ذاتك حداثت سنی جهتیله معلمی پره‌فه میزیته وکالت صورتیله امور حکومتی اداره ایده‌یورایدی . فلیپ غوردیین ایله برلکده میسوپوتامیایه کیدرك ساسانیان دولتی حکمداری شابور ایله حرب ایلدیکی اثناده غوردیینی قتل وکندی امپراطورلغنی اعلان ایلدی (٢٤٤) .

فلیپ ـ هرنقدر امپراطورلغی ید استقلالنه الدی ایسه‌ده محاربه‌ده شابوره مغلوب اولوب میسوپوتامیا (جزیره) یی ساسانیلره ترك ایله‌دانوب (طونه) بوینده‌کی بلاد اوزرینه هجوم ایلدکاری خبری النان غوت طائفهٔ وحشیه‌سنك منع تجاوزلری ایچون عودتله سناتو اعضا - سندن ده‌سیوسی اردو ایله حربه سوق ایتمش اولدیغی حالده اردو هیئتی فلیپی عزل ایله ده‌سیوسی امپراطور نصب واعلان ایدی ویردیلر (٢٤٩) .

فلیپ شو فتنه‌نك تسکینی ایچون عسکرله هجوم ایلدی ایسه‌ده ورونه نام شهر جوارنده بالمحاربه مقتول اولدی ٠

ده‌سیوس ـ شو ذات امپراطور اولدقدن صکره رومایه عزیمتله خرستیانلر حقلرنده حقارت واشکنجه‌نك انواعنی اجرا ایلدی ٠ میسی طرفلرنده باش کوسترن غوللرك دفع مضرتلری ایچون عسکرله کیدرك محاربه ایدرکن جنرال غاللوسك اهانتیله مقتول اولمغله غاللوس کندی امپراطورلغنی اعلان ایلدی (٣٧٢) ٠

غاللوس ـ امپراطور اولدقده غوللرله عقد مصالحه ورومایه عزیمت ایتدی ٠ اوصره‌ده ساسانیان دولتی سوریه‌یی رومالولر یدلرندن نزع ایتمکله قیام وغوللر عصیان ایتمکله غاللوس غوللرك اصلاحی ایچون امراسندن امیلینی شمال طرفنه کوندردی ٠ امیلین غوللر اوزرینه عزیمت وغلبه ایتدکدن صکره کندی امپراطورلغنی اعلان ایتدی (٣٦٩) ٠

امیلین ـ اولوجهله امپراطورلغی غصب ایتدیکی رومایه شایع اولدقده غاللوس عسکرله امیلین اوزرینه کیدرك بالمحاربه مغلوباً رجعت ایدرکن معیتنده‌کی عسکر کندوسنی اعدام وامیلینه اتباع ایلدیلر ٠ بوخبر رومایه

بالغ اولدقده روماده حاکملك ایتمکده بولنان والیریین عسکرله امیلین اوزرینه کیتدی . والیریین اخلاق حسنه ایله متصف و بین العموم مرغوب طاقمدن اولدیغی جهتله عسکری طائفه‌سی اثنای طریقده انك امپراطورلغنی قبول واعلان ایتدیلر (۳٦۸) .

(۳٦۲) سنه‌سنده ساسانیان حکمداری شابور انطاکیه‌یی وحمصی ضبط ایلدیکندن والیریین عسکرله کیدرك استرداد ایلدکدن صکره جزیرهٔ مابین النهرینه دخی عزیمتله ادس (اورفه) قربنده بالمحاربه مغلوب وشابورك یدنده اسیر اولدی . شابور والیرینی اسیر ایتدکدن صکره حقنده انواع حقارت اجرا ایدرك حتی بعضاً مرکب اتخاذیله اوزرینه بینر ایدی . شو اسارت وحقارت التنده بر وقت معذب اولدی . و (۳٥۹) تاریخنده قتل وسلخ ایله دریسی اتشکدهٔ فرسه تعلیق اولندی .

والیریین شابور اوزرینه کیدرکن اوغلی غالیینی توکیل ایتمشیدی . والیرینك وفاتی خبری التدقده غالیین امپراطور تعیین ایدلدی (۳٥۹) .

غالیین — حدیث السن ایدی . حکومتی اثناسنده شابور عسکرله فراتی کچوب برالشام طرفنده بولنان بعض محللری استیلا ایلدی . غالیینك یرینه ادارهٔ اموره باقان

بالیسینا رومالولره تابع وتدمرده حاکم اولان عرب شیخی اودنات (اذینه بن سمیدع) لك معاونتیله ساسانیلری برالشام حوالیسندن چقاروب فراتك اوبر طرفنده‌کی جزیره مابین النهرین قطعه‌سنه چوردی . و بو مظفریتك عقیبنده بالیسینا کندی امپراطورلغنی اعلان ایتدی‌ایسه‌ده نفرات عسکریه‌دن بریسی کندوسنی اوروب اولدردی . (۳۵۸)

اودنات سنهٔ مذکورده ساسانیان دولتی یدنده بولنان کته‌سیفون (مداین) شهرینه قدر کیدرك شهر مزبوری محاصره ایتمکله غالیین اودناته فاتح عنوانی ویردی . اودنات ساسانیلرك بلاد رومه تجاوزلرینه سد حائل اولوب هجوملرینی کسر و عسکرلرینی تذلیل ایتدیکی کبی بلاد شرقده‌بولنان غوت طائفه‌سنه‌ده غلبه ایلدیکندن قازاندیغی صیت وشهرت غالیینك حسدینی دعوت‌ایدرك اودنات ایله حربه قیام ایلدی . شو خصومت هنوز محاربه صره‌سنه کلزدن مقدم اودناتی کندی یکنی قتل ایتمشدر . کیفیتی (تدمر) مبحثنده تفصیل اولندی .

غالیین زمانده روما ممالکنده فنالقلر ظهور ایدرك خیلی مصائب وقوعبولمش و بعض محللر اختلالدن ناشی خراب اوله‌جق درجه‌یه کلوب قحط وغلا و سائر افات دخی مملکته مستولی اولمش ایکن غالیین شومصائب

صره‌سنده ترتیب ولایم ایله ذوقیات وملاهی اختیارینه دوام اوزره ایدی . بناءً علیه عسکری طاقمی ایاقلانوب کندوسنی اعدام ایلدیلر (٣٥٤) .

قلود ـ غالیینه شوذات خلف اولدی . وایکی سنه صکره طاعوندن وفات ایتمکله اوره‌لین امپراطور ـ لغه انتخاب ایدلدی (٣٥٢) .

اوره‌لیین ـ (٣٤٩) ده تدمر حاکمه‌سی زنوبا (زینب) اوزرینه کیدرك مشارالیهایی دردست وروما یه ارسال ایتمشدرکه کیفیتی (تدمر) مبحثنده تفصیل اولندی . (٣٤٧) ده ساسانیان دولتی علیهنده تدارکات حربیه‌یه قیام ایلدی ایسه‌ده سرکاتبی ومنشئه اوره‌لیینی ظلم ایله اتهام وقتل ایتدردیکندن سنانو تاسیتی امپراطورلغه انتخاب ایتدی (٣٤٧) .

تاسیت التی ماه صکره فوت اولوب برادری ولوریانوس امپراطورلق مسندینه اوطورمش ایکن عسکری طاقمی قبول ایتمیوب شجاعتله متصف بروبوسی جلوس ایتدردیلر (٣٤٦) .

بروبوس ـ شوذاتك امپراطورلغی اثناسنده فرانسه ـ لولر رومانیانك بعض محللرینی نهب وغارت ایلدیلر . بروبوس عسکرله کیدرك جمعیتلرینی تشتیت ایلدی . بونکله برابر بعض اصلاحات و عماراته دخی موفق

اولمشيكن عسكرى طاقمنك عصيانيله مقتول وقاروس امپراطورلق مسندينه موصول اولدى (۳٤۰) .

قاروس ـ امپراطور اولدقدنصكره اوغللرى نومريين وقارينوس نام ذاتلره قيصر عنوانى ويرمشيدى . ساسانيان دولتى ايله ارالرنده تحدث ايدن خصومت اوزرينه قاروس جزيرهٔ مابين‌النهرينه كيدرك سلفكيه (سلوقيه) وكتهسيفون (مداين) شهرلرينى ضبط ايتدى ايسه‌ده برصاعقه اصابتيله مقتول‌اولدى (۳۳۹) .

نومريين ـ شوذاته پدرى حياتنده قيصر عنوانى ويرمش وبلاد فرسه كتدكدنصكره بوده ارقه‌سى صره كتمشيدى . باباسى وفات ايتدكده ساسانيان دولتى ايله عقد مصالحه وعسكرله بوسفور (استانبول بوغازى) طرفنه عزيمت ايلدى ايسه‌ده قاين پدرى اريوس اپر واسطه‌سيله قتل اولندى (۳۳۸) .

نومريينك وفاتندن صكره رفاقتيله استانبوله كتمش اولان عسكر خالقدونيا (قاضى كويى) ياننده حاضر اولديغى حالده دالماچيالو ديو قلتن اريوس اپرى قتل وامپراطورلغى احراز ايلدى . (۳۳۸) . اريوسك مدتى بش كوندور .

ديو قلتن ـ شوذات اوائل حالنده برچفتجى ايدى . صكره عسكريازيله‌رق ترقى ايده‌ايده‌قوماندان‌اولدى . قاروس

بلاد فرسه کیدرکن قارینوس ایله میانه‌لرنده نزاع تحدث ایدرك طرفین حرکات عسکریه یه تشبث ایلدی. میسیاده التقاء طرفین وقوعیله بالمحاربه قارینوس مقتول و دیوقلسن امپراطورلقده مستقل اولدی.

دیوقلسن ممالك رومانیانك وسعتنی کوردکده یالکزجه اداره‌ٔ اموره مقتدر اوله‌میه‌جغنی اکلادیغی جهتله اصدقاسندن مقسیمین نام ذاتی شریك حکومت اتخاذ ایدرك تراسیا ایله طونه ایالتلرینی غالیریوسه، ایتالیا و افریقا ایالتلرینی مقسیمینه، غول واسپانیا ایله موریتانیایی قستانسه بالتوجیه کندوسی هرطرفه وخصوصیله بلاد فرسه مناسبتی اولان اسیای صغراده واقع نیقومیدیه (ازمید) شهرنده اقامتله ولاتك روابط سیاسیه‌لرینی محافظه‌یه عطف نظر دقت ایلدی. سناتو کماکان رومادە قالدی. تراسیا وطونه ایالتلری والیسی غالیریوس سوریه حوالیسنی تهدیده چالشان ساسانیان حکمداری نرسی اوزرینه عسکرله هجوم وممالك ارشکیه‌دن بش ایالت ضبط ایتدی (٣٢٥).

قستانس فرانق واشقیای سائره‌نك تنکیلرینه وسائر شرکاء حکومت دخی مأمور اولدقلری محللرده حسن اجراآته موفق اولدقدنصکره جمله‌سی مظفراً رومایه عودت ایلدیلر (٣١٩).

ديو قلتن صكره خسته لنوب ضعفه دوچار اولديغندن وطنى اولان دالماچيايه كتدى. ومقسيمين اوارالق استعفا ايتدى (٣١٧).

ديو قلتندن صكره امپراطورلق قستانسه انتقال ايتمشدر (٣١٧).

قستانس - اون بش اى امپراطورلقده دوام ايتدكدن صكره انكلتره اعمالندن يورق شهرنده مرض شديده مبتلا اولديغنى نيقوميديه ده بولنان اوغلى قسطنطين خبر الدقده باسير سريع يورقه عزيمتله باباسنك وفاتندن مقدم وصول بولدى. قستانس قبل الوفات قسطنطينى امپراطور تعيين ايتمكله وفاتنده بريتانيا اهاليسى على العموم قبول ايلديلر (٣١٦).

قسطنطين - امپراطور اولدقدنصكره فرانسه لولرايله تكون ايدن منازعاتك اصلاحنه قيام وبعده ايتاليايه عزيمت ايلدى. لكن سناتو بونك حكومتنه راضى اولمديغى جهتله بين الاهالى هيجان حاصل اولوب مقسيمينك اوغلى ماقسانسى « اوكوست » عنوانيله تلقيب وامپراطور ديو اعلان ايلديلر (٣١٦).

قسطنطين حركات عسكريه وتدابير جبريه يه تشبثله هپسنه غلبه ايتمشدر. امپراطورلق ارزوسيله مارسلياده

قیام ایتمش اولانلردن مقسیمین (۳۱۲)۰ تاریخنده مقتول اولوب غالیریوس (۳۱۱) دهو ماقسانس (۳۱۰) سنه سنده مغلوباً وفات ایلدی۰

غالیریوسك وفاتنده اوغلی لیسینوس باباسنك یرینه کچوب حوالئ شرقیه‌ده اعلان حکومت ایتدیککندن قسطنطین ممالك غربیه‌یه حکمران اولدی ۰ براز مدت صکره لیسینوس قسطنطین علیهنه اعلان حرب ایتمکله بعدالمحاربه غلبه لیسینوس طرفنده قاله‌رق طرفین بیننده مصالحه منعقد اولمشدر(۳۰۸)۰

قسطنطین مصالحه‌دن صکره امور سیاسیه واداره‌یی نظامات نافعه‌یه ربطه دوام ایلدیکی اثناده غوتلرك علیهنه قیامی جهتیله بالمحاربه غلبه وغوتلردن خیلی عسکر الوب اردولرینه علاوه ایلدکدن وبعض اصلاحاته‌ده موفق اولدقدنصکره لیسینوسك یدنده بولنان ممالك شرقیه‌یی دخی بالاستیلا حکمدار مستقل اولمشدر(۲۹۹)

قسطنطین یوقاروه کوستردیکی اوزره پدرینك وفاتنده امپراطور اولدیغی وقت یورق شهرنده ایدی۰ بعض مظفریتلر قازاندقدن صکره رومایه کیدرکن عموم طرفندن حسن قبول وروی ممنونیت کورر اعتقادنده ایدی۰ رومایه وصولنده حسن قبول و ممنونیته دلالت

ایده‌جك ترجیب و بشاشته مظهر اوله‌مدیغندن رومایه محبتی زائل و امپراطورلق کرسیسنك اورادن قالدرلمسنه ارزوسی حاصل اولمشیدی. کرسیٔ حکومتنه رقیب اولانلر تمامیله زائل اولدقدنصکره بو ارزوسنك اجراسنه وقت کلدی. بناءً علیه بیزانس (استانبول) شهرینی مرکز حکومت اتخاذ ایله کرسی‌یی اورایه قالدردی (٣٩٢).

قسطنطین روم امپراطورلرینك پارلاقلرندن معدود، صحیح البنیه، شدید المعامله، اتعاب واخطار سفریه‌یه متحمل وشوحالاریله برابر عمومه مشفق ومنصف ایدی. جلوسنده دین نصرانیتی قبول ایتمشدر. تنصری اناسی هیلانینك ترغیبی اوزرینه مبنی ایدی. هیلانی اورفه اهالیسندن برشخصك قزی اولدیغی حالده قسطنطینك باباسی اسارتله الوب استفراش وقسطنطین اندن تولد ایلدی. هیلانی بیت‌المقدسه کیدرك خرستیانلرك زعملرنجه مسیح علیه‌السلامك صلبی اولان و بینلرنده صلیب صلبوت دینلان اغاجی بولمغله خرستیانلر اوکونی بیرام اتخاذ و (عیدالصلیب) دیه تسمیه ایلدیلر.

قسطنطین تنصر ایتدکدنصکره استانبولك سورینی و ایاصوفیه‌یی بنا ایلدی. استانبول «پادشاه شهری» دیمکدر. قسطنطین کندی اسمنه نسبتله (قسطنطینیه) دیو تسمیه ایتمشدر.

قسطنطین زمانـنده فرس حکمداری شاپور روم حکومتنـه تابع نصیبین شهرینی اوتوز کون محـاصره ایدرك ضبط ایده‌مدیکندن خائباً رجعت و جزیرهٔ مابین النهرین بلادینه تعرض ایتمکله قسطنطین حرب ایچون عسکرله کیدرکن یولده وفات ایتمشدر. (٢٨٥).

قسطنطین زماننده عجملرك هجوملرندن محافظه ایچون آمد (دیار بکر) شهرینك اطرفنده‌کی سـورك انشاسـنه باشلانوب درون‌شهرده دخی برطاقم ابنیهٔ منتظمه یاپدرلمش ورأس‌العین، اورفه، میافارقین، ماردین‌بلادی و نواحیلری دیار بکره الحاق ایدلمشدر.

قسطنطین وفاتندن مقدمجه ملکنی اوغللرینه تسلیم ایتمشیدی. بعد وفاته اسپانیا و بیوك بریتانیا وغول ممالکی اوغللرندن قستانسه و ایتالیا و افریقا ولایتلری قسـتانته واقطار شرقیه ایکنجی قسطنطینه حصه اصابت ایلدی.

لکن قسطنطین حین تقسیمنده هربریسـنه تفریق ایلدیکی یرلره حدود کوستره‌مدیکندن کندوسندن صکره اوچ برادر میـانه‌لرنده خیلی منازعه‌لر تکون ایتمشـدر. اولاد مرقومه ایسه قوت قلب وفساد اخلاق اصحابندن اولدقلرندن کرك یکدیکری علیهنده وکرك سائر اقربالری حقلرنده فناالقلرده بولندیلر. وهربریسی ملکنده رقبادن سالم اولمق افکاریله ضعیف‌الحال ایکی نفر عمزاده‌لرندن

بشقه اقربا و متعلقاتلرندن هیچ برکسه‌یی صاغ براقیوب اولدردیلر .

بوندن صکره هربریسی یدنده‌کی حصهٔ ملکیه‌یی دیکرینك بلادینه طوغری توسیع ایتمکه چالشوب اوچی بیننده محاربه‌لر تحدث ایلدی . وفرس حکمداری شابور ذی‌الاکتاف بوفرصتی الدن قاچرمامق ایچون عسکرله روم ممالکنه تجاوزه باشلادی . اقطار شرقیه حکمداری ایکنجی قسطنطین شابورك مدافعه‌سنه قیام ایدرك بینلرنده اتش حرب وقتال مشتعل ونهایتی صلحه منجر اولمغله قسطنطین بعدالمصالحه ملکنه عودت ایتدکدنصکره برادری قستانت ایله میانه‌لرنده وقوعبولان محاربه‌ده مقتول اولدی (۲۸۲) . قسطنطینك وفاتندن صکره عهده‌سندن منحل اقطار شرقیه ممالکی قستانته انتقال ایتمشدر .

قستانس ایکنجی قسطنطینك وفاتندن صکره اون سنه مدت اقطار غربیه‌ده حکومت ایلمش اولدیغی حالده اختلاس منصب طمعیله قیام ایدن روما قوماندانلرندن مغنیطیوسك غدریله مقتول اولدی (۲۷۲) .

بوخبر قستانسك براری قستانته بالغ اولدقده مغنیطیوسدن انتقام المق ایچون اللی بیك عسکرله اوزرینه

هجوم ایده‌جکنی مغنیطیوس ایشتدکده تصادف ایده‌جکی مذلت وعذابی باللاحظه نفسنی قتل ایتمشدر.

ممالك روماینه‌ده یکدیکرینی تعقیب ایدن فتن وفسادات دولت رومانیه‌یی بیوك تهلکه‌یه دوشوردی. شمالده بولنان قبائل وحشیه مغرب طرفندن، فرس حکمداری مشرق جهتندن باش کوستروب قبائل تجاوزاته، فرسلر تهدیداته دوام ایلدیلر. قستانت پك بیوك مضایقه‌یه طوتلدیغندن بالکزجه اداره‌ٔ اموره مقتدر اوله‌میه‌جغنی اکلادی. وعمزاده‌سی یولیانی (قیصر) لقبیله بالتلقیب غول ولایتنك اداره‌سنه تعیین ایتدی. یولیان ولایت مذکوره‌ده بولنان افرنج طائفه‌سی وسائر قبائل متفقه ایله محاربه ایدرك غلبه قزانمشدر. بناءً علیه بین‌العساکر اسمی بیوکلکله مشتهر وقلوب عامه کندوسنه مائل اولمغه باشلادیغندن امپراطورلغنی اعلان ایتدیلر (۳۶۲).

یولیان — امپراطور اولدقدنصکره مسندنده کسب استقلال ایتمك ایچون قستانت ایله محاربه‌یه قیام ایتدی. وعسکرله قسطنطینیه‌یه طوغری یوله چقدی. قستانت ایسه اوصره‌ده فرسلرله محاربه ایتمکده ایدی. یولیانی ازاله مقصدیله عودت ایدرکن یولده وفات ایلدی (۳۶۰) یولیان قستانت غائله‌سندن قورتلدقده صورت

مستقله‌ده اداره‌ٔ امور حکومته باشلایوب شرقجه محاربه نیتیله اسیایه عزیمت وقیشی انطاکیه‌ده امرار ایتدکدن صکره اورشلیمه کیتدی. واورشلیمده‌کی یهودیلری جمع ایله هیکللرینک تعمیرینه باشلاتدی ایسه‌ده بعض اسباب اوزرینه اکمال ایتدیرمیوب بلاد شرقه توجه ایتدی. بوحرکاتده فراتی عبور ایله حرباً فرس عسکرینی بوزوب موصله قدر استیلا ایتمشدر. صکره فرسلرله میانه‌لرنده مصالحه منعقد اولدیغندن استانبوله عودت ایدرکن فرس حکمداری شابور نصیبینه قدر تشییع ایلدی.

یولیان شهر مذکوری شابوره ترک و اوراده بولنان روملری دیاربکره نقل واسکان ایدوب شو مصالحه‌نک منعقد اولدیغی (۲۵۹) تاریخنده دیاربکر حوالیسی روملرک وجزیره‌نک دیاربکردن اشاغیسی ساسانیلرک یدلرنده قالدی.

یولیان مرکز حکومتنه عودت ایلدکده وفات وسریر امپراطوری‌یه والنتیین جلوس ایدرک ممالک شرقیه‌والیسی بولنان برادری والانس دخی شریک حکومت تعیین اولندی (۲۵۸).

والنتیین - شو ذات امور شرقیه‌یی شریکی والانسه ترک ایله کندوسی جرمانیاجه بعض اصلاحات ایچون

پارسه عزیمت ایلدکده قبائل وحشیه ارالرینه تفرقه القاسیله بو تدبیردن استفاده ورن نهری معبرلرنده بعض استحکامات انشا ایتدردی . و جرمانیالولردن تنکیلنه لزوم کوردیکی برقبیله ایله محاربه ایتمك اوزره حاضرلنمش ایکن وفات ایدرك اوغلی غراتیین مسند امپراطوری‌یه اوطوردی (۲٤۷) .

غراتیین ـ امپراطور اولدقده کوچوك برادری والانتیینی ایتالیا و ایللریا والیلکنه تعیین ایلدی . ممالك شرقیه والیسی بولنان والانس ایسه منازعات مذهبیه ایله و لزومسز ایشلرله اوغراشوب تحدث ایدن فنالقلره اسیادن اوروپا دائره‌سنه تجاوز ایدن هونلرك طونه سواحلنده‌کی قبائله مضرت کوسترملری غائله‌سی منضم اولدیغندن والانسك هونلری اشاغیکی میسیا جهتنده اسکان ایتمسی غوتلرك حرکات شقاوتکارانه‌لری تعقیب ایلدی . والانس اصلاحات ایچون عسکرله غوتلرك اوزرلرینه کیدرك بالمحاربه منهزم وکندوسیده مقتول اولمشدر . (۲٤٤) .

والانسك وفاتنده اسپانیالی تئودوس شریك حکومت تعیین اولندی . تئودوس عسکرك وامور ملکیه‌نك تنظیماتی حقنده خیلی همتلر کوسترمش و پك چوق محاربه‌لرده

غلبه قازانمشدر. غوتلرله وقوعبولان محاربه‌ده مغلوب اولمشیکن ینه مطلوب اوزره عقد مصالحه‌یه موفق اولدی. وغوتلردن قرق بیك نفر عسکره قید ایتدردی. بو اثناده بریتانیا حوالیسنده بولنان جنرال ماقسیم بر اختلال احداث وامپراطورلغنی اعلان ایلدیکندن غراتین عسکرله ماقسیم اوزرینه کتدی ایسه‌ده منهزم ومقتول وایکنجی والنتیین امپراطور اولدی (٢٣٩).

ایکنجی والنتیین — شو ذات مسند نشین حکومت اولدقده تئودوس والنتیینی برابر اوله‌رق ایتالیایه عزیمت وماقسیم ایله محاربه ایتمکله ماقسیم مغلوب ومقتول اولمشدر. والنتیین بو مظفریتدن براز صکره وفات ایلدی (٢٢٩).

فرسلر شو والنتیین زماننده دیاربکر شهرینی تخریب ایتمکله والنتیین مجدداً بنا ایدرکبی تعمیر ایتدرمشدر. دیاربکرك اطرافنده‌کی سور والنتیینك اثری اولدیغی بعض تاریخلرده کورلمش ایسه‌ده قسطنطین زماننده سورك بناسنه باشلانوب انستاسك وقتنده ختام بولدیغی عربی وسریانی لسانلری اوزره یازلمش بعض تاریخلردن استفاده اولنمشدر.

تئودوس — شو ذات والنتیینك وفاتندن صکره امپراطور اولدی. بونك زماننده براختلال ظهور ایدرك

والی ومأمورین حکومتك بعضیلری مقتول اولدیغندن ثؤدوس بو فسادن ناشی اهالیدن چوق ادم اولدرمشدر.

حکمدار مشار الیه ملکنی قبل الوفات اوغللری هونوریوس و ارقادیوس نام‌ذاتلره تقسیم‌ایله هونوریوس روماده اقامت ایتمك اوزره ممالك غربیه‌یه و ارقادیوس قسطنطینیه‌ده مقیم اولمق اوزره ممالك شرقیه‌یه حکمدار اولملرینی وصیت ایتمشیدی. ثؤدوس قبل‌الهجره (٢٢٧) تاریخنده وفات ایدوب وصیتی وجهله ارقادیوس شرق امپراطوری نامیله استانبولده‌وهونوریوس‌غرب‌امپراطوری عنوانیله روماده اجرای حکومت ایلدیلر.

شو ایکی امپراطورلق وجه‌اتی اوزره تشکل ایلدی

غرب امپراطورلغی

ولایت	ایالت	عدد لوا
ایتالیا	اصل ایتالیا	١٧
	ایلریکوم‌غربی(بوسنه‌حوالیسی)	٦
	افریقا	٦
غول(فرانسه)	اصل غول	١٧
	اسپانیا	٧
	برتیانیا	٥

شرق امپراطورلغى

ولايت	ايالت		عدد لوا
شرق	تراقيا	طونه، ادرنه	٦
	اسيا (اناطولى)		١١
	پونتوس (طربزون)		١١
	سوريه		١٥
	مصر		٦
ايليريكوم	ماكدونيا	سلانيك، ارنبودلق، ترحاله، صرب، يونانستان	٦
	داچيا	مملكتين، بسارابيا، قريم	٥

شو تقسيم اوزرينه غرب امپراطورلغى ايكى ولايت، التى ايالت، اللى سكز لوادن و شرق امپراطورلغى ايكى ولايت، يدى ايالت، التمش لوادن عبارت اولمق اوزره تشكل ايتمشدر .

- ٢٤ -

غرب امپراطورلغنك تشكلندن انقراضنه قدر وقایع تاریخیه‌سی

قبل الهجره
(١٤٦ - ٢٢٧)

روم امپراطورلغنك ایكی‌یه انقسامندن و هونوریوس رومادە امپراطورلق کرسیسنه اوطوردقدن صكره ووندال طائفه‌سندن درایتله معروف ستیلیقویی باش وكیل اتخاذ ایلدی . ستیلیقو معارف و سیاسیاتجه مهارت تامه اصحابندن ایدی . غرب امپراطورلغی ممالكی خیلی وسعتی حاوی اولوب اداره‌سی اقدامات عظیمه و متمادیه‌یه متوقف كورنمش اولدیغی حالده رومادە حكومت و مأمورین سیاسیه و عسكریه ارالرنده لذائذ و ملاهی‌یه میل عمومی حكم یورتدیكی جهتیله خطوط نفسانیه و ذوقیات عارضه او دائرهٔ واسعه‌نك حسن اداره و محافظه‌سنه مانع اولدی . بناءً علیه ـ دكل كه حكومت علیهنده یوز كوستره‌جك حركات جسیمه‌نك ـ جزئی بر حادثه‌نك بیله مضرتنی ازاله ایده‌جك اقتدار مفقود اولمغه باشلامشیدی .

حکومت و ادارهٔ سیاسیه مأمورلری شو حال ایچنده وقت یچیرمکده ایکن شمال و شرق جهتلرنده فساداته استعداد ایله یارادلمش واستعدادلرینك فعلیاتنی کوسترمکه وسیله وفرصت ارامقده بولنمش اولان اقوام وحشیه حکومتك ذکر اولنان احوال تسیبکارانه سنی ترویج مقصده مساعد کوردیلر · شمالدن بر بیوك مخاطره سیل کبی روما دولتی حدودینه اقمغه باشلادی · و ولغا نهری جوارنده‌کی هونلرك تضییقاتنه هدف اولان قبائل جرمانیه روما حدودینه دوکلدیلر · غربده مقیم غوتلر الاریق نام قوماندانك ریاستیله یونان بلادینه یوریوب اکثر محللری تخریب ایلدکدن صکره شرق امپراطورلغنجه اتخاذ اولنان تدابیر مؤثره اوزرینه یوزلرینی غرب امپراطورلغی ممالکنه چویردیلر · هونوریوسك باش وکیلی ستیلیقو حذاقت وفطانتله قبائل مذکوره‌یی حدوددن ابعاد ایلدی · لکن اقوام وحشیه حکومتجه مدافعه‌لرینه یکده اقتدار قالمامش اولدیغی افکارینه انتساب ایلدکلرندن طرف طرف ظهوره کلکه کسب استعداد ایتمش اولان مهالك ومخاطراتك اوکنی الهجق اسباب خس وخاشاك مثللی بر دریای مشکلات ایچنده یوزوب کیده‌یور ایدی · هونوریوس تصادف ایلدیکی

امنیتسزلکدن اوتوری کرسیٔ حکومتی راوینا شهرینه نقل ایلدی ·

بو صره‌ده جرمانیا قبائل متفقه‌سی ایکیوز بیك قدر غلبه‌لکله حکمدارلری رودوغاستك ریاستنه تابع اولدقلری حالده یرلرندن اوینایوب روما ممالکنه هجوم کوستردیلر · ستیلیقو عسکرله مدافعه‌یه قیام ایدرك تلاقیٔ طرفین وقوعیله محاربه اشتداد و ستیلیقونك اتخاذ ایتمش اولدیغی حسن تدبیر و بسالت قبائل مذکوره‌یی بوزوب برباد ایدی ویردی · رودوغاست بو محاربه‌ده مقتول اولمشدر ·

بوندنصکره ستیلیقو غول بلادنده پارلامش اولان اتش عصیانی حرباً سوندرمك مقصدیله عسکرله سیل کبی اوجهته اقوب کیتمکله عصاتی حرباً پریشان ورن حدودندن برن جباللرینه قدر ممتد اولان محلاری غرب امپراطورلغی ممالکنه ضم ایلدی · لکن شو مظفریتلردن قازاندیغی حسن صیت حاسدلرینه داغ درون اچدیغنه بناءً هونوریوس حضورنده درلو درلو سعایت ارتکابنه باشلادیلر · بالاخره هیچ برکونه تحقیق و محاکمه اجرا ایدلمکسزین هونوریوسك امریله ستیلیقو اعدام ایدلدی ·

ستیلیقونك وفاتی ممالك رومانیه‌یه جریانه حاضرلنمش اولان سیل بلانك اوکندن بر سدسدیدك قالدرلمسی کبی

سؤ تأثیر کوستروب غوت حکمداری الاریق دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره عساکر کثیره ایله رومایی هدف تعرض ایلدی .

الاریق روماجه بو تجاوزاتی استدیکی کبی اجرا ایتدکدنصکره ایتالیانك جهت جنوبیه‌سنه طوغریله‌رق بحر متوسط طریقیله افریقایه عزیمت واورالرجه‌ده مقصدینی اجرا ایتمك نیتنده ایکن اثنای راهده وفات ایتدیکندن یرینه قرنداشی ادولف اوطورمشدر .

ادولف ارتق افریقایه عزیمتی التزام ایتمیوب رومایی غوت حکومتنه مرکز اتخاذ ایلمك استدی . او حوالیده‌کی اهالیٔ متمدنه ایله میانه‌لرنده امتزاج حصولنی عقلی المدیغندن شو نیتی ترك ایله اسپانیایه کیدرك نامنی ایتالیا حکمداری دیو اعلان ایتدی (٢١٢) .

رومانیلر سطوت وشوکتلرینك کوندن کونه ضعفه دوچار ودولتلرینك برعارضهٔ انحطاطه کرفتار اولدیغنی کوردکلرندن هونوریوس بعده مسافه جهتیله بریتانیا وجرمانیای علیا وسفلا ممالکنی محافظه ایده‌میه‌جکنی تفرس واو طرفلرده‌کی عسکرینی کیرویه الوب متعاقباً وفات ایتمشدر . وفاتنده روما قوماندانلری مشاهیرندن قستانس کرسیٔ حکومته جلوس ایلدی (١٩٩)

قستانس ـ شو ذاتك مدت حكومتی امتداد ایتمدی. بعض معارضلری علیهنه قیام و كندوسنی اعدام ایله اوغلی اوچنجی و النتیینی جلوس ایتدردیلر (۱۹۷).

والنتیین ـ شو ذات جلوس ایدر ایكن آلتی یاشنده ایدی. اناسی وكالتله ادارهٔ اموره باشلادی. جلوسنی بیوك بیوك عوارض مضره ومضایقه تعاقب ایلدی.

او كونلرده ووندال حكمداری ژنساریس عسكرله افریقایه كیدرك روم غرب حكومتنه متعلق اولان افریقا بلادینی والیسی پونیفاسك الندن الدی. ینه بو اثناده حكومت مرقومه یه تابع اسپانیولر وفرانسه لولر حكومتك دائرهٔ تبعیتندن ایریلوب غرب امپراطورلغنه متعلق ممالك ایتالیایه منحصر قالدی.

اوچنجی والنتینك زمان حكومتنده وقبل الهجره (۱۷۰) تاریخنده هون قبائلی رئیسی اتیلا ایتالیایه هجوم ایتمشدر.

اتیلا هون قبائلی حكمدارلری نسلندن مونتزوقك اوغلیدر. بغایت جسور وبهادر ایدی. بانونیا (مجارستان) طرفلرنده‌كی هونلری تحت ریاستنه الوب ابتدا شرق امپراطورلغنه تابع ممالكه تسلط وبلاد شرقیه‌یی برباد ایتدكدنصكره روم بلاد غربیه‌سنی اضرار مقصدیله بشیوز بیك

موجودلی برجسیم اردویه قوماندان اولدیغی حالده رن ، موزل ، سین نهرلرینی قطع ایله فرانسه ممالکنه تجاوز کوستردی . اوغرادیغی یرلری خراب ایده ایده اورلیانه وبعده پارسه قدر ایلرولدی . جرمانیالولردن پك چوق اهالی دخی قوتنه انضمام ایتمکله فرانسه حکمداری میرووی ، روما جنراللرندن ایتوس ، غوت حکمداری تیودوریق بالاتفاق مدافعه یه قیام ایلدیلر . شمپانیا حوالیسنده واقع شالون نام موقع قربنده خونریزانه محاربه لر دوام ایدرك نهرلرك اطرافنده سیل کبی اقان قانلر نهرلرك صولرینی بولاندیره جق درجه یه واردی . بو صره ده غوت حکمداری فوت واتیلانك عسکرندن (۱۶۰۰۰۰)نفر بادیه پیمای موت اولمشدر . تاریخلرجه شو محاربه لر شهرت عظیمه یی حائزدر .

اتیلا بوندن صکره ایتالیا طرفلرینه تجاوزله اورالرجه ده اظهار روی سطوت وبعده روما طرفلرنده نشر لوای دهشت ایلدی . لکن عسکرنده امراض وخیمه ظهور ایلدیکندن بانونیایه عودتله سکته دن وفات ایتمشدر .

اوچنجی واللتیبن مدت حکومتنی اضطراب ومضایقه ایله کچیروب ناموسنه مغایر برحرکتی اوزرینه ماقسیم نامنده برقوماندان مباشرتیله مقتول وکرسیء حکومته ماقسیم جالس اولدی (۱۶۷) .

ماقسیم ـ شو ذات جلوس ایتدکدنصکره والنتینك معامله‌ٔ سابقه‌سندن تحدث ایتمش اولان غیظنی انك اعدامیله تسکین ایده‌مدی. بعض متعلقاتی حقنده ده غدرینی اجراایله مشغول ایکن ووندال حکمداری ژنسا. ریس عسکرله روما حوالیسنه هجوم ایلدی. ماقسیم مقاومته مقتدر اوله‌میه‌رق رومایی حکمدار مشارالیهه تسلیم ایلدیکندن رومالولر حدتلنوب ماقسیمی بالاعدام اهالینك برطاقی هونلر محاربه‌سنده بسالتنی کوسترمش اولان ائه‌تیوسی کرسیٔ حکومته اوطورتدیلر (۱٦٦).

ائه‌تیوس ـ شو ذاتك امپراطورلغی قبول عمومی‌یه مستند دکل ایدی. مع مافیه رومایی تخلیص ایچون عسکرله ووندالر اوزرینه کیتدکده مغلوبیته‌ده تصادف ایتمکله امپراطورلقدن طرد ویرینه قوماندانلردن ماژورینن اجلاس ایدلدی (۱٦٦)

ماژورین ـ امور ملکیه وعسکریه‌جه بردرجه‌یه قدر اصلاحات اجرا ایتمش ورومایی استیلاایدن ووندالرك تنکیلنه ده قیام ایلمشیدی. حکومت رومانیه‌یی کندی نفوذی التنه المسی مقصدیله تحیز ایتمش اولان پطریق ریسیمرك احداث ایتمش اولدیغی براختلال صره‌سنده مقتول اولدی (۱٦۲).

لیبیود ـ شو ذات ماژوریندن صکره امپراطور اولدی . لکن حکومتك زمام اداره‌سی پطریق ریسیمرك ید نفوذنده اولدیغی جهتله لیبود برایش کوره‌میوب قالب بی روح کبی طوررکن پطریق بونیده تسمیماً اعدام وکندی قاین پدری انطونیوسی اجلاس ایلدی (۱۵۷).

انطونیوس ـ امپراطور اولدیغی مدتده حکومتجه هیچ برایشه قارشدرلمیوب هرایش پطریق مرقومك ید اداره‌سنده ایدی . پطریق (۱۵۰) تاریخنده انیده طرد ایدرك اولبریوس نامنده برینی امپراطورلق کرسیسنه اوطورتدی .

اولیبریوس ـ جلوس ایتدکدنصکره امور حکومتجه ینه پطریقك مداخله‌سی جاری ایدی . شو مداخله‌یی ازاله مقصدیله شرق امپراطورندن استعانه‌یه مجبور اولدی . لکن زمانی اوزامدیغندن مقصدینه موفق اولمقسزین وفات ایتمکله یرینه غلیساریوس اوطوردی . (۱٤۹).

غلیساریوس ـ جلوس ایتدی ایسه‌ده شرق امپراطورینك مقصدی اولیبریوس ایله جریان ایدن مخابره حکمنجه پطریقك ازاله‌سی ماده‌سنی بوکا کوردرمك ایدی . غلیساریوس ایسه بومصلحتك عهده‌داری اوله‌جق

اقتداری حائز اولدیغی تحقق ایلدیکندن شرق امپرا- طوری بونك حکومتنی تصدیق ایتمدی. غلیساریوس انجامی خطرناك بر حاله منجر اوله‌جغنی ملاحظه ایتمکله حکومتدن چکلدی. وشرق امپراطوری لئونك رومایه کوندردیکی ژولیوس مسند حکومته جلوس ایتدی. (۱٤۸).

ژولیوس - هرنقدر غرب امپراطوری اولدی ایسه- ده عمومك امنیت وخشنودیسنی موجب اوله‌جق هیچ برایشده موفق اولمدیغندن اورست نامنده برپطریقك مباشرتیله مطرود اولوب برینه رومولوس اوغستول نامنده بریسی اجلاس اولندی (۱٤۷).

رومولوس - جلوس ایتدکدنصکره بحر بالطیق سواحلنده مسکون هرول قبائلی طوپلانوب حکمدارلری ادواکر قومانداسیله باویرا ونمسه طرفلرینه طوغری یوریدیلر. اوراجه بعض مرتبه تجاوزاته تصدی ایتدکدنصکره یوزلرینی رومایه چویروب رومایی استیلا- لرینی متعاقب رومولوس فوت وغرب دولت رومانیه‌سی منقرض اولدی (۱٤٦).

دولت رومانیه‌نك مؤسسی برنجی رومولوسدن بدأ ایله حکمدار اخیری ایکنجی رومولوسك وفاتنه قدر (۱۲۲۹)

سنه مدت كچمشدر . روما دولتی برنجی روмолوسدن باشلایوب ایکنجی روмолوسده منقرض اولمسی غرائب اتفاقدن معدوددر .

غرب مورخلرنجه قرون اولانك نهایتی قبل الهجره (١٤٦) سنه‌سی یعنی روما دولتنك انقراضی اولوب بوندن صکره‌سی قرون وسطی اعتبار اولنور .

- ٢٥ -

روماليلرك مدنيت وعوائد ومعارف وصنايع ومذاهبی

رومالولر بدایت حاللرنده قبائل وحشیه کبی هر درلو اثار مدنیتدن بی‌نصیب ایدیلر . روмолوس روما شهرینی تأسیس ایتدکدن صکره بعض قواعد سیاسیه ومدنیه وضع ایلدی .

روмолوس زیردستنده بولنان قبائلی اون مقاطعه وهر مقاطعه دائره‌سنده‌کی اهالی‌یی اوچ قسم اعتبار ایتمشیدی . شو قسملرك برنجیسی کهنه، ایکنجیسی مصالح ملکیه واداره مأمورلری، اوچنجیسی عوام ایدی . هر مقاطعه دائره‌سنده بولنان اراضی دخی اوچ قسم اعتبار اولنه‌رق برقسمی کهنه‌یه، دیکر قسمی مصالح ملکیه

عمالنه، برقسمیده عوامه تخصیص اولنمشیدی . اراضیجه عوامدن هر برینک حصه‌سی ایکی فداندن عبارت ایدی . رومولوس ایام سنه‌یی و ایام شهری اوتوز کون و هر سنه‌یی اون شهر اعتبار ایتمشیدی . خلفی نومپلیوس زماننده سنه (٣٦٠) کون و شهور سنه (١٢) یه ابلاغ ایدلدی .

رومولوس رومادە قضاة ونوابدن مرکب بر مجلس مشورت احداث ایدرک شو مجلسه ایکیوز نفر اعضا تعیین ایلدی . شو اعضانک وظیفه‌لری احوال بلادک تنظیمی، امور مشکله‌نک بالمذاکره تسهیلی و احکامک انفاذیله مصالح جاریه‌جه هردرلو مشورتک اجراسی خصوصلرندن عبارت ایدی . مجلس مذکور اعضاسی مشورتجه امور عامه‌یه دائر ویره‌جکلری قرارلری اهالی ورعایایه عرض ایله انلردن استحصال ایده‌جکلری رأیلر اوزرینه تعدیل ایتدکدنصکره موقع اجرایه قورلر ایدی . شو قرارلر اکثریت صورتیله اعتراضاته تصادف ایدر ایسه اقتضای وقت و حاله کوره اصلاح اولنمسی قواعد موضوعه‌لری ایجاباتندن ایدی .

رومولوس ریاست عسکریه‌یی و محاربه‌لرجه قوماندانی نفسنه تخصیص ایتمش و دائرهٔ حکومتنده اولان رعایا شعبه‌لریچون بشقه بشقه بر مجالس مشورت دخی تشکیل

ایتمشیدی . بونلردن بشقه وقایع مهمه و دینیه و دعاوئ جاریه ایچون مشورت عظمی نامیله بربیوك مجلس دخی تأسیس اولنمشیدی که بو مجلسڭ اعضاسیده امور دینیه یه متعلق ایشلرك مذاکره‌سیله حقوق وسائره‌جه ظهور ایدن دعاویدن طولایی محاکمه وظیفه‌لریله مکلف ایدیلر .

رومولوس شو نظامات و تشکیلاتی وضع ایلدکدن صکره افراد رعایانك حکومته و مجالسه دوشه‌جك ایشلرینی تسهیل ایچون هرشخص مجالس موجوده اعضاسندن جانی استدیکنی نفسی ایچون مرجع اتخاذ ایتمسنی واو مرجع اوشخصك بادئ مراجعتی اولان موادی کندی ایشی کبی بالالتزام تسویه اسبابنه تشبث ایلمسنی قانون اتخاذ ایله اعلان ایلدیکندن اهالیدن هر فرد هیئت مجالسدن برذاتی کندوسنه مرجع اتخاذ ایلدی . حکومت و دوائره تعلق ایده‌جك ایشلرنده افرادك مرجع اتخاذ ایلدیکی ذوات موظف قپو چوقدارلری کبی افرادك امورینی التزام ایدرك غدر و تعدیاته میدان ویرمز ایدی . بناءً علیه دوائر ایله افراد اهالی بیننده اول قدر حسن امیزش و اتحاد حاصل اولدی که هر بریسی دیکرینك فاملیاسی افرادندن معدود کبی ایچلرنده برمعاشرت جمیله تعمم و بوندن پك بیوك فوائد ملکیه تحصل ایتمشدر . اهالیدن

بری زوجه‌سندن برمناسبتسزلك كورديكی حالده انی تطلیقه مأذون وهربابا اولادی حقنده تصرفجه مطلق ایدی. بناءً علیه بابا اوغلنی هروقت صاتمغه وموآخذه‌سنی موجب برحالنی کوردکده اولدرمکه وشکل وترکیبجه پك چركین ایسه زوقاقلرده ترك ایتمکه حسب القانون مأذون ایدی. فقط شو مأذونیت اولاد ذکورجه قومشولرندن بش کمسه ایله مشورت ایتك اوزره مشروط اولوب قز اولادنجه مشورت شرطی یوق ایدی.

رومولوسدن صکره حکمدار اولان نومیلیوس بعض قواعد حسنه وضع ایلدی. واهالی‌یه زراعت وصنایع نافعه اوکرتدی.

روما حکمدارانِ قدیمه‌سندن قبل الهجره (۱۱۷۵) ده جلوس ایدن ایکنجی تارکین زماننده برقاری دیوان حکومته طقوز جلد کتاب کوتوروب صاتمق استدی. ثمن فاحش طلب ایتدیکندن تارکین اشتراسنه رغبت ایتمدی. مزبوره ایکنجی کون کتابلرك اوچنی بالاحراق التیسنی کوتوروب مقدمکی بهاایله صاتمق استدکده تارکین ینه اشترا ایلمدی. اوچنجی کون اوچنی دخی یاقوب کیروده قلان اوچ کتابی تارکینه عرض ایله بونلره ینه برنجی کون طقوز جلده استدیکی ثمنی طلب ایتمکله تارکین

مراق ايدرك كتـابلرى اشترا ايلمك اسـتدكده مزبوره
اوچنيده تاركينك حضورينه وضع ايله صاوشوب كتدى.
صكره حكمدار واعيان شو كتابلرى اچوب اوقودقلرنده
حكم وفوائد عظيمه يى وامور مستقبله يه دائر برطاقم اخبار
غريبه يى جامـع اولـديغى كورلديكندن بونلرى كتب
مقدسه كبى مع الاحترام خزينه ده حفظ ايلديلر. شدايده
تصادفلرنده خشوع ورعايتله كتب مذكوره يى اوقورلرايدى.

شو حكايه غرب مورخلرينك تاريخلرنده بو وجهله
مذكور وكتابلرده سبيليات ديو معروف ايسه ده اعتراض
كوتورر جهتلريده معلوم اولديغندن اول اعتراضلر ايچون
تكثير سواده لزوم كورمه دم.

رومولوسك نسلى واخلافى رومادن طردايله حكومت
مطلقه الغا وقونسوللق احداث ايدلدكدن صكره زمام
اداره ايكى نفر قونسـول يدلرينـه توديع ايدلدى.
قونسوللرك سنه ده بركره شعوب رومانيه معرفتيله انتخاب
اولنمسى قواعد موضوعـه دن واحكام جاريه يى تنفيـذ
ايتملرى وظائف مكلفه لرندن ايدى. اوتاريخـلرده روما
اهاليسى برقسمى اشراف ديكرى عامـه اولمق اوزره
ايكى قسم اعتبار ايدلديكندن بيـوك مجلسك اعضاسى
واكا برو معتمدان هپ برنجى قسمدن معدود وقونسوللرك

انتخابیده شوقسمه عائد ایدی. شوامتیاز اوزرینه برنجی قسمك شوکت وسطوتلری عمومك قبول ایده‌میه‌جکی بردرجهٔ استبداده واردیغندن عوام ایله اشراف ارالرنده بیوك بیوك فتن ومشاجرات نمایان اولدی. تاریخ مبحثنده بیان اولندیغی وجهله بالاخره عوام دخی بردرجه‌یه قدر امر انتخابه تشریك ایدلمشدر.

رومالولرجه افراد اهالی اون یدی یاشندن قرق درت یاشنه قدر علی‌العموم عسکرلکله مکلف ایدیلر. قوهٔ عسکریه فرقه‌لره منقسم اولوب هرفرقه (۳۰۰۰) نفر پیاده و (۳۰۰) نفر سواریدن عبارت‌اولدیغی حالده صکره هرفرقه‌نك موجودیتی (۷۰۰۰) نفره ابلاغ ایلدیلر. فرقه‌لرك بایراقلری اوزرلرنده کومشدن برنسر صورتی وار ایدی. شو بایراقلرك هربریسی برقارغی اوزرینه موضوع وسفربرلك حالنده شوقارغیلرك هربرینی بربیوك ضابط حامل ایدی.

سواریلرك نقشلی شریطدن معمول برر علامتلری وار ایدی. شوعلامت اوزرنده التون‌یازو ایله امپراطورك اسمی وفرقه‌نك عددی یازیلی ایدی. برنفیردن بشقه عسکره مخصوص موزیقا یوق ایدی.

عسکرلرك بعضیلری خفیف وبعضیلری اغرحربه‌لو

ایله مسلح اولوب هرنفرده برر قلقان و صاغ یاننده اصیلی
بررده بالطه وار ایدی. باقردن یاخود پولاددن زرهده
استعمال ایدرلر ایدی. زرهك التندهکی لباسلری دیزلرینه
قدر اوزون قرمزی بر انتاری ایدی. باشلرنده باقردن
معمول برمغفرده بولنور ایدی. قوماندانلر باقردن، یاخود
پولاددن معمول وبعضاً التونه قابلانمش برر زره وزرهك
التنده بالدرلرینه قدر اوزون طارجه برانتاری تلبس
ایدرلر ایدی. سواریلر اوزنکیسز اتلره بینرلر وات
ایرلرینی هرکس حالنه کوره کوزل بر قاشدن یاپار ایدی.
عسکرك تدبیر وتعلیم ونظاملری ایسه پك منتظم ایدی.
فن حربجه اول قدر براعت ومهارت کسب ایتمشلر ایدی که
قارشولرنده هیچ بردولت وجمعیت مقاومته مقتدر دکل
ایدی. یونانیلر، قرتاجنه‌لیلر وطوائف سائره‌یه قارشو
کوستردکلری غلبه‌لر، استیلا ایلدکلری مملکتلر مباحث
مخصوصه‌سنده مذکوردر. رؤسای رومانیه‌دن یالکز
پومپه‌نك ضبط وتسخیر ایلدیکی مملکت اون بشه واستیلا
ایلدیکی بلده‌لر سکز یوزه بالغ اولمشدر.

رومالولرك سفاین بحریه‌لری قرتاجنه‌لولر کبی پك
قالین وارقه طرفلری یوکسك اولوب قطعه‌لرینك بیوکلکی
فورطنه‌یه مقاومته مانع ایدی. هرسفینه‌ده ایکی، یاخود

اوچ صف کورك بولنور ایدی‌که شو کورکلر کمینك طبقاتی اعتباریله موضوع ایدی. هرکمینك اوك طرفنده برحیوان هیئتنده تیموردن برزره وارقه‌سنك اوست طرفنده غیرثابت بربرج وار ایدی. محاربه‌لرجه اسلحه اطلاق اولنورکن شو برجی قلقان کبی تحریك واستعمال ایدرلر ایدی. وکذلك هرکیده برجسر بولندیغندن دشمن کیسنه هجوم وعبور اثناسنده اشبو جسر قوللانیلیر ایدی.

روماللولر وحوشی مصارعه ایتدرمك واهالیجه یکدیگریله قلیج اویونی اوینامق وکورشمك ایچون میدانلر ونزهتکاهلر انشا ایتمشلر ومصارعهٔ وحوشه مخصوص اولان میدانلرك اطرافنی صوجدوللریله احاطه ایلمشلر ایدی. قلیج اویونلری برصورت عجیبه‌ده ومصارعه‌جه قوللاندقلری اسلحه مخاطره‌لی برصورتده ایدی. مصارعه زمانلرنده پك چوق وپك بیوك قطلقلر وقوعبولور ایدی. مصارعه اویونلری مقدملری مجرمین واسرایه تخصیص اولنمشیدی. صکره‌لری بعض مرتبه تعمیم اولندی. امپراطور قومود اسلحه باغلامغی وقوللانمغی اوکرنمك ایچون بالذات بواویونلرده بولنمشدر. بیوك قسطنطینك زماننه قدر شوعادت دوام ایدرك انك زماننده لغو اولندی. قلیج اویونلری ابتدالری جنازه‌لرك

اوكلرنده تعظيم قصديله اوينانلير ايدی . صكره بيراملره تخصيص ايلديلر . قسطنطين زماننده سقطلق كوسترن اويونلر لغو ايدلدكده انلرك يرلرينه نشاط وفرح ويره جك اويونلر ايجاد ايدلدی . هجرتدن (٩٨٤) سنه مقدمكی تاريخده روماده تياترو ايجاد اولنمشدر . تياترو بدايت ايجادنده رقص ونغمات كبی شيلرله اكلنجه دن عبارت ايدی .

رومالولردن كهنه صنفی سياسياتجه وظايف عظيمه يی حائز ايدی . رومالولرجه خرافاته ميل عمومی اولديغندن منجمين وحوادث مستقبله دن خبر ويرمك ايچون مبصرين ناملريله ايچلرنده بعض طائفه لر وار ايدی . بونلره پك زياده اعتقادلری اولديغی جهتله طوائف مذكوره محاربه لره ومصالحه دائر استخراجلرينی خبر ويردكچه فرط اعتقادلرندن ناشی اوخبرلری اخبار مقدسه كبی قبول ايدرلر ايدی . بناءً عليه انلرله استشاره ايتمكسزين برايشه باشلامزلر ايدی .

رومالولرجه ازدواج امور ضروريه ومجبوريه دن معدود ايدی . وقت معيني كلدكده هيچ بركمسه ازدواجدن امتناع كوسترەمز ايدی . قزلر سن ازدواجه بلوغلرندن خيلی وقت مقدم نامزد ايديلور . وعقد زواج كهنه ومنجمين حضورلرنده بر احتفال عظيم ترتيبيله اجرا اولنور

ایدی. عقد زماننده منجملرك احکام نجومدن استنباط ایلدکاری احوال بورقه‌یه ثبت ایله حضار شهود مقامنده شوورقه‌یه امضالرینی قویدقدن صکره عروس وعروسه جمعیت حضورنده طوردیریلوب عروس عروسه‌نك صول النك اورطه پارمغنه بریوزك طاقار ایدی. اورطه پارمقده برطمر اولدیغی وشوطمر قلبه قدر امتداد ایلدیکی اعتقادنده اولدقلرندن ارتباط قلبی حصولی امیله بوعادتی اتخاذ ایتمشلر ایدی.

زفاف وقتنده عروسه‌نك صاچلری طرانوب صاچ بلوکاری برقارغی اوجی ایله تفریق اولنور ایدی. بوعادت عروسه‌نك یاقن وقتنده بر مقاتل جسورك زوجهٔ قرینه‌سی اوله‌جغنه اشارت ایچون اختیار اولنمشیدی.

بعده بابالری برحیات اوچ صبیان ترفیق واوکنده بش عدد مشعله ایقاد ایله قزی زوجنك اوینه کوندررلر وخانه‌یه وصولنده کویا عقد وسائره جه سحری ابطال ایچون خانه قپوسنك یانلرینه صوفدن بوکلمش ویاغلانمش ایپلر باغلایوب عروسه‌یی حجله کاهه ایصال ایدرلر ایدی. بوصره‌ده برقابه صو ودیکرینه اتش قونله‌رق خانه‌نك اناختارلریده شوقابلره وضع ایله عروسه‌یه اهدا وبعده مدعوینه سماط ضیافت کشیده اولنور ایدی.

اسکی روما لولر یونانیلر وهندلیلر کبی موتالرینی یاقارلر ایدی . بو عادتی جمهوریت زماننده اتخاذ ایلدیلر . نصرانیتك اوراره شیوعنه قدر عادت مذکوره دوام ایلدی . امواتك جثه‌لرینی انواع طیب ایله اوغوشدروب اوزرینه ثیاب فاخره کیدررلر و چیچکارله اورتولی بر دوشك اوزرینه یاتیروب خانه‌نك قپولرینی سرو اغاجلری یاپراقلریله تزیین ایدرلر ایدی . امواتك ارواحنه شارون نامیله بر مؤکل اولدیغی وشو مؤکل موتادن رسم المدقجه انی موت نهرندن چکیرمیه‌جکی اعتقادنده اولدقلرندن کویا شارونه اعطا ایدوب موت نهرندن قولایلقله چکمك ایچون میتك اغزینه نقوددن برکوچك قطعه قورلر ایدی . بعده اوزری اقمشهٔ نفیسه ایله مفروش برنعش اوزرینه میتی مکشوف اوله‌رق وضع واحتفال ایله کوتوررلر ایدی . موسیقارلر، ندبه‌جیلر، کوچکلر نغمات ولعبیات حزینه ایله فریادلر ایدرك جمعیت میتك اوك طرفنده وصکره ارقه طرفنده کیدرلر ایدی . موتانك اهل واقرباسی ایسه هربریسی ماتم لباسی کیمش وصاچلرینی اچش اولدقلری حالده ندبه‌لرله جنازه‌یی کوتوررلر ایدی .

اکابرك جنازه‌لری احتفال ومدایح جهتیله احاددن ممتاز ایدی . عسکری طاقمندن ایسه رتبه‌سنك علامتی

وضع ایله جنازه‌نك اوکنده سلاحلری باش اشاغی اکدرلمش براز عسکرده بولنور ایدی .

احتفال ختامنده میتی قبره قویوب اوزرینه صو سرپدکدن صکره چیچك دخی اتارلر و رسم و داعی بعد الاجرا کاهنلر حضارك اوزرلرینه صو سرپوب عودت ایدرلر ایدی .

جنازه‌یه متعلق عوائد مقدملری بوندن عبارت ایدی . صکره شو عوائد لغو اولنه‌رق موتایی اودون حزمه‌سنه القا و اطرافنه بر جمعیت دوزیلوب دور اجرا ایله الات موسیقیه استعمال و ترنم و نغمات ایله احراق اولنور ایدی . احراقجه عادت دخی میتك اقرباسندن بریسی بر مشعل واسطه‌سیله اودونلری طوتشدیرمقدن عبارت ایدی . اودونلر طوتشوب موتانك جسدی یاندقدن صکره اتشك علولرینه کوزل قوقولی شیلر اتارلر و خمر ایله اتشی سوندروب کولنی قیمتدار برقاب ایچنه وضع ایله عائله‌سنه مخصوص قبرده حفظ ایدرلر ایدی .

رومانیلر ارواح اموات سفك دما ایله مسرور اولور اعتقادنده ایدیلر . بو اعتقاده مبنی میتك حیاتنده سودیکی حیوانی بعد وفاته قبری اوزرنده ذبح ایدرلر ایدی . ازمنهٔ قدیمه‌نك ابتدالرنده ایسه حیوانات یرینه انسان ذبح

اولنور ایدی . تمادیٔ ایام ایله عوائد مذکوره نك هپسی ابطال اولندی .

روماللر زقاغه چقارکن اوزرلرینه صوفدن کنیش بر کوملك' التنده طارجه بر لباس کیوب خانه‌لرنده کوملکی چقاررلر ایدی . ارککلر چوق کره باشلری اچق کزوب ایاقلرینه ایپلرله باغلی بر ایاق قابی و بعضا چزمه کییرلر ایدی .

معارف وعلوم - امت رومانیه یونانیلرله اختلاط ایتمزدن مقدم جهالت وغباوت ظلمتی التنده ایدیلر . معارفه انتساب محاربه‌لره میل ایتمکه وشجاعته مانع اولور اعتقادنده اولدقلرندن اکتساب معارفه میل ایتمزلر ایدی . یونانیلرله اختلاط ایتدکدنصکره هر درلو ترقی علوم ومعارفله حاصل اوله‌جغنی اکلایوب اقدامات متمادیه ایله معارفجه بر درجهٔ علیایه واصل اولمشلردر .

روما فیلسوفلرندن هجرتدن مقدمکی (٧٢٩) سنه‌سنده ارپنیوم شهرنده متولد شیشرون اتنه‌ده تعلم علوم ایله اقرانه فائق اولمشیدی . خطابتده اول‌قدر ماهر ایدیکه بر جمعیتده نطق ایتدیکی وقت افراد جمعیتك قلبلرینی کندوینه جذب ایدر ایدی . سنهٔ شمسیه اندن مقدم (٣٦٥) کون و (٦) ساعت ایکن (٦) ساعت دخی علاوه

ایله اصلاح وهر درت سنه‌ده بر کبیسا اعتبار ایلدی ٠ شو حساب صکره پاپا اون اوچنجی غریغورس زماننده اصلاح اولنمشدر ٠

روما امپراطورلرندن اوغستوس علوم وادابه مائل ایدی٠ کوزل تألیفات میدانه قومشدر٠ مصری استیلا ایتدکده بطلمیوسك مدرسهٔ مشهوره‌سنی تزیینه ومعارفك ترقیسنه همت ایلدی ٠ بونك زماننده ورژیل، هوراس، اوفید نام شاعرلر ظهور ایتمشدر٠ مورخ تیتلوه دخی او عصرك مشهورلرندندر٠ اوغستوسك زماننده روماجه فنون ومعارف خیلی ترقی ایتدی ٠

امپراطورقلود اداب و معارف اصحابندن ایدی ٠ روما وقرتاجنه وقایعنه دائر بر تاریخ قلمه المش ایسه‌ده صکره‌لری ضایع اولدی ٠

قبل الهجره (٥٤٣) تاریخنده ظهور ایدن تاسیت نام مورخ عصرینك معارفجه بیوکلرندن معدود ایدی ٠ کثرت معارفی امپراطورلغه قدر ترقی ایتمسنی موجب اولدی٠ شو ذاتك کوزل تألیفاتی واردر٠ جرمانیالولرك اخلاقنه و قیاصره‌یه دائر کتابلر یازمشدر٠ اثارینك چوغی ایادئ روزکارده تلف اولدی ٠

او تاریخلرده ظهور ایدن رومانی شاعر استاسك

متعدد قصیده‌لری واردر. بو قصیده‌لرك الڭ كوزلی بریتوس وتیبائید دینیلان قصیده‌لردر كه بونلر فرانسزجه‌یه ترجمه اولندی. استاس هجرتدن (٥٢٢) سنه مقدم فوت اولمشدر.

امپراطور مارق اوره‌لیین علوم و فنونجه كسب مهارت ایتمش طاقدندر. فلاسفه‌جه زینون نام حكیمك مذهبنه مائل و هر وقت مطالعهٔ كتب ایله مشتغل ایدی.

ترنسیوس، فییوس، مورخ ویقتور نام ذوات رومانك مشاهیر معارفندانندن معدود درلر. رومادە تاریخ وطن نامنه ابتدا كتاب یازان مورخ ویقتوردر.

علوم فلاسفه‌یی اوكرنمك ایچون رومانك چوجقلری اتنه‌یه كوندریلوب تحصیل فلسفه و معارف ایدیلور ایدی.

نصرانیتك رومادە انتشارندن صكره علوم و فنونك هر نوعی رومادە ترقی ایلدی. هر عائله‌نك اوغللرینه حداثت سننده علوم یونانیه اوكردیلیر ایدی. میلادك ایكنجی عصرنده رومادە عقول ثاقبه اصحابندن خیلی هنرورلر ظهور ایتمشدر. هرننده‌ن كوزل كتابلر تألیف اولندی. مورخ مشهور پلوتارق، شو عصرك مشاهیرندندر. كذلك عصر مذكورده بلاد رومانیه‌دە بلاد یونانیه‌كبی اقادمیلر تأسیس ایدلمشدر. فصاحت، خطابت، حكمت

عملیه واهلیه شو عصرده مقبولیت عظیمه کسب ایلدی. وکذلك اقادامیلرده فلاسفهٔ یونانك تعالیمی تدرس اولنوب مقسیموس، تارتینوس، فارون، تولیون کبی مشاهیر ظهور ایتمشدر.

تدرس ایدنلردن بر جمعیت فیثاغورس فلسفه سنه میل ایتدیلر. شو جماعتك مشهورلری قارینوس، بنجدیوس، فیقولوس نام ذوات ایدی. مشاهیردن شیپیون افریقی مونثوس، تیسقولا، سیناقورد، فینس، تارون ایپقتاتیوس اسطوانی مذهبنه مخصوص فلسفه یه وتیرانو، اندرونیقوس تاوفراستو مشائیون فلسفه سنه ولوقراسیوس، بلینوس، لوقیانوس، لاراسیوس ایپقوریه مذهبنه وتراسیللوس، ابولیوس، انیقوس، توسینوس، پتریوس، پلوتارقه افلاطون مذهبنه مخصوص فلسفیاته منتسب ایدیلر. بناءً علیه شو ذاتلر روماجه فلسفیاتك توسیعنه همت ایتمشلردر.

میلادك اوچنجی عصرنده روماجه فلسفیاته بعض مرتبه تغیر عارض اولدی. شو عصرده افلاطونیه نامیله اسکیلرینه مخالف الارا بعض حکما ظهور ایتمشدر. بونلرك تعالیملری وثنیلرك مذهبلرینه قریب شیلر ایدی. قرن مذکورده ظهور ایدن امونیوس اسکندریه

مدرسه سنده تدرس ایدرك شیعهٔ افلاطونیه‌یی تأسیس ایتدی. شو ذاتك باباسی و اناسی خرستیاندر.

زمانك ابتدالرینی دین مسیحی ایله کچیردی. صکره اجدادینك سالك اولدیغی وثنی مسلکنه دونوب فلسفیانه منهمك اولدی. عقلی پك ثاقب ایدی. عقیده‌جه صائب دکل ایدی. شو ذات «هر بر شیعه حقدن مبدأ واحد اعتراف ایدرك انجق تعبیرده اختلاف ایدرلر. بو اختلاف ایسه ادراکلرندن نشئت ایدر. جمله‌سنه پك واضح افادات ایله بیان حال ممکن اولسه هپسنك سهولتله اتحادلری ممکن اولور. ادیان شایعه‌نك جمله‌سی بالعموم شیعه‌لر میانه‌لرنده جاری اولان فلسفه‌یه تطبیقاً تشریح اولنمق لازمدر. وبت پرستلرك خرافات عامه‌لری ایله متدینلرك مسائل دیانتلری لسان فلسفیات ایله تدقیق و محاکمه ایدلسه هپسنك ارالرنده بر نقطهٔ اتحاد نمایان اولور» دیر ایدی.

امونیوس کون ولاهوت کل واحد اولان حق تعالی حضرتلرندن ایکی جزء اولدیغی و عالمك ازلیتی، نفسك طبعیتی، جهانك عنایت وسیاستی ارواح ایله قائم ایدوکی اعتقادنده ایدی که تعالیمنده بو اعتقادی تدریس ایدر ایدی.

ممالك رومانیه‌ده بولنان جرمانیه‌لولر، کلتیلر،

بریتانیالولر، ارلاندە دخی مشهور مؤلفلر ظهور ایتمشدر. غول طائفه‌سندن مارسیلیادە ساکن اولانلردن اخیراً اصحاب معارف ظهور ایلدی. لکن بونلرك خبرلری مضبوط اولمدیغندن درجهٔ معارفلری تحدید و توصیف اولنه‌مز.

روملر انقلابات احوال و تمادیٔ فتن و قتال جهتیله معارف موجودەلرینی محافظه‌یه مقتدر اولەمدقلرندن قرون اولی اواخرندە ایچلرندەکی علوم و فنون منقرض اولمشدر.

صنایع — رومانیلرجه علوم و معارف و فلسفیاتك توسع ایتدیکی زمانلردە صنایع دخی ترقیدن خالی دکل ایدی. اوائل زمانلرندە صنعتلری اکنجیلکه منحصر ایکن صکرە ابنیه انشاسی، نقش، تصویر، حك، نسج اعمال تماثیل و باغچەلر تربیەسی، میوەلرك صورت غرسی، ترصیعات و تذهیبات کبی صنایع نفیسەنك جملەسندە مهارت کسب ایتدیلر.

مذاهب و خرستیانلق — اسکی رومالیلر مذهبلرینی یونانیلردن الدیلر. ژوپیترك و سائر معبودات یونانیەنك هپسنی معبود اتخاذ ایتمشلر ایدی. بوندن بشقە ایچلرندە فضائلجه، قوای جسدیە و عقلیەجه، شجاعتجه ممدوح

عد ایتدکاری انسانلردن و مشهود، غیر مشهود، مادی، جوهری اشیادن چوغنی دخی اله اتخاذ ایلدیلر. وکذلك دره‌لرده، طاغلرده تصادف و انتخاب ایلدکاری شیلرده الهۀ خصوصیه عد ایتدیلر.

حاصل کلام عبادات وثنیه‌نك کافه‌سی روماکولرجه عادت ایدی.

بونلر پت پرستلکله معتاد ایکن یهودیلر و نصرانیلر حقلرنده ایتدکاری حقارت و اذیتلر قالمدی. صکره ایچلرنده نصرانیت شایع اولدی.

روماکولرك درتیوز قدر هیکللری وار ایدی. شو هیکللرك بنالری بغایت مصنع ایدی که ایچلرنده کاهنلر خدمت و هیکللرده‌کی اصنامه اوکوزلردن، قیونلردن وسائر حیوانلردن قربانلر تقدیم ایدرلر ایدی. ایکنجی طبقه اولمق اوزره بر طاقم هیکللرده وار ایدی. شو طبقۀ ثانیه هیکللری برنجیلری کبی منتظم دکللر ایدی. بونلره بیوت مقدسه اطلاق ایدرلر ایدی. هر خانه‌ده برر ده خصوصی معبدلری اولوب درونده صنملر بولندریلیر ایدی.

روماده نصرانیت شایع اولدیغی اثناده نصرانیته میل ایدنلره حکومت وبت پرستلکله اعتیاد ایدنلر پك

چوق شدتلر کوستردیلر. قبل الهجره (٥٦٨)ده جلوس ایدن امپراطور نیرون خرستیانلر علیهلرنده هر درلو اذیت واشکنجه یه دوام ایلدی. روما لولردن عقیدهٔ نصرانیتی قبول ایدنلری خبر الدقده اوراده دین عیسوی یی تعلیم ایله مشغول بولنان پاولوسی و صکره اسکندریه ده انجیلی مرقسی قتل ایتدردی. اناسنی، زوجه سنی، معلمی دخی نصرانیته میللری واردر دیه رك اعدام ایلدی. رومانك بر طرفنی کندوسی احراق ایتدروب بونی خرستیانلر یاپدی دیه مسیحیلردن نیچه سنی اغر اغر مواخذه لرله تعذیب ایتدی.

امپراطور دومیتین خرستیانلغی منع ایچون پك چوق ادم اولدرمشدر. یوحنای انجیلی یی حبس و چوغنی نفی ایلدی. دومیتینك خلفی او شدتلری ازاله و یوحنا ایله منفیلرك سبیللرینی تخلیه ایتمکله یوحنا افسه کتدی.

ترازان نیرون مسلکنده ایدی. پت پرستلکی ادامه و نصرانیتی ابقا ایچون شدتلر کوستروب اورشلیم اسقفی سمعانی قتل ایتدردی.

امپراطور ادریین خرستیانلره ویهودیلره پك باغض ایدی. اجدادینك مذهبلرینی ابقا ایچون خلق کثیر اولدرتدی.

بیوك قسطنطین زمانه قدر خرستیانلر نادراً اسایش یوزینی کوره بیلوب اکثر وقتلرده حکومت ومأمورین رومانیه‌نك قهر وعذابلری التنده محقر ومعذب ایدیلر . بونلرك تصادف ایلدکلری تعذیبات شدیده‌نك باشلوجه‌لری اتی البیان ازمنه‌ده ایدی .

(١)	امپراطور	نرون	زماننده،	میلادك	(٦٤)	سنه‌سنده
(٢)	»	دومتیین	»	»	(٩٤)	»
(٣)	»	تراژان	»	»	(١٠٧)	»
(٤)	»	ادریین	»	»	(١١٨)	»
(٥)	»	قاراقالا	»	»	(٢١٢)	»
(٦)	»	مقسیمین	»	»	(٢٣٥)	»
(٧)	»	ده‌سیوس	»	»	(٢٥٠)	»
(٨)	»	والیریین	»	»	(٢٥٧)	»
(٩)	»	اورل	»	»	(٢٧٤)	»
(١٠)	»	دیوقلتن	»	»	(٣٠٣)	»

بناءً علی ذلك رومادہ خرستیانلغك بدایت شیوعندن ایکیوز قرق سنه قدر امتداد ایدن مدت ظرفنده خرستیانلرك تصادف ایتدکلری فلاکت قالمدی .

بیوك قسطنطین میلادك (٣٠٦) سنه‌سنده جلوس ایدوب حکومتنك یدنجی سنه‌سی والده‌سی هیلانینك

دلاتینه تنصر واندن صکره روماجه خرستیانلق تعمم ایلدی .

لکن رومالولرك مذهب قدیملری اولان پت پرستلك افکار عمومیه‌دن زائل اولمدیغندن خرستیانلغك تعممندن صکره افکار مذکوره اصحابنك برقسم اعظمی نصرانیتك قواعد اساسیه‌سنی پت پرستلك اساسنه توفیقه میل ایلدیلر . بوطاقدن و حکمای رومدن امونیوسك - بوقاروده کوستردیکی اوزره - ادیانك اختلافنی تعبیراتك اختلا - فنه عطف ایله مباینت مذهبیه‌یی نزاع لفظی‌یه حمل ایتمسی دخی اساس صحیح ایله اساس فاسدی مزج ایتمك افکار تغلیطکارانه سندن ناشی ایدی .

حضرت عیسایه انجیل شریفك نزولی قرآن کریم ایله ثابتدر . بونك ایچون اشتباه اولنه‌مز . انجق نبی مشار الیه حضرتلرینك رفعندن مقدم وصکره انجیل شریفك اسانید وسندات متسلسله‌یه مربوط اوله‌جق برصورتده ضبط وتحریرینه موفق اوله‌مدیلر . حواریونك شاکردلری دین عیسوینك نشرینه همتله صکره‌دن بر طاقم کتابلر یازدیلر . بوکتابلر انجیل نامیله مشتهر اولدی ایسه‌ده بونلرك هیچ بریسی حضرت عیسایه نازل اولدیغی وحی ایله ثابت اولان انجیل شریف اولمدیغی مندرجاتندن

ونبی مشـار الیهك رفعندن صكره برطاقم وقایعی شـامل اولمرندن دخی اكلاشلیور ٠ حضرت عیسایه منزل انجیل سندات وسلسلهٔ اسانید ایله مضبوط دكل ایكن مذهبجه افكار عتیقه وجدیده خادملری انجیل نامیله تداول ایدن كتب ورسائل مختلفه یی رد وقبول اراسنده پك چوق تردده تصادف ایدرك شو ترددلر طرفین بیننده تصادم ایدرجه - سنه شدتلر اظهار ایلدی ٠ افكار عتیقه اصحابی ایچلرنده مذاهب قدیمهٔ باطله وفلسـفه ایله متوغل اولانلر افكار جدیده اصحابنه نسبتله دسیسه نك هر صورتله استعمـالنه قادر ایدیلر ٠ بونلرك فلسـفه نامیله نشر ایتدكاری تعلیم ایچنه ده انجیل نامیله برطاقم كتابلر قارشدی ٠ افكار جدیده اصحابی درونده انلرك تعالیم فلسفه لرینه مقابله ایده جك اقتدار اولمدیغندن یازدقلری كتابلر٬ رسـاله لر ایله دیكر طرفك صورت حقده تغلیط اذهان ایچون دسـایسدن عبارت اولان كتابلرینه مقابله ایده مزلر ایدی ٠ اختلافاتی مهما امكن تقلیل ایچون اناجیل موجوده دن شایان قبول كوره جكارینی بالتفریق دیكرلرینك بطلاننی اعلان ایتمكی قرارلشدردیلر ٠ حتی پاولوسك اعمال حواریون صره - سنده مندرج بر رساله سنده عیسویلره خطاباً « یكی یاپیلان برطـاقم انجیللری نه چابك قبول ایتـدیكز » دیو یازدیغی

برفقره دخی اناجیلجه اوعصرده وقوعبولان معاملاتی کوسترر .

شوحاللره واوقراره بناءً متی، مرقس، لوقا، یوحنا نامریله متداول اولان کتابلری انجیل دیو قبولواعلان واناجیل نامیله تداولده اولان سائر کتابلری ابطال ایلدیلر .

حالبوکه اشبو اناجیل اربعه دخی یکدیکرینه موافق اولمیوب دردی بیننده اولان اختلافات وتناقضات پك چوقدر . بویله سندات متسلسله یه غیر مربوط وانواع تناقض ایله سراپا مخلوط اولان کتابلر تحریء حقیقت ایدنلری وجداناً تأمین ایده‌مدی . اناجیل مرقومه‌نك تناقضی واعتراضاتی موجب اولان محللرینی لسان قلمه الوب نشر ایتمکه باشلادیلر .

نشریات مذکوره‌ایسه پت‌پرستلکی ترویج وادامه‌یه ساعی اولان افکار باطله اصحابنك ایشلرینه یارادیغندن ـ اشاغیده عقیده‌لری تفصیل اولنه‌جغی وجهله ـ انلرده بوواسطه ایله اغفالاته دوام ایله برابر اناجیل اربعه‌ده مندرج برطاقم الفاظه‌ده تحریفات صورتیله معنالر اعلان ایتمکله اعتقاد عمومی توحید دائره‌سندن تباعد ایلدی .

معلومدرکه دینه متعلق مسائلك اساسه تعلق ایدن

بحثلری بغایت غامض اولوب مسائل غامضه یه انتقال ایسه اذهان اکثریته ملایم اوله میه جغی و بر جمعیتده برقاچ ادمك تلاحق افکارینه تابع اوله جغی کبی اوتاریخلرده روماجه الوهیت شرکدن منزه ولاهوتیت ناسوتیتله امتزاجدن مقدس اولدیغی افکار موحدانه سی هنوز عمومك ذهنلرنده یرلشمیوب بودقیقه لر اشخاص معدوده نك اذهاننده تقرر ایده بیلدیکی جهتله شو افراد قلیله دین بحثنجه علیهلرنده کی افراد کثیره یه حقیقت حالی تفهیم ایده میورلر ایدی . بناءً علیه بونلر توحید اعتقادینی اعلان وخلق سالك اولدقلری راه ضلالتدن ارشاده متعلق دلائل بیان ایتدکجه تشکل ایدن جمعیتلرك ردو حقارتلرینه هدف اولدیلر .

وکذلك مسائل غامضه یی ـ ذکر اولندیغی اوزره ـ برجمعیتده پك از کمسه اکلایه بیلوب تفات عقولدن ناشی چوغی اکلایه میه جغی و بونکله برابر جمعیتده بولنانلرك ادراکه مقتدر اولمیان طاقلری محاکمه صورتیله بحثه قارشسه لر اقتدارسزلقلرینی تشهیردن بشقه برشی قازانه میه جقلری و اقلیتده اولان رأیی تصدیق ایتسه لر نفوذ حکومته تابع اولان اکثریت ارایه قارشو باشلرینی بلایه اوغراته جقلری جهتله اومقوله لردن مسئله جه ذهنلرنده

تردد اولانلر استر استمزا کثریت طرفنده بولنه‌یورلرایدی٠
بناءً علی ذلك حقیقته کمال ادراك‌ایله خدمت ایدن اصحاب فطانت وصلابت پك از قالمغله بونلرك کیمیسی مطرود اولوب کیمیسی افروز ایدلدی٠
اشته بدایت اعتراضدن بدأ ایله خرستیانلق عالمی تلونات وتبدلاتدن خالی اولمیوب جمعیات دینیه تکرر ایتدکجه بالطبع دائرهٔ حقیقتدن تباعد ایلدی وبرنجی جمعیتك تاریخ انعقادی اولان میلادك (٣٢٥) سنه‌سندن بوکونه دکین تشکل ایدن جمعیتلر یکرمی دفعه‌یه بالغ اولدی٠ بوجمعیتلرك تاریخ میلادجه زمان ومحل انعقادلری وجه اتی اوزره‌در٠

جمعیات دینیهٔ نصرانیهٔ

دفعه	محل اجتماع	تاریخ انعقاد
(١)	ازنیق	(٣٢٥)
(٢)	استانبول	(٣٨١)
(٣)	افس	(٤٣١)
(٤)	قاضی کوی	(٤٤١)
(٥)	استانبول	(٥٥٢)
(٦)	«	(٦٨٠)

(٧)	ازنيق	(٧٨٧)
(٨)	استانبول	(٨٦٩)
(٩)	روما	(١١٢٣)
(١٠)	»	(١١٣٩)
(١١)	لاتيران	(١١٧٩)
(١٢)	»	(١٢١٥)
(١٣)	ليون	(١٢٤٥)
(١٤)	»	(١٢٧٤)
(١٥)	ويانه	(١٣١١)
(١٦)	قونستانس	(١٤١٤)
(١٧)	بال	(١٤٣١)
(١٨)	روما	(١٥١٢)
(١٩)	ترانت	(١٥٤٢)
(٢٠)	روما	(١٨٦٩)

جمعيات مذكوره برنجيسندن بشنجيسنه قدر قبل ـ الاسلام منعقد اولديغندن شو بش جمعيتك صورت تشكللريله قرارلريني بو كتابده بر وجه آتي ايضاح ايده جكز. ديكرلري قرون وسطي و اخيره يي حاوي ايكنجي و اوچنجي كتابلرده بيان اولنه جقدر ان شاالله تعالى.

برنجی جمعیت میلادك (۳۲۵) تاریخنده و هجرتدن (۲۹۷) سنه مقدم بیوك قسطنطینك امریله ازنیقده اسکندریه پطریقی الکساندرك ریاستی تحتنده (۳۱۸) نفر اسقفدن مرکب اولمق اوزره منعقد اولدی .

اریوس نام اسقف تثلیث علیهنده بولنوب اقانیم ثلثه یه متعلق مباحثك صحتنی رد و انکار وجناب حقك واحد مطلق وشریکدن منزه اولدیغنی تصدیق و اقرار ایلدیکندن رئیس جمعیت الکساندر اریوسك کفرینی قائل و قسطنطین دخی الکساندرك رأینه مائل اولمغله جمعیت علی العموم الکساندر وقسطنطینك رأیلرینه موافقت ایدرك اریوسك کفری اعلان اولندی . بوندنصکره پطریق الکساندرك رأیله عقیدهٔ نصرانیه نك وضع وتأسیسی ایچون وجه اتی اوزره قرار ویردیلر .

« باباکه اله واحددر اکا اینانیرم . عمومك ضابط وحافظی' یر وکوك ایله مشهود وغیر مشهود اولان بالجمله اشیانك خالقیدر . کذلك رب واحد اولان عیسی المسیحه اینانیرم که اللهك اوغلیدر . نوردن نور' حقدن حقدر . هرشیدن اول طوغمشدر . مخلوق دکلدر . جوهرده بابایه مساوی وانك شریك ونظیریدر . هرشی کندوسیله وجود بولمشدر . بزم خلاصمز ایچون کوکدن اینوب روح القدس

ومريم عذرا ايله تجسد ايلدی. وپیلاتوس طرفندن صلب اولندی. قبره قونلدقدن اوچ كون صكره قالقوب كوكه چقدی. وباباسنك صاغ طرفنده اوطوردی ».

شو قراری امانت تسميه وتسجيل ايلديلر. بوندنصكره قسطنطينيه پطريقی اوسانيوس صورده بر جمعيت عقدينی تنسيب ايتدی. قسطنطينك امريله تجمع ايدن اساقفه برسابق اريوسك مذهبنی رد وشو مذهبی ترويج ايتمك استيان اومانيوسی تحقير وضرب ايتديلر.

اوسانيوس وفات ايتدنصكره اريوس مذهبنده بولنان بعض اساقفه قسطنطينه حلول ايدرك ازنيق جمعيتی اريوس حقنده غدر ايتديكنی ادعاده بولنديلر. ومذهب حق جناب حقی توحيددن عبارت اولديغنی وحضرت عيسانك ـ ازنيق جمعيتنك قرری وجهله ـ جناب حقه شريك ومساوی اعتقاد ايلمسی مذهب حقدن بعيد ايدوكنی قسطنطينه تفهيم ايلديلر. بونلرك افادهلرندن قسطنطينه قناعت كلهرك توحيدی قبول ايتمك استدی ايسهده قدس شريف پسقپوسی كيريوس خبر المغله منعه دائر اشعارات وتحذيراته سرعت كوستر ديكندن قسطنطين تثليث اعتقادنده قالدی.

بيوك قسطنطيندن صكره امپراطورلر برمذهبه دوام

ایتمیوب کیمسی اریوسك عقیده‌سنی، کیمسی ازنیق جمعیتنك امانتنی قبول ایلدی.

ایکنجی جمعیت (۳۸۱) تاریخ میلادیسنده امپراطور تئودوسك امریله استانبولده منعقد اولدی. سبب جمعیت مکدینوس نامنده بر اسقفك « روح القدس مخلوقدر » دیو ادعا ایتمسی ایدی. شو جمعیت (۱۵۰) اسقفدن ترکب ایدرك روح القدسك لاهوتیتنی و حضرت عیسانك روح و جسد حقیقی و نفس حقیقیه اوله‌رق اله تام و انسان تام ایدوکنی قرارلاشدیردیلر. و بونیده قرار سابقه بالعلاوه دستور ایمان اتخاذایله مکدونیوسك کفرینی اعلان ایدی ویردیلر.

اوچنجی جمعیت (۴۳۱) تاریخ میلادیسنده ایکنجی تئودوسك امریله افس شهرنده تجمع ایلدی. انستاس نام اسقف « حضرت مریم اللهك اناسی دکلدر » دیو ادعا ایلدیکی ایچون جمعیت مذکوره منعقد اولمشدر. رومادە بولنان پاپا برنجی شلسیتنوس طرفندن توکیل ایدیلان اسکندریه پطریقی سیریلك ریاستنده اولمق اوزره جمعیت مرقومه‌نك حاوی اولدیغی (۲۰۰) نفر اسقف انستاس ایله بورأیده بولنان استانبول پطریقی نسطورك و طرفدارلرینك

ضلالتـده اولدقلرینی وحضرت مریم اللهـك اناسی اولدیغی عقیده‌سنی اعلان وتسجیل ایتدیلر.

دردنجی جمعیت میلادك (٤٥١) سنه‌سنده خلقدونیا (قاضی کویی) قریه‌سنده قیصر مارسیلینك امریله (٥٢٠) اسقفدن مرکب اولمق اوزره منعقد اولدی. بو جمعیتك سببی اوتیشس نام اسقف ایله اسـکندریه پسقپوسی دیوسقور حضـرت عیسی طبیعت واحدهٔ الوهیتدن عبارت اولـدیغی وایکی جوهردن برجوهر، ایکی مشیتدن بر مشیت، ایکی اقنومدن براقنوم ایدوکی اعتقادنده بولنملری ایدی. جمعیت ایکیسنکده رفضنی اعلان وازنیق جمعیتنك قرارینی تأیید ایلدی.

بشنجی جمعیت میلادك (٥٥٣) سنه‌سنده وهجرتدن (٦٩) سـنه مقدم امپراطور بوستینیانك امریله استانبولده منعقد اولدی. بوجمعیتك سببی اوریژان نام اسقف ایله طبیعت واحده معلملرینك اعلان ایلدکلری عقیده ایدی. جمعیت انلرك علیهلرنده قرار ویرمکله شوقرار اوزرینه قبطی وارمنی ویعقوبی ملتلری شرق کنیساسندن ایرلمشلردر.

ایشته هر جمعیتك تشکلنده بر قرار اتخاذ اولنه‌رق ازنیق جمعیتنك تسجیل ایلدیکی امانته علاوه ایله عقاید

تلونه تصادف ایلدیکی کبی جمعیات مذ کوره‌دن هر بریسنک ارهسنده اصل جمعیتك ویاخود جمعیتی تشکیله سبب اولان اساقفه‌نك التزام ایلدکاری مسائلك مذاکره‌سی ایچون فروع شکلنده بعض جمعیتلر دخی تشکل ایتدیکندن نصرانیته تعلق ایتدیریلان عقاید الده‌کی انجیل وتورات دینلان کتابلره بیله توفیق دائره‌سندن تباعد ایله برابر تطبیقات عقلیه وتدقیقات ذهنیه‌یی قابل اوله‌میه‌جق اشکال عجیبه‌یه کیرمشدر .

بو حالله برابر — بوقاروده مختصرا بیان اولندیغی اوزره — بت پرستلك مذهبنده ایکن صورت حقدن کورینه‌رك عقاید نصرانیه‌یی اصول حقیقیه‌سندن تبعیده چالشانلرك نه‌درجه‌لره قدر مقصدلرینی یورتدکلریده تاریخجه ثابت اولدیغندن بوبحثلر دخی خلاصه وجهله بروجه اتی کتابمزه درج اولنور .

خرستیانلرك عقاید اصلیه‌سنی قارشدرانلر ـ بالاده کوسترلدیکی وجهله . فلاسفه طاقلری اولوب الده موثوق انجیل نسخه‌سی دخی اولمدیغندن اساس دیانتلری وضعیت حقیقیه‌دن تباعد واناجیل موجوده‌ٔ اربعه وضعاً ومعناً اختلافات وتناقضاته تصادف ایتمکله کتب

متداوله‌ده عقاید اصلیه و صحیحه نشریاتدن قابل انتقاد اولمیه‌جق بر صورتده کیرمشدر .

عقاید مذکوره‌یی قارشدران فلاسفه‌نك بر طاقی غنوسیه‌یه منسوب غنوسیلردر . غنوسیس لفظی یونانجه معرفت معناسنه‌در . بونلر پطرس و پاولوسك رومه‌ده نصرانیتی تأسیسه چالشدقلری وقتده ظهور ایتدیلر . اول اثناده مشرق فلسفهٔ روحیه‌سی یونان فیلسوفلرینك مافوق الطبیعه دیو اتخاذ ایتمش اولدقلری مذهب ایله ممتزج ایدی . بو طائفه تصورات فلسفیه‌لرینی دین نصرانیتك اصولیله مزج ایتمکده اول قدر اعتنا ایلدیلرکه فلسفه ایله اصول دیانتی شی واحد حکمنده کوستردیلر . طائفهٔ مرقومه « حضرت عیسی جناب حقله مخلوقات اراسنده واسطه‌دن بشقه بر شی دکلدر . شیطانك تسلطندن خلقی قورتارمق ایچون من طرف الله مبعوثدر . وهر شی اله اعلا اولان جناب حقك صنعی اولمیوب شرور وقبایح اله اعلانك وملائکه‌سنك صنعلری تعلق ایتمکسزین ماده‌لردن صدور ایدر » اعتقادنده ایدیلر . بونلر عقایدی فلسفه اصولیله مزج ایدرك کتابلر تألیف ایتدیلر . شو کتابلرده میلادك قرون اولیسی ابتدالرنده انجیل نامیله متداول ایدیلر .

فلاسفه طاقندن کیرینتوسه منسوب کیرینتیلر « ذهن
انسانینڭ قبول ایده‌میه‌جکی شیلرڭ تصدیقی واجب دکلدر .
بناءً علیه حضرت عیسانڭ ابن‌الله اولمسنی عقل قبول
ایده‌میه‌جکندن بو عقیده قبول اولنه‌مز » دیه‌رك حضرت
عیسانڭ خرستیانلرجه قبول اولنان لاهوتیتنی انکار
ایدرك لاهوتیت نبی مشار الیهڭ تعمید اولندیغی وقت
سمادن اوزرینه نزول ایتمش ایسه‌ده زمان صلبنده ایریلوب
ینه سمایه رجعت ایلدیکی اعتقادنده ایدیلر . بونلرڭ دخی
شو اعتقادی حاوی یازدقلری شیلر اوتاریخلرده انجیل
نامیله تداول ایده‌یور ایدی .

فلاسفه‌نڭ بر طاقیده ابیونیلر ایدی . ابیونیلر اعتقادجه
کیرنتیلردن فرقلی ایدیلر . اعمال رسل نامیله اناجیل اربعه
ذیلنده‌کی مکتوبلر ایچلرینه سیمون نامنده بر سحرباز بر طاقم
سوزلر قارشدردی ادعاسنده بولندیلر .

فلاسفه‌دن مانوی طقی مانیٔ ایرانی‌یه منسوب ایدیلر .
میلادڭ دردنجی عصرنده ظهور ایلدیلر . نشئتلری
مجوس مذهبندن اولدیغی جهتله نصرانیتڭ افسادی
واصولینڭ تغییری ایچون دسیسه طریقیله بونلرڭ دین
عیسوی دائره‌سنه دخول ایتدکارینی خرستیانلر ادعا
ایده‌یورلر . مانویلر « حضرت عیسی دینی اکمال ایده‌میوب

ناقص قالدیغندن اندن صکره (فارقلیط) کوکدن یره اینوب اکمال ایلدی » دیه‌رك معبودات فرسدن معدود مترادن صدوری اعتقادنده اولدقلری افعالیده حضرت عیسایه نسبت ایلدیلر . وانجیلی مذهب صابئیه تطبیقاً تفسیر ایله برابر بریسنی نور مستولی معناسنی ویردکلری شفافهٔ طبیعیه ودیکرینی ظلمت دیو تفسیر ایتدکلری مادهٔ کثیفه اولمق اوزره اعتقاد قدیملرینك ایکی اصلندن عبارت براله‌خیر وبرده اله‌شرك وجودینی دین مسیحینك اصولنه مزج ایدرك اجسام بشریه براصل ردیدن وارواح اصل خیردن نشئت ایتدی اعتقادنی التزام ایلدیلر . بوطاقلرله سائر خرستیانلر بینلرنده جریان ایدن خلاف وتعاند بردرجهٔ فوق‌العاده‌یه واردی . مانیٔ ایرانی عهد عتیق دینلان کتابلری کلیاً ترك ایدرك الده‌کی انجیللری کندوسنه مخصوص اصوله تحویل ایله برکتاب تألیف وشوکتابه ارتنغ (انجیل) نامنی ویروب اعلان ایلدی . مانی‌یه اتباع ایدن خرستیانلرك بریسی کاملین، دیکری مستمعین نامیله ایکی‌یه منقسم اولوب مذهب مانوی حضرت عیسانك نائبی عنوانیله بربیوك رئیسك ریاستی التنده حواریون عددنجه اون ایکی کوچك رئیس وشاکردلر دیو یتمش ایکی اسقف اعتبار ایدرك برطاقم پاپاسلر

وشماسلر تعیین ایتدیلر . بو جمعیت مانویلر بینلرنده فرقهٔ کاملیندن معدود ایدیلر .

خرستیانلرک اخلاقنی بوزمغه سعی ایدنلرک بر صنفی دخی نیقولاوسه منسوب نیقولاوی طائفه‌سی ایدیلرکه نیقولاوس میلادک برنجی قرننده ظهور ایدن یدی نفر شماسک بریسی ایدی . بو طائفه عموم نظرنده خرستیان اولدقلری حالده قربانلر ذبحیله اصنامه تقرب اعتقادنیده التزام ایدرک مع مافیه فواحشک هرنوعنی ارتکارب ایدر و « حضرت عیسی شعوب نصرانیه‌یه حریت کامله ویروب امتدن هرکیم هرنه‌درلو سیئات ارتکاب ایتسه خلاص ایده‌جکدر » دیرلر ایدی . نیقولاویلر انسانلری انسانیت درجه‌سندن بهائم درجه‌سنه قدر ایندیروب هرفنالق بونلرک ارالرنده شایع اولدی .

عقاید نصرانیه‌یی افساد ایدن وانجیل نامیله کتابلر یازانلرک بر صنفیده فریکیلردن مونتانوسه منسوب مونتانوسیلر ایدی . بونلر میلادک برنجی قرننده ظهور ایدوب ظاهرده نیقولاویلرک مسلکلرینه مخاطب ولباس زهد وشعارتقوایی التزام ایله خلقی حظوظ نفسانیه‌دن مانع صورتنده کوروندیلر . لکن فنون وفلسفه‌یی خرستیانلرک عقیده‌لریله مزج ایدرک عمومک ذهنلرینی قاندره‌جق یولده کتابلر

یازدیلر . شو طائفه‌نك دینجه ضررلری نیقولاویلردن زیاده تعمیم و عقایده سوء تأثیر ایتمشدر . بونلردن ترتولیانوس فصاحتله شهرت شایعه قازانوب بوده انجیل نامیله دینه متعلق کتابلر تألیف ایلدی .

خرستیانلرك عقایدینی اخلال و انجیل دیو بر طاقم کتابلر نشریله خلقی اضلال ایدنلرك بر طاقیده ولیزی و اوریژی طائفه‌لریدر . بونلر تنافیٔ طبیعت واسطه‌سیله حواسك تسلطندن تخلص اعتقادنده ایدیلر .

نصرانیتك شیوعنده حضرت عیساجه خرستیانلرك اعتقاد ایلدکلری طبیعته اعتراض صورتیله‌ده پك چوق اقوال فلسفیه شایع اولدی . بو صورت مسیحیلرجه خیلی بحث وجداله مصدر اولمشدر . ذکر اولنان اعتراض اصحابی تثلیثی شدیداً رد ایله برابر مکدینوسیلر کبی روح القدسك الوهیتنی انکار و بو بابده عمومی قاندره‌جق ادلهٔ عدیده ایراد ایلدیلر . میلادك (۳۸۱) سنه سنده‌کی استانبول جمعیتی مذهبلرینك بطلاننه حکم ایدرك تعالیم موجوده‌لرینی امحا ایتمشدر .

وکذلك او عصرلرك فلاسفه سندن بیلوس اقانیم ثلثه بحثنده عقاید نصرانیه‌یه اعتراض ایله هراقنومده‌کی خاصه الوهیته منافیدر دیر ایدی . و مورخیه طائفه‌سنك

رئیسی نویتیوس و صامصادلی پاولوسك مذهبلرینی اختیار ایدن طاقملر تثلیثی کلیاً رد ایله جناب حقك واحد مطلق اولدیغنی اعتراف واعلان ایده‌یورلر ایدی .

بو اثناده اریوس ظهور ایلدیکندن ازنیق جمعیتی تشکل ایدرك اندن صکره پاپاسلر اعتراضاتك اوکنی المغه قیام وقراره ربط ایتدکلری عقایدی امانت نامیله ـ بروجه مشروح ـ تسجیل ایلدیلر .

میلادك برنجی قرندن جمعیتلرك بدایت تشکلنه قدر ظهور ایدن معترضلر بالاده یازدیغمز طاقملره منحصر اولمیوب دها پك چوق اولدیغندن بو مقدارله اکتفا قلندی . کتابمز تاریخه متعلق اولدیغندن عقاید مذکوره‌نك محاکاتیله اعتراضات درجنه لزوم کورمه‌دك .

- ۲٦ -

پاپالر

(پاپا) یونانیجه بابا دیمکدر . شولقبی بروقت شرق خرستیانلری قسیسلرك و غرب خرستیانلری اسقفلرك هر بریسی حقلرنده استعمال ایدرلر ایدی . صکره‌لری رومادہ بولنان لاتین قتولیکی کلیساسنك رئیسنه اطلاق وتخصیص ایلدیلر .

پاپا رومادەکی مشهور و حواریوندن پطرسه منسوب کلیساده مقیم اولوب قتولیکلرجه هر درلو ریاست روحانیه‌یی حائزدر . شو کلیسانك مؤسسی پطرس اولدیغی و پاپالر انك اخلافی اولدقلری اعتقادنده درلر .

ذکر اولنان کلیسانك علی العموم بلاد غربیه قتولیکلرینه تسلط و اوامری نافذ اولمسی « غرب کلیساسی » دیو اشتهارینی موجب اولدی . تعالیم تقلیدیه‌نك اصولی و یوقاروده بیان اولنان جمعیات دینیه‌نك نظاماتی روما کلیساسنك امرینه تابع اولوب ایتالیا ، نمسه ، له ، باویرا ، بلچیقا ، فرانسه ، اسپانیا پورتوغال بلادیله شو بلادك علی العموم شعبه‌لرنده‌کی قتولیکلر امور دینیه‌جه روما کلیساسنی مرجع طانیدقلرندن کلیسای مذکوره « ام الکنائس » اطلاق ایلدیلر . بو کلیسایی مرجع اتخاذ ایدن قتولیکلرك مقداری (۱۹۰) ملیون نفوس راده‌لرنده‌در .

مورخلر پاپانك ریاست روحانیه‌سی نه تاریخده سائر رؤسای روحانیه‌نك منصبلرینه تقدم ایلدیکنی صورت قطعیه‌ده بیان ایده‌میورلر . پروتستان مورخلری میلادك دردنجی قرننده‌در دیورلر .

میلادك اوچنجی عنصرینك نهایتنه قدر و علی الخصوص برنجی عصرنده پاپالره تعلق ایدن تاریخ پك

قاریشقدر . بعضیلری لینوس پطرسك نائبی و خلفی اولدیغنی واندن صکره‌کی پاپاقلیتوس ایله انقلیتوس ایکی مسمایه عائد اولمیوب برمسمایه عائد اسم ایدوکنی بیان ایلدیلر . صکره‌کی پاپالرك اسملری دخی ترتیب وسائره‌جه خیلی اختلافه تصادف ایتمشدر . یوحنا اسمیله مسمی اولان پاپالرك ترتیب وتاریخلری پك غامضدر .

پاپالرك اسملرینی وتاریخ ریاستلرینی حاوی جدولدن برجه معتبر اولان قرون اولی نهایتنه دکین افراز اولنان برپارچه زیرده درج اولندی . کوستریلان تاریخلر میلادیدر .

(تاریخ ریاستلری)		(پاپانك اسملری)
٤٢		پطرس
٦٧	(٦٦)	لینوس
٧٨		قلیتوس
٩٠	(٩١)	اقلیماند (١)
١٠٠		انقلیتوس
١١٢	(١٠٠)	اورستوس
١٢١	(١٠٨)	اسکندر (١)
١٣٢	(١١٩)	سقستوس (١)
١٤٢	(١٢٧)	تلسفورس
١٥٤	(١٣٩)	ایژینوس

بيوس (١)	(١٤٢)	١٥٨
انيستيوس	(١٥٧)	١٦٧
سوتيروس	(١٦٨)	١٧٥
ويثريوس	(١٧٧)	١٨٢
ويقتور (١)		١٩٣
زيفيرينوس	(٢٠٢)	٢٠٣
قالقستوس		٢١٧
اوربانوس (١)	(٢٢٣)	٢٢٧
بونتيانوس	(٢٣٠)	٢٣٢
انيتروس	(٢٣٥)	٢٣٨
فابيانوس	(٢٣٦)	٢٤٠
قورنيليوس	(٢٥٠)	٢٥٤
لوستوس	(٢٥٢)	٢٥٥
استفانوس (١)	(٢٥٣)	٢٥٧
سقستوس (٢)	(٢٥٧)	٢٦٠
ديونيسيوس	(٢٥٩)	٢٦١
فليقوس (١)	(٢٩٦)	٢٧٢
تيقيانوس		٢٧٥
قايوس		٢٨٣
مرشلينوس		٢٩٦

مرشلؤس (١)	(٣٠٩)	٣٠٤
اوسابیوس	(٣١٠)	٣٠٩
ملقیادس		٣١١
سلوستروس		٣١٤
مرقس		٣٣٦
یولیوس (١)	(٣٣٧)	٣٤١
لیباریوس		٣٥٢
فلیقوس (٢)	(٣٥٥)	٣٦٣
داماسوس (١)		٣٦٦
سیریشوس		٣٨٤
انستاسیوس	(٣٩٧)	٣٩٩
اینوشنسیوس (١)		٤٠٢
زوسیموس		٤١٧
بونیفاشیوس (١)		٤١٨
شلستینوس (١)	(٤٢٢)	٤٢٣
سقستوس (٣)		٤٣٢
بیوك لاون (١)		٤٤٠
ایلاریوس		٤٦١
سمبلیشیوس		٤٦٨
فلیقوس (٣)		٤٨٣

ژيلاسيوس (١)		٤٩٢
انستاسيوس (٢)		٤٩٦
سياخوس		٤٩٨
هرمزداس		٥١٤
يوحنا (١)		٥٢٣
فليقوس (٤)		٥٢٦
بونيفاشيوس (٢)		٥٣٠
يوحنا (٢)	(٥٣٣)	٥٣٢
اغابيتوس (١)		٥٣٥
سلواريوس		٥٣٦
ويژيلوس (١)		٥٣٧
بلازيوس (١)		٥٥٥
يوحنا (٣)		٥٦٠
بندكتوس (١)		٥٧٤
بلاژيوس (٢)		٥٧٨
بيوك غريغوريوس (١)		٥٩٠
سابنيانوس		٦٠٤
بونيفاشيوس (٣)		٦٠٧
بونيفاشيوس (٤)		٦٠٨
اديوداتوس (١)		٦١٥

بونیفاشیوس (٥) ٦١٩
اونوریوس ٦٢٥

بقیه‌سی ایکنجی و اوچنجی کتابلرده یازیله‌جقدر ان شا الله تعالی •

- ٢٧ -

غوتلر

قبل الهجره

تقریباً (٦٠٠ — ٥٤)

غوت قبیله‌سی سوئه و (جرمانیا) اقوامندن معدود غلبه‌لکلی بر قبیله اولوب قرون اولاده اسیاده ساکن ایدیلر • هجرتدن مقدمکی التنجی عصرده اوروپاده واقع بوهمیا (چه‌بلادی) و بعده اسلاو ممالکنه کیدرك اورالری وطن اتخاذ ایلدیلر •

قبیلهٔ مذکوره بریسی استروغوت (شرق غوتلری) دیکری ویزیغوت (غرب غوتلری)ناملریله ایکی بیوك قسمه منقسم اولوب استروغوتلر اسلاو بلادینك شرق طرفلرنده، ویزیغوتلر غرب حوالیسنده یرلشدکدنصکره طونه سواحلنده‌کی ممالك رومانیه‌یی سهام تجاوز و خساره هدف ایتمشلر ایدی •

بونلر قبل الهجره (٤٥٠) تاريخلرنده بلاد رومانيه يه خيلى مضرتلر كوستردكلرندن روما امپراطورى اورل عسكرله كيدرك بالذات محاربه وجلهسنى تنكيل ايلدى. بونك اوزرينه برمدت اختيار سكون ايتمش اولدقلرى حالده (٤٠٠) تاريخلرنده ينه بلاد رومانيهيى اضراره باشلادقلرندن غول وايتاليا ممالكنى پايمال هجوم وخسار ايلديلر. اولوقت روما امپراطورى بولنسان اسكندر سوير عسكرله اوزرلرينه كيدرك برتربيهٔ شديده اعطا ايلدى.

(٣٧٥) تاريخلرنده غوتلر قرهدكز سواحلندهكى بلاده هجوم ايلدكلرندن اوصرهده فرسلرله محاربه اوزرنده بولنسان امپراطور فليپ محاربهٔ مذكورهيى بالتعطيل قبائل مذكورهيه كيدرك مضرتلرينى ازاله ايتدى. بونلر قيصر ثيودوس زماننده دخى راحتسز- لكلرى جهتيله شدتلى برتنكيله تصادف ايلمشلردر.

غوتلر بوتنكيلدن صكرهده راحت طورميوب قيصر غاليين ووالريين زمانلرنده يونان بلادينه اچلهرق اياق باصدقلرى يرلرى خراب ايدىويرديلر. امپراطور قلود مسند نشين حكومت اولدقده عسكرله اصلاحاته قيام ايدرك تايسوس نام محلده بالمحاربه غوتلرك جمعيتلرينى پريشان ايلدى (٣٥٤).

غوتلر ینه جمعیتلرینه انتظام ویروب قیصر اورهلیینك ایام حکومتنده رهنی طریقیله ژانسه یه قدر هجوم وقارشولرینه کلان روما اردوسنی تارمار ایتدکدنصکره وندیك سواحلنه ایندیلر . بونلرك تجاوز شدیدلری روماجه پك بیوك دهشت یوز کوسترمسنه سبب اولمغله سناتو فالجیلره مراجعت ایلدی . فالجیلر بوبلیه‌دن خلاص برطاقم انسانلرك قربان ویرلمسنه متوقف اولدیغی جوابنی ویردیلر . اوصره‌ده سوق اولنان قوهٔ عسکریه مه‌تور سواحلنده برغلبه قازاندی . لکن روما اهالیسنك بو غلبه ایله دهشتلری زائل اولمدیغندن رومانك اطرافنه برمتین سور انشا وداچیا (مملکتین) حوالیسی بونلره ترك اولنمق اوزره قبول مصالحه ایلدیلر . داچیا اهالیسی میسی طرفلرینه نقل ایله طونه نهری روما بلادیله داچیا اراسنده حد فاصل اعتبار وحوالیٔ مذکوره غوتلره تسلیم اولندی (۳۵۰) .

امپراطور پروبوس زماننده غوتلر بعض قبائل ایله برلشوب غول ولایتنی پایمال ایتمکله پروبوس براردو ایله اوزرلرینه کیدرك استیلا ایلدکاری یرلری استرداد ایتدکدن صکره قبائل مذکوره فرار ایتدیلر . پروبوس دون نهرینه قدر ارقه‌لرینی براقدی . امپراطور مشار

الیه اول اثناده غوت وقبائل متفقه‌لرندن خیلی عسکر دخی اردوسنه قید ایتدی ایسه‌ده هیچ بریسی ثبات ایتمیوب هپسی فرار ایتمشلردر (٣٣٩) ·

قیصر دیوقلتنك اثنای حکومتنده غوتلر و وندال، ژبید، بورغوند اقوامیله برلشوب حکومت رومانیه علیهنه قیام ایتمك اوزره اولدقلری حالده دیوقلتن بونلرك ارالرینه نفاق دوشوره‌جك اسبابه تشبث ایلدی · یکدیکری علیهنده تجاوزه باشلاملرندن رومه‌لر استفاده ایتمشلردر (٣١٩) ·

غوتلر بیوك قسطنطین زماننده‌ده رومانیلری مضطرب ایده‌جك حرکاتده بولندیلر · قسطنطین عسکرله کیدرك غلبه وایچلرندن کلیتلو عسکر الوب اردوسنه قید ایتدی (٣٠٤) · بوعسکری فودراتی دیو یاد ایدرلر ایدی ·

غوتلر (٢٨٦) سنه‌سنده اریوس مذهبنی قبول ایلدیلر ·

اسیای شرقیه‌ده بولنان هون قبائلی (٢٤٧) تاریخنده اورال طاغلرینی اشه‌رق آلن قبائلی بلادینی استیلا ایتدکدن صکره طونه سواحلنده‌کی غوتلری دخی پایمال ایتدکلرندن روم امپراطورینك شریك حکومتی والانس بونلری میسی طرفلرینه یرلشدردی ·

ویزیغوتلر (٢٢٦) تاریخنده حکمدارلری الاریق ایله برابر طونه طرفلرنده کی موطنلرینی ترك واقربا و ارقداشلری اولان استروغوتلردن مفارقت ایتمکله بونلرك وقایع تاریخیه‌لری اسپانیا مبحثنده تفصیل اولنه‌جقدر .

ویزیغوتلر ایرلدقدن صکره استروغوتلر قره‌دکز سواحلنده قالوب اورالرده مقدار نفوسلری ازالدیغندن ضعفه دوچار وهون قبیله‌سنك تجاوزاتنه هدف اولدیلر .

هونلرك رئیسلری اتیلا (١٦٥) تاریخنده وفات ایدرك شوقومك سطوت سابقه‌لری منکسر اولمغله استروغوتلر نفسلنوب نقصانلرینی اکمال واعادهٔ استقلال ایدرك دیتریخ (تئودریق) نام ذاتی حکمدار انتخاب ایتدیلر .

تئودریق استروغوت رئیسی تیودومیرك اوغلی اولوب روملرله ارالرنده سبقت ایدن مسالمتی تأمین ایچون مقدما پدری طرفندن رهن اولمق اوزره استانبوله کوندرلمش واوراده بیومشیدی . حکمدار اولدقدن صکره اسلاولرله محاربه‌یه کیریشوب بلاد رومانیه‌یه هجوم ایتمش وقره‌دکز ایله وندیك کورفزی میانده‌کی ممالکده نفوذینی بالاعمال (١٤٧) سنه‌سنده براستروغوت حکومتی تشکیل ایلمشدر .

تئودريق حكومتنى اعلان ايتدكدن برمدت صكره يه قدر دولت شرقيه ايله خوش كيچنوب بركونه فنالقده بولنمامش ودولت مشار اليها ممالكى جوارنده بويله بر حكومتك تشكلندن ممنونيت كوسترمشيدى .

روم دولت شرقيه سنك كوستر ديكى شو ممنونيت جدى برصورتده دكل ايدى . استروغوتلرى تأليف صورتيله قوللانمق واوارالق مبتلا اولديغى مشكلات ملكيه يى ازاله ايدنجه يه قدر اويالاندروب بعده حكومت مذكوره يى محو ايتمك مقصدينه مبنى ايدى . بروقت كچدكده تئودريق دولت مشار اليهانك مضمريني حس ايلديكندن عسكرله عليهنه قيام وتراقيا قطعه سنى اشغال ايدرك استانبولى محاصره ايلدى .

امپراطور زنون تئودوريقى اشغال ايده جك برتدبيره تشبثله ايتاليايى استيلا ايتمكى اخطار وبونك ايچون تشويقات مؤثره اجرا ايله برابر ممالكنك جانب غربيسنده بولنان اراضينك برمقدارينيده تئودوريقه ترك ايتمكله تئودوريق بوصورتى ممنوناً قبول ايتمشدر .

ووندال قبيله سندن ادواقرنام برمتغلب غرب روم امپراطور اخيرى رومولوسك خلعندن صكره باشنه طوپلاديغى قبائل مختلفه يه حكمدار صفتنده كورينوب

شو حکومتی دولت شرقیه‌نك تصدیقی التنده کوسترمکده وایتالیا بلادندن راوینا شهرینی مرکز اتخـاذ ایله حکم یورتمکده ایدی .

تؤدوریق ادواقرك علیهنه قیام وایتالیانك استیلاسنه تشبث ایلدکده ادواقر مدافعه‌یه باشلایوب درت سـنه مدت ارالرنده حربا متداد ایلدی . وتؤدوریق هجرتدن مقدم‌کی (۱۲۹) سنه‌سـنده راوینایی ضبط ایله ادواقری اولدردی . شهرمذکوری ضبطایتدکدن صکره‌تؤدوریقك ایتالیا حکمدارلغی شرق امپراطوری زنون طرفندن رسماً تصدیق اولنمشدر .

تؤدوریق (۱۲۲) سنه‌سنده دائرهٔ حکومتنده بولنان قبائل مختلفه ارالرنده جریان ایدن عادات ومعاملاتی الغا وعمومی برقانونه ربط ایتمك ایچون نامنه نسـبتله تنظیم ایتمش اولدیغی قانونامه‌یی تدریج ایله جمله‌یه قبول ایتدردی . وکندوسی هرنقدر اریوس مذهبنده ایسـه‌ده رؤسای روحانیـه ایله‌ده حـسن امتزاج ایدرك اجرای ایین خصوصنده هپسنه حریت اعطا ایلدی .

اریوس مذهبی علیهنده‌بولنان اساقفه‌دن سوه‌رینوس مذهب مذکور علیهنده بولنان خرستیان حقلرنده تقبیحات شـدیده‌یی حاوی تألیف ایتمش اولـدیغی برکتابی نشر

ایتمسندن طولایی اریوس مذهبنده‌کی استروغوتلر حدتلنوب بعض اسباب ایرادیله سوه‌رینوسی تحت محاکمه‌یه الدردیلر . ونشریاتنی برقنوللق حکومتی میدانه چقارمق ایچون بر اتفاق خفی‌یه حمل ایله اعدامنه حکم استحصال ایلدیلر . تؤدوریق سوه‌رنیوسك اعدامندن صرف نظرله حبسیله اکتفا ایلدی .

(٩٩) تاریخنده امپراطور ژوستین اریوس مذهبنده اولان خرستیانلرك ممالکندن طردلرینه وکنیسالرینك سد اونمسنه دائر اوامر عمومیه نشر ایتمش وتؤدوریق هرنقدرکه ملکنده حریت مذهبیه التزامنده کورنمش ایسه‌ده کندوسی ذاتاً اریوس مذهبنده بولنمش اولدیغندن امپراطورك مذهبداشلری حقنده‌کی شدتنی تخفیف ایتدرمك وقسطنطینیه‌ده‌کی اریوس مذهبی رؤساسی واسطه‌لریله امپراطوره‌برسوز اکلاتمق ایچون محبوس سوه‌رینوسك قاین پدری سماخوس ایله روما پطریقنی استانبوله کوندردی . شومبعوثلر ایسه اریوس مذهبنك علیهنده‌بولندقلرندن تؤدوریقك مرضیسنه موافق حرکت ایتمیوب استانبوله وصوللرندن صکره هیچ برایشده موفق اولمقسزین ینه عودت ایلدیلر . تؤدوریق شوایکی مبعوثك موفق اوله‌مامالرینی امپراطور ایله بر اتفاق خفی عقد ایتمش

اولمرینه حمل ایله کرك انتری وکرك محبوس سوه‌رینوسی اعدام ایتدردی. وبونکله برابر کندو ممالکنده بولنان قتولکلرك طرد وتبعیدینه‌ده تشبث ایلدی. اجرایه وقت قالمقسزین فوت اولدی. (٩٦).

استروغوت حکومتنك هردرلو رونق وانتظامی تئودوریقك اثنای حکومتنده ایدی. وفاتندن صکره‌یرینه قائم اولان حفیدی اتالاریقك بدایت مأموریتنده اسباب تنزل یوزکوسترمکه باشلادی.

اتالاریق جلوس ایتدیکی وقت سکز یاشنده ایدی. اناسنك وصایتی التنده حکومت جریانه باشلادی. لکن استروغوت اعیانی ایشی مزبوره‌نك یدنده براقیوب هر بریسی باب استبدادی کشاد واعمال انواع فساد ایلدیلر. اتالاریق ایسه (٨٨) تاریخنده وفات ایتمش وزماننده قتولك کنیساسی ایتالیاجه حریت کسب ایلمشدر.

اتالاریقك وفاتنده یرینه تؤدوریقك قرنداشی اوغلی تیوداتس جلوس ایلدی. وبوده پك اقتدارسز اولدیغندن ایتالیاده اچلمش اولان باب اختلال زماننده توسع ایتدی. شرق امپراطوری ژوستینین ایتالیایی دولت شرقیه ممالکنه ربط ایله غوتلربدلرندن نزع ایتمکی ارزو ایتمکله جنرال بلیساریوسی بوارزوسنی ترویج ایچون عسکرله

ايتاليايه كوندردى . بليساريوس عساكر كثيره ايله كيدرك ناپولى يى بالمحاصره يكرمى كون ظرفنده ضبطه موفق اولمشدر (٦٨) .

استروغوتلر حكمدارلرى تيوداتس اقتدارسزلغنه وزمانك كوستر ديكى اقتضايه بناءً خلع ايله اصحاب اقتداردن تيكسى حكمدار انتخاب ايلديلر (٦٨) .

تيكس يوز اللى بيك نفر عسكر تداركيله بليساريوس عليهنده حركته حاضرلاندى . بليساريوس ايسه ناپولى ايشنى بولنده قويدقدنصكره كيدرك رومايى ابلوقه التنه الدى (٨٥) .

تيكس برسنه مدت بليساريوسه مقاومت ومدافعهٔ شديده كوسترمش اولديغى حالده رومانك محافظه سنه امكان كوره مديكندن بالضروره اورايى ترك ايله راوينايه چكلدى . وبليساريوس كيدرك راوينايى محاصره ايتدى .

استروغوتلرك كوستردكلرى مدافعات شديده شرق دولتنه خيلى مشكلات حدوثنه سببيت ويردى . وبو اثناده تيكس امپراطور ژوستينيينه مراجعتله مصالحه طلب ايلدكده مشكلات حاضره يى تخفيف ايچون تيكسك عرض ايلديكى شروط موجبنجه ايتاليا ممالكى شرق دولتى حمايه سنده اولمق اوزره كندو يدنده قالمسنه وبو شرط

ایله مصالحه یه امپراطور مساعده کوستردی ایسه ده بلیساریوس قبول ایتمیوب محاصره یه دوام ونهایت الامر راوینایی ضبط ایلدی (٨١) .

راوینانك روماللولر طرفلرندن ضبطنی متعاقب ارار یك جلوس ایتدی ایسه ده ملکی امپراطوره تسلیم مرادنده اولدیغی اکلاشلدیغله عسکری طاقی کندوسنی قتل ایلدیلر . (٨١) . و بوندن صکره استروغوتلر توتیلا نام ذاتی حکمدار انتخاب ایتدیلر (٨١) .

توتیلا استرداد ممالك مقصدیله تدارکات ممکنه یه تشبث وبالاقدام رومایی استرداد وضبط ایتدی (٧٦)

توتیلا مملکتك انضباطنی اکمال ایله مشغول اولدیغی صره ده لوقانیا طرفلرنده بولنان عسکر ارا سنده بعض اختلال ظهور ایتدیکی خبرینی الدیغندن اصلاح ایچون لوقانیایه عزیمت ایتدکده بلیساریوس توتیلانك غیابندن بالاستفاده رومایی بتکرار استیلا ایلدی (٧٥) .

بو استیلادن صکره بلیساریوس قسطنطینیه یه چاغرلدیغندن کتدکدن صکره توتیلا ده بونك غیابندن استفاده وینه رومایی استرداد ایدی ویردی (٧٤) .

امپراطور ژوستینین طرفندن (٧٠) تاریخنده تعیین اولنان نارسیس نام قوماندان عساکر کثیره ایله توتیلا

اوزرینه کتدی. امبریا حوالیسنده واقع تاژینه نام موقعده نارسیس ایله محاربه‌یه باشلادی ایسه‌ده عسکری منهزم وکندوسیده مقتول اولمغله استروغوتلر طرفلرندن ته‌ئیاس حکمدار انتخاب اولندی (۷۰).

ته‌ئیاس نارسیس علیهنده تدارکات لازمه‌یه تشبثله بش سنه مدت مدافعه ومقاومت کوسترمش اولدیغی حالده عاقبت کوم قربنده واقع دراقو ساحلنده بالمحاربه عسکری منکسر وکندوسی مقتول اولمش وایتالیا ممالکی رسماً شرق دولتی ممالکنه ضم ایدلمشدر (٦٥).

بوندن صکره ارتق استروغوتلرك اعادهٔ حکومت ایده‌جك اقتدارلری وروملرك بوبندریغی التنده یشامغه امنیتلری قالمدیغندن هرطاقی برطرفه طاغلدی. وایتالیا ممالکی (٥٤) تاریخنده قدر دولت شرقیه ولایتندن معدود اولدی.

- ۷۲ -

لومبار دیالولو

قبل الهجره

(۷ - ۹۳)

لومباردیانك اهالیٔ اصلیه‌سی جرمانیا یاخود لونغورد نامیله یاد اولنورلر ایدی. صکره لومبارد دیو

شهرتیاب اولدیلر . بونلر الب طاغلریله الیر نهرینك اراسنده‌کی مواقعده ساکن ایدیلر . مؤخراً رن نهری سواحلنه یایله‌رق هجرتدن مقدم‌کی اوچنجی عصرده الب طاغلرینك جهت غربیه‌سنه نقل ایتمش وبرمدت کچدکده دولت رومانیه ولایاتندن معدود بانونیایه کیتمشلر ایدی .

قبائل مذکوره هجرتدن (۹۳) سنه مقدم لومبارد متعینانندن اودوین نامنده برذاتی اوزرلرینه دوق انتخاب ایتدیلر . (٦١) یاریخنده اودوینك وفاتیله اوغلی برنجی البوین یرینه اوطوردی .

البوین حین جلوسنده زیردستنده اولان مملکت نوریقه وبانونیادن عبارت وداشیا٬ اواره٬ سرمیا بلادیله محدود ایدی .

مؤخراً ژپیده‌لولرله بالمحاربه غلبه وحکمدارلری قونیمندی میدان حربده اعدام ایدرك قزی زورامندایی تحت اسارته الدی .

البوینك شوغلبه‌سندن صکره مملکتنه مجاور اولان امم وقبائلك هپسی خوفه ذاهب اولمغله بین‌الملوك اکتساب عظمت ایتمشدر . شوعظمت کندسنی ایتالیا علیهنه اعلان حرب ایتمکه تشویق ایلدی . (٥٥) تاریخنده

دائرهٔ اطاعتنده بولنان ساقسونیالولر ایله قبائل سائرهدن
بر بیوك اردو تشکیل ایله ایتالیا اوزرینه یوریدی .

البوین ایتالیا علیهنه قیام ایلدیکی صرهده ایتالیای
رومانیه والیسی البوین ایله میانهلرندهگی موالات جهتیله
ایتالیالولره معاونت ایتمدیکندن البوین مقابله یه تصادف
ایتمکسزین ایتالیا بلادینه داخل اولدی .

ایتالیایه داخل اولدقدنصکره ایتالیالیلر غیظ و غیرته
کلوب تدارك ایلدکاری عسکرله البوینك اردوسنه هجوم
و بندقیه اوزرنده بالمحاربه غلبه ایلدیلر .

البوین بوندن صکره عسکرینی جمع ایله ایتالیانك
بعض بلادینی استیلا و باویایی اوچ سنه مدت محاربه ایله
ضبط ایدرك عاصمهٔ مملکتی اورایه نقل ایتدی .

فرانسه قرالی قلوتیرك قزی و البوینك زوجهسی
بولنان قلودو سوندا اوحادثه اثناسنده وفات ایتمکله
مقدمجه حرباً غلبه ایلدیکی ژپیده قرالی قونیندك قزی
اولوب یداسارتنده بولنان زورامندایی تزوج ایتمشدر .
البوین قونیندی اعدام ایتدنصکره ویروناده طرح ایتمش
اولدیغی مجلس عشرتده قفا کموکنی قدح اتخاذ ایله ایچنه
شراب طولدروب ایچدکدن صکره کموکی شرابله
طولدروب زورامندایه کوندرمش و زورامندا بو معاملهدن

استلزام ایتمش اولدیغی تأثیری پدرینك اعدامندن نشئت ایدن ثأثیرات وجدانیه‌سیله برابر درونده صاقلامشیدی. بناءً علیه البوین حقنده‌کی غیظنی بروجهله ازاله ایده‌مدی. والبوینك اعدامنی دوستی هلمیشسه تحمیل ایتدی.

البوین برکیجه اویخو اویور ایکن هلمیشس ایله زوراموندا برلکده یتاغنك یاننه کیدرك بعدالاعدام ایکیسی برابر راوینایه فرار ایلدیلر.

مزبوره فرارندن صکره اکسارخوس لونژینوس ایله ازدواج وهلمیشسی تسمیم افکارینه دوشدی. ترتیب ایتدیکی زهرلی شربتی هلمیشسه صوندقده مرقوم حقنده‌کی سوء قصدی حس ایتمش اولدیغندن ابتدا شربتك برازینی کندوسی ایچمسنی زوراموندایه تکلیف ایلدی. زوراموندا ناچار شربتك بر مقدارینی ایچوب بوندن حاصل اولان امنیتی اوزرینه بقیه‌سنی هلمیشس ایچمش اولدیغی حالده ایکیسیده مسموماً وفات ایتمشلردر.

البوینك وفاتنده یرینه اوغلی قلیف اوطوردی (٤٩). برسنه مدت حکومت ایتدکدنصکره باویاده اوتوز ایکی نفردن مرکب بر جمهوریت تشکل ایتدیکندن قلیفك حکومتی زائل اولدی.

شو جمهوريت (۳۸) سنه‌سنه قدر دوام ايلدی .
سنهٔ مذكوره‌ده لومبارديالولردن او ثاريس نام ذات
قراللغی احراز ايتمش و بونلرك زماننده دائرهٔ مملكتنه
غلبه ايدن متعينان حكومت استقلالنی محو ايتمشيدی .
قرال مشاراليه (۳۱) سنه‌سنده فوت اولوب يرينه
جلوس ايدن دامادی اژيللف متعينان ايله خيلی محاربه‌لر
ايدرك بالاخره غلبه و روم دولت شرقيه‌سی ممالكندن
دخی قريمونه، مانتو و بادوبی ضبط ايلدی .
هجرتدن يدی سنه مقدم اژيللف فوت اولمغله يرينه
ادالوالد جلوس ايتمشدر .
بقيه‌سی كتاب ثانيده يازيله‌جقدر ان شاالله تعالی .

- ۲۹ -

ايتاليای رومانيه‌ده اكسارخوسلر

ايتاليانك برقسمی لومبارديالولرك، ديكرقسمی رومانيلرك
يدلرنده اولمق اوزره ايكی‌يه تقسيم اولندقده قياصره
طرفلرندن ايتاليای رومانی دائره‌سی اكسارخوس عنوانی
آلتنده واليلر معرفتلريله اداره ايتدرلدی .
شو واليلرك اداره‌لری هجرتدن (۵۵) سنه مقدم
باشلايوب هجرتك (۱۳۰) سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر .

اکسارخوس لفظی یونانیجه قوماندن معناسنه‌در . رومانیلر زمانلرنده کلیسالردن بعضیلرینك رؤساسنه شو نام اعطا اولنمشیدی . صکره برده مدنی اکسارخوس اعتباریله ایتالیا بلاد رومانیه‌سی والیلرینه عنوان اتخاذ اولندی .

ایتالیا بلاد رومانیه‌سنه تعیین اولنمش اولان اکسارخوسلرك برنجیسی نارسیس نامنده برذاتدر . جمله‌سی اون طقوز نفر اولمق اوزره نارسیس، لونین، سمارغد، رومن، قالینك، ژئاریمیژیوس، ایلوثیر، لاساق، پلاتون، ثیودور، اولیمپیوس، ژیروقوار، ایکنجی ثیودور، ژان پلاتین، ثیوفیلاق، ژان دیثوقوپ، سقولاستیك، پول، اوتیخوس نام ذاتلردن عبارتدر .

(۱۳۰) تاریخ هجریده غرب و شرق کلیسالری ارالرنده حاصل اولان اختلاف روما امارتنك استقلالنی انتاج ایدرك اکسارخوسلغك لغویله بلاد مذکوره پاپانك ریاستی التنده بر جمهوریته منقلب اولمشدر .

فهرست

(افریقا)	صحیفه
افریقا جغرافیاسی	٢
افریقاجه اکتشافات	١١
(مصر)	
مصر جغرافیاسی	١٥
مصر تاریخی	٢١
اسکی مصریلرك مدنیتلری	٤٥
مصرده بطالمه دولتی	٥٢
اثیوبیا واثیوبیلر	٦١
حبشه وحبشه‌لیلر	٦٦
بلاد مغرب جغرافیاسی واقوامی	٧٥
بلاد مغرب تاریخی	٧٩
قرتاجنه	٨٣
افریقای شرقیه وافریقای وسطی	٩٠
افریقای غربیه	٩٤
افریقای جنوبیه	٩٧
جزائر افریقا	١٠٠

صحیفه	(اوروپا)
١٠٥	اوروپا جغرافیاسی
١٠٣	اوروپا اقوام قدیمه‌سی
	(یونان)
١١٦	یونان جغرافیاسی
١١٧	یونان اقوام اصلیه‌سی
١١٨	یونانك بدایت مسکونیتی
١٢١	اتنه جغرافیاسیله تاریخی
١٢٧	تروئه محاربه‌سی
١٣٠	اتنه جمهوریتی
١٣٧	اسپارته جغرافیاسیله تاریخی
١٤٤	مسینیا محاربه‌لری
١٥٠	یونانستانك بقیهٔ تواریخی
١٦٨	ماکدونیا تاریخی
١٧٥	بیوك اسکندرك وقایع تاریخیه‌سی
١٨٠	ماکدونیانك بقیهٔ تاریخی
١٨٦	اپیره تاریخی
١٨٨	یونان مدنیتی
٢٠٥	ایتالیا جغرافیاسیله اقوامی
٢١٠	ایتالیا وروم تاریخی

صحیفه

٢٨٥	غرب امپراطورلغی
٢٩٤	اسکی روما لولرك مدنیت وسائرەسی
٣٣١	پاپالر
٣٤٧	غوتلر
٣٤٨	لومبار دیالولر
٣٥٢	اکسار خوسلر

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٢٨	١٥	ریان بنی بن	ریان بن
٣٩	٢	رحبام	رحبعام
٨٢	١٧	تغالی	تعالی
١٢١	٧	فرامسنزلر	فرانسزلر
١٣٢	١٠	قاردوس	قادروس
١٣٨	١٤	ددوازهٔ	دروازهٔ
١٤٣	٥	معارف	معاف
١٤٨	١٢	اسپاته	اسپارته
١٥٧	١٤	بیپونیوس	پلوپونیس
١٧٩	٢٠	اوتو	اوتوز
١٨٢	١٤	شرطریله	شرطلریله
٢٠١	٨	استعانه طلب	استعانه
٢١٢	١٠	الدلالونغ	البلالونغ
٢٢٨	١٦	حصوله	حصول
٢٦٠	١٤	عقد مسارعت	مسارعت
٢٧٨؟	١٩	براری	برادری
٢٨٨	١٦	بعده	بعد
٣٠٦	١٩	کندوینه	کندوسنه

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٣٠٦	٥	ارکلکار	ارککار
٣١٦	١٠	تعلیم	تعالیم
٣٢٢	١٣	قرری	قراری
٣٢٤	٦	اسکنه‌ریه	اسکندریه
٣٢٩	٨	ارتکارب	ارتکاب
٣٣٣	١١	پاپانك	پاپالرك

بعض نقطه کبی شیلر دخی سهویات طبعیه اولوب اوقـونورکن طبع سـهوی اولدقلری بالبداهـه معلوم اوله‌جغندن جدوله قونلمدی